

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
FACULTY OF EDUCATION SAKON NAKHON RAJABHAT UNIVERSITY

มอบเกียรติบัตรนี้ให้ไว้เพื่อแสดงว่า

นางกุกุหลาบ กูมาก

นำเสนอผลงานวิจัย เรื่อง การศึกษาทักษะพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย
ที่ได้รับการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารที่บ้านอีสาน

ในการประชุมวิชาการ การวิจัยทางการศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ ๒ วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๖
เนื่องในโอกาสคล้ายวันสถาปนาคณะศึกษาศาสตร์และวันศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี
ขอให้ท่านมีความสุขสวัสดิ์เจริญเทอญ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ประพนธ์ศิริ ชูเสาร์จ)
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

ประชุมวิชาการ : การวิจัยทางการศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 2

เรื่อง “พลังการเรียนรู้ก้าวสู่สากล”

เนื่องในโอกาสคล้ายวันสถาปนาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

และ วันศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี

วันพฤหัสบดีที่ 12 กันยายน พ.ศ.2556

ณ หอสมุดและการแสดงอโศกมนตรี 1 ชั้น 4 อาคารนวัตกรรม ศ.ดร.สาโรช บัวศรี
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การประชุมวิชาการ

การวิจัยทางการศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 2

เรื่อง "พลังการเรียนรู้ก้าวสู่สากล"

เนื่องในโอกาสคล้ายวันสถาปนาคณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และวันศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี

วันพฤหัสบดีที่ 12 กันยายน พ.ศ.2556
ณ หอดนตรีและการแสดงอโศกมนตรี 1 ชั้น 4 และ ศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจ ชั้น 19
อาคารนวัตกรรม ศ.ดร.สาโรช บัวศรี
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

โดย

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การประชุมวิชาการ: การวิจัยทางการศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 2 เรื่อง “พลังการเรียนรู้ก้าวสู่สากล”
โดย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

พิมพ์ครั้งที่ 1 ผู้จัดพิมพ์เผยแพร่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 แขวงคลองเตยเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110
โทร. 0-2649-5000 โทรสาร 0-2260-0124
Web-site <http://www.edu.swu.ac.th>
พิมพ์ที่ บริษัท เอ็ดดิสัน เพรสโปรดักส์ จำกัด
ISBN: 978-616-296-010-9

สารจากอธิการบดี

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒเป็นองค์กรชั้นนำแห่งการเรียนรู้ การวิจัยบนฐานการศึกษาและคุณธรรม มุ่งสร้างสรรค์นวัตกรรมสู่สากล ซึ่งเป็นวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัยในการพัฒนาการศึกษาสู่ความเป็นระดับชาติ และความเป็นสากล (Internationalization) ซึ่งองค์ประกอบของความเป็นสากลนั้น จำเป็นต้องอาศัยคณาจารย์ที่มีภาวะผู้นำและบริหารจัดการเพื่อก้าวสู่ความเป็นสากลของหลักสูตร และเพื่อสร้างประสบการณ์ความรู้ความสามารถด้านการสอน การวิจัยในเวทีระดับชาติให้เกิดความเจริญงอกงามทางปัญญา

การจัดโครงการศึกษาศาสตร์วิชาการนานาชาติ กิจกรรม : การวิจัยทางการศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 2 เรื่อง "วิจัยทางการศึกษา พลังการเรียนรู้ก้าวสู่สากล" ครั้งนี้ถือเป็นภารกิจหลักที่ตอบสนองต่อพันธกิจของมหาวิทยาลัยที่ว่าด้วยการสร้างสรรค์งานวิจัยและนวัตกรรมที่มีคุณภาพ มีประโยชน์อย่างยั่งยืนต่อสังคมในระดับชาติ เปรียบเสมือนเป็นเวทีของคณาจารย์ บุคลากรทางการศึกษาและนิสิตในการเผยแพร่องค์ความรู้ของตน และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้ทรงวุฒิ คณาจารย์และนิสิตระหว่างสถาบัน อีกทั้งช่วยสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาและงานวิจัยให้มีคุณภาพสู่การประยุกต์ใช้เพื่อประโยชน์ต่อองค์กร สังคมและประเทศชาติต่อไป

ในโอกาสนี้ขอขอบคุณคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งเป็นเจ้าภาพในการจัดการประชุมครั้งนี้ร่วมกับคณะครุศาสตร์และคณะศึกษาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยทั้ง 11 แห่ง ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน ที่ทำให้งานประชุมวิชาการครั้งนี้ประสบความสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์เฉลิมชัย บุญยะลีพรรณ
อธิการบดีมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สารจากคณบดี

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในฐานะผู้นำและผู้ผลิตบัณฑิตทางการศึกษา และการฝึกหัดครู เห็นความสำคัญและความจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาผ่านการจัดการเรียนรู้ที่ นำองค์ความรู้ของการวิจัยมาใช้ประโยชน์ต่อการพัฒนาปรับปรุงและส่งเสริมผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้สูงสุด คณะศึกษาศาสตร์มุ่งเน้นให้มีการพัฒนาการเรียนรู้ โดยอาศัยกระบวนการวิจัยที่ควบคู่ไปกับการจัด ประสบการณ์เรียนรู้มาอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ทำให้ที่ผ่านมา คณาจารย์และนิสิตของคณะศึกษาศาสตร์ ตลอดจนครู อาจารย์ และนักวิจัยภายนอกมีผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของ ผู้เรียนสอดคล้องตามนโยบายและแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของประเทศ ซึ่งมีคุณค่าแก่การนำไปใช้เกิด มรรคผลที่ดีต่อวงการศึกษไทย

การจัดการประชุมวิชาการ การวิจัยทางการศึกษาระดับชาติในครั้งนี้เป็นการพัฒนานวัตกรรมด้าน การวิจัยและกระบวนการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดปัญญา ซึ่งถือว่าเป็นพันธกิจหลักของคณะศึกษาศาสตร์ ที่ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพงานวิจัยทางการศึกษาก้าวสู่ระดับสากล ในการประชุมดังกล่าวได้รับความ สนใจจากบุคลากรทางการศึกษาในสถาบันการศึกษาต่างๆ นิสิต นักศึกษา ตลอดจนผู้ที่มีความสนใจด้าน การวิจัยทางการศึกษา หรือการทำงานวิจัยทางการศึกษา มาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การวิจัย อันจะนำไปสู่การเกิดแนวคิด แนวทางในการพัฒนางานวิจัย หรือการทำงานวิจัยร่วมกันนับเป็นจุดเริ่มต้นที่ เข้มแข็งของการผลักดันการพัฒนางานวิจัยให้ก้าวต่อไป

คณะศึกษาศาสตร์ขอขอบคุณ คณะครุศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยทั้ง 11 แห่ง ใน การร่วมเป็นเจ้าภาพ และขอขอบคุณคณะทำงาน ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ทำงานประชุมวิชาการ ครั้งนี้เกิดขึ้นจนประสบความสำเร็จด้วยดี

รองศาสตราจารย์ ดร.ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บรรณาธิการแถลง

เนื่องในโอกาสคล้ายวันสถาปนา คณะศึกษาศาสตร์ และวันศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี วันที่ 16 กันยายน 2556 ฝ่ายวิจัยและต่างประเทศ คณะศึกษาศาสตร์ ได้จัดโครงการศึกษาศาสตร์วิชาการนานาชาติ กิจกรรม : การวิจัยทางการศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 2 เรื่อง “ วิจัยทางการศึกษา พลังการเรียนรู้ก้าวสู่สากล” ขึ้นในวันพฤหัสบดี ที่ 12 กันยายน 2556 เพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยทางการศึกษาของคณาจารย์ นิสิต นักวิชาการ บุคลากรทางการศึกษาในหน่วยงานต่างๆ สู่สาธารณชน การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์สร้างกลไกที่เอื้อให้เกิดการสร้างเครือข่ายความเชื่อมโยงและความร่วมมือระหว่างผู้วิจัยและผู้ใช้ผลงานวิจัย กระตุ้นให้มีการพัฒนานักวิจัยรุ่นใหม่ ที่มีศักยภาพช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการทำวิจัย ในสถาบันการศึกษาอย่างต่อเนื่องและแพร่หลาย ตลอดจนเตรียมการวิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษาก้าวสู่ความเป็นสากล

ในอดีตที่ผ่านมาคณะศึกษาศาสตร์ ได้จัดให้มีการประชุมวิชาการและเผยแพร่ผลงานวิจัยทางการศึกษามาแล้ว 3 ครั้งติดต่อกันในปี พ.ศ.2544 พ.ศ.2545 และ พ.ศ.2546 จากจุดเริ่มต้นในครั้งนั้นประกอบกับการพัฒนาการศึกษาเพื่อก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี 2558 จึงเกิดโครงการในครั้งนี เพื่อเป็นแรงขับเคลื่อนให้เกิดองค์ความรู้ทางด้านการวิจัยพัฒนาสู่การเรียนรู้สากล โดยคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒเป็นเจ้าภาพและเชิญชวนคณะครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยต่างๆ 11 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยทักษิณ มหาวิทยาลัยนเรศวร มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยพะเยา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาได้จัดโครงการศึกษาศาสตร์วิชาการนานาชาติ กิจกรรม : การวิจัยทางการศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 2 เรื่อง “ วิจัยทางการศึกษา พลังการเรียนรู้ก้าวสู่สากล” ขึ้นในวันพฤหัสบดีที่ 12 กันยายน 2556 เนื่องในวาระโอกาสคล้ายวันสถาปนาคณะศึกษาศาสตร์ และวันศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี

ฝ่ายวิจัยและต่างประเทศ คณะศึกษาศาสตร์ ขอขอบคุณอธิการบดี คณาจารย์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ คณาจารย์จากคณะครุศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยร่วมอีก 11 แห่ง คณะกรรมการพิจารณาบทความ ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัยและการศึกษาที่กรุณาให้แนวคิด แนวทางและประเด็นทางการวิจัย พิจารณางานวิจัยทางการศึกษาที่มีคุณภาพนำเสนอในการประชุม ขอขอบคุณคณาจารย์ ครู นักวิชาการ ที่นำผลงานมาเผยแพร่ผลงานวิจัยเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาด้านการศึกษาต่อไป ขอขอบคุณนิสิต เจ้าหน้าที่คณะทำงาน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ให้ความร่วมมือและสนับสนุนให้การประชุมวิชาการครั้งนี้ ประสบความสำเร็จด้วยดี

รองศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญนนตพงษ์

รองคณบดีฝ่ายวิจัยและต่างประเทศ

สารบัญ

❁	สารจากอธิการบดี	
❁	สารจากคณบดี	
❁	บรรณานุกรมการแถลง	
❁	การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียน เครื่องมือนิเทศะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย รองศาสตราจารย์ ดร.ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ	8
❁	การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยตามหลักสูตรการศึกษาแบบวิถีไทย รองศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญญอนันตพงษ์	16
❁	กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างระบบอาหารท้องถิ่นในสังคมสมัยใหม่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญศิริ จีระเดชากุลและคณะ	21
❁	การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความรู้คู่ความดีโดยใช้ทฤษฎีสรรคนิยม และทฤษฎีมนุษยนิยมสำหรับนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น(ปีที่ 1-3) รองศาสตราจารย์ ดร.สุนีย์ เหมะประสิทธิ์	33
❁	พัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศด้านการวิจัยบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิตและคณะ	41
❁	การศึกษาเปรียบเทียบภาพลักษณ์วิชาชีพครูตามมุมมองของครูกับมุมมองของสังคมและแนวทาง การเสริมสร้างภาพลักษณ์วิชาชีพครู : การวิจัยแบบผสมวิธี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนทรา โตบัว	51
❁	การจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนิสิตปริญญาตรีเพื่อการเข้าถึง โพธิปัญญาในรายวิชาจิตสำนึกและจรรยาบรรณวิชาชีพครู ดร.กิตติชัย สุชาลีโนบล	62
❁	การพัฒนาแบบฝึกทักษะการเขียนเรียงความของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) อาจารย์ณฤมล พัทธปิยะกุล	69
❁	การวิเคราะห์ผลผลิตและประเมินคุณค่าการใช้เทคนิควิธีการวิจัยสะท้อนผลการพัฒนาพฤติกรรมตนเอง ของนิสิตหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ดร.อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล	74
❁	การวิจัยประเมินผลการจัดการเรียนการสอนรายวิชาสถิติทางการศึกษาเบื้องต้น ปีการศึกษา 2554-2555 ดร.อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล	81
❁	การศึกษาความเที่ยงตรงของลักษณะการเรียนรู้สร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนที่มี ความสามารถพิเศษทางด้านวิทยาศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ดร.วิไลลักษณ์ ลังกา	89
❁	การศึกษาความสามารถในการเข้าใจภาษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีความบกพร่อง ทางสติปัญญาในระดับเล็กน้อยที่ได้รับการจัดกิจกรรมความเข้าใจภาษาผ่านประสาทสัมผัส อาจารย์ประพิมพ์พงศ์ วัฒนะรัตน์	96
❁	การศึกษาความสามารถและความคงทนในการเรียนรู้การปฏิบัติขลุ่ยโดยใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสาน อาจารย์เรวดี เพชรมูณี	102
❁	การศึกษาประสิทธิภาพของจุลินทรีย์ที่พัฒนาขึ้นเพื่อใช้ในการบำบัดน้ำเสีย ดร.สนอง ทองปาน	109

สารบัญ(ต่อ)

❁	การศึกษาและพัฒนาความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคของนิสิตปริญญาตรี หลักสูตรครุ กศ.บ. 5 ปี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ดร.ครรชิต แสนอุปบล	115
❁	การสร้างแบบฝึกการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิต มศว ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อาจารย์เพียงใจ พรหมทัศนานนท์	122
❁	แนวทางการจัดการศึกษาสำหรับแรงงานต่างด้าวในเขตกรุงเทพมหานคร ดร.กัมปนาท บริบูรณ์	127
❁	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำโขง ดร.สมชาย เทพแสง	138
❁	ผลการใช้รายการวัดทัศนเพื่อฝึกทักษะนาฏศิลป์โขนเบื้องต้นสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร (ฝ่ายประถม) อาจารย์สมเกียรติ วรรณเฉลิม	144
❁	ผลของวรรณกรรมบำบัดและการให้คำปรึกษาแบบเกสตัลต์ต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น นิมิตา ปาละวงศ์	150
❁	การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาวะโลกร้อนกับสุขภาพสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กฤษณา พ้าคะนอง	159
❁	การพัฒนาทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัยด้วยการจัดกิจกรรมการทำเครื่องดื่มสมุนไพร วณิชชา สิทธิพล	167
❁	การวิเคราะห์เปรียบเทียบศักยภาพด้านการจัดการเรียนรู้ระหว่างศักยภาพที่มุ่งหวังและศักยภาพที่ เป็นจริงของนิสิตหลักสูตรการศึกษาบัณฑิต สาขาศึกษาศาสตร์และคณิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ศิริรัตน์ ผดุงสมบัติและคณะ	176
❁	การศึกษาทักษะพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ประกอบ อาหารพื้นบ้านอีสาน กุลลาภ ภูมาก	183
❁	การศึกษาและพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่องการทำ เครื่องจักรสานกระจูด กรณีศึกษากลุ่มจักสานกระจูดบ้านมาบเหลาชะโอน ต.ชากพง อ.แก่ง จ.ระยอง สัญญา จงจิตร์	192
❁	ความสามารถทางด้านการรับรู้ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมที่ใช้สื่อด้วยภาพสัญลักษณ์ นัฐอริน แสงพงษ์พิทยา	203
❁	ความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กอายุ 4-5 ปี ที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ด้วยดิน ผกาภานต์ น้อยเนียม	211
❁	ผลของการจัดกิจกรรมศิลปะการปั้นที่มีต่อทักษะการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัย สุปราณี งามปลอด	219
❁	พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่สัมพันธ์ต่อสมรรถนะของนักเรียน โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) อรรถพล กิตติธนาชัย	226
❁	ภาคผนวก	236

การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียน เครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย
Development a model for internal school supervision in the St. Gabriel's Foundation
Network of Thailand

รองศาสตราจารย์ ดร.ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ¹

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาแบบการนิเทศภายในโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทยโดยมีการดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การศึกษาเอกสาร ข้อมูลพื้นฐาน ความจำเป็นและปัจจัยที่ส่งเสริมความสำเร็จในการนิเทศภายในโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย 2) การสร้างรูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนและตรวจสอบความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบ 3) การนำรูปแบบไปทดลองใช้ในการนิเทศภายในโรงเรียน 4) การศึกษาผลจากการใช้รูปแบบนิเทศภายในโรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบวิเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์ แบบทดสอบ แบบสอบถาม แบบสังเกตและประเด็นการสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้คำร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความสอดคล้อง และการวิเคราะห์เนื้อหา ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครู ผู้บริหารและนักเรียนโรงเรียนเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทยจำนวน 13 โรงเรียน แยกเป็นครูนิเทศและผู้บริหาร 1,395 คน นักเรียน 44,990 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ครูและนักเรียนโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย จำนวน 6 โรงเรียน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย เป็นผู้บริหาร 26 คน ครูนิเทศ 83 คน เป็นครูเครือข่าย 1,200 คน และเป็นนักเรียน 19,169 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษาเอกสาร ข้อมูลพื้นฐาน และการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับความจำเป็นในการนิเทศ และปัจจัยที่ส่งเสริมความสำเร็จในการนิเทศภายในโรงเรียน มีดังนี้

1) โรงเรียนในเครือเซนต์คาเบรียลเป็นโรงเรียนเอกชน ยังไม่มีการนิเทศอย่างเพียงพอ และเหมาะสม ในขณะที่ยังคงมุ่งพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

2) ปัจจัยที่ส่งเสริมความสำเร็จในการนิเทศภายในโรงเรียนมี 4 ประการ ดังนี้ 1) ผู้บริหารโรงเรียนเห็นความสำคัญและให้การสนับสนุน 2) มีโครงสร้างการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียน 3) ผู้นิเทศมีความรู้ ความสามารถ และมีทักษะในการนิเทศ 4) มีระบบ และมีกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนที่ชัดเจน

2. ผลการสร้างรูปแบบในการนิเทศภายในโรงเรียน ประกอบด้วย

1) จุดประสงค์การนิเทศภายในโรงเรียนมุ่งเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูพัฒนาการเรียนรู้ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

2) เนื้อหาสาระในการนิเทศภายในโรงเรียนที่สำคัญประกอบด้วย ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ การทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ และการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้

3) โครงสร้างการบริหารการนิเทศ ควรประกอบด้วยผู้บริหาร หัวหน้าวิชาการ หัวหน้างานหลักสูตร และการนิเทศหัวหน้าสายชั้น หัวหน้ากลุ่มสาระ ครูที่มีความรู้ ความชำนาญที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้นิเทศ

4) ระบบการนิเทศและกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนประกอบด้วย 1) การศึกษาสภาพความจำเป็นของโรงเรียนและความต้องการในการนิเทศของครู 2) การวางแผน และการกำหนดการนิเทศ 3) การสร้างเครื่องมือและวิธีการในการนิเทศ 4) การปฏิบัติการนิเทศ 5) การประเมินผลการนิเทศและการปรับปรุงการนิเทศ

5) วิธีการนิเทศภายในโรงเรียนควรมีหลายวิธี และควรเป็นการนิเทศแบบกัลยาณมิตร และเป็นแบบพี่เลี้ยง

3. ผลการตรวจสอบความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า รูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย มีความเหมาะสมมากทุกด้าน

คำสำคัญ: การนิเทศ, การนิเทศภายในโรงเรียน

¹ ฅณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Abstract

The purpose of this study is to develop a model for internal school supervision in the St. Gabriel's Foundation Network.

The research methodology comprises four stages, including:

1. Studying documents, gathering basic information, assessing needs for internal school supervision, and identification of factors contributing to achievement in internal supervision for schools in the St. Gabriel's Foundation Network.

2. Developing a model for school internal supervision, validating the model, and its feasibility.

3. Applying the model to school's internal supervision system.

4. Evaluating the result of the application of the internal school supervision model.

Instruments utilized in the study include: document analysis, interviews, tests, questionnaires, observations, and focus group discussions. Data were analyzed by percentage, means, standard deviation, variance, and content analysis.

The population of this study includes teachers, school administrators, and students from 13 schools in the St. Gabriel's Foundation Network. The population consisted of 1,395 administrators and 44,990 students. The sample studied in this research included teachers and students from five schools in the St. Gabriel's Foundation Network through random sampling, including 26 administrators, 83 supervising teachers, 1,200 teachers and 19,169 students.

Findings

The research findings of stage one and stage two are :

1. The results of the document study of basic information and group discussions on the needs for supervision, as well as factors enhancing achievement in internal school supervision are as follows:

1.1 Schools in the St. Gabriel's Foundation Network are private schools that do not have sufficient and proper supervision system while striving for achievement in student learning.

1.2 Factors contributing to achievement in internal school supervision include:

1.2.1 Administrators see the importance and provide supports.

1.2.2 There is a structure for internal school supervision.

1.2.3 Supervising teachers have knowledge and skills for supervision.

1.2.4 There is clear supervision system and process.

2. The results of developing a model for internal school supervision show that:

2.1. The objectives of internal school supervision aim for enhancing teachers' capacity to organize their own learning for promoting student learning achievement.

2.2. The main content for internal school supervision comprises knowledge about the curriculum, learning management, media, sources, research for learning development, and measurement and evaluation in learning.

2.3. Structure of supervision administration should consist of administrators, heads of academic divisions, heads of curriculum and supervision divisions, heads of student class levels, heads of subject areas, and competent teachers who have been appointed to supervise.

2.4. Internal school supervision system and process includes: (1) Study the needs of school and the needs for supervision of teachers; (2) supervision planning and formulation; (3) developing tools and methods for supervision; (4) supervision implementation; and (5) evaluation and improvement of the supervision.

2.5. There should be multiple supervision methods and they should be conducted through peer collaboration and mentorship.

3. Validation result of the appropriateness and feasibility of the model by qualified specialists revealed that the model of internal school supervision of schools in the St. Gabriel's Foundation Network is highly appropriate in all aspects.

Key words: supervision, internal school supervision

ความเป็นมาของปัญหาการวิจัย

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพจะต้องเป็นการศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ด้วยเหตุนี้ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา โดยเริ่มจากสถานศึกษาทุกแห่งต้องดำเนินการพัฒนาคุณภาพของตนเองพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 ได้ให้ความสำคัญของการจัดกระบวนการเรียนรู้เป็นอย่างมาก โดยได้กำหนดในมาตราที่ 24 ไว้ว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้เป็นสิ่งที่สถานศึกษาจะต้องจัดเนื้อหาสาระ และกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน การฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ความรู้ การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง มีการผสมผสานความรู้ อย่างได้สัดส่วนสมดุล ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ สามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและแหล่งวิทยาการต่างๆที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ตลอดจนจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยมาตรา 25 รัฐจะต้องส่งเสริมการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตต่างๆ ในชุมชนด้วยเหตุนี้ สถานศึกษาทุกแห่งต้องดำเนินการพัฒนาคุณภาพของตนเองเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา

หัวใจสำคัญของการจัดการศึกษาคือการจัดการเรียนรู้ และหัวใจสำคัญของการจัดการเรียนรู้คือ ครู ที่จะต้องเป็นผู้มีความรู้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพจะทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ ส่งผลให้เกิดความเจริญก้าวหน้า และการพัฒนาประเทศการนิเทศทางการศึกษานับเป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษามีความสำคัญมากในการพัฒนาครูให้มีประสิทธิภาพอันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพดังกล่าวโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการจัดการเรียนรู้ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษาได้อย่างแท้จริง การนิเทศและติดตามผลเป็นการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างครูกับผู้นิเทศในการที่จะแก้ไขปรับปรุงมุ่งส่งเสริมสนับสนุนให้ความช่วยเหลือครูได้พัฒนาตนเองในการปรับปรุงแก้ไขงานเป็นการให้คำแนะนำช่วยเหลือให้คำปรึกษาดูตามผลงานเป็นการสร้างขวัญกำลังใจความพึงพอใจและพัฒนาความสามารถในวิชาชีพครูให้มีประสิทธิภาพ เกิดความมั่นใจว่าปฏิบัติได้ถูกต้องและเกิดประโยชน์สูงสุดการนิเทศเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันที่ใช้เหตุผล และปัญหา การสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้นิเทศกับผู้บริหารนิเทศเพื่อให้เกิดความร่วมมือที่ดีในการพัฒนาในทุกๆ ด้านเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่ตั้งไว้ผลจากการนิเทศจึงส่งผลต่อคุณภาพของสถานศึกษา และพัฒนามาตรฐานการศึกษาได้สูงสุด อย่างไรก็ตาม งานนิเทศภายในโรงเรียนประสบปัญหาสำคัญคือ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในการนิเทศ รวมทั้งขาดบุคลากรที่ทำหน้าที่เป็นผู้นิเทศ จึงทำให้สถานศึกษาต่างๆ มีการนิเทศ ติดตามผลภายในสถานศึกษาน้อยมาก ผู้บริหารสถานศึกษาหลายแห่งละเลย ไม่เห็นความสำคัญในการนิเทศภายในโรงเรียน สถานศึกษาหลายแห่งไม่มีการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน เป็นผลให้สถานศึกษาส่วนใหญ่ไม่มีคุณภาพ โดยไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินด้านการนิเทศภายในโรงเรียนตามเกณฑ์ประเมินคุณภาพอันจะมีผลทำให้คุณภาพการศึกษาด้านอื่นตกต่ำลงไปด้วย นอกจากนี้จากรายงานการประเมินตนเอง (SAR) ในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน พบว่ามีการนิเทศกำกับติดตามอยู่ในระดับพอใช้ แสดงให้เห็นว่าการจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนควรได้รับการปรับปรุง และพัฒนาโดยเร่งด่วน การนิเทศจะส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาซึ่งไม่เพียงส่งผลให้นักเรียนได้รับการพัฒนาไปสู่คุณภาพสูงสุดยังเกิดวัฒนธรรมการพัฒนาภายในโรงเรียนด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนเครือข่ายในโรงเรียนเครือข่ายในจังหวัดบุรีรัมย์ ประเทศไทย โดยมีจุดประสงค์ย่อย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐาน สภาพปัญหาและอุปสรรค และความจำเป็นในการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนในเครือข่ายในจังหวัดบุรีรัมย์ ประเทศไทย
2. เพื่อสร้างรูปแบบเพื่อพัฒนาระบบนิเทศภายในโรงเรียนในเครือข่ายในจังหวัดบุรีรัมย์ ประเทศไทย และตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ
3. เพื่อนำรูปแบบไปทดลองใช้
4. เพื่อศึกษาผลจากการใช้รูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร คือโรงเรียนในเครือข่ายในจังหวัดบุรีรัมย์ ประเทศไทย ที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 13 โรงเรียน ได้แก่

1. โรงเรียนอัสสัมชัญแผนกประถม
2. โรงเรียนอัสสัมชัญ กรุงเทพฯ
3. โรงเรียนอัสสัมชัญ หนองบัว
4. โรงเรียนอัสสัมชัญ สมุทรปราการ
5. โรงเรียนอัสสัมชัญ ศรีราชา
6. โรงเรียนอัสสัมชัญ อุบลราชธานี
7. โรงเรียนอัสสัมชัญ นครราชสีมา
8. โรงเรียนอัสสัมชัญ ลำปาง
9. โรงเรียนอัสสัมชัญ ระยอง
10. โรงเรียนเซนต์คาเบรียล
11. โรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย
12. โรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย แผนกประถม
13. โรงเรียนเซนต์หลุยส์ ฉะเชิงเทรา

กลุ่มตัวอย่าง คือ โรงเรียนในเครือข่ายในจังหวัดบุรีรัมย์ ประเทศไทย จำนวน 6 โรงเรียน ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย ได้แก่

1. โรงเรียนอัสสัมชัญ หนองบัว
2. โรงเรียนอัสสัมชัญ สมุทรปราการ
3. โรงเรียนอัสสัมชัญ ศรีราชา
4. โรงเรียนอัสสัมชัญ ลำปาง
5. โรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย
6. โรงเรียนเซนต์หลุยส์ ฉะเชิงเทรา

การดำเนินการวิจัย

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยซึ่งแบ่งการดำเนินการออกเป็น 4 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐาน สภาพปัญหาและอุปสรรค และความจำเป็นในการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย

ระยะที่ 2 เป็นการสร้างรูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนและการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ (Research)

ระยะที่ 3 เป็นการนำรูปแบบไปทดลองใช้ (Development)

ระยะที่ 4 เป็นการศึกษาผลจากการใช้รูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียน

(ในการนำเสนอครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลงานจากการศึกษาในระยะที่ 1 และระยะที่ 2 ส่วนระยะที่ 3 และ 4 อยู่ระหว่างการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล) โดยขั้นตอนการวิจัย แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสาร ข้อมูลพื้นฐาน

การศึกษาเอกสาร ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับพันธกิจและเป้าหมายการจัดการศึกษาของฝ่ายการศึกษา คณะเซนต์คาเบรียล สภาพปัญหาและความต้องการ ความจำเป็นในการนิเทศภายในโรงเรียนในเครือคณะมูลนิธิ คณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย การประชุม สันทนาการเพื่อปรึกษาหารือเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งเสริมความสำเร็จในการนิเทศภายในโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย โดยมีจุดประสงค์ในการศึกษา คือ เพื่อนำมาเป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ ศึกษาจากเอกสาร และศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ และประเด็นการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับคุณภาพการจัดการเรียนรู้และสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครูทำการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารและการสนทนากลุ่ม โดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียน

โดยการนำข้อมูลพื้นฐานมาสังเคราะห์และทำการออกแบบ และร่างรูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียน โดยจัดประชุมสนทนากลุ่มระหว่างคณะผู้วิจัยและฝ่ายการศึกษา ครู ผู้บริหาร ของโรงเรียนในเครือคณะมูลนิธิเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย และผู้เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

- 1) จุดประสงค์การนิเทศภายในโรงเรียน
- 2) เนื้อหาสาระในการนิเทศภายในโรงเรียน
- 3) โครงสร้างการบริหารการนิเทศ
- 4) ระบบการนิเทศและกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน
- 5) วิธีการนิเทศภายในโรงเรียน

การตรวจสอบความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบโดยการนำรูปแบบที่ได้ร่างขึ้นไปตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า รูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนทำการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารและการสนทนากลุ่ม โดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 3 เป็นการนำรูปแบบไปทดลองใช้มีการดำเนินการดังนี้

ขั้นเตรียมการ

1. จัดประชุมผู้บริหารโรงเรียนทุกโรงเรียนเพื่อชี้แจง ทำความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียน และขอความร่วมมือในการทำวิจัย

2. เลือกตัวอย่างโรงเรียนเพื่อใช้ในการวิจัยโดยการสุ่ม ทำการคัดเลือกครูนิเทศตามคุณสมบัติที่กำหนด

3. จัดอบรมให้ความรู้แก่ครูนิเทศ เกี่ยวกับหลักสูตรการจัดการเรียนรู้และการวัด และประเมินผลการเรียนรู้ จำนวน 3 วันทำการทดสอบก่อนและหลังการอบรม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบทดสอบวัดความรู้ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบทดสอบโดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. จัดอบรมให้ความรู้แก่ครูนิเทศ เกี่ยวกับความรู้ ทักษะ และกระบวนการนิเทศจำนวน 3 วัน ทำการทดสอบก่อน และหลังการอบรมเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบทดสอบวัดความรู้ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารหลักสูตร โดยผู้เชี่ยวชาญโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบทดสอบโดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. จัดอบรมเรื่องการทำวิจัยทางการศึกษาแก่ครูนิเทศ เพื่อนำไปเป็นเครื่องมือในการนิเทศในโรงเรียนอย่างเป็นระบบด้วยกระบวนการวิจัยเป็นเวลา 2 วันเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบทดสอบวัดความรู้ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบทดสอบโดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

6. ผู้วิจัยฝึกครูนิเทศให้ปฏิบัติการนิเทศในโรงเรียน โดยให้ความช่วยเหลือและเป็นพี่เลี้ยงให้กับครูนิเทศในการฝึกปฏิบัติการนิเทศจำนวนอย่างน้อยคนละ 2 ครั้ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสังเกตพฤติกรรม แบบวัดความรู้ในการนิเทศ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกต และการวิเคราะห์สถิติพื้นฐาน

การนำรูปแบบไปทดลองใช้

ครูนิเทศฝึกปฏิบัติการนิเทศในโรงเรียนอย่างเป็นระบบโดยใช้กระบวนการวิจัย โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการนิเทศของครู (Research)

ขั้นที่ 2 การวางแผน และการกำหนดการนิเทศ

ขั้นที่ 3 การสร้างเครื่องมือ และกำหนดวิธีการนิเทศ

ขั้นที่ 4 การปฏิบัติการนิเทศภายใน (Development)

ขั้นที่ 5 การประเมินผลการนิเทศ และการปรับปรุงการนิเทศ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินการวิจัย ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 4 เป็นการศึกษาผลจากการใช้รูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียน

1. ประเมินสมรรถนะในการนิเทศของครูนิเทศ
2. ประเมินความรู้ ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ของครูนิเทศ
3. ประเมินความรู้ ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ของครูเครือข่าย
4. ประเมินความพึงพอใจของครูเครือข่ายที่มีต่อรูปแบบการนิเทศ
5. ประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยขอเสนอเฉพาะผลการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 2 สรุปได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาเอกสาร ข้อมูลพื้นฐาน และการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับความจำเป็นในการนิเทศ และปัจจัยที่ส่งเสริมความสำเร็จในการนิเทศภายในโรงเรียน มีดังนี้

1) โรงเรียนในเครือเซนต์คาเบรียลเป็นโรงเรียนเอกชน ไม่มีการนิเทศอย่างเพียงพอ และเหมาะสมในขณะที่ยังคงมุ่งพัฒนาการเรียนรู้อยู่ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

2) ปัจจัยที่ส่งเสริมความสำเร็จในการนิเทศภายในโรงเรียนมี 4 ประการ ดังนี้ 1) ผู้บริหารโรงเรียนเห็นความสำคัญ และให้การสนับสนุน 2) มีโครงสร้างการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียน 3) ผู้นิเทศมีความรู้ ความสามารถ และมีทักษะในการนิเทศ 4) มีระบบ และมีกระบวนการนิเทศในโรงเรียนที่ชัดเจน

2. ผลการสร้างรูปแบบในการนิเทศภายในโรงเรียน ประกอบด้วย

1) จุดประสงค์การนิเทศภายในโรงเรียนมุ่งเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูพัฒนาการเรียนรู้อยู่และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

2) เนื้อหาสาระในการนิเทศภายในโรงเรียนที่สำคัญประกอบด้วย ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ การทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อยู่ และการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้

3) โครงสร้างการบริหารการนิเทศ ควรประกอบด้วยผู้บริหาร หัวหน้าวิชาการ หัวหน้างานหลักสูตร และการนิเทศ หัวหน้าสายชั้น หัวหน้ากลุ่มสาระ ครูที่มีความรู้ ความชำนาญอย่างแท้จริง และได้รับการพัฒนาอบรมอย่างสม่ำเสมอ และได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้นิเทศ

4) ระบบการนิเทศและกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนประกอบด้วย

- 4.1 การศึกษาสภาพปัจจุบันความจำเป็นของโรงเรียน และความต้องการในการนิเทศของครู
- 4.2 การวางแผน และการกำหนดการนิเทศ
- 4.3 การสร้างเครื่องมือ และวิธีการในการนิเทศ
- 4.4 การปฏิบัติการนิเทศ
- 4.5 การประเมินผลการนิเทศ และการปรับปรุงการนิเทศ

5) วิธีการนิเทศภายในโรงเรียนควรมีหลายวิธี และควรเป็นการนิเทศแบบกัลยาณมิตร และเป็นแบบที่เลี้ยง

4. ผลการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า รูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนในเครื่องมือลิตี คณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย มีความเหมาะสมมากทุกด้าน

การสรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาเอกสาร และสำรวจปัญหาความต้องการในการนิเทศ รูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียน ประกอบด้วย หลักการที่สำคัญ 6 ประการคือจุดประสงค์การนิเทศ ปัจจัยที่ส่งเสริมความสำเร็จ โครงสร้างการนิเทศภายใน เนื้อหาสาระในการนิเทศ วิธีการนิเทศ และกระบวนการนิเทศ สอดคล้องกับรายงานวิจัยของ เซน หมั่นเขตรกิจ (2554) ใน 5 ประเด็นได้แก่ วัตถุประสงค์การนิเทศ เนื้อหาการนิเทศ โครงสร้างนิเทศภายใน กระบวนการนิเทศ ส่วนวิธีการนิเทศนั้นมีความคล้ายคลึงกันแต่จะแตกต่างกันในรายละเอียด โดยที่งานศึกษาของเซนจะเน้นการนิเทศแบบคลินิก และการนิเทศด้วย Lesson study แต่การวิจัยเรื่องนี้จะเน้นรูปแบบการนิเทศที่หลากหลาย ขึ้นอยู่กับสภาพปัญหา และความจำเป็นที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องความรู้สมัยใหม่ที่ครูทุกคนจำเป็นต้องมีความรู้ ก็อาจต้องใช้ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอกมาทำการนิเทศโดยการจัดประชุมสัมมนาหรือประชุมกลุ่มย่อยมากกว่าจะทำการนิเทศเป็นรายบุคคล ที่จะเน้นไปที่การนิเทศชั้นเรียนโดยบุคลากรภายในจะเป็นผู้ทำการนิเทศ นอกจากนี้ผลการวิจัยเรื่องนี้ มุ่งเน้นวิธีการนิเทศที่มีความเป็นกัลยาณมิตร วิธีการนิเทศแบบที่เลี้ยงจึงเป็นวิธีการที่สามารถจะทำได้เหมาะสม เนื่องจากโครงสร้างการบริหารระดับกลางของโรงเรียนจะมีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารโดยแต่งตั้งมาจากครูผู้สอนตลอดเวลา ครูจึงมีการผลัดเปลี่ยนกันมาเป็นผู้บริหาร จึงไม่มีใครเป็นผู้บังคับบัญชาและเป็นผู้ใต้บังคับบัญชาอยู่ตลอดเวลา การนิเทศแบบที่เลี้ยงจึงควรถูกเลือกนำมาใช้เนื่องจากเป็นวิธีการที่สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพการดังกล่าว ดังที่ สโกล์ฟิลด์ (Schofield, 2013) กล่าวว่า การนิเทศแบบที่เลี้ยง เป็นกระบวนการถ่ายทอดความรู้แบบตัวต่อตัว โดยที่ที่เลี้ยงไม่จำเป็นต้องเป็นผู้บังคับบัญชาหรือหัวหน้างาน แต่จะต้องมีประสบการณ์และเข้าใจงานมากกว่า ระบบที่เลี้ยงไม่จำเป็นต้องเน้นที่เนื้อหาอย่างเดียว แต่อาจปรึกษาหารือในเรื่องอื่น ๆ ได้ แต่จะต้องเน้นคุณภาพของโรงเรียน เพราะฉะนั้น ที่เลี้ยงและน้องเลี้ยงอาจปรึกษาหารือกันในเรื่องส่วนตัวก็ได้ จะเห็นได้ว่าการนิเทศแบบที่เลี้ยง จะมีบรรยากาศที่ผ่อนคลาย สร้างมิตรภาพและเป็นกันเองมากกว่า ครูเกิดความวิตกกังวลน้อยกว่า มีความเป็นกัลยาณมิตรมากกว่า ส่วนปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในการนิเทศ ในงานวิจัยเรื่องนี้ เน้นการสนับสนุนของผู้บริหารและการกำหนดโครงสร้างองค์กรการบริหาร ในขณะที่งานการศึกษาของ เซน หมั่นเขตรกิจ เน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่าย อันเนื่องมาจากเป็นโรงเรียนของรัฐบาลซึ่งผู้บริหารโรงเรียนควรเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย แต่โรงเรียนในเครื่องมือลิตีของคณะเซนต์คาเบรียล เป็นโรงเรียนเอกชน ผู้อำนวยการโรงเรียนซึ่งเป็นนักบวชมีอำนาจในการกำหนดนโยบายและมีอำนาจในการตัดสินใจสูงสุด จึงมีผลต่อความสำเร็จในทุกกิจกรรมของโรงเรียน ด้านกระบวนการนิเทศมีขั้นตอน 5 ขั้นตอน คือ การศึกษาสภาพปัจจุบันความจำเป็นของโรงเรียนและความต้องการในการนิเทศของครู การวางแผนและการกำหนดการนิเทศ การสร้างเครื่องมือและวิธีการในการนิเทศ การปฏิบัติการนิเทศ การประเมินผลการนิเทศและการปรับปรุงการนิเทศ สอดคล้องกับ ชำนาญแสงจันทร์ (มปป.) ที่สรุปว่ากระบวนการนิเทศควร

ประกอบด้วยการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ การวางแผน และการกำหนดทางเลือก การสร้าง เครื่องมือและพัฒนาวิธีการ การปฏิบัติการนิเทศภายใน การประเมินผลการนิเทศ และรายงานผล

บรรณานุกรม

คณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย. 2539 ลักษณะเฉพาะของการศึกษาเซนต์คาเบรียล,

เซนต์คาเบรียล. (2554). การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนอนุบาลเมืองอุทัยธานี.

ชำนาญแสงจันทร์, (มปป.) กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน วัดเสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

ภราดาคณะเซนต์คาเบรียล. 2551 ทิศทางการจัดการศึกษาในแวมมิงฟอร์ด - การจัดการศึกษาแวมมิงฟอร์ดใน ศตวรรษที่ 21, โรม.

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน) (2554)คู่มือการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสาม(พ.ศ. 2554-2558)ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

Mark Schofield. (2013). **Mentoring for Effective Teaching and Learning**. Centre for Learning and Teaching Research.Edge Hill University. UK.

การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยแบบวิถีไทย

Development of Desirable Characteristics of Preschool Children According to the Thai Way Early Childhood Education Curriculum

รองศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญนนตพงษ์¹

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้ มีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยบนพื้นฐานการศึกษาแบบวิถีไทย และเพื่อประเมินผลการใช้หลักสูตรผลการวิจัยพบว่าหลักสูตรนี้ส่งผลให้ เด็กปฐมวัย มีคะแนนเฉลี่ยความพร้อมสูงขึ้น และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากและหลักสูตรนี้มีประสิทธิผล และเหมาะสมสามารถนำไปใช้จัดการเรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัยได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: เด็กปฐมวัย, คุณลักษณะที่พึงประสงค์, หลักสูตรแบบวิถีไทย

Abstract

The main purpose of this research was to develop the desirable characteristics of preschool children based on the Thai way education; and to evaluate the use of curriculum. This showed that the curriculum made the readiness mean of preschool children higher and their desirable characteristics in general were at the high level; and the curriculum was effective and suitable to apply learning management for preschool children as well.

Keyword: Preschool Children, Desirable Characteristics, Thai Way Curriculum

ความเป็นมาของปัญหาการวิจัย

ปัจจุบันสังคมไทยได้ก้าวสู่ยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การดำเนินวิถีชีวิตแบบไทยกำลังจะหมดไปจากสังคม วิธีการหนึ่งซึ่งเป็นวิธีการที่จะแก้ไขสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีการสืบทอดวัฒนธรรมวิถีชีวิตไทยอันดีงามให้กับเยาวชนและเด็กรุ่นใหม่ คือ การจัดการศึกษาที่มีบริบทแบบวิถีชีวิตไทย ซึ่งแนวทางการพัฒนาเด็กไทยให้มีลักษณะที่พึงประสงค์ ต้องมีหลายส่วนช่วยกัน ได้แก่ ผู้ปกครอง พ่อแม่ต้องช่วยดูแลสั่งสอนลูก สถานศึกษาต้องมีความพร้อมที่จะให้ทั้งความรู้และคุณธรรม สามารถเตรียมความพร้อมให้เด็กไปเผชิญชีวิตในโลกภายนอกได้ ทุกส่วนของสังคมต้องมาช่วยกันเป็นตัวอย่างที่ดีของเด็ก ตัวผู้ปฏิบัติต้องเข้าใจบทบาทของตนเองไม่ความดีไว้ (ปองพล อติเรกสาร. 2547) และการพัฒนาเด็กให้เป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะที่ดี และอยู่ในสังคมไทยได้อย่างเป็นสุขนั้นต้องเริ่มต้นพัฒนาตั้งแต่แรกเกิดถึง 8 ปี เนื่องจากเด็กในวัยนี้เป็นเด็กที่อยู่ในวัยช่วงพลังสำคัญของชีวิต ที่พร้อมจะเติบโตและพัฒนาไปเป็นกำลังสำคัญของครอบครัว ชุมชน และสังคม สิ่งที่เด็กในวัยนี้เรียนรู้จะซึมซับและฝังลึกจะหลอมบุคลิกอยู่ในตัวตนไปจนตลอดชีวิต (สิริมา ภิญโญนนตพงษ์. 2537) การศึกษาหรือมวลประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดให้จึงเป็นสิ่งที่สำคัญพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต. 2546: บทนำ) กล่าวว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนควรจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้ครบทั้งพฤติกรรม จิตใจและปัญญา ในด้านพฤติกรรมได้แก่ วินัย การทำมาหาเลี้ยงชีพ และวิธีปฏิบัติ การในการเสพบริโภค แบ่งปัน และอยู่ร่วมกับสิ่งแวดล้อม ด้านจิตใจ ได้แก่ คุณธรรม ความรู้สึก แรงจูงใจ และสภาพจิตใจ เช่น ความสุข ความพอใจ ความสดชื่นเบิกบาน ด้านปัญญาหรือปรีชาญาณ เป็นความเข้าใจเหตุผล การเข้าถึงความจริง ความเชื่อถือที่ทัศนคติ ค่านิยม การที่จะพัฒนาให้เด็กไทยมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแบบวิถีชีวิตแบบไทย การศึกษามีบทบาทสำคัญ โดยเฉพาะโรงเรียนควรมีหลักสูตรที่จะหล่อหลอม ส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีคุณลักษณะตามแบบวิถีไทย

คุณลักษณะที่พึงประสงค์แบบวิถีไทย เป็นลักษณะที่มีความสามารถในด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคมและสติปัญญา ที่เหมาะสมกับวัย ดังนั้น เด็กมีกำลังกายแข็งแรง มีความพร้อมและทักษะพื้นฐานในการเรียนรู้มีจริยธรรม

คุณธรรมและจิตสำนึกของความเป็นไทย มีจิตใจ และกำลังใจที่สมบูรณ์ตั้งนั้นการที่จะพัฒนาเด็กไทยรุ่นใหม่ให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์แบบวิถีไทยอีกทั้งมีความพร้อมในการเรียนรู้จึงควรได้มีการจัดหลักสูตรที่จะหล่อหลอมเด็กเหล่านี้โดยตรง ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยแบบวิถีไทยขึ้น (สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์. 2549) หลักสูตรนี้มุ่งพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแบบวิถีไทยภายใต้บริบทของสังคมไทย ให้เด็กได้เรียนรู้สั่งสมจากสาระและประสบการณ์ที่มีพื้นฐานแบบสังคมและวัฒนธรรมไทย มีความพร้อมในการเรียนรู้ มีจริยธรรมคุณธรรม และมีความสุข

สำหรับบทความวิจัยนี้เป็นผลการวิจัยต่อเนื่องจากโครงการการสร้างหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยแบบวิถีไทยที่ส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย เพื่อศึกษาว่าหลักสูตรนี้สามารถ พัฒนาความพร้อมทางด้านการเรียนรู้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กได้ดีเพียงไร และมีความเหมาะสมในการนำไปใช้ได้ดีเพียงไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยบนพื้นฐานหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยแบบวิถีไทย โดยมีจุดมุ่งหมายเฉพาะเพื่อ เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความพร้อมทางด้าน การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทดลอง เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยโดยรวมหลังการใช้หลักสูตร และเพื่อประเมินการใช้หลักสูตรจากครูผู้สอน

วิธีดำเนินการวิจัย

การกำหนดตัวแปรที่ศึกษามีดังนี้ ตัวแปรจัดกระทำ คือการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยแบบวิถีไทย ซึ่งเป็นการจัดมวลประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัย โดยมีหลักการปรัชญาจุดมุ่งหมาย คุณลักษณะตามวัยของเด็ก การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ลักษณะของกิจกรรมหลักที่ควรจัดให้กับเด็กปฐมวัยเป็นประจำทุกวัน การจัดตารางการเรียนรู้ประจำวัน และแนวทางการวัดผลประเมินผลโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานบริบทของความเป็นไทย มีแผนการจัดประสบการณ์การศึกษาปฐมวัยแบบวิถีไทยทุกกิจกรรมตามหลักสูตร ประกอบด้วย หัวข้อต่าง ๆ ได้แก่ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร คุณลักษณะตามวัยของเด็กไทย การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งมีเนื้อหาสะท้อนความเป็นวิถีไทยที่เด็กควรเรียนรู้ในเรื่องการใช้ภาษาไทย อาหารไทย การแต่งกายแบบไทย มารยาทไทยการเล่นพื้นบ้านไทย ประเพณีและวัฒนธรรมไทย สถานที่สำคัญของไทย เพลง ดนตรีและนาฏศิลป์ไทย นิทานพื้นบ้านไทย ศิลปะไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่น ลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ลักษณะของกิจกรรมหลักที่จัดเป็นประจำทุกวันประกอบด้วยกิจกรรมการเคลื่อนไหว และจังหวะเสริมประสบการณ์วิถีไทย ศิลปะไทยสร้างสรรค์ กิจกรรมเสรี การเล่นพื้นบ้านไทย และเกมการศึกษาวิถีไทย การจัดตารางการเรียนรู้ประจำวัน และแนวทางการประเมินผล

ตัวแปรตามคือ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย แยกเป็น 1) ความพร้อมทางด้าน การเรียนรู้ตามแบบวิถีไทย ซึ่งเป็นความสามารถของเด็กในด้านการใช้ภาษาไทยสื่อสาร ได้แก่ การจำตัวอักษร การฟังการพูด ด้านการใช้ทักษะพื้นฐานการคิดคำนวณ ได้แก่ ความเข้าใจเกี่ยวกับจำนวน การจำแนกความแตกต่าง การเปรียบเทียบ ด้านการแก้ปัญหา ได้แก่ การแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับตนเอง/ผู้อื่น ด้านความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ และด้านการใช้ปัญญาแสวงหาความรู้ ได้แก่ ความสามารถด้านการเป็นเหตุเป็นผล การแสวงหาข้อมูลทั่วไป และการชื่นชอบที่จะเรียนรู้เรื่องเกี่ยวกับความเป็นวิถีไทย และ 2) คุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยรวมทางด้านร่างกาย อารมณ์ - จิตใจ สังคม และสติปัญญาที่เหมาะสมกับวัย ดังนี้ เด็กมีกำลังกายแข็งแรง ได้แก่ ภูมิภาคคุ้มกันโรคต่าง ๆ มีน้ำหนักส่วนสูงตามเกณฑ์ มีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์ด้วยการรับประทานอาหารไทยที่มีประโยชน์ มีสุขนิสัยที่ดี และมีความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อใหญ่ - เล็ก และประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้เป็นอย่างดี เด็กมีความพร้อมและทักษะพื้นฐานในการเรียนรู้ ได้แก่ มีทักษะการใช้ภาษาไทยสื่อสาร การคิดคำนวณ การแก้ปัญหา การมีความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ รวมทั้งการใช้ปัญญาแสวงหาความรู้ และเรียนรู้ความเป็นวิถีไทยด้วยตนเอง เด็กมีจริยธรรมคุณธรรมและจิตสำนึกของความเป็นไทย ได้แก่ ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ การประหยัด ความซื่อสัตย์ ความเมตตากรุณา การรู้จักแบ่งปัน มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือผู้อื่น รู้จักทำกิจกรรมกลุ่ม เป็นผู้นำ ผู้ตาม ความรักในสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ สถานที่สำคัญของไทย ตลอดจนการรู้จักการปฏิบัติตนตาม

มารยาทแบบไทย รักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เด็กมีจิตใจ และกำลังใจที่สมบูรณ์ ได้แก่ เป็นเด็กที่มีลักษณะแบบเด็กไทยที่มีความสนุกสนาน ร่าเริง แจ่มใสและยิ้มแย้ม รู้จักควบคุม กล้าแสดงอารมณ์ความรู้สึกอย่างเหมาะสม รู้จักปรับตัว มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น มีความรักใน ศิลปะ เพลง ดนตรี และนาฏศิลป์แบบไทย รวมทั้งการละเล่นแบบไทย และมีความภาคภูมิใจในการเป็นเด็กไทย

เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย 1) แบบทดสอบวัดความพร้อมทางด้าน การเรียนรู้ เป็นแบบทดสอบปรนัยแบบเลือกตอบชนิดรูปภาพ จำนวน 30 ข้อ หาค่าความเชื่อมั่นด้วยสูตร K R-20 ของ Kuder – Richardson (บุญเชิด ภิญาญอนันตพงษ์. 2545) ได้ค่าเท่ากับ .94 ซึ่งมีค่าสูงสามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้ 2) แบบบันทึกคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็ก เป็นแบบประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านสติปัญญา ด้านสังคม และด้านอารมณ์ – จิตใจ ด้านละ 5 รายการย่อย รวมทั้งหมด 20 ข้อ ให้คะแนนเป็นสามระดับคือ ปฏิบัติได้เป็นอย่างดี ปฏิบัติได้ปานกลาง และยังไม่ปฏิบัติไม่ได้ เป็น 2, 1, และ 0 คะแนน ตามลำดับ และ 3) แบบประเมินการใช้หลักสูตรเป็นแบบสัมภาระณ์ ปลายเปิด มุ่งประเมินประสิทธิผลว่าหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยแบบวิถีไทย มีส่วนประกอบของหลักสูตรได้แก่ (1) ปรัชญา หลักการ และจุดมุ่งหมาย (2) เนื้อหาสาระที่สะท้อนความเป็นวิถีไทย (3) ลักษณะของกิจกรรมหลัก (4) แผนการจัดประสบการณ์แบบวิถีไทย (5) แบบประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็ก (6) แบบทดสอบวัดความพร้อมทางด้าน การเรียนรู้ของเด็กเหมาะสมสามารถนำไปใช้พัฒนาคุณลักษณะของเด็กปฐมวัยได้ มี (7) ความเหมาะสมในการนำไปใช้ และ (8) ง่ายต่อการนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้

ดำเนินการศึกษาเป็นสองขั้นตอน ขั้นแรก เป็นขั้นนำหลักสูตรไปทดลองใช้กับเด็กนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 และปีที่ 2 อายุระหว่าง 4 – 6 ปี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2549 โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบในพระบรมมหาราชวังจำนวน 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน ทำการทดลองในทุกกิจกรรมตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยแบบวิถีไทย และใช้แบบแผนวิจัย The One – Group Pretest – Posttest Design (Fraenkland Wallen. 2000: 288) ศึกษาความพร้อมทางด้าน การเรียนรู้ตามแบบวิถีไทยของเด็กก่อนและหลังการใช้หลักสูตร และใช้แบบแผนวิจัย The One – Shot Case Study Design (Fraenkland Wallen. 2000: 287) ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยโดยรวมหลังการทดลองใช้หลักสูตร ขั้นที่สอง เป็นขั้นประเมินหลักสูตรเพื่ออธิบายถึงผลอันเกิดจากการใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยแบบวิถีไทย ใช้วิธีการสัมภาระณ์ครูผู้สอนหลังการใช้หลักสูตรว่ามีประสิทธิผลบรรลุตามจุดมุ่งหมายหรือไม่อย่างไร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นนำหลักสูตรไปทดลองใช้ ผู้วิจัยนำคะแนนแบบทดสอบความพร้อมทางด้าน การเรียนรู้ตามแบบวิถีไทยของเด็กในกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการทดลองใช้หลักสูตรมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติ Dependent Sample t – test ทดสอบความแตกต่าง พบว่า หลังการทดลองใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยแบบวิถีไทย คะแนนความพร้อมทางด้าน การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยก่อนการทดลอง มีค่าเฉลี่ย 21.22และหลังการทดลองมีคะแนนเฉลี่ย 25.90 ซึ่งมีค่าเฉลี่ยหลังการทดลองเพิ่มมากขึ้นจากก่อนการทดลอง (4.68)อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรนี้ส่งผลให้ค่าเฉลี่ยคะแนนความพร้อมของเด็กปฐมวัยสูงขึ้น ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 การเปรียบเทียบคะแนนความพร้อมทางด้าน การเรียนรู้ตามแบบวิถีไทยก่อนและหลังการทดลอง

	ก่อน		หลัง		\bar{D}	$S_{\bar{D}}$	t	p
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD				
ความพร้อมทางการเรียนรู้ตามแบบวิถีไทย	21.22	10.16	25.90	3.42	4.68	.69	6.73**	.00

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ $P < .01$

จากนั้นนำข้อมูลในแบบบันทึกคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กโดยรวมหลังการใช้หลักสูตร ซึ่งครูประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กหลังการทดลองโดยแบบบันทึกเป็นมาตรวัดระบบ 2, 1 และ 0 มาหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า หลังการใช้หลักสูตรนี้แล้ว เด็กมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 39.05$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเด็กมีคุณลักษณะทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับดังนี้ ด้านมีกำลังกายแข็งแรง ($\bar{X} = 9.94$) ด้านมีจิตใจกำลังใจที่สมบูรณ์ ($\bar{X} = 9.78$) ด้านมีจริยธรรมคุณธรรม จิตสำนึก ความเป็นไทย ($\bar{X} = 9.75$) และด้านมีความพร้อมและทักษะพื้นฐานในการเรียนรู้ ($\bar{X} = 9.56$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า แต่ละข้อของทั้งสี่ด้านอยู่ในระดับมากทุกข้อ ($\bar{X} = 1.86$ ถึง 2.00) ทั้งหมด

ขั้นประเมินหลักสูตร ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ครูผู้สอนเกี่ยวกับการประเมินการใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยแบบวิถีไทย มาวิเคราะห์เชิงบรรยายมุ่งประเมินประสิทธิภาพว่าหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยแบบวิถีไทย มีส่วนประกอบของหลักสูตรได้แก่ 1) ปรัชญา หลักการ และจุดมุ่งหมาย 2) เนื้อหาสาระที่สะท้อนความเป็นวิถีไทย 3) ลักษณะของกิจกรรมหลัก 4) แผนการจัดประสบการณ์แบบวิถีไทย 5) แบบประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็ก 6) แบบทดสอบวัดความพร้อมทางด้านการเรียนรู้ของเด็กมีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้พัฒนาคุณลักษณะของเด็กปฐมวัยได้ และหลักสูตรนี้มี 7) ความเหมาะสมในการนำไปใช้ และ 8) ง่ายต่อการนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ สรุปว่าหลักสูตรนี้มีประสิทธิผล และเหมาะสมสามารถนำไปใช้จัดการเรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัยได้เป็นอย่างดี

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการศึกษาและอภิปรายได้ดังนี้ ผลการศึกษาค่าเฉลี่ยคะแนนความพร้อมทางด้านการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยพบว่า การใช้หลักสูตรนี้ส่งผลให้ค่าเฉลี่ยคะแนนความพร้อมของเด็กปฐมวัยสูงขึ้นอย่างชัดเจน และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากและมีคุณลักษณะรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับดังนี้ ด้านกำลังกายแข็งแรง ด้านจิตใจกำลังใจที่สมบูรณ์ ด้านจริยธรรม คุณธรรม จิตสำนึก ความเป็นไทย และความพร้อมและทักษะพื้นฐานในการเรียนรู้ แต่ละข้อของทั้งสี่ด้านอยู่ในระดับมากทุกข้อ เนื่องจากหลักสูตรนี้พัฒนาขึ้นมาอย่างมีระบบและมีกระบวนการพัฒนาที่ชัดเจน ประกอบด้วยหัวข้อ หลักการ ปรัชญา จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ ลักษณะการจัดกิจกรรม รวมทั้งการประเมินผลเด็กมีความสอดคล้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีความพร้อมทางด้านการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ คือ ความสามารถในการจำตัวอักษร การฟังการพูด ความเข้าใจเกี่ยวกับจำนวน การจำแนกความแตกต่าง การเปรียบเทียบ การแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับตนเอง / ผู้อื่น ความสามารถด้านการเป็นเหตุเป็นผล การแสวงหาข้อมูลทั่วไป และการชื่นชมที่จะเรียนรู้เรื่องเกี่ยวกับความเป็นวิถีไทย ซึ่งมวลประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เด็กได้เรียนรู้จากหลักสูตรนี้เป็นการเรียนรู้ที่เป็นกระบวนการทำให้พฤติกรรมต่าง ๆ ของเด็กก่อนได้รับการเรียนรู้จากหลักสูตรนี้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อันเป็นผลมาจากการได้รับการฝึกฝนและประสบการณ์ที่มีบริบทของความเป็นไทย

ผลการประเมินการใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยแบบวิถีไทย ครูผู้สอนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรนี้ว่าเป็นหลักสูตรที่มีประสิทธิผลและเหมาะสมสามารถนำไปใช้จัดการเรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัยได้เป็นอย่างดี และสามารถพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยได้ เนื่องจากหลักสูตรนี้สร้างขึ้นโดยคำนึงถึงบริบทของสังคมไทยและเป็นการปลูกฝังความเป็นเอกลักษณ์ของไทยให้กับเด็กปฐมวัย มีความชัดเจน ครูได้รับการอบรมก่อนการใช้หลักสูตร มีการนิเทศติดตามผล และครูมีความรู้ความเข้าใจต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีลักษณะเป็นเด็กไทยเพื่อสืบสานเอกลักษณ์ความเป็นไทยในทุกด้านอันได้แก่ การใช้ภาษาไทย อาหารไทย การแต่งกายแบบไทย มารยาทไทยการเล่นพื้นบ้านไทย ประเพณีและวัฒนธรรมไทย สถานที่สำคัญของไทย เพลง ดนตรีและนาฏศิลป์ไทย นิทานพื้นบ้านไทย ศิลปะไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่น

บรรณานุกรม

- ปองพล อติเรกสาร. (2547). “คนไทยน่ารัก ลักษณะคนไทยที่พึงประสงค์”. มอแกนไกล IFD. ไตรมาสที่ 3 กรกฎาคม – กันยายน 2547.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2546). **หลักแม่บทของการพัฒนาตน**. พิมพ์ครั้งที่ 13 กรุงเทพฯ : สหธรรมิก จำกัด.
- _____. **รุ่งอรุณของการศึกษา** (2545). **เบิกฟ้าแห่งการพัฒนาที่ยั่งยืน**. พิมพ์ครั้งแรก กรุงเทพฯ : สหธรรมิก จำกัด.
- สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์. (2537). **แนวการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย**. ประมวลชุดวิชาหลักการและแนวคิดทางการปฐมวัยศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์. (2538). **แนวคิดสู่แนวปฏิบัติ : แนวการจัดประสบการณ์ปฐมวัยศึกษา**. กรุงเทพฯ : ศูนย์การพิมพ์ดวงกมล.
- _____. (2549). **การวัดและประเมินแนวใหม่ : เด็กปฐมวัย**. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน สาขาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- สุนน อมรวิวัฒน์. (2534). **การอบรมเลี้ยงดูตามวิถีไทย**. กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่งานวิจัย ฝ่ายวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2532). **การศึกษาเชิงมนุษยวิทยาเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กตามวิถีไทย**. กรุงเทพฯ : ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Fraenkel, Jack R. and Wallen Norman E. (2000) **How to Design and Evaluate Research in Education**. McGraw-Hill Higer Education.
- Saylor, J.G. and Alexander, W.M. (1974). **Planning Curriculum for Schools**. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Taba, H. (1962). **Curriculum Development: Theory and Practice**. New York: Harcourt, Brace, Jovanovich.

กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างระบบอาหารท้องถิ่นในสังคมสมัยใหม่

Community Learning Process to Construct the Local Food System in Modern Society³

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญสิริ จีระเดชากุล², ดร.พิศมัย รัตนโรจน์สกุล²,
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ชัย นิรัญทิวิ², จันทร์ศม ภูติอริยวัฒน์¹, ดร.วรวุฒิ สุภาพ²

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการสร้างระบบอาหารท้องถิ่นขึ้นมาในสังคมสมัยใหม่โดยใช้วิธีวิทยาการสร้างทฤษฎีจากฐานราก การเก็บข้อมูลในการศึกษาใช้วิธีการสัมภาษณ์ระดับลึก และการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม ผลของการศึกษาพบว่า กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเริ่มขึ้นจากการตระหนักถึงปัญหาอันเกิดจากการทำการเกษตรแบบใหม่ที่ต้องพึ่งสารเคมี การตระหนักนี้ได้นำไปสู่การแก้ปัญหาด้วยการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้แก่ การเรียนรู้การทำเกษตรอินทรีย์และเกษตรผสมผสาน การสร้างตลาดข้าวอินทรีย์ในต่างประเทศและตลาดสีเขียวในท้องถิ่น และการฟื้นฟูและอนุรักษ์พันธุกรรมท้องถิ่น โดยเป็นการเรียนรู้ด้วยการร่วมกันวิเคราะห์ ลองผิดลองถูก และลองทำของกลุ่มชาวบ้าน รวมถึงการผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับความรู้สมัยใหม่ให้เป็นความรู้ในการปฏิบัติ กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนได้มีส่วนอย่างสำคัญต่อการพลิกฟื้นและสร้างระบบอาหารท้องถิ่นขึ้นมาได้อย่างครบวงจร ทำให้ชุมชนมีการผลิตที่ปลอดจากสารเคมีและใช้ปัจจัยการผลิตที่หาได้ในท้องถิ่น มีอาหารตามฤดูกาลที่ปลอดภัยไว้บริโภคและขายเพื่อสร้างรายได้ อีกทั้งสามารถกระจายและถ่ายทอดความรู้ไปสู่ลูกหลานและเครือข่ายของชุมชน เพื่อขยายแนวคิดของระบบอาหารท้องถิ่นให้เป็นปรกาด้านระบบอาหารโลกที่รุดคืบเข้ามาด้วยหวังผูกขาดทั้งการผลิต การบริโภค และการค้าอาหารให้สนองผลประโยชน์ของบรรษัทธุรกิจการเกษตรขนาดใหญ่

คำสำคัญ: ระบบอาหารท้องถิ่น, กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่น

Abstract

This research aimed mainly at studying the community learning process to construct the local food system in the modern society. The study employed the methodology of grounded theory. In-depth interview and participatory observation were used for data collection. The findings indicated that the community learning process started with the villagers' awareness of the community problems arising from the use of chemical compounds in agriculture. This awareness led them to learn different ways to solve the problems. They learned the practice of organic and integrated agriculture, how to create organic rice market in western countries and local green market, and how to restore and preserve local genetic rice and plants. These efforts of learning were often done by joint analysis of the problems, trial and error, and real time hands-on of the activities by the villagers through integrating the local wisdom with modern knowledge. The community learning process took an important part in reviving and creating the complete cycle of the local food system, resulting in the villagers' chemical-free plant growing, using local materials for their production; and, thus, having safe seasonal food for their consumption and for generating income for their families. Learning to create the local food system enabled the villagers to diffuse their knowledge to future generations and their networks to resist the monopoly of global agribusiness.

Keywords: local food system, community learning process, local wisdom

1 หัวหน้าภาควิชาพื้นฐานของการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2 อาจารย์ประจำภาควิชาพื้นฐานของการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

3 โครงการวิจัยภายใต้การสนับสนุนทุนวิจัยจากงบประมาณเงินรายได้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ความเป็นมาของปัญหาการทำวิจัย

ชุมชนไทยในอดีตเป็นสังคมเกษตรกรรมเพื่อการยังชีพ ชุมชนส่วนใหญ่ปลูกข้าว พืชพรรณนานาชนิด รวมถึงเลี้ยงสัตว์ ทำประมง และเก็บหาของจากป่าจากธรรมชาติ เพื่อบริโภคและแลกเปลี่ยนกันเองภายในชุมชนเป็นหลัก ทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองและมีความมั่นคงทางด้านอาหาร โดยชาวบ้านเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต ได้แก่ ที่ดิน เครื่องมือ เครื่องใช้ในการผลิต เมล็ดพันธุ์และพันธุ์พืชต่างๆ รวมถึงแรงงานและภูมิปัญญาที่ใช้สร้างผลผลิต นอกจากนี้ชาวบ้านในชุมชนยังมีอิสระในการสร้างผลผลิตตามความต้องการบริโภค เช่น การเลือกพันธุ์ข้าว เลือกชนิดพืชผักที่จะปลูก หรือเลือกชนิดของสัตว์ที่จะเลี้ยง ตามวัฒนธรรมอาหารของพื้นที่และภูมิปัญญาในการรังสรรค์ประเภทของอาหารให้เหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่น และสร้างความหลากหลายของผลผลิตเพื่อการบริโภค เมื่อมีผลผลิตเกิดขึ้นชาวบ้านจึงเป็นเจ้าของผลผลิตนั้นๆ และสามารถจัดการผลผลิตของตนได้อย่างอิสระ ไม่ว่าจะเป็นการนำไปแลกเปลี่ยนกับเพื่อนบ้าน การนำออกขายเพื่อเปลี่ยนเป็นเงินไว้ใช้สอยในเรื่องที่จำเป็นต้องใช้เงินในการซื้อหา หรือแม้แต่การเก็บไว้ในยุ้งฉางเพื่อเป็นหลักประกันว่า หากเกิดความแห้งแล้งไม่สามารถทำการเกษตรได้ ชาวบ้านยังมีข้าวปลาอาหารที่เก็บไว้ใช้บริโภคได้อย่างไม่เดือดร้อน กระบวนการที่ชาวบ้านสามารถผลิต บริโภครวมถึงสะสมไว้เพื่อบริโภค และแลกเปลี่ยนอาหารของตนได้อย่างอิสระภายในชุมชนท้องถิ่นเช่นนี้ ได้ทำให้ชุมชนในอดีตเป็นเจ้าของ “ระบบอาหารท้องถิ่น” อย่างครบวงจร ซึ่งนำไปสู่การพึ่งตนเองได้มาเป็นเวลายาวนาน

แต่เมื่อสังคมไทยได้ถูกผนวกเข้ากับกลไกการค้าภายใต้ระบบทุนนิยมโลก ชุมชนท้องถิ่นได้ถูกชักพาให้ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับเชื่อมโยงกับทั้ง พ่อค้า นายทุน ทั้งระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และระดับโลก และเกี่ยวข้องกับหน่วยงานของรัฐทั้งที่เป็นหน่วยสนับสนุนด้านวิชาการและด้านการเงิน ด้วยผลผลิตทางการเกษตรที่เคยเป็นอาหารท้องถิ่นเพื่อการบริโภคของคนในชุมชนท้องถิ่นได้ถูกปรับเปลี่ยนให้เป็นสินค้าในระบบเศรษฐกิจเพื่อการค้า ชาวบ้านซึ่งเคยเป็นทั้งผู้ผลิต บริโภค และแลกเปลี่ยนผลผลิตด้วยตนเองอย่างอิสระ ได้ถูกผนวกเข้าไปเป็นกลไกหนึ่งของระบบผลิตแบบใหม่โดยไม่สามารถต่อรองได้ มีการหลั่งไหลเข้ามาของความรู้และเทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่เพื่อทดแทนความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีมาแต่อดีต เกษตรกรรมแบบธรรมชาติและการปลูกพืชแบบหลากหลายชนิด ได้ถูกแทนที่ด้วยการผลิตแบบเกษตรเคมีและการปลูกพืชเชิงเดี่ยวตามความต้องการของตลาด เมล็ดพันธุ์ของท้องถิ่นที่ได้รับการคัดสรร สืบทอดกันมาแต่ดั้งเดิมต้องเลิกทางให้กับเมล็ดพันธุ์ที่ถูกตัดต่อพันธุกรรมและสร้างขึ้นจากบริษัทธุรกิจการเกษตรขนาดใหญ่ เมื่อเป็นการผลิตเพื่อขายและชาวบ้านต่างคนต่างก็ต้องเร่งการผลิตของตน การช่วยเหลือกันทางด้านแรงงานด้วยระบบความสัมพันธ์ภายในชุมชนจึงถูกแทนที่ด้วยการจ้างแรงงาน การสร้างผลผลิตทางอาหารจึงมีต้นทุนสูงจากปัจจัยการผลิตต่างๆ ที่ต้องซื้อมาจากตลาดไม่ว่าจะเป็นเครื่องจักร เครื่องยนต์ ซึ่งเป็นเครื่องทุ่นแรงสมัยใหม่ ปุ๋ยและสารเคมีที่ใช้เร่งผลผลิตและทำลายศัตรูพืช เมล็ดพันธุ์พืชชนิดที่เป็นที่ต้องการของตลาดรับซื้อ รวมถึงค่าจ้างแรงงานที่ช่วยในการผลิตแต่ละขั้นตอน แต่ต้นทุนที่สูงนี้กลับไม่สัมพันธ์กับราคาของผลผลิตที่ขายได้ ดังนั้นยิ่งชาวบ้านผลิตกลับยิ่งเพิ่มภาระหนี้สินให้มากขึ้น การใช้สารเคมีในการเพาะปลูกที่มีปริมาณมากขึ้นเรื่อยๆ ได้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผู้ผลิต ผู้บริโภค และระบบนิเวศ อีกทั้งเมล็ดพันธุ์พืชของท้องถิ่นยังได้ถูกทำลายและสูญหายไปเป็นอันมาก ระบบอาหารท้องถิ่นจึงถูกทำลายลงทั้งในเชิงของคุณภาพและชนิดของอาหาร ระบบทุนนิยมได้สร้างระบบอาหารโลกขึ้นอย่างกว้างขวาง โดยเชื่อมโยงทรัพยากรธรรมชาติจากทั่วโลกให้กลายเป็นแหล่งผลิตอาหารที่กระจายไปอย่างกว้างไกลและถูกควบคุมด้วยกลไกการตลาด และได้ครอบงำชุมชนให้เป็นส่วนหนึ่งของระบบอาหารโลกนั้น อำนาจอิสระในการผลิต บริโภค และแลกเปลี่ยนของชุมชนจึงถูกตัดขาดไป

ท่ามกลางสังคมสมัยใหม่ที่มีความสำคัญกับการผลิตเพื่อขาย และต้องเผชิญกับการหลั่งไหลเข้ามาของเทคโนโลยีและความรู้จากธุรกิจการเกษตรอย่างไม่หยุดยั้ง ยังมีชุมชนบางแห่งได้สร้างกระบวนการเรียนรู้ที่จะรื้อฟื้นและสร้างระบบอาหารท้องถิ่นให้กลับคืนมา เพื่อสร้างความมั่นคงทางด้านอาหาร และสุขภาวะของคนในชุมชน เช่น กลุ่มชาวนาในชุมชนท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งได้รวมกลุ่มกันเพื่อลด ละ เลิก การใช้สารเคมี และขยายแนวคิดไปสู่การทำเกษตรอินทรีย์และการสร้างความหลากหลายของผลผลิต มีการรื้อฟื้นและอนุรักษ์เมล็ดพันธุ์พืชท้องถิ่น รวมถึงการสร้างตลาดทางเลือกเพื่อผู้บริโภคจะได้บริโภคอาหารที่ปลอดภัยทั้งตลาดในเมืองและตลาดต่างประเทศ ภาพของการร่วมแรงร่วมใจนี้ได้สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบันนับเป็นเวลากว่า 20 ปีแล้ว จึงเป็นสิ่งน่าสนใจว่ากระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวนี้เป็น

อย่างไร และได้นำไปสู่การรื้อฟื้นและสร้างระบบอาหารท้องถิ่นอย่างไร รวมถึงได้ส่งผลกระทบต่อมิติอื่นๆ ของชุมชนอย่างไร ไม่ว่าจะเป็นระบบความสัมพันธ์ ระบบนิเวศ และระบบเศรษฐกิจ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระบบอาหารท้องถิ่นที่เคยมีมาในอดีตก่อนสังคมสมัยใหม่จะเข้าสู่ชุมชน
2. ศึกษาผลกระทบของสังคมสมัยใหม่และระบบอาหารโลกที่มีต่อระบบอาหารท้องถิ่นของชุมชน
3. ศึกษากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการรื้อฟื้นและสร้างระบบอาหารท้องถิ่นท่ามกลางกระแสสังคมสมัยใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ได้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อทำความเข้าใจต่อปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นและนำมาสร้างเป็นข้อสรุปเชิงทฤษฎีในเรื่องของกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน โดยใช้วิธีวิทยาของการสร้างทฤษฎีจากฐานราก (grounded theory) ทั้งนี้ได้อาศัยกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาทำการวางแผนเพื่อการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล และนำไปสู่การสร้างมโนทัศน์ (concepts) โดยผ่านการตีความของผู้วิจัย ซึ่งประกอบไปด้วยความหมาย (definition) และมิติ (dimension) ของมโนทัศน์ และทำการจัดกลุ่มมโนทัศน์ (categorize) เพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูลที่ได้ นำไปสร้างเป็นข้อเสนอ (proposition) และข้อสรุปเชิงทฤษฎี (theoretical generalization) เพื่อนำไปสู่การสร้างทฤษฎีฐานรากอันเกิดจากปรากฏการณ์จริงของชุมชน (Strauss and Corbin, 1990) ที่จะทำให้เกิดความเข้าใจต่อกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างระบบอาหารท้องถิ่นของชุมชน

การเก็บข้อมูลในการศึกษานี้จัดทำในชุมชนท่าตุม จังหวัดสุรินทร์เป็นหลัก ซึ่งมีชาวบ้านรวมกลุ่มกันทำเกษตรอินทรีย์เพื่อรื้อฟื้นระบบอาหารท้องถิ่นมากกว่า 20 ปี และยังได้เก็บข้อมูลจากกลุ่มเกษตรอินทรีย์ในอำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งเป็นเครือข่ายระบบอาหารท้องถิ่นของชุมชนท่าตุม โดยใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลเชิงทฤษฎี (theoretical sampling) เพื่อนำไปสู่การสัมภาษณ์ระดับลึกผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 38 ราย ประกอบด้วย คนเฒ่าคนแก่ ผู้นำและสมาชิกของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ ผู้ซื้อ-ผู้ขายในตลาดนัดสีเขียว ผู้ประสานงานขององค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) ที่มีส่วนร่วมในการสนับสนุนแนวคิดของการสร้างระบบอาหารท้องถิ่น และใช้การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมของนักวิจัยในการเข้าศึกษาการสร้างผลผลิตในพื้นที่ของชุมชน รวมถึงกิจกรรมตลาดนัดสีเขียวที่จัดขึ้นในเทศบาลเมืองจังหวัดสุรินทร์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษานี้ได้ศึกษาย้อนอดีตจากการเล่าเรื่องของผู้เฒ่าผู้แก่และลูกหลานในชุมชน เพื่อให้เห็นกระบวนการในการสร้างระบบอาหารท้องถิ่นจากฐานชีวิตและธรรมชาติของชุมชนในยุคสังคมดั้งเดิม จนกระทั่งระบบอาหารท้องถิ่นของชุมชนได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัยภายใต้นโยบายของรัฐ และนำไปสู่การเรียนรู้ที่จะรื้อฟื้นระบบอาหารท้องถิ่นของชุมชนขึ้นมาใหม่ ภายใต้สังคมสมัยใหม่ที่มีระบบอาหารโลกครอบงำอยู่ดังนี้

ระบบอาหารท้องถิ่นกับความมั่นคงทางอาหารและสุขภาวะของชุมชนในอดีต

วิถีการผลิตของชาวบ้านในชุมชนท่าตุมในอดีตเป็นการทำเกษตรแบบธรรมชาติ โดยเน้นการทำนาและปลูกพืชอย่างผสมผสานเพื่อไว้บริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก วิธีการทำนามีความแตกต่างกันไปตามพื้นที่ เช่น ถ้าเป็นที่ทุ่งที่ทามจะทำนาดำหรือนาหว่าน หากเป็นที่โคกที่ดอนจะทำนาหยอดหรือข้าวไร่ เมื่อปลูกข้าวแล้วจะทิ้งไว้รอน้ำฝน และอาศัยเพียงขี้วัวขี้ควายที่เลี้ยงไว้ใช้แรงงานเป็นปุ๋ยธรรมชาติ และใช้ความขยัน ความเอาใจใส่ของชาวนาในการถนอมต้นหญ้าเก็บวัชพืช และดูแลน้ำให้เพียงพอ นอกจากนี้ในท้องนายังมีสัตว์ที่เป็นศัตรูข้าวชอบกัดกินต้นข้าวอ่อน เช่น ปูนา ชาวนาจะจับมาเป็นอาหารหรือบางครั้งถ้ามีมากจะเอามาต้มเค็มหรือเสียบไม้นำไปขายที่ตลาด สำหรับนาในที่ทุ่งที่ทามยังมีปลาที่ตามน้ำมาเป็นแหล่งอาหารของชาวบ้านอีกด้วย นอกจากในนาแล้วชาวบ้านยังมีป่าที่สามารถเก็บหาอาหารจากธรรมชาติ เช่น เห็ด พืชผัก ไข่มดแดง แมลงต่างๆ มาบริโภคได้ และชาวนายังปลูกพืชผักตามธรรมชาติไว้กินตามหัวไร่ปลายนาและในบริเวณบ้าน การทำนาและปลูกพืชของผู้คนในอดีตได้สร้างคลังแห่งพันธุ์ข้าวและพันธุ์พืชท้องถิ่นไว้เป็น

จำนวนมาก ด้วยภูมิปัญญาและการแลกเปลี่ยนพันธุ์ข้าวและพันธุ์พืช จึงทำให้ชุมชนชาวนากลายเป็นแหล่งสะสมเมล็ดพันธุ์จนมีสำนวนว่า "มีพันธุ์ข้าวนี้ร้อยและพันธุ์พืชนับพัน" ซึ่งช่วยให้ชาวนาสามารถเลือกเพาะปลูกได้อย่างอิสระและเกิดความมั่นคงในระบบการผลิตอาหารของตนเอง

ในอดีตเมื่อปลูกข้าวได้แล้วข้าวส่วนใหญ่จะเก็บไว้กินและไว้ทำพันธุ์ในหน้านาถัดไป บางส่วนจะนำไปแลกเปลี่ยนกับชุมชนใกล้เคียง เช่น ชุมชนที่ทำข้าวได้มากจะนำข้าวบางส่วนไปแลกเปลี่ยนเพื่อนำไปแลกกับปลาหรือเกลือ เพราะในชุมชนเหล่านี้ชาวบ้านบางส่วนมีข้าวไม่พอกินหรือพื้นที่ไม่เหมาะกับการปลูกข้าวก็จะอาศัยการหาปลาหรือทำเกลือไว้แลกข้าว นอกจากนี้ข้าวยังเป็นเสมือนทรัพย์สินที่เก็บออมไว้ในยามจำเป็นของชาวนาด้วย หากจำเป็นต้องใช้เงิน จะปันข้าวบางส่วนไปขายเพื่อเปลี่ยนเป็นเงินเข้ามาใช้แลกเปลี่ยนสินค้าหรือผลผลิตที่ต้องซื้อจากต่างถิ่นหรือจากในเมือง

วัฒนธรรมข้าวของท้องถิ่นที่สำคัญ คือ การเอาแรงกันในการทำนา ซึ่งมีการเอาแรงตั้งแต่การลงกล้า ปักดำ เก็บเกี่ยว ตีข้าว(นวดข้าว) เอาข้าวขึ้นเล้า(ยุ้งฉาง) มีประเพณีที่ให้ความสำคัญกับข้าว อาทิ การบายศรีสู่ขวัญข้าว เพราะถือว่า ข้าวเป็นชีวิตของคนในชุมชนและคนสุรินทร์ เป็นความมั่นคงและมั่นคง จึงถือเป็นประเพณีที่สำคัญ เมื่อเก็บเกี่ยวข้าวแล้วจะเก็บเข้าเล้าก็ต้องทำขวัญข้าวก่อน นอกจากนี้ชาวบ้านยังมีการลงแรงกันทำนบดินเพื่อเก็บกักน้ำไว้ใช้ในชุมชน ด้วยการทำนบเป็นเรื่องใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับคนทั้งชุมชน เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่ไม่ได้ยุ้งฉางน้ำ จึงจำเป็นต้องสร้างทำนบกักน้ำไว้ใช้ ถ้าเป็นหน้าฝนก็เพื่อกักน้ำไว้ใช้และกันน้ำท่วมหมู่บ้านด้วย และยังมีงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับความ เป็นอยู่ของคนทั้งหมู่บ้าน เช่น การทำถนน ขุดลอกลำห้วย ผู้ใหญ่บ้านจะดีเกราะเคาะไม้เรียกชาวบ้านให้มาประชุมกันก่อนเพื่อนัดหมายวันทำงานร่วมกัน การเรียกแต่ละครั้งจะได้คนเกือบทั้งหมู่บ้านมาช่วยงาน นอกจากการทำเกษตรเพื่อสร้างความมั่นคงทางด้านอาหารให้กับครอบครัวและชุมชนแล้ว ชาวนายังทอผ้าใช้เอง ซึ่งฝ้ายก็จะปลูกเองในชุมชน และยังมีเครื่องจักสานประเภท กระบุง ตะกร้า กระจาดใช้เองภายในครัวเรือนด้วย

หากมองในภาพรวมของวิถีชีวิตผู้คนในชุมชนเมื่อครั้งอดีตแล้ว จะเห็นวิถีชีวิตที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ทั้งในระดับครอบครัวและชุมชน มีชีวิตที่เป็นสุขด้วยสามารถสร้างความมั่นคงทางอาหารให้กับตนเองได้ด้วยการทำเกษตรแบบธรรมชาติ ที่อาศัยเมล็ดพันธุ์พืชและปัจจัยการผลิตอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นปุ๋ย เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ที่หาได้ในท้องถิ่น ทำให้มีอาหารที่เพียงพอต่อการบริโภค เป็นอาหารที่ปราศจากสารพิษ มีความหลากหลายของผลผลิตและพันธุ์พืช และมีข้าวของเครื่องใช้ที่ผลิตได้เอง หรือหากมีของใดที่ผลิตเองไม่ได้ ก็มีข้าวและอาหารอื่นๆ ที่สามารถนำไปแลกซื้อ แลกเปลี่ยนได้ อีกทั้งยังมีสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของท้องถิ่นเป็นแหล่งอาหารและแหล่งใช้สอยให้ชุมชนเวียนใช้ได้ตลอดทั้งปี แม้บางครั้งจะเกิดความแห้งแล้ง ขาดแคลน ก็ยังมีคลังอาหารสะสมไว้กินได้เพราะชาวบ้านจะคำนึงถึงความมั่นคงด้านอาหารมากกว่าการมีทรัพย์สินเงินทอง ผนวกกับวัฒนธรรมของสังคมเกษตรที่มีการพึ่งพาอาศัย ช่วยเหลือกันในหมู่ญาติและในชุมชน ทั้งที่เป็นงานระดับครัวเรือนและงานของชุมชน ได้ช่วยให้ชาวบ้านอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ระบบอาหารท้องถิ่นของชุมชนซึ่งรวมถึงการผลิต การบริโภคและการสะสมไว้เพื่อบริโภค และการแลกเปลี่ยนอาหารของชุมชน จึงไม่เพียงสร้างหลักประกันความมั่นคงของอาหารที่ปลอดภัยให้คนในชุมชนเท่านั้น หากแต่ยังช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในชุมชนให้เกิดความผูกพัน เอื้อเฟื้อต่อกัน และกระบวนการในการสร้างระบบอาหารท้องถิ่นนี้ยังได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านด้วยการลองผิด ลองถูก ลองทำดู หากสิ่งใดทำแล้วได้ผลดีในบริบททางธรรมชาติและทางสังคมของชุมชน ประสพการณ์นั้นจะได้รับการสั่งสม สืบทอด เกิดเป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่น ที่ผู้คนในรุ่นต่อๆ มาสามารถนำมาใช้ในการทำมาหากิน ทำให้ชุมชนพึ่งตนเองได้มาอย่างยืนยาวนับร้อยปี

การยึดครองการผลิตของชุมชนด้วยเกษตรเชิงพาณิชย์และผลกระทบต่อระบบอาหารท้องถิ่น

เมื่อรัฐไทยมีนโยบายส่งเสริมให้ข้าวเป็นสินค้าส่งออก จึงเกิดกระบวนการปรับเปลี่ยนการทำนาของชาวนาทั่วประเทศ โดยเริ่มจากความพยายามคิดค้นพันธุ์ข้าวที่ให้ผลผลิตต่อไร่สูง มีความร่วมมือระหว่างรัฐไทยกับสหรัฐอเมริกาทั้งทางด้านความรู้วิชาการสมัยใหม่และเงินทุนเพื่อทำการวิจัยและรวบรวมพันธุ์ข้าวของไทยและพัฒนาสายพันธุ์ขึ้นมา นับตั้งแต่ราวปี 2493 เป็นต้นมา มีการรวบรวมพันธุ์ข้าวท้องถิ่นของไทยได้ถึง 120,000 สายพันธุ์ (วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ และ นิรมล ยวนบุญ, 2545: 14) หนึ่งในพันธุ์ข้าวที่ถูกพัฒนาและนำมาปลูกในนาทดลอง จนกลายมาเป็นพันธุ์ข้าวหอมมะลิที่ปลูกกันมากในจังหวัดสุรินทร์ คือ ข้าวหอมมะลิ 105 ที่เชื่อกันว่าเป็นข้าวหอมมะลิพันธุ์ที่ดีที่สุดและให้ผลผลิตมากที่สุด ต่อจากนั้นมาอีกสิบกว่าปีได้มีการก่อตั้งสถาบันวิจัยชาวนานาชาติ (International Rice Research Institute) หรือ IRI

ขึ้นเพื่อพัฒนาสายพันธุ์ข้าวใหม่ๆ ในนามของข้าวพันธุ์ กข. ต่างๆ ขึ้นมา พันธุ์ข้าวที่ถูกพัฒนาจากห้องทดลองเหล่านี้มักจะเป็นพันธุ์ผสมระหว่างพันธุ์ท้องถิ่นกับพันธุ์จากต่างถิ่นซึ่งให้ผลผลิตต่อไร่สูง สามารถปลูกได้ตลอดทั้งปีหากอยู่ในเขตชลประทาน แม้ในสภาพที่ดินที่แตกต่างกันก็ปลูกได้ เป็นสายพันธุ์ข้าวที่เหมาะสมกับการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีต่างๆ แต่มีข้อเสียคือทำให้เกิดโรคและแมลงระบาดในพื้นที่ที่ปลูกข้าวเหล่านี้ขนาดใหญ่ๆ เช่น เพลี้ยกระโดด เพลี้ยจักจั่นสีเขียว โรคขอบใบแห้ง เป็นต้น (นภาพรณ ะวานนท์และคณะ. 2550:206) สายพันธุ์ข้าวที่ถูกคัดเลือกขึ้นมาเพื่อส่งเสริมให้ชาวนาปลูกนี้ได้กลายเป็นพันธุ์ข้าวหลักที่เหลืออยู่เพียงไม่กี่สายพันธุ์ และทำให้พันธุ์ข้าวท้องถิ่นที่เคยมีอยู่มากมายทั้งในสุรินทร์และในประเทศไทยสูญหายไป นอกจากการพัฒนาสายพันธุ์ข้าวแล้ว รัฐยังหันมาส่งเสริมวิธีการปลูกข้าวสมัยใหม่ได้แก่ การใช้ปุ๋ยเคมี สารเคมี ยาปราบศัตรูพืชทั้งที่เป็นวัชพืชและสัตว์ต่างๆ ที่อาศัยอยู่ในนาและกินต้นข้าวเป็นอาหาร การนำเครื่องจักรเข้ามาช่วยในการผลิต เช่น รถไถ เพื่อให้เกิดความรวดเร็วขึ้น

นับแต่นั้นมา วิถีชีวิตของคนในชุมชนได้ถูกกลไกการพัฒนาไปสู่ความทันสมัยเข้ามาเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก วิธีการผลิตที่เคยมีเป้าหมายเพื่อสร้างคลังอาหารไว้ในชุมชนเพื่อการบริโภคของคนในท้องถิ่น เปลี่ยนไปสู่การผลิตเพื่อการค้า การทำนาที่มีเป้าหมายเพื่อแสวงหากำไรจึงเกิดขึ้น การเพิ่มปริมาณการผลิตได้เป็นหนทางที่จะทำให้ชาวนามีรายได้มากขึ้น การขยายที่ดินทำกินเป็นวิธีหนึ่งที่จะทำให้ปริมาณการผลิตเพิ่มขึ้น สำหรับชาวนาที่มีเงินพอที่จะซื้อที่ดินผืนใหม่ก็จะหาซื้อที่ดินเพิ่มมากขึ้นเพื่อการทำนาและปลูกพืชหมุนเวียน แต่ชาวนาบางส่วนขยายที่ดินทำกิน โดยการเข้าไปบุกเบิกป่าที่ไม่มีต้นไม้ขนาดใหญ่เกินกำลังจะถากถางได้เพื่อทำนาและปลูกพืชไร่ ป่าถอยร่นไปเรื่อยๆ จากเดิมที่อยู่ใกล้ชุมชนกลายเป็นป่าที่อยู่ห่างออกไป แม้ป่าชุมชนที่เคยเป็นแหล่งอาหารและเก็บหาของป่าเพื่อยังชีพก็ลดขนาดเล็กลงหรือบางชุมชนป่ารอบๆ หมู่บ้านก็หมดไป

การเพิ่มผลผลิตข้าวในทีนี้อีกวิธีหนึ่งที่ได้รับการนิยมนยุคปลูกเพื่อขาย คือ การใช้สารเคมี ทั้งในรูปของปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลง และสารเคมีอื่นๆ ที่เข้ามาสู่ชุมชนด้วยการโฆษณาผ่านวิทยุ ผ่านพ่อค้าที่นำมาขายถึงหมู่บ้าน ผ่านธนาคารที่เข้ามาปล่อยเงินกู้ให้กับชาวนา และที่สำคัญผ่านนักวิชาการการเกษตรที่นำความรู้ทางการเกษตรสมัยใหม่เข้าสู่ชุมชน ข้าวพันธุ์ใหม่ที่ถูกส่งเสริมให้ปลูกในที่นาไม่ใช้ข้าวพื้นเมือง จึงมีความต้านทานต่อโรคต่ำและมีแมลงรบกวนสูง จำเป็นต้องใช้สารเคมีในการป้องกันโรคและแมลง การเข้ามาของเกษตรกรเพื่อการค้านี้ ในระยะแรกๆ ชาวนาได้รับการส่งเสริมจากรัฐทั้งในเรื่องของพันธุ์ข้าว ปุ๋ย สารเคมีต่างๆ และเงินกู้ยืม และยังเป็นช่วงที่ดินเดิมอุดมสมบูรณ์อยู่ การปลูกข้าวจึงได้ผลผลิตมาก ราคาข้าวยังอยู่ในเกณฑ์ดีเพราะส่งออกได้มาก เป็นที่ต้องการของตลาด ชาวนาจึงเร่งสร้างผลผลิตให้มากขึ้นด้วยวิธีการสมัยใหม่ ทั้งการเพิ่มปุ๋ย พ่นยา บางบ้านทำนาครั้งหนึ่งๆ พ่นยาใส่ปุ๋ยถึง 3 รอบ เพราะต้องการให้ข้าวงาม ออกรวงมากๆ มีการนำเครื่องจักรเครื่องยนต์เข้ามาใช้ เริ่มจากการมีรถไถเดินตามเข้ามาก่อน ถัดจากนั้นจึงเป็นรถแทรกเตอร์ (รถไถแบบนั่งขับ) รถเก็บเกี่ยวขนาดใหญ่ และเมื่อชาวนาแต่ละครัวเรือนต่างก็เร่งสร้างผลผลิตให้เร็วขึ้นและผลิตในปริมาณมาก การช่วยเหลือขอแรงกันในชุมชนจึงเริ่มหมดไป ระบบการจ้างแรงงานได้เข้ามาแทนที่ ความสัมพันธ์ในชุมชนจึงเริ่มห่างเหินกัน

สิ่งที่ตามเข้ามากับระบบการผลิตเชิงพาณิชย์ ก็คือ วิถีชีวิตแบบบริโภคนิยม ด้วยชาวนาสามารถขายข้าวได้เงินเป็นกอบเป็นกำในระยะแรกๆ และมีความหวังว่าจะได้เงินเมื่อขายข้าวแต่ละครั้ง ชาวนาจึงลงทุนกู้เงินเพื่อปลูกข้าว มีการกู้ยืมเพื่อหาซื้อตั้งแต่พันธุ์ข้าว ปุ๋ย ยา ค่าแรงงาน ค่าจ้างรถไถ รวมไปถึงการแข่งขันกันเป็นเจ้าของเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัย เช่น รถไถ รถเกี่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวกสบายในชีวิตต่างๆ เช่น เครื่องใช้ไฟฟ้า มอเตอร์ไซค์ รถกระบะ เกิดเป็นภาระหนี้สินก้อนใหญ่เกือบทุกครัวเรือน

เมื่อชาวนาถูกผลักเข้าไปสู่ระบบการผลิตเพื่อการค้า ทำให้ต้องเกี่ยวข้องกับกลไกการตลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งตลาดค้าข้าว คือ โรงสีและพ่อค้าคนกลางอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ราคาข้าวจะถูกกำหนดจากพ่อค้าและโรงสี โดยชาวนาไม่สามารถต่อรองได้ นอกจากนี้ยังมีปัญหาการโกงราคา โกงตาชั่ง เกิดขึ้น และหากปีใดมีข้าวออกมามาก ชาวนาจะถูกกดราคาจนบางครั้งต้องขาดทุนจากการขายข้าว เพราะในขณะที่ข้าวราคาตกต่ำลง แต่ราคาปุ๋ยและสารเคมีกลับไม่เคยต่ำลง ทำให้ภาระหนี้สินของชาวนาเพิ่มพูนขึ้น นับตั้งแต่ปี 2526 ได้เกิดปรากฏการณ์ของชาวนาหลายรายที่ต้องขายที่ดินเพื่อใช้หนี้หรือถูกยึดที่ดินที่ไปจำนำจำนองไว้ในขณะที่ข้าวราคาตกต่ำ อีกทั้งสภาพดินก็เสื่อมโทรมลงมากเพราะการใช้ปุ๋ย

และสารเคมีอย่างหนักหน่วง ชาวบ้านจำนวนมากเกิดการเจ็บป่วยและตายเพราะการใช้สารเคมี วิกฤตการณ์ของชาวบ้านในชุมชนเกิดขึ้นและรุนแรงมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ด้วยวิถีชีวิตและวิถีการผลิตที่แปรเปลี่ยนไปตามกระแสความทันสมัยที่โถมเข้าสู่ชุมชน ซึ่งชาวบ้านได้ผันตนเองมาปลูกพืชเชิงเดี่ยว ไม่ว่าจะเป็นการทำนา ทำสวน และทำไร่ โดยสร้างผลผลิตเฉพาะที่ขายได้เท่านั้น จึงทำให้ความหลากหลายของผลผลิตลดน้อยลงและได้ส่งผลต่อพันธุ์ข้าวและพันธุ์พืชต่างๆ ที่เริ่มสูญหายไป เพราะไม่มีการเพาะปลูกและเก็บพันธุ์เอาไว้ใช้อีกต่อไป เนื่องจากพันธุ์พืช พันธุ์ข้าวท้องถิ่นส่วนใหญ่จะเป็นพันธุ์ที่ปลูกเพื่อบริโภคในท้องถิ่นเป็นหลัก และไม่สามารถนำมาปลูกเพื่อขายในตลาดในวงกว้างได้ ชาวบ้านจึงต้องหันมาพึ่งพันธุ์พืชจากกรมวิชาการ การเกษตร พ่อค้า และบริษัทธุรกิจการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ การเพาะปลูกด้วยสารเคมีและการเร่งผลผลิต ส่งผลให้ผลผลิตที่ได้กลายเป็นสิ่งที่ไม่ปลอดภัยสำหรับการบริโภค ผลผลิตบางอย่างที่ชาวบ้านปลูกเพื่อขาย ชาวบ้านเองก็จะไม่บริโภค เพราะรู้ว่าใช้สารเคมีอย่างหนักหน่วง การปลูกพืชเพื่อกินเพื่อใช้ในครัวเรือนลดความสำคัญลง บางบ้านก็ละทิ้งไปเลย เพราะเห็นว่านำไปขายไม่ได้ราคา อีกทั้งยังไม่มีพื้นที่ เวลาและแรงงานสำหรับการปลูกพืชเหล่านั้น เนื่องจากลงทุนลงแรงกับการปลูกพืชเชิงเศรษฐกิจเป็นหลัก เครื่องใช้ไม้สอยที่เคยทำใช้เอง เช่น เครื่องจักสานต่างๆ และการทอผ้า ได้ลดลงอย่างชัดเจน เพราะมีสินค้าจากภายนอกเข้าไปขายในชุมชนด้วยราคาที่ถูกลง และชาวบ้านรู้สึกว่าจะไม่ต้องเสียเวลาในการสร้างผลผลิตอีกต่อไป การพึ่งพาระบบตลาดเพื่อการบริโภคมีให้เห็นมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “รถพุ่มพวง” ซึ่งเป็นรถกระบะหรือรถมอเตอร์ไซด์ที่ขนเอาอาหารสำเร็จรูป ของใช้ในบ้าน และพืชผักจากภายนอกเข้าไปขายในชุมชนทุกวันในราคาที่ชาวบ้านรู้สึกว่าจะไม่แพง บางบ้านแม้จะมีที่ดินว่างเหลืออยู่ก็เลิกปลูกผักสวนครัวไว้กินเองเช่นในอดีตเพราะซื้อหาได้ง่ายกว่า และบางบ้านถึงกับเลิกทำอาหารกินเองหันมาซื้ออาหารถุงกินแทน ทั้งหมดที่เกิดขึ้นนี้ล้วนส่งผลต่อการทำลายระบบอาหารท้องถิ่นให้อ่อนแอลง เพราะชาวบ้านหันไปพึ่งพาระบบตลาดภายนอกตั้งแต่การจัดหาปัจจัยการผลิตไปจนถึงการบริโภคอาหารและสินค้าและขายผลผลิตของตน เมื่อระบบอาหารท้องถิ่นถูกทำให้อ่อนแอลง คนในชุมชนจึงไม่เห็นความสำคัญที่จะเรียนรู้ สังเกต ถ่ายทอด ภูมิปัญญาเกี่ยวกับระบบอาหารท้องถิ่นของตนอีกต่อไป แต่กลับพึ่งพาความรู้และเทคโนโลยีจากภายนอกมาช่วยในการผลิตของตนมากขึ้น ยิ่งมีผลทำให้ความมั่นคงปลอดภัยทางด้านอาหาร ระบบความสัมพันธ์ ระบบนิเวศ และสุขภาพของคนในชุมชนยิ่งถูกทำลายลง

กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างระบบอาหารท้องถิ่นในสังคมสมัยใหม่

การปรับเปลี่ยนวิถีการผลิตไปสู่การทำเพื่อขาย ไม่เพียงแต่สร้างรายได้เป็นตัวเงินและนำความสะดวกสบายมาสู่คนในชุมชนเท่านั้น ในอีกด้านหนึ่งได้นำหนี้สินและปัญหาต่างๆ เข้ามาสู่ชุมชน ที่สำคัญคืออาหารที่ปลอดภัยทั้งข้าว พืชผัก และเนื้อสัตว์ต่างๆ ในชุมชนได้ถูกทำลายลงไปด้วย เมื่อปัญหาก่อตัวสะสมมากขึ้นจนชาวบ้านรู้สึกและตระหนักรับรู้ได้ กระบวนการเรียนรู้ที่จะแก้ไขปัญหาต่างๆ จึงเกิดขึ้น และนำไปสู่การฟื้นฟูและสร้างระบบอาหารท้องถิ่นของชุมชนขึ้นมาใหม่

การเรียนรู้ปัญหาของชุมชน

การใช้สารเคมีอย่างเข้มข้น ไม่ว่าจะเป็นการใส่ปุ๋ยเคมีหลายรอบในการทำนาแต่ละครั้ง หรือการใส่ยาฉีดพ่นเพื่อทำลายศัตรูพืช โดยไม่คำนึงว่าจะเป็นการฉีดพ่นเหนือหรือใต้ลม บางครั้งยังฉีดพ่นจนเนื้อตัวหรือเสื้อผ้าของผู้ฉีดเปียกชุ่มไปทั้งตัว เหล่านี้ล้วนเป็นผลมาจากการถูกทำให้เชื่อว่า สารเคมีจะช่วยให้การผลิตได้ผลดีอันจะนำไปสู่รายได้ที่เป็นกอบเป็นกำ โดยไม่มีการเรียนรู้ถึงวิธีการใช้ที่ถูกต้องและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อผู้ผลิต ผู้บริโภค และระบบนิเวศ ที่สุดได้นำไปสู่อันตรายที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนในชุมชน จนชาวบ้านเริ่มรู้สึกผิดสังเกตเมื่อคนในหมู่บ้านเสียชีวิตด้วยโรคมะเร็งเป็นจำนวนมากเป็นเวลาหลายปีติดๆ กัน กล่าวคือจากจำนวนคนที่เสียชีวิตในหมู่บ้านปีหนึ่งประมาณ 30 คน ในจำนวนนั้นมากกว่า 20 คนเสียชีวิตด้วยโรคมะเร็ง กลุ่มชาวบ้าน 8-9 คนจึงนำปัญหานี้มาวิเคราะห์ หรือ “โศก” กัน ชาวบ้านบางคนพอมีความรู้เรื่องพิษภัยของสารเคมีมาบ้างไม่ว่าจากการมีโอกาสได้ฟังประสบการณ์ในการทำเกษตรแบบปลอดภัยของปราชญ์ชาวบ้านอีสาน เช่น พ่อผาย พ่อสมฤทธิ์ หลวงพ่อนาน หรือมีโอกาสได้ฟังเรื่องดังกล่าวจากวิทยุ และอ่านหนังสือ จึงนำไปสู่ข้อสรุปร่วมกันว่า ปัญหาสุขภาพและโรคมะเร็งไข้เจ็บนี้จะเป็นผลมาจากการใช้สารเคมีในการปลูกข้าว และพืชผักต่างๆ และสารเคมีได้สะสมในร่างกายของชาวบ้านผ่านการผลิต การบริโภค และจากการสัมผัสกับสภาพแวดล้อมที่เป็นพิษ

การตระหนักรู้ถึงปัญหาโรคภัยไข้เจ็บของชุมชนผ่านการวิเคราะห์ของชาวบ้านนี้ได้เป็นจุดเริ่มต้นของการที่จะวิเคราะห์และเรียนรู้ปัญหาอื่นๆ ที่สืบเนื่องกันไป เช่น ปัญหาการพึ่งพิงปัจจัยการผลิตได้แก่ ปุ๋ย สารเคมี และโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมล็ดพันธุ์พืชจากภายนอก ปัญหาการไม่ได้รับความเป็นธรรมในการขายผลผลิตผ่านพ่อค้าคนกลาง ปัญหาหนี้สินจากการผลิต ปัญหาหนี้สินจากการบริโภคสินค้าที่ล้นไหลเข้ามาจากภายนอก ปัญหาการที่ลูกหลานชาวนาทำนาไม่เป็น เป็นต้น การเรียนรู้ปัญหาต่างๆ เหล่านี้เป็นการเรียนรู้แบบค่อยเป็นค่อยไป เมื่อเห็นปัญหาหนึ่งได้นำไปสู่การเห็นอีกปัญหาหนึ่งที่สัมพันธ์กัน และเมื่อวิเคราะห์ปัญหาได้ มองปัญหาออก จึงทำให้ชาวบ้านเรียนรู้ที่จะแก้ปัญหาของตนเองในหนทางต่างๆ ซึ่งในกระบวนการเรียนรู้ ชาวบ้านไม่ได้ปิดกั้นตนเองจากความรู้และการมีปฏิสัมพันธ์กับภายนอก แต่ได้เปิดรับความรู้ประสบการณ์จากภายนอกไม่ว่าจะเป็นประสบการณ์จากปราชญ์ชาวบ้านจากพื้นที่อื่น จากองค์กรพัฒนาเอกชน และจากรัฐ

การเรียนรู้การทำเกษตรอินทรีย์และเกษตรผสมผสาน

ความวิตกและการตระหนักรู้ถึงต้นตอของปัญหาสุขภาพของคนในชุมชนอันเป็นผลมาจากการทำการเกษตรด้วยการใช้สารเคมี ทำให้กลุ่มชาวบ้าน 8-9 คนที่เรียนรู้ปัญหาได้เริ่มนำร่องปรับเปลี่ยนวิถีการผลิตของตนเองด้วยการเลิกใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช แต่ยังไม่ใช้ปุ๋ยเคมีอยู่ ด้วยเห็นว่าปุ๋ยเคมีจะมีสารตกค้างน้อยกว่ายากำจัดศัตรูพืช จนเมื่อมีนักพัฒนาองค์กรเอกชนเข้าไปทำงานในพื้นที่ จึงได้มีการหารือร่วมกันและเกิดการรวมตัวกันร่วมกับชาวบ้านในพื้นที่อื่นในปี 2533 ตั้งเป็นกลุ่มเกษตรธรรมชาติสุรินทร์ขึ้น โดยมีโครงการเสริมประสิทธิภาพเกษตรกรสุรินทร์ (คสป.) ซึ่งมีกลุ่มนักพัฒนาองค์กรเอกชนภาคอีสานเป็นผู้ประสานงานและให้การสนับสนุนทั้งด้านกระบวนการเรียนรู้และงบประมาณ มีแนวคิดหลักที่จะ ลด ละ เลิก การใช้สารเคมีในการทำเกษตรกรรม

การเรียนรู้และความพยายามในการหาทางออกจากเกษตรเคมีของกลุ่มชาวบ้านไม่ได้มีความรู้แบบสำเร็จรูป หากเป็นการลองผิดลองถูกเพื่อหาแนวทางที่เหมาะสม โดยเริ่มจากการมองอดีตไปสู่ภูมิปัญญาของชุมชนซึ่งมีที่มาจากการทำเกษตรแบบธรรมชาติ และคิดกันว่าหากย้อนกลับไปทำเกษตรธรรมชาติอีกน่าจะไปได้ ประกอบกับในช่วงเวลานั้นแนวคิดเกษตรธรรมชาติของฟูกุโอะกะซึ่งเป็นชาวญี่ปุ่นได้เข้ามาสู่เมืองไทย ชาวนาจึงกันที่นาบางส่วนออกมาเพื่อทดลองทำตามหลักการของเกษตรธรรมชาติ คือ ปลูกข้าวโดยไม่ใช้ปุ๋ย ไม่ใช้สารเคมี ไม่ไถ ไม่พรวน ไม่ตายหญ้า แต่เมื่อลองทำแล้วได้หรือก็เห็นว่าไม่น่าจะสำเร็จเพราะสภาพของดินได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตมากอันเป็นผลมาจากการใช้สารเคมีอย่างเข้มข้นในช่วงเวลาที่ผ่านมา อีกทั้งดินของสุรินทร์ก็แตกต่างจากดินของญี่ปุ่น หากไม่ไถ-พรวนคงไม่ได้ผล เพราะหญ้าจะหยั่งรากลึกกินดินข้าวหมด จึงหาวิธีกันใหม่ โดยไปศึกษาดูงานจากชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการทำเกษตรอินทรีย์แล้วเปลี่ยนมาลองทำเกษตรอินทรีย์ดูบ้าง คือ ไถ-พรวนดินเพื่อกำจัดวัชพืช แต่ไม่ใช้เมล็ดพันธุ์ที่มีการตัดแต่งพันธุกรรม ไม่ใช้สารเคมี ไม่ใช้ปุ๋ยเคมีและทุกอย่างที่เป็นสารสังเคราะห์ แต่จะใช้ปุ๋ยคอกปุ๋ยหมักที่ทำขึ้นเองและใช้ปุ๋ยพืชสด ปรากฏว่าได้ผลดีและช่วยปรับสภาพดินที่เคยเสื่อมโทรมให้ค่อยๆ พื้นตัวขึ้นมา แต่การทำปุ๋ยอินทรีย์ใช้เองในช่วงแรกๆ มีต้นทุนสูง จึงมาช่วยกันคิดว่าจะลดต้นทุนอย่างไร มีการทำวิจัยในระดับชาวบ้านร่วมกับนักวิชาการเกษตรเพื่อหาวัตถุดิบที่จะทำปุ๋ยอินทรีย์ในท้องถิ่นให้มีต้นทุนต่ำโดยไม่ต้องใช้วัตถุดิบจากนอกพื้นที่ เมื่อทำเกษตรอินทรีย์ไปได้ 2-3 ปี ผลผลิตก็ดีขึ้นและยังมีต้นทุนต่ำกว่าเกษตรเคมีเพราะไม่ต้องซื้อปุ๋ยซื้อยา ชาวนาจึงเริ่มเห็นผลจึงหันมาทำเกษตรอินทรีย์กันในพื้นที่ที่มีอยู่ทั้งหมด

ในระยะแรกเมื่อชาวนาปลูกข้าวอินทรีย์และมีข้าวปลอดภัยไว้บริโภคได้นั้น ชาวนาจึงต้องซื้ออาหารอื่น เช่น ผัก ผลไม้ ซึ่งปนเปื้อนสารเคมีจากตลาดและจากรถเร่ที่เข้ามาขายในหมู่บ้าน จึงทำให้เกิดความคิดที่จะทำเกษตรผสมผสานซึ่งหมายถึง การปลูกพืชหลากหลายชนิดภายใต้แนวคิดที่ปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก และใช้วิถีแบบเกษตรอินทรีย์เข้ามาช่วยในการเพาะปลูก และได้ขยายต่อไปถึงการเลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ เลี้ยงหมูอินทรีย์ โดยไม่ใช้อาหารหรือยาที่มีสารเคมีเป็นส่วนประกอบ อีกทั้งมูลสัตว์ที่ได้ยังเป็นปุ๋ยชั้นดีให้อีกด้วย การทำเกษตรอินทรีย์และเกษตรแบบผสมผสาน ทำให้ชาวบ้านมีอาหารที่สดหลากหลายตามฤดูกาลและเป็นอาหารปลอดภัยไว้บริโภค และลดการสัมผัสกับสารเคมีต่างๆ ที่จะนำไปสู่ปัญหาสุขภาพ แต่ก็ประสบกับปัญหาว่าจะขายผลผลิตของตนที่มีมากเกินไปได้อย่างไร เพราะในสังคมสมัยใหม่ผู้คนต่างก็มีความจำเป็นที่จะต้องใช้จ่ายเงินในหลายๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การรักษาความ

เจ็บป่วยของคนในครอบครัว และการศึกษาของลูกหลาน หากผลผลิตของชาวบ้านไม่สามารถทำรายได้ให้ด้วยแม้จะมีอาหารปลอดภัยไว้บริโภค ก็ยากที่เกษตรกรอินทรีย์จะมีความยั่งยืนอยู่ได้

การเรียนรู้การสร้างตลาดข้าวอินทรีย์ในต่างประเทศ

ในช่วงที่ชาวบ้านเริ่มทำเกษตรอินทรีย์นั้น ข้าวอินทรีย์หรือผักอินทรีย์ยังไม่เป็นที่รู้จักหรือเห็นความสำคัญกันนักในประเทศไทย แต่สำหรับต่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งในซีกโลกตะวันตกแล้วได้มีการตื่นตัวและตระหนักถึงพิษภัยจากสารเคมีที่ติดมากับผลผลิตทางการเกษตรกันมาก กลุ่มเกษตรกรธรรมชาติสุรินทร์จึงเห็นช่องทางที่จะสร้างตลาดข้าวอินทรีย์ให้กับชาวบ้าน ในปี 2535 จึงได้มีการจัดตั้งกองทุนข้าวสุรินทร์ขึ้นเพื่อจัดการด้านการตลาดให้กับผลผลิตอินทรีย์ที่ชาวบ้านในกลุ่มผลิตได้ เริ่มจากการทำโรงสีข้าวอินทรีย์ ด้วยเงินทุนที่ชาวบ้านลงหุ้นกันและเงินสนับสนุนจากโครงการนำร่องเพื่อพัฒนาเกษตรกรรายย่อยภูมิเนเวศสุรินทร์ และจดทะเบียนเป็นสหกรณ์เกษตรกองทุนข้าวสุรินทร์ ในปี 2546 เนื่องจากงานได้ขยายตัวออกไปมาก การทำงานของสหกรณ์ตั้งอยู่บนแนวคิดของการพัฒนาระบบตลาดที่เป็นธรรม (fair trade) เพื่อส่งเสริมการทำเกษตรกรรมที่ยั่งยืนของสมาชิกและนำไปสู่การพึ่งตนเองและการมีสุขภาพที่ดีของสมาชิก รวมถึงการมีสิ่งแวดล้อมที่ดี มีการประกันราคาข้าวให้กับสมาชิก มีการจัดสรรเงินรายได้สนับสนุนการทำงานขององค์กรชาวบ้าน และปันส่วนคืนให้กับสมาชิก ในปี 2539 สหกรณ์ได้สมัครขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์กับสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ประเทศไทย (มกท. หรือ ACT) และได้รับการรับรองระบบจากโครงการรับรองระบบประกันคุณภาพของสหพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ (IFOAM Accreditation Programme) ต่อมาในปี 2544 ได้สมัครขอรับรองการใช้ตราแฟร์เทรดจาก FLO (Fairtrade Labelling Organization) ในนามสมาชิกสหกรณ์ กรีนเนท ทำให้ข้าวของสหกรณ์ได้รับความเชื่อถือในตลาดเกษตรอินทรีย์ และมีตลาดต่างประเทศรองรับผลผลิต สมาชิกของสหกรณ์จึงขายข้าวได้ราคาดีกว่าข้าวจากโรงสีทั่วไป

การเรียนรู้ที่จะสร้างตลาดข้าวอินทรีย์ในต่างประเทศนั้นนับเป็นเรื่องใหม่มากสำหรับชาวบ้าน เพราะเมื่อชาวบ้านได้รับการกระตุ้นและส่งเสริมจากรัฐให้เปลี่ยนวิถีการผลิตจากการทำเพื่อกินเพื่ออยู่ไปสู่การขายนั้น ความรู้ที่รัฐนำมาให้แก่คนในชุมชนเป็นเพียงความรู้ในการผลิตพืชเศรษฐกิจ แต่ไม่ได้สร้างกระบวนการเรียนรู้ที่จะทำให้ชาวบ้านสามารถสร้างตลาดขายผลผลิตของตนเองได้ ชาวบ้านจึงต้องพึ่งพาพ่อค้าคนกลางในการขายผลผลิตมาโดยตลอดมิโยว่า จะถูกกดราคา ถูกกดโกง หรือไม่ได้รับความเป็นธรรมอย่างไรก็ตาม เมื่อชาวบ้านหันมาปลูกข้าวอินทรีย์และต้องลุกขึ้นมาสร้างตลาดเอง สิ่งที่ชาวบ้านมีจึงเป็นเพียงประสบการณ์ในการถูกเอารัดเอาเปรียบและความมุ่งมั่นที่จะสร้างตลาดที่เป็นธรรมสำหรับผู้ผลิต ขณะเดียวกันก็เป็นตลาดที่นำอาหารปลอดภัยไปสู่ผู้บริโภค ดังนั้นชาวบ้านจึงได้เรียนรู้ข้อมูลเกี่ยวกับตลาดข้าวอินทรีย์ รวมถึงหนทางที่จะได้การรับรองมาตรฐานต่าง ๆ เพื่อเปิดทางไปสู่ตลาดต่างประเทศจากองค์กรพัฒนาเอกชนที่เข้าไปทำงานกับคนในชุมชน ซึ่งก็ทำให้ชาวบ้านได้เรียนรู้เช่นกันว่าการทำการค้าในสังคมสมัยใหม่จำเป็นต้องมีหูตากว้างไกล ต้องติดตามข้อมูลข่าวสารและความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและผลผลิตของตนทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ และต้องรู้เท่าทันกับสิ่งที่เกิดขึ้นจึงจะอยู่รอดและสร้างอำนาจต่อรองเพื่อความเป็นธรรมได้

การเรียนรู้เพื่อสร้างตลาดสีเขียวในท้องถิ่น

การทำเกษตรผสมผสานด้วยการปลูกพืชหลากหลายชนิดในบริเวณบ้าน และในไร่นายามไม่ใช่ฤดูทำนารวมถึงการเลี้ยงสัตว์ด้วยวิถีเกษตรอินทรีย์นั้น ในระยะแรกชาวบ้านได้ทำการผลิตเพื่อใช้เป็นอาหารปลอดภัยสำหรับบริโภคในครัวเรือน แต่เมื่อมีผลผลิตเกินความต้องการในการบริโภค รวมถึงการที่ชาวบ้านยังคงมีความจำเป็นต้องใช้เงินในชีวิตประจำวัน อันเกิดจากค่าใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าที่ไม่สามารถผลิตเองได้ ค่าใช้จ่ายทางสังคมต่าง ๆ เช่น งานบุญ งานศพ และค่าใช้จ่ายในการรักษาความเจ็บป่วยและการศึกษาของสมาชิกในครอบครัว แต่รายได้หลักของชาวบ้านมาจากการขายข้าวเพียงปีละครั้ง ทำให้ชาวบ้านประสบปัญหาเงินหมุนเวียนและเงินออมสำหรับใช้ในยามจำเป็นเร่งด่วน จึงมีการตั้งวงหารือกันในกลุ่มชาวบ้านและเครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชนจนได้ความคิดว่าจะต้องมีตลาดขายผลผลิตอินทรีย์ออกไปสู่ผู้บริโภค ระยะแรกได้ลองทำตลาดภายในชุมชน ปรากฏว่าขายผลผลิตไม่ได้ เพราะคนในชุมชนต่างก็ปลูกพืชผักเหมือนๆ กันจึงไม่มีผู้ซื้อ เมื่อนำปัญหามาคิดใหม่ จึงได้คำตอบว่า ต้องขนอาหารจากชุมชนเข้าไปขายในเมืองซึ่งได้เป็นจุดเริ่มต้นของการมีตลาดนัดสีเขียว ในระยะแรกแม้ตลาดสีเขียวในเมืองจะเกิดขึ้นแต่ก็ยังไม่ได้ทำให้ชาวบ้านขายผลผลิตได้ เพราะผู้บริโภคยังไม่รู้จักและไม่เห็นความสำคัญของการบริโภคผลผลิตอินทรีย์ เครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชนจึงได้

สนับสนุนให้ขยายตลาดนัดสีเขียวจากการเป็นพื้นที่ในการซื้อขายผลผลิตอินทรีย์ ไปสู่การเป็นพื้นที่ของการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารปลอดภัยด้วย เช่น มีการจัดเวทีเสวนาเรื่องพืชตัดแต่งพันธุกรรม (GMO) เรื่องผลกระทบจากการใช้สารเคมีในการผลิต เป็นต้น

เมื่อผู้บริโภคมีความรู้และเห็นความสำคัญของการบริโภคอาหารที่ปลอดภัย จึงทำให้ตลาดสีเขียวกลายเป็นตลาดที่คนในเมืองให้ความนิยมมาจับจ่ายซื้อหาผลผลิตและอาหารในทุกวันเสาร์ โดยสิ่งที่ชาวบ้านนำมาขาย ได้แก่ ข้าว ทั้งข้าวพันธุ์พื้นเมืองและพันธุ์ที่ได้รับการพัฒนาขึ้นใหม่ พืชผักต่างๆ ที่ชาวบ้านปลูก และเนื้อสัตว์ที่ฆ่าและจากสัตว์ที่ชาวบ้านเลี้ยงไว้เอง รวมถึงอาหารที่เก็บหาได้ตามฤดูกาลในแหล่งธรรมชาติของชุมชน เช่น สายบัว ผักบัว ผักตำลึง ผักติ้ว ลูกตาล มะตูม เห็ด หน่อไม้ ไช้ผดแดง แมลงต่างๆ ฯลฯ นอกจากนั้นยังมีการทำอาหารสำเร็จซึ่งเป็นอาหารท้องถิ่น และใช้วัตถุดิบปลอดภัยจากในชุมชนมาขาย และมีการขายสมุนไพรที่หาได้จากชุมชนอีกด้วย

ตลาดนัดสีเขียวเริ่มดำเนินการอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมราวปี 2546 โดยใช้พื้นที่ในสวนสาธารณะเทศบาลเมืองที่เรียกว่าสวนรักษัหรือสวนไพทสราญเป็นพื้นที่ตลาด เพื่อให้ชาวบ้านที่เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ได้เก็บผลผลิตมาขายเองทุกๆ สัปดาห์โดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง เมื่อตลาดเกิดขึ้นแล้วชาวบ้านยังคงต้องเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาระบบการขายของตน เช่น ต้องเรียนรู้การจัดการหมุนเวียนกันระหว่างชาวบ้านในการนำพืชผักชนิดเดียวกันมาขายเพื่อไม่ให้ผักล้นตลาด เช่นเดียวกับเรียนรู้การจัดการในการเลี้ยงและฆ่าและหมูเพื่อไม่ให้มีเนื้อหมูเกินความต้องการของผู้บริโภค เรียนรู้การฝากกันนำผลผลิตมาขายเมื่อผลผลิตมีน้อยเพื่อลดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง เรียนรู้ที่จะจัดกิจกรรมนำผู้บริโภคไปเยี่ยมชมไร่เราเพื่อสร้างความเข้าใจเรื่องเกษตรอินทรีย์และสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภคว่าอาหารมีความปลอดภัย เป็นต้น

ตลาดสีเขียวที่กลุ่มชาวบ้านและเครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชนได้ร่วมกันสร้างขึ้นได้ให้ประโยชน์ทั้งกับผู้ผลิตและผู้บริโภคหลายประการ กล่าวคือ สำหรับชาวบ้านซึ่งเป็นผู้ผลิตและผู้ขายสามารถสร้างรายได้หมุนเวียนเพื่อใช้ในครอบครัวทุกๆ สัปดาห์ แทนที่จะต้องรอรายได้จากการขายข้าวเพียงปีละครั้ง และยังทำให้เด็ก ๆ ในครอบครัวได้เข้ามามีส่วนร่วมกับพ่อแม่ในการนำผลผลิตมาขาย ได้เรียนรู้ถึงการทำมาหากินและคุณค่าของความเป็นเกษตรกรมากขึ้น บางครอบครัวแม้แต่ลูกที่ไปเรียนระดับปริญญาตรีก็กลับมาช่วยขายสินค้าในช่วงวันเสาร์อย่างสนุกสนาน ชาวบ้านเรียนรู้อาชีพเป็นพ่อค้าแม่ค้า รู้จักการสังเกตว่าลูกค้าต้องการอะไร ชอบอะไร รู้จักการต่อรองราคา การอธิบายคุณภาพของสินค้า เรียนรู้การจัดการการผลิตให้เหมาะสมกับความต้องการของตลาด และช่วยเหลือกันทั้งในการผลิตและการขาย และสำหรับผู้บริโภคแล้วตลาดนัดสีเขียวกลายเป็นตลาดทางเลือก ที่ทำให้ได้เข้าถึงผลผลิตที่มีคุณภาพ ปราศจากสารพิษ ในราคาที่ เป็นธรรมคือเป็นราคาที่เหมาะสมกับสินค้า และมีทางเลือกในการบริโภคมากขึ้น ตลาดนัดสีเขียวยังเป็นพื้นที่ทางสังคมที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงผู้ผลิตกับผู้บริโภคให้พบกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน รวมถึงเป็นพื้นที่ในการขับเคลื่อนขบวนการเกษตรกรรมยั่งยืน และกลายเป็นพื้นที่ของความร่วมมือกันทั้งของชาวนา ผู้บริโภค หน่วยงานของรัฐ และนักพัฒนาองค์กรเอกชน เพราะในอีกด้านหนึ่ง การเกิดขึ้นของตลาดสีเขียวสุรินทร์ได้มีส่วนทำให้ชาวบ้านและเครือข่ายสามารถผลักดันให้เกษตรอินทรีย์เข้าไปอยู่ในแผนจังหวัดและเป็นนโยบายของจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งส่งผลให้องค์กรท้องถิ่นเช่นเทศบาลต้องจัดพื้นที่ในการขายสินค้าเกษตรอินทรีย์ให้กับผู้บริโภคในเมือง และอบต. ก็หันมาสนใจและจัดสรรงบประมาณให้เพื่อส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ รวมถึงการสนับสนุนให้มีพื้นที่ตลาดสีเขียวมากขึ้น เพราะลูกค้าของตลาดสีเขียวส่วนใหญ่เป็นคนชั้นกลางในเมือง รวมถึงข้าราชการ ซึ่งให้การสนับสนุนการดำรงอยู่ของตลาดสีเขียว

การเรียนรู้การอนุรักษ์พันธุกรรมของท้องถิ่น

การทำงานของชาวบ้านในชุมชนไม่ได้เป็นการทำงานอย่างโดดเดี่ยว หากได้สร้างและเชื่อมโยงเครือข่ายการทำงานร่วมกันระหว่างชาวบ้านจากหลากหลายชุมชนที่มีความสนใจร่วมกัน โดยมีองค์กรพัฒนาเอกชนและบางครั้งที่รัฐเป็นผู้หนุนเสริม โดยกระบวนการที่เกิดขึ้นนั้นเป็นไปอย่างช้าๆ แต่มั่นคง ในระยะเวลาสิบกว่าปีของการทำงานร่วมกันสามารถสร้างครอบครัวเกษตรอินทรีย์ได้ประมาณ 200 กว่าครัวเรือน กระจายตัวอยู่ทั่วสุรินทร์ และสมาชิกกลุ่มสามารถนำแนวทางการทำงานไปขยายแนวคิดในพื้นที่ของตนเองได้ มีการแตกเป็นกลุ่มเกษตรต่างๆ หลายกลุ่ม จนมีการจัดตั้งเครือข่ายเกษตรทางเลือกสุรินทร์ขึ้น เพื่อเป็นการรวมตัวของกลุ่มชาวบ้านต่างๆ เช่น กลุ่มเกษตรธรรมชาติทำตม กลุ่มเกษตรธรรมชาติสุรินทร์ กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและอาชีพทางเลือกทพไท-ถนน กลุ่มสีข้าวกล้องอำเภอลำดวน กลุ่มฟื้นฟู

การเกษตรสีเขียว และกลุ่มป่าชุมชนหนองเยาะ อำเภอสังขละ เพื่อให้การทำงานได้เชื่อมโยงกัน และเป็นกรขยายมิติของเกษตรกรรมที่ยั่งยืนออกไปให้กว้างขึ้น นอกจากนี้ยังมีการเชื่อมโยงเครือข่ายกับกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศไทยด้วย

การเรียนรู้ที่สำคัญประการหนึ่งของเครือข่ายชาวบ้าน คือ การเรียนรู้ที่จะฟื้นฟูและอนุรักษ์สายพันธุ์ข้าวท้องถิ่นที่มีมาแต่เดิม รวมถึงพันธุ์พืชท้องถิ่นอื่นๆ ด้วยตระหนักถึงภาวะคุกคามจากระบบการค้าเสรี (FTA) การเข้ามาของพืชตัดต่อพันธุกรรม และการยึดครองสิทธิทางปัญญาจากบริษัทข้ามชาติ โดยชาวบ้านมีความคิดว่า ชาวนาจะเป็นอิสระในการปลูกข้าว กินข้าว และมีความมั่นคงทางอาหารได้จะต้องเป็นเจ้าของพันธุ์พืช โดยเฉพาะอย่างยิ่งพันธุ์ข้าวของตนเอง และเป็นพันธุ์ข้าวที่มีความเหมาะสมกับท้องถิ่น ซึ่งก็น่าจะเป็นพันธุ์ข้าวที่มีมาในท้องถิ่นแต่อดีต เพราะในอดีตแต่ละครัวเรือนเมื่อปลูกข้าว จะปลูกอย่างน้อย 4-5 สายพันธุ์ไปพร้อมๆ กัน เช่น ข้าวเบา ข้าวกลาง ข้าวหนัก ข้าวไร่ ซึ่งแต่ละสายพันธุ์จะมีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ที่แตกต่างกันไป ไม่ว่าจะเป็นที่ดอน ที่กลาง ที่ลุ่ม หรือบนเชิงเขา การปลูกข้าวหลากหลายสายพันธุ์จึงเป็นหลักประกันความเสี่ยงให้กับชาวนา เพราะเมื่อข้าวในพื้นที่ใดเกิดความเสียหายไม่ว่าจะเป็นเพราะน้ำมากไปหรือน้อยไป ก็ยังเหลือข้าวในพื้นที่อื่นไว้บริโภคได้ และข้าวแต่ละสายพันธุ์ในแต่ละพื้นที่ก็จะโตและสุกไม่พร้อมกัน จึงทำให้สามารถแยกเก็บเกี่ยวเมล็ดพันธุ์ไว้ได้โดยไม่ปะปนกันและไม่กลายเป็นพันธุ์ แนวคิดในการอนุรักษ์และพัฒนาพันธุกรรมพื้นบ้านได้เกิดขึ้นราวปี 2542 โดยการริเริ่มของเครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกสุรินทร์ ร่วมกับแกนนำเกษตรกรหลายพื้นที่ในจังหวัดสุรินทร์ มีการสำรวจข้อมูลพันธุกรรมข้าวพื้นบ้านและรวบรวมจัดเก็บจากพื้นที่ต่างๆ ในจังหวัดสุรินทร์ มีการปลูกทดลองเพื่อศึกษาเปรียบเทียบชนิดของพันธุ์ข้าว และสร้างกระบวนการคัดเลือกพันธุ์แท้ มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนพันธุ์ข้าว แลกเปลี่ยนความรู้เรื่องการปลูกข้าวรวมถึงพืชอื่นๆ เพื่อให้ความหลากหลายของพันธุ์พืชท้องถิ่นได้สืบทอดต่อไป และมีการจัดเวทีหมุนเวียนไปยังชุมชนต่างๆ ในสุรินทร์ รวมถึงมีการเชื่อมโยงกันในระดับภูมิภาค เพื่อเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

การเรียนรู้เพื่ออนุรักษ์พันธุกรรมของท้องถิ่นนี้แม้จุดเริ่มต้นจะเกิดจากกระแสด้านความตื่นตัวในระดับโลกที่วิตกกังวลต่อการผูกขาดเมล็ดพันธุ์พืชและการตัดต่อพันธุกรรมของบริษัทข้ามชาติ แต่เมื่อลงมาสู่ระดับปฏิบัติในท้องถิ่น กลุ่มชาวบ้านได้เสาะหาเมล็ดพันธุ์ข้าวที่พอจะหลงเหลืออยู่บ้างและได้เรียนรู้การคัดกรองเมล็ดพันธุ์ รวมถึงการยอนสายพันธุ์เพื่อให้ได้เมล็ดพันธุ์ที่เป็นสายพันธุ์แท้ ทั้งจากผู้เฒ่าผู้แก่ จากศูนย์วิจัยข้าวหลายแห่งและจากเครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือก โดยการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวนี้ ชาวบ้านไม่ได้เก็บพันธุ์ข้าวแช่แข็งไว้เฉยๆ ซึ่งหากทำเช่นนั้นก็พอจะทำให้เก็บพันธุ์ไว้ได้เป็นระยะเวลาประมาณ 5 ปี แต่จะใช้วิธีอนุรักษ์ด้วยการคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ที่สมบูรณ์และมีลักษณะตรงกับพันธุ์แท้ที่ศูนย์วิจัยข้าวมีฐานข้อมูลอยู่ไปปลูกที่ละเมล็ดเพื่อขยายพันธุ์ต่อซึ่งจะช่วยพัฒนาสายพันธุ์ไปด้วยในตัว ทำเช่นนี้อย่างต่อเนื่องก็จะทำให้ได้เมล็ดพันธุ์ในปริมาณที่เพิ่มขึ้น กระบวนการเรียนรู้ในการอนุรักษ์พันธุ์ข้าว จึงอาศัยทั้งความรู้ที่สืบทอดมาจากภูมิปัญญาพื้นบ้านและความรู้วิทยาศาสตร์ผสมผสานกัน ทำให้สามารถอนุรักษ์พันธุ์ข้าวพื้นเมืองไว้ได้แล้วกว่า 50 สายพันธุ์ และยังอนุรักษ์พันธุ์ผักพื้นเมืองได้อีกหลายชนิด เช่น บวบ พริก มะเขือ มะละกอ ด้วยความมุ่งมั่นที่จะสร้างความมั่นคงและความเป็นอิสระทางด้านอาหารของชุมชนท้องถิ่น

การเรียนรู้ที่จะหาทางออกจากปัญหาของชุมชนเพื่อให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ ตั้งแต่เรียนรู้การทำเกษตรอินทรีย์รวมถึงเกษตรผสมผสาน เพื่อให้มีอาหารปลอดภัยไว้บริโภคเอง และมีปริมาณมากพอที่จะนำออกขายและสร้างตลาดได้เองโดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง รวมถึงการเรียนรู้ที่จะอนุรักษ์พันธุ์ข้าวและพันธุ์พืชท้องถิ่น ได้ทำให้ชุมชนสามารถสร้างระบบอาหารท้องถิ่นขึ้นอย่างครบวงจร หากแต่กระบวนการต่อจากนี้คือการผลักดันให้มีการจัดสิทธิบัตรพันธุ์พืช โดยเฉพาะอย่างยิ่งพันธุ์ข้าวพื้นเมืองให้เป็นสมบัติของลูกหลาน ซึ่งไม่ได้หมายถึงลูกหลานของคนในชุมชนเท่านั้น แต่ยังหมายถึงลูกหลานของคนไทยทั้งปวงด้วย โดยไม่ถูกแย่งชิงจากบริษัทธุรกิจเสียก่อนนั้น ยังเป็นกระบวนการที่กลุ่มชาวบ้านจะต้องเรียนรู้และผลักดันต่อไปให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งหากสำเร็จก็จะทำให้ระบบอาหารท้องถิ่นของชุมชนมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

การกระจายและถ่ายทอดความรู้สู่เครือข่ายและลูกหลานในชุมชน

ความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ชาวบ้านทำตามได้เรียนรู้ สัมผัสจนทำให้สามารถพลิกฟื้นและสร้างระบบอาหารท้องถิ่นที่ปลอดภัยขึ้นมาได้นั้น ได้รับการกระจายและถ่ายทอดไปสู่เครือข่ายต่าง ๆ ของชุมชน และที่สำคัญยังได้รับการสืบทอดต่อไปถึงลูกหลานในชุมชนในหลาย ๆ ช่องทาง เนื่องจากชุมชนมีเครือข่ายอยู่หลายลักษณะและหลายระดับ ช่องทางการกระจายและถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์จึงมีความแตกต่างกันไปตามความเหมาะสม เช่นในกลุ่มชาวบ้านในชุมชนรวมถึงเครือข่ายผู้ทำเกษตรอินทรีย์ด้วยกันในชุมชนใกล้เคียง ได้มีการจัดประชุมกลุ่มเพื่อถ่ายทอดแลกเปลี่ยนความรู้กัน รวมถึงมีการแวะเวียนพูดคุยสอบถามกันอย่างไม่เป็นทางการทั้งระหว่างชาวบ้านกับชาวบ้าน หรือระหว่างชาวบ้านกับกลุ่มนักพัฒนาในลักษณะของการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ โดยความรู้และประสบการณ์ที่พูดคุยกันมีตั้งแต่การทำปุ๋ยหมัก การจัดเก็บเมล็ดพันธุ์ ไปจนถึงการรู้เท่าทันบริษัทธุรกิจการเกษตรต่างๆ ส่วนการถ่ายทอดความรู้แก่เครือข่ายที่มีการจัดตั้งค่อนข้างเป็นทางการทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับภูมิภาค จะอยู่ในลักษณะของการจัดประชุมสัมมนาเพื่อวิเคราะห์ปัญหาต่างๆ และนำไปสู่การกำหนดนโยบายและการเคลื่อนไหวต่างๆ ร่วมกัน มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และบางครั้งมีการแลกเปลี่ยนเมล็ดพันธุ์พืชกันด้วย มีการศึกษาดูงานจากกันและกัน นอกจากนี้ยังมีการสื่อสารข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้การกระจายและถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ของชาวบ้านจากชุมชนทำตามไม่ได้เป็นไปในทิศทางเดียวเพื่อเอื้อประโยชน์แก่ผู้อื่นเท่านั้น หากแต่กลุ่มชาวบ้านเองก็ได้รับประโยชน์จากกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันนี้ด้วยซึ่งได้ช่วยพัฒนาระบบอาหารท้องถิ่นของตนทั้งการผลิต การบริโภค และการขายผลผลิตให้ดียิ่งขึ้น

ส่วนเครือข่ายอีกลักษณะหนึ่งคือ เครือข่ายที่เป็นผู้บริโภคโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริโภคในตลาดนัดสีเขียว นั้น กลุ่มผู้นำชาวบ้านร่วมกับนักพัฒนาองค์กรเอกชนได้ร่วมกันเผยแพร่ความรู้โดยการจัดเวทีเสวนาเป็นระยะๆ ในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเกษตรอินทรีย์และอาหารปลอดภัย มีการนำผู้บริโภคไปเยี่ยมชมไร่นาและแปลงผักในชุมชน และยังได้มีโครงการ ชื่อ “โครงการขยะยิ้ม” เพื่อให้ความรู้ในการคัดแยกขยะแก่ผู้บริโภค โดยขยะที่ย่อยสลายได้ เช่น เศษอาหาร ผัก ผลไม้ ทางกลุ่มได้นำไปทำปุ๋ยหมักให้ชาวบ้านนำไปใช้ในไร่นา ส่วนขยะที่สามารถนำมาหมუნเวียนใช้ใหม่ได้ ผู้บริโภคยังสามารถนำไปขายได้ ซึ่งช่วยลดปริมาณขยะในเมืองลงได้มาก นอกจากนั้นยังมีการแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์กันเองระหว่างผู้ขายกับผู้ซื้อ เช่น ผู้ขายจะให้ความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ อาหารปลอดภัย วิธีการปรุงอาหารแบบพื้นบ้านต่าง ๆ ฯลฯ ในทางกลับกันบางครั้งผู้ซื้อก็เป็นฝ่ายถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ของตนด้วย เช่น ประสบการณ์ในการปรุงอาหารที่แตกต่างไปจากอาหารพื้นบ้าน เป็นต้น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้ขายกับผู้ซื้อในตลาดนัดสีเขียว ได้นำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน บางครั้งผู้ซื้อได้ช่วยผู้ขายบึ่งกล้วย ไข่ไก่ ทอดขนมในตลาดหรือนำขนม เสื้อผ้า มาฝากลูกหลานของชาวบ้านที่มาช่วยพ่อแม่ขายของ ซึ่งก็มักได้รับผัก ผลไม้จากชาวบ้านเป็นการตอบแทนกลับไป

ในส่วนของการสืบทอดความรู้แก่ลูกหลานในชุมชนนั้น จะเป็นการสืบทอดความรู้เกี่ยวกับการทำนาอินทรีย์และการทำเกษตรผสมผสานที่รวมถึงการปลูกผัก เลี้ยงเปิด ไก่ ปลา และการเก็บพันธุ์ข้าว พันธุ์ผักด้วย โดยชาวบ้านซึ่งเป็นแกนนำกลุ่มเกษตรอินทรีย์ได้ขอเข้าไปสอนในชั่วโมงเกษตรในโรงเรียนประถมศึกษาของชุมชน สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง นักเรียนที่สนใจสามารถสมัครเข้ามาเรียนได้ ซึ่งปรากฏว่ามีเด็กนักเรียนสนใจเรียนกันมากแม้ระยะแรกๆ ผู้ปกครองจะไม่เข้าใจและไม่อยากให้ลูกเรียนเพราะคิดว่าไปโรงเรียนต้องเรียนหนังสือมากกว่า แต่เมื่อเข้าใจก็ให้การสนับสนุน การสอนมีตั้งแต่แบ่งกลุ่มให้พูดคุยกัน ให้ทำรายงาน ให้ลงมือปฏิบัติ เช่น ดำนา พาไปดูเมื่อข้าวแตกออกตั้งท้อง พาไปเก็บเกี่ยวเมื่อข้าวออกรวง การคัดเลือกและเพาะเมล็ดพันธุ์ และเมื่อเด็ก ๆ ได้เรียนรู้ ได้ลงมือทำในแปลงสาธิตในโรงเรียนแล้ว ผู้ปกครองที่เข้าใจก็จะพาไปทำงานจริงเมื่อมีโอกาส หากครอบครัวใดที่พ่อแม่สนใจทำเกษตรอินทรีย์ กลุ่มเกษตรอินทรีย์ในชุมชนก็จะให้การฝึกอบรมแก่พ่อแม่ แล้วตามไปถ่ายทอดความรู้ให้กับลูกในโรงเรียนด้วย เพื่อครอบครัวจะได้พูดคุยและลงมือปฏิบัติด้วยกันได้

กลุ่มเกษตรอินทรีย์ได้ริเริ่มสืบทอดความรู้การทำเกษตรอินทรีย์และเกษตรผสมผสานในโรงเรียนมาแล้วหลายปีแล้ว แม้จะรู้ว่าเมื่อเด็ก ๆ เติบโตขึ้นโอกาสที่จะอยู่ทำการเกษตรและเป็นชาวนาอยู่ในชุมชนจะมีน้อยมากเพราะส่วนใหญ่ก็คาดหวังที่จะมีงานทำนอกภาคเกษตร แต่กลุ่มชาวบ้านก็ยังหวังว่าอาจจะมียุคบางคนที่หันมาสนใจเป็นชาวนาบ้าง

ในอนาคต เพราะอาหารคือ “ของจริง” ในความจำเป็นของมนุษย์ซึ่งจริงยิ่งกว่าเงินทอง เพราะหากมีเงินทองแต่ไม่มีอาหารให้ซื้อ เงินทองนั้นก็หมดความหมาย และกลุ่มชาวบ้านยังเชื่อว่า การสืบทอดความรู้และประสบการณ์การเป็นชาวนานี้จะช่วยให้คนรุ่นใหม่สำนึกในความเป็นชาวนาและไม่ลืมรากเหง้าของตนเอง และยังเป็นช่องทางที่จะขยายแนวคิดของการทำเกษตรที่ตระหนักในความปลอดภัยทั้งแก่ผู้ผลิตและผู้บริโภคไปด้วยในขณะเดียวกัน

การสรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะการวิจัย

กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ซึ่งรวมถึงการเรียนรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชน การเรียนรู้ที่จะทำเกษตรอินทรีย์และเกษตรผสมผสาน การสร้างตลาดผลผลิตทั้งในต่างประเทศและในท้องถิ่น และการเรียนรู้ที่จะฟื้นฟูและอนุรักษ์พันธุ์ข้าว พันธุ์พืชของท้องถิ่น ได้มีส่วนอย่างสำคัญต่อการที่ชุมชนได้พลิกฟื้นและสร้างระบบอาหารท้องถิ่นขึ้นมาอย่างครบวงจร และสามารถกระจายและถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ของตนไปสู่คนรุ่นใหม่ในชุมชน รวมถึงเครือข่ายของชุมชน เพื่อขยายแนวคิดระบบอาหารท้องถิ่นไปสู่การปฏิบัติให้กว้างขวางออกไป ระบบอาหารท้องถิ่นที่ชุมชนเป็นผู้ผลิตด้วยวิถีเกษตรอินทรีย์ที่เป็นมิตรกับธรรมชาติด้วยการพึ่งตนเองในเรื่องปัจจัยการผลิตต่างๆ ได้ทำให้คนในชุมชนลดรายจ่ายในการผลิต มีอาหารที่ปลอดภัยและอาหารตามฤดูกาลที่หลากหลายไว้บริโภคเอง ทั้งยังมีมากพอที่จะขายเพื่อสร้างรายได้ไว้ใช้จ่ายในสิ่งจำเป็นอื่นๆ และเป็นการขายที่ไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลางให้ต้องถูกเอารัดเอาเปรียบ ขณะเดียวกันก็เป็นการขายด้วยสำนึกที่ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้บริโภคเช่นกัน ซึ่งได้นำไปสู่การสร้างมิตรภาพที่ดีระหว่างผู้ขายกับผู้ซื้อ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้ทำเกษตรอินทรีย์ด้วยกันทั้งในระดับชุมชน ระดับภาค และระดับประเทศอย่างต่อเนื่องไม่เพียงแต่ช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบอาหารท้องถิ่นของชุมชนต่างๆ หากแต่ยังเป็นการสร้างเครือข่ายที่จะต่อสู้กับการรุกรานของบริษัทธุรกิจทางการเกษตรขนาดใหญ่ที่หวังจะผูกขาดทั้งการผลิต การบริโภคและการขายผลผลิตทางการเกษตรให้เป็นไปตามความต้องการและเพื่อสนองผลประโยชน์ของตน

การสร้างความมั่นคงให้กับระบบอาหารท้องถิ่น จำเป็นต้องได้รับความใส่ใจและสนับสนุนจากรัฐเพื่อขับเคลื่อนให้มีเครือข่ายมากขึ้น ให้สามารถสร้างระบบอาหารท้องถิ่นที่มั่นคงและยั่งยืนโดยการกำหนดเป็นแผนและนโยบายระดับท้องถิ่น และระดับประเทศเพื่อให้เกิดยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งสร้างเครือข่ายในการเรียนรู้ระหว่างชุมชนต่างๆ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันในเรื่องของการทำเกษตรที่เป็นมิตรกับธรรมชาติ ความรู้เกี่ยวกับอาหาร ตำหรับยา การแลกเปลี่ยนเมล็ดพันธุ์เพื่อนำไปสู่การสร้างคลังเมล็ดพันธุ์ท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อสร้างความเป็นอิสระและการพึ่งตนเองได้ทางด้านอาหารของชุมชนและสังคมไทยภายใต้การรุกรานเข้ามาผูกขาดของอาหารระบบโลกในสังคมปัจจุบัน

บรรณานุกรม

- ธัญญา แสงอุบล. 2544. **คู่มือเกษตรอินทรีย์: จากประสบการณ์เกษตรกรและองค์กรพัฒนาเอกชนจังหวัดสุรินทร์**. สุรินทร์ : ขอนแก่นพิมพ์พัฒนา.
- ปราณี โนนจันทร์และคณะ. 2551. **วิถีชีวิตและความมั่นคงทางอาหาร : กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านปากบึงและชุมชนใกล้เคียงในตำบลคันไร่ อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี**. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- นภาพรณ หะวานนท์และคณะ. 2550. **ทฤษฎีฐานรากในเรื่องความเข้มแข็งของชุมชน เล่มที่ 1**. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- วิฑูรย์ เสียนจัญญ และ นิรมล ยวนบุญ. 2545. **หอมกลิ่นข้าวมะลิหอม**. กรุงเทพฯ: องค์กรความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาไทย และมูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน (ประเทศไทย).
- เฮเลนนา นอร์เบอร์เกอร์-ฮอดจ์แอตต์ เมอร์ฟีลด์ และสตีเวน กอร์ลิก. 2545. **เศรษฐกิจอาหารท้องถิ่น : ทางเลือกและทางรอดของเศรษฐกิจ สังคม นิเวศ**. ไอตา อรุณวงศ์ บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สวนเงินมีมา.
- Smelser, Neil J. 1973. **“Toward a Theory of Modernization in the Modern Society,”** in *Social Change : Sources , Patterns and Consequences* . edited by Etzioni ,Amitai and Etzioni,Eva . New York : Basic Book .
- Struass, Anselm L. and Corbin, Juliet . (1990). **Basic of Qualitative Research Grounded Theory and Procedures and Technique**. London: SAGE Publications.

การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความรู้คู่ความดีโดยใช้ทฤษฎีสรคินิยมและทฤษฎีมนุษยนิยมสำหรับนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ปีที่ 1-3)

The Development of Learning Management Quality Emphasizing Knowledge and Moral through Constructivism and Humanism for Lower Secondary School Students (1st-3th Year)

รองศาสตราจารย์ ดร.สุณีย์ เหมาะประสิทธิ์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อให้ครูระดับมัธยมศึกษาสามารถจัดการเรียนรู้ที่เน้นความรู้คู่ความดีโดยใช้ทฤษฎีสรคินิยมและทฤษฎีมนุษยนิยม 2) เพื่อให้ครูพัฒนานวัตกรรมด้านการสอนและการเรียนรู้ โดยผ่านกระบวนการวิจัยชั้นเรียน 3) เพื่อสร้างครูแกนนำด้านแผนการจัดการเรียนรู้ ด้านนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ และด้านวิจัยชั้นเรียน เป็นการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กลุ่มตัวอย่างคือ ครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสในเครือข่ายวิจัยทางการศึกษาเขตภาคกลางตอนล่างกลุ่มที่ 3 จำนวน 80 คน ใน 10 โรงเรียน ซึ่งสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการวิจัย ดำเนินการวิจัยเป็น 3 ระยะ คือ ระยะเตรียมการ ระยะดำเนินการ และระยะการติดตามประเมินผล เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การตรวจแผนการจัดการเรียนรู้และงานวิจัย การรายงานผลการปฏิบัติงานของผู้บริหารและครู และการนิเทศติดตามโดยนักวิจัย ผลวิจัยพบว่า

1. ผลการดำเนินงานของครูพบว่า

1.1 ครูสามารถเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีสรคินิยมและมนุษยนิยมโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับดี จากการสังเกตการสอนของครูโดยผู้วิจัยในรายวิชาหลัก 5 วิชา ได้แก่ วิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา พบว่า คุณภาพการสอนของครูโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับดีเยี่ยม

1.2 ครูสามารถพัฒนานวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่เน้นความรู้คู่ความดีโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเป็นฐาน

1.3 ในปีการศึกษา 2553 โดยภาพรวมผู้บริหารคัดเลือกครูแกนนำส่วนใหญ่เป็นครูแกนนำด้านการ

จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ รองลงมาคือด้านการพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอน และด้านการทำวิจัยชั้นเรียน ตามลำดับ ส่วนในปีการศึกษา 2554 พบว่า ผู้บริหารคัดเลือกครูแกนนำด้านการทำวิจัยชั้นเรียนมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

2. ผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

2.1 นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบรรยากาศในการเรียนรู้หลังที่โรงเรียนเข้าร่วมโครงการวิจัยสูงกว่าก่อนที่โรงเรียนเข้าร่วมโครงการวิจัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2 นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยมีคะแนน O-NET ในปีพ.ศ. 2554 สูงกว่าระดับประเทศ

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้ที่เน้นความรู้คู่ความดี, ทฤษฎีสรคินิยมและมนุษยนิยม

Abstract

This research aimed to 1) enable secondary teachers to understand about learning management through constructivism and humanism emphasizing knowledge and moral, 2) enable secondary teachers to manage students' learning emphasizing knowledge and moral by developing teaching and learning innovations based on classroom action research, and 3) create teacher leaders which were skillful most at lesson plan, materials and learning innovation, and classroom action research respectively.

The research design was participatory action research. The participants were 80 secondary school teachers from 10 extended schools in Educational Research Network in the Lower Region Group 3 which were under Education Service Area, Department of Local Administration, and Municipality Private Education Committee. The research was done into 3 phases: preparation phase, operation phase, and evaluation phase. The data were collected from questionnaires, interviews, evaluation forms of lesson plan and research, administrators and teachers' performance reports, and supervision from the researcher.

The findings of this research were as follow:

1. Teachers' performance reports showed that

1.1 The teachers were able to do lesson plans through constructivism and humanism in a good level. According to the teaching observations by the researcher from five subjects which were Thai, Mathematics, English, Science, and Social Study, they showed very good quality of teaching.

1.2 The teachers could develop innovation of learning management emphasizing knowledge and moral based on research methodology.

1.3 In overall of 2010 academic year, secondary teacher leaders who were selected by school administrators were skillful most at lesson plan, materials and learning innovation, and classroom action research respectively. However, in 2011 academic year, secondary teacher leaders who were selected by school administrators had done increasingly classroom action research.

2. Learning outcomes of students

2.1 The students' attitude toward learning climate after the schools involved the research project had more positive than before at the .01 level of significance.

2.2 The ninth grade students had O-NET scores higher than national scores.

Keywords: a learning management emphasizing knowledge and moral, constructivism and humanism

ความเป็นมาของปัญหาการวิจัย

จากการดำเนินการประชุมสัมมนาเครือข่ายการวิจัยทางการศึกษาระดับภูมิภาค ภาคกลางตอนล่างกลุ่มที่ 3 ซึ่งประกอบด้วย ผู้แทนจากหน่วยงานที่จัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานต่างให้ข้อมูลสอดคล้องกันในเรื่องคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครูเป็นปัจจัยหลักที่มีผลโดยตรงต่อคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาซึ่งต้องรับผิดชอบจัดการศึกษาทั้งในระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา มีปัญหามากกว่าสถานศึกษาอื่นๆ ที่จัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยกัน กล่าวคือ มีปัญหาในเรื่องของการขาดพลังการเรียนรู้ของครู เพื่อพัฒนาคุณภาพของการจัดการศึกษา ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของปัญหาดังกล่าวจึงได้จัดโครงการวิจัยเรื่องการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความรู้คู่ความดีโดยใช้ทฤษฎีสรรรคนิยมและทฤษฎีมนุษยนิยมสำหรับนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเพื่อเป็นยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาส

แนวคิดทฤษฎีในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แนวคิดและทฤษฎีสรรรคนิยม (Constructivism) ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนแสวงหา ค้นพบ และสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยอาศัยการเรียนรู้ภายใต้หรือใกล้เคียงกับสภาพจริงและด้วยกระบวนการและทฤษฎีมนุษยนิยม (Humanism) ที่เน้นการพัฒนาศักยภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อให้ครูระดับมัธยมศึกษาสามารถจัดการเรียนรู้ที่เน้นความรู้คู่ความดีโดยใช้ทฤษฎีสรรคินิยมและทฤษฎีมนุษยนิยม
2. เพื่อให้ครูพัฒนานวัตกรรมการสอนและการเรียนรู้ โดยผ่านกระบวนการวิจัยชั้นเรียน
3. เพื่อสร้างครูแกนนำด้านแผนการจัดการเรียนรู้ ด้านนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ และด้านวิจัยชั้นเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประเภทของงานวิจัย การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างคือ ครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสในเครือข่ายวิจัยทางการศึกษาเขตภาคกลาง ตอนล่างกลุ่มที่ 3 จำนวนทั้งสิ้น 80 คนจาก 10 โรงเรียน ใน 5 จังหวัดได้แก่ นครนายก ปราจีนบุรี สระแก้ว ฉะเชิงเทรา และสมุทรปราการ ซึ่งสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 5 โรงเรียน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 4 โรงเรียน และคณะกรรมการการศึกษาเอกชน 1 โรงเรียน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ คือ การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความรู้คู่ความดีโดยใช้ทฤษฎีสรรคินิยมและทฤษฎีมนุษยนิยม
2. ตัวแปรตาม
 - 2.1 ในระดับครู คือ ความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้และความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความรู้คู่ความดีโดยใช้ทฤษฎีสรรคินิยมและทฤษฎีมนุษยนิยม
 - 2.2 ในระดับนักเรียนคือความคิดเห็นของนักเรียนต่อบรรยากาศในการเรียนรู้และคะแนน O-NET

วิธีดำเนินการวิจัย มีขั้นตอนดังนี้

ปีที่ 1 ดำเนินการ

1. ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและจัดเตรียมเครื่องมือวิจัยได้แก่ 1) แบบสำรวจความเข้าใจของครูเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีสรรคินิยมและมนุษยนิยม 2) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนต่อบรรยากาศการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีสรรคินิยมที่ปรับปรุงและดัดแปลงมาจาก กานจูลี ปัญญาอินทร์ (2551) 3) แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น 4) เอกสารในการฝึกอบรม
2. นำแบบสำรวจความเข้าใจพื้นฐานของครูเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน และนำแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนต่อบรรยากาศการเรียนการสอน ไปเก็บข้อมูลกับครูและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
3. ประเมินคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ของครูก่อนเริ่มโครงการ
4. ประชุมปฏิบัติการ 3 ครั้งคือ 1) การจัดการเรียนการสอน 2) การวิจัยในชั้นเรียน และ 3) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ปีที่ 2 ดำเนินการ

1. ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและจัดเตรียมเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ แบบสังเกตการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น แบบฟอร์มการเขียนวิจัยชั้นเรียนแบบสำรวจความคิดเห็นของครูต่อการทำวิจัยชั้นเรียน
2. ประเมินคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ระหว่างดำเนินโครงการปีที่ 1 และเมื่อสิ้นสุดโครงการปีที่ 2
3. นิเทศการสอนของครู 3 ครั้ง จัดประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้บริหารและคณะครูผู้สอนเป็นรายโรงเรียน ในประเด็นด้านคุณภาพแผนฯและกลวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และด้านการพัฒนางานวิจัยชั้นเรียน

ปีที่ 3 ดำเนินการ

1. ดำเนินการนิเทศติดตามเป็นรายโรงเรียน และจัดประชุมแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดกับผู้บริหารสถานศึกษา ครูแกนนำและครูที่ร่วมโครงการวิจัย ในเรื่อง 1) การพัฒนาวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ 2) การวัดประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ 3) การนำผลวิจัยชั้นเรียนมาพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน และ 4) การพัฒนาระบบนิเทศภายในให้เข้มแข็ง

2. นำแบบสำรวจความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนฯ ไปเก็บข้อมูลกับครูที่เข้าร่วมโครงการวิจัย และนำแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนต่อบรรยากาศการเรียนการสอนฯ ไปเก็บข้อมูลกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้สถิติพื้นฐาน คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและ t-test for dependent samples, t-test for independent samples เพื่อทดสอบสมมติฐานใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและสำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตาราง 1 การเปรียบเทียบคะแนนจากการตรวจแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีสมรรถนิยม และมนุษยนิยมของครู ก่อนและหลังที่เข้าร่วมโครงการวิจัย (คะแนนเต็มเท่ากับ 15 คะแนน)

ชื่อโรงเรียน	ก่อนเข้าร่วมโครงการวิจัย		หลังเข้าร่วมโครงการวิจัย		t-test	Sig
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1. โรงเรียนหนองเตียน	11.33	1.16	13.67	.58	7.00	.020
2. โรงเรียนเทศบาล 2 (วัดหลวงปรีชากุล)	9.33	1.16	12.33	.58	5.19	.035
3. โรงเรียนเทศบาล 3 (วัดแก้วพิจิตร)	10.00	2.00	13.33	1.53	10.00	.010
4. โรงเรียนบ้านวังทะลุ	10.67	1.53	12.67	1.16	3.46	.070
5. โรงเรียนเทศบาล1 วัดแหลมใต้ (สุตสุนทร)	10.67	1.16	12.67	1.53	3.46	.070
6. โรงเรียนปากคลองบางขนาก	10.00	1.00	12.67	.58	8.00	.015
7. โรงเรียนเทศบาล1 (วัดศรีเมือง)	10.33	2.08	13.00	1.00	4.00	.057
8. โรงเรียนวัดดอนยอ	10.67	1.53	13.33	1.53	8.00	.015
9. โรงเรียนคลองกระทุ่มราษฎร์อุทิศ	9.33	1.53	12.33	1.16	5.19	.035
10.โรงเรียนอำนวยการวิทย์	11.67	.58	13.67	.58	8.00	.015
ภาพรวม	10.33 (พอใช้)	1.37	12.97(ดี)	1.03	17.84	.000

จากตาราง 1 พบว่า ครูมีพัฒนาการในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีสมรรถนิยมและมนุษยนิยม กล่าวคือมีคะแนนหลังเข้าร่วมโครงการ 1 ปีอยู่ในระดับดี ซึ่งสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโครงการวิจัย ที่มีคะแนนอยู่ในระดับพอใช้เท่านั้น

ตาราง 2 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนการสังเกตการสอนตามแนวทฤษฎีสรรรคนิยมและมนุษยนิยม

พฤติกรรมที่เกิด	\bar{X}	S.D.	การแปลความหมาย
1. ด้านบุคลิกภาพ	.98	.07	ดีเยี่ยม
2. ด้านความรู้ในเนื้อหาที่สอน	.76	.38	ดี
3. ด้านความสามารถในการจัดการเรียนรู้	.84	.19	ดีเยี่ยม
4. ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม	.90	.18	ดีเยี่ยม
5. ด้านการพัฒนาศักยภาพนักเรียน	.82	.31	ดีเยี่ยม
รวม	.85	.18	ดีเยี่ยม

จากตาราง 2 พบว่าคุณภาพการสอนของครูโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับดีเยี่ยม เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ครูมีคุณภาพอยู่ในระดับดีเยี่ยมในด้านบุคลิกภาพ ด้านความสามารถในการจัดการเรียนรู้ ด้านส่งเสริมคุณธรรม และด้านการพัฒนาศักยภาพนักเรียน ส่วนด้านความรู้ในเนื้อหาที่สอนอยู่ในระดับดี

ตาราง 3 ค่าร้อยละของครูจำแนกตามระดับคุณภาพการสอนและตามรายวิชาที่สอนในปีการศึกษา 2553

รายวิชา	ค่าร้อยละของระดับคุณภาพการสอน				รวม
	ดีเยี่ยม	ดี	ปานกลาง	ปรับปรุง	
1. ภาษาไทย	8.70	13.00	-	-	21.70
2. คณิตศาสตร์	8.70	13.00	-	4.30	26.00
3. ภาษาอังกฤษ	8.70	4.40	4.40	-	17.50
4. วิทยาศาสตร์	8.70	-	8.70	-	17.40
5. สังคมศึกษาฯ	8.70	4.40	4.30	-	17.40
รวม	43.50	34.80	17.40	4.30	100.00

จากตาราง 3 พบว่า ครูส่วนใหญ่ (ร้อยละ 78) มีคุณภาพการสอนอยู่ในระดับดีเยี่ยม และดี มีเพียงร้อยละ 17 และ 4 เท่านั้นที่มีคุณภาพการสอนอยู่ในระดับปานกลาง และปรับปรุง ตามลำดับ

ตาราง 4 จำนวนครูแกนนำในด้านต่างๆ ประจำปีการศึกษา 2553-2554

ปีการศึกษา	การจัดทำแผน ฯ	การพัฒนาสื่อและนวัตกรรมฯ	การทำวิจัยชั้นเรียน	รวม
2553	26	18	17	61
2554	27	25	29	81

จากตาราง 4 พบว่าในปีการศึกษา 2553 ผู้บริหารสถานศึกษาได้คัดเลือกครูแกนนำในด้านการจัดทำแผน การจัดการเรียนรู้มากที่สุด รองลงไปคือด้านการพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอน และด้านการทำวิจัยชั้นเรียน ตามลำดับ ส่วนในปีการศึกษา 2554 พบว่าผู้บริหารคัดเลือกครูแกนนำเพิ่มขึ้นในด้านการทำวิจัยชั้นเรียนมากที่สุด รองลงมาเป็นด้านการพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอน และด้านการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามลำดับ

ตาราง 5 ความคิดเห็นของนักเรียนต่อบรรยากาศในการเรียนรู้ก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการวิจัย

ด้าน	ก่อนเข้าร่วมโครงการ		หลังเข้าร่วมโครงการ		t	sig
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1. การเรียนเกี่ยวกับโลก	3.11	.57	3.17	.56	1.89	.058
2. การเรียนเกี่ยวกับวิชาต่างๆ	3.13	.54	3.34	.55	6.65**	.000
3. การเรียนที่จะแสดงความคิดเห็น	2.85	.62	3.14	.68	7.64**	.000
4. การเรียนเพื่อที่จะเรียนรู้	2.56	.75	2.75	.78	4.46**	.000
5. การเรียนเพื่อการสื่อสาร	3.49	.68	3.86	.73	9.12**	.000
ภาพรวม	3.03	.42	3.25	.47	8.64**	.000

จากตาราง 5 นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบรรยากาศในการเรียนรู้หลังเข้าร่วมโครงการวิจัยสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโครงการวิจัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งในภาพรวมและในรายด้าน 4 ด้าน ยกเว้นในด้านการเรียนเกี่ยวกับโลก ที่นักเรียนมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

ตาราง 6 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ย O-NET ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยกับคะแนนเฉลี่ย O-NET ระดับประเทศ ระหว่างปีการศึกษา 2551 -2554

กลุ่มสาระการเรียนรู้	ปีการศึกษา 2551 (ก่อนเข้าร่วมโครงการ)		ปีการศึกษา 2552 ปีที่ 1 ของโครงการ		ปีการศึกษา 2553 ปีที่ 2 ของโครงการ		ปีการศึกษา 2554 ปีสุดท้าย	
	\bar{X}	μ	\bar{X}	μ	\bar{X}	μ	\bar{X}	μ
1. ภาษาไทย	38.43	41.09	34.34	35.35	42.67	42.80	48.81	48.11
2. คณิตศาสตร์	30.19	32.66	25.14	26.05	23.49	24.18	34.29	32.08
3. สังคมศึกษา	38.39	41.42	39.04	39.70	40.18	40.85	43.45	42.73
4. วิทยาศาสตร์	36.64	39.44	29.86	29.16	28.01	29.17	34.77	32.19
5. ภาษาอังกฤษ	30.30	32.42	20.63	22.54	13.19	16.19	33.22	30.49
6. สุขศึกษาและพลศึกษา	ไม่มีการวัดและประเมินผล		56.60	56.70	71.06	71.97	51.79	50.87
7. ศิลปะ			33.32	32.95	28.82	28.48	45.90	43.50
8. การงานพื้นฐานอาชีพ			34.69	33.86	41.98	47.07	49.04	47.29

จากตาราง 6 จะเห็นว่าในปีการศึกษา 2554 นักเรียนของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยมีคะแนน O-NET ในทั้ง 8 สาระการเรียนรู้ สูงกว่า คะแนน O-NET ในระดับประเทศ

การอภิปรายผลการวิจัย

ประการแรก ผู้วิจัยใช้กลวิธีระบบที่เลี้ยงและนิเทศติดตาม เป็นการเปิดโอกาสให้ครูแกนนำได้ให้คำแนะนำแก่เพื่อนครู และผู้วิจัยไปนิเทศติดตามทุกภาคเรียนๆ ละ 1-2 ครั้ง ทำให้ครูแกนนำและครูมีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด และเกิดความเข้าใจ สามารถออกแบบการสอนที่กระตุ้นการคิด จัดกิจกรรมได้หลากหลายและสัมพันธ์กับชีวิตจริงมากขึ้น และครูแสดงความคิดเห็นว่า ตนมีความมั่นใจในการสอนตามแนวทฤษฎีสรคณนิยม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประพนอม ทรงสอาด (2545) ศิราภรณ์ เทวะผลิน (2547) และเพ็ญจันทร์ มินะจรัส (2551) ที่ทำวิจัยกึ่งทดลองพบว่า

การนิเทศภายในแบบเน้นการมีส่วนร่วมและแบบเพื่อนช่วยเพื่อนสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการสอน และยังคงส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

ประการที่สอง ผู้วิจัยยังเน้นย้ำให้ครูออกแบบการสอนควบคู่ไปกับการวัดและประเมินผลโดยให้ครูทำข้อสอบประจำหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งอาจประยุกต์จากแนวข้อสอบ O-NET ของปีก่อนๆ มาเป็นข้อสอบประจำหน่วยการเรียนรู้ หรืออาจนำมาดัดแปลงเป็นใบกิจกรรม/ใบงาน และทำแบบฟอร์มการให้คะแนนระหว่างเรียนทั้งแบบฟอร์มการให้คะแนนความเก่ง และแบบฟอร์มการให้คะแนนความดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสปอห์น (Spohn, 1987: 17 – 19) อ้างอิงใน อัมพร ศรีประทุม, 2546: 37) ได้ทำการวิจัยเพื่อปรับปรุงการนิเทศการศึกษาของโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่าการนิเทศการศึกษาจะต้องเน้นการปรับปรุงทักษะของครูในเรื่องการวางแผนการดูแลนักเรียน การประเมินผล และการควบคุมความประพฤติเพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของนักเรียนแต่ละคน และครั้งสุดท้ายที่ออกนิตะใกล้กับการสอบ O-NET พบว่า ครูบางคนวิตกกังวลในการทำข้อสอบ pre O-NET ของนักเรียนที่ได้คะแนนค่อนข้างต่ำในวิชาหลัก ผู้วิจัยได้ชี้แนะให้ครูทราบถึงลักษณะของข้อสอบ O-NET ว่ามีแนวโน้มที่จะวัดความเข้าใจ การประยุกต์ใช้ และการคิดวิเคราะห์ มากกว่าวัดความจำ และยังเน้นให้ครูทราบถึงการแนะแนวทางให้นักเรียนสามารถทำข้อสอบได้ จะได้นำไปประยุกต์ใช้สอนนักเรียนเกี่ยวกับกลวิธีการทำข้อสอบ

ประการที่สาม การใช้กลวิธีส่งเสริมการพัฒนาวัตกรรมการเรียนรู้ด้วยการทำวิจัยชั้นเรียนทำให้ครูสนใจและกระตือรือร้นที่จะดำเนินการ จากการสอบถามความคิดเห็นของครูพบว่าสิ่งที่ครูภาคภูมิใจคือ 1) การพัฒนากลวิธีสอน 2) คะแนน O-NET สูงกว่าปีที่แล้ว และ 3) การทำวิจัยในชั้นเรียน นอกจากนี้ครูมีเป้าหมายที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้คู่ความดี โดยการใช้กลวิธีการสอนตามแนวทฤษฎีสรคานิยมและทฤษฎีมนุษยนิยม การทำวิจัยในชั้นเรียน และ การทำหลักสูตรสถานศึกษา ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับ ผลวิจัยของกานจูลี ปัญญโญ (2551) ที่พัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตร์แบบบูรณาการในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นบนพื้นฐานทฤษฎีสรคานิยม ผลปรากฏว่า นักเรียนมีพัฒนาการทั้งในผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความคงทนในการเรียนรู้ เจตคติทางวิทยาศาสตร์ และเจตคติต่อสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้และยังสอดคล้องกับ Akinbobola และ Afloabi (2009) ที่พบว่า การจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีสรคานิยมแบบค้นพบมีประสิทธิภาพสูงกว่าการสอนแบบสาธิตและการสอนแบบบรรยาย

สรุปผลการวิจัย

1. ครูสามารถเขียนแผนและดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีสรคานิยมและมนุษยนิยมที่เน้นความรู้คู่ความดีโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับดี และดีเยี่ยมตามลำดับ และสามารถพัฒนาวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความรู้คู่ความดีโดยใช้วิจัยชั้นเรียนเป็นฐาน
2. ในปีการศึกษา 2554 พบว่า ผู้บริหารคัดเลือกครูแกนนำด้านการทำวิจัยชั้นเรียนมีจำนวนเพิ่มขึ้นกว่าในปีการศึกษา 2553 อย่างเห็นได้ชัด
3. นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบรรยากาศในการเรียนรู้หลังจากที่โรงเรียนเข้าร่วมโครงการวิจัยสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโครงการวิจัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และในปีการศึกษา 2554 นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีคะแนน O-NET ในทั้ง 8 สาระการเรียนรู้ สูงกว่า คะแนน O-NET ในระดับประเทศ แสดงว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมโครงการวิจัย

ข้อเสนอแนะของการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเขตพื้นที่การศึกษาและสำนักงานการศึกษาของแต่ละจังหวัดควร

1.1 มีนโยบาย แผนและกลยุทธ์ในการสนับสนุนส่งเสริมให้โรงเรียนขยายโอกาสสามารถยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม โดยควรพัฒนาการออกแบบการจัดการเรียนรู้ การวัดประเมินผลตามสภาพจริง การวิจัยชั้นเรียน และนิตะติดตามอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

1.2 จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้สำหรับครูโรงเรียนขยายโอกาสเพื่อส่งเสริมให้ครูผลิตนวัตกรรมที่เหมาะสมกับนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐาน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับสถานศึกษา สถานศึกษาควร

2.1 ให้ความสำคัญและพัฒนาระบบนิเทศภายในที่มีประสิทธิภาพ เพื่อการประกันคุณภาพการจัดการเรียนการสอน

2.2 ส่งเสริมให้ครูพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน โดยปรับปรุงหน่วยการเรียนรู้ ปรับปรุงกลวิธีการสอนพัฒนานวัตกรรมที่เน้นการคิดและความดี โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐาน

2.3 พัฒนาระบบวัดประเมินผลตามสภาพจริงอย่างรอบด้านโดยต้องสะท้อนความสามารถและพฤติกรรมที่แท้จริงของนักเรียน เพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้

2.4 สร้างเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวทางการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้

2.5 ควรปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาให้ใกล้สภาพความเป็นจริงแห่งชีวิต โดยอาจเน้นการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้แบบหัวเรื่องหรือบูรณาการซึ่งเป็นการพัฒนานักเรียนแบบองค์รวม

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรเน้นการเสริมพลังให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาความคิดขั้นสูงควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐาน

3.2 ควรพัฒนานวัตกรรมในการสร้างความรู้ความเข้าใจและเจตคติที่ดีต่อระบบการนิเทศให้แก่ผู้บริหารและครู

3.3 ควรสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านการประกันคุณภาพด้วยกระบวนการนิเทศ และการวิจัย

บรรณานุกรม

- กานจูลี ปัญญาอินทร์. (2551). การพัฒนาโปรแกรมวิทยาศาสตร์เชิงอรรถบท ตามแนวทฤษฎีสรรคินิยม ณ สวนสัตว์เชียงใหม่. ปริญญานิพนธ์ กศ.ด. (วิทยาศาสตร์ศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประนอม ทรงสอาด. (2545). ผลการใช้กระบวนการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูปฐมวัย. ปริญญานิพนธ์ กศม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เพ็ญจันทร์ มีนะจรัส. (2551). ผลของการใช้การนิเทศภายในแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนที่มีต่อคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการของครูปฐมวัย. ปริญญานิพนธ์ กศม. (การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- ศิริภรณ์ เทวะผลิน. (2547). การศึกษาผลของการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนที่มีต่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์. สารนิพนธ์ กศม. (การมัธยมศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สุนีย์ เหมาะประสิทธิ์. (2543). “ทฤษฎีสรรคินิยม” ใน สารานุกรมศึกษาศาสตร์ฉบับเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในวโรกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542.: 332 – 337. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อำพร ศรีประทุม. (2546). การศึกษาความคิดเห็นของครูที่มีต่อการนิเทศภายในกับการพัฒนาการสอนโดยเน้นเด็กเป็นศูนย์กลางของครูอนุบาลในโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร. ปริญญานิพนธ์ กศม. (การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Akinbobola and Afoabi. (2009). “Constructivist Practices Through Guided Discovery Approach :The Effect on Students’ Cognitive Achievement in Nigerian Senior Secondary School Physics”. in *Bulgarian Journal of Science and Education Policy (BJSEP)*, Volume 3, Number 2, 2009.
- McDonald, Betty (2011). *Self Assessment and Discovery Learning O’Meara Campus*, University of Trinidad and Tobago.

การพัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศด้านการวิจัยบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

The Development of Database System for Research in Faculty of Education,
Srinakharinwirot University on Computer Network

รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิต¹, ดร.นฤมล ศิริวงษ์³,
ดร.รัฐพล ประดับเวทย์², ดร.ขวัญหญิง ศรีประเสริฐภาพ³

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาฐานข้อมูลสารสนเทศด้านการวิจัยบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อออกแบบและพัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศด้านการวิจัย บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 2) เพื่อประเมินประสิทธิผลของระบบฐานข้อมูลสารสนเทศด้านการวิจัยบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 6 คน เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษา จำนวน 3 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านโปรแกรมคอมพิวเตอร์ จำนวน 3 คน และ 2) นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา จำนวน 81 คน ได้จากการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย ด้วยวิธีการสุ่มกลุ่มผู้เรียน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความสอดคล้อง (IOC) ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบของระบบฐานข้อมูลสารสนเทศด้านการวิจัย บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) เจ้าหน้าที่ 2) ผู้ใช้ทั่วไป 3) นิสิต และ 4) อาจารย์ประสิทธิผลของระบบฐานข้อมูล จำแนกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ความสะดวกในการใช้งาน ระยะเวลาที่ใช้ในการทำงานผลลัพธ์ที่ได้ และการเชื่อมต่อกับระบบฐานข้อมูลค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 ซึ่งผลการประเมินในทุกด้านและรายข้ออยู่ในระดับดีมาก และระดับดี ในระดับดีมาก ได้แก่ การดาวน์โหลดข้อมูลระยะเวลาการสืบค้นข้อมูลมีความเหมาะสม การประมวลผลข้อมูลมีความเหมาะสม ผลการค้นหาค้นหาสามารถนำไปใช้ได้ และการเชื่อมโยงข้อมูลทำได้รวดเร็ว และในระดับดีที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ เมนูหลักสามารถใช้งานได้สะดวกขั้นตอนการใช้งานระบบฐานข้อมูลสะดวกและการเชื่อมโยงข้อมูลทำได้ถูกต้อง

คำสำคัญ: ระบบฐานข้อมูล, เครือข่ายอินเทอร์เน็ต

Abstract

The purposes of this research were to develop a database system for Research in Faculty of Education, Srinakharinwirot University on Computer Network and testing its usability. The samples of the study in database system development of 2 groups: 1) Group 1: 6 experts which were 3 educational technology experts and 3 computer programming experts. And 2) Group 2: graduate students in education of 81 persons. The data was analyzed to determine statistical values by using Index of Congruency (IOC), Mean, and Standard Deviation (SD). The research revealed as follow : Model of database system for Research in Faculty of Education, Srinakharinwirot University on Computer Network consisted of 4 functions : 1) officer 2) user 3) student 4) lecturer. The usability test of the database system had 4 criteria: 1) the comfortable in use 2) timing in process 3) output and 4) connecting to database system were rate at excellence level and good level. The averages totally were 4.33.

Keywords: Database System, Computer Network

1 ข้าราชการบำนาญ สาขาวิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2 หัวหน้าสาขาวิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

3 อาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ความเป็นมาของปัญหาการวิจัย

ในการพัฒนาระบบการให้บริการข้อมูลปัจจุบันถือว่าเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นการปรับแก้ในข้อมูลข่าวสารมีข้อมูลอยู่เป็นจำนวนมากที่ยังมิได้มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบส่งผลให้การนำข้อมูลมาใช้ในการทำงานและการบริหารงานขาดความสะดวกรวดเร็ว นอกจากนี้ การจัดระบบข้อมูลให้อยู่ในรูปของระบบฐานข้อมูลในเครือข่ายคอมพิวเตอร์ยังเป็นการช่วยประหยัดเวลาและทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพสามารถปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบันได้อย่างรวดเร็วการสืบค้นข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โดยผ่านระบบเครือข่ายทำให้ได้รับข้อมูลข่าวสารความรู้อย่างรวดเร็วประหยัดเวลา มีความถูกต้องน่าเชื่อถือ และคอมพิวเตอร์ยังมีความสามารถในการจำและเก็บรักษาข้อมูล อีกทั้งทำงานได้หลาย ๆ ด้าน ดังนั้นการพัฒนาระบบฐานข้อมูลจึงเป็นสิ่งสำคัญมากในสถานศึกษา วิจิตร ศรีสะอาด (2534) ได้กล่าวว่า สถาบันอุดมศึกษามีหน้าที่ให้การศึกษ โดยเฉพาะการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรีเป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้และทักษะในสาขาวิชาเฉพาะทางให้มีความชำนาญมากยิ่งขึ้นมุ่งสร้างความก้าวหน้าและความเป็นเลิศทางวิชาการ โดยเฉพาะการศึกษาค้นคว้า วิจัยและพัฒนาองค์ความรู้และเทคโนโลยีในด้านวิทยาศาสตร์ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ การประยุกต์ใช้วิทยาการสากลและภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทย เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างเหมาะสมกับสภาพของสังคมไทย และมีภารกิจหลัก 4 ด้าน คือ การผลิตบัณฑิต การวิจัยบุกเบิกแสวงหาความรู้ใหม่ การให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีการผลิตบัณฑิตระดับบัณฑิตศึกษา ปริญญาโท 11 หลักสูตร ทั้งภาคในเวลาราชการและภาคนอกเวลาราชการ ระดับดุษฎีบัณฑิต 8 หลักสูตร รวม 19 หลักสูตร และในแต่ละปีมีผู้สำเร็จการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาเป็นจำนวนมาก ตั้งแต่ปี 2549-2552 มีงานวิจัยมากกว่า 800 เรื่อง (ฐานข้อมูลงานวิจัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ: 2552) ในส่วนของงานวิจัยของสำนักหอสมุดกลางได้มีการจัดเก็บสำหรับการสืบค้น แต่ระบบดังกล่าวไม่สอดคล้องต่อความต้องการสืบค้นข้อมูลของผู้ใช้ทั้งในส่วนของนิสิต และอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท เช่น จำนวนนิสิตที่กำลังทำวิจัย รายชื่อปริญญาโทของนิสิตที่เสนอขอสอบเค้าโครงแล้ว และรายชื่อนิสิตที่จบการศึกษาและบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร เป็นต้น ในกรณีดังกล่าว การพัฒนาระบบฐานข้อมูลการวิจัยบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตก็จะเป็นทางเลือกหนึ่งที่สามารถเอื้ออำนวยความสะดวกต่อการสืบค้นข้อมูลได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ที่คอมพิวเตอร์สามารถเชื่อมโยงกับระบบเครือข่ายได้ ประกอบกับคณะศึกษาศาสตร์ ได้มีนโยบายส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบเครือข่าย และบางภาควิชาได้รวบรวมเอกสารเพื่อจัดทำห้องสมุดสารนิพนธ์และปริญญาโทของภาควิชาอีกด้วย

นอกจากนี้ การพัฒนาระบบฐานข้อมูลวิจัยครั้งนี้ จะช่วยเอื้อข้อมูลสำหรับอาจารย์ที่ปรึกษาให้สามารถติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินงานวิจัยของนิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ได้ และติดตามผลนิสิตที่จบการศึกษาได้ รวมถึงคณะศึกษาศาสตร์ยังมิได้จัดทำระบบฐานข้อมูลงานวิจัยและผลงานของอาจารย์สำหรับการศึกษาค้นคว้าของนิสิตและผู้สนใจทั่วไป

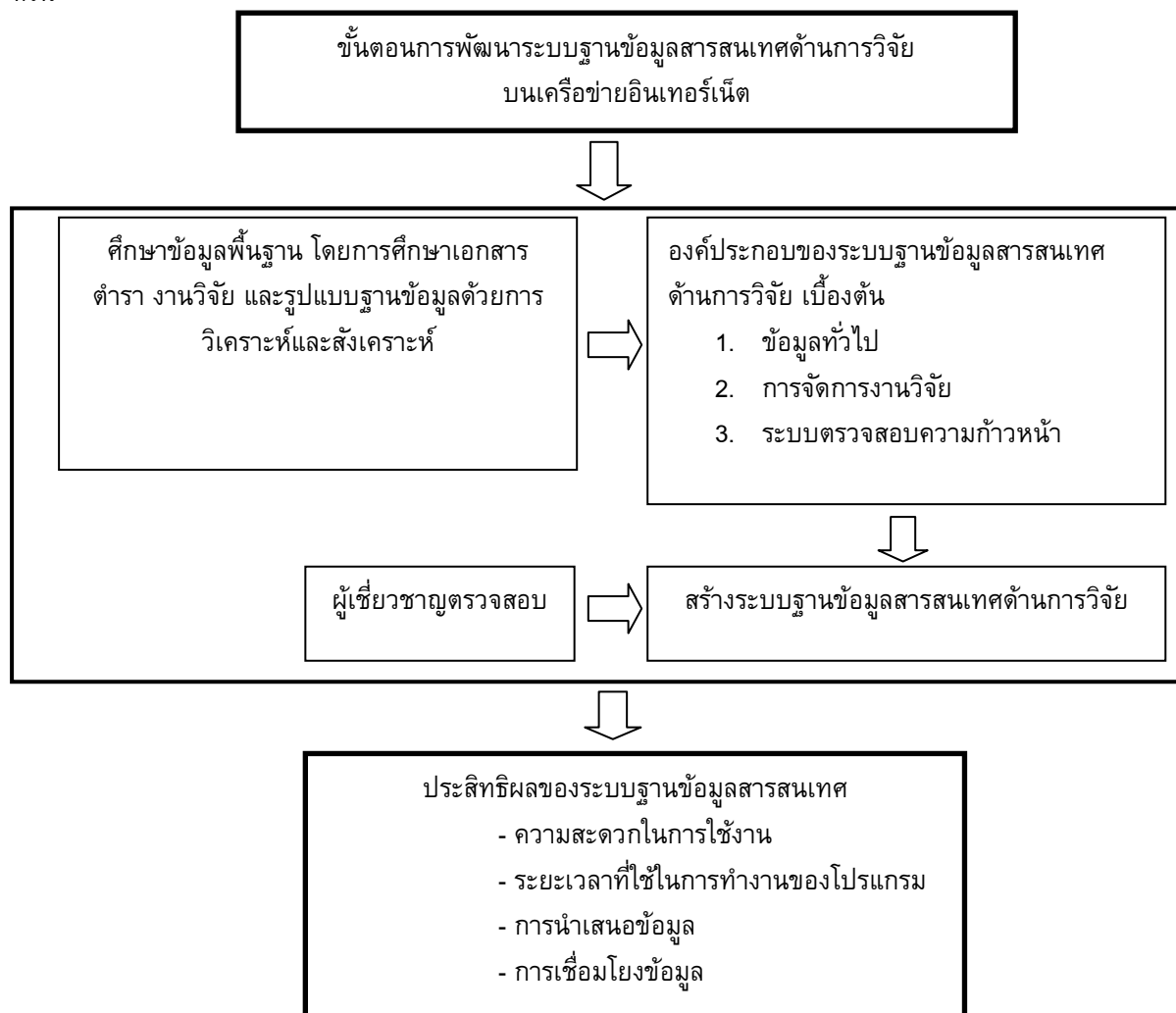
ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาพัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศด้านการวิจัยบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒเพื่อจัดระบบข้อมูลด้านงานวิจัย และอำนวยความสะดวกในการนำข้อมูลไปใช้ในการบริหารงานและการศึกษาวิจัยของคณะศึกษาศาสตร์ อาจารย์ นิสิต และผู้สนใจทั่วไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อออกแบบและพัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศด้านการวิจัยบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. เพื่อประเมินประสิทธิผลของระบบฐานข้อมูลสารสนเทศด้านการวิจัยบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนากระบวนการฐานข้อมูลสารสนเทศด้านการวิจัยบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยประยุกต์จากหลักการวงจรในการพัฒนากระบวนการฐานข้อมูล (Database Life Cycle : DBLC) ของ Peter Rob and Carlos Coronel (2000) ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1.) การศึกษาเบื้องต้น (Database Initial Study) 2.) การออกแบบฐานข้อมูล (Database Design) 3.) การติดตั้งระบบฐานข้อมูล (Implementation and Loading) 4.) การทดสอบและประเมินระบบฐานข้อมูล (Testing and Evaluation) 5.) ปฏิบัติการระบบฐานข้อมูลในสถานการณ์จริง (Operation) และ 6.) การบำรุงรักษาและประเมินผลฐานข้อมูล (Maintenance and Evaluation) ให้สามารถทำงานอย่างมีประสิทธิภาพจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีดังกล่าว สามารถสรุปเป็นขั้นตอนวิจัยได้ดังนี้

จากการประยุกต์ใช้หลักการวงจรในการพัฒนากระบวนการฐานข้อมูล (Database Life Cycle : DBLC) คณะผู้วิจัยจึงกำหนดเป็นขั้นตอนการพัฒนากระบวนการฐานข้อมูลสารสนเทศด้านการวิจัย บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต คณะศึกษาศาสตร์ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอนหลัก ดังนี้ 1) กำหนดคุณสมบัติของระบบฐานข้อมูลสารสนเทศที่จะพัฒนา 2) ออกแบบระบบฐานข้อมูลสารสนเทศ และ 3) พัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศ ซึ่งในขั้นตอนดังกล่าวจะรวมถึงการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนากระบวนการฐานข้อมูลสารสนเทศ การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ขั้นการศึกษาเบื้องต้น (Database Initial Study)

กำหนดคุณสมบัติของระบบฐานข้อมูลสารสนเทศที่จะพัฒนาโดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และวิเคราะห์ปัญหาจากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นด้วยการสัมภาษณ์นิสิตและอาจารย์ที่ได้ดำเนินการไปแล้ว ทำให้ผู้วิจัยได้กำหนดคุณสมบัติของระบบสารสนเทศด้านการวิจัยโดยมีรายละเอียดดังนี้

- 1.1 สามารถติดต่อกับระบบฐานข้อมูลสารสนเทศด้านการวิจัย ของคณะศึกษาศาสตร์ผ่านทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้
- 1.2 สามารถสืบค้น จัดเก็บ แก้ไข และบำรุงรักษาข้อมูลผ่านทางโปรแกรมและสามารถปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน (update) ได้โดยไม่ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างข้อมูล
- 1.3 สามารถจัดทำเอกสารรายงานข้อมูลที่สืบค้นได้
- 1.4 มีระบบรักษาความปลอดภัยเพื่อป้องกันข้อมูลต่าง ๆ ในระบบฐานข้อมูลสารสนเทศโดยการให้สิทธิ์ในการเข้าถึงข้อมูลตามภาระหน้าที่ของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับระบบ
- 1.5 สามารถสืบค้นข้อมูลผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้สะดวก
- 1.6 ออกแบบและพัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศ

2. ขั้นตอนการออกแบบระบบฐานข้อมูลสารสนเทศ(Database Design)

การออกแบบระบบฐานข้อมูลสารสนเทศ มีขั้นตอนการดำเนินการ 3 ระดับ ดังนี้

2.1 การออกแบบฐานข้อมูลในระดับความคิด (Concept Database Design) เป็นการออกแบบระบบงานวิจัยโดยอาศัยผังการไหลของข้อมูล (Data Flow Diagram) สามารถสรุปออกมาเป็นภาพรวมของระบบงาน (Context Diagram) และแผนภาพโมเดลแบบ อี-อาร์ (E-R Model : Entity-Relationship Model) ที่มีโครงสร้างที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจและมองเห็นภาพของระบบฐานข้อมูลสารสนเทศทั้งหมด

2.2 การออกแบบฐานข้อมูลในระดับตรรกะ (Logical Database Design) เมื่อวิเคราะห์ถึงความต้องการของผู้ใช้ และรวบรวมกฎเกณฑ์ต่าง ๆ แล้วดำเนินการเขียนรายการของข้อมูลแต่ละประเภทโดยละเอียด โดยคำนึงถึงการเปลี่ยนรูปแบบความต้องการให้อยู่ในรูปของความสัมพันธ์และการจัดระเบียบ และกำหนดประเภทของข้อมูลในแต่ละเขตข้อมูล

2.3 ออกแบบฐานข้อมูลในระดับกายภาพ (Physical Database Design) โดยศึกษาความต้องการและเป้าหมายการใช้งานจากกลุ่มผู้ใช้ ออกแบบหน้าจอและส่วนติดต่อกับผู้ใช้ ออกแบบการทำงานของโปรแกรม ได้แก่ การเรียกใช้งาน การแสดงสิทธิ์ผู้ใช้ ระดับของผู้ใช้ ฯลฯ และสร้างต้นแบบชิ้นงาน เพื่อวิเคราะห์ความต้องการและตรวจสอบประสิทธิภาพของระบบเบื้องต้น โดยทดลองให้ผู้ใช้หนึ่งต่อหนึ่งและกลุ่มเล็กจำนวน 5 คน แล้วเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขต้นแบบชิ้นงาน

3. ขั้นการพัฒนาฐานข้อมูล

ขั้นการพัฒนาฐานข้อมูลเป็นการนำต้นแบบชิ้นงานที่ได้จากขั้นตอนการออกแบบระบบฐานข้อมูลมาสร้างฐานข้อมูล ตามต้นแบบชิ้นงานที่ได้ออกแบบไว้มีขั้นตอนดังนี้

3.1 หลังจากดำเนินการสร้างระบบฐานข้อมูลเรียบร้อยแล้วนำระบบฐานข้อมูลให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาและผู้เชี่ยวชาญด้านโปรแกรม จำนวน 6 คน ด้านละ 3 คน ทดลองใช้แล้วจัดบันทึกผลการใช้ ลักษณะการใช้ ความยากง่ายในการใช้งาน ความคล่องตัว และรายละเอียดต่าง ๆ ลงในแบบประเมินระบบฐานข้อมูลโดยแบ่งการประเมินเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนของโปรแกรมและส่วนของเนื้อหา

3.1.1 ส่วนของโปรแกรม เป็นการประเมินเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการทำงานประกอบกับความสามารถของระบบการจัดการฐานข้อมูล โดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านโปรแกรมทำการตรวจสอบให้คำแนะนำ จัดบันทึกผลการตรวจสอบลงในแบบประเมินประสิทธิภาพผลของการประเมินได้ปรับปรุงในส่วนของการเชื่อมโยงข้อมูล และการแสดงผลให้รวดเร็วสามารถเชื่อมโยงข้อมูลได้อย่างแม่นยำมากขึ้น

3.1.2 ส่วนของเนื้อหา เป็นการทดสอบเกี่ยวกับความต้องการเรียกใช้ข้อมูลว่าตรงกับความต้องการหรือไม่ ครอบคลุมเนื้อหาหรือไม่ ต้องแก้ไขเพิ่มเติมอย่างไร โดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาทำการตรวจสอบให้คำแนะนำ จัดบันทึกผลการตรวจสอบลงในแบบประเมินประสิทธิภาพ ผลพบว่า เนื้อหาที่แสดงผลยังขาดส่วนของการแนบไฟล์ข้อมูล

เค้าโครงปริญาณิพนธ์และสารนิพนธ์ และไฟล์ข้อมูลบทความกรณีที่เป็นปริญาณิพนธ์ ผู้พัฒนาจึงทำการเพิ่มเมนูการแนบไฟล์สำหรับการค้นหา

3.2 นำระบบฐานข้อมูลที่ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญด้านโปรแกรมและด้านเนื้อหาแล้วมาปรับปรุงแก้ไข

3.3 ทดลองภาคสนามเบื้องต้น นำระบบฐานข้อมูลสารสนเทศที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองภาคสนามกับอาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ จำนวน 11 คน และนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา จำนวน 15 คน ในภาคเรียนที่ 1/2555 ทำการทดลองใช้และจดบันทึกผลการใช้และรายละเอียดต่าง ๆ ลงในแบบประเมินประสิทธิภาพแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

3.4 จัดทำเอกสารประกอบการใช้โปรแกรมและนำระบบฐานข้อมูลที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่มนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา ในภาคเรียนที่ 2/2555 จำนวน 5 กลุ่มเรียน จากจำนวนทั้งสิ้น 8 กลุ่มเรียน ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างรวมจำนวนทั้งสิ้น 81 คน ได้จากการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย ด้วยวิธีการสุ่มกลุ่มผู้เรียนแล้วเก็บข้อมูลด้วยแบบวัดประสิทธิผลของระบบฐานข้อมูลสารสนเทศ

เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศแบ่งเป็น 3 ฉบับ ดังนี้

1. แบบประเมินประสิทธิผลระบบฐานข้อมูลสารสนเทศด้านงานวิจัย บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ของผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา

2. แบบประเมินประสิทธิผลระบบฐานข้อมูลสารสนเทศด้านงานวิจัย บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ของผู้เชี่ยวชาญด้านโปรแกรม

3. แบบประเมินประสิทธิผลของผู้ใช้ระบบฐานข้อมูลสารสนเทศด้านงานวิจัยบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

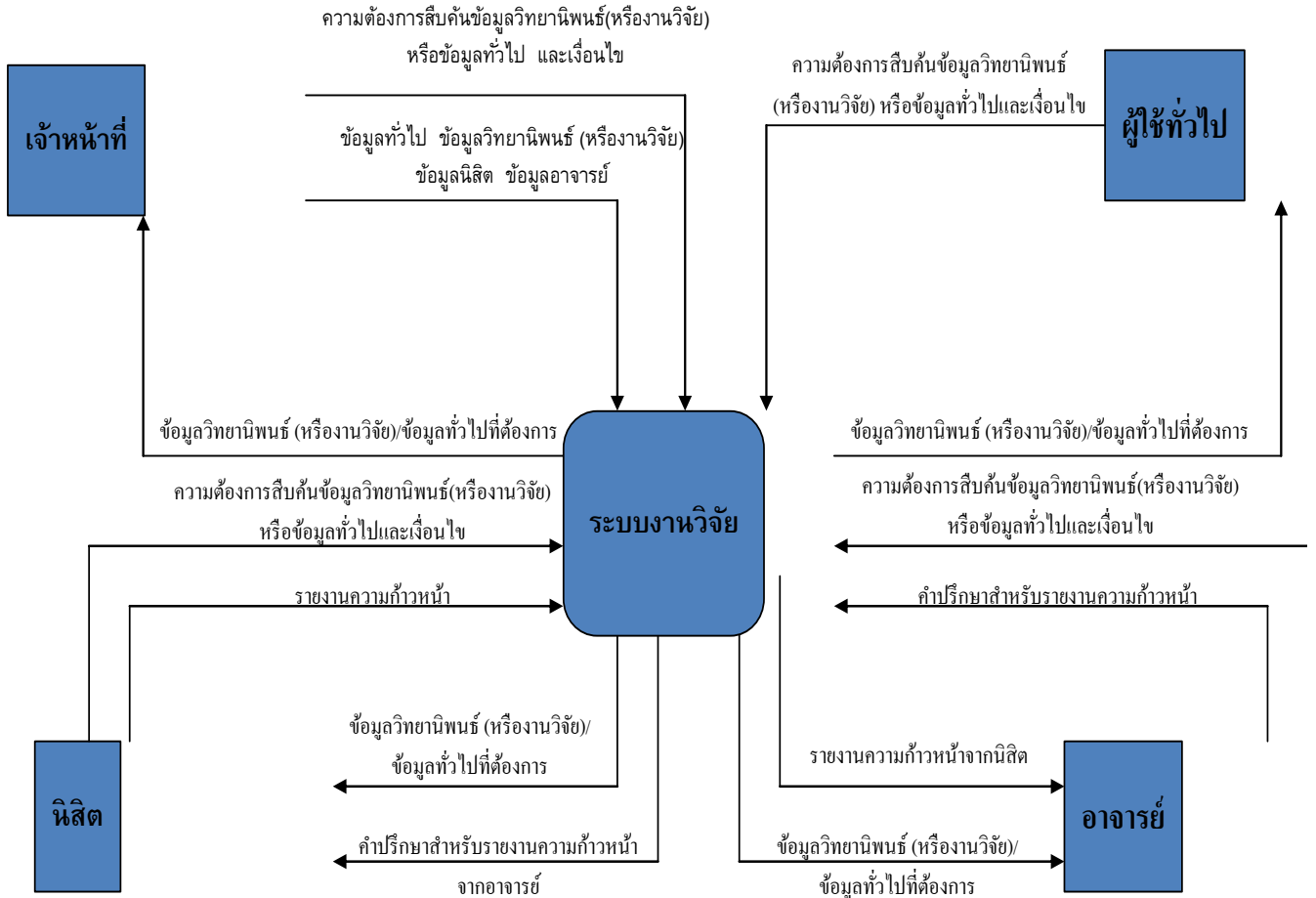
แบบประเมินประสิทธิผลระบบฐานข้อมูลสารสนเทศด้านงานวิจัย บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ของผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา และผู้เชี่ยวชาญด้านโปรแกรม และแบบประเมินประสิทธิผลของผู้ใช้ระบบฐานข้อมูล ผู้วิจัยมีขั้นตอนการสร้างดังนี้ 1) ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศ 2) นำข้อมูลที่ได้มาสร้างเป็นแบบประเมินประสิทธิผลและแบบประเมินประสิทธิผลของผู้ใช้ระบบฐานข้อมูลสารสนเทศ ด้านงานวิจัย ฉบับร่าง โดยกำหนดชื่อแบบประเมินและแบบวัดเขียนข้อคำถามให้ครอบคลุมสำหรับการเก็บข้อมูล ตรวจสอบข้อคำถาม รูปแบบแบบประเมินเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ และคำถามปลายเปิดในส่วนของข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ในส่วนของเกณฑ์การให้น้ำหนักคะแนนตั้งแต่ 5 ถึง 1 หมายถึง ดีมากถึง ใช้ไม่ได้ นำแบบประเมินไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหาและด้านโปรแกรม ด้วยการประเมินความสอดคล้อง (IOC) มีค่าคะแนนอยู่ระหว่าง 0.66-1.00 แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขจากนั้นจัดทำแบบประเมินฉบับสมบูรณ์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิจัยคณะผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยกำหนดเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) ผลการออกแบบและพัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศด้านการวิจัย บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 2) ประสิทธิภาพของระบบฐานข้อมูลสารสนเทศด้านการวิจัยบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

1. ผลการออกแบบและพัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศด้านการวิจัย บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

จากการดำเนินการออกแบบและพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศตามขั้นตอนการวิจัยทำให้ได้รูปแบบของระบบฐานข้อมูลสารสนเทศด้านการวิจัย บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผลจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า รูปแบบระบบสารสนเทศด้านการวิจัย ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) เจ้าหน้าที่ 2) ผู้ใช้ทั่วไป 3) นิสิต และ 4) อาจารย์ (ดังภาพประกอบ 2)

ภาพประกอบ 2 รูปแบบระบบระบบฐานข้อมูลสารสนเทศด้านการวิจัยบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

1) เจ้าหน้าที่ เป็นส่วนที่สามารถสืบค้นและบันทึกข้อมูลได้ทั้งในระดับของผู้ดูแลระบบและผู้ใช้ ดังนั้นเจ้าหน้าที่จึงต้องเป็นเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบด้านการเก็บข้อมูลด้านการวิจัยโดยตรง หรือเลขานุการหลักสูตร หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้บริหารจัดการข้อมูล ซึ่งจะทำการบันทึกหรือส่งข้อมูลเข้าระบบฐานข้อมูลงานวิจัย สามารถตรวจสอบ บันทึก ลบและแก้ไขข้อมูลได้

2) ผู้ใช้ทั่วไปเป็นส่วนสำหรับผู้ที่ต้องการสืบค้นข้อมูลงานวิจัยจะสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ในระดับน้อยที่สุดคือ ค้นชื่อเรื่องและเค้าโครงงานวิจัยในกรณีที่งานวิจัยอยู่ในระหว่างดำเนินการ และเมื่องานวิจัยดำเนินการแล้วเสร็จจะสามารถสืบค้นบทความของงานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์

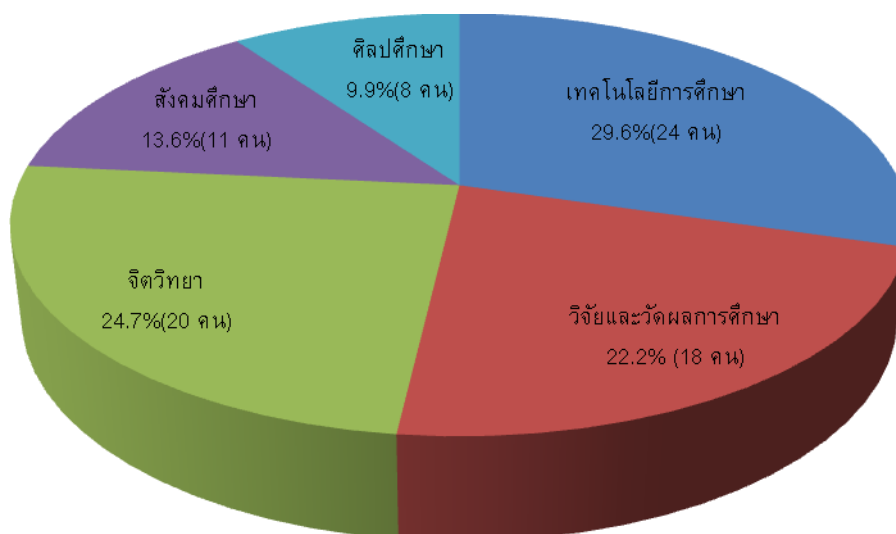
3) นิสิตเป็นนิสิตปัจจุบันที่อยู่ระหว่างกำลังศึกษาในหลักสูตรบัณฑิตศึกษาและกำลังทำวิทยานิพนธ์/นิพนธ์ คือผ่านการสอบหัวข้อหรือเค้าโครงเรียบร้อยแล้วซึ่งจะสามารถเข้าถึงในส่วนของการรายงานความก้าวหน้าการทำวิทยานิพนธ์และรับคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาได้ รวมถึงข้อมูลข่าวสารการสอบและกำหนดการทำวิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์ และข้อมูลของอาจารย์ที่ปรึกษา

4) อาจารย์เป็นอาจารย์ของคณะศึกษาศาสตร์ที่เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์ สามารถเข้าถึงข้อมูลในส่วนของนิสิตและส่วนของผู้ใช้ทั่วไปได้ สามารถลบ แก้ไข ข้อมูลในแฟ้มส่วนตัว และข้อมูลการรายงานความก้าวหน้าของนิสิตในที่ปรึกษาได้เท่านั้น ส่วนข้อมูลอื่น ๆ สามารถสืบค้นได้

2. ประสิทธิภาพของระบบฐานข้อมูลสารสนเทศด้านการวิจัยบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประสิทธิผลของระบบ นำเสนอในส่วนของคุณสมบัติของข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างและประสิทธิผลของระบบฐานข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาประสิทธิผลของระบบฐานข้อมูล ประกอบด้วย นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา จาก 5 สาขาวิชา ได้แก่

สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา วิจัยและวัดผลการศึกษา จิตวิทยาการศึกษา สังคมศึกษา และศิลปศึกษา รวมจำนวนทั้งสิ้น 81 คน (แสดงดังภาพประกอบ 3)

ภาพประกอบ 3 กราฟแสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสาขาวิชา

จากภาพประกอบ 3 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสาขาวิชา พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ประสิทธิภาพของระบบฐานข้อมูลเป็นนิสิตจาก 5 สาขาวิชา เรียงลำดับจำนวนจากมากไปน้อยตามค่าร้อยละ ดังนี้ สาขาวิชา เทคโนโลยีการศึกษา ร้อยละ 29.6 (24คน) จิตวิทยาการศึกษา ร้อยละ 24.7 (20 คน) วิจัยและวัดผลการศึกษา ร้อยละ 22.2 (18 คน) สังคมศึกษา ร้อยละ 13.6 (11 คน) และศิลปศึกษา ร้อยละ 9.9 (8 คน) รวมจำนวนทั้งสิ้น 81 คน

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประสิทธิผลของระบบฐานข้อมูลสารสนเทศด้านการวิจัยบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (N=81)

รายการประเมิน	N	Mean	SD	ระดับความคิดเห็น
1. ความสะดวกในการใช้งาน				
1.1 การดาวน์โหลดข้อมูล	81	4.60	.49	ดีมาก
1.2 องค์ประกอบของหน้าจอ	81	3.56	.63	ดี
1.3 ขั้นตอนการใช้งานระบบฐานข้อมูล	81	4.21	.70	ดี
1.4 เมนูหลักสามารถใช้งานได้สะดวก	81	4.37	.49	ดี
ค่าเฉลี่ย		4.19		ดี
2. ระยะเวลาที่ใช้ในการทำงาน				
2.1 ระยะเวลาค้นหาข้อมูลมีความเหมาะสม	81	4.60	.49	ดีมาก
2.2 ระยะเวลาในการประมวลผลข้อมูลมีความเหมาะสม	81	4.60	.49	ดีมาก
2.3 เวลาในการดาวน์โหลดข้อมูล	81	4.11	.87	ดี
ค่าเฉลี่ย		4.44		ดี

ตาราง 1 (ต่อ)

	รายการประเมิน	N	Mean	SD	ระดับความคิดเห็น
3.	ผลลัพธ์ที่ได้				
	3.1 ข้อมูลที่ได้ครบถ้วน	81	3.89	.59	ดี
	3.2 ข้อมูลที่ได้ตรงกับความต้องการ	81	4.14	.67	ดี
	3.3 ผลการค้นหาข้อมูลสามารถนำไปใช้ได้	81	4.60	.49	ดีมาก
	3.4 การแสดงผลเหมาะสม	81	4.00	.39	ดี
	ค่าเฉลี่ย		4.16		ดี
4.	การเชื่อมโยงข้อมูลกับระบบฐานข้อมูล				
	4.1 การเชื่อมโยงข้อมูลทำได้ถูกต้อง	81	4.48	.50	ดี
	4.2 การเชื่อมโยงข้อมูลทำได้รวดเร็ว	81	4.59	.49	ดีมาก
	ค่าเฉลี่ย	81	4.54		ดีมาก
	ค่าเฉลี่ยรวมทุกด้าน	81	4.33		ดี

จากตาราง พบว่าประสิทธิผลของระบบฐานข้อมูลสารสนเทศด้านการวิจัยบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ความสะดวกในการใช้งาน ระยะเวลาที่ใช้ในการทำงาน ผลลัพธ์ที่ได้ และการเชื่อมต่อกับระบบฐานข้อมูล โดยรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 เมื่อจำแนกรายด้าน มีรายละเอียดดังนี้

ด้านความสะดวกในการใช้งาน พบว่า ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 จำแนกผลในด้านความสะดวกในการใช้งาน ผลการประเมินอยู่ในระดับดีมาก ได้แก่ การดาวน์โหลดข้อมูล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 และระดับดี เรียงลำดับค่าคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ เมนูหลักสามารถใช้งานได้สะดวก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.37 ขั้นตอนการใช้งานระบบฐานข้อมูล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 และองค์ประกอบของหน้าจอ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56

ด้านระยะเวลาที่ใช้ในการทำงาน พบว่า ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44 จำแนกผลในด้านระยะเวลาที่ใช้ในการทำงาน ผลการประเมินอยู่ในระดับดีมาก ได้แก่ ระยะเวลาค้นหาข้อมูลมีความเหมาะสม และระยะเวลาในการประมวลผลข้อมูลมีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ 4.60 และผลการประเมินในระดับดี ได้แก่ เวลาในการดาวน์โหลดข้อมูล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11

ด้านผลลัพธ์ที่ได้ พบว่า ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 จำแนกผลในด้านผลลัพธ์ที่ได้ ผลการประเมินอยู่ในระดับดีมาก ได้แก่ ผลการค้นหาข้อมูลสามารถนำไปใช้ได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 และผลการประเมินอยู่ในระดับดี เรียงลำดับค่าคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ข้อมูลที่ได้ตรงกับความต้องการมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.14 การแสดงผลเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 และข้อมูลที่ได้ครบถ้วน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.89

ด้านการเชื่อมโยงข้อมูลกับระบบฐานข้อมูลพบว่า ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 จำแนกผลในด้านการเชื่อมโยงข้อมูลกับระบบฐานข้อมูล ผลการประเมินในระดับดีมาก ได้แก่ การเชื่อมโยงข้อมูลทำได้รวดเร็ว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.59 และผลการประเมินในระดับดี ได้แก่ การเชื่อมโยงข้อมูลทำได้ถูกต้อง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. จากการดำเนินการออกแบบและพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศตามขั้นตอนการวิจัยทำให้ได้รูปแบบของระบบฐานข้อมูลสารสนเทศด้านการวิจัย บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผลจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า รูปแบบระบบสารสนเทศด้านการวิจัย ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) เจ้าหน้าที่ 2) ผู้ใช้ทั่วไป 3) นิสิต และ 4) อาจารย์ซึ่งในแต่ละองค์ประกอบจะมีส่วนประกอบย่อยที่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้แตกต่างกัน แยกตามระดับของผู้ใช้ ซึ่งเป็นการกำหนดบทบาทและหน้าที่ตามรหัสของผู้ใช้เพื่อ

เป็นการบริหารจัดการข้อมูล และป้องกันการซ้ำซ้อนและลดความยุ่งยากในการจัดการข้อมูลของระบบได้อีกทางหนึ่งด้วยการออกแบบและพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้หลักการวงจรในการพัฒนาระบบฐานข้อมูล (Database Life Cycle : DBLC) ของ Peter Rob and Carlos Coronel (2000) ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่

1. การศึกษาเบื้องต้น (Database Initial Study)
2. การออกแบบฐานข้อมูล (Database Design)
3. การติดตั้งระบบฐานข้อมูล (Implementation and Loading)
4. การทดสอบและประเมินระบบฐานข้อมูล (Testing and Evaluation)
5. ปฏิบัติการระบบฐานข้อมูลในสถานการณ์จริง (Operation)
- และ 6. การบำรุงรักษาและประเมินผลฐานข้อมูล (Maintenance and Evaluation) แล้วคณะผู้วิจัยจึงนำมากำหนดเป็นขั้นตอนการพัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศด้านการวิจัย บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต คณะศึกษาศาสตร์ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอนหลัก ดังนี้ 1) กำหนดคุณสมบัติของระบบฐานข้อมูลสารสนเทศที่จะพัฒนา 2) ออกแบบระบบฐานข้อมูลสารสนเทศ และ 3) พัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศ เพื่อให้ง่ายต่อการดำเนินการวิจัยมากขึ้น ซึ่งแนวคิดดังกล่าว เป็นวงจรที่ถูกนำมาใช้ในการพัฒนาโปรแกรมหรือซอฟต์แวร์คอมพิวเตอร์ต่าง ๆ อย่างแพร่หลาย ส่งผลในการพัฒนาระบบฐานข้อมูลมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

2. ประสิทธิภาพของระบบฐานข้อมูลสารสนเทศด้านการวิจัยบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาประสิทธิภาพของระบบฐานข้อมูล ประกอบด้วย นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา จาก 5 สาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา วิจัยและวัดผลการศึกษา จิตวิทยาการศึกษา สังคมศึกษา และศิลปศึกษา รวมจำนวนทั้งสิ้น 81 คนและประสิทธิผลของระบบฐานข้อมูล ใน 4 ด้าน ได้แก่ความสะดวกในการใช้งาน ระยะเวลาที่ใช้ในการทำงาน ผลลัพธ์ที่ได้ และการเชื่อมต่อกับระบบฐานข้อมูลซึ่งผลการประเมินในทุกด้านและรายชื่ออยู่ในระดับดีมากและในระดับดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของการพัฒนาระบบฐานข้อมูลของ Mike Gardener and Stephen Pinfield. (2005: 323) วิจัยเกี่ยวกับ ความพึงพอใจในการใช้ฐานข้อมูลห้องสมุดบนเว็บ ในมหาวิทยาลัย Nottingham จากผลการสำรวจความพึงพอใจในการใช้ฐานข้อมูล พบว่า ฐานข้อมูลมีความถูกต้องแม่นยำ (Accuracy) รองลงมาคือ ข้อมูลผลลัพธ์ถูกต้องตรงตามช่วงของเวลา (Timeliness) รูปแบบ (Format) เนื้อหา (Content) ความง่ายในการใช้งาน (Easy of use) แต่อย่างไรก็ตาม คุณสมบัติด้านความง่ายในการใช้งานถูกจัดลำดับไว้เป็นลำดับแรกในความพึงพอใจสำหรับการใช้เว็บแต่จากผลการวิจัยมีข้อสังเกต 2 ประเด็น ดังนี้

2.1 ด้านความสะดวกในการใช้งาน มีประเด็นขององค์ประกอบของหน้าจอมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ 3.56 ซึ่งอาจเนื่องมาจากการออกแบบและพัฒนาระบบฐานข้อมูลที่ยังขาดในส่วนของการจัดองค์ประกอบหน้าจอให้สวยงาม เนื่องจากข้อมูลในฐานข้อมูลส่วนใหญ่เป็นตัวอักษรที่มีรายละเอียดค่อนข้างมาก เช่น ชื่อเรื่องวิจัย ชื่อผู้ทำวิจัย เป็นต้น

2.2 ด้านผลลัพธ์ที่ได้ มีประเด็นของข้อมูลที่ได้ครบถ้วน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.89 ซึ่งอาจเนื่องมาจากการบันทึกข้อมูลสำหรับปริภูมิตำแหน่ง/สารนิพนธ์ในขั้นตอนของการทดลองคณะผู้วิจัยได้บันทึกเฉพาะข้อมูลของงานวิจัยของนิสิตที่กำลังดำเนินการเท่านั้น ซึ่งระบบที่สมบูรณ์แล้วจะต้องนำข้อมูลงานวิจัยของอาจารย์และนิสิตของคณะศึกษาศาสตร์ ทั้งที่ดำเนินการเสร็จแล้วและกำลังดำเนินการนำเข้าสู่ระบบฐานข้อมูลจึงจะทำให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน ตามความต้องการของผู้ใช้ นอกจากนี้ ควรเชื่อมโยงข้อมูลจากระบบกลางของมหาวิทยาลัย เช่น ข้อมูลนิสิต ข้อมูลอาจารย์ เพื่อลดความซ้ำซ้อนของข้อมูล และเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง ทำให้ผู้ดูแลระบบฐานข้อมูลทำงานได้ง่ายและสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะของการวิจัย

1. การพัฒนาระบบฐานข้อมูลควรบันทึกข้อมูลที่ผู้ใช้ครบถ้วนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพของการใช้งานที่ดีขึ้นและพร้อมใช้งานจริง
2. ในการทดลองจะต้องให้กลุ่มตัวอย่างใช้ในสถานที่และช่วงเวลาที่กำหนด จึงจะทำให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและรวดเร็ว และความถี่ในการชี้แจงและแนะนำการใช้ระบบฐานข้อมูลร่วมด้วยจะทำให้กลุ่มตัวอย่างเกิดความเข้าใจและใช้งานได้
3. ควรใช้การเชื่อมโยงข้อมูลบางส่วนจากระบบกลางของมหาวิทยาลัย เช่น ข้อมูลนิสิตบัณฑิตศึกษา ข้อมูลอาจารย์จะทำให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและเพียงพอต่อความต้องการ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรพัฒนาระบบฐานข้อมูลที่สามารถใช้งานด้วย Application ผ่านเครื่องมือสื่อสารเคลื่อนที่ได้
2. ควรพัฒนาระบบฐานข้อมูลเพื่อการเรียนการสอนและเชื่อมโยงข้อมูลเครื่องมือของการวิจัยที่เป็นสื่อการเรียนการสอน เช่น หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ บทเรียนคอมพิวเตอร์ วิดีทัศน์ เว็บไซต์ ฯลฯ เพื่อจัดเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องเป็นตัวอย่างให้ผู้ใช้ได้ศึกษา

บรรณานุกรม

วิจิตร ศรีสะอ้าน. (2534). **การศึกษาในระดับอุดมศึกษา**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สารมวลชน.

ฐานข้อมูลงานวิจัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (2552). จาก <http://library.swu.ac.th>. สืบค้นเมื่อ กรกฎาคม 2553.

Mike Gardener and Stephen Pinfield. (2005). **Database-backed Library Web Site : A Case Study of The Use of PHP and MySQL at The University of Nottingham**. Library Services, University of Nottingham, UK.

Rob, Peter; & Coronel, Carlos. (2002). **Database System: Design, Implementation and Management.FifthEdition**.Course Technology, Boston, MA.

การศึกษาเปรียบเทียบภาพลักษณ์วิชาชีพครูตามมุมมองของครูกับมุมมองของสังคมและ
แนวทางการเสริมสร้างภาพลักษณ์วิชาชีพครู : การวิจัยแบบผสมวิธี

**The Comparative Study of the Teacher Professional's Image as Teachers and Social
Perspective and Teacher Professional's Image Enhancement Orientation :**

A Mixed Method Research.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนทรา โตบัว¹

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ เปรียบเทียบภาพลักษณ์วิชาชีพครูตามมุมมองของครูและคนในสังคมไทย และเสนอแนวทางการเสริมสร้างภาพลักษณ์วิชาชีพครู ใช้การวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่าง คือ 1) ครูและผู้ที่ไม่ได้เป็นครูใช้การเลือกแบบหลายขั้นตอนกลุ่มละ 483 คน 2) กลุ่มเป้าหมายเพื่อสัมภาษณ์เลือกแบบเจาะจงจำนวน 21 คน 3) ผู้ทรงคุณวุฒิ 13 คน ผู้ให้ข้อมูลในกระบวนการวิจัยแบบ EDFR และ 4) ผู้เกี่ยวข้อง 7 คนเพื่อยืนยันความเหมาะสม เครื่องมือคือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ใช้สถิติเชิงพรรณนา และสถิติ t-test และ F-test ผลการศึกษาพบว่า นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ยกเว้นด้านความรู้สึกที่มีต่อวิชาชีพครูที่ไม่แตกต่างกัน มีจุดแข็งของภาพลักษณ์ คือ ความรู้ และประสบการณ์ของครู การพัฒนาวิชาชีพครู การทำคุณประโยชน์ต่อสังคม เจตคติของคนที่มีต่อวิชาชีพครู และการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ ส่วนจุดที่ควรพัฒนา คือ ความมุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียน การสร้างสรรค์ชุมชน/ สังคม การพัฒนาตนเองให้ทันยุคสมัย รายได้ สวัสดิการ การมีชื่อเสียง ความภาคภูมิใจที่ได้เป็นครู และบุคลิกภาพครู การเสริมสร้างภาพลักษณ์วิชาชีพครูควรสร้างการมีส่วนร่วมทั้งภาครัฐและเอกชน

คำสำคัญ: การเสริมสร้างภาพลักษณ์วิชาชีพครู, การวิจัยแบบผสมวิธี

Abstract

The research objectives were to survey the teacher's perspective and Thai society's perspective in the image of teachers and to compare teachers' perspective and the perspective of society, analyse strength and weakness point to the images of teachers and study teacher professional's image enhancement. The research was conducted using mixed method methodologies. Target population and sample were 483 teachers and 483 who are not teachers were selected by multistage random sampling technique 2) 21 subjects for in-depth interviewing were selected by purposive sampling 3) 13 experts qualified the strengths, the weakness and guidelines to enhance the image of the teachers by EDFR and 4) 7 experts to verify suitable guidelines. The statistical analysis of data were descriptive statistics, t-test and F-test. The results showed that average mean score almost aspect of the teachers' image significantly difference at 0.01 level between the views of teachers and the view of society, except in the sense of people towards the teachers, in addition the teachers' image strengths in knowledge and experience of the teacher, teacher professional development, valuable contribution to society, attitudes of people towards the teacher profession and teacher professional ethics of conduct. The teachers' image weakness were commitment to develop the students, creative community or social, development of teachers keep their up-to-date, benefit and welfare, the reputation of the teachers, proud to be a teacher and the teacher's personality or costumes. The strategies involved in teacher professional's image enhancement should be participatory both public and private sector.

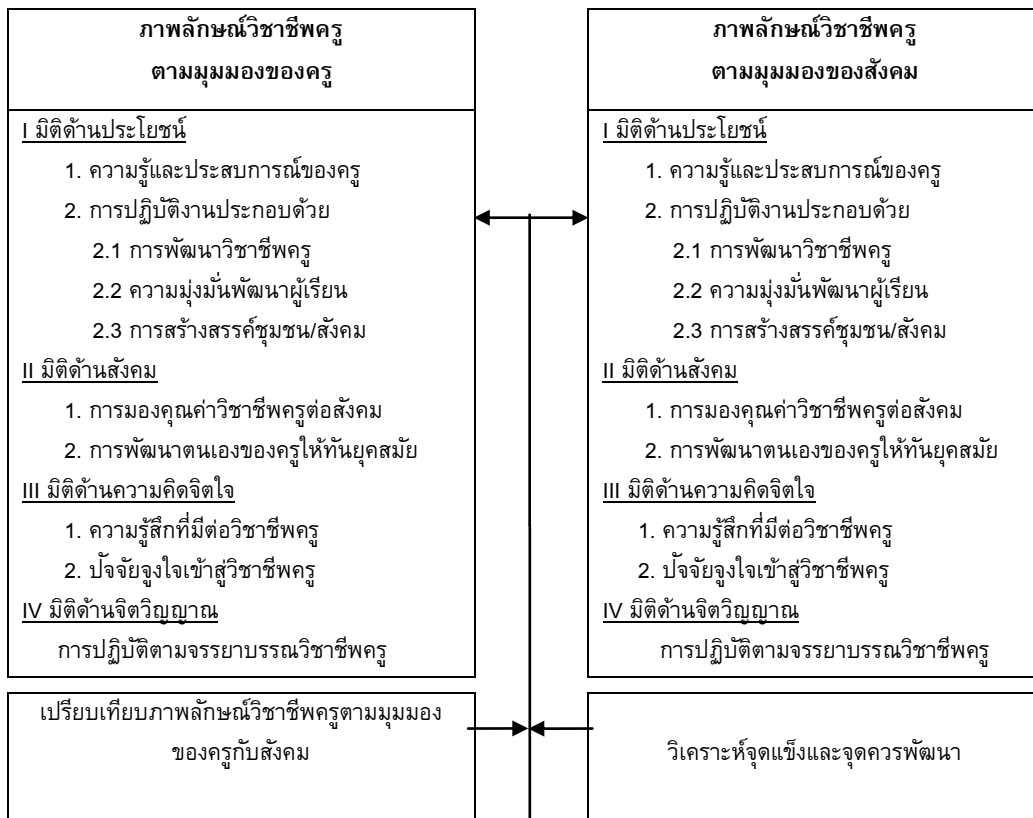
Keyword: teacher professional's image enhancement, mixed method research.

ความเป็นมาของปัญหาการวิจัย

วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาที่มีคุณค่าต่อสังคม เพราะการศึกษาเป็นทั้งการสร้างการพัฒนา รวมทั้งการเสริมให้บุคคลมีคุณภาพ แต่จากข้อเท็จจริงในความเป็นวิชาชีพครู ยังมีภาพลักษณ์วิชาชีพที่ไม่โดดเด่นตามภารกิจที่มีความสำคัญยิ่ง ดังเช่นผลการศึกษาของอมรวิรัช นาครทรพรพ (2549) ได้ทำการศึกษาสภาวะการทำงานทัศนคติและพฤติกรรมในวิชาชีพของครู ดำเนินการเก็บข้อมูลในช่วงเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม 2549 ผลการศึกษาพบว่า ด้านทัศนคติต่ออาชีพและความเป็นครู ครูกว่าร้อยละ 62 และผู้บริหารร้อยละ 43 ให้ความสนใจอยากเข้าร่วมโครงการเกษียณอายุก่อนกำหนด (Early Retirement) และครูร้อยละ 48 และผู้บริหารร้อยละ 34 มีความคิดอยากเปลี่ยนไปทำอาชีพอื่น อีกทั้งยังไม่อยากให้ลูกประกอบอาชีพครู ทั้งนี้เพราะครูส่วนใหญ่ขาดความมั่นใจในวิชาชีพของตนเอง อันเป็นผลมาจากสภาพการทำงานที่หนัก และการขาดแรงจูงใจในเชิงผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ แต่ผลการวิจัยดังที่กล่าวก็ล่วงเลยมาเป็นเวลา 6-7 ปีแล้ว จึงน่าสนใจศึกษาว่าในปัจจุบันซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านการเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา จะทำให้ภาพลักษณ์ของวิชาชีพครูมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด ดังมีแนวคิดที่เกี่ยวข้องดังนี้

แนวทางการสร้างภาพลักษณ์วิชาชีพหรือองค์การ สิ่งแรกที่จะต้องพิจารณาคือ ต้องรู้ว่าตนเองเป็นใคร คนอื่น ๆ ในสังคมมองวิชาชีพหรือองค์การอย่างไร การวิจัยครั้งนี้จึงต้องการศึกษาเปรียบเทียบภาพลักษณ์วิชาชีพครูตามมุมมองของครูกับมุมมองของสังคม และแนวทางการเสริมสร้างภาพลักษณ์วิชาชีพครู เพื่อประโยชน์กำหนดแนวทางในการสร้างภาพลักษณ์วิชาชีพครู เพื่อส่งเสริมเกียรติยศของครูช่วยดึงคนดีคนเก่งมาเป็นครูให้มากยิ่งขึ้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจวิชาชีพครูตามมุมมองของครูและตามมุมมองของคนในสังคมไทยที่มีต่อภาพลักษณ์วิชาชีพครู
2. เพื่อเปรียบเทียบภาพลักษณ์ วิชาชีพครูตามมุมมองของครูและตามมุมมองของคนในสังคมไทยที่มีต่อภาพลักษณ์วิชาชีพครู
3. เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง และจุดที่ควรพัฒนาของภาพลักษณ์วิชาชีพครู
4. เพื่อเสนอแนวทางการเสริมสร้างภาพลักษณ์วิชาชีพครู

สมมติฐานการวิจัย

ภาพลักษณ์วิชาชีพครูตามมุมมองของครูกับมุมมองของคนในสังคมไทยแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) โดยใช้วิธีการเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในการศึกษา มีขั้นตอนในการวิจัยหลัก 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 สำรวจและเปรียบเทียบภาพลักษณ์วิชาชีพของครู ตามมุมมองของครูและคนในสังคม

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถาม

1.1 ประชากรครู ที่ปฏิบัติหน้าที่ในส่วนโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ซึ่งจากข้อมูลสถิติประชากรที่เป็นปัจจุบันมีจำนวน 417,889 คน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551) คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรในการคำนวณของ Yamane, T. (1973) ได้จำนวนตัวอย่าง 400 คน เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 483 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ขั้นแรกแบ่งชั้นภูมิตามภูมิภาค เป็น 6 ภูมิภาค คือ กรุงเทพมหานคร ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สุ่มจังหวัดด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่ายเป็นตัวแทนภาคละ 1 จังหวัด แล้วเลือกตัวอย่างโดยสุ่มโรงเรียนที่สังกัดสพฐ. ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย เลือกครูเพื่อตอบแบบสอบถามแบบกำหนดโควตา (Quota sampling) จนกว่าจะได้ตัวอย่างครบจำนวน 483 คน

1.2 ผู้ประกอบอาชีพอื่น คือ บุคคลที่ไม่ได้ประกอบวิชาชีพครู 8 กลุ่มอาชีพ ได้แก่ 1) กลุ่มทหารหรือตำรวจ 2) กลุ่มพนักงานทั่วไป 3) กลุ่มแพทย์ 4) กลุ่มพยาบาล 5) กลุ่มวิศวกร 6) กลุ่มนักการเงิน/ นักบัญชี/พนักงานธนาคาร 7) กลุ่มเกษตรกรหรือรับจ้างทั่วไป 8) กลุ่มนักรูทกิจหรือประกอบอาชีพอิสระ เป็นผู้อยู่ในภูมิภาคเดียวกันกับครู เลือกตัวอย่างตามกลุ่มวิชาชีพแบบกำหนดโควตาให้ได้กลุ่มตัวอย่างเท่ากับผู้ประกอบวิชาชีพครูคือ 483 คน

2. กลุ่มเป้าหมายในการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก ตรวจสอบความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงปริมาณถึงภาพลักษณ์วิชาชีพครู มีดังนี้คือ ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา จำนวน 8 คน ผู้ทรงคุณวุฒิที่ไม่ได้ประกอบวิชาชีพครู คือ แพทย์ 2 คน พยาบาล 3 คน ทหาร 1 คน ตำรวจ 1 คน วิศวกร 1 คน รวมจำนวน 8 คน ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับภาพลักษณ์องค์กร จำนวน 3 คน

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) แบบสอบถามภาพลักษณ์วิชาชีพครู เป็นรายการสอบถามที่มีมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ด้วยวิธีการหาความเที่ยงตรง (Validity) ด้วยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน มีค่าความสอดคล้องของความเห็นผู้เชี่ยวชาญในแต่ละข้อคำถามมีค่า IOC เท่ากับ 0.8-1.0 ตรวจสอบความเชื่อมั่นเชิงความสอดคล้องภายในด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา 0.854

2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อสัมภาษณ์ถึงภาพลักษณ์วิชาชีพครู หากคุณภาพด้วยการให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงในการใช้ภาษาแต่ละข้อคำถาม แล้วนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุง

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณดังนี้

1) การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ใช้การติดต่อด้วยวาจาไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามกลุ่มประชากร เมื่อได้รับอนุญาตแล้วจึงส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ถึงผู้บริหารสถาบันที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง วิธีการเก็บข้อมูลมี

สองวิธีคือ วิธีที่หนึ่งส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์พร้อมซองเปล่าติดแสตมป์ เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามส่งกลับ วิธีที่สองเดินทางไปเก็บข้อมูลโดยนักวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัย ทั้งนี้พิจารณาตามความสะดวกของแต่ละหน่วยงาน

2) เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการศึกษาเชิงลึก ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ (In-Depth Interview) โดยขออนุญาตสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายที่สมัครใจในการให้ข้อมูล

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) ข้อมูลเชิงปริมาณ ที่เก็บด้วยแบบสอบถาม ใช้สถิติ ความถี่ ร้อยละ และเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยสองกลุ่มด้วย Independent Samples t-test และเปรียบเทียบหลายกลุ่ม ด้วยสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว F-test

2) ข้อมูลเชิงคุณภาพ ที่เก็บด้วยวิธีการสัมภาษณ์ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นที่ 2 วิเคราะห์จุดแข็ง และจุดที่ควรพัฒนา และศึกษาแนวทางการเสริมสร้างภาพลักษณ์วิชาชีพครู ด้วยกระบวนการวิจัยแบบ Ethnography Delphi Future Research (EDFR)

2.1 ประชากรเป้าหมาย

ผู้ทรงคุณวุฒิ ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 13 คน ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษามาไม่น้อยกว่า 10 ปี หรือเป็นนักวิชาการทางการศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาเอก ตัวแทนวิชาชีพที่ไม่ได้ประกอบวิชาชีพครู เป็นผู้ประกอบการวิชาชีพระยะยาวไม่น้อยกว่า 10 ปีและขณะนี้ยังคงประกอบวิชาชีพนั้นอยู่ ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับภาพลักษณ์องค์กรการ

วิธีดำเนินการวิจัย ใช้วิธีสอบถามความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 รอบ ตามเทคนิค Ethnographic Delphi Future Research มีรายละเอียดดังนี้

1. เสนอผลการศึกษาเปรียบเทียบภาพลักษณ์วิชาชีพตามมุมมองของครู และภาพลักษณ์วิชาชีพครูตามมุมมองคนในสังคมไทยต่อผู้ทรงคุณวุฒิ

2. ดำเนินการเก็บข้อมูล

รอบที่ 1 เริ่มสัมภาษณ์จาก ภาพลักษณ์ในทางที่ดี (Optimistic Realistic Scenario) หรือจุดแข็ง ภาพลักษณ์ในทางที่ไม่ดี (Pessimistic Realistic Scenario) หรือจุดต้องพัฒนา แนวทางในการสร้างเสริมภาพลักษณ์ในอนาคตที่มีความเป็นไปได้มากที่สุด ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญคิดในหลายแง่มุม ซึ่งเป็นการมองในแง่บวกก่อน แล้วจึงพิจารณาในแง่ลบและความเป็นไปได้มากที่สุด

รอบที่ 2 วิเคราะห์/ สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญรอบแรก มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อแยกแยะข้อมูล จัดข้อมูลที่ซ้ำซ้อนให้อยู่ในหมวดเดียวกัน นำมาเขียนเป็นรายการในแบบสอบถามที่เป็นมาตราประเมินค่า 5 ระดับ ส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิแสดงความคิดเห็นว่ามีความคิดเห็นในรายการที่ถามมากน้อยเพียงใด ใช้การวิเคราะห์ทางสถิติโดยใช้ค่ามัธยฐาน และ ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ โดยพิจารณาคัดเลือกข้อที่มีค่ามัธยฐานตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไปและมีค่าพิสัยระหว่าง ควอไทล์ (Interquartile Range) 1.50 ลงมา นำไปกำหนดเป็นแนวทางที่เหมาะสม

รอบที่ 3 สร้างแบบสอบถามรอบที่ 3 ใช้ข้อคำถามเหมือนกับแบบสอบถามรอบที่สอง แต่มีการเพิ่มเติมการรายงานให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมการวิจัยได้ทราบความคิดเห็นของกลุ่ม เพื่อให้แต่ละท่านยืนยันความคิดเห็นของตนเองจนกว่าจะได้ฉันทามติ

ขั้นที่ 3 ตรวจสอบยืนยันแนวทางการเสริมสร้างภาพลักษณ์วิชาชีพครู

3.1 กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้เลือกแบบเจาะจง มีคุณสมบัติดังนี้ คือ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษาที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกและเคยเป็นผู้บริหารสถานศึกษาอย่างน้อย 10 ปี จำนวน 2 คน ครูที่มีประสบการณ์การทำงานอย่างน้อย 20 ปีจำนวน 3 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านภาพลักษณ์องค์กรการที่มีประสบการณ์การทำงานด้านการประชาสัมพันธ์องค์กร มาอย่างน้อย 10 ปี จำนวน 2 คน

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำเสนอแนวทางการเสริมสร้างภาพลักษณ์วิชาชีพครู เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตรวจสอบยืนยันความเหมาะสม (Expert Opinion Validation) และให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมต่อแนวทางการเสริมสร้างภาพลักษณ์วิชาชีพครู

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถามความคิดเห็นต่อแนวทางการเสริมสร้างภาพลักษณ์วิชาชีพครู

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

การสรุปผลการวิจัย

1. เปรียบเทียบภาพลักษณ์วิชาชีพครูตามมุมมองของผู้ประกอบวิชาชีพครูและผู้ประกอบอาชีพอื่น

ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของภาพลักษณ์วิชาชีพครูแต่ละด้านระหว่างมุมมองของครูกับมุมมองของผู้ประกอบอาชีพอื่นด้วยสถิติ t-test พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($p\text{-value} = 0.001$) เกือบทุกด้าน โดยครูมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มผู้ประกอบอาชีพอื่น อันได้แก่ ความรู้และประสบการณ์ของครู การพัฒนาวิชาชีพครู ความมุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียน การสร้างสรรค์ชุมชน/ สังคม การมองคุณค่าวิชาชีพครูที่มีต่อสังคม การพัฒนาตนเองของครูให้ทันยุคสมัย ความรู้สึกที่มีต่อวิชาชีพครู ปัจจุบันตั้งใจเข้าสู่วิชาชีพครู การปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพของครู ยกเว้นด้านความรู้สึกที่มีต่อวิชาชีพครูที่มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (F-test) ของผู้ประกอบอาชีพต่างๆ ได้แก่ กลุ่มครู กลุ่มทหารหรือตำรวจ กลุ่มพนักงานทั่วไป กลุ่มแพทย์ กลุ่มพยาบาล กลุ่มวิศวกร กลุ่มนักการเงิน/นักบัญชี/พนักงานธนาคาร กลุ่มเกษตรกรหรือรับจ้างทั่วไป กลุ่มนักธุรกิจหรือประกอบอาชีพอิสระ พบว่ามีความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์วิชาชีพครูแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ใน 8 ด้านจากทั้งหมด 9 ด้าน โดยกลุ่มผู้ประกอบอาชีพอื่นมีคะแนนเฉลี่ยต่อภาพลักษณ์วิชาชีพครูต่ำกว่ากลุ่มที่ประกอบวิชาชีพครู ยกเว้นด้านความรู้สึกที่มีต่อวิชาชีพครูที่ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ t-test ที่แบ่งอาชีพเป็นสองกลุ่มคือ กลุ่มที่ประกอบวิชาชีพครูและกลุ่มที่ประกอบอาชีพอื่น ดังนั้นจึงควรหาแนวทางในการเสริมสร้างภาพลักษณ์วิชาชีพครูในแต่ละด้าน เพื่อให้คนที่ประกอบอาชีพอื่นในสังคม มีมุมมองต่อภาพลักษณ์วิชาชีพครูไม่แตกต่างจากที่ผู้ประกอบวิชาชีพครูมองภาพของวิชาชีพที่ตนเองเป็นอยู่ จึงศึกษาจุดแข็งและจุดควรพัฒนาของภาพลักษณ์วิชาชีพครูในแต่ละด้าน เพื่อนำข้อมูลไปใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างภาพลักษณ์วิชาชีพครูต่อไป

2. จุดแข็งและจุดควรพัฒนาของภาพลักษณ์วิชาชีพครู

2.1 จุดแข็งและจุดควรพัฒนาตามความเห็นครูและผู้ประกอบอาชีพอื่น

จากการสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อภาพลักษณ์ที่เป็นจุดแข็งและจุดควรพัฒนาระหว่างครูและผู้ประกอบอาชีพอื่น สรุปผลด้วยการใช้ระดับความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่ในแต่ละด้าน สรุปได้ว่า ภาพลักษณ์วิชาชีพครูมีจุดแข็งในเรื่องความรู้และประสบการณ์ของครู การพัฒนาวิชาชีพครู การทำคุณประโยชน์ มีคุณค่าต่อสังคม ความรู้สึกที่ดีหรือเจตคติของคนที่มีต่อวิชาชีพครู และการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพของครู ส่วนภาพลักษณ์วิชาชีพครูที่ควรพัฒนา คือ ความมุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียน การสร้างสรรค์ชุมชน/ สังคม การพัฒนาตนเองของครูให้ทันยุคสมัย และปัจจุบันตั้งใจในการเข้าสู่วิชาชีพครูในด้านความมั่นคง ลักษณะงาน เกียรติยศวิชาชีพครู

ตรวจสอบข้อมูลเชิงปริมาณด้วยข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์ทั้งผู้ที่เป็นครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ประกอบอาชีพอื่น จากการวิเคราะห์เนื้อหาได้ข้อสรุปที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงปริมาณ ดังคำกล่าวต่อไปนี้ จากการสัมภาษณ์นายแพทย์ท่านหนึ่งได้กล่าวถึงจุดเด่นวิชาชีพครูดังนี้ “ปัจจุบันมีความรู้ ความสามารถมากขึ้น มีการเรียนครู 5 ปีส่งเสริมวิชาชีพอย่างจริงจังเพื่อให้นักศึกษาครูได้ความรู้ที่ลึกและมีประสบการณ์การเป็นครูเพิ่มขึ้น เป็นสิ่งมีคุณค่าดี มาก สมัยนี้ความรู้ดี เห็นการเป็นวิชาชีพ มีการต่อยอด ปริญญาโท ปริญญาเอกเยอะ ประสบการณ์ใช้ได้ การสอนเป็นในลักษณะวิชาเฉพาะที่มีความเชี่ยวชาญมากขึ้น ความรู้ดีใช้ได้”

ส่วนจุดควรพัฒนาของภาพลักษณ์วิชาชีพครู ผลจากการสัมภาษณ์ในภาพรวมพบว่าครูยังไม่ได้ทุ่มเทพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มที่มากนัก จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เป็นครูได้กล่าวว่า “ครูบางส่วนที่ยังไม่ได้ทุ่มเทในการสอนมากนัก โดยแบ่งเวลาไปทำงานอื่นที่ไม่ใช่งานสอนหรือประกอบอาชีพอื่น เช่น ขายประกัน ขายสินค้าขายตรง หรือแม้แต่การสอนพิเศษ” และอีกท่านหนึ่งกล่าวว่า “การอบรมสั่งสอนนักเรียนยังไม่เต็มที่ด้วยข้อจำกัดของเวลาเพราะครูมีเนื้อหาที่ต้องสอนมาก เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ที่มีเนื้อหาหนักจึงได้แต่สอนในเนื้อหาไม่ได้มีเวลาอบรมสั่งสอนเรื่องคุณธรรมเท่าที่ควร” ผู้ประกอบอาชีพอื่นส่วนใหญ่เห็นว่าความมุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนมีน้อย สอนตามหน้าที่เพียงอย่างเดียว ไม่ได้ใช้

เวลาในการอบรมสั่งสอนนักเรียนอย่างเต็มที่ ไม่มีภาพของผู้เสียสละที่ทุ่มเทกำลังกาย อุตส่าห์ปฏิบัติเพื่อก้าวหน้าผู้เรียน ดังเช่น “ความมุ่งมั่นทุ่มเทของครูยังไม่เท่าไร ความมุ่งมั่นไม่สูงพอ ทำตามหน้าที่ มีครูส่วนน้อยที่อยากจะสอนให้นักเรียนเก่ง มีความรู้” อีกท่านหนึ่งกล่าวว่า “อาจเป็นเพราะสังคมเปลี่ยนแปลงไป ครูทุกวันนี้ไม่เหมือนครูสมัยก่อนทำหน้าที่แค่สอนตามหน้าที่ อาจเป็นเพราะครูกลัวความยุ่งยาก เช่น ตั้งใจสอนนักเรียนมากแล้วทำโทษ กัดตั้นนักเรียนมากอาจถูกผู้ปกครองร้องเรียนเอาเรื่องได้ ทำให้ครูเปลี่ยนทัศนคติในการทำงานไปมาก ก็เจอเช่นเดียวกับอาชีพแพทย์เดี๋ยวนี้อ” ภาพลักษณ์ในการสร้างสรรค์สังคมของครูไม่ชัดเจน เช่น คำกล่าวต่อไปนี้ “ยังไม่เป็นประเด็นเด่นชัดครูยังไม่ค่อยออกมาเท่าไร อยู่แต่ในสถาบันโรงเรียน นอกจากกิจกรรมของโรงเรียน งานชุมชนสังคมเจอครูไม่มากนัก” และครูยังต้องการการพัฒนาตนเองให้เป็นครูที่ทันสมัยอีกมาก มีการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน และรายได้ครูยังไม่เพียงพอต้องมีผู้กล่าวว่า “รายได้ครูควรต้องอยู่ได้แบบเป็นอิสระทางการเงิน ไม่ใช่พอเพียง หากน้อยไปอาจขาดแรงจูงใจ ได้รับฟังข่าวอาชีพครูเป็นหนี้สูงสุด จึงต้องพึ่งรายได้จากการสอนพิเศษ เห็นควรเพิ่มรายได้ครูให้พอเพียงจะได้ตั้งหน้าตั้งตาพัฒนาผู้เรียนเต็มที่”

2.2 จุดแข็งและจุดควรพัฒนาตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิจากกระบวนการ EDFR ได้สรุปได้ดังนี้

จุดแข็งมีดังนี้

- 1) ความรู้และประสบการณ์ของครู ได้แก่ ครูที่สอนมานานมีความรอบรู้ในเรื่องที่สอนจากการสั่งสมประสบการณ์ ครูรุ่นใหม่มีประสบการณ์น้อยแต่มีความพยายามเตรียมการสอน มีการนำเทคโนโลยีมาใช้
 - 2) การพัฒนาวิชาชีพครู ได้แก่ องค์กรวิชาชีพครูมีการพัฒนาระดับวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง องค์กรวิชาชีพครูควรมีการสื่อสารให้เป็นที่ยอมรับและเป็นที่ยึดในสังคม ควรมุ่งสร้างค่านิยมต่อการเข้ามาประกอบวิชาชีพครูแก่นักเรียนและผู้ปกครอง
 - 3) การทำคุณประโยชน์ มีคุณค่าต่อสังคม ได้แก่ ครูเป็นผู้อบรมสร้างศิษย์เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ครูมีหน้าที่อบรมสั่งสอนศิษย์ให้เป็นคนดี หากขาดครูก็ไม่มีคนคอยชี้แนะแนวทางที่เหมาะสมแก่ศิษย์
 - 4) เจตคติของคนที่มีต่อวิชาชีพครู ได้แก่ ครูเป็นวิชาชีพที่คนในสังคมให้ความเคารพนับถือมาแต่เนิ่นนาน อาชีพครูสร้างคุณประโยชน์ สร้างคน จึงไม่มีโทษต่อผู้ใด
 - 5) ปัจจัยจูงใจในการเข้าสู่วิชาชีพครู ได้แก่ ครูเป็นอาชีพที่มีความมั่นคง ลักษณะงานครู เป็นงานที่มีเกียรติ ได้รับความเคารพนับถือจากสังคม เกียรติยศวิชาชีพครูเป็นสิ่งสูงส่ง
 - 6) การปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพของครู ได้แก่ ครูยังไม่มีการกำกับควบคุมการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพของครูที่เข้มแข็ง ครูแสวงหารายได้พิเศษมากเกินไปจนละเลยการทำหน้าที่ครู
- จุดที่ควรพัฒนา มีดังนี้
- 1) ความมุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียน ได้แก่ ครูบางส่วนยังอบรมสั่งสอนนักเรียนไม่เต็มที่ ครูบางส่วนใช้เวลาในการประกอบอาชีพอื่น ครูยังขาดการสอนเชิงบูรณาการความรู้ ประสบการณ์ในชีวิตจริง
 - 2) การสร้างสรรค์ชุมชน/ สังคม ได้แก่ นอกจากการทำงานในหน้าที่ยังมีกิจกรรมทางสังคมที่เป็นที่รู้จักและยอมรับไม่มากเพียงพอ
 - 3) การพัฒนาตนเองของครูให้ทันสมัย ได้แก่ ครูยังต้องพัฒนาตนเองให้ทันต่อวิชาความรู้ที่ใหม่และเปลี่ยนแปลง ควรนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสอน
 - 4) ปัจจัยจูงใจในการเข้าสู่วิชาชีพครู ได้แก่ รายได้ สวัสดิการครูไม่เพียงพอแก่การครองชีพค่านิยมคนรุ่นใหม่ยังไม่นิยมเป็นครูหรือมีความภาคภูมิใจในวิชาชีพครู
 - 5) บุคลิกภาพของผู้เป็นครูยังต้องปรับปรุงให้มีความสง่างามเป็นแบบอย่างแก่ศิษย์ การแต่งกายควรให้มีความสุภาพสง่างามน่าเคารพ

จึงสรุปได้ว่าจุดแข็งและจุดที่ควรพัฒนาของภาพลักษณ์วิชาชีพครู มีความสอดคล้องตรงกันจากแหล่งข้อมูลหลายแหล่ง คือ ผู้ที่เป็นครู ผู้ประกอบอาชีพอื่น และผู้ทรงคุณวุฒิ และสอดคล้องตรงตามวิธีการเก็บข้อมูลที่ต่างกันคือ เก็บด้วยแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และกระบวนการ EDFR

3. แนวทางการเสริมสร้างภาพลักษณ์วิชาชีพครู

การศึกษาแนวทางการเสริมสร้างภาพลักษณ์วิชาชีพครู ได้นำผลการศึกษาในส่วนที่ 1 ที่ทำการสำรวจและเปรียบเทียบมุมมองของกลุ่มวิชาชีพครูกับกลุ่มประกอบอาชีพอื่น พบว่ามีความแตกต่างกันเกือบทุกด้าน และผลในส่วนที่ 2 วิเคราะห์จุดแข็งและจุดที่ควรพัฒนามาใช้ในการพิจารณาเพื่อเสนอการเสริมสร้างภาพลักษณ์วิชาชีพครู ด้วยการส่งผลการศึกษา ให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้นำไปใช้ประกอบการพิจารณาในการตัดสินใจ นำผลจากการศึกษาด้วยกระบวนการ EDFR ได้ข้อสรุปแนวทางการส่งเสริมภาพลักษณ์วิชาชีพครู ดังนี้

1. ภาพลักษณ์ (Branding) วิชาชีพครู คือภาพรวมของบุคคลที่มีความเป็นครูและพฤติกรรมการทำงานที่ครูตามการรับรู้ของคนในสังคม

2. วิสัยทัศน์ (Vision) ของภาพลักษณ์วิชาชีพครู คือ ทิศทางของการดำเนินการพัฒนาวิชาชีพครู โดยมีเป้าหมายสำคัญของการกำหนดวิสัยทัศน์วิชาชีพครู ดังนี้

2.1 สร้างวิชาชีพครูให้มีความเข้มแข็งทั้งคุณลักษณะของวิชาชีพ คุณภาพของวิชาชีพ คุณค่าของวิชาชีพ และคุณธรรมความดีงามของวิชาชีพ

2.2 สร้างการรับรู้ของคนในสังคมด้านคุณธรรมความเป็นครู คุณค่าของวิชาชีพครู และคุณประโยชน์ของการทำหน้าที่ครูที่ดีต่อสาธารณชนและสังคม

2.3 ยกระดับคุณภาพครูทั้งระบบด้วยการปรับปรุงกระบวนการผลิตครู ปรับปรุง การพัฒนาครู การรักษาคณตึกคนเก่งรวมทั้งจูงใจคนดีคนเก่งมาเป็นครูด้วยการจัดสวัสดิการและรายได้ที่เหมาะสม

3. พันธกิจการสร้างภาพลักษณ์วิชาชีพครู คือ หน้าที่ของหน่วยงานหรือองค์การทางวิชาชีพครูที่ต้องปฏิบัติพัฒนา สร้างเสริม กำกับดูแลติดตามประเมินผล รวมทั้งมีกลไกการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องชัดเจนเป็นรูปธรรม ในด้านต่อไปนี้

3.1 การสร้างเสริมคุณลักษณะ คุณค่า คุณภาพ คุณธรรมของภาพลักษณ์วิชาชีพครู

3.2 การกำกับติดตามคุณลักษณะ คุณค่า คุณภาพ คุณธรรมของภาพลักษณ์วิชาชีพครู

3.3 การประเมินคุณลักษณะ คุณค่า คุณภาพ คุณธรรมของภาพลักษณ์วิชาชีพครู

3.4 การปรับปรุงคุณลักษณะ คุณค่า คุณภาพ คุณธรรมของภาพลักษณ์วิชาชีพครู

4. พันธสัญญา (Commitment) ต่อสังคมของวิชาชีพครู คือ การสื่อสารหรือการส่งมอบความมีคุณค่าของวิชาชีพครูทั้งในลักษณะศักยภาพ (Potential) และในลักษณะผลิตภาพ (Productivity) อันเป็นความคาดหวังหรือความเชื่อว่าผู้ที่มีความเป็นครูจะเป็นครูที่ดีทั้งคุณสมบัติความเป็นครูและคุณภาพของความเป็นครู ดังมีข้อพันธสัญญาต่อไปนี้ เป็นครูที่มีคุณวุฒิ คุณภาพ และคุณธรรมความเป็นครู มีจิตสำนึกและจิตวิญญาณความเป็นครู มีพฤติกรรมความเป็นครูในการดำเนินชีวิต ที่อุทิศกายใจและเวลาเพื่อศิษย์และสังคม มีวิธีการสอนที่บ่งบอกถึงความเป็นครูเป็นกัลยามิตรต่อศิษย์/ผู้ปกครอง มีความอบอุ่น เป็นผู้ให้ความรู้ ให้อภัย และให้อาสาแก่ศิษย์ มีผลงานที่มีคุณภาพทั้งด้านการสอน การผลิตคนที่มีคุณภาพ สร้างเยาวชนที่มีคุณภาพ มีปัญญา มีความเข้มแข็งที่เกิดจากการอบรมบ่มเพาะของครู เป็นแบบอย่างของความเป็นพลเมืองดี

5. ความแตกต่างที่โดดเด่นหรือคุณลักษณะเฉพาะของวิชาชีพครู คือ การที่ลักษณะเฉพาะส่วนบุคคลที่เป็นอัตลักษณ์ (Identity) ของความเป็นครู ในคุณลักษณะต่อไปนี้ เป็นผู้มีความใฝ่รู้ ชอบการเรียนรู้อยู่เป็นนิจ เป็นผู้มีจิตใจเมตตา เป็นผู้มีความฉลาดในการคิด มีความฉลาดทางอารมณ์ มีความฉลาดในการดำเนินชีวิตที่ดี มีความยินดีเมื่อได้เห็นศิษย์มีคุณภาพเป็นผู้นำเป็นแบบอย่างแก่สังคม ชุมชน ศิษย์

6. การสื่อสารภาพลักษณ์วิชาชีพครู

6.1 จุดมุ่งหมาย (Purpose)

1) เพื่อเสริมสร้างภาพลักษณ์ครูด้านคุณวุฒิครู คุณภาพครู คุณธรรมความเป็นครู และคุณค่าวิชาชีพครูต่อสังคม

2) เพื่อเสริมจุดแข็งภาพลักษณ์วิชาชีพครูอันได้แก่ การยอมรับในความรู้และประสบการณ์ของครู การพัฒนาวิชาชีพครู การทำคุณประโยชน์ที่มีคุณค่าต่อสังคม ความรู้สึกที่ดีหรือเจตคติของคนที่มีต่อวิชาชีพครู ปัจจัยจูง

ใจในการเข้าสู่วิชาชีพครู คือ ครูเป็นอาชีพที่มีความมั่นคง ลักษณะงานครู เป็นงานที่เกียรติ ได้รับความเคารพนับถือจากสังคม เกียรติยศวิชาชีพครูเป็นสิ่งสูงส่ง และครูส่วนใหญ่มีการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพของครู

3) เพื่อปรับปรุงภาพลักษณ์วิชาชีพครูที่ยังเป็นจุดที่ต้องพัฒนาได้แก่ ความมุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียน การสร้างสรรค์ชุมชน/สังคม การพัฒนาตนเองของครูให้ทันยุคสมัย ปัจจัยจูงใจในการเข้าสู่วิชาชีพครู และบุคลิกภาพการแต่งกายของครู

6.2 การสร้างกลไกการมีส่วนร่วมในการสร้างภาพลักษณ์วิชาชีพ ด้วยการมีระบบการบริหารจัดการเชิงบูรณาการทั้งภาครัฐ และเอกชน ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ สถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการผลิตครู สถาบันการศึกษาทุกระดับ ภาคเอกชน ชุมชนสังคม และสื่อมวลชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาวิชาชีพครูเพื่อการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อวิชาชีพครู

6.3 ช่องทางการสื่อสาร ต้องพิจารณาให้สอดคล้องกับเนื้อหาสาระที่จะสื่อสารและกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายอย่างชัดเจน และสอดคล้องกับกลุ่มผู้รับข่าวสาร มีความทันสมัยเหมาะสมกับสถานการณ์ที่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายและสาธารณชนได้

การศึกษาแนวทางการเสริมสร้างภาพลักษณ์วิชาชีพครู ได้ตรวจสอบยืนยัน (Validation) ด้วยการให้ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องพิจารณาแล้วให้ข้อคิดเห็น วิเคราะห์ค่าความสอดคล้อง (IOC) ในทุกองค์ประกอบมีค่า IOC ระดับ 0.70-1.00 จึงมีความเหมาะสมในการนำไปใช้เป็นแนวทางการเสริมสร้างภาพลักษณ์วิชาชีพครู

การอภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการสำรวจภาพลักษณ์วิชาชีพครู และการเปรียบเทียบภาพลักษณ์วิชาชีพครูแต่ละด้านระหว่างมุมมองของครูกับมุมมองของสังคม พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($p\text{-value} = 0.001$) เกือบทุกด้าน โดยครูมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มไม่ได้ประกอบวิชาชีพครู ซึ่งหมายความว่ามุมมองวิชาชีพครูซึ่งตนเองได้ประพฤติปฏิบัติอยู่ดีกว่าที่บุคคลที่ไม่ได้อยู่ในวิชาชีพครูมอง ทั้งนี้ (Massie, J. และ Douglas, J., 1992: 317) ได้กล่าวถึงมโนภาพแห่งตนสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ส่วน ซึ่งคำตอบที่ได้จากครูเป็นการรับรู้ตนตามความเป็นจริงหรือตนตามอัตภาพ (Real-Self หรือ Actual -Self) หมายถึง ตัวตนที่เป็นจริง ไม่เกี่ยวกับการได้รับการยอมรับหรือไม่ได้รับการยอมรับของบุคคลรอบข้าง สาเหตุมาจากการที่ครูได้ประกอบวิชาชีพครูทำให้พัฒนาการของการตระหนักรู้ในตนเอง (Self-awareness) เพิ่มขึ้นด้วย จึงทำให้มีการรับรู้ในระดับที่สูงกว่าคนในสังคมมอง ส่วนในด้านความรู้สึกที่มีต่อวิชาชีพครูมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะสังคมไทยตั้งแต่โบราณกาลถึงปัจจุบันได้ยกย่องนับถือครู ค่านิยมต่อวิชาชีพครูในสังคมได้รับการยกย่องว่าเป็นอาชีพที่นาครัทธา เสียสละ อุทิศตนเองเพื่อสังคม

2. จุดแข็ง และจุดที่ควรพัฒนาของภาพลักษณ์วิชาชีพครู

2.1 ภาพลักษณ์วิชาชีพครูมีจุดแข็งในเรื่องความรู้และประสบการณ์ของครู ทั้งนี้เนื่องจากในปัจจุบันวิชาชีพครูได้กำหนดมาตรฐานวิชาชีพครู โดยเฉพาะมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพครูการกำหนดให้ผู้ประกอบวิชาชีพจะต้องสอบใบอนุญาตทุก ๆ ปี รวมทั้งขยายหลักสูตรวิชาชีพครูจาก 4 ปีเป็น 5 ปี จึงสร้างความเชื่อมั่นต่อสังคมที่มีต่อความรู้และประสบการณ์ของครู (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2548: 4; เมธี ปิณฑานนท์, 2550) จุดแข็งในเรื่องการทำความดีคุณประโยชน์มีคุณค่าต่อสังคม และความรู้สึกที่ดีหรือเจตคติของคนที่มีต่อวิชาชีพครู ทั้งนี้เพราะสังคมไทยตั้งแต่โบราณกาลถึงปัจจุบันได้ยกย่องนับถือครู ค่านิยมต่อวิชาชีพครูในสังคม และมีความเห็นว่าครูเป็นผู้มีพระคุณเป็นรองจากบิดามารดา สิ่งที่สะท้อนให้เห็นค่านิยมการยกย่องครูบาอาจารย์ในสังคมไทย จะเห็นได้จากประเพณีไหว้ครู การปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพของครูเป็นจุดแข็ง เพราะองค์การวิชาชีพครูได้กำหนดมาตรฐานวิชาชีพครูด้านมาตรฐานการปฏิบัติตน หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับการประพฤติตนของ ผู้ประกอบวิชาชีพ โดยมีจรรยาบรรณของวิชาชีพเป็นแนวทางและข้อพึงระวังในการประพฤติปฏิบัติ เพื่อดำรงไว้ซึ่งชื่อเสียง ฐานะ เกียรติ และศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพ

2.2. ภาพลักษณ์วิชาชีพครูที่ควรพัฒนา ด้านความมุ่งมั่นในการพัฒนาผู้เรียนเป็นจุดอ่อน เนื่องจากครูยังไม่ได้นำความรู้และประสบการณ์ที่มีอยู่มาทุ่มเทในการเรียนการสอนอย่างเต็มที่ การสร้างสรรค์สังคมและชุมชนยังเป็นจุดที่ต้องพัฒนา เนื่องจากเป็นภาพลักษณ์ที่ไม่โดดเด่น แม้แต่บุคลากรทางการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยก็ยังไม่เป็นที่

ประจักษ์ชัด (ศรีวรรณ มีคุณ, 2547) จุดที่ต้องพัฒนาอีกเรื่องคือ การพัฒนาตนเองของครูให้ทันยุคสมัย สอดคล้องกับผล การศึกษาของอาณัติญาณ ศิริวัฒน์นธิกรกุล และคณะ (2554) ที่ศึกษาความต้องการในการพัฒนาตนเองของครูใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่าครูต้องการพัฒนาตนเองอยู่ในระดับมาก

ปัจจัยจูงใจเรื่องราวได้ สวัสดิการปัจจัย ความภาคภูมิใจที่ได้เป็นครู และบุคลิกภาพ การแต่งกายของครู เป็น สิ่งที่ต้องปรับปรุง ปัจจัยด้านสถานภาพและค่านิยมในการประกอบวิชาชีพครู เหตุผลสำคัญที่วิชาชีพครูไม่เป็นที่น่าสนใจ ไม่ดึงดูดคนรุ่นใหม่ และไม่สามารถรักษาครูประจำการไว้ได้ เนื่องจากการที่รัฐบาลมีนโยบายลดอัตรากำลังข้าราชการโดย ใช้มาตรการจูงใจให้ครูออกก่อนเกษียณ (Early Retirement) คือปัจจัยที่เกี่ยวกับสถานภาพครู อาทิ เงินเดือนและรายได้ ที่ต่ำกว่าอาชีพอื่น ความก้าวหน้าในวิชาชีพ สภาพแวดล้อมในการทำงาน ตลอดจนภาพลักษณ์ของวิชาชีพครูที่สื่อต่อ สาธารณชน ตรงกับงานวิจัยของ Sass, D. A. and et al. (2012) ได้ศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่เป็นปัญหาสำคัญต่อจำนวนครู ที่ลดลงในโรงเรียนรัฐบาล รัฐเทศรัฐ ประเทศสหรัฐอเมริกา ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการลดลง ของครู คือ ค่าตอบแทนหรือผลประโยชน์ที่ได้ โรงเรียนที่ด้อยคุณภาพ กฎระเบียบของโรงเรียน สอดคล้องกับผล การศึกษาของสกายท์ ละออเอี่ยม (2546) ที่พบว่าปัญหาในการจัดการเกี่ยวกับปัญหามานวสติภาพในโรงเรียนตามการ รับรู้ของผู้บริหารโรงเรียนได้แก่ เรื่องการจัดสรรงบประมาณ ขาดการสนับสนุนจากรัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง บุคลากร ไม่เพียงพอ และขาดความรู้ บุคลากรไม่ให้ความสำคัญ ขาดสื่อและอุปกรณ์สำหรับสอนนักเรียน ขาดแนวทางและการ วางแผนเกี่ยวกับโครงสร้างการบริหารงาน และขาดการร่วมมือจากบุคลากรในโรงเรียน

3. แนวทางการเสริมสร้างภาพลักษณ์วิชาชีพครู ผลการศึกษาพบว่าจุดมุ่งหมาย (Purpose) ในการสื่อสาร ภาพลักษณ์วิชาชีพครู เพื่อเสริมสร้างภาพลักษณ์ครูด้านคุณวุฒิครู คุณภาพครู คุณธรรมความเป็นครู และคุณค่าวิชาชีพ ต่อสังคม ด้วยการเสริมจุดแข็งภาพลักษณ์วิชาชีพครู ในการศึกษาครั้งนี้ได้นำแนวคิดในการสร้างภาพลักษณ์ที่เสริมยศ ธรรมรักษ์ (2552) และวิรัช ลภิตินกุล (2540: 83-84) ได้กล่าวถึงเสนอไว้คือ

1) ค้นหาถึงจุดเด่นและจุดบกพร่องหรือจุดอ่อนแห่งภาพลักษณ์ของหน่วยงานเพื่อศึกษาวิเคราะห์และวาง แผนการดำเนินงานในขั้นต่อไป

2) วางแผนและกำหนดขอบเขตของภาพลักษณ์ที่องค์กรหรือสถาบันต้องการจะสร้างให้เกิดขึ้นในจิตใจของ ประชาชน เช่น จุดยืน (Standpoint) ของสถาบันคืออะไรหน่วยงานหรือสถาบันต้องการที่จะให้ประชาชนมีภาพลักษณ์ เป็นไปในทางใด

3) คิดหัวข้อ (Themes) เพื่อเข้าไปช่วยดำเนินงานสร้างภาพลักษณ์ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถ เข้าถึงประชาชนได้อย่างกว้างขวาง

ผลการศึกษาพบว่าการสร้างกลไกการมีส่วนร่วมในการสร้างภาพลักษณ์วิชาชีพครู ด้วยระบบการบริหาร จัดการเชิงบูรณาการ ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ สถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการผลิตครู สถาบันการศึกษา ภาคเอกชน ชุมชนสังคม และสื่อมวลชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาวิชาชีพครูเพื่อการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อวิชาชีพครู ดังเช่น ธัชชัย จิตรนันท์ (2551) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนากลยุทธ์การสร้างภาพลักษณ์ตราผลผลิตของโครงการน อุตสาหกรรมและวิจัยสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี จากการศึกษาวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ประกอบการและผู้บริหาร สถาบันอุดมศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการดำเนินการสร้างภาพลักษณ์ตราผลผลิตเพื่อให้ผลผลิตในโครงการเป็น ที่รู้จักและยอมรับของผู้ประกอบการแบบมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย มีกลยุทธ์ปรับปรุงการประชาสัมพันธ์และการสร้าง ภาพลักษณ์ตราผลผลิตเชิงรุกผ่านช่องทางสื่อที่หลากหลาย รวมทั้งการสร้างค่านิยมด้านผลผลิตของนักศึกษาในกลุ่ม ผู้ประกอบการ

ข้อเสนอแนะของการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับองค์การวิชาชีพครู สถาบันการศึกษาที่ผลิตครูทั้งหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน ควรร่วมกันพิจารณาข้อเสนอจากงานวิจัยเกี่ยวกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ พันธสัญญาที่ให้แก่องค์กร นำมาเป็นแนวทางในการสร้างเสริมภาพลักษณ์วิชาชีพครู

1.2 ผลการศึกษาพบว่าคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ภาพลักษณ์วิชาชีพครูของคนในสังคมต่ำกว่าการรับรู้ของครูเกือบทุกด้าน ดังนั้นควรสร้างเสริมภาพลักษณ์วิชาชีพครูให้เป็นที่รับรู้แก่ประชาชนในสังคมให้มากขึ้น

1.3 ภาพลักษณ์วิชาชีพครูมีจุดแข็งหลายด้านควรเสริมจุดแข็งให้โดดเด่น แต่ให้ความสำคัญในการพัฒนาจุดอ่อนคือ ความมุ่งมั่นของครูในการพัฒนาผู้เรียน การสร้างสรรค์ชุมชน/ สังคม การพัฒนาตนเองของครูให้ทันยุคสมัย และปัจจัยจูงใจในการเข้าสู่วิชาชีพครูในด้านการมีชื่อเสียงของ ผู้ประกอบวิชาชีพครู ความภาคภูมิใจที่ได้เป็นครู และบุคลิกภาพการแต่งกายของครู

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ศึกษาภาพลักษณ์วิชาชีพครูในกลุ่มที่เป็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่กำลังตัดสินใจการศึกษาต่อเพื่อประกอบอาชีพ เพื่อเป็นข้อมูลในการหาวิธีสร้างแรงจูงใจในการดึงคนดีคนเก่งมาเป็นครูเป็นการยกระดับมาตรฐานวิชาชีพให้สูงขึ้น

2.2 ควรมีการศึกษาติดตามภาพลักษณ์วิชาชีพครูอย่างต่อเนื่องในระยะยาว เนื่องจากภาพลักษณ์เป็น การศึกษาการรับรู้ของบุคคล ซึ่งอาจมีการเปลี่ยนแปลงไปตามเวลาและปัจจัยสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อนำข้อมูลมาใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างภาพลักษณ์วิชาชีพครูต่อไป

2.3 ควรศึกษาวิจัยปฏิบัติการเพื่อค้นหารูปแบบที่เหมาะสมในการนำกลไกการสร้างภาพลักษณ์วิชาชีพไปใช้ และศึกษาผลการนำไปใช้ที่เกิดขึ้นรวมทั้งผลกระทบ

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2543). *มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.
- รัชชัย จิตรนันท์. (2551). *การพัฒนากลยุทธ์การสร้างภาพลักษณ์ตราผลผลิตของโครงการนอศสหกรรมและวิจัย สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี*. วิทยานิพนธ์ ค.ด. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เมธี ปิลันธนานนท์. (2550). *“มาตรฐานวิชาชีพครู” สารานุกรมวิชาชีพครู เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.
- วิรัช ลภีรัตนกุล. (2540). *การประชาสัมพันธ์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2546). *การประชาสัมพันธ์*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรีวรรณ มีคุณ. (2547). *ปัญหาและข้อเสนอแนะการบริหารโครงการเรียนรู้ร่วมกันสรรค์สร้างชุมชน*. วารสารศึกษาศาสตร์, 15 (1), 49-63.
- สายัณห์ ลออเอี่ยม. (2546). *การศึกษาปัญหาสวัสดิภาพในโรงเรียนตามการรับรู้ของผู้บริหารโรงเรียน ประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 12*. วารสารศึกษาศาสตร์, 15 (2), 73-84.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). *สถิติข้อมูลทางการศึกษา สพฐ*. (ออนไลน์). สืบค้น, จาก www2.bopp-obec.info_51/title.html, 20 พฤษภาคม 2555.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). *ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561)*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิก.
- เสริมยศ ธรรมรักษ์. (2552). *การสื่อสารแบรนด์*. ปทุมธานี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

- เสรี วงษ์มณฑา. (2555). **ยุทธศาสตร์การสร้าง Brand.** (ออนไลน์). สืบค้นจาก: <http://webhost.cpd.go.th/csb7/>, 20 กุมภาพันธ์ 2555.
- อาณัติญาณ ศรีวัฒนอริกุล อมลวรรณ วีระธรรมโม และจิตาภา สุวรรณฤกษ์. (2554). **ความต้องการพัฒนาตนเองของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาสงขลา เขต 2.**วารสารศึกษาศาสตร์ฉบับพิเศษ ทักษิณวิชาการ, 11 (1), 49-63.
- อมรวิรัช นาคทรพรพ. (2549). **ศึกษาสภาวะการทำงาน ทักษะคติและพฤติกรรมในวิชาชีพของครู.** (ออนไลน์). สืบค้นจาก http://www.research.chula.ac.th/rs_news/2549/N009_07.htm, 20 พฤษภาคม 2555.
- Boulding, K. E. (1975). **The image: Knowledge in life and society.** Ann Arbor, MI: The University of Michigan.
- Massie, J. and Douglas, J. (1992). **Managing : A Contemporary.** Englewood Cliffs, NJ : Prentice-Hall.
- Sass, D.A., Flores, B. B., Claeys, L. and Pérez, B. (2012). **Identifying Personal and Contextual Factors that Contribute to Attrition Rates for Texas Public School Teachers.** Education Policy Analysis Archives Journal, 20(2), 720-726.
- Yamane, T. (1973). **Statistics: an Introductory Analysis.** New York: Harper & Row.

การจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนิสิตปริญญาตรี เพื่อการเข้าถึงโพธิปัญญาในรายวิชาจิตสำนึกและจรรยาบรรณวิชาชีพครู

Instructiona to Promote Morals of Undergraduate Students to Attain Bothipanya Under the CourseConsciousness and Ethics Professional Teacher

ดร.กิตติชัย สุธาสิโนบล¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์การจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนิสิตปริญญาตรีเพื่อการเข้าถึงโพธิปัญญา ในรายวิชาจิตสำนึกและจรรยาบรรณวิชาชีพครูและเจตคติต่อการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนิสิตปริญญาตรี เพื่อการเข้าถึงโพธิปัญญา ในรายวิชาจิตสำนึกและจรรยาบรรณวิชาชีพครู กลุ่มตัวอย่าง เป็นนิสิตปริญญาตรีมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 จำนวน 36 คนที่ได้มาจากการเลือกอย่างเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 1 ห้องเรียนซึ่งเรียนรายวิชาจิตสำนึกและจรรยาบรรณวิชาชีพครู เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนิสิตปริญญาตรี เพื่อการเข้าถึงโพธิปัญญา ในรายวิชาจิตสำนึกและจรรยาบรรณวิชาชีพครู และแบบวัดเจตคติต่อการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนิสิตปริญญาตรีในรายวิชาจิตสำนึกและจรรยาบรรณวิชาชีพครูการวิเคราะห์ข้อมูลใช้แบบแผนการทดลองแบบ One Group Pretest-Posttest Design และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ t – test for dependent samples ผลการวิจัยพบว่า

1. นิสิตที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนิสิตปริญญาตรี เพื่อการเข้าถึงโพธิปัญญา ในรายวิชาจิตสำนึกและจรรยาบรรณวิชาชีพครูมีผลสัมฤทธิ์การจัดการเรียนการสอนที่สร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. นิสิตที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนิสิตปริญญาตรี เพื่อการเข้าถึงโพธิปัญญา ในรายวิชาจิตสำนึกและจรรยาบรรณวิชาชีพครูมีเจตคติต่อการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนิสิตปริญญาตรีเพื่อการเข้าถึงโพธิปัญญา ในรายวิชาจิตสำนึกและจรรยาบรรณวิชาชีพครูหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: การจัดการเรียนการสอน, สร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม, โพธิปัญญา

Abstract

The purpose of this research was to study on instructional model to promote morals of undergraduate students to attain Bothipanya (enlightenment) under the course "Consciousness and Ethics Professional Teacher". The sample of this research were 36 undergraduate students of Srinakharinwirot University during the second semester of 2012 academic year. They are selected by Purposive Sampling technique. Teaching by through of instructional to to promote morals of undergraduate students to attain Bothipanya (enlightenment) under the course "Consciousness and Ethics Professional Teacher" Instruments used in this research were learning achievement test and attitudetest. This study was used with the One Group Pretest–Posttest Design. The data analysis use t – test for dependent samples. The finding were as follow:

1. The learning achievement of students after the study was higher than the first at the .01 level of significance

2. The attitude of student were the last study higher than the first at the.01 level of significance

Keywords: Instructional, Promote Morals, Bothipanya

ความเป็นมาของปัญหาการวิจัย

ในสังคมปัจจุบัน มนุษย์ตกเป็นทาสของวัตถุนิยมอย่างมหาศาล และนับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด จากผลของการจัดการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า มนุษย์ยังไม่สามารถพัฒนาตนเองเพื่อเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้ตามเป้าประสงค์ที่ชาติต้องการ กล่าวคือ ยังมีปัญหาในเรื่องของสติปัญญาอยู่ในระดับต่ำ ขาดคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิต ไม่สามารถใช้กระบวนการคิดเพื่อแก้ปัญหาต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม เมื่อวิเคราะห์ปัญหาต่างๆ แล้วสาเหตุสำคัญของปัญหาเริ่มต้นจากการจัดการศึกษาที่ไม่ถูกต้อง (กิตติชัย สุธาสิโนบล. 2555)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ทั้งในระดับโรงเรียนและมหาวิทยาลัย โดยเปลี่ยนจากการจัดการเรียนรู้ที่เน้นบทบาทครูผู้สอนมาเน้นที่นิสิตเป็นสำคัญในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นนิสิตเป็นสำคัญ ไม่ใช่การเรียนรู้ที่ให้นิสิตเรียนด้วยตนเองโดยลำพังการจัดการเรียนรู้ที่ปล่อยให้ให้นิสิตเรียนด้วยตนเองโดยขาดการแนะนำจากครูผู้สอนนิสิตอาจไม่มีเป้าหมายที่ชัดเจนในการเรียนเปรียบได้กับการเดินทางโดยขาดแผนที่ขาดเป้าหมายเป็นการเดินทางและอาจย้อนกลับมากับที่เดิมไปไม่ถึงเป้าหมายที่นิสิตต้องการเพื่อไปให้ถึงเป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายที่พึงประสงค์การปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติเปลี่ยนจากการให้ความสำคัญกับการสอนมาเน้นที่การเรียนรู้ครูผู้สอนยังต้องจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ แต่เป้าหมายที่สำคัญคือจะจัดการอย่างไรให้นิสิตเกิดการเรียนรู้

แนวคิดจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้ที่ยอมรับว่าบุคคลหรือนิสิตมีความแตกต่างกันและทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ ดังนั้นในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นนิสิตเป็นสำคัญ ครูหรือผู้จัดการเรียนรู้ควรมีความเชื่อพื้นฐานอย่างน้อย 3 ประการคือ 1) เชื่อว่าทุกคนมีความแตกต่างกัน 2) เชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้ได้และ 3) เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดได้ทุกที่ทุกเวลาดังนั้นการจัดการเรียนรู้จึงเป็นการจัดการบรรยากาศกิจกรรม สื่อ สถานการณ์ ให้นิสิตเกิดการเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพผู้สอนจึงจำเป็นต้องรู้จักนิสิตอย่างรอบด้านและสามารถวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปเป็นพื้นฐานการออกแบบหรือวางแผนการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับนิสิต

สำหรับในการจัดกิจกรรมหรือออกแบบการเรียนรู้อาจทำได้หลายวิธีการ แต่มีข้อควรคำนึงว่าต้องเปิดโอกาสให้กับนิสิตเป็นผู้เลือกหรือตัดสินใจในเนื้อหาสาระที่สนใจเป็นประโยชน์ต่อตัวนิสิตเปิดโอกาสให้นิสิตมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้โดยได้คิด ได้รวบรวมความรู้และลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเองโดยกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีที่ช่วยให้นิสิตได้มีส่วนร่วมทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา ซึ่งจะช่วยให้การเรียนรู้นั้นเกิดความหมายต่อตนเองโดยกิจกรรมดังกล่าวควรเกี่ยวข้องกับนิสิตโดยตรง

การเข้าถึงความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์นั้น หมายรวมถึงการเข้าถึงโพธิปัญญา เป็นเรื่องของความปกติของมนุษย์ในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องดีงาม ในระยะหลังมีผู้ศึกษาโดยอาศัยวิทยาศาสตร์เข้ามาค้นหาคำตอบที่เป็นความจริงตามธรรมชาติ แต่ก็ไม่สามารถเข้าถึงได้มากนัก โดยอาจจะมีการตั้งคำถามในเรื่องของคุณค่า ความหมาย หรือจุดมุ่งหมายของการเข้าถึงความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ซึ่งถือเป็นเรื่องเหนือวิสัยที่จะสรุปได้ โดยมีกระแสการกำหนดพิธีกรรมที่เกี่ยวกับจิต บางท่านอาจพูดถึงเรื่องจิต ซึ่งถือได้ว่า จิตเป็นส่วนย่อยของการเข้าถึงความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ดังนั้นจุดเริ่มต้นของหนทางการเข้าถึงความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ จึงเป็นการที่มนุษย์ลดความเห็นแก่ตัวลง เพราะการที่มนุษย์คิดถึงแต่เรื่องของตนเอง มนุษย์จะเผชิญหน้ากับโลกที่มีแต่การแย่งชิงกัน จึงมีแต่ความทุกข์ เมื่อมนุษย์เผชิญหน้ากับความทุกข์โดยอาศัยเพียงกลไกป้องกันตัวเองกับอำนาจของความคิดเห็นที่ไม่ถูกต้อง (อวิชชา) การกระทำดังกล่าวสามารถนำมนุษย์ให้วนเวียนอยู่ในความทุกข์ และไม่สามารถเข้าถึงความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้เลย จึงไม่สามารถเข้าถึงโพธิปัญญาได้เช่นกัน

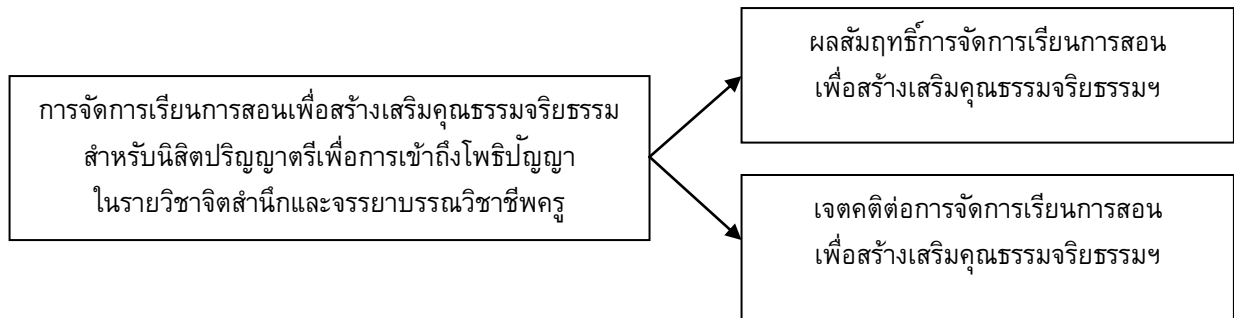
จุดเริ่มต้นของการเข้าถึงความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ (โพธิปัญญา) นั้น มนุษย์จะต้องพัฒนาพฤติกรรมที่ถูกต้อง มีจิตใจที่ดีงาม โดยพัฒนาคุณภาพจิต สมรรถภาพจิต และสุขภาพจิตที่ถูกต้องสมบูรณ์ นอกจากนี้ มนุษย์ยังต้องมีปัญญาที่เฉียบแหลม รู้และเข้าใจอย่างถูกต้อง ปฏิบัติต่อความรู้และคิดอย่างแยบคายในการดำเนินชีวิต ซึ่งความสัมพันธ์ของพฤติกรรม จิตใจ และปัญญาที่สมบูรณ์จะนำไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และสามารถเข้าถึงโพธิปัญญาได้

จากความสัมพันธ์ของพฤติกรรมที่ถูกต้อง จิตใจที่ดีงาม และปัญญาที่เฉียบแหลม เพื่อการเข้าถึงความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มนุษย์จะต้องฝึกฝน 3 ส่วน คือ พฤติกรรมที่ถูกต้อง (ศีล) จิตใจที่ดีงาม (สมาธิ) และปัญญาที่เฉียบแหลม

(ปัญญา) ซึ่งจะนำพามนุษย์เกิดกระบวนการที่ดี เมื่อมนุษย์มีกระบวนการเรียนรู้ที่ดี จะนำพามนุษย์เกิดทักษะกระบวนการที่ดี เมื่อมนุษย์มีทักษะกระบวนการที่ดี จะนำพามนุษย์เกิดนิสัยที่ดี เมื่อมนุษย์มีนิสัยที่ดี จะนำพามนุษย์เกิดนิสัยถาวรที่ดี เมื่อฝึกไปเรื่อย ๆ จะเป็นวิถีชีวิตที่ดีมุ่งสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เพื่อการเข้าถึงโพธิปัญญา

จากการศึกษาวิจัยข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาผลการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนิสิตปริญญาตรี เพื่อการเข้าถึงโพธิปัญญา ในรายวิชาจิตสำนึกและจรรยาบรรณวิชาชีพครู โดยการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเจตคติต่อการเรียนของนิสิต เพื่อให้นิสิตสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตและพัฒนาตนเองให้เข้าถึงโพธิปัญญา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์การจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนิสิตปริญญาตรี เพื่อการเข้าถึงโพธิปัญญา ในรายวิชาจิตสำนึกและจรรยาบรรณวิชาชีพครู
2. เพื่อศึกษาเจตคติต่อการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนิสิตปริญญาตรี เพื่อการเข้าถึงโพธิปัญญา ในรายวิชาจิตสำนึกและจรรยาบรรณวิชาชีพครู

ความสำคัญของการวิจัย

1. ผลการวิจัยในครั้งนี้ทำให้ทราบผลการพัฒนาผลสัมฤทธิ์การจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนิสิตปริญญาตรีเพื่อการเข้าถึงโพธิปัญญา ในรายวิชาจิตสำนึกและจรรยาบรรณวิชาชีพครู และเป็นแนวทางในการพัฒนานิสิตให้มีพฤติกรรม (ศีล) จิตใจ (สมาธิ) และปัญญา (ปัญญา) ที่ดี
2. ผลของการวิจัยในครั้งนี้สามารถเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนิสิตปริญญาตรี เพื่อการเข้าถึงโพธิปัญญา ให้แก่คณาจารย์และผู้ที่เกี่ยวข้องต่อไป

สมมติฐานการวิจัย

1. นิสิตที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนิสิตปริญญาตรี เพื่อการเข้าถึงโพธิปัญญา ในรายวิชาจิตสำนึกและจรรยาบรรณวิชาชีพครูหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
2. นิสิตที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนิสิตปริญญาตรี เพื่อการเข้าถึงโพธิปัญญา ในรายวิชาจิตสำนึกและจรรยาบรรณวิชาชีพครู มีเจตคติหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประเภทของงานวิจัย การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นิสิตปริญญาตรี ที่เรียนรายวิชาจิตสำนึกและจรรยาบรรณวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 จำนวน 9 ห้องเรียนรวมนิสิตทั้งสิ้น 450 คน

กลุ่มตัวอย่างคือนิสิตปริญญาตรี ที่เรียนรายวิชาจิตสำนึกและจรรยาบรรณวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 จำนวน 36 คน ที่ได้มาจากการเลือกอย่างเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 1 ห้องเรียน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้น คือ รูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม ฯ
2. ตัวแปรตาม คือ
 - 2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม ฯ
 - 2.2 เจตคติต่อการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม ฯ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนิสิตปริญญาตรีเพื่อการเข้าถึงโพธิปัญญาฯ, แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนฯ มีค่าความเชื่อมั่น 0.79 และแบบวัดเจตคติต่อการจัดการเรียนฯ มีค่าความเชื่อมั่น 0.78

การดำเนินการวิจัย

1. สุ่มนิสิตระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒเป็นกลุ่มตัวอย่าง มีนิสิตทั้งหมด 36 คน
2. ทดสอบก่อนเรียนโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการจัดการเรียนการสอนฯและแบบวัดเจตคติต่อการจัดการเรียนการสอนฯ
3. ดำเนินการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาจิตสำนึกและจรรยาบรรณวิชาชีพครู จำนวน 15 สัปดาห์
4. เมื่อสิ้นสุดการสอนตามขั้นตอนที่ระบุแล้วทำการทดสอบหลังการเรียนกับนิสิตกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบวัดเจตคติต่อการจัดการเรียนการสอนฯฉบับเดิม
5. นำผลคะแนนมาตรวจสอบและวิเคราะห์โดยใช้วิธีการทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐานต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการจัดการเรียนการสอนฯ และเปรียบเทียบเจตคติต่อการจัดการเรียนการสอนฯ โดยใช้ค่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียนมาวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ย t-test Dependent Sample

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตาราง 1 วิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนิสิตปริญญาตรีเพื่อการเข้าถึงโพธิปัญญาฯ

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	n	\bar{X}	S.D.	df	T	P
หลังเรียน	36	24.62	1.67	35	95.72**	.00
ก่อนเรียน	36	16.14	4.30	35		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ต่อการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนิสิตปริญญาตรีเพื่อการเข้าถึงโพธิปัญญา ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า รูปแบบการทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนิสิตปริญญาตรี เพื่อการเข้าถึงโพธิปัญญาในรายวิชาจิตสำนึกและจรรยาบรรณวิชาชีพครูทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตสูงขึ้น

ตาราง 2 วิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างคะแนนเจตคติต่อการจัดการเรียนการสอนที่สร้างเสริมคุณธรรม จริยธรรม สำหรับนิสิตปริญญาตรีเพื่อการเข้าถึงโพธิปัญญา

เจตคติทางการเรียน	n	\bar{X}	S.D.	df	t	P
หลังเรียน	36	71.83	6.10	36	76.26**	.00
ก่อนเรียน	36	43.43	7.79	36		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนเฉลี่ยเจตคติต่อการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนิสิตปริญญาตรีเพื่อการเข้าถึงโพธิปัญญา ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า รูปแบบการทางการจัดการเรียนการสอนที่สร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนิสิตปริญญาตรีเพื่อการเข้าถึงโพธิปัญญา ในรายวิชาจิตสำนึกและจรรยาบรรณวิชาชีพครูทำให้เจตคติต่อการเรียนของนิสิตสูงขึ้น

การอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนิสิตปริญญาตรีเพื่อการเข้าถึงโพธิปัญญา ในรายวิชาจิตสำนึกและจรรยาบรรณวิชาชีพครูโดยมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อาจเนื่องมาจาก การจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนิสิตปริญญาตรีเพื่อการเข้าถึงโพธิปัญญา ในรายวิชาจิตสำนึกและจรรยาบรรณวิชาชีพครูเป็นการจัดการเรียนการสอนที่นำไปสู่ความสะอาด สว่าง สงบ สู่ความเป็นจริงตามธรรมชาติและ เป็นสังขาร และต้องใช้ปัญญาที่เฉียบแหลม จิตใจที่ตั้งมั่น และความประพฤติที่ถูกต้อง เป็นเครื่องมือนำพานิสิตมุ่งสู่ความสงบเย็นและเป็นประโยชน์ ซึ่งถือเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สูงที่สุดที่สามารถนำพานิสิตมุ่งสู่การเข้าถึงโพธิปัญญา ทำให้นิสิตเข้าใจ และเข้าถึงความเป็นจริงของธรรมชาติ ก่อให้เกิดความรัก ความเมตตา อันไม่มีเงื่อนไขสู่ความประพฤติที่ถูกต้องดีงาม จิตใจที่ตั้งมั่น และปัญญาที่เฉียบแหลมในการพัฒนาตนเองให้เป็นผู้มีจิตสำนึกที่ดีและมีจรรยาบรรณในการประกอบวิชาชีพครู

นอกจากนี้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อการเข้าถึงโพธิปัญญา พบว่า แนวทางที่ทำให้ นิสิตพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน เป็นการพัฒนานิสิตให้สามารถเข้าถึงความเป็นจริงของธรรมชาติ มีองค์ประกอบที่ถือเป็นกระบวนการพัฒนาตนเองไปสู่วิถีทางของการพัฒนาและเข้าถึงโพธิปัญญา ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ

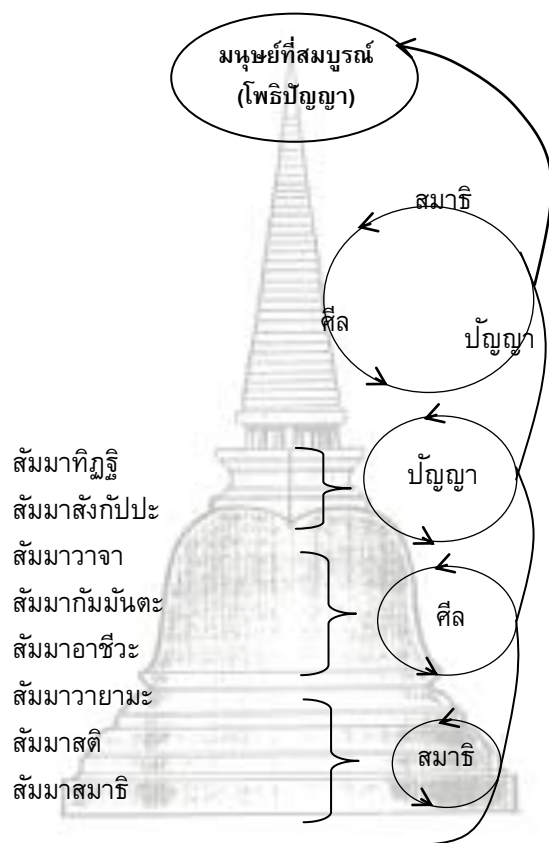
องค์ประกอบที่ 1: ด้านความประพฤติในการอยู่ร่วมกันอย่างถูกต้อง ซึ่งในที่นี้คือศีล (Morality)

องค์ประกอบที่ 2: ด้านการทำจิตใจให้สงบในการดำเนินชีวิต คือสมาธิ (Concentration)

องค์ประกอบที่ 3: ด้านการเข้าถึงปัญญา (Wisdom)

ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 3 องค์ประกอบข้างต้น สามารถนำมาสู่กระบวนการฝึกนิสิตให้เข้าถึงโพธิปัญญา ส่งผลให้นิสิตเกิดจิตสำนึกที่ดีในวิชาชีพครูและคำนึงถึงจรรยาบรรณที่ดีงามต่อวิชาชีพครู สามารถพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่พร้อมด้วยความประพฤติที่ถูกต้อง (ศีล) จิตใจที่มั่นคง ดีงาม (สมาธิ) และปัญญาที่เฉียบแหลม (ปัญญา) เป็นแบบอย่างที่ดีต่อ

ศิษย์ต่อไปในอนาคต ซึ่งสามารถเขียนเป็นแผนภาพกระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนิสิตปริญญาตรี เพื่อการเข้าถึงโพธิปัญญาในรายวิชาจิตสำนึกและจรรยาบรรณวิชาชีพครู ได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ระบบไตรสิกขาสู่การเข้าถึงความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ (โพธิปัญญา)

สรุปผลการวิจัย

การจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนิสิตปริญญาตรี เพื่อการเข้าถึง โพธิปัญญา ในรายวิชาจิตสำนึกและจรรยาบรรณวิชาชีพครู สรุปผลได้ดังนี้

1. นิสิตที่ได้รับการจัดการ การสอนโดยใช้รูปแบบทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนิสิตปริญญาตรีเพื่อการเข้าถึงโพธิปัญญา ในรายวิชาจิตสำนึกและจรรยาบรรณวิชาชีพครู มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. นิสิตที่ได้รับการจัดการ การสอนโดยใช้รูปแบบทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนิสิตปริญญาตรีเพื่อการเข้าถึงโพธิปัญญา ในรายวิชาจิตสำนึกและจรรยาบรรณวิชาชีพครู มีเจตคติต่อการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะของการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 คณาจารย์ผู้สอนในรายวิชาจิตสำนึกและจรรยาบรรณวิชาชีพครู ควรนำรูปแบบการจัดการเรียนการสอน เพื่อสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนิสิตปริญญาตรี เพื่อการเข้าถึงโพธิปัญญาไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเลือกเนื้อหาที่เหมาะสมกับการพัฒนานิสิตที่ตนรับผิดชอบ

1.2 คณาจารย์ผู้สอนควรสร้างบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้ที่เป็นปรโตโมษะ (บรรยากาศที่ดี) ให้สอดคล้องกับเนื้อหาสาระที่เรียนโดยให้นิสิตได้แสดงความสามารถของตนเองออกมาอย่างอิสระทั้งในด้านความรู้ความคิด และการลงมือปฏิบัติเพื่อให้นิสิตได้มีพัฒนาการเพื่อการเข้าถึงโพธิปัญญาได้อย่างเต็มที่

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยการใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนิสิตปริญญาตรีเพื่อการเข้าถึงโพธิปัญญา ในรายวิชาการระดับชั้น และเนื้อหาอื่นๆ ต่อไป

2.2 ควรมีการวิจัยการใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนิสิตปริญญาตรีเพื่อการเข้าถึงโพธิปัญญากับตัวแปรอื่นๆ เช่น นโยบายการผลิตครู อัตลักษณ์ของครูไทยในประชาคมโลก และเปรียบเทียบมาตรฐานวิชาชีพครูไทยกับมาตรฐานวิชาชีพครูในต่างประเทศ

บรรณานุกรม

กิตติชัย สุชาติโนบล. (2555). การจัดการเรียนการสอนตามแนวพุทธก้าวสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์. ราชบุรี: ธรรมรักษ์การพิมพ์.

กิตติชัย สุชาติโนบล. (2553). "การจัดการศึกษาเพื่อให้นิสิตเข้าถึงโพธิปัญญา", วารสารวิจัยทางการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 5 (1): เมษายน 2553-กันยายน 2553

ประเวศ วะสี. (2547). ธรรมชาติของสรรพสิ่ง: การเข้าถึงความจริงทั้งหมด. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2554). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 21. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สหธรรมมิก จำกัด.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2553). พุทธธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 24. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2547). พิมพ์ครั้งที่ 2. รู้หลักก่อนแล้วศึกษาและสอนให้ได้ผล. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

Goleman, D. (1995). *Emotional Intelligence*, New York: Macmillan.

Keenan, T. (2002). *An Introduction to Child Development*, London: Sage.

Muijs, D. and Reynolds, D. (2001). *Effective Teaching: Evidence and Practice*, London: Paul Chapman.

การพัฒนาแบบฝึกทักษะการเขียนเรียงความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)
The Development of Essay Writing Exercises of Pratomsuksa 6 Students
At Satit Prasarnmit Demonstration

อาจารย์ณฤมล พัชรปิยะกุล¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาแบบฝึกทักษะการเขียนเรียงความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิต มศว ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิต มศว ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 จำนวน 1 ห้องเรียน นักเรียน 50 คน ที่ได้จากการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) ใช้ระยะเวลาในการทดลองจำนวน 15 คาบ คาบละ 50 นาที ดำเนินการทดลองโดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบ One-Group Pre-test –Post-test Design เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นคือ แบบฝึกทักษะการเขียนเรียงความ และแบบทดสอบวัดความสามารถในการเขียนเรียงความ ผลวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการเขียนเรียงความมีความสามารถในการเขียนเรียงความก่อนเรียน และหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ : การพัฒนาแบบฝึกทักษะการเขียนเรียงความ

Abstract

The purpose of this research was to develop the essay writing exercise for pratomsuksa 6 students at Satit Prasarnmit Demonstration. The samples were 50 pratomsuksa 6 students in the first semester of the 2011 academic year at Satit Prasarnmit Demonstration. They were randomly selected by simple random sampling, and through the essay writing exercise for fifteen times and each time has 50 minutes. Randomized Control One-Group Pre-test-Post-test Design was used in the study. The instruments were essay writing tests and essay writing skill practices. The data was statistically analyzed by t-test for dependent samples. The results of this study indicated that the students essay writing ability before and after the experiment were higher significantly at .01 levels.

Keywords : development of essay writing skill practices

ความเป็นมาของปัญหาการวิจัย

ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติ เป็นสมบัติทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพและเสริมสร้างบุคลิกของคนในชาติให้มีความเป็นไทย เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน การใช้ภาษาไทยให้ถูกต้องและเหมาะสมนั้นต้องอาศัยทักษะพื้นฐานที่สัมพันธ์กันทั้งทักษะการฟังทักษะการดูทักษะการพูดทักษะการอ่านและทักษะการเขียนในการติดต่อสื่อสาร การเขียนเป็นรูปแบบหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตและสำคัญต่อการศึกษา เพราะในการเรียนการสอนจำเป็นต้องอาศัยการเขียนเพื่อการบันทึกรวบรวมข้อมูลและถ่ายทอดความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของผู้เขียนออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร ที่สำคัญการเขียนยังเป็นเครื่องมือพัฒนาปัญญาของบุคคล เนื่องจากการเรียนรู้เกือบทุกอย่างต้องอาศัยการเขียนเป็นเครื่องมือสำหรับบันทึกสิ่งที่ได้ฟังหรืออ่าน และเป็นทักษะที่มีความสำคัญต่อการติดต่อสื่อสารช่วยเป็นสะพานในการถ่ายทอดความคิดหรือเรื่องราวต่างๆ ของตนเองและผู้อื่น โดยอาศัยประสบการณ์และทักษะต่างๆ ที่เรียนมา การเขียนจึงมีความจำเป็นและสำคัญมากที่จะต้องนำมาใช้เรียบเรียงความรู้จากคำบรรยายของครูหรือบันทึกความรู้จากตำราต่างๆ

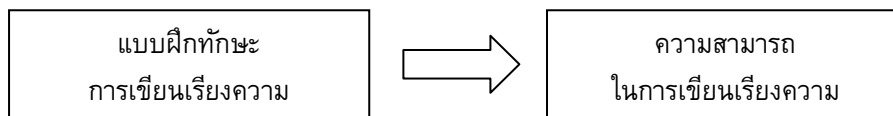
1 อาจารย์ประจำโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร(ฝ่ายประถม)

การสอนทักษะการเขียนเพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ปัญหาสำคัญอยู่ที่การขาดความรู้ ประสบการณ์ ความช่างสังเกต ความคิด การใช้ภาษา และขาดการฝึกฝน ถึงแม้ว่าผู้เขียนจะมีพื้นฐานของการเป็นผู้เขียนที่ดีแต่ถ้าไม่ริเริ่มที่จะเขียนและฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ ก็คงไม่อาจเป็นผู้เขียนที่ดีได้เพราะการฝึกฝนย่อมช่วยเพิ่มพูนทักษะการเขียนให้ดีขึ้น ซึ่งนับได้ว่าเป็นการใช้ กระบวนการเขียนพัฒนางานเขียน และเป็นการปลูกฝังนิสัยรักการเขียนที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับ กรมวิชาการ (2545: 17) ได้กำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยเป็นเกณฑ์ ในการ กำหนดคุณภาพของผู้เรียน โดยในสาระที่ 2 การเขียน มาตรฐาน ท 2.1 กล่าวถึงการใช้กระบวนการเขียน เขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ย่อความ และเขียนเรื่องราวในรูปแบบต่างๆ แต่ในปัจจุบันสภาพปัญหาในการจัด การเรียน การสอน วิชาภาษาไทยในระดับประถมศึกษาพบว่า นักเรียนหลายคนเขียนเรียงความไม่เป็น ไม่มีความคิดสร้างสรรค์ เรียงความที่เขียนขาดความน่าสนใจ ไม่สามารถจับใจผู้อ่านได้ ดังที่ สมพร จารุณภู (2538 : 13) กล่าวไว้ว่า ปัญหาด้าน การเขียนของนักเรียนคือนักเรียนไม่ชอบเขียนไม่สนใจการเขียนเขียนไม่เป็น ทั้งการเขียนเรียงความ ย่อความ และ จดหมาย ใช้คำไม่ถูกต้องความหมาย และใช้สำนวนไม่ถูกต้อง

จากหลักการและเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาแบบฝึกทักษะการเขียนเรียงความ โดยการ จัดทำแบบฝึกทักษะ การเขียนเรียงความเพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนเรียงความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร (ฝ่ายประถม) ที่มีปัญหาในการเขียนและมีโอกาสฝึกฝนในการ เขียนเรียงความน้อยให้มีโอกาสฝึกฝนมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนมีความสามารถทางการเขียนเรียงความได้ดีและมี ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แบบฝึกทักษะการเขียนเรียงความ ผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีการสร้างแบบฝึกหัดโดยยึดทฤษฎีความสัมพันธ์เชื่อมโยง ของธอร์นไดค์เกี่ยวกับการเรียนรู้ ได้แก่ กฎแห่งผล กฎนี้ให้ความสำคัญกับผลที่ได้หลังจากการตอบสนองแล้ว ถ้าผลเป็นที่ นำพึงพอใจบุคคลนั้นมีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมมากขึ้น กฎแห่งการฝึก กฎนี้ให้ความสำคัญกับการฝึก โดยการเน้น ว่าสิ่งใดก็ตามที่คนเราได้ฝึกบ่อยๆ เราจะทำสิ่งนั้นได้ดี ตรงกันข้าม สิ่งใดก็ตามที่เรากระทำโดยขาดการฝึกฝนเราย่อมทำ ไม่ได้ดีเหมือนเดิม และกฎแห่งความพร้อม เมื่อบุคคลพร้อมที่จะกระทำแล้วเขาย่อมเกิดความพอใจทั้งทางกายและทาง จิตใจ (สุจริต เพียรชอบและสายใจ อินทรมพรรย์, 2536) ซึ่งสอดคล้องกับการสร้างแบบฝึกหัดของรัชนี้ ศรีไพรวรรณ (2519: 412-413) ที่กล่าวไว้ว่า ต้องสอดคล้องกับจิตวิทยาและพัฒนาการของนักเรียน ต้องคำนึงถึงความแตกต่างของ นักเรียน และควรทำแบบฝึกหลายๆแบบ เพื่อให้นักเรียนรู้ได้กว้างขวางและส่งเสริมให้เกิดความคิด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพแบบฝึกทักษะการเขียนเรียงความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้มี คุณภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อศึกษาความสามารถในการเขียนเรียงความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

สมมติฐานการวิจัย

นักเรียนที่เรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการเขียนเรียงความจะมีความสามารถในการเขียนเรียงความหลักการเรียน สูงกว่าก่อนการเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประเภทของงานวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experiment Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 จำนวน 50 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้น คือ แบบฝึกหัดทักษะการเขียนเรียงความ
2. ตัวแปรตาม คือ ความสามารถในการเขียนเรียงความ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ประกอบการสอน ได้แก่ แบบฝึกหัดทักษะการเขียนเรียงความ โดยมีลักษณะเป็นใบงานที่มุ่งพัฒนาความสามารถในการเขียนเรียงความซึ่งตรงกับกฎการเรียนรู้ของธอร์นไคด์ เกี่ยวกับกฎแห่งการฝึกหัดเมื่อกระทำบ่อย ๆ ทำให้ผู้ฝึกมีความคล่องแคล่วและสามารถทำได้ดี

ตัวอย่างแบบฝึกทักษะ การเขียนจากคำและกลุ่มคำที่กำหนดให้

กิจกรรม นักเรียนนำคำที่กำหนดเขียนเป็นความเรียง 3-5 บรรทัด ภายในเวลา 5 นาที

คำที่กำหนด ฤดูหนาว ธรรมชาติ วามหวัง ความท้อแท้ พระอาทิตย์สาดแสง ทุ่งหญ้า บ้านริมเขา ความอดทน ความวุ่นวาย อากาศแจ่มใส

ความเรียง.....

2. เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบทดสอบวัดความสามารถในการเขียนเรียงความแบบอัตนัย โดยกำหนดให้นักเรียนเขียนเรียงความแสดงความรู้สึก และแสดงความคิดเห็น 1 เรื่อง มีความยาวไม่ต่ำกว่า 20 บรรทัด ใช้เวลา 50 นาที

การดำเนินการวิจัย

1. ทำการทดสอบก่อนการฝึกโดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการเขียนเรียงความแบบอัตนัย ที่มีค่าความเที่ยงตรงของแบบทดสอบวัดความสามารถ โดยการนำคะแนนจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญในแต่ละข้อไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (IOC) (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. 2539: 249) ซึ่งมีค่าความเที่ยงตรงของแบบทดสอบ เท่ากับ 0.9

2. ทำการฝึกทักษะการเขียนเรียงความ จากแบบฝึกทักษะการเขียนเรียงความที่สร้างขึ้น 4 หน่วย ดังนี้

หน่วยที่ 1 การเขียนแสดงความคิดด้วยคำ เช่น เขียนคำที่มีความหมายคล้ายคำที่กำหนด ในเวลา 5 นาที

หน่วยที่ 2 การเขียนแสดงความคิดเห็นเป็นวลีและประโยค เช่น นักเรียนเขียนประโยคจากคำที่กำหนดให้ โดยให้มีเนื้อความต่างกันไปให้ได้มากที่สุด ภายในเวลา 5 นาที

หน่วยที่ 3 การเขียนแสดงความคิดเห็นเป็นข้อความและเรื่องราว เช่น นักเรียน เขียนบรรยายภาพ “ดอกมะลิ” ตามความรู้สึก และจินตนาการ ภาพละ 5 บรรทัด ภายในเวลา 10 นาที

หน่วยที่ 4 การเขียนแสดงความคิดเป็นเรื่องราวตามรูปแบบของเรียงความ เช่น นักเรียนตั้งชื่อเรื่อง และเขียนโครงเรื่องจากรูปภาพที่กำหนดให้ถูกต้องตามรูปแบบของเรียงความ

โดยมีการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

1. จัดปฐมนิเทศนักเรียนกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับขั้นตอนในการทำแบบฝึกทักษะการเขียนเรียงความ
2. ทดสอบก่อนเรียนด้วยแบบทดสอบวัดความสามารถการเขียนเรียงความ
3. ดำเนินการสอนโดยใช้แบบฝึกทักษะการเขียนเรียงความจำนวน 4 หน่วยพร้อมกับทำแบบทดสอบย่อยระหว่างเรียนแต่ละหน่วย และเมื่อเรียนครบทุกหน่วยจะทดสอบด้วยแบบทดสอบหลังเรียน
4. ทดสอบหลังเรียนด้วยแบบทดสอบวัดความสามารถการเขียนเรียงความซึ่งเป็นฉบับเดียวกันกับการทดสอบก่อนการเรียน

5. นำแบบทดสอบมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด และนำคะแนนมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

1. หาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการเขียนเรียงความสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิต มศว ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) ตามเกณฑ์มาตรฐาน
2. การวิเคราะห์เปรียบเทียบความสามารถในการเรียงความระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้ T-test (Dependent Sample)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตาราง 1 ประสิทธิภาพของกระบวนการที่จัดไว้ในแบบฝึกทักษะการเขียนเรียงความตามเกณฑ์ 80/80

ความสามารถในการเขียนเรียงความ	N	คะแนนเต็ม	คะแนนรวม	ร้อยละ
ระหว่างเรียน	50	120	4912	81.86
หลังเรียน	50	60	2498	83.27

จากตาราง 1 พบว่าแบบฝึกทักษะการเขียนเรียงความมีประสิทธิภาพ 83.27 / 81.86 แสดงว่ามีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

ตาราง 2 เปรียบเทียบความสามารถในการเขียนเรียงความระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

ความสามารถในการเขียนเรียงความ	N	\bar{X}	SD	$\sum D$	$\sum D^2$	T
ก่อนเรียน	50	35.04	8.94	591	8103	17.55**
หลังเรียน	50	46.86	6.78			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 2 พบว่านักเรียนที่เรียนด้วยแบบฝึกทักษะการเขียนเรียงความมีความสามารถในการเขียนเรียงความหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การอภิปรายผลการวิจัย

1. จากการทดลองพบว่า แบบฝึกทักษะการเขียนเรียงความ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิต มศว ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.86/83.27 แสดงว่าแบบฝึกทักษะการเขียนเรียงความตามขั้นตอนทั้ง 4 หน่วย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 เป็นผลให้นักเรียน ได้รับประสบการณ์ในการเรียนรู้เพิ่มขึ้น และสร้างความเข้าใจได้เป็นอย่างดี โดยนักเรียนได้ฝึกกิจกรรมอย่างหลากหลาย ขยายขอบเขตการพัฒนาไปตามลำดับขั้นจากง่ายไปหายาก เริ่มจากฝึกเขียน คำ ประโยค ข้อความ และเป็นเรื่อง ความสามารถในการเขียนเรียงความจึงดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุภาวดี คำฝึกฝน (2550: 52) ที่พบว่า แบบฝึกทักษะการเขียนเรียงความมีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.05/82.90 เป็นแบบฝึกที่มีลักษณะให้นักเรียนเขียนเรียงความที่เริ่มจากง่ายไปยาก และมีขั้นตอนการเขียนเรียงความครบทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ในการเรียนรู้เพิ่มขึ้น สร้างความเข้าใจได้เป็นอย่างดีและเป็นการดึงดูดความสนใจของนักเรียน ซึ่งทำให้มีความสามารถในการเขียนเรียงความดีขึ้น และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของวัชรวิ ชาวิจิตร (2542: 77) ที่พบว่า แบบฝึกทักษะการเขียนเรียงความมีประสิทธิภาพเท่ากับ 84.75/85.00 เพราะแบบฝึกทักษะการเขียนเรียงความ ที่สร้างขึ้นผ่านกระบวนการขั้นตอนการสร้างอย่างมีระบบและวิธีการที่เหมาะสมคือ ศึกษาหลักสูตร เทคนิค วิธีการ กระบวนการและทฤษฎีเป็นแนวทาง โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของเนื้อหาและสื่อการสอนหลายอย่างที่เสริมซึ่งกันและกันอย่างมีระบบ รวมถึงการสร้างแบบฝึกหัดให้สอดคล้องตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงทำให้แบบฝึกทักษะเหมาะสม สามารถนำไปใช้ในการสอนได้เป็นอย่างดีและเกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อผู้เรียน

2. จากการทดลองพบว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการเขียนเรียงความมีความสามารถในการเขียนเรียงความสูงกว่าก่อนใช้แบบฝึกทักษะการเขียนเรียงความอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่า แบบฝึกทักษะการเขียนเรียงความ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นอาศัยหลักจิตวิทยาการจูงใจผู้เรียนโดยเนื้อหาเรียงตามลำดับจากง่ายไปหายาก แต่ละแบบฝึกมีความยากง่ายพอเหมาะทำให้นักเรียนมีกำลังใจในการทำแบบฝึก ซึ่งแบบฝึกที่สร้างขึ้นสอดคล้องกับหลักการสร้างแบบฝึกของ สุจริต เพียรชอบ และสายใจ อินทร์พรหม (2528: 65-82) ซึ่งกล่าวว่า การจูงใจผู้เรียนสามารถทำได้โดยการจัดแบบฝึกจากง่ายไปหายาก เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้เรียน เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความพอใจที่จะทำแบบฝึกต่อไปและแบบฝึกทักษะการเขียนเรียงความเป็นแบบฝึกที่ทำให้ผู้เรียนรักการเขียนมากขึ้น เขียนอธิบายเรื่องราวและเหตุผลประกอบการเขียนมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ประทีน มหาจันทร์ (2519: 162) ที่กล่าวไว้ว่าการที่นักเรียนได้มีโอกาสเขียนตามความต้องการของตนโดยไม่ถูกบังคับให้เขียน ทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นไม่เบื่อที่จะเขียน ทั้งยังเป็นการฝึกให้รู้จักคิดทำให้เขียนเรียงความได้ดีกว่านักเรียนที่ไม่มีโอกาสได้ฝึกคิดและฝึกเขียนด้วยตนเอง และสอดคล้องกับวีระณี ศรีไพรวรรณ (2547: 412) ที่กล่าวว่า แบบฝึกทักษะต้องอาศัยรูปแบบที่สวยงามเพื่อให้นักเรียนมีกำลังใจทำแบบฝึกต่อไป อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของโสภา ศรีสุข (2547: 65) ที่พบว่าความถนัดทางภาษาส่งผลต่อความสามารถในการเขียนเรียงความ ซึ่งอาจเป็นผลจากการที่นักเรียนได้เขียนบ่อย ๆ จนเกิดความคล่องแคล่วในการเขียนทำให้มีความคิดที่เร็วและคิดถูกต้อง เมื่อคิดได้คล่องก็ทำให้การเขียนเรียงความได้ดี

ข้อเสนอแนะของการวิจัย

1. ควรมีการสร้างแบบฝึกทักษะการเขียนเรียงความในระดับชั้นอื่นๆ เพื่อเป็นการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ให้แก่นักเรียนอย่างกว้างขวางและควรทำต่อเนื่องกันตามระดับชั้น
2. ควรมีการศึกษาผลการใช้แบบฝึกทักษะการเขียนเรียงความกับตัวแปรอื่นๆ เพื่อนำไปใช้ฝึกนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ
3. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนเรียงความของนักเรียน ที่มีวัยต่างกันหรือมีจำนวนผู้เรียนต่างกัน

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. (2546). การจัดสาระการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ก่อ สวัสดิพานิชย์. (2521). การสอนในชั้นประถม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- กองเทพ เคลือบพณิชกุล. (2542). การใช้ภาษาไทย. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การค่า รับส่งสินค้า และพัสดุภัณฑ์. กรมวิชาการ.
- (2546). การจัดสาระการเรียนรู้กลุ่มภาษาไทย. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ.
- กรรณิการ์ พวงเกษม. (2524). การสอนเขียนเรื่องโดยใช้จินตนาการทางสร้างสรรค์ในระดับประถมศึกษา. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- จรรยา ศรีพันธะบุตร. (2533). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์และเจตคติต่อการเขียนเรียงความชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างกลุ่มที่สอนโดยใช้แบบฝึกกับไม่ใช้แบบฝึกการเขียน. ปรียญานิพนธ์ .กศ.ม .ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น .จิตพรชาคง .(2547). การพัฒนาทักษะทักษะการเขียนเรียงความด้วยแผนที่ความคิดวิชาภาษาไทยชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ปรียญานิพนธ์ กศ.ม .(หลักสูตรและการสอน).มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร
- ชัยนันท์ นันทพันธ์. (2534). ศิลปะการเขียนเรียงความและรวมเรียงความรางวัลพระราชทาน. พิมพ์ครั้งที่ 2 . กรุงเทพมหานคร:
- ประกายพริก.เพียรจิต อิงโพธิ์. (2529). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนสละคำพ้องเสียงของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวังสะพุง จังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การประถมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร

การวิเคราะห์ผลผลิตและประเมินคุณค่าการใช้เทคนิควิธีการวิจัยสะท้อนผลการพัฒนาพฤติกรรมตนเอง
ของนิสิตหลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

**An Analysis of Outputs and Values Evaluation of Using Self-Reflection Research Technique
to Develop Self Behavior of Bachelor of Education Students Srinakharinwirot University**

ดร.อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล¹

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ผลผลิตและประเมินคุณค่าการใช้เทคนิควิธีการวิจัยสะท้อนผลเพื่อพัฒนาพฤติกรรมตนเองของนิสิตหลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒกลุ่มเป้าหมาย คือ นิสิตชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2554 จำนวน 140 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกข้อมูลผลงานนิสิตการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติบรรยายและการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิเคราะห์ผลผลิต พบว่า 1) ด้านปัจจัยนำเข้าพบว่า ปัญหาวิจัยส่วนใหญ่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองประเด็นที่นิสิตทำการวิจัยมากที่สุดคือการปรับปรุงพฤติกรรมด้านการออมเงิน/ความประหยัด 2) ด้านกระบวนการ พบว่า ระยะเวลาที่นิสิตใช้ในการทำวิจัยส่วนใหญ่ใช้ระยะเวลา 8-9 สัปดาห์ และใช้ 1-2 เทคนิควิธีในการแก้ไขปัญหา 3) ด้านผลผลิตพบว่า ลักษณะของผลงานส่วนใหญ่นิสิตจัดทำในลักษณะของสมุดเล่มเล็ก ชิ้นงานส่วนใหญ่มีการรายงานผลและหลักฐานการบันทึกในแต่ละช่วงส่วนการวิเคราะห์ผลการประเมินคุณค่าของผลงาน พบว่า นิสิตส่วนใหญ่ประสบผลสำเร็จคิดเป็นร้อยละ 68.6 และนิสิตส่วนใหญ่เกิดความพึงพอใจจากการปฏิบัติการวิจัยเพื่อพัฒนาพฤติกรรมของตนเองในระดับมาก

คำสำคัญ: การสะท้อนผลตนเอง, การพัฒนาพฤติกรรมตนเอง

Abstract

The research objectives were to analyze outputs and to evaluate value of using self-reflection research technique to develop self-behavior of bachelor of education students. The target group was 140 fourth year students in academic year 2011. The research instrument was an output recording form. The data were analyzed by using descriptive statistics and content analysis. The research findings were; 1) Research outputs (1) Input; Most of research topics of students were problems on their own. The saving money and economy was the most issue for improving behavior of students. (2) Process; Most of students took 8-9 weeks for their action research and used 1-2 techniques for their improvement their behavior. (3) Output; Most of research outputs were made in the booklet and reported results with evidences and diary recording. 2) Output Values; Most of students achieved in 68.8% for their research result and satisfied in high level for their action research to develop self-behavior.

Keywords : self-reflection, self-behavior development

ความเป็นมาของปัญหาการวิจัย

การพัฒนาคุณธรรมมุ่งเน้นการส่งเสริม สนับสนุน การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้เพิ่มค่านิยมในวัฒนธรรมการเรียนรู้เพื่อการสร้างสรรค์ให้เป็นวิถีชีวิตปกติในโรงเรียน นอกจากนี้ยังเน้นการวิจัยตนเอง เพื่อสร้างความรู้สึกรับผิดชอบตนเอง โดยมีเป้าหมายสู่การพัฒนาตนเองให้เพิ่มคุณภาพการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพแบบมืออาชีพ รวมถึงการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูเพิ่มพฤติกรรมสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงานปกติดังต่อไปนี้ 1) กำหนดจุดมุ่งเน้นของเป้าหมาย และวิธีการทำงานของตนเอง เพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานของตนเอง โดยจุดมุ่งเน้นนี้

ควรมีลักษณะที่เล็ก ๆ ง่าย ๆ และมีคุณค่า 2) คิดสะท้อนไตร่ตรอง ในการกระทำและการเปลี่ยนแปลงที่มุ่งเน้นของตนเอง ด้วยตนเองอย่างสม่ำเสมอ (โครงการสร้างความเข้มแข็งสิ่งแวดล้อมศึกษาในประเทศไทย, 2547; สิริพันธ์ สุวรรณมรรคา, มปป.)

กระบวนการวิจัยปฏิบัติการเป็นกระบวนการวิจัยตนเองในบริบทของการปฏิบัติงานปกติ ที่มุ่งเน้นให้เกิด การเปลี่ยนแปลงวิธีคิดและวิธีปฏิบัติของตนเองและให้มีการเพิ่มความตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของการ เปลี่ยนแปลงตนเองด้วยกระบวนการวิจัยปฏิบัติการ เพิ่มสมรรถนะในการคิดและการกระทำอย่างเป็นระบบ และมุ่ง ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานบนฐานการเรียนรู้และการใช้ความรู้เพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่องด้วยกระบวนการวิจัย ปฏิบัติการ มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการวิจัยปฏิบัติการแบบง่าย ๆ ในลักษณะการวิจัยและพัฒนาตนเอง

รายวิชา ศษ 425 การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน เป็นรายวิชาบังคับในหมวดวิชาศึกษาศาสตร์หลักสูตร การศึกษาระดับบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ รายวิชานี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้บัณฑิตมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีวิทยาการวิจัย สามารถอ่านและใช้ประโยชน์จากงานวิจัยได้ สามารถทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน และชุมชนได้ สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน สามารถทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและ พัฒนาผู้เรียน ไม่หาความรู้โดยใช้วิธีการที่เชื่อถือได้และมีเจตคติที่ดีต่อการวิจัยโดยการกำหนดภาระงานในรายวิชานั้น ผู้สอนได้มอบหมายให้นักศึกษาทำกิจกรรมอย่างหลากหลายทั้งในลักษณะงานเดี่ยวและงานกลุ่มโดยหนึ่งในภาระงานที่ผู้สอน ได้มอบหมายแก่นักศึกษา คือ การดำเนินการทำการวิจัยปฏิบัติการ : การพัฒนาพฤติกรรมที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของ ตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของรายวิชา คือ สามารถทำการวิจัยปฏิบัติการ การไม่หาความรู้ด้วยวิธีการที่เชื่อถือ ได้และมีเจตคติที่ดีต่อการวิจัย โดยมีฐานคิดที่ว่าหากครูผู้สอนสามารถวิจัยตนเองได้จะนำไปสู่การวิจัยผู้เรียนหรือการวิจัย ในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะหากผู้สอนเข้าใจตนเองและสามารถพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตนเองได้ ก็สามารถนำพานักเรียนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางอันพึงประสงค์เช่นเดียวกัน

การทำกิจกรรมวิจัยปฏิบัติการมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้บัณฑิตได้ฝึกประสบการณ์ในการใช้กระบวนการวิจัยใน การศึกษาและพัฒนาการปฏิบัติการของตนเอง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยมีขั้นตอน อย่างพอสังเขป คือ 1) กำหนดหัวข้อพัฒนาตนเอง โดยให้นักศึกษาคิดทบทวนการปฏิบัติงานหรือพฤติกรรมปกติของนิสิตว่า มีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงพัฒนาในเรื่องใด แล้วเลือกพฤติกรรมสำคัญเพียงพฤติกรรมเดียว ที่ตนเองยังไม่พอใจและเห็นว่า ต้องปรับปรุงพัฒนาตนเองให้สำเร็จในระยะเวลาสองเดือน 2) บันทึกประจำวัน โดยให้นักศึกษานำบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง เป็นระยะ โดยไม่จำกัดรูปแบบการบันทึก สิ่งที่ควรบันทึกคือ ปัญหาที่ต้องการแก้ไข วางแผนการดำเนินการปรับปรุงแก้ไข การดำเนินการ ผลที่เกิดขึ้น ความก้าวหน้าในแต่ละช่วง ความเข้าใจหรือความคิดใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นจากการบันทึก และ แนวทางในการปรับปรุงพัฒนาตนเองในช่วงต่อไป 3) เขียนรายงาน โดยให้นักศึกษาจัดทำรายงานการวิจัยปฏิบัติการเพื่อ การพัฒนาตนเอง โดยนิสิตสามารถออกแบบเรียงความในรูปแบบที่สนใจ

จากผลการดำเนินการดังกล่าว ทำให้ได้ผลผลิตจากการสร้างสรรค์ผลงานการวิจัยตนเองจำนวน 140 ผลงาน โดยนิสิตส่วนใหญ่ได้ให้ความร่วมมือและสร้างสรรค์ผลงานการปฏิบัติการวิจัยตนเองอย่างครบถ้วนตามกระบวนการ ด้วย เหตุดังกล่าวในข้างต้นนี้ผู้วิจัยจึงต้องการทำการวิเคราะห์ผลผลิตและประเมินคุณค่าการใช้เทคนิควิธีการวิจัยสะท้อนผล เพื่อพัฒนาพฤติกรรมตนเองของนิสิตหลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒเพื่อเป็นประโยชน์ใน การนำไปเผยแพร่และขยายผลสู่การจัดการเรียนการสอนในภาคการศึกษาต่อไป โดยเฉพาะในการจัดการเรียนการสอน รายวิชา ศษ 471 การวิจัยทางการศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2553)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ผลผลิตในด้านปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต และเพื่อประเมินคุณค่าการใช้เทคนิควิธีการ วิจัยสะท้อนผลเพื่อพัฒนาพฤติกรรมตนเองของนิสิตหลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างคือ นิสิตชั้นปีที่ 4 หลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต ปีการศึกษา 2554 ที่ลงทะเบียนรายวิชา ศษ 425 การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน จำนวน 140 คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจงจากนิสิตสาขามนุษยศาสตร์-สังคมศาสตร์และวิทยาศาสตร์โดยเป็นนิสิตในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์-ชีววิทยา สาขาวิชาวิทยาศาสตร์-เคมี สาขาวิชาภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และสาขาวิชาเทคโนโลยีสื่อสารการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูลผลงานนิสิต

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ คือ แบบบันทึกข้อมูลผลงานนิสิตที่ใช้เทคนิควิธีการวิจัยสะท้อนผลเพื่อพัฒนาพฤติกรรมตนเอง มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้ 1) ผู้วิจัยออกแบบบันทึกข้อมูลผลงานนิสิตที่ใช้เทคนิควิธีการวิจัยสะท้อนผลเพื่อพัฒนาพฤติกรรมตนเองโดยใช้ผลงานของนิสิตเป็นตัวกำหนดรายละเอียดลักษณะตัวแปร 2) ผู้วิจัยทดลองบันทึกข้อมูลผลงานนิสิตที่ใช้เทคนิควิธีการวิจัยสะท้อนผลเพื่อพัฒนาพฤติกรรมตนเองจำนวน 10 เรื่อง และปรับแบบบันทึกข้อมูล 3) ผู้วิจัยนำแบบบันทึกข้อมูลไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสม โดยมีการปรับภาษาของข้อคำถามในแบบบันทึกข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์ทั้งเชิงปริมาณโดยใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ความถี่และร้อยละ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการวิเคราะห์ผลผลิตและประเมินคุณค่าการใช้เทคนิควิธีการวิจัยสะท้อนผลการพัฒนาพฤติกรรมตนเองนั้น มีผลผลิตงานของนิสิตจำนวน 140 ผลงานจากนิสิต 140 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 94 คน และนิสิตเพศชายจำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 67.1 และ 32.9 ตามลำดับ

1. ข้อมูลด้านผลผลิต

1.1 ด้านปัจจัยนำเข้า

จากการวิเคราะห์ข้อมูลผลผลิตของผลงานนิสิตด้านปัจจัยนำเข้าพบว่า ทุกชั้นงานมีชื่อเรื่องปรากฏ และมีการแสดงประวัติของตนเองคิดเป็นร้อยละ 74.3 ผลงานส่วนใหญ่ระบุที่มาของปัญหา คิดเป็นร้อยละ 98.6 โดยส่วนใหญ่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองนอกจากนี้ผลงานร้อยละ 25.7 ได้ให้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับประเด็นที่ทำการวิจัยตนเองหากพิจารณาประเด็นที่นิสิตทำการวิจัยสะท้อนผลการพัฒนาพฤติกรรมตนเองนั้น พบว่า นิสิตเลือกปรับปรุงพฤติกรรมด้านการออมเงิน/ ความประหยัดมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 16.4 รองลงมาคือเรื่องการรับประทานอาหารเพื่อสุขภาพและเรื่องการควบคุมอาหาร/ น้ำหนัก คิดเป็นร้อยละ 15.0 และ 14.3 ตามลำดับ โดยรายละเอียดแสดงดังตาราง 1

ตาราง 1 ข้อมูลผลผลิตด้านปัจจัยนำเข้า

ประเด็น	ประเด็นย่อย	ความถี่	ร้อยละ	ประเด็นย่อย	ความถี่	ร้อยละ
1) ชื่อเรื่อง	1) มี	140	100.0	2) ไม่มี	0	0.00
2) ประวัติตนเอง	1) มี	36	25.7	2) ไม่มี	104	74.3
3) การระบุที่มาของปัญหา	1) มี	138	98.6	2) ไม่มี	2	1.4
4) ที่มาของปัญหา	1) ปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเอง	138	98.6	2) ไม่มีการระบุที่มาของปัญหา	2	1.4
5) มีการให้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับประเด็นที่ทำการวิจัยตนเอง	1) มี	36	25.7	2) ไม่มี	104	74.3

ตาราง 1 (ต่อ)

ประเด็น	ประเด็นย่อย	ความถี่	ร้อยละ	ประเด็นย่อย	ความถี่	ร้อยละ
ด้านสุขภาพ	3) การออกกำลังกาย	9	6.4	4) การพักผ่อน	10	7.1
	5) ความสะอาด/ความเป็นระเบียบ	8	5.7	6) สุขภาพจิต	7	5.0
ด้านพฤติกรรม	7) การบริหารจัดการเวลา	18	12.9	8) ความรับผิดชอบ	4	2.9
	9) การใช้คอมพิวเตอร์/ การติดเกม	4	2.9	10) การออมเงิน/ ความประหยัด	23	16.4
	11) การพูด อ่าน เขียน เพื่อการสื่อสาร	3	2.1	12) การพัฒนา บุคลิกภาพ	3	2.1
	13) การอ่านหนังสือ/ ทบทวนบทเรียน	10	7.1			

1.2 ด้านกระบวนการ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลผลผลิตของผลงานนิสิตด้านกระบวนการพบว่า ระยะเวลาที่ใช้ในการทำวิจัยปฏิบัติการเพื่อพัฒนาตนเองนั้นส่วนใหญ่ใช้ระยะเวลา 8-9 สัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 38.6 และ 37.9 ตามลำดับ ส่วนกระบวนการวิจัยตนเองนั้น นิสิตมีการปฏิบัติตามวงจร P A O R โดยรอบที่ 1 มีการวางแผน (P) และดำเนินการ (A) คิดเป็นร้อยละ 100 ด้านการสังเกต (O) และสะท้อนคิด (R) คิดเป็นร้อยละ 98.6 ส่วนในรอบที่ 2 และรอบที่ 3 มีนิสิตดำเนินการครบวงจร P A O R คิดเป็นร้อยละ 21.4 และ 17.1 ตามลำดับ และในส่วนของการบินที่ข้อมูลนั้นนิสิตส่วนใหญ่บันทึกข้อมูลทุกวัน รองลงมาคือบันทึก 2-3 ครั้งต่อสัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 42.9 และ 35.7 ด้านจำนวนเทคนิควิธีการที่ใช้ในการแก้ไขปัญหา นั้นนิสิตส่วนใหญ่ใช้ 1-2 วิธี คิดเป็นร้อยละ 66.4 และ 13.6 ตามลำดับ โดยผลงานทุกชิ้นมีการระบุเทคนิควิธี/ขั้นตอนในการแก้ปัญหา และมีการรายงานผลที่เกิดขึ้นเป็นระยะ ๆ คิดเป็นร้อยละ 60.7 โดยรายละเอียดแสดงดังตาราง 2

ตาราง 2 ข้อมูลผลผลิตด้านกระบวนการ

ประเด็น	ประเด็นย่อย	ความถี่	ร้อยละ	ประเด็นย่อย	ความถี่	ร้อยละ		
1) ระยะเวลาในการทำวิจัย	1 สัปดาห์	1	0.7	2 สัปดาห์	1	0.7		
	4 สัปดาห์	1	0.7	5 สัปดาห์	4	2.9		
	6 สัปดาห์	4	2.9	7 สัปดาห์	6	4.3		
	8 สัปดาห์	54	38.6	9 สัปดาห์	53	37.9		
	10 สัปดาห์	13	9.3	11 สัปดาห์	1	0.7		
	14 สัปดาห์	1	0.7	16 สัปดาห์	1	0.7		
2) กระบวนการวิจัยตนเอง รอบที่ 1	O (observe) การสังเกต	มี	138	98.6	R (reflect) การสะท้อนคิด	มี	138	98.6
		ไม่มี	2	1.4		ไม่มี	2	1.4
	P (plan) การวางแผน	มี	140	100.0	A (act) การดำเนินการ	มี	140	100.0
		ไม่มี	0	0.0		ไม่มี	0	0.0

ตาราง 2 (ต่อ)

ประเด็น	ประเด็นย่อย	ความถี่	ร้อยละ	ประเด็นย่อย	ความถี่	ร้อยละ		
รอบที่ 2	O (observe) การสังเกต	มี	30	21.4	R (reflect) การสะท้อน คิด	มี	30	21.4
		ไม่มี	110	78.6		ไม่มี	110	78.6
	P (plan) การวางแผน	มี	30	21.4	A (act) การ ดำเนินการ	มี	30	21.4
		ไม่มี	110	78.6		ไม่มี	110	78.6
รอบที่ 3	O (observe) การสังเกต	มี	24	17.1	R (reflect) การสะท้อน คิด	มี	24	17.1
		ไม่มี	116	82.9		ไม่มี	116	82.9
	P (plan) การวางแผน	มี	24	17.1	A (act) การ ดำเนินการ	มี	24	17.1
		ไม่มี	116	82.9		ไม่มี	116	82.9
3) ความถี่ในการบันทึก ข้อมูล	1) บันทึกทุกวัน		60	42.9	2) บันทึก 2-3 วัน/ครั้ง		50	35.7
	3) บันทึก 4-6 วัน/ ครั้ง		15	10.7	4) บันทึกสัปดาห์ละ 1 ครั้ง		13	9.3
	5) บันทึกเดือนละ 1 ครั้ง		1	0.7	6) ไม่มีหลักฐานการ บันทึกข้อมูล		1	0.7
4) จำนวนเทคนิควิธีการที่ใช้ ในการแก้ไขปัญหา	1 วิธี		93	66.4	2 วิธี		19	13.6
	3 วิธี		10	7.1	4 วิธี		6	4.3
	5 วิธี		5	3.6	6 วิธี		3	2.1
	7 วิธี		2	1.4	8 วิธี		1	0.7
	12 วิธี		1	0.7				
5) มีการระบุเทคนิควิธี/ ขั้นตอนในการแก้ปัญหา	1) มี		140	100.0	2) ไม่มี		0	0.0
6) มีการรายงานผลที่เกิดขึ้น เป็นระยะ ๆ (ปัญหาและ วิธีการแก้ไข)	1) มี		85	60.7	2) ไม่มี		55	39.3

1.3 ด้านผลผลิต

จากการวิเคราะห์ข้อมูลผลผลิตของผลงานนิสิตด้านผลผลิตพบว่า ลักษณะของผลงานนิสิตจัดทำในลักษณะของสมุดเล่มเล็กมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 43.6 รองลงมาคือสื่อทำมือและเอกสารรายงานตามลำดับ คิดเป็นร้อยละ 30.7 และ 16.4 ตามลำดับ นิสิตส่วนใหญ่มีจำนวนชิ้นงาน 1 ชิ้นงาน บางคนทำแยกออกเป็น 2 ชิ้นงาน คิดเป็นร้อยละ 86.4 และ 12.9 ตามลำดับ ผลงานส่วนใหญ่พิมพ์ด้วยคอมพิวเตอร์ และการใช้ทั้งการพิมพ์ด้วยคอมพิวเตอร์และการเขียนด้วยมือ คิดเป็นร้อยละ 63.6 และ 18.6 ตามลำดับหากพิจารณาด้านภาษาที่ใช้ในผลผลิตนั้น พบว่า ส่วนใหญ่ใช้ภาษา กึ่งทางการ รองลงมาคือภาษาทางการและภาษาไม่เป็นทางการ คิดเป็นร้อยละ 48.6 27.9 และ 23.6 ตามลำดับ และงานส่วนใหญ่ใช้ภาพประกอบเล็กน้อยในชิ้นงาน คิดเป็นร้อยละ 46.4 และร้อยละ 98.6 ของชิ้นงานมีการรายงานผลและหลักฐานการบันทึกในแต่ละช่วง (diary) ส่วนการนำเสนอผลลัพธ์/ข้อค้นพบนั้นส่วนใหญ่เป็นลักษณะการเขียนบรรยายความเรียง คิดเป็นร้อยละ 95.0 โดยรายละเอียดแสดงดังตาราง 3

ตาราง 3 ข้อมูลผลผลิตด้านผลผลิต

ประเด็น	ประเด็นย่อย	ความถี่	ร้อยละ	ประเด็นย่อย	ความถี่	ร้อยละ
1) ลักษณะของผลงาน	1) รายงาน	23	16.4	2) สมุดเล่มเล็ก	61	43.6
	3) สื่อทำมือ	43	30.7	4) โปสเตอร์	1	0.7
	5) สื่ออิเล็กทรอนิกส์	7	5.0	6) นิตยสาร/วารสาร	4	2.9
	7) อื่น ๆ	1	0.7			
2) จำนวนชิ้นงาน	1) 1 ชิ้น	121	86.4	2) 2 ชิ้น	18	12.9
	3) มากกว่า 2 ชิ้น	1	0.7			
3) ลักษณะการจัดทำผลงาน	1) พิมพ์ด้วยคอมพิวเตอร์	89	63.6	2) ใช้การเขียนด้วยมือ	25	17.9
	3) ใช้ทั้งการพิมพ์ด้วยคอมพิวเตอร์และการเขียนด้วยมือ	26	18.6			
4) ภาษาที่ใช้สื่อความ	1) ภาษาทางการ	39	27.9	2) ภาษากึ่งทางการ	68	48.6
	3) ไม่เป็นทางการ	33	23.6			
5) ภาพประกอบ	1) การใช้ภาพประกอบส่วนใหญ่ของชิ้นงาน (ร้อยละ 75-100)	6	4.3	2) การใช้ภาพประกอบบางส่วนของชิ้นงาน (ร้อยละ 50-74)	24	17.1
	3) การใช้ภาพประกอบเล็กน้อยในชิ้นงาน (ร้อยละ 1-49)	65	46.4	4) ไม่มีการใช้ภาพประกอบในชิ้นงาน	45	32.1
6) องค์ประกอบของชิ้นงาน	1) มีส่วนของการรายงานผลเท่านั้น	2	1.4	2) มีการรายงานผลและหลักฐานการบันทึกในแต่ละช่วง (diary)	138	98.6
7) การนำเสนอผลลัพธ์/ข้อค้นพบ	1) การใช้แผนภาพ	6	4.3	2) การเขียนบรรยายความเรียง	133	95.0
	3) อื่น ๆ	1	0.7			

2. ข้อมูลด้านคุณค่าของผลงาน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณค่าของผลงานนั้นพบว่า ร้อยละ 93.6 ของผลงานทั้งหมดมีการระบุความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับตนเอง และการดำเนินการวิจัยปฏิบัติการเพื่อพัฒนาตนเองส่วนใหญ่ผลิตประสบผลสำเร็จและประสบความสำเร็จเพียงบางส่วน คิดเป็นร้อยละ 68.6 และ 21.4 ตามลำดับ นิสิตส่วนใหญ่เกิดความพึงพอใจจากการปฏิบัติการวิจัยเพื่อพัฒนาพฤติกรรมของตนเองในระดับมากและระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 41.4 และ 11.4 ตามลำดับ และมีการระบุถึงคุณค่าจากผลงานที่เกิดขึ้นกับตัวผู้วิจัย คิดเป็นร้อยละ 67.9 โดยรายละเอียดแสดงดังตาราง 4

ตาราง 4 ข้อมูลด้านคุณค่าของผลงาน

ประเด็น	ประเด็นย่อย	ความถี่	ร้อยละ
1) มีการระบุความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น	1) มี	131	93.6
	2) ไม่มี	9	6.4
2) ผลที่เกิดขึ้นจากการวิจัย	1) สำเร็จ	96	68.6
	2) สำเร็จเพียงบางส่วน	30	21.4
	3) ไม่ประสบความสำเร็จ	14	10.0
3) ความพึงพอใจของผู้วิจัย	1) พึงพอใจมาก	58	41.4
	2) พึงพอใจปานกลาง	16	11.4
	3) พึงพอใจเล็กน้อย	2	1.4
	4) ไม่มีความพึงพอใจ	0	0.0
	5) ไม่สามารถตัดสินได้	64	45.7
4) คุณค่าจากผลงานที่เกิดขึ้นกับตัวผู้วิจัย	1) ระบุ	95	67.9
	2) ไม่ระบุ	35	32.1

การสรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1) ด้านผลผลิต 1) ด้านปัจจัยนำเข้าพบว่า ปัญหาวิจัยส่วนใหญ่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองประเด็นที่นิสิตทำการวิจัยมากที่สุดคือการปรับปรุงพฤติกรรมด้านการออมเงิน/ความประหยัด 2) ด้านกระบวนการ พบว่า ระยะเวลาที่นิสิตใช้ในการทำวิจัยส่วนใหญ่ใช้ระยะเวลา 8-9 สัปดาห์ และใช้ 1-2 เทคนิควิธีในการแก้ไขปัญหา 3) ด้านผลผลิตพบว่า ลักษณะของผลงานส่วนใหญ่ นิสิตจัดทำในลักษณะของสมุดเล่มเล็ก ชิ้นงานส่วนใหญ่มีการรายงานผลและหลักฐานการบันทึกในแต่ละช่วง 2) ด้านคุณค่าของผลงานส่วนใหญ่ นิสิตประสบความสำเร็จคิดเป็นร้อยละ 68.6 และนิสิตส่วนใหญ่เกิดความพึงพอใจจากการปฏิบัติการวิจัยเพื่อพัฒนาพฤติกรรมของตนเองในระดับมากจากผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า นิสิตมีพฤติกรรมการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่แตกต่างกันออกไปและค่อนข้างประสบความสำเร็จ ทั้งนี้เนื่องมาจากการได้มีโอกาสในการสะท้อนคิดตนเองเพื่อสร้างความรู้สู่การเปลี่ยนแปลงตนเอง โดยเป็นไปตามกระบวนการเปลี่ยนแปลงตนเองด้วยกระบวนการวิจัยตนเอง 3 ขั้นตอนหลัก (โครงการสร้างความเข้มแข็งสิ่งแวดล้อมศึกษาในประเทศไทย, 2547) ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1) สภาวะเริ่มต้น เมื่อมีสิ่งรบกวนจิตใจ รู้สึกไม่สบายใจ ขั้นตอนที่ 2) กระบวนการวิจัยตนเอง แบ่งเป็น วงจรที่ 1 เผชิญปัญหา วงจรที่ 2 ผจญปัญหาและผสาน-พัฒนาวิธีการแก้ไข วงจรที่ 3-4-5 เผด็จปัญหาและค้นพบมรรคาและคุณค่าแห่งตน จากนั้นเป็นการสร้างปัญญาโดยการเขียนกรณีศึกษาเพื่อสร้างความรู้เชิงปฏิบัติที่ค้นพบให้ตนเอง ขั้นตอนที่ 3) สภาวะสิ้นสุด เข้าใจ สบายใจ และต้องการจะเรียนรู้และสร้างสรรค์ต่อไป

บรรณานุกรม

โครงการสร้างความเข้มแข็งสิ่งแวดล้อมศึกษาในประเทศไทย. (2547). วิจัยตนเอง: โปรแกรมวิจัยปฏิบัติการเพื่อพัฒนาอาชีพและความเข้มแข็งสิ่งแวดล้อมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โครงการสร้างความเข้มแข็งสิ่งแวดล้อมศึกษาในประเทศไทย

สิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา. (มปป.). แนวทางการใช้การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองในการปฏิบัติงานวิชาชีพครูของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ; คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การวิจัยประเมินผลการจัดการเรียนการสอนรายวิชาสถิติทางการศึกษาเบื้องต้น ปีการศึกษา 2554-2555
**An Evaluation Research of Teaching and Learning on Introduction of Statistics in Education
 Course in Academic Year 2011-2012**

ดร.อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อประเมินการเรียนการสอนรายวิชาสถิติทางการศึกษาเบื้องต้น ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านเนื้อหาของรายวิชา กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นิสิตที่ลงทะเบียนเรียนในปีการศึกษา 2554-2555 จำนวน 261 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบประเมินการเรียนการสอนและใช้สถิติบรรยายในการวิเคราะห์ข้อมูลผลการวิจัย พบว่านิสิตประเมินการเรียนการสอนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดโดยเฉพาะประเด็นการได้ฝึกทำการวิจัยด้านการจัดการเรียนการสอนในภาพรวมนิสิตประเมินในระดับมากที่สุดโดยเฉพาะประเด็นผู้สอนมีความรู้ความเชี่ยวชาญในวิชาที่สอน และด้านเนื้อหาของรายวิชา นิสิตมีความสนุก/ความสุขในการเรียนอยู่ในระดับมากโดยเฉพาะหน่วยการเรียนรู้เรื่องมโนทัศน์เบื้องต้นเกี่ยวกับสถิติ นิสิตประเมินเนื้อหาของรายวิชาในระดับยากโดยเฉพาะหน่วยการเรียนรู้เรื่องการวิเคราะห์ความแปรปรวน นิสิตมีระดับความคิดเห็นในระดับมากที่สุดด้านการนำไปใช้ได้จริงในการเรียน/การทำงานโดยเฉพาะหน่วยการเรียนรู้การวิเคราะห์ความแปรปรวน

คำสำคัญ: การประเมินผล, การเรียนการสอน, สถิติทางการศึกษา

Abstract

The objective of this research was to evaluate teaching and learning on Introduction to Statistics in Education Course in academic year 2011-2012 based on Thailand Qualifications Framework for Higher Education : TQF and in aspects of teaching and learning provision and subject contents. The target group was 261 students who registered in the course. The research instrument was an evaluation form and data were analyzed by using descriptive statistics. The research findings were; Students evaluated teaching and learning based on TQF in high level especially research skill practice. Students evaluated teaching and learning provision in high level, especially, lecturer was expert in contents. As for the course contents, students was happiest in unit of basic concepts of statistics. An analysis of variance was a unit that students evaluated that was the most difficult, but also the most useful.

Keywords: evaluation, teaching and learning, statistics in education

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รายวิชา สถิติทางการศึกษาเบื้องต้น (ศษ 371) เป็นวิชาเลือกหมวดวิชาชีพอครายวิชาหนึ่งในหลักสูตรการศึกษาบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2553) ซึ่งเป็นหลักสูตรที่ปรับปรุงจาก พ.ศ. 2552 ตามประกาศคณะกรรมการการอุดมศึกษา เรื่อง แนวทางการปฏิบัติตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 เป็นไปตามมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2548 ของคุรุสภา และเป็นไปตามอัตลักษณ์การผลิตครูของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2553)

รายวิชา สถิติทางการศึกษาเบื้องต้น (ศษ 371) มีจุดมุ่งหมายของรายวิชา คือ 1) เพื่อให้ นิสิตมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการและวิธีการวิจัยและเทคนิควิธีการทางสถิติ 2) เพื่อให้ นิสิตสามารถนำหลักการและวิธีการวิจัยและเทคนิควิธีการทางสถิติไปใช้ในการวางแผนการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลได้ 3) เพื่อให้ นิสิตสามารถวิเคราะห์ข้อมูล แปลผล

และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ 4) เพื่อให้บัณฑิตมีประสบการณ์ตรงในการออกแบบการวิจัย และสามารถเลือกใช้สถิติให้เหมาะสมกับแบบแผนการวิจัย และ 5) เพื่อให้บัณฑิตมีเจตคติที่ดีต่อการวิจัยและวิธีการทางสถิติรวมทั้งจรรยาบรรณของนักวิจัย โดยวัตถุประสงค์ของรายวิชานี้เพื่อให้บัณฑิตมีความรู้และเห็นความสำคัญในการติดตามพัฒนาการศาสตร์ด้านเทคนิควิธีทางสถิติการศึกษา และสามารถนำความรู้เกี่ยวกับวิธีการทางสถิติไปใช้ให้สอดคล้องกับแบบแผนการวิจัยทางการศึกษาได้หากพิจารณาจากจุดมุ่งหมายของรายวิชาแล้วนั้น พบว่า โครงสร้างและเนื้อหาของรายวิชาสอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (Thailand Qualifications Framework for Higher Education :TQF) ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ 1) คุณธรรม 2) ความรู้ 3) ทักษะทางปัญญา 4) ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ 5) ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และเทคโนโลยีสารสนเทศ และ 6) ทักษะการจัดการเรียนรู้ (คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2553) ทั้งนี้การกำหนดจุดมุ่งหมายของรายวิชานี้เพื่อพัฒนาคุณภาพของนิสิตครูให้สอดคล้องตามแนวนโยบายที่ได้กำหนดไว้

เนื่องจากรายวิชาสถิติทางการศึกษาเบื้องต้น (ศษ 371) ได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนทุกภาคการศึกษา ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554-2555 รวม 4 ภาคการศึกษา จึงจำเป็นต้องมีการประเมินการจัดการเรียนการสอนเพื่อนำผลที่ได้ไปใช้ปรับปรุงและพัฒนาการออกแบบการจัดการเรียนการสอนในภาคเรียนต่อไป โดยการประเมินในครั้งนี้เป็นการประเมินการเรียนการสอนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติจำนวน 6 ด้าน ดังที่กล่าวในข้างต้นนี้ นอกจากนี้ยังได้มีการประเมินเฉพาะด้าน ได้แก่ การประเมินด้านการจัดการเรียนการสอนและการประเมินด้านเนื้อหาของรายวิชาเพิ่มสารสนเทศจากการวิจัยนำไปสู่การปรับปรุงคุณภาพได้อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินการเรียนการสอนรายวิชาสถิติทางการศึกษาเบื้องต้น (ศษ 371) ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF) จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ คุณธรรม ความรู้ ทักษะทางปัญญา ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และเทคโนโลยีสารสนเทศ และทักษะการจัดการเรียนรู้และการประเมินเฉพาะด้าน ได้แก่ การประเมินด้านการจัดการเรียนการสอนและการประเมินด้านเนื้อหาของรายวิชา

ความสำคัญของการวิจัย

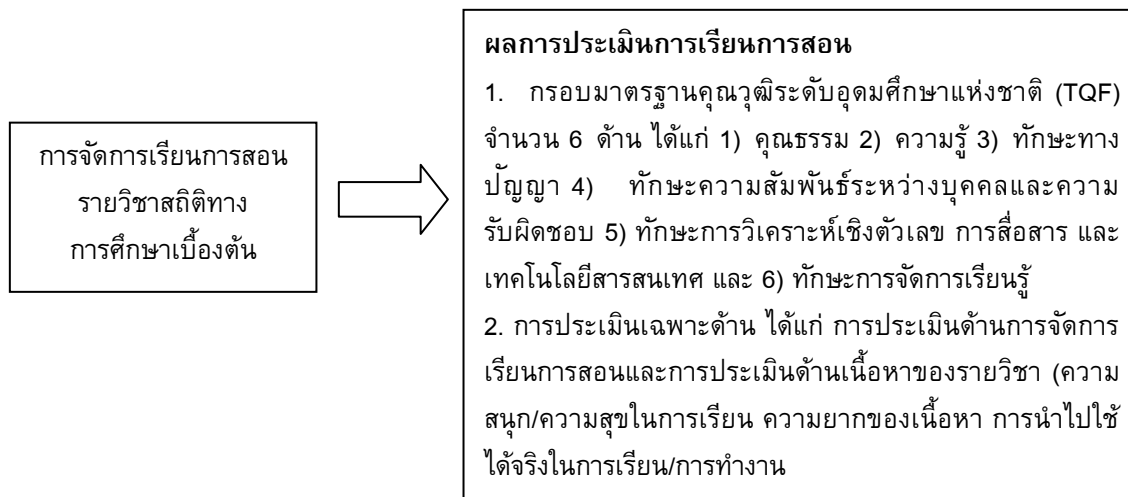
ได้สารสนเทศผลการประเมินการเรียนการสอนรายวิชาสถิติทางการศึกษาเบื้องต้น (ศษ 371) ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติและผลการประเมินด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านเนื้อหาของรายวิชาเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงคุณภาพการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับมาตรฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ผลการประเมินการเรียนการสอนรายวิชาสถิติทางการศึกษาเบื้องต้น (ศษ 371) ประกอบด้วย 1) กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF) จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ คุณธรรม ความรู้ ทักษะทางปัญญา ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และเทคโนโลยีสารสนเทศ และ ทักษะการจัดการเรียนรู้ 2) การประเมินเฉพาะด้าน ได้แก่ การประเมินด้านการจัดการเรียนการสอนและการประเมินด้านเนื้อหาของรายวิชา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อประเมินการเรียนการสอนรายวิชาสถิติทางการศึกษาเบื้องต้น (ศษ 371) โดยการประเมินการเรียนการสอน ประเมิน 2 ส่วนหลักได้แก่ 1) กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF) จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ (1) คุณธรรม (2) ความรู้ (3) ทักษะทางปัญญา (4) ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ (5) ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และเทคโนโลยีสารสนเทศ และ (6) ทักษะการจัดการเรียนรู้และ

2) การประเมินเฉพาะด้าน ได้แก่ การประเมินด้านการจัดการเรียนการสอนและการประเมินด้านเนื้อหาของรายวิชา (ความสนุก/ความสุขในการเรียน ความยากของเนื้อหา การนำไปใช้ได้จริงในการเรียน/การทำงาน) โดยเสนอตั้งภาพที่ 1

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นิสิตที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาสถิติทางการศึกษาเบื้องต้น (ศษ 371) ปีการศึกษา 2554-2555 จำนวน 261 คน แบ่งเป็นปีการศึกษา 2554 จำนวน 117 คน และปีการศึกษา 2555 จำนวน 144 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยปรับจากงานวิจัยเรื่องการพัฒนาการเรียนการสอนและการประเมินผลการเรียนการสอนหลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น (สุพร เข้มแข็งและคณะ, 2554) ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (Thailand Qualifications Framework for Higher Education : TQF) จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ 1) คุณธรรม 2) ความรู้ 3) ทักษะทางปัญญา 4) ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ 5) ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และเทคโนโลยีสารสนเทศ และ 6) ทักษะการจัดการเรียนรู้ และการประเมินเฉพาะด้าน ได้แก่ การประเมินด้านการจัดการเรียนการสอนและการประเมินด้านเนื้อหาของรายวิชา โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการสำหรับข้อมูลพื้นฐานของการตอบ และแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับสำหรับการประเมิน ซึ่งผู้วิจัยได้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลการศึกษาและด้านหลักสูตรและการสอนเพื่อตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยข้อคำถามทุกข้อมีค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและนิยาม (IOC) อยู่ในช่วง 0.67-1.00

การดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองในช่วงโม่งเรียนสุดท้ายของการจัดการเรียนการสอนรายวิชาสถิติทางการศึกษาเบื้องต้น (ศษ 371) ในภาคเรียนที่ 1 และ 2 ของปีการศึกษา 2554 และ 2555 โดยใช้แบบสอบถามกับนิสิตทุกกลุ่ม จำนวน 261 ฉบับ ได้รับกลับคืนจำนวน 254 ฉบับ โดยมีอัตราการตอบกลับคิดเป็นร้อยละ 97.31 นิสิตส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 178 คน และเพศชาย 76 คน คิดเป็น ร้อยละ 70.10 และ 29.90 ตามลำดับ โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มปีการศึกษา 2554 ภาคเรียนที่ 1 จำนวน 67 คน แบ่งเป็นเพศชาย 12 คน เพศหญิง 55 คน ภาคเรียนที่ 2 จำนวน 44 คน แบ่งเป็นเพศชาย 13 คน เพศหญิง 31 คน กลุ่มปีการศึกษา 2555 ภาคเรียนที่ 1 จำนวน 79 คน แบ่งเป็นเพศชาย 24 คน เพศหญิง 55 คน และภาคเรียนที่ 2 จำนวน 64 คน แบ่งเป็นเพศชาย 27 คน เพศหญิง 37 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีการแปลความหมายคะแนน ดังนี้ 4.20-5.00 หมายถึงมากที่สุด 3.40-4.19 หมายถึง มาก 2.60-3.39 หมายถึง ปานกลาง 1.80-2.59 หมายถึง น้อย 1.00-1.79 หมายถึง น้อยที่สุด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนรายวิชาสถิติทางการศึกษาเบื้องต้น(ศษ 371) พบว่า

1.การประเมินการเรียนการสอนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พบว่า นิสิตมีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่นิสิตมีความคิดเห็น 3 อันดับแรก คือ ผู้เรียนได้ฝึกทำการวิจัย ($M = 4.81, SD = 0.43$) การเปิดโอกาสให้นิสิตจัดทำรายงาน/โครงการ ($M = 4.78, SD = 0.45$) และอาจารย์เป็นแบบอย่างที่ดีในการสอน ($M = 4.70, SD = 0.48$) ตามลำดับ ดังนี้

ตาราง1ผลการประเมินการเรียนการสอนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา

รายการ	M	S.D.	ระดับ ความ คิดเห็น
ด้านคุณธรรม/จริยธรรม			
1. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการเรียนรู้จากสถานการณ์จริงโดยสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม	3.93	.71	มาก
2. จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการเป็นผู้นำและผู้ตาม	3.88	.78	มาก
3. อาจารย์เป็นแบบอย่างที่ดีในการสอน	4.70	.48	มากที่สุด
4. จัดกิจกรรมที่ปลูกฝังให้นิสิตเป็นผู้ที่มีวินัยในตนเองและมีระเบียบทั้งด้านการเรียนและการดำรงชีวิต	4.21	.77	มากที่สุด
ด้านความรู้			
5. ส่งเสริมให้นิสิตค้นคว้าและเรียนรู้ด้วยตนเอง	4.51	.58	มากที่สุด
6. เปิดโอกาสให้นิสิตจัดทำรายงาน โครงการ	4.78	.45	มากที่สุด
7. จัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้นิสิตได้วิเคราะห์สภาพปัญหาหรือสถานการณ์จริงต่าง ๆ ทั้งในระดับบุคคลและกลุ่ม	4.39	.64	มากที่สุด
ด้านทักษะทางปัญญา			
8. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสะท้อนความคิดและอภิปรายกลุ่มเกี่ยวกับสถานการณ์ต่าง ๆ	4.30	.69	มากที่สุด
9. ส่งเสริมให้ผู้เรียนวิเคราะห์กรณีศึกษา การจัดทำรายงาน โครงการ	4.68	.51	มากที่สุด
10. จัดกิจกรรมที่ให้นิสิตมีโอกาสเรียนรู้จากปัญหาและประสบการณ์จริงเพื่อการเสนอแนะหาแนวทางแก้ไข	4.46	.64	มากที่สุด
ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ			
11. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการทำงานเป็นกลุ่ม	4.55	.58	มากที่สุด
12. จัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบในภาคปฏิบัติทั้งในและนอกชั้นเรียน	4.44	.62	มากที่สุด
13. สอดแทรกเรื่องความรับผิดชอบ	4.40	.65	มากที่สุด
14. สอดแทรกเรื่องการมีมนุษยสัมพันธ์	4.31	.74	มากที่สุด

ตาราง 1(ต่อ)

รายการ	M	S.D.	ระดับ ความ คิดเห็น
ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ			
15. ส่งเสริมให้นิสิตฝึกฝนการนำเสนอผลงานอย่างมีประสิทธิภาพ	4.34	.71	มากที่สุด
16. จัดประสบการณ์เรียนรู้ที่เน้นการฝึกทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ	4.39	.70	มากที่สุด
17. จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกการวิเคราะห์เชิงตัวเลขและเทคนิคทางสถิติ	4.62	.54	มากที่สุด
18. ส่งเสริมให้นิสิตฝึกฝนและพัฒนาทักษะการสื่อสารทั้งการฟัง การพูด และการเขียนระหว่างผู้เรียนและผู้สอน	4.26	.71	มากที่สุด
ด้านทักษะการจัดการเรียนรู้			
20 ผู้เรียนได้ฝึกทำการวิจัย	4.81	.43	มากที่สุด

2.การประเมินด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า นิสิตมีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่นิสิตมีความคิดเห็น 3 อันดับแรก คือผู้สอนมีความรู้ความเชี่ยวชาญในวิชาที่สอน ($M = 4.82, SD = 0.40$) ความสามารถของผู้สอนในการถ่ายทอดความรู้เนื้อหาวิชา ($M = 4.81, SD = 0.41$) และความเป็นกัลยาณมิตรของผู้สอนต่อนิสิต ($M = 4.81, SD = 0.43$) ตามลำดับ ดังตาราง2

ตาราง2 ผลการประเมินด้านการจัดการเรียนการสอน

รายการ	M	S.D.	ระดับ ความ คิดเห็น
ด้านวัน/เวลาและสถานที่เรียน			
1. วันและเวลาเรียนมีความเหมาะสมกับรายวิชา	4.43	.67	มากที่สุด
2. ห้องเรียนมีขนาดเหมาะสมกับจำนวนนิสิต	3.93	.94	มาก
3. ห้องเรียนมีจำนวนโต๊ะและเก้าอี้เพียงพอกับจำนวนนิสิต	4.02	.95	มาก
ด้านเนื้อหาวิชา			
4. จำนวนเนื้อหาที่มีความเหมาะสมกับระยะเวลาเรียน	4.49	.66	มากที่สุด
5. เนื้อหาที่มีความยากง่ายกับระดับความรู้ของนิสิต	4.33	.62	มากที่สุด
6. ลำดับของเนื้อหาวิชามีความต่อเนื่องกัน	4.67	.53	มากที่สุด
ด้านวิธีการสอน/กิจกรรมการเรียนการสอน			
7. ผู้สอนใช้วิธีการสอนเหมาะสมกับเนื้อหาวิชา	4.64	.52	มากที่สุด
8. กิจกรรมการเรียนการสอนมีความหลากหลาย	4.35	.69	มากที่สุด
9. การสอนเน้นการฝึกปฏิบัติงานเดี่ยวและงานกลุ่ม	4.56	.61	มากที่สุด
10. ผู้สอนนำประสบการณ์ในชีวิตประจำวันมาใช้ประกอบการเรียนการสอน	4.45	.65	มากที่สุด
11. ผู้สอนสามารถเปรียบเทียบ ยกตัวอย่างในการอธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจ	4.65	.55	มากที่สุด
12. ผู้สอนใช้คำถามกระตุ้นการคิดของผู้เรียน	4.56	.59	มากที่สุด
13. ผู้สอนปรับและยืดหยุ่นกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพการณ์	4.50	.60	มากที่สุด
14. ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ซักถามและแสดงความคิดเห็น	4.62	.55	มากที่สุด

ตาราง2(ต่อ)

รายการ	M	S.D.	ระดับ ความ คิดเห็น
ด้านผู้สอน			
15. ความสามารถของผู้สอนในการถ่ายทอดความรู้เนื้อหาวิชา	4.81	.41	มากที่สุด
16. ผู้สอนมีความรู้ความเชี่ยวชาญในวิชาที่สอน	4.82	.40	มากที่สุด
17. ความเป็นกัลยาณมิตรของผู้สอนต่อนิสิต	4.81	.43	มากที่สุด
18. ผู้สอนให้คำแนะนำ/คำปรึกษาการเรียนในรายวิชา	4.78	.43	มากที่สุด
สื่อการเรียนการสอน			
19. ผู้สอนใช้สื่อการเรียนการสอนเหมาะสมกับวิธีการสอนและเนื้อหาวิชา	4.59	.54	มากที่สุด
20. สื่อการสอนมีความน่าสนใจและหลากหลาย	4.26	.67	มากที่สุด
21. ความเหมาะสมของเอกสารประกอบการสอน	4.61	.58	มากที่สุด
ภาระงานที่มอบหมาย			
22. ภาระงานที่มอบหมายมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อหาวิชา	4.46	.60	มากที่สุด
23. ความเหมาะสมของระดับภาระงานที่มอบหมายกับความสามารถของนิสิต	4.33	.67	มากที่สุด
24. ความเหมาะสมของปริมาณของงานที่มอบหมาย (งานเดี่ยว/งานกลุ่ม)	4.35	.70	มากที่สุด
การวัดและประเมินผลรายวิชา			
25. มีการชี้แจงการวัดและประเมินร่วมกันระหว่างนิสิตและผู้สอน	4.52	.57	มากที่สุด
26. เกณฑ์การวัดและประเมินผลรายวิชามีความชัดเจนเหมาะสม	4.67	.49	มากที่สุด
27. ใช้วิธีการหลากหลายในการวัดความสามารถของผู้เรียน	4.34	.65	มากที่สุด
28. สะท้อนผลการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทราบเพื่อการปรับปรุงตนเอง	4.33	.65	มากที่สุด
29. การวัดและประเมินผลรายวิชามีความชัดเจน โปร่งใส และตรวจสอบได้	4.63	.54	มากที่สุด
ความรู้ที่ได้รับและการนำไปใช้ประโยชน์			
30. ความรู้ภาพรวมในเนื้อหาของรายวิชาที่ได้รับ	4.52	.55	มากที่สุด
31. ความรู้ในรายวิชานี้สามารถนำไปใช้ในการเรียนรายวิชาต่อเนื่องได้เช่นการวัดและประเมินผล การวิจัยทางการศึกษา	4.65	.54	มากที่สุด
32. ความรู้ในรายวิชานี้สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติวิชาชีพครูได้จริง	4.69	.50	มากที่สุด
33. นิสิตได้พัฒนาความสามารถทางวิชาการจากการศึกษาในรายวิชานี้	4.63	.52	มากที่สุด

3.การประเมินเนื้อหาของรายวิชา 1) ด้านความสนุก/ความสุขในการเรียน พบว่า นิสิตมีความสนุก/ความสุขในการเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายหน่วยการเรียนรู้พบว่า หน่วยที่นิสิตมีความคิดเห็นมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ หน่วยการเรียนรู้โมทัศน์เบื้องต้นเกี่ยวกับสถิติ ($M = 4.29$, $SD = 0.77$) หน่วยการเรียนรู้การวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลาง ($M = 4.28$, $SD = 0.74$) และหน่วยการเรียนรู้การแจกแจงความถี่ ($M = 4.26$, $SD = 0.66$) 2) ด้านความยาก พบว่า ในภาพรวมนั้นนิสิตมีความยากอยู่ในระดับยากมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายหน่วยการเรียนรู้พบว่า หน่วยที่นิสิตมีความคิดเห็นมากที่สุด 3 อันดับแรก คือหน่วยการเรียนรู้การวิเคราะห์ความแปรปรวน ($M = 4.22$, $SD = 0.87$) หน่วยการเรียนรู้การทดสอบค่าเฉลี่ย 2 กลุ่ม ($M = 4.11$, $SD = 0.88$) และหน่วยการเรียนรู้การทดสอบค่าเฉลี่ย 1 กลุ่ม ($M = 3.93$, $SD = 0.94$) ตามลำดับ 3) ด้านการนำไปใช้ได้จริงในการเรียน/การทำงาน พบว่า ในทุกหน่วยการเรียนรู้ที่นิสิตมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายหน่วยการเรียนรู้พบว่า หน่วยที่นิสิตมีความคิดเห็นมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ หน่วยการเรียนรู้การวิเคราะห์ความแปรปรวน ($M = 4.52$, $SD = 0.72$)

หน่วยการเรียนรู้การทดสอบค่าเฉลี่ย 2 กลุ่ม ($M = 4.51$, $SD = 0.72$) และหน่วยการเรียนรู้การทดสอบค่าเฉลี่ย 1 กลุ่ม ($M = 4.46$, $SD = 0.75$) ตามลำดับดังตาราง 3

ตาราง 3 การประเมินเนื้อหาของรายวิชา

หน่วยการเรียนรู้	ความสนุก/ความสุขในการเรียน			ความยากของเนื้อหา			การนำไปใช้ได้จริง		
	M	SD	ระดับ ความคิดเห็น	M	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น	M	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
หน่วยที่ 1 โน้ตค้นเบื้องต้นเกี่ยวกับสถิติ	4.29	.77	มากที่สุด	2.83	1.12	ปานกลาง	4.31	.80	มากที่สุด
หน่วยที่ 2 การแจกแจงความถี่	4.26	.66	มากที่สุด	2.92	1.06	ปานกลาง	4.38	.72	มากที่สุด
หน่วยที่ 3 การวัดตำแหน่งและการเปรียบเทียบ	4.24	.71	มากที่สุด	3.03	1.05	ปานกลาง	4.37	.73	มากที่สุด
หน่วยที่ 4 การวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลาง	4.28	.74	มากที่สุด	3.13	1.07	ปานกลาง	4.41	.72	มากที่สุด
หน่วยที่ 5 การวัดการกระจาย	4.21	.77	มากที่สุด	3.28	1.02	ปานกลาง	4.38	.71	มากที่สุด
หน่วยที่ 6 การแจกแจงปกติ/มาตรฐาน	4.15	.78	มาก	3.41	1.01	มาก	4.39	.72	มากที่สุด
หน่วยที่ 7 การทดสอบสมมติฐาน	4.08	.86	มาก	3.74	.95	มาก	4.42	.71	มากที่สุด
หน่วยที่ 8 การทดสอบค่าเฉลี่ย 1 กลุ่ม	3.99	.87	มาก	3.93	.94	มาก	4.46	.75	มากที่สุด
หน่วยที่ 9 การทดสอบค่าเฉลี่ย 2 กลุ่ม	3.97	.88	มาก	4.11	.88	มาก	4.51	.72	มากที่สุด
หน่วยที่ 10 การวิเคราะห์ความแปรปรวน	3.96	.98	มาก	4.22	.87	มากที่สุด	4.52	.72	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.14	.80	มาก	3.46	1.00	มาก	4.42	0.73	มากที่สุด

การสรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การประเมินการเรียนการสอนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาในภาพรวมนั้นนิสิตมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดโดยเฉพาะประเด็นผู้เรียนได้ฝึกทำการวิจัยส่วนการประเมินด้านการจัดการเรียนการสอนในภาพรวมนั้นนิสิตมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดโดยเฉพาะประเด็นผู้สอนมีความรู้ความเชี่ยวชาญในวิชาที่สอนซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวได้สอดคล้องกับสุพร เข้มแข็งและคณะ (2554) ที่ได้ประเมินผลในระดับมากถึงระดับมากที่สุด ส่วนด้านการประเมินเนื้อหาของรายวิชา ด้านความสนุก/ความสุขในการเรียน พบว่า ในภาพรวมนั้นนิสิตมีความสนุก/ความสุขในการเรียนอยู่ในระดับมากโดยเฉพาะหน่วยการเรียนรู้เรื่องมโนทัศน์เบื้องต้นเกี่ยวกับสถิติ ด้านความยาก พบว่า ในภาพรวมนั้นนิสิตมีความคิดเห็นอยู่ในระดับยากมากโดยเฉพาะหน่วยการเรียนรู้เรื่องการวิเคราะห์ความแปรปรวน ด้านการนำไปใช้ได้จริงในการเรียน/การทำงาน พบว่า ในทุกหน่วยการเรียนรู้นั้นนิสิตมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดโดยเฉพาะหน่วยการเรียนรู้การวิเคราะห์ความแปรปรวนซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวได้สอดคล้องกับสันต์ สุวทันพรกุล (2554) ที่ได้ทำการวิจัยเชิงประเมินในรายวิชาสถิติทางการศึกษาเบื้องต้นและให้ผลการประเมินที่คล้ายคลึงกันในด้านความสนุก/ความสุข ความยาก และการนำไปใช้ได้จริงในการเรียน

ข้อเสนอแนะของการวิจัย

งานวิจัยนี้มุ่งประเมินการเรียนการสอนรายวิชาสถิติทางการศึกษาเบื้องต้นตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านเนื้อหาของรายวิชา ทั้งนี้เพื่อให้สะท้อนภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของรายวิชาสถิติทางการศึกษาเบื้องต้นอย่างชัดเจน ควรทำการศึกษาเชิงวิเคราะห์ประเด็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน เช่น การวิเคราะห์วิธี/ลักษณะการเรียนของนิสิต ลักษณะผลงาน/กิจกรรม/โครงการวิจัยของนิสิต เป็นต้น เพื่อให้เห็นถึงรูปแบบ กระบวนการ เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- ศึกษาศาสตร์, คณะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (2553). **มคอ. 2 หลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต หมวดวิชาชีพครู (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2553)**. กรุงเทพฯ; คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สันต์ สุวทันพรกุล. (2554). **การวิจัยประเมินผลการพัฒนาการเรียนการสอนโดยเน้นทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศรายวิชา ศษ 371 สถิติทางการศึกษาเบื้องต้น** กรุงเทพฯ; คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุวพร เชื้อมเฮงและคณะ. (2554). **การพัฒนาการเรียนการสอนและการประเมินผลการเรียนการสอนหลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิตหมวดวิชาชีพครู**. กรุงเทพฯ; คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

การศึกษาความเที่ยงตรงของลักษณะการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์
ของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษทางด้านวิทยาศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

A Study of Validity of Science Creative Learning Characteristic

Of Science Gifted –Students in Upper Secondary

ดร.วิไลลักษณ์ ลังกา¹,รองศาสตราจารย์ ดร.ดุขฎิ โยเหลา²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมาย คือ 1) เพื่อศึกษาความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของลักษณะการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ของเด็กที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์ 2) เพื่อศึกษาความเที่ยงตรงเชิงพยากรณ์ของลักษณะการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ และ 3) เพื่อศึกษาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดลักษณะการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 250 คน ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้ เป็นแบบวัดจำนวน 2 ฉบับ คือ แบบวัดลักษณะการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ และแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) และการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ลักษณะการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ของเด็กที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ โดยทั้ง 4 องค์ประกอบร่วมกันอธิบายความแปรปรวนรวมได้ร้อยละ 43.97
2. ลักษณะการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์สามารถอธิบายความแปรปรวนในความคิดสร้างสรรค์ได้ร้อยละ 37
3. แบบวัดลักษณะการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.91

คำสำคัญ: ลักษณะการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์, เด็กที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์

Abstract

The purposes of this research were of three folds:- 1) to study construct validity of science creative learning characteristic of science gifted-students.; 2) to study predictive validity of science creative learning characteristic on creative thinking.; 3) to study reliability of science creative learning characteristic questionnaire. The sample consisted of 250 science gifted-students from upper secondary level in the Bangkok Metropolis. The instruments for this study were questionnaires on science creative learning characteristic and creative thinking. The data were analyzed by using exploratory factor analysis and simple regression analysis.

The results of the research were as follows: 1) science creative learning characteristic of science gifted-students consisted of 4 factors. There 4 factors accounted for 43.97% of the total variance. 2) Science creative learning characteristic can predict creative thinking at 37% 3) the reliability of the science creative learning characteristic questionnaire calculated by alpha coefficient was 0.91

Keywords: science creative learning characteristic, science gifted-students

1 อาจารย์ประจำภาควิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2 ที่ปรึกษา อาจารย์ประจำสถาบันพฤกษศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ความเป็นมาของปัญหาการวิจัย

จากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งในด้านวิทยาการ ข่าวสาร ข้อมูล เราจึงจำเป็นต้องทำให้สังคม เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้คู่กันไป (Learning Society) เพื่อให้คนสามารถเฝ้าหาคำความรู้ ข่าวสาร ข้อมูล ได้อย่างสะดวก ทันทีทันใดทันต่อเหตุการณ์ การจัดการศึกษาจึงต้องจัดได้หลายรูปแบบและหลากหลาย เพื่อให้คนทุกเพศ ทุกวัย ทุกหมู่เหล่า ได้เรียนรู้อย่างทั่วถึง และเป็นผู้ที่ รู้ทัน รู้นำโลก มีทักษะในการแสวงหาคำความรู้ สร้างความรู้ และใช้ความรู้ให้เกิดประโยชน์ ทำให้เกิดผลผลิตที่มีคุณภาพ สามารถแข่งขันได้ในขณะที่ยังคงความเป็นเอกลักษณ์ไทย (ลัดดา ภูเกียรติ และคณะ. 2548 : 13) และจากจุดมุ่งหมายของการปฏิรูปการศึกษาเพื่อที่จะสร้างบุคคลแห่งการเรียนรู้ องค์กรแห่งการเรียนรู้ และสังคมแห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น โดยผู้ที่ผ่านการศึกษแต่ละคน จะต้องมีความสามารถในการคิดเห็น เป็นผู้ใฝ่รู้ และสามารถแสวงหาคำความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (พิชัย นิลทองคำ.2542) ที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นสำคัญ สามารถแสวงหาคำความรู้ได้ด้วยตนเอง ตามความสนใจศักยภาพความพร้อมและโอกาส สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545 - 2559) ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคนอย่างรอบด้าน โดยให้คนมีโอกาสเข้าถึงการเรียนรู้ ปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อผู้เรียน พัฒนาสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ สร้างโอกาสให้คนไทยทุกคนมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง ให้ก้าวทันกับโลกยุคข้อมูลข่าวสารและวิทยาการสมัยใหม่ มีการแสวงหาคำความรู้ด้วยตนเอง ให้ทุกองค์กรและทุกส่วนในสังคมมีความใฝ่รู้ และพร้อมที่จะเรียนรู้อยู่เสมอ เพื่อพัฒนาสังคมให้เป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้

แม้ว่าสังคมไทย จะเข้ามาอยู่ในสังคมยุคข่าวสารข้อมูล มีแหล่งทุนที่จะสร้างเสริมความรู้ความเข้าใจพร้อมพร้อมบริบูรณ์ แต่เรากลับพบว่าเด็กไทยใช้เครื่องมือในการเสาะหาคำความรู้ในทางไม่ถูกไม่ควร แทนที่จะได้ประโยชน์ โดยเอาข้อมูลข่าวสารมาเป็นเครื่องพัฒนาสติปัญญาก็กลับกลายเป็นว่าไปพัฒนาโมหะให้มากขึ้น กลายเป็นว่ายิ่งลุ่มหลง มัวเมาและสับสน เติลิดไปในทางที่ผิดผลาดมากยิ่งขึ้น (พระธรรมปิฎก. 2546: 47-48) อีกทั้งลักษณะของสังคมปัจจุบันเด็กไทยอีกด้านหนึ่ง มีการแสวงหาคำความรู้ ความสุขและการมีเพื่อนใหม่ทางอินเทอร์เน็ต ในขณะที่ครอบครัวไทยสถาบันการศึกษามีความตื่นตัวจัดซื้อและจัดหาในเรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศ คอมพิวเตอร์ เพื่อหวังให้เด็กและเยาวชนก้าวทันไปกับกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งในความเป็นจริงคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต มีทั้งข้อดีและข้อเสีย ในด้านดีเด็กได้มีห้องสมุดโลกที่สะดวก ง่ายต่อการเรียนรู้และหาข้อมูลที่ทันสมัยอันจักเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ค้นคว้า ในการตรงข้ามข้อเสียของอินเทอร์เน็ตมีอยู่มากมายเช่นเดียวกัน ซึ่งการแชต การเปิดเว็บ ล้วนนำไปสู่การเสี่ยงอันตรายแบบใหม่อาชญากรรมทางเพศที่ไม่มีตัวตน การหลอกลวง การนำเสนอความผิดปกติทางเพศ เด็กที่อ่อนแอกว่า ไร้ไม่เท่าทันจะกลายเป็นเหยื่อทางเพศให้กับผู้รู้ช่องทางและมีความชำนาญในเรื่องนี้มากกว่า (สมพงษ์ จิตระดับ สุอังคะวาทิน. 2547: 48-49)

ดังนั้นการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีใหม่ๆ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเน้นให้เด็กมีความรับผิดชอบ มีทักษะในการเลือกเทคโนโลยีต่างๆ ว่าจะต้องเลือกใช้เทคโนโลยีประเภทใด และต้องมีความสามารถมีทักษะในการแยกข้อมูลที่มีประโยชน์และไม่มีประโยชน์หรือไม่มีคุณค่าได้ (ศันสนีย์ ฉัตรคุปต์ และอุษา ชูชาติ.2545: 49) และการเรียนรู้ในยุคใหม่ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในโรงเรียน แต่เกิดขึ้นได้อย่างกว้างขวางในหลายสถานที่ แม้แต่ในบ้านของตนเองก็เป็นแหล่งเรียนรู้ได้ ถ้ามีระบบสื่อสารและข้อมูลข่าวสารที่ดีพอ(พนม พงษ์ไพบูลย์.2543: 15)และอีริค ฮอฟเฟอร์ (Eric Hoffer.1998 อ้างในศันสนีย์ ฉัตรคุปต์ และอุษาชูชาติ.2545: 69) ได้กล่าวไว้ว่า ถึงแม้ระบบการศึกษาหรือระบบการเรียนรู้รูปแบบเดิม จะทำให้มนุษย์ประสบความสำเร็จ ทำให้รู้สึกว่ามีชีวิตที่พร้อมที่จะอยู่ในโลกได้อย่างสวยงามดังตามก็ตาม แต่ทว่าโลกที่กล่าวถึงไม่มีอีกแล้ว ปัจจุบันโลกได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นโลกยุคใหม่เป็นโลกยุคสังคมแห่งความรู้ ฉะนั้นมนุษย์ยุคใหม่จะต้องมีความสามารถที่จะเรียนรู้ด้วยตัวเองได้ สามารถเรียนรู้ถึงความหมายของสิ่งต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปรอบๆ ตัวเอง สามารถที่จะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยตนเอง รวมถึงสามารถที่จะสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ได้

จากสภาพปัญหาและความสำคัญของการเรียนรู้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาองค์ประกอบของลักษณะการเรียนรู้ที่ดี การเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ ของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษทางด้านวิทยาศาสตร์ ว่าลักษณะการเรียนรู้แบบนี้จะประกอบได้ด้วยองค์ประกอบใดบ้าง และที่ผู้วิจัยสนใจศึกษาถึงลักษณะการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์กับเด็กที่มีความสามารถพิเศษนั้น เนื่องด้วย เด็กผู้มีความสามารถพิเศษ คือทรัพยากรที่มีคุณค่าซึ่งประมาณค่ามิได้ ไม่เฉพาะต่อตนเองเท่านั้นแต่

ยังมีประโยชน์มากมายต่อมนุษยชาติ เพราะเด็กประเภทนี้หากได้รับการส่งเสริมอย่างเต็มที่และถูกต้อง เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่อาจจะเป็นนักประดิษฐ์คิดค้นทางวิทยาศาสตร์ อุตสาหกรรมหรืออาจเป็นวิศวกรที่มีความสามารถที่สร้างคุณประโยชน์อันมหาศาลให้แก่ประเทศชาติ แต่ในทางตรงกันข้ามหากเด็กได้รับการปลูกฝังที่ไม่เหมาะสมใช้ความเก่ง ความฉลาดในทางที่ผิดและเป็นภัยต่อสังคมอาจเป็นอาชญากรที่สร้างปัญหามาทำร้ายสังคมในภายหลัง (หม่อมดุษฎี บริพัตร ณ อยุธยา.2531; อุษณีย์ โภธิสุข.2541) ซึ่งจะเห็นว่าหากเด็กกลุ่มนี้ได้รับการพัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้ในทางที่ถูกที่ควร และเหมาะสมกับระดับความสามารถ เด็กกลุ่มนี้ก็จะนำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ออกมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาประเทศในทางที่ถูกที่ควร อันสืบเนื่องมาจากการมีลักษณะการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ เพราะการเรียนรู้จะนำไปสู่การพัฒนาตนเองให้รู้ทันความรู้ที่เป็นพื้นฐานสำคัญในการดำรงชีวิตและกระแสต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์นี้ควรเป็นการเรียนรู้ในลักษณะของการแสวงหาความรู้ คัดสรรความรู้ที่มีวิจรรย์คุณ เรียนรู้ตามทำนองคลองธรรมที่เหมาะสมกับวัฒนธรรมไทยรวมถึงการตระหนักรู้ถึงความสำคัญ คุณค่าและประโยชน์ของการเรียนรู้ และสามารถนำสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้มาประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมโดยใช้ไหวพริบ สามารถคิดวิเคราะห์ ไตร่ตรอง พิจารณา ถิ่นกรองข้อมูลข่าวสารต่างๆ ก่อนนำมาประยุกต์ใช้ประโยชน์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของลักษณะการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ของเด็กที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์
2. เพื่อศึกษาความเที่ยงตรงเชิงพยากรณ์ของลักษณะการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์
3. เพื่อศึกษาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดลักษณะการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ของเด็กที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์

สมมติฐานการวิจัย

1. องค์ประกอบของลักษณะการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์มีมากกว่า 1 องค์ประกอบ
2. ลักษณะการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์สามารถทำนายความคิดสร้างสรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความเที่ยงตรงของลักษณะการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และในส่วนนี้จะได้กล่าวถึงกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร จากโรงเรียน 4 โรงเรียน คือ โรงเรียนบดินเดชา(สิงห์ สิงหเสนี)โรงเรียนเตรียมอุดมโรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัยและโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย รวมนักเรียนทั้งสิ้นจำนวน 250 คนซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบวัดลักษณะการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ และแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. แบบวัดลักษณะการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองโดยลักษณะของข้อคำถามเป็นข้อความเกี่ยวกับลักษณะการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วย

ข้อคำถาม จำนวน 40 ข้อ โดยลักษณะของข้อคำถามมีลักษณะเป็น มาตรฐานประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่จริงที่สุดไปจนถึงไม่จริงเลย พิสัยของคะแนนอยู่ระหว่าง 40 - 240 คะแนน แบบวัดลักษณะการเรียนรู้สร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.32-0.67 และมีค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แอลฟาเท่ากับ .91

2. **แบบวัดความคิดสร้างสรรค์** เป็นแบบวัดของ อารี พันธุ์ณี (2545) โดยลักษณะของข้อคำถามมีลักษณะเป็น มาตรฐานประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ จริงที่สุดไปจนถึงไม่จริงเลย มีคะแนน 6 ถึง 1 จากคำตอบ "จริงที่สุด" ถึง "ไม่จริงเลย" ข้อคำถามมีจำนวน 12 ข้อ พิสัยของคะแนนอยู่ระหว่าง 12-72 คะแนน แบบวัดความคิดสร้างสรรค์มีค่าความเชื่อมั่น สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แอลฟาเท่ากับ .82

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างและหาคุณภาพของแบบวัดลักษณะการเรียนรู้สร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ขึ้น โดยมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบวัด
2. ศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้ และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการเรียนรู้สร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์
3. เขียนนิยามปฏิบัติการจากการศึกษาในข้อ 2 แล้วเขียนพฤติกรรมตามลักษณะที่จะวัด
4. เขียนข้อคำถามในแบบวัดให้สอดคล้องกับนิยามปฏิบัติการ ซึ่งเป็นแบบวัดลักษณะการเรียนรู้

อย่างสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์

5. ตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นของแบบวัด โดยตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา(Content Validity)ซึ่งได้ให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบวัดว่ามีเนื้อหาครบถ้วนตามนิยามปฏิบัติการหรือไม่ ภาษาและสำนวนของข้อความเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างหรือไม่ แล้วจึงนำมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้แบบวัดสมบูรณ์มากที่สุดก่อนที่จะนำไปทดลองใช้

6. นำแบบวัดไปทดลองใช้ กับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์ จำนวน 109 คน ซึ่งเป็นกลุ่มที่อยู่ภายใต้กลุ่มประชากรที่ศึกษา เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ โดยใช้การวิเคราะห์หาค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม(Item-total correlation) ซึ่งปรากฏว่า แบบวัดลักษณะการเรียนรู้สร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ ทั้งหมดจำนวน 42 ข้อ ผ่านเกณฑ์การพิจารณา จำนวน 40 ข้อ โดยมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.32 – 0.67 จากนั้นผู้วิจัยนำแบบวัดลักษณะ การเรียนรู้ มาหาค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.86

7. นำแบบวัดที่ได้รับการคัดเลือกจากข้อ 6 ไปเก็บข้อมูลจริงกับ นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์ จำนวน 340 คน โดยได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน 250 ฉบับ นำผลการตรวจให้คะแนนมาวิเคราะห์ หาค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง ด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ และหาความเที่ยงตรงเชิงพยากรณ์ ด้วยการวิเคราะห์การถดถอย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้จะทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน และตัวแปร โดยการวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน เช่น ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าพิสัย ค่าความเบ้และความโด่ง
2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson correlation coefficient)
3. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐานข้อที่ 1
4. การวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression Analysis) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐานข้อที่ 2

การสรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการอภิปรายผล ออกเป็น 3 ส่วน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ ส่วนแรกเป็นผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเพื่อทดสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของลักษณะการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ ส่วนที่สอง เป็นผลการวิเคราะห์การถดถอยเพื่อทดสอบความเที่ยงตรงเชิงพยากรณ์ระหว่างลักษณะการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์กับความคิดสร้างสรรค์ และส่วนที่สาม เป็นการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นแบบหาความสอดคล้องภายในของแบบวัดลักษณะการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

จุดมุ่งหมายของการวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของลักษณะการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ของเด็กที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 ที่ว่า "ลักษณะการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์มีองค์ประกอบมากกว่า 1 องค์ประกอบ" สมมติฐานนี้เป็นการคาดหมายถึงองค์ประกอบของลักษณะการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์จะมีองค์ประกอบมากกว่า 1 องค์ประกอบ ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบดังนี้

ลักษณะการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ โดยค่าน้ำหนักองค์ประกอบและค่าการร่วมของตัวแปรเป็นไปตามเกณฑ์ โดยองค์ประกอบแรกมีค่าไอเกนเท่ากับ 4.99 อธิบายความแปรปรวนรวมได้ร้อยละ 12.48 องค์ประกอบที่ 2 มีค่าไอเกนเท่ากับ 4.79 อธิบายความแปรปรวนรวมได้ร้อยละ 11.97 องค์ประกอบที่ 3 มีค่าไอเกนเท่ากับ 4.23 อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 10.59 และองค์ประกอบที่ 4 มีค่าไอเกนเท่ากับ 3.57 อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 8.93 โดยทั้ง 4 องค์ประกอบร่วมกันอธิบายความแปรปรวนรวมได้ร้อยละ 43.97 จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ลักษณะการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 ประยุกต์ใช้และพัฒนาให้เกิดประโยชน์ องค์ประกอบที่ 2 การจัดการความรู้ องค์ประกอบที่ 3 สนใจใฝ่เรียนรู้ และองค์ประกอบที่ 4 จริยธรรมในการเรียนรู้ ซึ่งสนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 1 และสอดคล้องกับการศึกษาจากแนวคิดและทฤษฎีการเรียนรู้ของบรูเนอร์และแนวคิดของน้ำทิพย์ วิภาวิน (2547) ที่เสนอหลักวิธีการเรียนรู้ ว่าประกอบไปด้วย การรับข้อมูล การแปลงข้อมูล และการนำข้อมูลไปใช้ ซึ่งองค์ประกอบของการเรียนรู้ที่ประกอบไปด้วยการเปิดใจรับข้อมูลโดยใช้ทักษะต่าง ๆ การใช้ทักษะการคิดวิเคราะห์ และสามารถนำสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในทางสร้างสรรค์และนอกจากกระบวนการ 3 อย่างนี้ การเรียนรู้ที่ดี ควรเป็นการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์ โดยเป็นการเรียนรู้ที่มีจริยธรรม เป็นตามทำนองคลองธรรมที่เหมาะสมกับวัฒนธรรมไทย โดยผู้เรียนรู้สามารถใช้ทักษะความสามารถในการแสวงหา คัดสรร คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ จัดการกับความรู้ที่ได้มา และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในเชิงสร้างสรรค์ (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2546 :65-66)

เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบแต่ละองค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบที่ 1 ได้แก่งานประยุกต์ใช้และพัฒนาให้เกิดประโยชน์ มีทั้งหมด 12 ข้อ องค์ประกอบที่ 2 ได้แก่ ด้านการจัดการความรู้ มีทั้งหมด 9 ข้อ องค์ประกอบที่ 3 ได้แก่ ด้านสนใจใฝ่เรียนรู้ มีทั้งหมด 9 ข้อ และองค์ประกอบที่ 4 ได้แก่ ด้านจริยธรรมในการเรียนรู้ มีเพียง 7 ข้อ ส่วนข้อคำถามที่เหลือ 3 ข้อ เป็นข้อคำถามที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบไม่ถึง .40 จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า โดยภาพรวมข้อคำถามต่าง ๆ อยู่ภายใต้องค์ประกอบที่สร้างขึ้น แต่จะมีเพียงบางข้อที่ไม่อยู่และมีบางข้อที่มีค่าน้ำหนักไม่ถึงเกณฑ์ที่กำหนด

จุดมุ่งหมายของการวิจัยข้อที่ 2 เพื่อศึกษาความเที่ยงตรงเชิงพยากรณ์ของลักษณะการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2 ที่ว่า "ลักษณะการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์สามารถทำนายความคิดสร้างสรรค์" สมมติฐานนี้เป็นการคาดหมายถึงลักษณะการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์จะสามารถทำนายความคิดสร้างสรรค์ได้หรือไม่ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบดังนี้

ลักษณะการเรียนรู้สามารถอธิบายความแปรปรวนในความคิดสร้างสรรค์ได้ร้อยละ 37 และจากการวิเคราะห์เพิ่มเติม โดยวิเคราะห์กลุ่มย่อย คือ เมื่อพิจารณาในกลุ่มเพศชายหญิง พบว่า ในกลุ่มเพศหญิง ลักษณะการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ สามารถอธิบายความแปรปรวนในความคิดสร้างสรรค์ได้ร้อยละ 42 ซึ่งมากกว่ากลุ่ม

เพศชาย ส่วนในกลุ่มระดับชั้น พบว่า ลักษณะการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ สามารถอธิบายความแปรปรวนในความคิดสร้างสรรค์ได้ถึงร้อยละ 51 ในกลุ่มนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากผลการวิเคราะห์ทั้งกลุ่มรวม และกลุ่มย่อย จะพบว่า ลักษณะการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์สามารถอธิบายความแปรปรวนในความคิดสร้างสรรค์ได้ ซึ่งสนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 2 และสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของกาเย่ ที่ได้อธิบายถึงผลที่เกิดจากการเรียนรู้ หรือความสามารถด้านต่าง ๆ ของมนุษย์ คือ พฤติกรรมที่เป็นความสามารถหรือคุณสมบัติที่พัฒนาขึ้น อันเกิดจากการเรียนรู้ของผู้เรียนมี 5 ประเภทใหญ่ๆ และหนึ่งในนั้นก็คือ ยุทธศาสตร์ในการคิด (Cognitive Strategies) ซึ่งเป็นสมรรถภาพที่สำคัญขั้นสูงสุดของบุคคล เพราะเป็นสมรรถภาพในด้านการควบคุมการเรียนรู้เกี่ยวกับการจำ การคิด อย่างมีประสิทธิภาพทำให้สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ และคิดสร้างสรรค์สิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ ขึ้นมาได้ ซึ่งสอดคล้องกับ อารี พันธุ์มณี (2545) ที่ได้กล่าวว่า การเรียนรู้มีความสัมพันธ์กับความคิดสร้างสรรค์ โดยการเรียนรู้ต้องเป็นการเรียนรู้ที่มีลักษณะเปิดกว้าง เป็นอิสระ คือผู้เรียนสามารถตัดสินใจและกระทำการต่างๆ ด้วยตนเอง ซึ่งการเรียนรู้แบบนี้จะมีผลต่อการเกิดความคิดสร้างสรรค์ได้

จุดมุ่งหมายของการวิจัยข้อที่ 3 เพื่อศึกษาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดลักษณะการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ของเด็กที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดลักษณะการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ของเด็กที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์ พบผลดังนี้

ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดลักษณะการเรียนรู้ทั้งฉบับ (มี 4 องค์ประกอบ คือ ด้านประยุกต์ใช้และพัฒนาให้เกิดประโยชน์ ด้านการจัดการความรู้ ด้านสนใจใฝ่เรียนรู้ และ ด้านจริยธรรมในการเรียนรู้) มีค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง ($\alpha = .91$) ส่วนค่าความเชื่อมั่นของแต่ละองค์ประกอบ พบว่า ค่าความเชื่อมั่นของทุกองค์ประกอบมีค่าอยู่ระหว่าง 0.73 – 0.78 ยกเว้นองค์ประกอบจริยธรรมในการเรียนรู้ ที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .69 ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่า จำนวนข้อคำถามขององค์ประกอบจริยธรรมในการเรียนรู้ มีจำนวนน้อยกว่าองค์ประกอบอื่น จึงทำให้ค่าความเชื่อมั่นในองค์ประกอบนี้มีค่าที่ต่ำกว่าองค์ประกอบอื่นๆ ซึ่งในเรื่องนี้ นันนอลลี (Nunnally, 1964) ได้กล่าวไว้ว่า จำนวนข้อของข้อสอบมากขึ้น จะทำให้ข้อสอบมีความเชื่อมั่นสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ อรพินทร์ ชูชม (2545) ที่กล่าวไว้ว่าแบบทดสอบที่มีจำนวนข้อมาก ยิ่งทำให้ค่าความเชื่อมั่นมีค่าสูงขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากการเพิ่มจำนวนข้อเป็นการเพิ่มการกระจายของผู้สอบและจำนวนข้อที่มากสามารถวัดเนื้อหาความรู้และความสามารถได้มากกว่าข้อสอบที่สั้น

ข้อเสนอแนะของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาความเที่ยงตรงของลักษณะการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ของเด็กที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์ ดังนั้นข้อเสนอแนะในทางปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับเด็กผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์ ควรนำไปพิจารณา ดังนี้

1. จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่า แบบวัดลักษณะการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ มีความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่น ซึ่งสามารถนำแบบวัดลักษณะการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ฯ ชุดนี้ไปใช้ศึกษากับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษเพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับครูหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการส่งเสริมนักเรียนได้อย่างเหมาะสม
2. จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่า ลักษณะการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์สามารถพยากรณ์ความคิดสร้างสรรค์ได้ ดังนั้นครูและผู้บริหาร ที่เกี่ยวข้องกับโครงการส่งเสริมเด็กที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์ จึงควรมีการส่งเสริมให้นักเรียนเกิดลักษณะการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ฯ

ข้อเสนอแนะของการทำวิจัยครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปนี้ได้มาจากผลการวิจัย และเพื่อให้ได้ความรู้ที่เพิ่มขึ้นสำหรับส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้อย่างดีที่มีความสามารถพิเศษทางด้านวิทยาศาสตร์ให้สูงต่อไป มีดังนี้

1. จากการวิจัย ผู้ที่สนใจสามารถนำแบบวัดลักษณะการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการทำวิจัยทั้งในการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุหรือทำการวิจัยเชิงทดลอง

2. จากการวิจัยทำให้ทราบว่า องค์ประกอบด้านจริยธรรมในการเรียนรู้ อาจเป็นองค์ประกอบที่สามารถพัฒนาเป็นตัวแปรหลัก โดยผู้ที่สนใจอาจศึกษาถึงองค์ประกอบที่อยู่ภายใต้ตัวแปรจริยธรรมในการเรียนรู้ และศึกษาถึงความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นขององค์ประกอบเหล่านั้น

3. ควรมีการศึกษาพัฒนาแบบวัดลักษณะการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ ในลักษณะของแบบวัดแบบอื่นๆ ซึ่งอาจจะเป็นแบบวัดสถานการณ์ที่ให้นักเรียนเขียนคำตอบเอง เป็นต้น

บรรณานุกรม

ชัยอนันต์ สมุทวณิช.(2546).วิธีการเรียนรู้ของคนไทย ประมวลสาระจากการประชุมและรวมข้อเขียนจากนักคิด.

กรุงเทพฯ : โครงการวิธีการเรียนรู้ของคนไทย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

คุชฎี บริพัตร ณ อยุธยา, หม่อม.(2531). เด็กปัญญาเลิศ. กรุงเทพฯ : ปานญา.

น้ำทิพย์ วิภาวิน. (2547). การจัดการความรู้กับคลังความรู้. กรุงเทพมหานคร.เอสอาร์ พรินต์ติ้ง แมสโปรดักส์.

พิชัย นิลทองคำ.(2542) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542. กรุงเทพฯ : อพททยา.

พระธรรมปิฎก. (2546). รุ่งอรุณของการศึกษา เบิกฟ้าแห่งการพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ : พิมพ์ครั้งที่ 3

สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม.

พนม พงษ์ไพบูลย์. (2543). บันทึกปลัดกระทรวง. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.

ลัดดา ภูเกียรติ และคณะ.(2548) หลักสูตรตามแนวคิด FUN FIND FOCUS ที่เห็นผู้เรียนเป็นรายบุคคล.

วารสารครุศาสตร์ 34(2) : 12-25 ; ตุลาคม-ธันวาคม.

ศันสนีย์ ฉัตรคุปต์ และอุษา ชูชาติ.(2545). “การเรียนรู้รูปแบบใหม่ : ยุทธศาสตร์ด้านนโยบายและการใช้ทรัพยากร” รายงานการวิจัย : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

สมพงษ์ จิตระดับ สุอังคะวาทิน. (2547). คุณลักษณะและวิธีการเรียนรู้ของเยาวชนรุ่นใหม่.กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา : โครงการวิธีการเรียนรู้ของคนไทย.

อุษณีย์ โพธิสุข. (2541). รายงานการวิจัยประกอบร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติการศึกษาเด็กที่มีความสามารถพิเศษ. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.

อารี พันธุ์ณี. (2545). ฝึกให้คิดเป็น คิดให้สร้างสรรค์. กรุงเทพฯ : ไยใหม่.

อรพินทร์ ชูชม.(2545). การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวัดทางพฤติกรรมศาสตร์. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Anna, B.C. and Jason, W.O.(2005). **Best Practices in Exploratory Factor Analysis : Four Recommendations for Getting the Most From Your Analysis.** Practical Assessment Research & Evaluation, 10(7).

Gorsuch, R.L. (1997). “**Exploratory Factor Analysis : Its Role in Item Analysis.**” Journal of Personality Assessment. 68(3).

Nunnally, J.C. (1964). **Education Measurement and Evaluation.** New York:McGraw-Hill.

**การศึกษาความสามารถในการเข้าใจภาษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2
ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเล็กน้อยที่ได้รับการจัดกิจกรรม
ความเข้าใจภาษาผ่านประสาทสัมผัส**

**A Study on Language Comprehension Ability of Grade 2 Students with Mild Intellectual
Disabilities Through the use of Multisensory Activities**

อาจารย์ประพิมพ์พงศ์ วัฒนะรัตน์¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาความสามารถในการเข้าใจภาษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเล็กน้อย จากการจัดกิจกรรมความเข้าใจภาษาผ่านประสาทสัมผัส กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเล็กน้อย คือ ระดับสติปัญญา 50 -70 ไม่มีความบกพร่องอื่นร่วมด้วย กำลังศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 โรงเรียนวัดอุทัยธาราม จำนวน 6 คนได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ดำเนินการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ 24 แผน ใช้เวลาในการสอน 24 วัน วันละ 30 นาที รวมทั้งสิ้นจำนวน 24 ครั้ง เมื่อเสร็จสิ้นการทดลอง ทำการทดสอบหลังการสอน (Posttest) โดยใช้แบบทดสอบความเข้าใจภาษา ฉบับเดียวกับที่ใช้ก่อนการสอน แล้วนำคะแนนที่ได้จากการทดสอบทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่ามัธยฐาน (Median) ค่าพิสัยควอไทล์ (Interquartile Range : IQR) สถิติทดสอบ The Sign Test for Median: One Sample และ The Wilcoxon Matched-Pairs Signed-Ranks Test

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความสามารถในการเข้าใจภาษาของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเล็กน้อย หลังการสอนโดยใช้กิจกรรมความเข้าใจภาษาผ่านประสาทสัมผัสอยู่ในระดับดีมาก
 2. ความสามารถในการเข้าใจภาษาผ่านกิจกรรมประสาทสัมผัสของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเล็กน้อย หลังได้รับการจัดกิจกรรมความเข้าใจภาษาผ่านประสาทสัมผัสสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง
- คำสำคัญ:** ความสามารถในการเข้าใจภาษา, ความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเล็กน้อย

Abstract

This research aimed to study the academic achievement of Grade 2 on The concept of "Language Comprehension" with mild intellectual disabilities after by using Multisensory Activities of those students before and after learning the lesson on "Language Comprehension" through multisensory Activities method. The sampling group consisted of 6 students with mild intellectual disabilities, having an IQ scores between 50-70, but without any other impairments. They were who are studying in grade 2 during the second semester of the Academic Year 2011 in WatUtaitaram School, Bangkok. The tools used in collecting data were Language Comprehension on lesson plans, Language Comprehension test and Multisensory Activities. The sample group was selected by the process of purposive sampling. The experiment was conducted for 24 days, 30 minutes per day, during 3.00 pm.- 3.30 pm. Twenty four lesson plans were used. Statistics used in analyzing the data include median, interquartile range, The Signed Test for Median: One Sample, and The Wilcoxon Matched-Pairs Signed-Ranked Test.

¹ อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษาพิเศษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

The results of the research revealed that:

1. The language comprehension abilities of Grade 2 Students with mild intellectual disabilities through multisensory activities method were in very good level.
2. The language comprehension abilities of Grade 2 Students with mild intellectual disabilities Through the use of Multisensory Activities through multisensory activities method were in higher level.

Keyword: Language Comprehension Ability, Mild Intellectual Disabilities

ความเป็นมาของการทำวิจัย

ภาวะความบกพร่องทางสติปัญญา เป็นความบกพร่องด้านการรู้คิดที่ส่งผลต่อการปรับตัวและการจัดการกับสถานการณ์ต่าง ๆ ในสิ่งแวดล้อมของบุคคลนั้น เราสังเกตภาวะนี้ได้จากการเปรียบเทียบความสามารถทางสติปัญญาและพฤติกรรมของบุคคลนั้นกับความสามารถทางสติปัญญาและพฤติกรรมที่คาดหวังจากคนวัยเดียวกันที่อยู่ในวัฒนธรรมเดียวกัน ซึ่งเด็กที่มีภาวะบกพร่องทางสติปัญญาจะมีความจำกัดในการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน เห็นได้จากความล่าช้าทางสติปัญญา การตอบสนองต่อบุคคลหรือสิ่งแวดล้อมอย่างไม่เหมาะสม และความสามารถด้านวิชาการ ภาษาด้านการรับรู้ การเข้าใจภาษา และสังคมต่ำกว่าเกณฑ์ ความจำกัดนี้ทำให้บุคคลนั้นไม่สามารถตอบสนองต่อความคาดหวังของสังคมที่เขาต้องเผชิญในแต่ละวันได้ซึ่งเรื่องเหล่านี้เป็นสิ่งที่คนทั่วไปในวัยเดียวกันสามารถทำได้เป็นอย่างดี (กุลยา ก่อสุวรรณ. 2553: 22) ภาษามีความสำคัญกับทุกคน เพราะการอยู่ในสังคมทุกคนจะต้องสื่อสารกับผู้อื่น ซึ่งความพร้อมในด้านภาษา คือความพร้อมในการพูด การอ่าน การฟัง (เข้าใจ) และการเขียน (วราภรณ์ รักวิจัย. 2538: 77)

เด็กที่มีภาวะบกพร่องทางสติปัญญาโดยทั่วไปแล้วจะมีปัญหาหลายด้าน แต่ที่จะรุนแรงหรือเป็นปัญหาமாகอย่างหนึ่งคือพัฒนาการทางภาษาที่ล่าช้า เด็กบางคนที่มีความบกพร่องอย่างรุนแรงอาจพูดไม่ได้เลยทำให้พ่อแม่และครูมักจะคิดว่าความบกพร่องทางภาษาเป็นปัญหาที่ทำให้เด็กไม่สามารถเรียนรู้ได้ ความล่าช้านี้ส่งผลให้เด็กที่มีภาวะบกพร่องทางสติปัญญาที่ความยุ่งยากในสังคมและการใช้ชีวิตในชุมชน เด็กที่มีภาวะบกพร่องทางสติปัญญาส่วนใหญ่พัฒนาการภาษาค่อนข้างล่าช้า บางคนล่าช้าทั้งการพูดและความเข้าใจภาษาจึงอาจแสดงพฤติกรรมต่อต้านได้ แต่ถ้าผู้ใหญ่พูดคุยด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย และใช้ภาษาท่าทางร่วมด้วยมักจะช่วยให้เด็กเข้าใจและร่วมมือได้บ้าง

ในสมัยก่อน เด็กที่มีภาวะบกพร่องทางสติปัญญามักไม่ได้รับการช่วยเหลือทางภาษามากนัก ทั้งนี้เนื่องจากเจตคติของบุคลากรวิชาชีพ เช่น นักอรรถบำบัดที่เชื่อว่าบุคคลที่มีภาวะบกพร่องทางสติปัญญานั้นไม่จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือด้านภาษาเพราะช่วยอย่างไรก็คงไม่ได้ผล อย่างไรก็ตาม หากเราเชื่อว่าพัฒนาการทางภาษาไม่ได้ติดตัวเรามาตั้งแต่กำเนิด แต่เกิดจากการเรียนรู้ตามแนวความคิดของสกินเนอร์ ซึ่งได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับเด็กที่มีพัฒนาการทางภาษาผิดปกติ และพบว่าพัฒนาการทางภาษาในช่วงแรกของชีวิตได้รับอิทธิพลโดยตรงจากการเรียนรู้และจากประสบการณ์ทางสังคม (Szagun, 1997)

พัฒนาการทางภาษาของเด็กที่มีภาวะบกพร่องทางสติปัญญาก็มีกระบวนการเช่นเดียวกับเด็กปกติ กล่าวคือ การกระตุ้นและส่งเสริมด้านภาษาตั้งแต่ระยะแรกของชีวิตย่อมทำให้เด็กเหล่านี้มีโอกาสมีพัฒนาการทางภาษาดีขึ้นได้ ดังนั้น ภาษาของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญามีพัฒนาการและขั้นตอนเหมือนเด็กปกติทั่วไป แต่มีอัตราความเร็วในการพัฒนาที่ล่าช้ากว่าเท่านั้น โดยในเด็กปกติที่อายุ 6 ปี จะอธิบายความหมายของคำได้ อายุ 7 ปี บอกวันในสัปดาห์ เปรียบเทียบขนาดใหญ่ เล็ก เท่ากัน แก้ปัญหาต่างๆ ได้ อายุ 8 ปี สะกดคำง่ายๆ ได้ ฟังเรื่องแล้วเข้าใจเนื้อหาเด่นๆ และขั้นตอนได้ ในขณะที่เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาไม่สามารถทำได้เหมือนกับเพื่อนในวัยเดียวกันแต่จะเข้าใจภาษาที่ง่ายๆ ตอบคำถามได้ แต่ถ้าภาษามีความซับซ้อนอาจทำให้เด็กมีปัญหาได้ นอกจากนี้การสอนสำหรับเด็กกลุ่มนี้ควรเน้นการเสริมสร้างความสามารถทางการรับรู้ เพราะการรับรู้เป็นสิ่งสำคัญขั้นต้นในกระบวนการเรียนรู้ โดยให้เด็กมีโอกาสรับรู้ข้อมูลได้หลายทาง ได้แก่ การฟัง การมองเห็น และการสัมผัส เพื่อช่วยให้เด็กรับและส่งผ่านข้อมูลเข้าไปสู่ระบบความจำได้ดี ซึ่งจะช่วยให้เด็กเรียนได้ (ผดุง อารยะวิญญู. 2542: 4, 128; มนต์ธีรพัฒน์. 2548: 2)

ผดุง อารยะวิญญู (2542: 128) กล่าวว่าการสอนเด็กที่มีภาวะบกพร่องทางสติปัญญาควรเน้นการสอนด้านการรับรู้ เพราะมนุษย์สามารถรับรู้ได้หลายทาง เช่น การรับรู้ทางการฟัง และการสัมผัส ซึ่งสอดคล้องกับศรียา นิยมธรรม

(2541: 53) ได้แนะนำว่าโปรแกรมการสอนซ่อมเสริมกับเด็กที่มีภาวะบกพร่องทางสติปัญญานั้นจะต้องเน้น 3 เรื่องใหญ่ ๆ คือ 1) การรับรู้ทางสายตา 2) การรับรู้ทางการได้ยิน 3) การรับรู้ทางประสาทสัมผัส ดังนั้นการสอนควรมีที่ชัดเจนลักษณะความบกพร่องของเด็ก ขณะเดียวกันควรส่งเสริมให้เด็กได้มีโอกาสเรียนรู้ด้วย

สื่อการเรียนการสอนประเภทหนึ่งที่สามารถช่วยให้เด็กที่มีภาวะบกพร่องทางสติปัญญาสามารถพัฒนาได้คือการใช้สื่อที่มีภาพประกอบ จะพบว่าภาพประกอบมีส่วนสำคัญสำหรับการเรียนรู้ เด็กดูภาพแล้วเข้าใจเนื้อเรื่องได้ดีจากการที่ได้ฟังหรือได้อ่านเนื้อเรื่อง ภาพช่วยดึงดูดความน่าสนใจเบื้องต้น ดังนั้นภาพจึงเป็นสื่อหรือสัญลักษณ์ที่สำคัญ ที่ใช้ในการสื่อสารและสื่อความหมายได้เป็นอย่างดี การเรียนรู้ด้วยภาพที่ใช้สื่อทางสายตาทำให้เด็กที่มีภาวะบกพร่องทางสติปัญญา มีความเข้าใจมากขึ้น เนื่องจากเด็กมีสมาธิค่อนข้างสั้นและมีปัญหาในเรื่องของความจำ ภาพจะเป็นสื่อกระตุ้นให้เด็กรู้จักฟังและคิด เกิดความเป็นตัวของตัวเอง เช่นการพูดเล่าเรื่องอย่างต่อเนื่องโดยใช้ภาพประกอบซึ่งเป็นการส่งเสริมการพูดและการฟัง ประโยชน์ของการใช้ภาพเป็นสื่อ เป็นการช่วยถ่ายทอดเรื่องราว หรือแนวคิดต่าง ๆ ได้ดี เป็นสิ่งที่ช่วยดึงดูดความสนใจของเด็กเป็นอันดับแรก และรูปภาพยังสามารถสื่อความหมายของเรื่องราว ส่งเสริมความเข้าใจและจินตนาการของเด็กได้เป็นอย่างดี ดังนั้นในการจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้เด็กเกิดพัฒนาความเข้าใจภาษา ด้านการฟังและการพูด ครูต้องใช้เทคนิคและกระบวนการสอน ต้องคำนึงถึงการสอนให้เกิดความสนุกสนานไม่เบื่อหน่าย และขณะเดียวกันได้เนื้อหาความรู้โดยการใช้ภาพเป็นสื่อประกอบในการจัดกิจกรรมส่งเสริมความเข้าใจภาษา

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นจึงได้จัดกิจกรรมความเข้าใจภาษาผ่านประสาทสัมผัส เพื่อจะช่วยเหลือส่งเสริมความสามารถในการเข้าใจภาษาสำหรับเด็กที่มีภาวะบกพร่องทางสติปัญญา และผลที่ได้จะเป็นแนวทางให้ครูและผู้เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้พัฒนาเด็กที่มีภาวะบกพร่องทางสติปัญญา ให้มีความสามารถในการเข้าใจภาษาได้อย่างเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสามารถในการเข้าใจภาษาของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับเล็กน้อย จากการสอนด้วยกิจกรรมความเข้าใจภาษาผ่านประสาทสัมผัส
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการเข้าใจภาษาของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับเล็กน้อย ก่อนและหลังการสอนด้วยกิจกรรมความเข้าใจภาษาผ่านประสาทสัมผัส

สมมุติฐานการวิจัย

1. ความสามารถในการเข้าใจภาษาของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับเล็กน้อย จากการสอนด้วยกิจกรรมความเข้าใจภาษาผ่านประสาทสัมผัสอยู่ในระดับดี
2. ความสามารถในการเข้าใจภาษาของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับเล็กน้อย หลังการสอนด้วยกิจกรรมความเข้าใจภาษาผ่านประสาทสัมผัสสูงขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับเล็กน้อย คือ มีระดับสติปัญญา 50 – 70 สามารถพูดสื่อสารได้ และไม่มีภาวะบกพร่องอย่างอื่นร่วมด้วยอย่างเห็นได้ชัด

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับเล็กน้อย คือมีระดับสติปัญญา 50 -70 สามารถพูดสื่อสารได้ และไม่มีภาวะบกพร่องอย่างอื่นร่วมด้วยอย่างเห็นได้ชัด อายุระหว่าง 8 -12 ปี กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 โรงเรียนวัดลาดพร้าว จำนวน 6 คนซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น คือ การจัดกิจกรรมความเข้าใจภาษาผ่านประสาทสัมผัส

ตัวแปรตาม คือ ความสามารถในการเข้าใจภาษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ชุดกิจกรรมความเข้าใจภาษาผ่านประสาทสัมผัสประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้และภาพประกอบเรื่อง
2. แบบทดสอบความเข้าใจภาษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ใช้แบบแผนการทดลองเป็นแบบ One-Group Pretest-Posttest Design (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. 2538 : 248-249) และมีขั้นตอนการทดลอง ดังนี้ 1) นำแบบทดสอบความเข้าใจภาษาไปทดสอบนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างก่อนการสอน (Pretest) โดยผู้วิจัยเป็นผู้เล่าเรื่อง และชี้ที่ภาพ แล้วให้นักเรียนเป็นผู้ฟังและตอบคำถาม โดยให้นักเรียนทดสอบเป็นรายบุคคล 2) ดำเนินการสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมความเข้าใจภาษาผ่านประสาทสัมผัสที่มีภาพประกอบเรื่อง ใช้ระยะเวลาในการสอน สัปดาห์ละ 3 วัน เป็นเวลา 8 สัปดาห์ รวมทั้งสิ้น 24 ครั้ง เมื่อสิ้นสุดการสอนแล้วนำแบบทดสอบความเข้าใจภาษาไปทดสอบกลุ่มตัวอย่างหลังการสอน (Posttest) ซึ่งแบบทดสอบเป็นชุดเดียวกับที่ใช้ทดสอบก่อนการสอน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การศึกษาความสามารถในการเข้าใจภาษาของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเล็กน้อย จากการสอนด้วยกิจกรรมความเข้าใจภาษาผ่านประสาทสัมผัสทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยควอไทล์ (Interquartile Range: IQR) และวิธีทดสอบ The Sign Test for Median: One Sample
2. การเปรียบเทียบความสามารถในการเข้าใจภาษาของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเล็กน้อย ก่อนและหลังการสอนด้วยกิจกรรมความเข้าใจภาษาผ่านประสาทสัมผัส โดยวิธีทดสอบ The Wilcoxon Matched-Pairs Signed-Ranks Test

สรุปผลการวิจัย

1. ความสามารถในการเข้าใจภาษา ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเล็กน้อย หลังการสอน โดยใช้กิจกรรมความเข้าใจภาษาผ่านประสาทสัมผัสอยู่ในระดับดีมาก
2. ความสามารถในการเข้าใจภาษาผ่านกิจกรรมประสาทสัมผัสของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเล็กน้อย หลังได้รับการจัดกิจกรรมความเข้าใจภาษาผ่านประสาทสัมผัสสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

การอภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาความสามารถในการเข้าใจภาษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเล็กน้อย หลังได้รับการจัดกิจกรรมความเข้าใจภาษาผ่านประสาทสัมผัสผลการศึกษาพบว่า

1. ความสามารถในการเข้าใจภาษา ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเล็กน้อย ก่อนการสอน โดยใช้กิจกรรมความเข้าใจภาษาผ่านประสาทสัมผัสอยู่ในระดับปรับปรุงและหลังการสอนโดยใช้กิจกรรมความเข้าใจภาษาผ่านประสาทสัมผัสอยู่ในระดับดีมากซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ในข้อ 1 คือความสามารถในการเข้าใจภาษาผ่านกิจกรรมประสาทสัมผัสของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเล็กน้อย หลังได้รับการจัดกิจกรรมความเข้าใจภาษาผ่านประสาทสัมผัส อยู่ในระดับดีปัจจัยที่ส่งผลให้นักเรียนมีความสามารถในการเข้าใจภาษาด้วยกิจกรรม

ความเข้าใจภาษาผ่านประสาทสัมผัส หลังการสอนสูงกว่าการสอน อาจกล่าวได้ว่า การสอนที่ใช้ประสาทสัมผัสหลายด้าน ร่วมกับกิจกรรมความเข้าใจภาษาผ่านประสาทสัมผัสที่เป็นภาพประกอบเรื่องเล่า มีกระบวนการและขั้นตอนการสอนที่ทำให้เด็กได้มีโอกาสรับรู้ข้อมูลได้หลายทาง ได้แก่ การฟัง การมองเห็น และการสัมผัส เพื่อให้ผู้เรียนรับและส่งข้อมูลผ่านเข้าไปสู่ระบบความจำได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับแม็คเคย์ (Mackay, 2006: 70-71) ที่กล่าวว่าการเรียนรู้โดยใช้ประสาทสัมผัสหลายด้านเป็นการช่วยเพิ่มช่องทางการรับรู้ข้อมูลให้มากขึ้นกับนักเรียน อีกทั้งยังช่วยให้นักเรียนสามารถนำข้อมูลที่ได้รับไปใช้ในโอกาสอื่น ๆ จนทำให้เกิดการเรียนรู้ที่คงทนถาวร นอกจากนี้กิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นประสาทสัมผัสหลายด้านจะเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้ประสาทสัมผัสที่ตนเองถนัดเพื่อรับรู้และเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ ออร์ตัน และ สลิงเกอร์แลนด์ (Gelzheiser, & Clark, 1999: 271; citing Orton, 1966; Slingerland, 1971) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้โดยใช้ประสาทสัมผัสหลายด้านเป็นวิธีที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ช่องทางการเรียนรู้ที่เป็นจุดเด่นของตนเองอย่างเต็มที ขณะเดียวกันเป็นการทดแทนช่องทางการเรียนรู้ที่เป็นข้อจำกัดของตนเอง

นอกจากนี้การจัดกิจกรรมความเข้าใจภาษาโดยใช้ภาพประกอบเรื่องเป็นการจัดประสบการณ์ตรงเด็กได้เห็นภาพ ได้ยินสิ่งที่ครูเล่า ขณะเดียวกันครูก็ชี้ไปที่ภาพนั้น ซึ่งเด็กจะต้องใช้สมาธิและความตั้งใจที่จะจำเนื้อเรื่องจากสิ่งที่ได้ยิน เมื่อให้เด็กได้ฟังเนื้อเรื่อง ได้เห็นภาพและตอบคำถามโดยผู้วิจัยชี้ไปที่ภาพขณะเล่าเรื่อง เป็นการกระตุ้นการฟังภายในตัวเด็ก เป็นผลให้เด็กสามารถจำ ฟังคำพูด ฟังคำสั่งและปฏิบัติได้ถูกต้อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2528: 2) เช่น ครูชี้ไปที่รูปภาพเด็กหญิงฟ้า และบอกว่า "นี่คือฟ้า" ฟ้ากำลังกระโดดข้ามท่อนไม้ ครูชี้ไปที่ขาของฟ้าที่กระโดดข้ามท่อนไม้

2. การเปรียบเทียบความสามารถในการเข้าใจภาษา ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเล็กน้อย ก่อนการสอนโดยใช้กิจกรรมความเข้าใจภาษาผ่านประสาทสัมผัสอยู่ในระดับแก้ไขปรับปรุง หลังการสอนโดยใช้กิจกรรมความเข้าใจภาษาผ่านประสาทสัมผัสอยู่ในระดับดีมากซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ในข้อ 2 ที่ตั้งไว้ว่า ความสามารถในการเข้าใจภาษาของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเล็กน้อย หลังการสอนด้วยกิจกรรมความเข้าใจภาษาผ่านประสาทสัมผัสสูงขึ้นอาจเนื่องจากการสอนเป็นการจัดกิจกรรมที่มีลำดับขั้นตอนเพื่อสร้างให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจนอกจากนี้การสอนโดยใช้กิจกรรมความเข้าใจภาษาประสาทสัมผัสเป็นวิธีการสอนที่กระตุ้นและส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้โดยผ่านประสาทสัมผัสรับรู้หลายช่องทางพร้อม ๆ กันโดยการฟังการมองเห็นพร้อมทั้งการใช้นิ้วสัมผัสไปที่รูปภาพ รวมถึงพูดสื่อสารเพื่อตอบคำถาม เช่นการฟังเสียงขณะที่ครูเล่าเรื่องจากภาพ มองเห็นภาพประกอบพร้อมกับที่ครูใช้นิ้วสัมผัสไปที่ตัวละคร และอุปกรณ์ในภาพขณะที่ครูเล่าเรื่อง และจากการที่นักเรียนต้องตอบคำถาม นักเรียนต้องใช้ การฟัง การมอง และการสัมผัสที่ภาพ เช่นเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับแม็คเคย์ (MacKay, 2006: 70-71) กล่าวว่า การเรียนรู้โดยใช้ประสาทสัมผัสหรือประสาทสัมผัสหลายด้านเป็นการช่วยให้นักเรียนเพิ่มช่องทางการรับรู้ข้อมูลได้มากขึ้นและช่วยให้นักเรียนนำข้อมูลไปใช้ในโอกาสอื่น ๆ จนทำให้เกิดการเรียนรู้ที่คงทนถาวรนอกจากนี้กิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นประสาทสัมผัสยังเป็นวิธีที่คำนึงถึงความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคนที่มีการเรียนรู้หรือการรับรู้ข้อมูลที่แตกต่างกัน อีกทั้ง จริลักษ์ณ์ จิรวินุลย์ (2544 : 6) กล่าวว่า แนวคิดวิธีพหุสัมผัส ที่ให้ร่างกายมีโอกาสใช้ประสาทสัมผัสหลายส่วนในการรับประสบการณ์ เมื่อประสาทสัมผัสส่วนต่าง ๆ ได้ทำกิจกรรม สมองก็ทำงานประสานกับระบบประสาทหลายส่วนซึ่งส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ได้มากขึ้น นอกจากนี้การสอนโดยใช้ภาพประกอบเรื่องยังเป็นวิธีที่น่าสนใจ สร้างบรรยากาศสนุกสนานในระหว่างการเรียนการสอนโดยภาพช่วยให้เกิดการรับรู้ได้ง่าย การได้มองเห็นภาพจะทำให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องทันทีโดยไม่ต้องใช้เวลาตีความหรือทำความเข้าใจ การนำภาพมาประกอบในการสอนทำให้นักเรียนสามารถมองเห็นการทำงานอย่างเป็นรูปธรรม ช่วยให้เด็กเข้าใจได้ง่ายสอดคล้องกับทฤษฎีความสัมพันธ์เชื่อมโยงของธอร์นไคค์ ซึ่งเป็นพื้นฐานการเรียนรู้ในการไปใช้ในการเรียนการสอนได้

ข้อเสนอแนะของการวิจัย

1. เด็กที่มีภาวะบกพร่องทางสติปัญญา มีช่วงความสนใจสั้น หากใช้เวลามากเกินไปเด็กจะเบื่อและหมดความสนใจ ดังนั้นครูต้องมีวิธีในการดึงความสนใจ ให้กำลังใจ และกระตุ้นให้เด็กอยากทำกิจกรรม โดยไม่ใช้เวลานานเกินไป
2. การทำกิจกรรมทุกครั้ง ครูจะต้องสอนตามลำดับขั้นตอนที่กำหนดไว้ และต้องทบทวนความรู้เดิมที่เด็กได้เรียนไปแล้วก่อนขึ้นเนื้อหาใหม่
3. การให้แรงเสริมโดยกล่าวชมเชย การให้รางวัลเป็นการกระตุ้นให้เด็กมีความสนใจในการเรียนและช่วยให้นักเรียนมีความมั่นใจ กล้าแสดงออก กล้าตอบคำถามเพื่อสร้างบรรยากาศที่น่าเรียน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการจัดกิจกรรมความเข้าใจภาษาผ่านประสาทสัมผัสไปทดลองใช้กับเด็กที่มีภาวะบกพร่องทางสติปัญญาในระดับชั้นที่ต่ำกว่า ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หรือไปทดลองให้ใช้กับเด็กกลุ่มออทิสติก

บรรณานุกรม

- กุลยา ก่อสุวรรณ. (2553). ภาวะบกพร่องทางสติปัญญา กรุงเทพฯ : สหมิตรพรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง22
- กรมวิชาการ. (2540ค). หลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540. กรุงเทพฯ ฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- จริลักษณ์จิรวินบูลย์. (2544). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านออกเสียงของนักเรียนที่มีปัญหาในการเรียนรู้ด้านการอ่านที่ได้รับการสอนซ่อมเสริมโดยการสอนแบบเล่นปนเรียน. ปรินญาณิพนธ์กศ.ม.(การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ผดุง อารยะวิญญู. (2542). การศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ. กรุงเทพฯ: ร่ำไทย เพรส.
- มนตรีเรียร พัฒนาวงศ์. (2548). การศึกษาความสามารถทางการอ่านและการเขียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีปัญหาในการเรียนรู้จากการใช้ชุดการสอนทักษะการอ่านและการเขียนผ่านประสาทสัมผัส. ปรินญาณิพนธ์กศ.ม. (การศึกษาพิเศษ).
- ล้วนสายยศ; และอังคณาสายยศ. (2538). เทคนิคการวิจัยทางการเรียน. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- วราภรณ์ รักวิจัย. (2538). เอกสารประกอบการสอน กร. 311 การศึกษาก่อนวัยเรียน. กรุงเทพฯ ฯ: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศรียา นิยมธรรม (2541). การเรียนร่วมสำหรับเด็กปฐมวัย. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: ดันอ้อแกรมมี
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2528). แนวการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กเล็ก. พิมพ์ครั้งที่3. กรุงเทพฯ ฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- Alfred, Collins, Martha D. ; & Cheek, Earl H. (1993). Diagnostic Prescriptive Reading Instruction: **A Guide for Classroom Teachers**. Madison, Wis. : Brown & Benchmark.
- Gelzheiser, Lynn M.; & Clark, Diana Brewster.(1999). **Early Reading and Instruction. Learning about Learning Disabilities**. Edited by Wong, Bernice Y. L. pp.261 - 281. Simon Fraser University: Faculty of Education.
- MacKay, Neil. (2006). **Removing Dyslexia as A Barrier to Achievement** . 2nd ed. Wakefield: SEN Marketing.
- Szagan, G (1997). **A Longitudinal Study of the Acquisition of Language by two German-Speaking Children with Cochlear Implants and Their Mother's Speech**. International Journal of Pediatric Otorhinolaryngology, 42, pp.55-77.

การศึกษาความสามารถและความคงทนในการเรียนรู้การปฏิบัติขลุ่ยโดยใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสาน

A Study of Capability and Consistency of Playing Thai Flute by Using Multi Techniques

อาจารย์เรวดี เพชรมณี¹

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความสามารถในการปฏิบัติขลุ่ยและความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 ที่เรียนวิชาดนตรีไทย ซึ่งได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) จำนวน 1 ห้องเรียน มีนักเรียน 25 คน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความสามารถในการปฏิบัติขลุ่ยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสาน สูงกว่าการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสาน มีความคงทนในการรู้การปฏิบัติขลุ่ย

คำสำคัญ: ความคงทนในการเรียนรู้, การปฏิบัติขลุ่ย, เทคนิคแม่แบบผสมผสาน

Abstract

The purpose of this study were to studying capability and consistency of playing Thai flute of Prathom Suksa 4 students by using multi techniques. The samples were selected by Cluster Random Sampling, consisting of Prathom Suksa 4 students who studied in Thai Musical subject in Semester 2/2553 in Prasarnmit Demonstration School (Elementary). The sample sizes of 25 students.

The results of the study revealed that

1. Capability of playing Thai Flute of Prathom Suksa 4 students after being organized by using multi techniques were higher than before the duration of the experiment at .01 level of significance.

2. Prathom Suksa 4 students being organized by using multi technique had learning consistency of playing Thai flute.

Keywords: Learning Consistency, Thai Flute, Multi Techniques

ความเป็นมาของปัญหาการวิจัย

ดนตรีเป็นวิชาหนึ่งในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเป็นกลุ่มสาระที่ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะ ชื่นชมความงาม มีสุนทรีย์ภาพ ความมีคุณค่าซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตมนุษย์ กิจกรรมทางศิลปะ ช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม ตลอดจนการนำไปสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเองอันเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพ (ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551: 31) ซึ่งนับว่าเป็นวิชาที่สำคัญวิชาหนึ่งในการช่วยกล่อมเกลาจิตใจให้อ่อนโยน รักความสวยงาม มีสุนทรีย์ระเมื่อได้ยินเสียงดนตรี ฝึกความเป็นระเบียบ การมีสมาธิในการทำงาน และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ดังที่ ฌ็อง-ฌัก กูแซ (2544: 21) กล่าวว่า วิชาดนตรีช่วยพัฒนา ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการของเด็ก ช่วยพัฒนาการตอบสนองทางอารมณ์ ปัญญา ภาษา ร่างกาย ความเป็นเอกลักษณ์บุคคล ที่สำคัญที่สุด ดนตรีเป็นสิ่งที่ช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางด้านสุนทรีย์ศาสตร์

¹ อาจารย์ประจำโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)

สาระดนตรีที่กำหนดไว้ในคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีขอบข่ายเนื้อหาดนตรี 3 ส่วน คือ ดนตรีไทย ดนตรีสากล และ ดนตรีพื้นเมือง แต่ละส่วนมีภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ ขอบข่ายมุ่งส่งเสริมให้เยาวชนไทยได้เรียน เรียนเพื่อรู้ ได้ฟังเพลง ได้ร้องเพลง ได้เล่นเครื่องดนตรีจากบทเพลงต่างๆ เล่นทำนองเพลงได้รู้จังหวะ เล่นคนเดียว หรือเล่นร่วมวงกับเพื่อน ประวัติดนตรี เรียนดนตรีจากแหล่งเรียนรู้ที่ใกล้ตัวเองออกสู่ความเป็นดนตรีของชาติ ดนตรีของโลก จนมีความสามารถ จำแนกแยก รู้ วิพากษ์ วิจารณ์คุณค่าของดนตรีได้ด้วยตนเอง จนดนตรีซึมซาบเข้าไปในการตื่นรู้ และนำไปสู่การรักดนตรี อันเป็นเป้าหมายของหลักสูตรการศึกษาชาติ

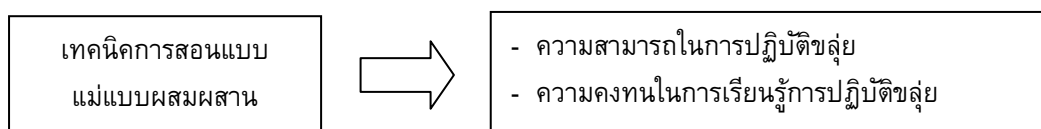
ในการจัดการเรียนการสอนดนตรีของนักเรียนส่วนใหญ่ได้รับความรู้โดยเฉพาะเน้นหนักทางด้านทฤษฎีมากกว่า ทางปฏิบัติ (วิเชียร วรินทร์เวช. 2527: 12) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากวิชาดนตรีเป็นวิชาเฉพาะ ครูผู้สอนไม่ได้จบทางสาขา ดนตรีโดยตรงทำให้มีความยากลำบากในการสอน และจากประสบการณ์สอนของผู้วิจัยพบว่า การจัดการเรียนการสอน ดนตรีควรมีการบูรณาการสาระดนตรีเข้าด้วยกัน โดยเฉพาะในการเรียนปฏิบัติเพลงต่างๆ สามารถสอนให้ผู้เรียนเรียนรู้ เนื้อหาดนตรี และทักษะดนตรีไปได้พร้อมกันดังที่ พงษ์ลดา ธรรมพิทักษ์กุล (2545: 197) กล่าวว่า การเรียนการสอน ดนตรีไม่ควรให้ผู้เรียนในระดับประถมศึกษาต้องนั่งฟังคำอธิบายเนื้อหาดนตรีอยู่เป็นเวลานาน เนื่องจากนักเรียนในวัยนี้ ยังมีสมาธิในระยะสั้นหากผู้เรียนในวัยนี้ได้รับความสนุกสนานในกิจกรรมนั้นๆ ก็จะทำให้เกิดการเรียนรู้เนื้อหาและทักษะ ทางดนตรีขึ้นมาโดยอัตโนมัติ

การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร (ฝ่ายประถม) จะให้นักเรียนฝึกปฏิบัติเครื่องดนตรีตามระดับชั้นดังนี้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ฝึกปฏิบัติเครื่องเคาะจังหวะ และ อังกะลุง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 4 ฝึกปฏิบัติ เมโลเดียนและขลุ่ยหลีบ และชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ฝึกปฏิบัติ ขลุ่ยเรีคคอร์ด และเลือกฝึกเครื่องดนตรีไทยที่นักเรียนต้องการประกอบด้วย ขิม ระนาดเอก ระนาดทุ้ม มโห่งวงเล็ก และมโห่งวงใหญ่ เพียง 1 ชนิดเท่านั้น ซึ่งในการปฏิบัติครูผู้สอนจะมีอิทธิพลอย่างมากสำหรับการเรียนของเด็ก โดยครูจะต้องเป็นแม่แบบให้เด็กได้ลอกเลียนแบบที่ถูกต้องเพื่อเป็นการวางพื้นฐานที่ดีในการปฏิบัติขั้นสูงต่อไป

จากการสอนการปฏิบัติขลุ่ยหลีบในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า นักเรียนแต่ละคนมีพัฒนาการและความพร้อมที่แตกต่างกัน ทำให้การรับรู้ของแต่ละคนไม่เท่ากัน นักเรียนบางคนเลียนแบบจากครูผู้สอนเพียงครั้งเดียวก็สามารถ ปฏิบัติได้ แต่บางคนจะต้องอธิบายหลายๆ ครั้ง ถึงจะปฏิบัติได้ ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสานในการ ทำหน้าที่เป็นสิ่งเร้าให้นักเรียนเกิดความสนใจและจดจำคำพูดที่สื่อให้นักเรียนสามารถปฏิบัติได้อย่างรวดเร็ว

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความสามารถในการปฏิบัติขลุ่ยและความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความสามารถในการปฏิบัติขลุ่ย และความคงทนในการเรียนรู้ของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสาน

สมมติฐานในการวิจัย

1. นักเรียนมีความสามารถในการเป่าขลุ่ยมากขึ้น หลังจากการใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสาน
2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสาน มีความคงทนในการเรียนรู้

วิธีดำเนินการวิจัย

ประเภทของงานวิจัย การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง เพื่อศึกษาความสามารถในการปฏิบัติขลุ่ย และ ความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสาน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ (ฝ่ายประถม) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 ที่เรียนวิชาดนตรีไทย มีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 100 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ (ฝ่ายประถม) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 ที่เรียนวิชาดนตรีไทย ซึ่งได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) จำนวน 1 ห้องเรียน มีนักเรียน 25 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ การใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสาน
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ความสามารถในการปฏิบัติขลุ่ยและความคงทนในการเรียนรู้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. โปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสาน
2. แบบทดสอบความสามารถในการปฏิบัติขลุ่ย

การดำเนินการวิจัย

1. ผู้วิจัยทำการทดสอบความสามารถในการปฏิบัติขลุ่ยกับกลุ่มตัวอย่างก่อนการทดลอง (Pretest) ด้วยแบบทดสอบความสามารถในการปฏิบัติขลุ่ย บันทึกผลที่ได้เป็นคะแนนก่อนเรียน
2. ผู้วิจัยดำเนินการทดลองตามโปรแกรมการใช้แม่แบบผสมผสานเป็นเวลา 9 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที ในวันจันทร์ เวลา 13.50 – 14.40 น. ตั้งแต่วันที่ 12 พฤศจิกายน 2553 ถึง วันที่ 21 มกราคม 2554
3. เมื่อสิ้นสุดการทดลอง ผู้วิจัยทำการทดสอบความสามารถในการปฏิบัติขลุ่ยกับกลุ่มตัวอย่าง (Posttest) ซึ่งเป็นฉบับเดียวกับที่ทดสอบก่อนเรียน ด้วยแบบประเมินความสามารถในการปฏิบัติขลุ่ย บันทึกผลที่ได้เป็นคะแนนหลังเรียน
4. เมื่อสิ้นสุดการทดลองไปแล้ว 2 สัปดาห์ ผู้วิจัยทำการทดสอบความสามารถในการปฏิบัติขลุ่ยกับกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบทดสอบความสามารถในการปฏิบัติขลุ่ยฉบับเดิมอีกครั้ง เพื่อวัดความคงทนในการเรียนรู้การปฏิบัติขลุ่ย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติดังนี้

1. เปรียบเทียบความสามารถในการปฏิบัติขลุ่ยของนักเรียนก่อนและหลังได้รับโปรแกรมการใช้แม่แบบผสมผสาน โดยใช้การทดสอบค่าที่สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for Dependent Samples)
2. เปรียบเทียบความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียน ที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสาน โดยใช้การทดสอบค่าที่สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for Dependent Samples)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตาราง 1 แสดงการเปรียบเทียบความสามารถในการปฏิบัติขลุ่ยของนักเรียนก่อน และหลังได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสาน

รายการ	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		ผลต่าง		t
	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D	ΣD	ΣD^2	
1.1 ส่วนประกอบของขลุ่ย	6.84	4.24	13.88	2.30	7.04	4.59	7.67**
1.2 ตำแหน่งและระดับเสียง	0.28	0.542	4.20	2.45	3.92	2.53	7.74**
1.3 พื้นฐานของการปฏิบัติขลุ่ย	1.76	1.17	3.72	0.46	1.96	1.24	7.90**
1.4 การปฏิบัติขลุ่ยเพลงชาวท่อนที่ 1	1.04	2.57	9.52	0.65	8.48	2.58	16.41**
1.5 การปฏิบัติขลุ่ยเพลงชาวท่อนที่ 2	0.28	1.40	8.84	1.11	8.56	1.58	27.03**
1.6 การปฏิบัติขลุ่ยเพลงไอ้เท่ง	0.20	1.00	9.52	0.71	9.32	1.14	40.71**
โดยรวม	1.73	3.20	8.28	3.78	982	8468	21.67**

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 1 พบว่า คะแนนความสามารถในการปฏิบัติขลุ่ยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสานสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยก่อนใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสาน แสดงว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีความสามารถในการเป่าขลุ่ยสูงขึ้น หลังจากการใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสาน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อ 1

ตาราง 2 แสดงการเปรียบเทียบความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสาน หลังจากจบการทดลองไปแล้ว 2 สัปดาห์

รายการ	หลังการทดลอง		หลังการทดลอง 2 สัปดาห์		ผลต่าง		t
	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D	ΣD	ΣD^2	
1.1 ส่วนประกอบของขลุ่ย	13.88	2.30	14.68	0.90	0.80	1.68	1.69
1.2 ตำแหน่งและระดับเสียง	4.20	2.45	4.68	2.25	0.48	1.42	2.38*
1.3 พื้นฐานของการปฏิบัติขลุ่ย	3.72	0.46	3.84	0.37	0.12	0.53	1.14
1.4 การปฏิบัติขลุ่ยเพลงชาวท่อนที่ 1	9.52	0.65	9.20	1.26	0.32	1.38	1.16
1.5 การปฏิบัติขลุ่ยเพลงชาวท่อนที่ 2	8.84	1.11	9.00	1.16	0.16	1.07	0.75
1.6 การปฏิบัติขลุ่ยเพลงไอ้เท่ง	9.52	0.71	9.40	0.76	0.12	0.60	1.00
โดยรวม	8.28	3.78	8.47	3.78	28	230	1.86

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 2 พบว่า ความคงทนในการปฏิบัติขลุ่ยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสานหลังจากจบการทดลองไปแล้ว 2 สัปดาห์ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสาน มีความคงทนในการเรียนรู้ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อ 2

สรุปผลการวิจัย

1. ความสามารถในการปฏิบัติขลุ่ยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสาน สูงกว่าการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสาน มีความคงทนในการรู้การปฏิบัติขลุ่ย

การอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาความสามารถในการปฏิบัติขลุ่ย และความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสาน ผลของการศึกษาพบว่า

1. นักเรียนมีความสามารถในการปฏิบัติขลุ่ยมากขึ้น หลังจากได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 แสดงว่า การใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสาน เป็นวิธีการที่เหมาะสม สามารถทำให้นักเรียนมีความสามารถในการปฏิบัติขลุ่ยมากขึ้น ทั้งนี้เพราะการใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสานโดยมีครูเป็นต้นแบบนั้น ครูสามารถอธิบายชี้แนะให้เข้าใจ โดยเฉพาะการใช้คำพูดอธิบายลักษณะการใช้นิ้วปิดเปิดระดับเสียงโดยร้องเป็นทำนองเพลง ให้เข้ากับตัวโน้ต ของเพลงที่สอน ทำให้นักเรียนเข้าใจเป็นรูปธรรมและสามารถเลียนแบบได้อย่างถูกต้อง และรวดเร็ว ครูสามารถตอบข้อซักถามของนักเรียนเมื่อนักเรียนเกิดความไม่เข้าใจ อีกทั้งยังคอยชี้แนะแนวทางการปฏิบัติเป็นรายบุคคล และให้กำลังใจ ซึ่งเป็นไปตามที่ ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2536: 53) ได้กล่าวถึงการคัดเลือกแม่แบบที่มีประสิทธิภาพจะต้องพิจารณาว่า แม่แบบจะต้องมีชื่อเสียง น่าเชื่อถือ เป็นตัวอย่างที่ดีเหมาะสม และสอดคล้องกับเป้าประสงค์ ซึ่งจะทำให้ผู้เลียนแบบมั่นใจที่จะเลียนแบบนั้นมากยิ่งขึ้น ลักษณะของกิจกรรมที่เลียนแบบ ควรจะเป็นกิจกรรมที่ประกอบด้วยพฤติกรรมที่ไม่สลับซับซ้อน จะทำให้เกิดการเลียนแบบได้ง่ายขึ้น และดึงดูดความสนใจของผู้สังเกตได้เป็นอย่างดี และการเสนอตัวแบบนั้นจะต้องควบคู่กับการเสริมแรง โดยจะต้องให้แรงเสริมเมื่อผู้สังเกตสามารถแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้เช่นเดียวกับตัวแบบ จากผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับผลจากวิจัยของ มณฑาเกตุแก้ว (2546: 66) ที่ศึกษาเปรียบเทียบผลการใช้แม่แบบครูกับแม่แบบเพื่อนนักเรียนที่มีต่อความสามารถในการเป่าขลุ่ยไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดยายร่ม เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมาความสามารถในการเป่าขลุ่ยไทยมากขึ้นหลังจากได้รับการใช้แม่แบบครู และแม่แบบเพื่อนนักเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ บงกชรัตน์ สุทธิภงกช. (2542: 65) ที่ศึกษาผลการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อพฤติกรรมการร้องเพลงของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 พบว่า นักเรียนสามารถร้องเพลงได้ดีขึ้น

2. นักเรียนมีความคงทนในการปฏิบัติขลุ่ย หลังจากได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสานโดยดูจากคะแนนความสามารถในการปฏิบัติขลุ่ย หลังเรียนจบเนื้อหาไปแล้ว 2 สัปดาห์ ซึ่งมีคะแนนไม่แตกต่างกัน แสดงว่า การใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสานทำให้นักเรียนมีความคงทนในการเรียนรู้ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 และยังพบว่าคะแนนความสามารถในการปฏิบัติขลุ่ยหลังเรียนจบไปแล้ว 2 สัปดาห์มีคะแนนสูงกว่าคะแนนความสามารถในการปฏิบัติขลุ่ยหลังเรียนจบเนื้อหา ทั้งนี้เพราะวิชาดนตรีเป็นวิชาปฏิบัติ นักเรียนได้มีการทบทวน และฝึกซ้อมอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะเรื่องตำแหน่ง ระดับเสียงและพื้นฐานการปฏิบัติ นักเรียนได้มีการนำไปใช้ตลอดเวลาจนทำให้นักเรียนจดจำความรู้ได้มากขึ้น ดังที่ ชัยพร วิชชาวุธ. (2520: 118) กล่าวว่าการศึกษาทบทวนสิ่งที่จำได้อยู่แล้วซ้ำอีก จะช่วยให้ความจำนั้นถาวรมากขึ้น ซึ่งการเรียนรู้และการจำมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด กล่าวคือ การเรียนรู้จะไรก็ตามที่เรากำหนดนั้นเราย่อมประเมินผลได้โดยพิจารณาจากผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ถ้าเราประเมินผลทันทีที่ผู้เรียนทำสิ่งที่เราให้ทำแล้ว ผลที่ได้จะเป็นผลการเรียนแต่ถ้าหลังจากการเรียนแล้วชั่วระยะเวลาหนึ่งแล้วจึงประเมิน การเปลี่ยนแปลงที่ได้จะเป็นผลการเรียนรู้และการจำ ความจำระยะสั้นจะฝังตัวเป็นความจำระยะยาว หรือความคงทนในการจำ ดังที่ ประสาท อิศรปริดา. (2522: 137) กล่าวว่าทำให้ผู้เรียนเกิดความจำระยะยาวได้ดี ผู้สอนควรจัดบทเรียนให้มีความหมาย จัดบทหมู่เรียนให้เป็นระเบียบ เป็นหมวดหมู่ พยายามเชื่อมโยงความสัมพันธ์ เพื่อให้ผู้เรียนจำบทเรียนได้ง่ายและนานขึ้น จัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนมีโอกาสลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่างๆด้วยตนเอง จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้และคงไว้ซึ่งประสบการณ์ หรือมีความรู้ในช่วงเวลาหนึ่ง ซึ่งมีความคงทนในการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถนำความรู้ หรือประสบการณ์ที่จดจำได้นั้นไปใช้ใน

สถานการณ์ใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือใช้เป็นพื้นฐานในการเรียนระดับสูงของลำดับเนื้อหาที่ต่อเนื่องขึ้นไป หรือสามารถนำความรู้ที่จดจำได้ไปแก้ปัญหาที่พบในชีวิตประจำวันได้อย่างฉับพลัน

จากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในการทดลองพบว่า นักเรียนให้ความสนใจและร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมเป็นอย่างดี โดยเฉพาะการใช้คำพูดอธิบายลักษณะการใช้นิ้วปิดเปิดระดับเสียงโดยร้องเป็นทำนองเพลงให้เข้ากับทำนองเพลงที่สอน นักเรียนจะรู้สึกตลกขบขันและเข้าใจการใช้นิ้วซึ่งสามารถเลียนแบบได้อย่างถูกต้องรวดเร็ว นักเรียนมีการซักถามข้อสงสัยต่างๆที่เกิดขึ้นกับตนเองว่าทำไมจึงเป่าขลุ่ยแล้วเสียงไม่ออกมาเหมือนแม่แบบ ครูก็จะอธิบายถึงสาเหตุและแก้ไขเป็นรายบุคคล และเมื่อนักเรียนเลียนแบบได้ถูกต้อง แม่แบบจะให้การเสริมแรงโดยการกล่าวชมทันที ทำให้นักเรียนเกิดความไว้วางใจ มีความพยายาม และฝึกซ้อมอย่างสม่ำเสมอจนทำให้นักเรียนสามารถพัฒนาการเป่าขลุ่ยได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

1. การจัดการเรียนการสอนวิชาดนตรี โดยเฉพาะในการปฏิบัติเครื่องดนตรีควรใช้แม่แบบเพราะแม่แบบจะทำพฤติกรรมได้อย่างชัดเจน และสามารถเสริมแรงเมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมได้ถูกต้อง และให้กำลังใจและข้อเสนอแนะกับนักเรียนที่ยังแสดงพฤติกรรมไม่ได้
2. กิจกรรมที่นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตัวเอง ทำให้นักเรียนเกิดทักษะในการใช้อวัยวะต่างๆของร่างกายในการทำงานคือกล้ามเนื้อมัดเล็ก กล้ามเนื้อมัดใหญ่ การใช้ประสาทสัมผัสต่างๆ การฟังคำสั่ง การคิดและการใช้ปัญญาในการแก้ปัญหาต่างๆ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเรียนรู้ของเด็กในช่วงต่อไป
3. นักเรียนแต่ละคนมีศักยภาพในการเรียนรู้แตกต่างกัน โดยเฉพาะเรื่องจังหวะของการบรรเลง นักเรียนจะบรรเลงรวมวงได้ไม่พร้อมกัน แต่หากให้บรรเลงคนเดียว นักเรียนสามารถบรรเลงได้อย่างถูกต้อง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำวิจัยเปรียบเทียบความสามารถในการปฏิบัติขลุ่ยของนักเรียนโดยใช้แม่แบบครูกับแม่แบบเพื่อนนักเรียน และความคงทน
2. ควรใช้เทคนิคอื่นๆทางจิตวิทยา ในการเปรียบเทียบความสามารถในการปฏิบัติขลุ่ยของนักเรียน เช่น การใช้บทบาทสมมติหรือ สัญลักษณ์ เป็นต้น

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ.(2551). **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ**. กรุงเทพฯ: คุรุสภา.
- ชัยพร วิชาวุธ. (2520). **ความจำมนุษย์**. กรุงเทพฯ : ชวนพิมพ์.
- ณรุทธ์ สุทธิจิตต์.(2544). **พฤติกรรมการสอนดนตรี**. กรุงเทพฯ :จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บงกชรัตน์ สุทธิบังกช. (2542). **ผลของการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อพฤติกรรมการร้องเพลงของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนศรีวิกรม์ กรุงเทพมหานคร. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา)**. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประสาธ อิศรปริดา. (2522). **จิตวิทยาการศึกษา**. กรุงเทพฯ :กราฟิกอาร์ต.
- ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. (2536). **การปรับพฤติกรรมเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- พงษ์ลดา ธรรมพิทักษ์กุล. (2545). **ผลสัมฤทธิ์ของการเรียนดนตรีสากลชั้นพื้นฐานตามแนวคิดของ Kodaly ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม. ปรินญาณินพนธ์ คม. (การประถมศึกษา)**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- มณฑา เกตุแก้ว. (2546). การเปรียบเทียบผลการใช้แม่แบบครูกับแม่แบบเพื่อนนักเรียนที่มีต่อความสามารถในการเป่าขลุ่ยไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดยายร่ม เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิเชียร วรินทร์เวช. (2527). การศึกษาผลการเรียนความคงทนในการจำและทัศนคติที่มีต่อการเรียนในวิชาดนตรีจากการเรียนโดยใช้เทปสอนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม.(เทคโนโลยีทางการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

การศึกษาประสิทธิภาพของจุลินทรีย์ที่พัฒนาขึ้นเพื่อใช้ในการบำบัดน้ำเสีย

A study of efficiency of the developing microorganism to waste wastewater treatment

ดร.สนอง ทองปาน¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีความมุ่งหมาย เพื่อศึกษาคุณภาพน้ำที่ผ่านการบำบัดโดยระบบบำบัดน้ำเสียร่วมกับจุลินทรีย์ที่พัฒนาขึ้นตามค่าพารามิเตอร์ 5 ค่า และเพื่อศึกษาต้นทุนการบำบัดน้ำเสียด้วยวิธีการใช้จุลินทรีย์ที่มีจำหน่ายทั่วไปกับการบำบัดน้ำเสียด้วยการใช้จุลินทรีย์ที่พัฒนาขึ้นในระบบบำบัดน้ำเสียของมหาวิทยาลัย ผลวิจัยพบว่า คุณภาพของน้ำที่ผ่านการบำบัดมีค่าเฉลี่ยตามค่าพารามิเตอร์ที่ศึกษาคือ ค่าพีเอช ค่าบีโอดี ค่าซีโอดี ปริมาณสารแขวนลอย และน้ำมันและไขมัน เท่ากับ 7.40, 15.20 mg/l, 92.63 mg/l, 20.75 mg/l และ 8.28 mg/l ตามลำดับ ค่าดังกล่าวเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดโดยกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม 2537 ต้นทุนการบำบัดน้ำเสียด้วยวิธีการใช้จุลินทรีย์ที่มีจำหน่ายทั่วไปกับการบำบัดน้ำเสียด้วยการใช้จุลินทรีย์ที่พัฒนาขึ้นในระบบบำบัดน้ำเสียมีค่า 3.51 บาท และ 0.25 บาท/ลูกบาศก์เมตรตามลำดับ

คำสำคัญ: คุณภาพน้ำ ; ระบบบำบัดน้ำเสียแบบจานหมุนชีวภาพ; จุลินทรีย์สำหรับระบบบำบัดน้ำเสีย

Abstract

This research was attempted to study of efficiency of the developing microorganism to Wastewater treatment on five parameters, and to study the operating cost of the general microorganism and the developing microorganism in wastewater treatment. The wastewater treated by the DMWT was found Acceptable by the Ministry of Science Technology and Environment of Thailand 1994. on the five parameters. The figures were 7.40 , 15.20 mg/l, 92.63 mg/l ,20.75 mg/l and 8.28 mg/l for pH, , BOD, COD, Suspended Solids and Oil and Grease respectively. The operating cost of the general microorganism and the developing microorganism in wastewater treatment are 3.51 and 0.25 baht/ m³

Keyword: Water Quality; Rotating Biological contactor; Microorganism for wastewater treatment

ความเป็นมาของปัญหาการวิจัย

สถานศึกษาทั่วไป นับว่าเป็นแหล่งสำคัญที่ทำให้เกิดความสกปรกในรูปของสารอินทรีย์อย่างมาก โดยเฉพาะบริเวณโรงอาหาร จัดได้ว่าเป็นสถานที่ที่ทำการกิจกรรมเกี่ยวกับการใช้น้ำในการชำระล้างค่อนข้างมาก จากการสำรวจของกรมควบคุมมลพิษพบว่า น้ำทิ้งจากโรงอาหารจะมีค่าบีโอดีเฉลี่ย ประมาณ 358 มิลลิกรัม/ลิตร และในน้ำทิ้งดังกล่าวมีไขมันสะสมอยู่โดยเฉลี่ย 42 มิลลิกรัม/ลิตร (กรมควบคุมมลพิษ.2549: 23) ซึ่งจัดว่ามีค่าค่อนข้างสูงและเมื่อปล่อยลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ แล้วจะส่งผลกระทบต่อแหล่งน้ำมาก เนื่องจากคราบไขมันจะลอยเคลือบอยู่บริเวณหน้าผิวน้ำ ส่งผลให้แสงแดดส่องลงไปในน้ำได้ในระดับต่ำทำให้สิ่งมีชีวิตประเภทสาหร่ายเซลล์เดียว ซึ่งเป็นผู้ผลิตในห่วงโซ่อาหารไม่สามารถสังเคราะห์แสงได้ ทำให้จำนวนสาหร่ายเหล่านั้นมีปริมาณลดลงและส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศเสียสมดุลอีกด้วย นอกจากนี้คราบไขมันที่ลอยเคลือบอยู่บริเวณผิวน้ำยังส่งผลให้ออกซิเจนในอากาศไม่สามารถละลายลงไปในน้ำได้ ทำให้ค่าดีไอ (Dissolved oxygen) ของน้ำมีปริมาณลดลง สิ่งมีชีวิตประเภทสัตว์น้ำจะเกิดสภาวะขาดออกซิเจนและต้องเสียชีวิตลงในที่สุด ส่งผลให้แหล่งน้ำเกิดการเน่าเสียต่อไป

¹ หัวหน้าสาขาวิชาการมัธยมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

จากสภาวการณ์ดังกล่าว ทางมหาวิทยาลัยจึงต้องจัดให้มีกระบวนการบำบัดน้ำเสียจากอาคารต่างๆ และ โรงอาหารให้มีคุณภาพดีตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพน้ำทิ้งจากอาคาร ก่อนปล่อยลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติต่อไป โดย ปริมาณน้ำเสียในแต่ละวันมีจำนวนมาก ทางมหาวิทยาลัย ต้องใช้พลังงานไฟฟ้าในการเดินระบบบำบัดน้ำเสียปริมาณมาก นอกจากนี้ยังต้องใช้งบประมาณในการจัดซื้อจุลินทรีย์ที่จะใช้ในการบำบัดเสียอีกปีละไม่น้อยกว่า 150,000 บาท ดังนั้น ทางสถาบันสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรจึงเห็นความสำคัญของการวิจัยและพัฒนาเพื่อให้ได้จุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพในการ ช่วยบำบัดน้ำเสีย เพื่อทำให้กระบวนการบำบัดน้ำเสียมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และช่วยในการประหยัดพลังงานในการบำบัด น้ำเสีย และเป็นการสร้างนวัตกรรมที่เกี่ยวกับการบำบัดน้ำเสียเพื่อเผยแพร่ความรู้ให้กับชุมชนที่เกี่ยวข้องต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณภาพน้ำที่ผ่านการบำบัดโดยระบบบำบัดน้ำเสียร่วมกับจุลินทรีย์ที่พัฒนาขึ้นของมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบต้นทุนการบำบัดน้ำเสียด้วยวิธีการใช้จุลินทรีย์ที่มีจำหน่ายทั่วไปกับต้นทุนการบำบัด น้ำเสียด้วยการใช้จุลินทรีย์ที่พัฒนาขึ้นในระบบบำบัดน้ำเสียของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประเภทของการวิจัย การวิจัยในครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research)

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้น คือ การบำบัดน้ำเสียโดยใช้จุลินทรีย์ที่พัฒนาขึ้น
2. ตัวแปรตาม คือ
 1. คุณภาพของน้ำทิ้งที่ผ่านการบำบัด โดยระบบบำบัดแบบระบบจานหมุนชีวภาพ (Rotating Biological Contactor: RBC) ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ร่วมกับการเติมจุลินทรีย์ที่พัฒนาขึ้นในสัดส่วนที่เท่ากับการเติม จุลินทรีย์ที่จำหน่ายในท้องตลาด ตามพารามิเตอร์ต่อไปนี้ พีเอช (pH) , บีโอดี (Biochemical Oxygen Demand) , ซีโอดี (Chemical Oxygen Demand) ปริมาณสารแขวนลอย (Suspended Solids) น้ำมันและไขมัน (Oil and Crease)
 2. ต้นทุนการบำบัดน้ำเสียด้วยวิธีการใช้จุลินทรีย์ที่มีจำหน่ายทั่วไปกับต้นทุนการบำบัดน้ำเสียด้วยการใช้ จุลินทรีย์ที่พัฒนาขึ้นในระบบบำบัดน้ำเสียของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

การดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาคุณภาพของน้ำทิ้งจากบ่อรวมน้ำเสียก่อนเข้าสู่ระบบบำบัดน้ำเสีย ตามพารามิเตอร์ต่อไปนี้ พีเอช (pH), บีโอดี (Biochemical Oxygen Demand), ซีโอดี (Chemical Oxygen Demand) ปริมาณสารแขวนลอย (Suspended Solids) น้ำมันและไขมัน (Oil and Crease)
2. ศึกษาคุณภาพของน้ำทิ้งที่ผ่านการบำบัดด้วยระบบบำบัดแบบระบบจานหมุนชีวภาพ ร่วมกับการเติม จุลินทรีย์ที่พัฒนาขึ้นในสัดส่วน 1 ลิตร ต่อน้ำเสีย 30 ลบ.ม ซึ่งมีจำนวนเท่ากับการเติมจุลินทรีย์ที่จำหน่ายในท้องตลาด แล้วนำมาทำการเลี้ยงเชื้อในระบบบำบัดจนเชื้อจุลินทรีย์เกาะตัวกลางบนจานหมุนชีวภาพเต็มพื้นที่ แล้วจึงดำเนินการเก็บ ข้อมูลเพื่อหาประสิทธิภาพการบำบัด ตามพารามิเตอร์ต่อไปนี้ พีเอช, บีโอดี, ซีโอดี ปริมาณสารแขวนลอย น้ำมันและ ไขมัน (Oil and Crease) จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาประสิทธิภาพการบำบัด
3. การเก็บตัวอย่างน้ำเสียเพื่อนำมาทำการตรวจวิเคราะห์คุณภาพได้กระทำ 2 จุด คือ จุดน้ำก่อนเข้าระบบ บำบัดน้ำเสีย (Influent) และจุดน้ำออกจากระบบบำบัดน้ำเสีย (Effluent) การเก็บตัวอย่างทั้งหมดเก็บด้วยวิธีการเก็บแบบ จ้วง (grab sampling)
4. ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลองตั้งแต่ เดือนตุลาคม 2554 – ธันวาคม 2555 ระยะเวลาในการเก็บตัวอย่างจะ กระทำสัปดาห์ละ 3 ครั้ง คือในวันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์ เริ่มตั้งแต่เวลา 14.00 น - 15.00 น เป็นเวลาทั้งหมด 6 สัปดาห์ รวมทั้งสิ้น 18 ตัวอย่างแต่ละตัวอย่างได้ทำการศึกษาทั้งหมด 3 ซ้ำ

5. การวิเคราะห์ตัวอย่างน้ำ วิเคราะห์โดยวิธีวิเคราะห์น้ำแบบสากล (Standard Method) โดยพารามิเตอร์ที่ทำการตรวจวัดทันทีที่เก็บคือ ค่าพีเอช ส่วนพารามิเตอร์ตัวอื่น จะนำมาทำการตรวจวิเคราะห์ที่ห้องปฏิบัติการวิเคราะห์น้ำของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒรายละเอียดดัง ตาราง 1

ตาราง 1 แสดงรายละเอียดวิธีวิเคราะห์คุณภาพน้ำ

พารามิเตอร์	วิธีวิเคราะห์
1. ค่าพีเอช (pH)	1. พีเอชมิเตอร์ (pH meter)
2. ค่าบีโอดี (Biochemical Oxygen Demand)	2. เอไซด์โมดิฟิเคชัน ที่อุณหภูมิ 20 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 5 วัน (Azide Modification: 20 C ^o : 5 days)
3. ค่าซีโอดี (Chemical Oxygen Demand)	3. รีฟลักซ์แบบปิด (Close Reflux Method)
4. ค่าน้ำมันและไขมัน (Oil and Grease)	4. วิธีสกัดด้วยซอกซ์เลต (Soxhlet Extraction Method)
5. ค่าของแข็งแขวนลอย (Suspended Solids)	5. กรองผ่านกระดาษกรองใยแก้วมาตรฐาน (Glass Fiber Filter Disc)

6. นำข้อมูลผลการทดลองตามข้อที่ 1 และ 2 มาคำนวณหาประสิทธิภาพการบำบัดน้ำเสียของระบบบำบัดน้ำเสียที่ใช้จุลินทรีย์ที่พัฒนาขึ้น และคำนวณหาต้นทุนการบำบัดน้ำเสียในหน่วยราคาการบำบัดน้ำเสียปริมาตร 1 ลบ.ม.

7. วิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัย สรุปผลการวิจัย เขียนรายงานการวิจัยและเผยแพร่

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนการพัฒนาเชื้อจุลินทรีย์ที่ใช้ในระบบบำบัดน้ำเสียมีขั้นตอนดังนี้

1. เก็บตะกอนสตกจากระบบบำบัดน้ำเสียชุมชนที่มีประสิทธิภาพการบำบัดผ่านเกณฑ์มาตรฐานตามที่กรมควบคุมมลพิษกำหนดมาประมาณ 500 กรัม

2. นำมาเพาะเลี้ยงในอาหารเลี้ยงเชื้อซึ่งประกอบด้วย กากน้ำตาลจำนวน 1 ลิตร แป้งข้าวโพด จำนวน 100 กรัม รำละเอียดจำนวน 500 กรัม นมสดจำนวน 100 ml และน้ำสะอาดปราศจากคลอรีน 10 ลิตรผสมให้เข้ากันทำการเพาะเลี้ยงในถังพลาสติกที่ทำความสะอาดแล้วเป่าลมเติมอากาศตลอดเวลาจำนวน 5 ลิตร/นาที่จนถึงวันที่ 3 วัน เติมน้ำละลายคลอรีนความเข้มข้น 0.01 % ลงไปวันละ 30 ml จนถึงวันที่ 7

3. เติมน้ำอาหารเลี้ยงเชื้อสูตรเดิมได้แก่กากน้ำตาลจำนวน 100 ml แป้งข้าวโพด จำนวน 10 กรัม รำละเอียด จำนวน 50 กรัม นมสดจำนวน 10 ml ยกเว้นน้ำสะอาดให้ใช้น้ำเสียจากระบบบำบัดของมหาวิทยาลัยที่จะใช้ทำการทดลองเติมแทน 1000 ml เติมน้ำอากาศจำนวนเท่าเดิมทิ้งไว้ 3 วัน

4. จากนั้นนำเชื้อจุลินทรีย์ที่ได้จากข้อ 3 มาเพาะเพื่อขยายให้ได้จำนวนมากขึ้นโดยใช้กากน้ำตาลจำนวน 10 ลิตร แป้งข้าวโพด จำนวน 2 กิโลกรัม รำละเอียดจำนวน 5 กิโลกรัม นมสดจำนวน 1000 ml และน้ำสะอาดปราศจากคลอรีน 50 ลิตร เติมน้ำอากาศจำนวน 10 ลิตร/นาที่ เป็นเวลา 5 วัน

5. จากนั้นนำเชื้อจุลินทรีย์ที่ได้จากข้อ 4 มาใส่ในระบบบำบัดน้ำเสียโดยใช้อัตราส่วน 1 ลิตร/น้ำเสีย 30 ลบ.ม ใส่ติดต่อกัน 7 วัน เติมน้ำสะอาดตลอดเวลา จุลินทรีย์จะเคลื่อนผ่านจานหมุนในระบบบำบัดน้ำเสียจนเต็ม จากนั้นจึงทำการศึกษาประสิทธิภาพการบำบัดน้ำเสียของระบบบำบัดน้ำเสียได้

6. จากการนำเชื้อจุลินทรีย์จากข้อ 5 มาทำการเจือจางโดยใช้น้ำกลั่น 9 มิลลิเมตร ต่อ เชื้อจุลินทรีย์ 1 มิลลิตรโดยทำที่ $10^{-1} - 10^{-5}$ แล้วเชื้อจุลินทรีย์ที่ทำการเจือจาง มาเลี้ยงลงในอาหารเลี้ยงเชื้อ NA โดยดูตามปริมาณ 0.1 มิลลิตร จากนั้นนำไปหมักที่อุณหภูมิ 37 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 2 วันปรากฏว่า เชื้อจุลินทรีย์ที่ทำการเจือจาง ที่ $10^{-1} - 10^{-5}$ เมื่อนำมานับจำนวนเซลล์ปรากฏว่า มีจำนวนโคโลนีปรากฏมากกว่า 300CFU/ml

ภาพประกอบ 1 แสดงภาพถ่ายเชื้อจุลินทรีย์จากการย้อมสีแกรมผลปรากฏว่า
ติดสีแกรมบวกมีลักษณะเป็นท่อนยาว มีเอนโดสปอร์

ตาราง 2 แสดงคุณภาพของน้ำทิ้งที่ผ่านการบำบัด โดยระบบบำบัดแบบระบบจานหมุนชีวภาพ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ร่วมกับการเติมจุลินทรีย์ที่พัฒนาขึ้นในสัดส่วน 1 ลิตร/น้ำเสีย 30 ลบ.ม

พารามิเตอร์	น้ำก่อนการบำบัด	น้ำหลังการบำบัด	*ค่ามาตรฐาน	ประสิทธิภาพการบำบัด (%)
pH	6.9	7.4	5-9	-
BOD (mg/l)	257.40	15.20	ไม่เกิน 20	94.09
COD (mg/l)	488.35	92.63	ไม่เกิน 120	81.03
สารแขวนลอย (mg/l)	64.35	20.75	ไม่เกิน 40	67.75
น้ำมันและไขมัน (mg/l)	44.50	8.25	ไม่เกิน 20	81.46

*ค่ามาตรฐานน้ำทิ้งจากอาคารบ้านเรือนประเภท ก. กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2537

(1) (2)

ภาพประกอบ 2 แสดงลักษณะน้ำก่อนการบำบัด(1) และหลังการบำบัด(2)

จากตาราง 2 พบว่าน้ำที่ผ่านการบำบัดด้วยระบบบำบัดน้ำเสียแบบระบบจานหมุนชีวภาพ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ร่วมกับการเติมจุลินทรีย์ที่พัฒนาขึ้นในสัดส่วน 1 ลิตร/น้ำเสีย 30 ลบ.ม มีคุณภาพตามพารามิเตอร์ pH, BOD, COD, สารแขวนลอย, น้ำมันและไขมัน มีค่า 7.4, 15.20 ml, 92.63 ml, 20.75ml และ 8.25 ml ตามลำดับ

ตาราง 3 แสดงต้นทุนการผลิตจุลินทรีย์ที่พัฒนาขึ้นจำนวน 55 ลิตร

วัตถุดิบและพลังงาน	ปริมาณ	ราคาต่อหน่วย(บาท)	รวมเงิน (บาท)
กากน้ำตาล	11.10 ลิตร	15	166.5
แป้งข้าวโพด	2.11 กิโลกรัม	42	88.62
รำละเอียด	5.55 กิโลกรัม	15	83.25
นมสด	1.11 ลิตร	40	44.4
พลังงานไฟฟ้าที่ใช้กับปั๊ม ลมเติมอากาศ	18	2.80	50.40

รวมเงินทั้งหมด 433.17 บาท/55 ลิตร ถ้าราคาต่อลิตร = 7.87 บาท

จุลินทรีย์ที่ซื้อมาใช้ในระบบบำบัดน้ำเสียใช้ 30 ลิตร/สัปดาห์ ราคาลิตรละ 107 บาท ในปี 2554 ใช้จุลินทรีย์จำนวน 1,440 ลิตร เป็นเงินทั้งหมด 154,080 บาท ที่มหาวิทยาลัยต้องบำบัดน้ำเสียโดยเฉลี่ยวันละ 120 ลบ.ม. ถ้า 365 วัน จะต้องบำบัดน้ำทั้งหมด 43,800 ลบ.ม. ดังนั้นต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็นเงิน 3.51 บาท/น้ำเสีย 1 ลบ.ม.

ถ้าใช้จุลินทรีย์ที่พัฒนาขึ้นใช้ในระบบบำบัดน้ำเสียใช้ 30 ลิตร/สัปดาห์ ราคาลิตรละ 7.87 บาท ในปี 2554 ใช้จุลินทรีย์จำนวน 1,440 ลิตร เป็นเงินทั้งหมด 1,132.80 บาท ที่มหาวิทยาลัยต้องบำบัดน้ำเสียโดยเฉลี่ยวันละ 120 ลบ.ม. ถ้า 365 วัน จะต้องบำบัดน้ำทั้งหมด 43,800 ลบ.ม. ดังนั้นต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็นเงิน 0.25 บาท/น้ำเสีย 1 ลบ.ม.

จากตาราง 3 พบว่าต้นทุนการบำบัดน้ำเสียด้วยวิธีการที่ใช้จุลินทรีย์ที่มีจำหน่ายในท้องตลาดกับต้นทุนการบำบัดน้ำเสียด้วยการใช้จุลินทรีย์ที่พัฒนาขึ้นในระบบบำบัดน้ำเสียของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีค่า 3.51 บาท/น้ำเสีย 1 ลบ.ม. และ 0.25 บาท/น้ำเสีย 1 ลบ.ม. ตามลำดับ

สรุปผลการวิจัย

1. คุณภาพของน้ำที่ผ่านการบำบัดมีค่าเฉลี่ยตามค่าพารามิเตอร์ที่ศึกษาคือ ค่าพีเอช ค่าบีโอดี ค่าซีโอดี ปริมาณสารแขวนลอย และน้ำมันและไขมัน เท่ากับ 7.40, 15.20 mg/l, 92.63 mg/l, 20.75 mg/l และ 8.28 mg/l ตามลำดับ ค่าดังกล่าวเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดโดยกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม 2537

2. ต้นทุนการบำบัดน้ำเสียด้วยวิธีการใช้จุลินทรีย์ที่มีจำหน่ายในท้องตลาดกับต้นทุนการบำบัดน้ำเสียด้วยการใช้จุลินทรีย์ที่พัฒนาขึ้น เมื่อนำมาใช้ในระบบบำบัดน้ำเสียของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีค่า 3.51 บาท/น้ำเสีย 1 ลบ.ม. และ 0.25 บาท/น้ำเสีย 1 ลบ.ม. ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะของการวิจัย

1. ควรทำการศึกษาเพื่อพัฒนาเชื้อจุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพในการบำบัดให้มากกว่านี้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบำบัดและลดระยะเวลาการบำบัด

2. ควรทำการศึกษาเพื่อพัฒนาเชื้อจุลินทรีย์ที่ใช้ออกซิเจนและไม่ใช้ออกซิเจน ที่มีประสิทธิภาพในการบำบัดที่เหมาะสมกับระบบบำบัดน้ำเสียแบบอื่น ๆ เช่น ระบบกรองไร้อากาศ บ่อหมักไร้อากาศแบบต่าง ๆ ระบบเร่งตะกอนระบบบ่อเติมอากาศแบบต่าง ๆ เป็นต้น

3. ควรศึกษาพัฒนาเชื้อจุลินทรีย์ที่สามารถดำรงชีวิตในระบบบำบัดน้ำเสียได้อย่างคงทนและมีอายุยืนยาว ไม่ต้องใส่เชื้อจุลินทรีย์บ่อย ๆ

บรรณานุกรม

กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. (2537.1 กุมภาพันธ์). ราชกิจจานุเบกษาฉบับประกาศทั่วไป เล่ม11 ตอนพิเศษ 9. เรื่องกำหนดมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากอาคารบางประเภทและขนาด.

กรมควบคุมมลพิษ. (2545). น้ำเสียชุมชนและระบบบำบัดน้ำเสีย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.

กองจัดการคุณภาพน้ำ กรมควบคุมมลพิษ. (2545). น้ำเสียชุมชนและระบบบำบัดน้ำเสีย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.

คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ, สำนักงาน (2543). แนวทางการบริหารและการจัดการน้ำเสียชุมชน. กรุงเทพฯ : กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม

สนอง ทองปาน (2548) การพัฒนาระบบบำบัดน้ำเสียที่เหมาะสมของโรงฆ่าและสุกร สหกรณ์ผู้ค้าสุกรฆ่าและกรุงเทพมหานคร . รายงานการวิจัย สาขาการมัธยมศึกษากลุ่มการสอนสิ่งแวดล้อม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ฉบับอัดสำเนา.

“(2553) ระบบบำบัดน้ำเสียที่เหมาะสมในสถานศึกษา: แหล่งเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสสังกัด กรุงเทพมหานคร. รายงานการวิจัย สาขาการมัธยมศึกษากลุ่มการสอนสิ่งแวดล้อม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ฉบับอัดสำเนา.ทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

APHA; AWWA; & WPCF. (1989). **Standard method of the examination of water and wastewater.** NewYork : American Pubic Health Association

Pretorius, W.A. (1971). **Anaerobic Disestion of Raw Sewage.** Water Res. 5: 681-687

การศึกษาและพัฒนาความสามารถในการฟื้นฝ่าอุปสรรค
ของนิสิตปริญญาตรีหลักสูตรครู กศ.บ. 5 ปี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
A Study and Development of Adversity Quotient of Undergraduate Students in 5 Years
Teacher Program from Faculty of Education at Srinakharinwirot University

ดร.ครรชิต แสนอุปปล¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาและพัฒนาความสามารถในการฟื้นฝ่าอุปสรรคของนิสิตปริญญาตรีหลักสูตรครู 5 ปี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒด้วยโปรแกรมกลุ่มพัฒนาตน กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตที่กำลังศึกษาระดับปริญญาตรีหลักสูตรครู 5 ปี ชั้นปีที่ 1 – 5 คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประจำปีการศึกษา 2554 จำนวน 300 คนที่ได้มาด้วยการสุ่มแบบแบ่งชั้น โดยใช้ระดับชั้นปีและสาขาวิชาเอกที่เรียนเป็นหน่วยแบ่งชั้น และเป็นนิสิตที่กำลังเรียนระดับปริญญาตรีหลักสูตรครู 5 ปี ชั้นปีที่ 1 – 5 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประจำปีการศึกษา 2554 ที่มีค่าคะแนนความสามารถในการฟื้นฝ่าอุปสรรคตั้งแต่ระดับปานกลางลงมาจำนวน 24 คน ที่ได้มาด้วยการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) เครื่องมือที่ใช้ได้แก่แบบสอบถามความสามารถในการฟื้นฝ่าอุปสรรค และโปรแกรมกลุ่มพัฒนาตนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น สถิติที่ใช้คือค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที่แบบกลุ่มตัวอย่างที่อิสระต่อกัน (t -test for independent samples) และแบบกลุ่มตัวอย่างที่ไม่อิสระต่อกัน (t -test for dependent samples)

ผลการวิจัยพบว่า

1. นิสิตปริญญาตรีหลักสูตรครู กศ.บ. 5 ปี เพศชายและเพศหญิงสาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนวและสาขาวิชาเทคโนโลยีทางการศึกษาชั้นปีที่ 2 3 4 และ 5 มีฐานะทางเศรษฐกิจแบบพอใช้จ่าย และแบบใช้จ่ายอย่างเหลือเฟือเพื่อมีการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยมีภูมิลำเนาในเขตเมืองและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งระดับดีเลิศ ระดับดี ระดับปานกลาง และระดับต่ำ มีความสามารถในการฟื้นฝ่าอุปสรรคอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนนิสิตสาขาวิชาประถมศึกษา มีฐานะทางเศรษฐกิจแบบไม่พอใช้จ่าย มีการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และมีภูมิลำเนานอกเขตเมืองมีความสามารถในการฟื้นฝ่าอุปสรรคอยู่ในระดับสูง ตรงกันข้าม นิสิตชั้นปีที่ 1 และที่มีการอบรมเลี้ยงดูแบบเผด็จการมีความสามารถในการฟื้นฝ่าอุปสรรคอยู่ในระดับต่ำ

2. นิสิตที่เข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มพัฒนาตนมีความสามารถในการฟื้นฝ่าอุปสรรคเพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับช่วงก่อนการทดลอง และเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ความสามารถในการฟื้นฝ่าอุปสรรค, กลุ่มพัฒนาตน

Abstract

The purpose of this study was to study and develop Adversity Quotient (A.Q.) of undergraduate students in 5 years teacher program from faculty of education at Srinakharinwirot University. The subjects of this study were 300 undergraduate students that consisted 1st through 5th year educational level from faculty of education at Srinakharinwirot University. Their majors were guidance psychology, elementary education, and educational technology, in the academic year 2011. The subjects of the adversity quotient development through growth group of adversity quotient development consisted of 24 volunteered undergraduate students in 5 years teacher program who had average level adversity quotient scores. The research instruments used for the study were an Adversity Quotient Questionnaire and the growth group of adversity quotient development. The statistical analyzed employed were mean, standard deviation, dependent t -test and independent t -test.

The results of the study were as follows :

1. The most students, male and female, guidance psychology and technology education major, consisted of 2nd through 5th educational levels, had enough and rich economic status, neglective rearing style, rural locality and had excellence good average and poor academic achievement, scored average on adversity quotient. But The students, elementally education major, poor economic status, democratic rearing style, and urban locality, had scored high on adversity quotient. On the contrary, The students, studied 1st educational level and had authoritative rearing style, had scored low on adversity quotient.

2. The adversity quotient of the students who participated in the growth group of adversity quotient development significantly increased than before the experiment the at .01 level.

Keywords: Adversity Quotient (A.Q.), the growth group

ความเป็นมาของปัญหาการวิจัย

ความสำคัญอย่างหนึ่งของการศึกษาคือความมองอกงามด้านจิตใจที่ต้องพัฒนาควบคู่ไปกับความมองอกงามด้านความรู้ในเชิงวิชาการ ความมองอกงามด้านจิตใจเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์สำหรับนิสิตนักศึกษาที่ศึกษาในระดับอุดมศึกษา เพื่อเป็นฐานสำหรับการก้าวต่อไปในโลกของการทำงานและโลกแห่งชีวิต ความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคเป็นตัวแปรทางจิตวิทยาอีกมิติหนึ่งที่เป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ที่แสดงถึงความมองอกงามในมิติด้านจิตใจที่เพียรพยายาม ต่อสู้ ฟันฝ่าอุปสรรคที่จะเกิดขึ้นในชีวิตให้ผ่านพ้นไปให้ได้ ประสิทธิภาพของจิตใจที่เข้มแข็ง อดทน เพียรพยายาม ฟันฝ่าอุปสรรคเท่านั้นที่จะเป็นเครื่องการันตีความสำเร็จแห่งชีวิตของบุคคลได้

ความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคหรือ Adversity เป็นความสามารถของบุคคลในการตอบสนองต่อเหตุการณ์ในยามที่ต้องเผชิญกับความทุกข์ยากหรือความลำบาก ผู้ที่มีความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคสูงจะมีจิตใจเข้มแข็ง ไม่ย่อท้ออุปสรรคใด ๆ แม้จะพ่ายแพ้หรือล้มเหลวไปก็สามารถลุกขึ้นสู้ใหม่ได้ (Stoltz, 1997) มีความอดทนและสามารถฟันฝ่าอุปสรรคไปได้อย่างคนมีกำลังใจและความหวังอยู่เสมอ (วิทยา นาควัชระ, 2544) มีความอดทนต่อการรอคอย (ศิริรัตน์ แอดสกุล, 2545) มีความมุ่งมั่นอดทนต่อสภาพบีบคั้นทางจิตใจ อดทนต่อแรงเสียดทาน แรงกดดันทางอารมณ์ ใช้สติปัญญาเอาชนะอุปสรรคได้ (ภิเชก จันท์เยี่ยม, 2546) ส่วนบุคคลที่มีความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคต่ำ เมื่อพบกับอุปสรรคหรือความทุกข์ยากก็จะพ่ายแพ้ ละทิ้งความรับผิดชอบของตนไปกลางคัน รับรู้ปัญหาอุปสรรค ความยากลำบากแม้เพียงเล็กน้อยก็สามารถทำลายความรู้สึกอีกให้หมดไป หมดพลังที่จะต่อสู้ เพิกเฉย เย็นชาต่อปัญหาและอาจเชื่อถือโชคกลางหรือเคราะห์กรรม มักไม่ดิ้นรน ไม่กระตือรือร้น อดโรยและเป็นผู้อ่อนแอกับความยากลำบาก มีชีวิตไปวัน ๆ อาจล้มเลิกความตั้งใจที่จะแก้ไขปัญหาไปในที่สุด มักตำหนิหรือโทษตนเองเกินควร รู้สึกผิดกับตนเองและทำลายกำลังใจในตนเอง คิดว่าตนเองเป็นเจ้าของปัญหาแต่เพียงผู้เดียว คิดว่าทุกอย่างเลวร้ายและเป็นความผิดของตนเองเสียส่วนใหญ่ เมื่อสะสมนานวันเข้าจะเป็นสนิมที่เกาะกินใจ รู้สึกท้อแท้ ท้อถอย นำมาซึ่งอาการถอดใจในที่สุด(Stoltz,1997) มักมองว่าปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นตัวทำลายชีวิต เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดวิกฤตต่อวิชาชีพของตนเอง ทำลายหน้าที่ความรับผิดชอบให้ล้มเหลวเชื่อมโยงความลำบากที่เกิดขึ้นกับทุกสิ่งในชีวิต (Stoltz, 1997)

นิสิตปริญญาตรีหลักสูตรครุ 5 ปี ของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เป็นนิสิตที่มุ่งเรียนศาสตร์แห่งความเป็นครูตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่มีเป้าหมายให้นิสิตเหล่านี้เป็น “ครูพันธุ์ใหม่” นิสิตเหล่านี้จะได้รับการปลูกฝังให้เป็นทั้งนักสอน นักคิด และนักจิตวิทยา ฉะนั้นสิ่งที่มาพร้อมกับเป้าหมายของกระทรวงศึกษาธิการก็คือ การเรียนที่หนักหน่วงมากขึ้น มีวิชาเรียนมากขึ้น กิจกรรมมากขึ้น และความคาดหวังของสังคมที่มากขึ้นเช่นเดียวกัน ซึ่งอาจส่งผลต่อความเครียด ความวิตกกังวล ความท้อแท้ ของนิสิตกลุ่มเหล่านี้ได้ จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นโดยการสัมภาษณ์นิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อายุระหว่าง 19 - 23 ปี จำนวน 20 คน เกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการเผชิญอุปสรรค พบว่า นิสิตเรียนหนักขึ้น ไม่เข้าใจเนื้อหาในบางวิชา พักการเรียนในบางวิชาที่เรียนไม่ไหวหาที่ปรึกษาด้านการเรียนไม่ได้ ประสบปัญหาทั้งด้านการเรียน ชีวิตส่วนตัว และครอบครัวเป็นต้น สภาพปัญหาเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อจิตใจของนิสิตนักศึกษาที่จะทำให้เกิดความท้อแท้ ท้อถอยต่อการเรียน จนกระทั่งถึงการลาออกในที่สุด

กลุ่มพัฒนาตนมีฐานแนวคิดมนุษยนิยมเป็นเครื่องมือในการพัฒนาความสามารถในการฟื้นฝ่าอุปสรรค เพื่อให้ นิสิตที่เข้ามาศึกษาในวิชาชีพครูสามารถประสบความสำเร็จด้านการเรียน และก้าวออกไปเป็น ครูมืออาชีพ ที่พร้อม จะเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคจนสามารถนำพาการศึกษาของชาติให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

แนวคิดทฤษฎี/กรอบความคิดในการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาความสามารถในการฟื้นฝ่าอุปสรรค

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยพบว่าตัวแปรระดับชั้นปีที่ศึกษา สาขาวิชา ฐานะทางเศรษฐกิจ การอบรมเลี้ยงดู ภูมิลำเนาเดิม และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการฟื้นฝ่าอุปสรรค ดังนั้น ในการวิจัยระยะที่ 1 ผู้วิจัยจึงนำตัวแปรดังกล่าวมาศึกษา

ระยะที่ 2 พัฒนาความสามารถในการฟื้นฝ่าอุปสรรค

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีแล้วพบว่า กลุ่มพัฒนาตนเป็นเครื่องมืออีกชนิดหนึ่งที่สามารถพัฒนาความสามารถ ในการฟื้นฝ่าอุปสรรคของนิสิตได้ ดังนั้นในการวิจัยในขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยจึงได้นำกลุ่มพัฒนาตนมาเป็นเครื่องมือพัฒนา ความสามารถในการฟื้นฝ่าอุปสรรคเพื่อศึกษาผลของการเข้ากลุ่มพัฒนาตนเพื่อพัฒนาความสามารถในการฟื้นฝ่าอุปสรรค ของนิสิตว่าได้ผลอย่างไรหรือไม่ โดยได้กำหนดกรอบแนวคิดให้กลุ่มทดลองได้เข้าร่วมกลุ่มพัฒนาตน ส่วนกลุ่มควบคุม ไม่ได้เข้าร่วมกลุ่มพัฒนาตน (จะให้เข้าร่วมหลังการทดลองเสร็จภายหลัง)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสามารถในการฟื้นฝ่าอุปสรรคของนิสิตปริญญาตรีหลักสูตรครู 5 ปี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. เพื่อศึกษาผลของกลุ่มพัฒนาตนที่มีต่อความสามารถในการฟื้นฝ่าอุปสรรคของนิสิตปริญญาตรีหลักสูตร ครู 5 ปี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สมมติฐานการวิจัย

หลังการทดลอง นิสิตกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มพัฒนาตนมีความสามารถในการฟื้นฝ่าอุปสรรคเพิ่มขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ประเภทของงานวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (quasi experimental research) โดยใช้แบบ แผนการทดลองแบบสุ่มกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมและมีการทดสอบครั้งแรกกับทดสอบครั้งหลัง (randomized control group pretest posttest design)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ระยะที่ 1 ศึกษาความสามารถในการฟื้นฝ่าอุปสรรค

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ เป็น นิสิตที่กำลังเรียนระดับปริญญาตรีหลักสูตรครู 5 ปี ชั้นปีที่ 1 – 5 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประจำปีการศึกษา 2554 จำนวน 600 คน จากนั้นสุ่มแบบแบ่งชั้น โดยใช้ระดับชั้นปีและสาขาวิชาเอกที่เรียนเป็นหน่วยแบ่งชั้น โดยใช้ระดับความเชื่อมั่นที่ .05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 300 คน

ระยะที่ 2 พัฒนาความสามารถในการฟื้นฝ่าอุปสรรค

ประชากรที่ใช้ในขั้นตอนวิจัยนี้ คือ นิสิตที่กำลังเรียนระดับปริญญาตรีหลักสูตรครู 5 ปี ชั้นปีที่ 1 – 5 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประจำปีการศึกษา 2554 ที่มีค่าคะแนนความสามารถในการฟื้นฝ่า อุปสรรคตั้งแต่ระดับปานกลางลงมาจำนวน 60 คน จากนั้นสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) เข้าเป็นกลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการทดลองจำนวน 24 คน ซึ่งสมัครใจเข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มพัฒนาตน จากนั้นผู้วิจัยสุ่มอย่างง่ายเข้าเป็นกลุ่ม

ทดลองจำนวน 12 คน (เข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มพัฒนาตน) และกลุ่มควบคุมจำนวน 12 คน (ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มพัฒนาตน)

ตัวแปรที่ศึกษา

ระยะที่ 1 ศึกษาความสามารถในการฟื้นฝ่าอุปสรรค

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ 1) ระดับชั้นปีที่ศึกษา แบ่งเป็นระดับชั้นปีที่ 1 - 5 2) สาขาวิชาเอกที่ศึกษาแบ่งเป็นการแนะแนว การประถมศึกษา และเทคโนโลยีทางการศึกษา 3) ฐานะทางเศรษฐกิจ แบ่งเป็น 3 แบบคือ ไม่พอใช้จ่าย พอใช้จ่าย และใช้จ่ายอย่างเหลือเฟือ 4) การอบรมเลี้ยงดูแบ่งเป็น 3 แบบ คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด และการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย 5) ภูมิลำเนาเดิมแบ่งเป็น 2 แบบคือ นิสิตที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเมืองและนอกเมือง และ 6) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ผลการเรียนสะสมของนิสิตนักศึกษาตั้งแต่เข้าเรียนจนจบภาคต้นของปีการศึกษา 2554 แบ่งออกเป็น 4 ระดับคือ ระดับดีเลิศ ระดับดี ระดับปานกลาง และระดับต่ำ

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ความสามารถในการฟื้นฝ่าอุปสรรคของนิสิตปริญญาตรีหลักสูตรครู 5 ปี คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ระยะที่ 2 พัฒนาความสามารถในการฟื้นฝ่าอุปสรรค

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ โปรแกรมกลุ่มพัฒนาตนเพื่อพัฒนาความสามารถในการฟื้นฝ่าอุปสรรคของนิสิตปริญญาตรีหลักสูตรครู 5 ปี

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ความสามารถในการฟื้นฝ่าอุปสรรคของนิสิตปริญญาตรีหลักสูตรครู 5 ปี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามความสามารถในการฟื้นฝ่าอุปสรรคที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ (Likert's Scales) จำนวน 40 ข้อ มีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของครอนบักเท่ากับ .87

2. กลุ่มพัฒนาตน (growth group) เพื่อพัฒนาความสามารถในการฟื้นฝ่าอุปสรรคของนิสิตปริญญาตรีหลักสูตรครู 5 ปีที่ระยะเวลาเข้ากลุ่ม 10 ครั้ง ๆ ละ 3 ชั่วโมง

การดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยในขั้นที่ 1 ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับความสามารถในการฟื้นฝ่าอุปสรรค จากนั้นสร้างแบบสอบถามแล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คนพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างและเชิงเนื้อหา จากนั้นนำแบบสอบถามไปหาคุณภาพเครื่องมือ ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของครอนบักเท่ากับ .87 แล้วนำไปให้นิสิตที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 300 คน ตอบแบบสอบถามโดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจากนั้นนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม SPSS

2. การวิจัยในขั้นที่ 2 ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและแนวคิดที่เกี่ยวกับกลุ่มพัฒนาตน จากนั้นจัดทำรูปแบบกลุ่มพัฒนาตนเพื่อพัฒนาความสามารถในการฟื้นฝ่าอุปสรรคซึ่งมีระยะเวลาเข้ากลุ่มพัฒนาตน 10 ครั้ง ๆ ละ 3 ชั่วโมง แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญที่ชำนาญด้านการทำกลุ่มพัฒนาตนและมีความรู้ด้านความสามารถในการฟื้นฝ่าอุปสรรคพิจารณาความตรงเชิงโครงสร้าง จากนั้นนำไปทดลองใช้ในกลุ่มที่ใกล้เคียงกลุ่มตัวอย่าง (try out) แล้วนำไปปรับแก้เพิ่มเติม จากนั้นไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างในการทดลองจริง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ศึกษาความสามารถในการฟื้นฝ่าอุปสรรคของนิสิตปริญญาตรีหลักสูตรครู 5 ปี โดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. เปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการฟื้นฝ่าอุปสรรคของนิสิตโดยใช้การทดสอบค่าที่แบบกลุ่มตัวอย่างที่ไม่อิสระต่อกัน (t -test for independent group) และการทดสอบค่าที่แบบกลุ่มตัวอย่างที่อิสระต่อกัน (t -test for dependent group)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความสามารถในการฟื้นฟ้อุปสรรคของนิสิตปริญญาตรี
หลักสูตรครุ กศ.บ. 5 ปี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ตัวแปร		จำนวน (n)	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับ A.Q.
เพศ	ชาย	150	2.33	3.340	ปานกลาง
	หญิง	150	2.45	2.893	ปานกลาง
สาขาวิชาเอก	แนะแนว	100	2.23	2.542	ปานกลาง
	ประถมศึกษา	100	3.02	3.655	สูง
	เทคโนโลยีทางการ ศึกษา	100	2.21	3.152	ปานกลาง
	ระดับชั้นปี				
	ชั้นปีที่ 1	60	1.74	2.342	ต่ำ
	ชั้นปีที่ 2	60	1.96	2.672	ปานกลาง
	ชั้นปีที่ 3	60	2.08	3.231	ปานกลาง
	ชั้นปีที่ 4	60	2.13	3.231	ปานกลาง
	ชั้นปีที่ 5	60	2.24	2.760	ปานกลาง
ฐานะทางเศรษฐกิจ	ไม่พอใช้จ่าย	169	3.12	2.560	สูง
	พอใช้จ่าย	124	2.11	2.311	ปานกลาง
	ใช้จ่ายอย่างเหลือเฟือ	7	1.98	3.270	ปานกลาง
การอบรมเลี้ยงดู	แบบประชาธิปไตย	156	3.21	3.290	สูง
	แบบเผด็จการ	65	1.73	2.462	ต่ำ
	แบบปล่อยปละละเลย	79	2.19	2.133	ปานกลาง
ภูมิลำเนา	ในเขตเมือง	118	2.45	1.980	ปานกลาง
	นอกเขตเมือง	182	3.34	2.034	สูง
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	ระดับดีเลิศ	12	2.78	2.641	ปานกลาง
	ระดับดี	97	2.64	2.540	ปานกลาง
	ระดับปานกลาง	139	2.56	2.631	ปานกลาง
	ระดับต่ำ	52	1.99	3.445	ปานกลาง

ตาราง 2 แสดงผลการเปรียบเทียบความสามารถในการฟื้นฟ้อุปสรรคของนิสิตปริญญาตรีหลักสูตรครุ กศ.บ. 5 ปี
ระหว่างก่อนการทดลองกับหลังการทดลอง และระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

ตัวแปร		N	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	t
A.Q.	ก่อนการทดลอง	12	2.02	1.03	10.68**
	หลังการทดลอง	12	3.85	0.76	
A.Q.	กลุ่มทดลอง	12	3.85	0.76	11.03**
	กลุ่มควบคุม	12	2.11	1.12	

** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

สรุปผลการวิจัย

1. นิสิตปริญญาตรีหลักสูตรครุ กศ.บ. 5 ปีเพศชายและเพศหญิงสาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนวและสาขาวิชาเทคโนโลยีทางการศึกษาชั้นปีที่ 2 3 4 และ 5 มีฐานะทางเศรษฐกิจแบบพอใช้จ่าย และแบบใช้จ่ายอย่างเหลือเฟือเพื่อการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยมีภูมิลำเนาในเขตเมืองและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งระดับดีเลิศ ระดับดี ระดับปานกลาง และระดับต่ำ มีความสามารถในการฟื้นฝ่าอุปสรรคอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนนิสิตสาขาวิชาประถมศึกษา มีฐานะทางเศรษฐกิจแบบไม่พอใช้จ่าย มีการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และมีภูมิลำเนานอกเขตเมือง มีความสามารถในการฟื้นฝ่าอุปสรรคอยู่ในระดับสูง ตรงกันข้าม นิสิตชั้นปีที่ 1 และมีการอบรมเลี้ยงดูแบบเผด็จการมีความสามารถในการฟื้นฝ่าอุปสรรคอยู่ในระดับต่ำ

2. นิสิตที่เข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มพัฒนาตนเองมีความสามารถในการฟื้นฝ่าอุปสรรคเพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับช่วงก่อนการทดลอง และเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การอภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า นิสิตปริญญาตรีหลักสูตรครุ กศ.บ. 5 ปีสาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนวและสาขาวิชาเทคโนโลยีทางการศึกษามีความสามารถในการฟื้นฝ่าอุปสรรคอยู่ในระดับปานกลาง แต่นิสิตสาขาวิชาประถมศึกษาอยู่ในระดับสูง นั้นอาจเป็นเพราะนิสิตสาขาวิชาประถมศึกษามาจากหลากหลายแหล่งภูมิลำเนาเดิมซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนนอกเขตเมือง ทำให้วิถีการดำรงชีวิตเป็นไปด้วยความดิ้นรนทำมาหากิน ซึ่งส่งผลให้มีความสามารถในการฟื้นฝ่าอุปสรรคในระดับที่สูง ส่วนนิสิตชั้นปีที่ 2 3 4 และ 5 มีความสามารถในการฟื้นฝ่าอุปสรรคอยู่ในระดับปานกลาง นิสิตชั้นปีที่ 1 อยู่ในระดับต่ำนั้นอาจเป็นเพราะวุฒิภาวะ ของนิสิตชั้นปีที่ 1 ยังอยู่ในระดับต่ำที่ยังไม่สามารถพึ่งพิงตนเองได้เต็มที่ ทำให้เมื่อเจออุปสรรคสภาพจิตใจก็มีความพร้อมน้อยที่จะต่อสู้ฟื้นฝ่าอุปสรรคนั้นไปได้ ขณะเดียวกันนิสิตที่มีฐานะทางเศรษฐกิจแบบไม่พอใช้จ่าย มีความสามารถในการฟื้นฝ่าอุปสรรคอยู่ในระดับสูง แต่นิสิตที่มีฐานะทางเศรษฐกิจแบบพอใช้จ่าย และแบบใช้จ่ายอย่างเหลือเฟือ อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการที่นิสิตที่มีเงินไม่พอใช้จ่ายจะกระตุ้นให้แสวงหาสิ่งต่าง ๆ แล้วนำมาเปรียบเทียบกัน ส่วนนิสิตที่มีการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีความสามารถในการฟื้นฝ่าอุปสรรคอยู่ในระดับสูง แต่แบบเผด็จการอยู่ในระดับต่ำ และแบบปล่อยปละละเลยอยู่ในระดับปานกลางนั้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชฎา มาศ คำมาตา (2551) ที่ศึกษาพบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการฟื้นฝ่าอุปสรรค และสุดท้าย นิสิตที่มีภูมิลำเนาในเขตเมืองมีความสามารถในการฟื้นฝ่าอุปสรรคอยู่ในระดับปานกลาง แต่นิสิตที่มีภูมิลำเนานอกเขตเมืองอยู่ในระดับสูง

2. จากผลการวิจัยที่พบว่า นิสิตที่เข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มพัฒนาตนเองมีความสามารถในการฟื้นฝ่าอุปสรรคเพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับช่วงก่อนการทดลอง และเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิตินั้นแสดงให้เห็นว่ากลุ่มพัฒนาตนเองซึ่งมีลักษณะเป็นกลุ่มฝึกอบรมเชิงจิตวิทยามีประสิทธิภาพในการพัฒนาความสามารถในการฟื้นฝ่าอุปสรรคของนิสิต

ข้อเสนอแนะของการวิจัย

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า กลุ่มพัฒนาตนเองสามารถพัฒนาความสามารถในการฟื้นฝ่าอุปสรรคของนิสิตกลุ่มทดลองได้นั้นแสดงให้เห็นว่ากลุ่มพัฒนาตนเองเป็นเครื่องมืออีกชนิดหนึ่งที่สามารถพัฒนาความสามารถในการฟื้นฝ่าอุปสรรคได้ในสถานการณ์ที่เป็นประสบการณ์เรียนรู้ ดังนั้นจึงควรนำกลุ่มพัฒนาตนเองไปใช้ในการพัฒนาความสามารถในการฟื้นฝ่าอุปสรรคให้แก่นิสิตกลุ่มอื่น ๆ

2. ควรนำตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรความสามารถในการฟื้นฝ่าอุปสรรคเข้ามาศึกษาร่วมด้วย และควรศึกษาในกลุ่มตัวอย่างอื่นที่มีนิสิต แต่เป็นบุคคลที่ต้องใช้ชีวิตอย่างฟื้นฝ่าอุปสรรค

บรรณานุกรม

- กนกพร ส่องศรี. (2551). การศึกษาเชาวน์อารมณ์ และความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรคของนักศึกษาในสาขาวิศวกรรมศาสตร์ ระดับปริญญาตรี ในเขตกรุงเทพมหานคร. ปริญญาโท กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ ฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ธัญญามาศ คำมาตา. (2551). ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฝ่าอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร. ปริญญาโท วท.ม.(การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ ฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- รัตติยา น้อยาทอง. (2551). การศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการฝ่าฟันอุปสรรคของนิสิตศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ในเขตกรุงเทพมหานคร. ปริญญาโท กศ.ม.(การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ ฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อนันต์ ดุลยพีรดิศ. (2547). ความสามารถในการฟื้นฝ่าอุปสรรค การรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการเรียน และนิสัยในการเรียนของนิสิตศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ ฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาศิรา โสภณชิวรงค์. (2552). อำนาจการพยากรณ์ของความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรค ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู และแรงจูงใจภายในที่มีต่อความตั้งใจที่จะเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (จิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ). เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Stoltz, P. G. (1997). **Adversity quotient: Turning obstacles into opportunities**. New York: Wiley.

การสร้างแบบฝึกการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิต มศว ประสานมิตร(ฝ่ายประถม) กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

A Development of Word Spelling Exercises for Pratom Suksa 1 Students

อาจารย์เพียงใจ พรหมทัศนานนท์¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพแบบฝึกการเขียนสะกด กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 1 ห้องเรียน มีนักเรียน 50 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เวลาในการทดลอง 4 สัปดาห์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบฝึกหัดการเขียนสะกดคำ แบบประเมินคุณภาพแบบฝึกการเขียนสะกดคำ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเขียนสะกดคำจำนวน 20 ข้อ ผลวิจัยพบว่า แบบฝึกหัดการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพ 87.00/80.70 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ คือ 80/80

คำสำคัญ : แบบฝึกการเขียนสะกดคำ

Abstract

The purpose of this study aimed to create and investigate the efficiency on word spelling exercises, as well as to compare first grade students with pretests and posttests on using spelling exercises. The sample group were 50 first grade students that were selected by Cluster Random Sampling. The researcher experimented for four weeks and used word spelling exercises, spelling assessments and an academic spelling test with 20 point to conclude the study. The research results revealed as follows: The efficiency of word-spelling exercise book was 87.00/80.70 which was higher than the setup standard (80/80)

Keyword: Spelling exercises

ความเป็นมาของปัญหาการวิจัย

ภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติ เป็นสิ่งที่แสดงถึงความเป็นเอกราชของชาติ เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจที่มนุษย์ใช้ในการติดต่อสื่อสารกัน และใช้เป็นสัญลักษณ์ร่วมกันของคนให้มีความเข้าใจตรงกัน การมีภาษาร่วมกันของคนหมู่มาก ทำให้เกิดพลังความมั่นใจ เกิดความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ถือได้ว่าภาษาเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าของชาติ ที่เราคนไทยทุกคนควรภาคภูมิใจและธำรงไว้ (สุจริต เพ็ชรชอบ. 2531: 2) ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติ เป็นสมบัติทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพและเสริมสร้างบุคลิกภาพของคนในชาติให้มีความเป็นไทย เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้สามารถประกอบกิจกรรม การงาน และดำรงชีวิตร่วมกัน ในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างสันติสุข และเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ประสบการณ์จากแหล่งข้อมูลสารสนเทศต่างๆ เพื่อพัฒนาความรู้ พัฒนาระบวนการคิดวิเคราะห์ วิจัย และสร้างสรรค์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ตลอดจนนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังเป็นสื่อแสดงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษด้านวัฒนธรรม ประเพณี และสุนทรียภาพ เป็นสมบัติล้ำค่าควรแก่การเรียนรู้ อนุรักษ์ และสืบสาน ให้คงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551: 31) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ในการสอนภาษาไทยไว้ จากสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ดังกล่าว สรุปได้ว่า ในการสอนภาษาไทยในระดับประถมศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพตามหลักสูตรนั้น ผู้สอนจะต้องให้ผู้เรียนได้รับการฝึกทักษะต่างๆ

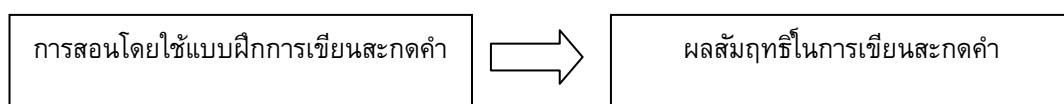
¹ อาจารย์ประจำโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร(ฝ่ายประถม)

ในด้านภาษาไทยให้ถูกต้อง ทั้งการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน เพราะทักษะทั้ง 4 นี้ต้องมีความสัมพันธ์กัน ถ้าทักษะใดบกพร่องไปจะมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ในการเรียนภาษาไทย (กรณิการ์ พวงเกษม. 2535: 47) จะเห็นได้ว่า การเรียนการสอนภาษาไทยในระดับประถมศึกษา ครูจะต้องเข้าใจธรรมชาติของภาษา ต้องฝึกให้ครบทั้ง 4 ทักษะ คือ ฟัง พูด อ่าน เขียน และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ควรเหมาะสมกับความสนใจของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการใช้ภาษาไทยยิ่งขึ้นทักษะการเขียนภาษาไทย เป็นทักษะหนึ่งที่มีความสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอรทัย นุตรดิษฐ์ (2540:2) ที่ว่าการเขียนสะกดคำให้ถูกต้องเป็นเรื่องจำเป็น เพราะมีผลโดยตรงกับการสื่อความหมายระหว่างผู้เขียนและผู้อ่าน (อรทัย นุตรดิษฐ์. 2540: 2) ในการเรียนการสอนเกือบทุกวิชาต้องอาศัยการเขียนเพื่อบันทึก และตอบปัญหา ถ้าไม่แม่นยำในการเขียน จะทำให้การเขียนนั้นสะดุด ผู้เขียนต้องเสียเวลาในการรวบรวมความคิดให้ต่อเนื่องอีกครั้ง ซึ่งการฝึกการเขียนสะกดคำอยู่เสมอ จนเขียนได้ถูกต้อง คล่องแคล่ว รวดเร็ว จะทำให้ผู้เขียนเกิดความมั่นใจในการเขียน และสามารถนำไปใช้ในวิชาอื่นๆ ด้วย นอกจากนี้ พิมล แจ่มแจ้ง (2542 : 80) ได้ใช้ชุดแบบฝึก พบว่า ชุดฝึกการสอนซ่อมเสริมสะกดคำนั้นมีประสิทธิภาพและเหมาะที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความสำเร็จได้ในการเขียนสะกดคำสูงขึ้น

ทักษะด้านการเขียนมีความสำคัญต่อการศึกษาหาความรู้ของนักเรียนมากทักษะหนึ่ง ดังที่ วรณี โสมประยูร (2544: 139) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับทักษะการเขียนไว้ว่าการเขียนมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการสื่อสารในชีวิตประจำวัน เป็นการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด และความต้องการของบุคคลออกมาเป็นสัญลักษณ์หรือตัวอักษร เพื่อสื่อความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจได้ การเขียนจึงเป็นทักษะการแสดงออกทางภาษาที่สำคัญ ในการสอนและการเรียนเกือบทุกวิชาต้องอาศัยการเขียนเพื่อบันทึกและแสดงความรู้สึกของตนออกมา วรณี โสมประยูร (2544:156) กล่าวถึง การเขียนสะกดคำว่า เป็นพื้นฐานที่จำเป็นของการเขียนอย่างหนึ่ง เพราะจะต้องรู้จักสะกดคำได้ถูกต้องก่อนจึงสามารถเขียนเป็นประโยคและเรื่องราวได้ การเขียนสะกดคำได้ถูกต้องจะช่วยให้การสื่อความหมายมีประสิทธิภาพ ถ้านักเรียนเขียนสะกดคำผิด จะทำให้การสื่อความหมายผิดไปด้วย และส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนไม่เป็นไปตามที่พึงประสงค์ จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะสร้างแบบฝึกการเขียนสะกดคำที่มีประสิทธิภาพสำหรับแก้ปัญหาการเขียนสะกดคำผิดสำหรับใช้ฝึกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยยึดหลักการสร้างแบบฝึกหัดตามแนวคิดของนักการศึกษาและทฤษฎีการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบฝึกหัด ดังต่อไปนี้ 1) หลักการสร้างแบบฝึกหัดตามแนวคิดของนักการศึกษาต่างๆ เช่น ทักเกอร์ (Tuck.1969: 10) ได้กล่าวว่าการสร้างแบบฝึกหัดควรมีรูปแบบและโครงสร้างอย่างเพียงพอ เหมาะสมกับจุดมุ่งหมาย มีจำนวนข้อไม่มากเกินไป และใช้แบบฝึกหัดแบบสั้นๆ แต่หลายแบบเพื่อฝึกทักษะนั้นๆจนเกิดความแม่นยำ (ก้อ สวัสดิปาณิชย์. 2514: 1-2) 2) ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมาย (Meaningful Learning) ของ ออสซูเบล (Ausubel) โดยลักษณะของแบบฝึกหัดที่ใช้ทฤษฎีนี้ จะเป็นแบบฝึกหัดที่ให้นักเรียนเรียนรู้คำ และเขียนสะกดคำด้วยความเข้าใจ และรู้ความหมายของคำนั้นๆ และ 3) ทฤษฎีความสัมพันธ์เชื่อมโยงของธอร์นไดค์เกี่ยวกับการเรียนรู้ ได้แก่ กฎแห่งผล (Law of Effect) ในแบบฝึกแต่ละชุดจะมีคำเฉลยทุกชุด ซึ่งมีเตรียมพร้อมไว้หลักจากที่นักเรียนทำแบบฝึกหัดเรียบร้อยแล้ว จึงให้นักเรียนตรวจคำเฉลยเพื่อให้นักเรียนทราบผลโดยเร็ว การฝึกฝน (Law of Exercise) ของ ธอร์นไดค์ (Thorndike) ผู้วิจัยสร้างแบบฝึกหัดให้นักเรียนได้ฝึกฝนคำหนึ่งๆ ซ้ำๆ กันหลายครั้ง โดยมีลักษณะหลากหลายรูปแบบ เพื่อไม่ให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่าย และกฎแรงจูงใจ (Motivation) แบบฝึกหัดจะเรียงจากง่ายไปหายาก แบบฝึกหัดแต่ละแบบจะเป็นแบบสั้นๆ ฝึกครั้งละ 5-6 คำ มีภาพประกอบเพื่อดึงดูดความสนใจให้นักเรียนกระตือรือร้นในการที่จะทำแบบฝึกหัด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างแบบฝึกหัดการเขียนสะกดคำ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อหาประสิทธิภาพของแบบฝึกหัดการเขียนสะกดคำ

สมมติฐานการวิจัย

แบบฝึกหัดการเขียนสะกดคำสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประเภทของงานวิจัย การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการอ้างอิงจากผลการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 4 ห้องเรียน มีนักเรียนทั้งหมด 200 คน ซึ่งจัดห้องเรียนแบบคละความสามารถ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 1 ห้องเรียน มีนักเรียน 50 คน ซึ่งได้มาด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยมีห้องเรียนเป็นหน่วยของการสุ่ม

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้น คือ การสอนโดยใช้แบบฝึกการเขียนสะกดคำ
2. ตัวแปรตาม คือ ผลสัมฤทธิ์ในการเขียนสะกดคำ

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบฝึกหัดการเขียนสะกดคำ แบบประเมินคุณภาพแบบฝึกหัดการเขียนสะกดคำ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ในการเขียนสะกดคำ

การวิเคราะห์ข้อมูล

หาประสิทธิภาพของแบบฝึกหัดการเขียนสะกดคำที่สร้างขึ้น ใช้สูตร E_1/E_2

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตาราง 1 ผลการหาค่าประสิทธิภาพของแบบฝึกหัดการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

แบบฝึกหัดการเขียนสะกดคำ	E_1	E_2
เรื่องที่ 1	82.20	
เรื่องที่ 2	89.60	
เรื่องที่ 3	86.00	
เรื่องที่ 4	86.80	
เรื่องที่ 5	84.00	
เรื่องที่ 6	85.60	80.70
เรื่องที่ 7	88.00	
เรื่องที่ 8	86.80	
เรื่องที่ 9	88.00	
เรื่องที่ 10	90.00	
โดยรวม	87.00	

จากตาราง 1 พบว่า แบบฝึกหัดการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีประสิทธิภาพ 87.00 / 80.70 แสดงว่า แบบฝึกหัดการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพ ตามเกณฑ์ 80/80 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อ 1

สรุปผลการวิจัย

แบบฝึกหัดการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีประสิทธิภาพ 87.00/80.70 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 80/80

การอภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า แบบฝึกหัดการเขียนสะกดคำสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่สร้างขึ้นมี ประสิทธิภาพ 87.00/80.70 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้คือ 80/80 แสดงว่า แบบฝึกหัดการเขียนสะกดคำ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ส่งผลให้ความสามารถในการเขียนสะกดคำของนักเรียนสูงขึ้นได้ อาจเป็นเพราะผู้วิจัยใช้แบบฝึกเป็นส่วน หนึ่งของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควบคู่กับกิจกรรมต่างๆ เช่น เกม ทำให้นักเรียนเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน รวมทั้งมีความกระตือรือร้นร่วมกิจกรรมในการเรียน และตั้งใจทำแบบฝึกหัดการเขียนสะกดคำอย่างต่อเนื่อง จึงมีผลทำให้ ความสามารถในการเขียนสะกดคำของนักเรียนสูงขึ้น ดังที่ วิเชียร สุคันท์ (2537: 93) กล่าวว่า การนำกิจกรรมต่างๆ ไปใช้ประกอบการเรียนการสอนได้ช่วยให้นักเรียนเรียนด้วยความสนุกสนาน ไม่เบื่อหน่ายต่อการปฏิบัติกิจกรรม และมีความพึงพอใจบทเรียนที่ผู้วิจัยนำมาให้เรียนและปฏิบัติ เกษรา ภัทรเดชไพศาล (2537: 74) ได้พบว่า การนำกิจกรรม ต่างๆ มาเป็นสื่อในการสอนช่วยทำให้เด็กนักเรียนได้ประโยชน์จากการทำกิจกรรมเป็นการเรียนรู้ โดยไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นการ บังคับเรียนเช่นเดียวกับ ทองทิพย์ เอกา และ ชุมศรี แยมยิ้ม (2549: 11) ได้กล่าวว่า ครูจำเป็นต้องหากิจกรรมต่างๆ อย่างหลากหลายมาช่วยในกระบวนการเรียนการสอนและการฝึกฝน รวมทั้งได้รับความรู้และจดจำนำไปใช้ได้อย่างถูกต้อง แม่นยำ อันส่งผลให้การสะกดคำของนักเรียนมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น ซึ่งแสดงว่าแบบฝึกที่สร้างขึ้นหลักการศึกษาระดับ ประถมศึกษาและผ่าน กระบวนการสร้างอย่างเป็นระบบจะทำให้นักเรียนเรียนรู้ได้อย่างเข้าใจ ประกอบกับการจัดการเรียนรู้ให้สนุกสนานมี กิจกรรมหลากหลายรูปแบบนักเรียนจึงไม่เบื่อหน่ายที่จะเรียนและยังร่วมมือทำกิจกรรมอย่างดี ดังนั้นความสามารถในการ เขียนสะกดคำจึงสูงขึ้น

2. จากการวิจัยพบว่า หลังใช้แบบฝึกหัดการเขียนสะกดคำแล้วนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีผลสัมฤทธิ์ ทางการเขียนสะกดคำสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วรธนา แซ่ตั้ง (2541: 54) ที่ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนสะกดคำของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างภายหลังได้รับการเรียน โดย ใช้แบบฝึกหัดการเขียนสะกดคำสูงกว่าก่อนได้รับการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสาเหตุที่เป็น เช่นนี้อาจเนื่องมาจากแบบฝึกหัดการเขียนสะกดคำที่ใช้ในการทดลอง มีกิจกรรมหลากหลาย เป็นแบบฝึกแบบสั้นๆ นักเรียน จึงไม่เบื่อ ทำให้นักเรียนรู้สึกสนุกกับการเรียน อีกทั้งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่เป็นเกมและเพลงนักเรียนจะชอบมาก และสนุกสนานกับการร่วมกิจกรรม ทำให้นักเรียนตั้งใจทำแบบฝึกหัด นอกจากนี้แบบฝึกหัดการเขียนสะกดคำแต่ละแบบฝึก สามารถทำความเข้าใจได้ง่าย และมีตัวอย่างง่าย ๆ ให้ทุกกิจกรรม นักเรียนเกิดความมั่นใจและกระตือรือร้นในการฝึกฝน จึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนสะกดคำ สูงกว่าก่อนใช้แบบฝึกหัด

ข้อเสนอแนะของการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

การวิจัยนี้ทำให้แบบฝึกหัดการเขียนสะกดคำแล้วนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีประสิทธิภาพและสามารถ ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนสะกดคำ สูงขึ้นกว่าเดิม ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสามารถนำไปใช้ประโยชน์ ได้ดังนี้

1.1 ผู้วิจัยวิชานี้สามารถนำแบบฝึกหัดการเขียนสะกดคำไปใช้ ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเขียน สะกดคำแล้วนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ได้

1.2 ผู้บริหารสามารถกำหนดเป็นแนวพัฒนาให้ครูผู้สอนวิชาภาษาไทย ได้พัฒนาการสอนด้วยการใช้ แบบฝึกหัดได้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเนื้อหาในเรื่องการเขียนสะกดคำเท่านั้น ดังนั้นเพื่อให้การศึกษามีวิจัยได้เกิดภาพในวงกว้างมากยิ่งขึ้น ก็ควรศึกษาในเนื้อหาอื่นกับนักเรียนชั้นอื่น

2.2 การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษากับนักเรียนในภาพรวม มิได้ศึกษาค้นคว้าหากวิจัยกับนักเรียน ที่เก่ง – ปานกลาง - อ่อน จะเกิดผลอย่างไร ดังนั้นการวิจัยครั้งต่อไปก็อาจจะเจาะลึกในส่วนของผู้เรียนที่มีความสามารถทางการเรียนต่างกัน

บรรณานุกรม

- กรรณิการ์ พวงเกษม. (2535). ปัญหาและกลวิธีการสอนภาษาไทยในโรงเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). คู่มือหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (เอกสารสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา)
- ก่อ สวัสดิพิพาณิชย์. (2514). แนวการสอนภาษาไทย คู่มือภาษาไทย. เอกสารนิเทศการศึกษานวัตศึกษานิตยสารศึกษาศาสตร์. (2514). แนวการสอนภาษาไทย คู่มือภาษาไทย. เอกสารนิเทศการศึกษานวัตศึกษานิตยสารศึกษาศาสตร์.
- เกษรา ภัทรเดชไพศาล. (2537). กิจกรรมเสริมทักษะการอ่านและการเขียนคำควบกล้ำชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. อัดสำเนา.
- ทองทิพย์ เอกา และ ชุมศรี แยมยิ้ม. (2549). พัฒนาศักยภาพการเขียนสะกดคำ มาตรฐานตัวสะกด ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้แบบฝึกหัดการเขียนสะกดคำ. การอบรมหลักสูตรการวิจัยการศึกษารุ่นที่ 16. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พิมล แจ่มแจ้ง. (2542). การสร้างชุดฝึกซ่อมเสริมการเขียนสะกดคำ สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วรรณ แซ่ตั้ง. (2541). การสร้างแบบฝึกหัดการเขียนสะกดคำ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (การสอนภาษาไทย). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร กรุงเทพฯ.
- วรรณ โสมประยูร. (2544). การสอนภาษาไทยระดับประถมศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- วิเชียร สุคันธี. (2537). การศึกษาประสิทธิภาพของการสอนเขียนย่อความชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- สุจรีต เพียรชอบ. (2531). วิธีสอนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. อัดสำเนา.
- อรทัย นุตรดิฐ. (2540). การสร้างแบบฝึกหัดการเขียนสะกดคำสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.

แนวทางการจัดการศึกษาสำหรับแรงงานต่างด้าวในเขตกรุงเทพมหานคร Guidelines for Basic Education Approach for Migrant Labors in Bangkok.

ดร.กัมปนาท บริบูรณ์¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์ สภาพปัญหาของกลุ่มแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ ประกอบด้วย พม่า ลาว และกัมพูชา ตลอดจนบทบาทการดำเนินงานของหน่วยงาน และองค์กรที่ดำเนินกิจกรรมด้านการจัดการศึกษา และส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่กลุ่มแรงงานต่างด้าวในเขตกรุงเทพมหานครและ 2) เพื่อศึกษาแนวทาง และลักษณะของการจัดการศึกษาสำหรับแรงงานต่างด้าวเพื่อจัดทำเป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงานเชิงรุกสำหรับหน่วยงาน หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาสำหรับแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ ประกอบด้วย พม่า ลาว และกัมพูชา ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า พื้นที่ในเขตกรุงเทพมหานครมีความพร้อม และมีความก้าวหน้าด้านปัจจัยที่เอื้อ และสนับสนุนต่อการเรียนรู้ โดยเฉพาะแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตตั้งนั้น หากสามารถนำศักยภาพในการส่งเสริมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตของกลุ่มแรงงานต่างด้าว พร้อมทั้งสร้างความเข้าใจในการอยู่ร่วมกันในสังคมบนพื้นฐานของความเข้าใจ และให้ความสำคัญในฐานะความเป็นมนุษย์ย่อมส่งผลเชิงบวกให้แก่สังคมในภาพรวมได้สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าสู่พื้นที่ของกลุ่มแรงงานต่างด้าว มาจากปัจจัยสำคัญคือ พื้นที่เขตกรุงเทพมหานครเป็นแหล่งสำคัญด้านเศรษฐกิจ และความเจริญด้านต่าง ๆ กอปรกับแรงงานต่างด้าวต่างเห็นพ้องว่า พื้นที่เมืองหลวงอย่างกรุงเทพมหานครจะเป็นพื้นที่ซึ่งเหมาะสมที่จะเริ่มต้นชีวิตใหม่ที่มีคุณภาพมากกว่าประเทศต้นทางของกลุ่มแรงงานต่างด้าวสำหรับลักษณะการประกอบอาชีพของกลุ่มแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ โดยภาพรวมมีจะประกอบอาชีพเป็นแรงงานที่ไร้ฝีมือ หรือเป็นกลุ่มแรงงานระดับล่าง เอกชน เช่น มุลินธิเด็ก โดยตั้งนั้นอาชีพส่วนใหญ่จะเป็นงานเกี่ยวกับการก่อสร้าง หรือแม่บ้าน ผู้รับใช้ในบ้าน และงานเกี่ยวกับการขนส่งงานในโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งกลุ่มอาชีพเหล่านี้ไม่ต้องใช้ความรู้ หรือทักษะในการทำงานสำหรับในส่วนของลักษณะหน่วยงานที่จัดการศึกษาสำหรับแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการจัดการศึกษาโดยหน่วยงานของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของกระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงแรงงานที่ดูแลด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่แรงงานต่างด้าวซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายเฉพาะทางการศึกษา สำหรับในส่วนขององค์กรพัฒนาโครงการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมด้านการเรียนรู้ให้แก่แรงงานต่างด้าวจะครอบคลุมตั้งแต่กิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้หนังสือ กิจกรรมส่งเสริมทักษะด้านการคำนวณ และลักษณะของการส่งเสริมทักษะชีวิตที่สอดคล้องต่อวิถีชีวิต

คำสำคัญ: แรงงานต่างด้าว, การศึกษาพื้นฐาน

Abstract

The research objectives of this study were 1) to study the situation and problems of migrant labors in three nationalities consist of Myanmar, Laos and Cambodia as well as the operations of the agency which is an organization whereby responsible in activity management of education and promoted learning to a group of foreign labors in Bangkok , and 2) to study the characteristic of education for labors to develop a framework for the implementation of a proactive agency or organizations involved in education for citizenship includes three migrant labors comprise of Burmese, Laos and Cambodia who work in Thailand. The results showed that areas in Bangkok are ready and have progressed in further contributing factor and learning support. Particularly, learning that promotes lifelong learning. In addition, if it can bring the potential to promote learning accurately to develop the way of living for migrant labors. Understanding and coexistence in society and also its importance as a human being would result in positive to the society as a whole which come from some factors that affect

¹ รัชการแทนหัวหน้าภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

to the area of foreign labors. Bangkok is a major factor which is an important economic area as evolutionary aspects. Moreover, the labors agreed that The Bangkok metropolitan area is the area which will be appropriate to start a new life with more than the country of origin of foreign labors. For occupational characteristics of labors as a whole has three nationalities are employed as unskilled labor or a group of lower-level labors. So career is mostly related to the construction or maid servant in the house and the shipping industry. This group does not require knowledge of these professionals or skills to work. Finally, the part of the agencies that provide training for labors in three nationalities were mainly managed by the agency's Office of Education both Formal and non-formal education, which is under the supervision of the Ministry of Education. The Ministry of Labor is in charge of promoting the learning of foreign labors to a specific education. On the other hand, the part of NGOs such as the Foundation for Children with education is in charge in promote learning for labors to cover activities that promote literacy and activities to promote computing skills also the promotion of life skills that are consistent with the way of life .

Keyword: Migrants Labor, Basic Education

ความเป็นมาของปัญหาการวิจัย

แรงงานต่างด้าวเป็นกำลังแรงงานส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อตลาดแรงงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคการเกษตรและภาคอุตสาหกรรมที่ส่วนใหญ่เป็นการใช้แรงงานระดับล่างที่ไม่จำเป็นต้องใช้ทักษะฝีมือแรงงานมากนัก และส่วนใหญ่มาจากประเทศเพื่อนบ้านโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่สำคัญ 3 ประเทศได้แก่ พม่า ลาว และกัมพูชา กลุ่มแรงงานเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นแรงงานไร้ฝีมือ ซึ่งลำดับความเป็นมาของกลุ่มแรงงานข้ามชาติกลุ่มนี้เริ่มต้นมาจากนโยบายของคณะรัฐมนตรีของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรี ซึ่งได้กำหนดแนวนโยบายเปลี่ยนสนาหารบเป็นสนาหารการค้า ตั้งแต่ราวปีพ.ศ. 2531 ซึ่งเริ่มจากแรงงานชาวพม่า ต่อมาในปี พ.ศ.2532 เป็นแรงงานสัญชาติลาว และกัมพูชา โดยกำหนดให้มีการขึ้นทะเบียนแรงงานครั้งแรกในปีพ.ศ. 2535 แต่กำหนดเฉพาะพื้นที่ 7 จังหวัดที่มีชายแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้านเท่านั้น(สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. 2550: ออนไลน์) ดังนั้นผลที่ตามมาคือ การขยายตัวของระบบเศรษฐกิจซึ่งส่งผลต่อความต้องการกำลังแรงงานของตลาดแรงงาน ดังนั้นจึงเกิดปรากฏการณ์การไหลเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งตามบริเวณจังหวัดชายแดน (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. 2552: ออนไลน์)

สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าสู่ตลาดแรงงานในประเทศไทยของกลุ่มแรงงานต่างด้าวสามสัญชาติ ส่วนหนึ่งมาจากสาเหตุของอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศไทยอยู่ในระดับที่สูงกว่าประเทศต้นทางซึ่งเป็นภูมิลำเนาของเหล่าแรงงานต่างด้าวกลุ่มนี้ อีกทั้งแนวโน้มของประชากรวัยแรงงานของไทยมีอัตราการลดลง ประกอบกับมีอาชีพบางประเภทที่แรงงานระดับล่างชาวไทยไม่นิยมทำ ดังนั้นจึงมีการลักลอบเข้าเมืองของแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานเหล่านี้แทนที่แรงงานชาวไทย ซึ่งได้ก่อให้เกิดปัญหาตามมาหลายประการต่อสังคมไทย (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. 2553: ออนไลน์) นอกจากนี้การเข้าสู่พื้นที่ประเทศไทยเพื่อประกอบอาชีพของแรงงานต่างด้าว นอกจากส่งผลเชิงบวกด้านเศรษฐกิจแล้ว ขณะเดียวกันก็ได้ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมที่น่าคิดว่า หากปล่อยให้เกิดปรากฏการณ์ต่างๆ เหล่านี้ขึ้นในสังคมไทยโดยที่ไม่ได้กำหนดแนวทาง หรือมาตรการใดๆ ที่จะบริหารจัดการเพื่อรับมือกับปัญหาต่างๆ ที่สาเหตุหรือจุดกำเนิดของปัญหาโดยตรงประเด็นแล้วผลสืบเนื่องจะแพร่กระจาย หรือกลายเป็นตัวเร่งปัญหาต่างๆ อย่างไรก็ตาม ดังปรากฏ ปัญหาที่เกิดจากแรงงานต่างด้าวทั้งที่เกิดจากความตั้งใจ หรืออาจจะเกิดโดยปราศจากเจตนาแต่กระทำไปด้วยความไม่เข้าใจถึงชนบประเพณี และวัฒนธรรม ตลอดจนความเชื่อ วิธีชีวิตของสังคมไทยดังปรากฏปัญหาที่เป็นผลกระทบต่อเนื่องจากปัญหาแรงงานต่างด้าวอาจสรุปเป็นประเด็นได้ 4 ประการ ได้แก่ 1) ปัญหาด้านสังคม จะครอบคลุมปัญหาอาชญากรรม ปัญหามาตรฐานความเป็นอยู่ของแรงงานต่างด้าวที่มีผลต่อสุขลักษณะ และสภาพแวดล้อมของชุมชนโดยรวม ปัญหาการละเมิดสิทธิ และก่อกวนการทะเลาะวิวาท ปัญหาด้านการศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาด้านการศึกษา ดังจะเห็นจากประเด็นด้านโอกาสทางการศึกษาที่ปัจจุบันโอกาสใน

การได้รับการศึกษาของกลุ่มแรงงานต่างด้าวมี 2 ลักษณะคือ (1) การศึกษาจากชั้นเรียนที่ไม่เป็นทางการซึ่งจัดขึ้นโดยองค์กรพัฒนาเอกชน และ(2) การเข้าศึกษาในสถานศึกษาของไทย แต่ปัญหาที่ต้องพบคือ การได้รับการศึกษาเช่นเดียวกับเด็กไทยยังเป็นเรื่องที่ห่างไกลกับสภาพความเป็นจริงที่มีอุปสรรคจากสถานการณ์เข้าเมืองที่ผิดกฎหมายจึงทำให้สถานศึกษาส่วนใหญ่ไม่สามารถรับเด็กเข้าศึกษาได้เนื่องจากติดขัดในประเด็นที่เด็กกลุ่มนี้ไม่มี "สัญชาติไทย" สำหรับปัญหาด้านการศึกษาของกลุ่มแรงงานต่างด้าวได้ปรากฏในรายละเอียดการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์กับกลุ่มชนตามแนวชายแดน และแรงงานต่างด้าว (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. 2550: ออนไลน์) ซึ่งระบุว่า ความแตกต่างระหว่างแรงงานต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยถูกกฎหมายส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่มีทักษะการทำงานในระดับสูง จะได้รับอนุญาตให้สามารถนำครอบครัวเข้ามาอาศัยในราชอาณาจักรไทยได้ แต่กลุ่มแรงงานต่างด้าวที่ลักลอบเข้าเมืองส่วนใหญ่เป็นกลุ่มแรงงานต่างด้าวที่มีสัญชาติพม่า ลาว และกัมพูชา ซึ่งโดยรวมเป็นแรงงานระดับล่าง หรือเป็นแรงงานไร้ฝีมือจะมีสถานภาพทางในลักษณะกึ่งถูกกฎหมาย นั้นย่อมหมายถึงเมื่อกลุ่มแรงงานต่างด้าวกลุ่มนี้พ้นจากสภาพการจ้างงานตามที่กฎหมายได้ผ่อนผันให้แรงงานต่างด้าวกลุ่มนี้จะกลายเป็นผู้ที่ลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายในทันที ซึ่งจะหมายความว่ารวมถึงครอบครัวด้วย ดังนั้นสิทธิประโยชน์ต่างๆ ที่เคยได้รับจะหมดไปในทันทีเช่นกัน รวมทั้งสิทธิด้านการศึกษาที่จะไม่ได้รับอนุญาตตั้งแต่วันระยะเวลาที่ได้รับการผ่อนผัน นอกจากนี้สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย(2550: ออนไลน์) ได้ระบุว่า ปัญหาด้านการศึกษาได้ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางการศึกษาของเด็กไทยเนื่องจากรัฐต้องจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาการศึกษาต้องถูกแบ่งมาใช้เพื่อช่วยเหลือคนต่างด้าว ในขณะที่เด็กไทยที่ขาดโอกาสทางการศึกษายังมีจำนวนไม่น้อย 2) ปัญหาด้านเศรษฐกิจ พบว่า การจ้างแรงงานต่างด้าวเป็นการสร้างภาระค่าใช้จ่ายของภาครัฐในด้านต่างๆ ที่มากขึ้นโดยไม่จำเป็น และเป็นภาระทางการคลังของภาครัฐ โดยเฉพาะในด้านรายจ่ายที่เกี่ยวกับการบริการด้านการศึกษา การสาธารณสุข การป้องกัน และปราบปรามอาชญากรรม อีกทั้งการที่แรงงานต่างด้าวมียาค่าแรงราคาถูกจะส่งผลในระยะยาวต่อความชะงักงันในการมุ่งพัฒนาเทคโนโลยี และความก้าวหน้าในวิทยาการ หรือการเน้นสร้างนวัตกรรมเทคโนโลยีของประเทศ 3) ปัญหาด้านการสาธารณสุข พบว่า การที่แรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่ลักลอบเข้าเมืองจึงไม่ได้ผ่านการตรวจร่างกาย ดังนั้นจึงมีโอกาสสูงที่จะเกิดการระบาด หรือแพร่โรคติดต่อโดยที่ไม่สามารถควบคุมโรคได้ เนื่องด้วยไม่ปรากฏรายละเอียดข้อมูลเกี่ยวกับสภาวะสุขอนามัยของกลุ่มแรงงานต่างด้าวที่ลักลอบเข้าเมือง และการอยู่อาศัยในสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมมีโอกาสที่จะเป็นแหล่งแพร่พันธุ์ และกระจายเชื้อโรคติดต่อ หรือโรคระบาดได้อย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรคติดต่อที่มีลักษณะของการอุบัติซ้ำบางประเภท เช่น ไข้กาฬหลังแอ่นที่ไม่ปรากฏในประเทศไทยมาเป็นเวลานานแล้ว 4) ปัญหาด้านความมั่นคง ซึ่งก็เช่นเดียวกับกับปัญหาด้านสาธารณสุขที่ไม่ปรากฏฐานข้อมูลของแรงงานต่างด้าวซึ่งลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย ดังนั้นจึงไม่อาจทราบได้ว่า กลุ่มแรงงานต่างด้าวเหล่านี้เมื่อเข้าสู่พื้นที่ประเทศไทยแล้ว จากนั้นไปตั้งหลักแหล่งที่พักในพื้นที่ใด หรือในบางกรณีเกิดการสวมบัตรประชาชนไทย ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ปัญหาต่างๆ เหล่านี้ส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติงานที่กลไกการทำงานไม่ได้ทำหน้าที่อย่างเต็มตามประสิทธิภาพ ดังนั้นความมั่นคงแห่งรัฐจึงอยู่ในสภาวะที่ค่อนข้างสุ่มเสี่ยง (สำนักงานประกันสังคม. 2549: ออนไลน์,สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. 2550: ออนไลน์, ชัยรัตน์ เวชพานิช. 2556: ออนไลน์) ดังนั้นในฐานะที่ผู้วิจัยทำการรับผิดชอบการสอนด้านการศึกษาในระบบ มีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับแรงงานต่างด้าวในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษารูปแบบตลอดจนปัญหาอุปสรรคในการจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อที่จะทำการส่งเสริมให้กลุ่มแรงงานต่างด้าวเหล่านี้สามารถเรียนรู้หนังสือ และเห็นความสำคัญของการรู้หนังสือด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ สภาพปัญหาของกลุ่มแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติประกอบด้วย พม่า ลาว และกัมพูชา ตลอดจนบทบาทการดำเนินงานของหน่วยงาน และองค์กรที่ดำเนินกิจกรรมด้านการจัดการศึกษา และส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่กลุ่มแรงงานต่างด้าวในเขตกรุงเทพมหานคร

2. เพื่อศึกษาแนวทาง และลักษณะของการจัดการศึกษาสำหรับแรงงานต่างด้าวเพื่อจัดทำเป็นกรอบแนวทางการดำเนินงานเชิงรุกสำหรับหน่วยงาน หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาสำหรับแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ ประกอบด้วย พม่า ลาว และกัมพูชา ในเขตกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาและวิเคราะห์สาระสำคัญต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มแรงงานต่างด้าว ทั้งในลักษณะของการศึกษาทบทวนข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Study) ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มแรงงานต่างด้าว และการศึกษาข้อมูลภาคสนาม (Field Study) ในการลงพื้นที่ เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. รวบรวมข้อมูลสภาพการดำเนินงานที่เกิดขึ้นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มแรงงานต่างด้าว ได้แก่ แผนงาน/โครงการการให้บริการการศึกษาของหน่วยงานต่าง ๆ กิจกรรม และผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้วย

3. รวบรวมข้อมูลประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสำรวจข้อมูลซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้มาจากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ได้แก่ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มแรงงานต่างด้าวในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

4. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบสาระสำคัญที่เกิดขึ้น และกำหนดไว้ในนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มแรงงานต่างด้าว

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 เพื่อศึกษาสถานการณ์ สภาพปัญหาของกลุ่มแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติประกอบด้วยพม่า ลาว และกัมพูชา ตลอดจนบทบาทการดำเนินงานของหน่วยงาน และองค์กรที่ดำเนินกิจกรรมด้านการจัดการศึกษา และส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่กลุ่มแรงงานต่างด้าวในเขตกรุงเทพมหานคร

1. ด้านความเป็นสังคมเมืองใหญ่ พบว่า กรุงเทพมหานคร เป็นพื้นที่ซึ่งมีความหนาแน่นของจำนวนประชากร โดยจากสถิติข้อมูลเกี่ยวกับประชากรของกรุงเทพฯ ดังที่ปรากฏจากรายงานสถิติกรุงเทพมหานครปี 2554 ของสำนักยุทธศาสตร์ และประเมินผล กรุงเทพมหานคร. (2554: ออนไลน์) ได้ระบุถึงจำนวนประชากรทั้งหมดที่ราชอาณาจักรไทยเมื่อปี 2554 อยู่ที่จำนวน 64,076,033 คน เป็นจำนวนประชากรที่อยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานครเพียงจังหวัดเดียวมีจำนวน 5,674,843 คน คิดเป็นร้อยละ 8.86 โดยจำแนกเป็นประชากรเพศชายจำนวน 2,692,954 คน และเพศที่จำนวน 18,355 คดี จำแนกเป็นคดีประทุษร้ายต่อทรัพย์ 8,464 คดีหญิงอยู่ที่ 2,981,889 คน

2. ด้านสังคม พบว่า ด้วยความเป็นสังคมเมืองหลวง และเป็นเมืองใหญ่จึงมีสถิติการเกิดปัญหาสังคมเช่นเดียวกับพื้นที่สังคมเมืองแห่งอื่นๆ กล่าวคือ จากสถิติของการรับแจ้งคดีต่างๆ ในเขตกรุงเทพมหานครคดีอาญาที่น่าสนใจ 6,390 คดี คดีที่เกี่ยวข้องกับชีวิต ร่างกาย 3,163 คดี และคดีอุกฉกรรจ์ และสะเทือนขวัญ 338 คดี

3. ด้านปัจจัยที่มีผลต่อการสนับสนุนการเรียนรู้ของประชากรในพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความพร้อมต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้แก่ผู้ที่ย้ายในเขตพื้นที่ พบว่า พื้นที่ในเขตกรุงเทพมหานคร มีความพร้อม และมีความก้าวหน้าด้านปัจจัยที่เอื้อ และสนับสนุนต่อการเรียนรู้ โดยเฉพาะแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังเช่นห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้ของกรุงเทพมหานคร จำนวน 34 แห่ง รถห้องสมุดเคลื่อนที่กทม.จำนวน 7 คัน พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร จำนวน 26 แห่ง และบ้านหนังสือกทม. จำนวน 115 แห่ง ซึ่งหากสามารถนำศักยภาพในการส่งเสริมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตของกลุ่มแรงงานต่างด้าว พร้อมทั้งสร้างความเข้าใจในการอยู่ร่วมกันในสังคมบนพื้นฐานของความเข้าใจ และให้ความสำคัญในฐานะความเป็นมนุษย์ย่อมส่งผลเชิงบวกให้แก่สังคมในภาพรวมได้

4. ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าสู่พื้นที่ของกลุ่มแรงงานต่างด้าว พบว่า ปัจจัยสำคัญที่มีผลได้แก่การที่พื้นที่เขตกรุงเทพมหานครเป็นแหล่งสำคัญด้านเศรษฐกิจ และความเจริญด้านต่างๆ ดังนั้นแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ ซึ่งมาจาก

กลุ่มประเทศที่มีอัตราการเจริญเติบโตด้านเศรษฐกิจ และรายได้ประชากรอยู่ในระดับที่ต่ำ ซึ่งก่อนที่จะเข้าสู่พื้นที่ที่มีคุณภาพชีวิตที่ไม่สมบูรณ์นัก เพราะฉะนั้นกลุ่มแรงงานต่างด้าวจึงมีความเชื่อว่า เมืองหลวงอย่างกรุงเทพมหานคร จะเป็นพื้นที่ซึ่งเหมาะสมที่จะเริ่มต้นชีวิตใหม่ที่มีคุณภาพมากกว่าประเทศต้นทางของกลุ่มแรงงานต่างด้าว

5. ลักษณะการประกอบอาชีพของกลุ่มแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ พบว่า ภาพรวมของลักษณะการประกอบอาชีพจะเป็นแรงงานที่ไร้ฝีมือ หรือเป็นกลุ่มแรงงานระดับล่าง ดังนั้นอาชีพส่วนใหญ่จะเป็นงานเกี่ยวกับการก่อสร้าง หรือแม่บ้าน ผู้รับใช้ในบ้าน และงานเกี่ยวกับการขนส่งงานในโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งกลุ่มอาชีพเหล่านี้ไม่ต้องใช้ความรู้ หรือทักษะในการทำงาน

ตอนที่ 2 เพื่อศึกษาแนวทาง และลักษณะของการจัดการศึกษาสำหรับแรงงานต่างด้าวเพื่อจัดทำเป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงานเชิงรุกสำหรับหน่วยงาน หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาสำหรับแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ ประกอบด้วย พม่า ลาว และกัมพูชา ในเขตกรุงเทพมหานคร

สำหรับองค์กรหรือหน่วยงานที่ดำเนินการด้านการศึกษาสำหรับแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติประกอบด้วยพม่า ลาว และกัมพูชา จำแนกได้ 2 ลักษณะองค์กร ได้แก่ องค์กรภาครัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชน ซึ่งต่างก็มีรูปแบบในการดำเนินงานขององค์กรไปในทิศทางคล้ายๆ กันเพียงแต่อาจจะต่างกันไปในรายละเอียดบางประการ ส่วนลักษณะการดำเนินการจัดการศึกษาจะครอบคลุมการศึกษาทั้ง 3 ลักษณะได้แก่ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยซึ่งมีรายละเอียดตั้งแต่ระดับภาพรวมทั้งประเทศ และในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครดังนี้

1) ลักษณะของหน่วยงาน พบว่า พื้นที่กรุงเทพมหานคร มีหน่วยงานของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของกระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงแรงงานที่ดูแลด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่แรงงานต่างด้าว ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายเฉพาะทางการศึกษา สำหรับในส่วนขององค์กรพัฒนาเอกชน เช่น มูลนิธิเด็ก (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. 2551: ออนไลน์)

2) โครงการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมด้านการเรียนรู้ให้แก่แรงงานต่างด้าว ภาพรวมจะครอบคลุมกิจกรรมทางการศึกษาตั้งแต่การส่งเสริมเรื่องการเรียนรู้หนังสือซึ่งเน้นการส่งเสริมสมรรถนะการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอ่านและเขียนภาษาไทยได้ ตลอดจนมีทักษะด้านการคำนวณ อีกทั้งการดำเนินกิจกรรมทางการเรียนรู้ได้ครอบคลุมไปจนถึงโครงการที่มุ่งเน้นส่งเสริมความรู้ ทักษะต่างๆ เช่น ทักษะทางวิชาการ ทักษะด้านการวิธีการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อเป็นพื้นฐานในการนำไปใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจ และแก้ไขปัญหาที่เผชิญได้อย่างเหมาะสม และนำไปปรับใช้ในลักษณะของทักษะชีวิตที่สอดคล้องต่อวิถีชีวิตของกลุ่มแรงงานต่างด้าว

การอภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับแรงงานต่างด้าวในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการสำรวจพบว่า ข้อมูลมีประเด็นที่สามารถนำเสนอได้ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานการณ์ สภาพปัญหาของกลุ่มแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ ได้แก่ พม่า ลาว และกัมพูชาในเขตกรุงเทพมหานครมีรายละเอียดในการนำเสนอ ดังนี้

1.1) ลักษณะของกลุ่มแรงงานต่างด้าว พบว่า แรงงานต่างด้าวที่เข้าสู่พื้นที่เป็นประเภทของแรงงานต่างด้าวไร้ทักษะฝีมือ โดยส่วนใหญ่ที่เข้าสู่ตลาดแรงงานของประเทศไทย โดยมีที่มาจากประเทศพม่า ลาว และกัมพูชา ทั้งนี้การจำแนกประเภทของแรงงานต่างด้าวอาจใช้เกณฑ์จากการกำหนดที่มาของกลุ่มแรงงานจากการใช้กฎหมาย ดังนั้นจึงจำแนกได้เป็น 2 ลักษณะคือ 1) แรงงานต่างด้าวที่ถูกต้องตามกฎหมาย และ 2) แรงงานต่างด้าวที่ลักลอบเข้าเมือง ทั้งนี้ที่มาซึ่งทำให้เกิดความแตกต่างของแรงงานต่างด้าวทั้ง 2 ลักษณะเป็นไปดังที่สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2550: ออนไลน์) ได้ระบุถึงความแตกต่างมีสาเหตุจากปัจจัยนำเข้าแรงงาน และการดำเนินนโยบายของภาครัฐต่อแรงงาน และผลกระทบที่เกิดขึ้นอย่างแตกต่างกันออกไปทั้งนี้ลักษณะทั่วไปของกลุ่มแรงงานต่างด้าวทั้ง 3 สัญชาติจะเป็นกลุ่มแรงงานที่ส่วนใหญ่ไร้ฝีมือ และเป็นแรงงานระดับล่าง ซึ่งหมายถึง แรงงานที่ทำงานในภาคอุตสาหกรรม เช่น แม่บ้าน

คนทำความสะอาด งานด้านเกษตรกรรม เช่น ทำไร่ทำนา และงานปศุสัตว์ กิจการประมง งานเหมืองแร่ งานก่อสร้าง และงานที่เกี่ยวกับลักษณะของการเป็นแรงงานในอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้นอื่นๆ

นอกจากนี้ลักษณะทั่วไปของแรงงานข้ามชาติโดยส่วนใหญ่เป็นแรงงานไร้ทักษะฝีมือ ดังนั้นจึงมีระดับการศึกษาที่ไม่สูงนัก จึงเป็นข้อจำกัดต่อความรู้ ความเข้าใจในการสื่อสารภาษาไทยที่ส่งผลต่อการได้รับรายได้ที่ค่อนข้างต่ำจากการทำงานและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าถึงการศึกษาของแรงงานต่างด้าวอยู่ที่ความแตกต่างหลักรายได้ในกาได้รับ การปฏิบัติอย่างเท่าเทียมระหว่างเพศ ดังจะเห็นได้จากความเชื่อ และวิถีของการดำเนินชีวิตของกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านซึ่งเป็นต้นทางของกลุ่มแรงงานต่างด้าวกลุ่มนี้ ส่วนใหญ่จะเป็นสังคมที่ให้ความสำคัญ และมอบโอกาสต่างๆ ให้แก่เพศชาย ดังนั้นจึงมีผลต่อความแตกต่างด้านความรู้ หรือโอกาสในการเข้ารับการศึกษาซึ่งแรงงานต่างด้าวเพศชายจะสูงกว่าแรงงานต่างด้าวหญิง ทั้งนี้เพื่อเป็นฉายภาพลักษณะของแรงงานต่างด้าวที่มีรายละเอียดน่าสนใจจากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานในโครงการส่งเสริมการป้องกันเอตสีในแรงงานข้ามชาติ (สถาบันวิจัยประชากร และสังคมมหาวิทยาลัยมหิดล. 2555 : ออนไลน์) ที่พบว่า พื้นความรู้เดิมของแรงงานต่างด้าวเพศชายจะสูงกว่าแรงงานต่างด้าวหญิงในทุกๆ กลุ่มแรงงานข้ามชาติ อีกทั้งกลุ่มแรงงานต่างด้าวไม่ได้รับการส่งเสริมทักษะในการประกอบอาชีพที่เพียงพอ ดังนั้นแรงงานต่างด้าวที่จะเข้ารับการศึกษาในประเทศไทยจึงมีจำนวนไม่มากนัก เพราะมีข้อจำกัดต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อจำกัดด้านภาษามีผลต่อโอกาสทางการทำงาน และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าวเป็นอย่างยิ่ง ดังจะพบว่า แรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่มีเพียงทักษะในการพูด แต่ไม่สามารถสื่อสารด้วยทักษะอื่นๆ โดยผลการสำรวจความสามารถในการใช้ภาษาพบว่า มีเพียงแรงงานต่างด้าวชาวลาวที่ค่อนข้างมีทักษะในการสื่อสารที่มากกว่าแรงงานต่างด้าวชาวมลายู และกัมพูชา ซึ่งสามารถสื่อสารภาษาไทยไม่มากนัก

1.2) แนวโน้มความต้องการ และสถิติของแรงงานต่างด้าวพบข้อมูลจาก สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2553: ออนไลน์) ได้สรุปถึงลักษณะของแรงงานต่างด้าวไว้ดังนี้ แรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่เข้าสู่ตลาดแรงงานระดับล่างมาจากประเทศพม่า ลาว และกัมพูชา โดยแรงงานดังกล่าวเป็นที่ต้องการในภาคเศรษฐกิจที่มีการใช้แรงงานเข้มข้น และเป็นแรงงานราคาถูกที่เข้ามาทดแทนอัตราการดิ่งตัวด้านตลาดแรงงาน อันเนื่องมาจากแรงงานชาวไทยขาดแคลน และไม่นิยมที่จะทำงานประเภทนี้ โดยรายงานฉบับดังกล่าวได้ระบุว่า ในช่วงปีพ.ศ.2552 ตลาดแรงงานระดับล่างเริ่มสนใจที่จะจ้างแรงงานไร้ฝีมือจำนวนมากในกิจการสำคัญ 4 ประเภทคือ การเกษตรกรรม และปศุสัตว์ กิจการด้านก่อสร้าง กิจการต่อเนื่องจากประมง และการเป็นแม่บ้าน หรือผู้รับใช้ในครัวเรือน ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า แรงงานต่างด้าวจากประเทศเพื่อนบ้านยังเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานระดับล่าง จึงส่งผลต่อการเข้าเมืองทั้งในลักษณะของการเป็นแรงงานถูกกฎหมาย และการลักลอบเข้าเมืองแบบผิดกฎหมาย ซึ่งจากสถิติแรงงานจากประเทศพม่า ลาว และกัมพูชาในช่วงปีพ.ศ.2552 พบว่า กลุ่มแรงงานต่างด้าวจากประเทศเพื่อนบ้านที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยอยู่ราว 2.2 ล้านคน โดยในจำนวนนี้เป็นแรงงานที่ได้รับอนุญาตให้ขึ้นทะเบียนประมาณ 1.3 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 59 ของจำนวนแรงงานทั้งหมด อีกทั้งมีการศึกษาพบว่า ลักษณะการประกอบอาชีพของแรงงานต่างด้าวแต่ละสัญชาติ สามารถระบุได้จากความแตกต่างของสัญชาติของแรงงานต่างด้าวซึ่งบ่งชี้ถึงลักษณะของการประกอบอาชีพได้ เช่น แรงงานพม่าจะอยู่ในโรงงานอุตสาหกรรม และกิจการก่อสร้าง ส่วนแรงงานชาวกัมพูชาจะอยู่ในกิจการประมง ส่วนแรงงานต่างด้าวชาวลาวจะกระจายในหลากหลายอาชีพทั้งภาคการเกษตร หรือภาคอุตสาหกรรม (สถาบันวิจัยประชากร และสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. 2555: ออนไลน์) สำหรับในส่วนของจำนวนสถิติ หรือรายงานตัวเลขต่างๆ ของแรงงานต่างด้าว โดยเฉพาะกลุ่มที่มาจากกลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขงได้แก่ ประเทศพม่า ประเทศลาว และประเทศกัมพูชา ซึ่งประมาณการโดยสำนักบริหารแรงงานต่างด้าวถึงจำนวนแรงงานข้ามชาติที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานได้ในประเทศไทยมีจำนวนราว 1.23 ล้านคน โดยจำแนกเป็นแรงงานต่างด้าวชาวมลายูมากที่สุด รองลงมาเป็นแรงงานต่างด้าวชาวกัมพูชา และชาวลาวตามลำดับ แต่อย่างไรก็ตามยังคงมีจำนวนแรงงานต่างด้าวที่ไม่ได้รับอนุญาตให้ทำงานอีกเป็นจำนวนมาก ดังปรากฏจากข้อมูลการคาดการณ์ของสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดลซึ่งระบุว่า จำนวนแรงงานข้ามชาติที่ปรากฏในการสำรวจสำมะโนประชากรและเคหะเมื่อปีพ.ศ. 2553 อาจมีจำนวนสูงถึง 4 ล้านคน (สถาบันวิจัยประชากร และสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. 2554: ออนไลน์) ทั้งนี้จากข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์แรงงานต่างด้าวที่สำรวจโดยสำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กรมการจัดหางาน. (2556: ออนไลน์) ในช่วงตั้งแต่เดือนมกราคมถึงพฤษภาคม 2556 พบว่า

แนวโน้มของแรงงานต่างด้าวโดยภาพรวมทั้งประเทศพบว่า กลุ่มแรงงานต่างด้าวโดยเฉพาะที่มาจากกลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขงได้แก่ ประเทศพม่า ประเทศลาว และประเทศกัมพูชา มีแนวโน้มสถิติเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จึงอาจสรุปได้ว่า แรงงานต่างด้าวยังคงเป็นกลุ่มแรงงานระดับล่างที่ยังคงเป็นความต้องการของผู้ประกอบการในกิจการต่างๆ อยู่ค่อนข้างมาก

1.3) ลักษณะการพึ่งพิงแรงงานต่างด้าวในรูปแบบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ พบว่า สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2550: ออนไลน์) ได้ระบุถึงสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดการจ้างแรงงานต่างด้าวซึ่งลักลอบเข้าประเทศไทย อย่างผิดกฎหมาย เนื่องจากสาเหตุสำคัญ 2 ประการ ประการแรกคือ การขาดแคลนแรงงานไทย โดยเฉพาะในลักษณะงานที่ต้องสกปรก ยากลำบาก และเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพ และร่างกาย นอกจากนี้ในช่วงฤดูการเกษตรจะพบว่า เกิดการขาดแคลนแรงงานที่ต้องออกจากงานที่มีลักษณะนอกภาคเกษตร เพื่อกลับเข้าสู่ภาคการเกษตร และประการที่สองคือ แรงงานต่างด้าวมียังค่าจ้างแรงงานที่ต่ำกว่าแรงงานไทยมาก (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2550: ออนไลน์) จากข้อมูลจากการสัมมนาทางวิชาการประจำปี 2555 เรื่องประชาคมอาเซียน : มายาคติ ความเป็นจริง โอกาสและความท้าทายได้สรุปสถานการณ์แรงงานต่างด้าวในประเทศไทยไว้ดังนี้ การเคลื่อนย้ายแรงงานที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ส่วนใหญ่เป็นการเคลื่อนย้ายแรงงานไร้ทักษะ ซึ่งเป็นแรงงานทักษะต่ำ โดยในปีพ.ศ. 2553 มีแรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานได้ในประเทศไทยมีจำนวนสูงถึง 1.18 ล้านคน (ร้อยละ 87) โดยเป็นแรงงานชาวพม่าสูงสุดถึงราวร้อยละ 80 รองลงมาเป็นแรงงานต่างด้าวชาวกัมพูชา และชาวลาวตามลำดับ ซึ่งลักษณะการทำงานส่วนใหญ่เป็นงานที่เกี่ยวกับการใช้แรงงานกรรมกร หรือนานรับใช้ในบ้าน (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2555: ออนไลน์) ดังนั้นด้วยความจำเป็นที่ต้องพึ่งพาแรงงานต่างด้าวในกิจการทั้งด้านการเกษตรกรรม การประมง และด้านอุตสาหกรรม แต่ขณะเดียวกัน แรงงานต่างด้าวก็เป็นสาเหตุประการหนึ่งที่มีสร้างผลกระทบต่อความมั่นคง และวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555: ออนไลน์)

1.4 สภาพปัญหาอันเนื่องมาจากการใช้แรงงานต่างด้าว แม้ว่าการใช้แรงงานต่างด้าวยังเป็นความจำเป็นของสังคมไทย เพื่อสร้างกลไกในการขับเคลื่อนให้เศรษฐกิจสามารถขยายตัว แต่อย่างไรก็ตามก็มีความจำเป็นที่เป็นลักษณะต้นทุนที่สังคมไทยต้องจ่ายในอัตราที่สูง ดังปรากฏจากสภาพปัญหาที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการใช้แรงงานต่างด้าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มที่ลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย และไม่ได้รับการจดทะเบียนเพื่ออนุญาตให้สามารถทำงานได้ ท่ามกลางภาวะความตึงตัวของตลาดแรงงานโดยเฉพาะอย่างยิ่งในลักษณะของงานบางประเภท ดังนั้นจึงเป็นแรงดึงดูดความสนใจของแรงงานต่างด้าวให้ลักลอบเข้าสู่ประเทศไทยโดยมีแนวโน้มมากขึ้น โดยเฉพาะจากประเทศพม่า กัมพูชา และลาวดังที่ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย หรือ ทีดีอาร์ไอได้ระบุถึงสภาพปัญหาที่ประเทศไทยต้องเผชิญอันเนื่องมาจากปัญหาแรงงานต่างด้าวซึ่งถือเป็นต้นทุนที่ต้องจ่ายคืนในอัตราที่สูงของสังคมไทย (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2550 :ออนไลน์, สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2552 :ออนไลน์ และสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2553 :ออนไลน์) ไว้ในประเด็นเกี่ยวกับ 1) ปัญหาที่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศ และ 2) ปัญหาทางด้านสังคม ซึ่งมีรายละเอียดของแต่ละประเด็นดังนี้

1.4.1 ปัญหาที่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศ เริ่มต้นจากการที่ภาครัฐจะมีภาระทางการเงินการคลังมากขึ้น เนื่องจากต้องจัดสรรงบประมาณไปโดยไม่จำเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งรายจ่ายที่เกี่ยวกับการจัดบริการด้านการศึกษา การสาธารณสุข หรือแม้แต่งบประมาณรายจ่ายที่ต้องจัดสรรไปให้แก่กลไกในการการป้องกัน และปราบปรามอาชญากรรมที่มีผลต่อความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน นอกจากนี้พบว่า แม้การใช้แรงงานต่างด้าวจะมีราคาถูก แต่ผลกระทบในระยะยาวต่อความชะงักงันในการมุ่งพัฒนาเทคโนโลยี และความก้าวหน้าในวิทยาการ หรือการเน้นสร้างนวัตกรรมเทคโนโลยีของประเทศเนื่องด้วยหากคิดเพียงว่า ความได้เปรียบจากการมีต้นทุนด้านค่าตอบแทนแรงงานในอัตราที่ต่ำ จะไม่ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการให้ความสนใจต่อการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตหรือสร้างความได้เปรียบในมิติอื่นๆ ดังนั้นประสิทธิภาพในการผลิตที่ต่ำจากแรงงานไร้ทักษะฝีมือจะสร้างผลเสียจากการไม่มีความสามารถในการแข่งขันระยะยาวอีกทั้งยังทำให้การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้เป็นเรื่องที่เกิดได้ยาก นอกจากนี้ยังเป็นการลดโอกาสการมีงานทำของแรงงานไทยระดับล่าง (Unskilled worker) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ซึ่งมีจำนวนแรงงานต่างด้าวอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น

1.4.2 ปัญหาทางด้านสังคม พบว่า ปัญหาจะครอบคลุมตั้งแต่ด้านอัตราการเกิดอาชญากรรมและความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน ทั้งนี้ต้องยอมรับว่า แรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่ลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ดังนั้นกลุ่มแรงงานเหล่านี้จะไม่ได้รับการจดทะเบียนแรงงานข้ามชาติ และไม่ปรากฏฐานข้อมูลที่จัดเก็บรายละเอียดส่วนบุคคล และเมื่อเกิดปัญหาการกระทำผิดกฎหมายกลุ่มแรงงานต่างด้าวก็จะหลบหนีกลับสู่ประเทศต้นทาง

ตอนที่ 2 ศึกษาแนวทาง และลักษณะของการจัดการศึกษาสำหรับแรงงานต่างด้าวเพื่อจัดทำเป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงานเชิงรุกสำหรับหน่วยงาน หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาสำหรับแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติประกอบด้วย พม่า ลาว และกัมพูชา ในเขตกรุงเทพมหานคร

สำหรับองค์กรหรือหน่วยงานที่ดำเนินการด้านการจัดการศึกษาสำหรับแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ ประกอบด้วยพม่า ลาว และกัมพูชา จำแนกได้ 2 ลักษณะองค์กรได้แก่ องค์กรภาครัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชน กล่าวคือ พื้นที่กรุงเทพมหานครมีหน่วยงานของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของกระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงแรงงานที่ดูแลด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่แรงงานต่างด้าวซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายเฉพาะทางการศึกษา สำหรับในส่วนขององค์กรพัฒนาเอกชน เช่น มูลนิธิเด็ก (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2551: ออนไลน์) ส่วนโครงการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมด้านการเรียนรู้ให้แก่แรงงานต่างด้าว โดยภาพรวมจะครอบคลุมกิจกรรมทางการศึกษาตั้งแต่การส่งเสริมเรื่องการเรียนรู้หนังสือซึ่งเน้นการส่งเสริมสมรรถนะการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอ่าน และเขียนภาษาไทยได้ ตลอดจนมีทักษะด้านการคำนวณ อีกทั้งการดำเนินกิจกรรมทางการเรียนรู้ได้ครอบคลุมไปจนถึงโครงการที่มุ่งเน้นส่งเสริมความรู้ ทักษะต่างๆ เช่น ทักษะทางวิชาการ ทักษะด้านการวิธีการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อเป็นพื้นฐานในการนำไปใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจ และแก้ไขปัญหาที่เผชิญได้อย่างเหมาะสม และนำไปปรับใช้ในลักษณะของทักษะชีวิตที่สอดคล้องต่อวิถีชีวิตของกลุ่มแรงงานต่างด้าว

2.1 ทศนคติที่มีต่อการศึกษาของแรงงานต่างด้าว พบว่า ความเชื่อ หรือทัศนคติของแรงงานต่างด้าวที่มีต่อการเห็นคุณค่าทางการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญที่จะเริ่มต้นด้วยความต้องการทางการเรียนรู้ และเข้าสู่โอกาสทางการศึกษาได้ตามความต้องการ และความพร้อมของตนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการจัดการศึกษาตามสิทธิทางการศึกษาที่มนุษย์ทุกคนพึงได้รับเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน ทั้งนี้ได้ปรากฏรายละเอียดเกี่ยวกับแนวคิดของแรงงานต่างด้าวที่มีต่อระบบการศึกษาจากรายงานวิจัยเรื่อง โอกาสทางการศึกษาของเด็กอพยพต่างด้าว และเด็กชนเผ่าในจังหวัดสมุทรสาคร. (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550 :ออนไลน์) ดังนี้ การเห็นคุณค่า และความสำคัญของการศึกษาของคนต่างด้าวจะขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่อยู่ในประเทศไทย เนื่องจากความกลมกลืน และการรับเอาความเชื่อ และวิถีชีวิตของสังคมไทยที่ให้ความสำคัญต่อการเข้ารับการศึกษา อีกทั้งรัฐมีนโยบายในการให้สัญชาติไทยแก่ผู้ไร้สัญชาติที่มีหลักฐานว่าพำนักอยู่ในประเทศไทยไม่น้อยกว่า 10 ปี จึงมีผลต่อการเห็นคุณค่าของการศึกษาจากตัวอย่าง และวิถีชีวิตของคนไทยที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาเพื่อให้มีหน้าที่การงาน และอนาคตที่ดีขึ้น ในทางตรงกันข้ามกรณีของคนต่างด้าวเข้ามาอาศัยในประเทศไทยในระยะเวลาไม่นานมากนักจะค่อนข้างไม่แน่ใจต่อนโยบายภาครัฐที่มีต่อคนต่างด้าวในด้านการให้โอกาสในการทำงาน ย่อมคิดว่า โอกาสในการศึกษาเป็นสิ่งที่อาจไม่ได้ใช้ประโยชน์ในอนาคตมากนัก อีกทั้งต้องจัดสรรค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาอีกทั้งรายงานวิจัยดังกล่าวยังได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับสภาพปัญหาได้แก่ 1) ปัจจัยเกี่ยวกับการเรียนในศูนย์การเรียนจะไม่สามารถถ่ายโอนผลการเรียนได้ ดังนั้นการเรียนในระบบจะได้เปรียบในประเด็นนี้มากกว่า 2) การรับรู้ถึงนโยบายของภาครัฐที่อนุญาตให้เด็กที่ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎร หรือไม่มีสัญชาติไทยสามารถเข้ารับการศึกษาได้โดยได้รับงบประมาณอุดหนุนรายหัวสำหรับผู้เรียนต่างด้าว และคนไร้สัญชาติ ของสถานศึกษาส่วนหนึ่ง และผู้ปกครองเด็กส่งผลให้เด็กเสียโอกาสในการเข้ารับการศึกษา ดังนั้นจึงเป็นปัญหาในลักษณะของการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ แม้ว่าจะมีการรับรองสิทธิทางการศึกษาให้แก่กลุ่มแรงงานต่างด้าว คนไร้สัญชาติ หรือผู้ติดตามแรงงานกลุ่มนี้ผ่านการลงนาม และให้สัตยาบันในรายละเอียดบางประเด็น

2.2 การรับรองสิทธิทางการศึกษาของแรงงานต่างด้าว สำหรับเรื่องสิทธิทางการศึกษาของแรงงาน ต่างด้าว พบว่า มีข้อมูลที่น่าสนใจจากเอกสารเรื่อง คำถาม และข้อท้าทายต่อนโยบายรัฐไทยในการจัดการปัญหาสิทธิสถานะ และสิทธิของแรงงานข้ามชาติ (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2548: ออนไลน์) ซึ่งระบุว่า แม้

ประเทศไทยจะได้ให้การรับรองพันธกรณีระหว่างประเทศว่าด้วยเรื่องสิทธิทางการศึกษา ทั้งในปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ค.ศ.1966 ตลอดจนอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ.1989 หรือแม้แต่ในกรณีบทบัญญัติแห่งข้อกฎหมายต่างๆ ภายในประเทศก็ได้มีการกล่าวถึง สิทธิทางการศึกษาของบุคคล ดังปรากฏจากบทบัญญัติที่ให้การรับรองสิทธิทางการศึกษาไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และบทบัญญัติในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ แต่อย่างไรก็ตามพบถึงประเด็นที่เป็นคำถามตามมาว่า การรับรองสิทธิทางการศึกษาได้ครอบคลุมถึงบุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทยหรือไม่ ซึ่งหากพิจารณาโดยใช้หลักการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยความหมายของบุคคลย่อมครอบคลุมอย่างเท่าเทียมต่อสิทธิขั้นพื้นฐานซึ่งรวมถึงสิทธิในการได้รับการศึกษาให้แก่บุคคลทุกคนแม้จะเป็นผู้ที่ไม่มีสัญชาติไทย หรือไม่ปรากฏเอกสารแสดงตัวตน ตลอดจนบุตรหลานของกลุ่มบุคคลเหล่านี้ด้วยหรือไม่ ดังนั้นจึงพบว่า ในทางปฏิบัติยังคงพบปัญหาในลักษณะที่แรงงานต่างด้าวหรือบุตรหลานไม่สามารถเข้ารับการศึกษาได้ เนื่องด้วยมีหลายพื้นที่ยังไม่รับรู้ถึงสิทธิที่ได้รับการรับรองจากกฎหมายและนโยบายดังกล่าวประกอบกับโดยส่วนใหญ่มีความเข้าใจกันว่า หากบุคคลไม่มีเอกสารสำคัญแสดงตัวตนย่อมเข้าใจได้ว่า บุคคลผู้นั้นไม่อาจเข้ารับบริการทางการศึกษาได้ ดังนั้นย่อมหมายถึง แรงงานต่างด้าว หรือกลุ่มบุตรหลานของกลุ่มแรงงานจะขาดโอกาสรับสิทธิทางการศึกษาซึ่งเป็นสิทธิมนุษยชนที่สำคัญซึ่งสามารถเอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืน ทั้งที่สามารถดำเนินการโดยแจ้งให้หัวหน้าสถานศึกษาทราบ และทำการบันทึกประวัติในแบบบันทึกเพื่อแจ้งกระทรวงศึกษาธิการ (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. 2548: ออนไลน์)

2.3) การดำเนินการจัดการศึกษาสำหรับแรงงานต่างด้าว ถือได้ว่า เป็นแนวทางในการพัฒนาแรงงานต่างด้าวในด้านการศึกษาที่ถูกยอมรับจากประเทศที่นำไปปฏิบัติมาแล้วว่า เป็นแนวทางที่เหมาะสมควรให้การสนับสนุนแก่สถานประกอบการได้ฝึกอบรมเพื่อเพิ่มผลผลิตทางด้านแรงงานโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านภาษา และความรู้เกี่ยวกับอาชีพอนามัยให้แก่แรงงานต่างด้าว โดยมีเงื่อนไขว่า สถานประกอบการใดนำแนวทางดังกล่าวไปปฏิบัติจะได้รับสิทธิในการลดหย่อนภาษี (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. 2555 :ออนไลน์) สำหรับบริบทในสถานการณ์จริงซึ่งได้มีการดำเนินงานไปแล้ว พบว่า ภายในพื้นที่กรุงเทพมหานครมีลักษณะการจัดการศึกษาให้แก่กลุ่มแรงงานต่างด้าว ซึ่งสำนักงาน กศน.จังหวัดกรุงเทพมหานครพบว่ากิจกรรมส่วนใหญ่เป็นการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมการอ่านออกเขียนได้ หรือช่วยให้ผู้ที่ไม่รู้หนังสือไทยสามารถอ่านออกเขียนได้ในเบื้องต้นนอกจากนี้ยังมีลักษณะของกิจกรรมที่ส่งเสริมการรู้หนังสือ การพัฒนาทักษะการรู้หนังสือ ด้านคอมพิวเตอร์พื้นฐานเพื่อส่งเสริมการรู้หนังสือ อีกทั้งจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมอาชีพ และพัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่กลุ่มเป้าหมายซึ่งประกอบด้วยกลุ่มแรงงานต่างด้าว และผู้ที่ไม่ใช่สถานะทางทะเบียน (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. 2555: ออนไลน์) ข้อเสนอแนะสู่การนำไปประยุกต์เพื่อเป็นกรอบการดำเนินงานประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้ 1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินงานโดยน่านโยบายไปสู่การปฏิบัติให้เป็นผลเชิงรูปธรรม และมีระบบการประเมินผลเพื่อติดตามความก้าวหน้าทางการปฏิบัติงานและปรับปรุงการดำเนินงานให้สอดคล้องต่อบริบทความเปลี่ยนแปลง 2) ควรส่งเสริม และอำนวยความสะดวกให้แก่บุคลากรที่ดูแลงานด้านการจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มแรงงานต่างด้าวให้มีโอกาสยกระดับ และพัฒนาความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน 3) ควรกำหนดนโยบายที่มีความยืดหยุ่นเพื่อจัดอุปสรรคทางการเรียนรู้ให้แก่กลุ่มแรงงานต่างด้าวที่ประสงค์จะเข้ารับการศึกษา 4) ควรส่งเสริม และประสานความร่วมมือของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องต่อการดำเนินงานเพื่อจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มแรงงานต่างด้าว 5) ควรส่งเสริมความเข้าใจแก่ทุกฝ่ายที่มีส่วนได้เสียให้เห็นถึงความสำคัญ และความจำเป็นที่ต้องส่งเสริมการจัดการศึกษาให้แก่กลุ่มแรงงานต่างด้าว

บรรณานุกรม

- ชัยรัตน์ เวชพานิช. (2556). สถานการณ์แรงงานข้ามชาติในประเทศไทย : ผลกระทบเชิงบวกและลบที่เกี่ยวข้องกับระบบสาธารณสุขของประเทศ. สืบค้นเมื่อ 17 มิถุนายน 2556 จาก <http://www.ns.mahidol.ac.th/english/th/document/PR/2556/>
- มูลนิธิเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน. (มปป.). มูลนิธิเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน (Labor RightsPromotion Network Foundation: LPN) สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2556 จาก <http://www.lpnfoundation.com/เกี่ยวกับเรา.html>
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. (2548). คำถามและข้อท้าทายต่อนโยบายรัฐไทยในการจัดการปัญหาสิทธิสุขภาพและสิทธิของแรงงานข้ามชาติ. สืบค้นเมื่อ 22 พฤษภาคม 2556 จาก http://www.ipsr.mahidol.ac.th/ipsr-th/download_PublicationBook/2548/294.pdf
- (2554). ประชากรและสังคม 2554 จุดเปลี่ยนประชากร จุดเปลี่ยนสังคมไทย. สืบค้นเมื่อ 21 กุมภาพันธ์ 2556 จาก http://www.ipsr.mahidol.ac.th/ipsr-th/download_PublicationBook/2554/turning_point_for_thai_society-2554.pdf
- (2555). การสำรวจข้อมูลพื้นฐานโครงการส่งเสริมการป้องกันเอดส์ในแรงงานข้ามชาติ ประเทศไทย 2 (โครงการฟ้ามิตร - 2) ปี พ.ศ.2553. สืบค้นเมื่อ 22 พฤษภาคม 2556 จาก http://www.ipsr.mahidol.ac.th/ipsr-th/download_PublicationBook/2555/436-AIDS-Migrant-Workers-TH.pdf
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2550). การอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์กับกลุ่มชนตามแนวชายแดนและแรงงานต่างด้าว. สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2556 จาก <http://tdri.or.th/wp-content/uploads/2012/09/wb46.pdf>
- (2550). รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการแนวทางการกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมการจ้างแรงงานต่างด้าว. สืบค้นเมื่อ 30 มีนาคม 2556 จาก <http://tdri.or.th/wp-content/uploads/2012/09/h114.pdf>
- (2552). การทบทวนนโยบาย ยุทธศาสตร์ การบริหารจัดการและแรงกดดันในการนำเข้าแรงงานข้ามชาติของประเทศไทย. สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2556 จาก http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/--asia/--ro-bangkok/documents/publication/wcms_141015.pdf
- (2553). ผลกระทบจากการจ้างแรงงานข้ามชาติของไทยภายใต้ยุคพิสูจน์สัญชาติ. สืบค้นเมื่อ 25 เมษายน 2556 จาก <http://tdri.or.th/wp-content/uploads/2012/09/wb86.pdf>
- (2555). การสัมมนาวิชาการประจำปี 2555 เรื่อง ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน: มายาคติ ความเป็นจริง โอกาสและความท้าทาย (ASEAN Economic Community : Mythe, Reality, Potentials and Challenges). สืบค้นเมื่อ 19 พฤษภาคม 2556 จาก http://tdri.or.th/wp-content/uploads/2012/11/paper_1_ST_Ye20121.pdf
- (2555). เข้มจัดระเบียบต่างด้าว เพิ่มโอกาสแรงงานไทยความรู้น้อย. สืบค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2556 จาก <http://tdri.or.th/tdri-insight/pr012/>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2555). แผนพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555 - 2559). สืบค้นเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2555 จาก www.nesdb.go.th/
- สำนักงานประกันสังคม. (2549). การนำยุทธศาสตร์กระทรวงแรงงานสู่การปฏิบัติ ศึกษากรณี: ยุทธศาสตร์การจัดระบบบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร. สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2556 จาก <http://research.mol.go.th/rsdat/Data/doc/HBMPO43.pdf>

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). รายงานการวิจัย โอกาสทางการศึกษาของเด็กอพยพต่างด้าว และเด็ก
ชนเผ่าในจังหวัดสมุทรสาคร. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2555 จาก
http://www.onec.go.th/onec_backoffice/uploads/Book/182-file.pdf
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2551) รายงานระดับชาติเรื่อง สภาพและการ
พัฒนาการเรียนรู้และการศึกษาผู้ใหญ่. สืบค้นเมื่อ
4 กุมภาพันธ์ 2554 จาก <http://www.nfe.go.th/>
- .(2555). แผนปฏิบัติประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2556 สำนักงาน กศน.สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2556
จาก [http://203.172.142.88/main_doc/planyear% 202556.pdf](http://203.172.142.88/main_doc/planyear%202556.pdf)
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2555). รายงานผลการดำเนินงานการศึกษานอก
ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ปีงบประมาณ 2555. สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2556
จาก <http://www.nfe.go.th/>
- .(2556). นโยบายและจุดเน้นการดำเนินงาน สำนักงาน กศน. ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2556. สืบค้น
เมื่อ 24 พฤษภาคม 2556 จาก http://203.172.142.88/main_doc/policy/2556_new.pdf
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสมุทรสาคร. (มปป.). ผลกระทบการเปิดประตูสู่อาเซียน.
สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2556 จาก [www.moph.go.th/ngo/oddh/download/ppt_ aec/13.ppt](http://www.moph.go.th/ngo/oddh/download/ppt_aec/13.ppt)
- สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กรมการจัดหางาน. (2556). สถานการณ์แรงงาน. สืบค้นเมื่อ 30 พฤษภาคม 2556
จาก http://wp.doe.go.th/eu/st_labor.html

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำโขง

Factors Influencing Learning Organization in School at Mekong Basin Area

ดร.สมชาย เทพแสง¹

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำโขง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในบริเวณลุ่มแม่น้ำโขง และศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในลุ่มแม่น้ำโขง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โรงเรียนเอกชน และโรงเรียนเทศบาล ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำโขง ปีการศึกษา 2555 จำนวน 1,473 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ของลิเคิร์ต สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำโขง ใช้การวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป ผลการวิจัยพบว่า การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำโขงโดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่ามี การปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ บุคคลแห่งการเรียนรู้การเรียนรู้เป็นทีม การสร้างวิสัยทัศน์ร่วม รูปแบบแห่งความคิด และการคิดเชิงระบบ นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำโขง เมื่อเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ วัฒนธรรมแบบมุ่งคุณภาพ การสื่อสาร การบริหารการเปลี่ยนแปลง สภาพแวดล้อมโรงเรียน และเทคโนโลยี อีกทั้งปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวก และอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวก ได้แก่ ปัจจัยสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ปัจจัยเทคโนโลยี และปัจจัยวัฒนธรรมแบบมุ่งคุณภาพ โดยมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกผ่านปัจจัยการสื่อสาร และปัจจัยการบริหารการเปลี่ยนแปลง สำหรับปัจจัยการสื่อสาร และปัจจัยการบริหารการเปลี่ยนแปลงอิทธิพลเชิงทางตรงเชิงบวกต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำโขง

คำสำคัญ: องค์กรแห่งการเรียนรู้, บริเวณลุ่มแม่น้ำโขง

Abstract

The objectives of this research were to study learning organization in school at Mekong Basin Area and study factors influencing learning organization in school at Mekong Basin Area. The study was conducted with a sample group of 1,473 teachers in private and municipal schools under educational service area office at Mekong Basin Area, year 2012. The multi-stage random sampling was used for define sample group. The data were collected by 5 rating scales questionnaire. The statistics used in this research were means and standard deviation. For the factors influencing learning organization in school at Mekong Basin Area were analyzed by Path Analysis using the statistical package.

Research finding revealed that learning organization in school at Mekong Basin Area as a whole and each individual aspect were at a high level by ranking from the highest to the lowest mean as follows; personal mastery, team learning, sharedvision, mental model and systemthinking. The factors which had positive influences to learning organization in school at Mekong Basin Area by ranking from the highest to the lowest mean as follows; quality focused corporate culture, communication, change management, school environment and technology. The factors which had direct and indirect positive influences were as follows; school environment, technology and quality focused corporate culture by having indirect positive influences through

¹ หัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

factors of communication and change management. The factors of communication and change management had direct positive influences to learning organization in school at Mekong Basin Area.

Keywords: Learning Organization , Mekong Basin Area, Factors Influencing Learning Organization

ความเป็นมาของปัญหาการวิจัย

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 ได้เน้นคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา เพื่อให้บุคคลมีความรู้ความสามารถ ทักษะ และทัศนคติที่ดีในการปฏิบัติงานให้เต็มศักยภาพ และเพิ่มขีดความสามารถ รวมทั้งมีจุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ โดยพัฒนาศักยภาพคนไทยให้มีความรอบรู้ คู่คุณธรรม ให้สามารถก้าวทันโลกได้อย่างรู้เท่าทัน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2549 : 4-7)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ได้กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายปฏิรูปการศึกษาที่เน้นความสำคัญของผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองและนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวันโดยยึดหลักการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด แต่เนื่องจากในระบบการศึกษายังมีปัญหาเกี่ยวกับบุคลากรขาดการค้นคว้า บุคลากรในโรงเรียน ไม่ให้ความสำคัญกับการจัดการองค์ความรู้ ไม่ยอมรับเหตุผลและความคิดของผู้อื่น ขาดเทคโนโลยีในการเชื่อมต่อและสื่อสาร ขาดการส่งเสริมและแรงจูงใจในการแสวงหาความรู้ ไม่ปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ และไม่ปรับทัศนคติและกระบวนทัศน์ (มงคลชัย วิริยะพินิจ. 2553: 12)

จากปัญหาดังกล่าวสถานศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (Marquardt. 2005 :23-25) การบริหารโรงเรียนในยุคแห่งกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีการสื่อสาร การคมนาคมที่สะดวกรวดเร็วและใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย โรงเรียนแต่ละแห่งจำเป็นต้องมีการแข่งขันกันอย่างสูงและรุนแรงมากยิ่งขึ้น การที่โรงเรียนจะดำรงอยู่ได้จำเป็นต้องมีบุคลากรที่มีศักยภาพสูง (Loermans. 2002: 285–294) ซึ่งการพัฒนาโรงเรียนสู่ องค์กรแห่งการเรียนรู้จะเน้นไปที่บุคลากรให้เกิดวินัยห้าประการ ได้แก่ 1) การส่งเสริมให้บุคลากรเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ 2) ส่งเสริมให้บุคลากรมีรูปแบบแห่งความคิด 3) กระตุ้นให้สร้างวิสัยทัศน์ร่วม 4) มีการเรียนรู้เป็นทีม และ 5) สนับสนุนให้บุคลากรมีการคิดเชิงระบบ (Senge. 1990: 7-23)

การพัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้มีความสำคัญ เพราะช่วยแก้ปัญหาในโรงเรียนอย่างเป็นรูปธรรมเน้นลูกค้าและบริการลูกค้าตามความต้องการและความจำเป็น มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพิ่มความสามารถในการจัดการ พัฒนาบุคลากรให้เกิดความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการที่โรงเรียนจะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพจำเป็นต้องมีปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ ปัจจัยสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สนับสนุนให้โรงเรียนมีภูมิทัศน์ที่สวยงาม อาคารเรียนอยู่ในสภาพเรียบร้อยสวยงาม มีการเตรียมความพร้อมด้านสื่อการสอนวัสดุอุปกรณ์อย่างครบครัน (Lam. & Pang. 2003: 83-87)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้อีกประการหนึ่ง ได้แก่ ปัจจัยเทคโนโลยี โดยมีการจัดเตรียมความพร้อมทางด้านเทคโนโลยี ส่งเสริมให้ครูใช้เทคโนโลยี และที่สำคัญมีการส่งเสริมให้ครูผลิตสร้างสรรค์ อีกทั้งปัจจัยการสื่อสารส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยเฉพาะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในโรงเรียน และการนำเทคนิคและกลยุทธ์ในการสื่อสารมาใช้เพื่อให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายนับว่าเป็นการสื่อสารที่มีคุณค่า (Barker& Camarata.1998: 443) ขณะเดียวกันวัฒนธรรมองค์กรแห่งคุณภาพจะสนับสนุนให้โรงเรียนเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ อย่างมีคุณภาพ (Martoo. 2006: 80) อีกทั้งการบริหารการเปลี่ยนแปลงส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ทำให้โรงเรียนสามารถปรับตัวให้ทันกับโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงได้เป็นอย่างดี (Calver & Marshall. 1994: 39; Garvin. 2000: 83)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนที่ตั้งอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำโขง และศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนที่ตั้งอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำโขง เพราะโรงเรียนในพื้นที่ดังกล่าวเป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตชายแดนมีพรมแดน ติดกับประเทศลาว และพม่า ย่อมมีการบริหารโรงเรียนที่มีความ

แตกต่างกันหลากหลาย ดังนั้นโรงเรียนจึงมีความจำเป็นต้องเตรียมบุคลากรให้พร้อมในด้านการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ เพื่อสร้างสรรค์ผลงานในการแข่งขันกับต่างประเทศ จึงสมควรศึกษาวิจัยและนำผลมาปรับปรุงการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนให้เจริญก้าวหน้าเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนแต่ละแห่งได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในบริเวณลุ่มแม่น้ำโขง
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในบริเวณลุ่มแม่น้ำโขง

สมมุติฐานของการวิจัย

1. ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในบริเวณลุ่มแม่น้ำโขง ได้แก่ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมโรงเรียน ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ปัจจัยด้านการสื่อสาร ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร และ ปัจจัยด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง
2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในบริเวณลุ่มแม่น้ำโขง ได้แก่ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมโรงเรียน ปัจจัยด้านเทคโนโลยีและปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร โดยที่ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมโรงเรียน ปัจจัยด้านเทคโนโลยีและปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร มีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกโดยผ่านปัจจัยด้านการสื่อสาร และปัจจัยด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง

การดำเนินการวิจัย

ประชากร ได้แก่ ครูของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โรงเรียนเอกชน และโรงเรียนเทศบาล ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในลุ่มแม่น้ำโขง ประจำปีการศึกษา 2555 มีโรงเรียนทั้งหมด 2,730 โรงเรียน ครู 72,104 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โรงเรียนเอกชน และโรงเรียนเทศบาล ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในบริเวณลุ่มแม่น้ำโขง ประจำปีการศึกษา 2555 จำนวน 1,575 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ของลิเคิร์ต การเก็บรวบรวมข้อมูล สามารถเก็บรวบรวมได้ 1,473 ฉบับ คิดเป็น ร้อยละ 93.52 สถิติพื้นฐานได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมุติฐาน ใช้การวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

สรุปผลการวิจัย

1. ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในบริเวณลุ่มแม่น้ำโขง โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ บุคคลแห่งการเรียนรู้ การเรียนรู้เป็นทีม การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมรูปแบบแห่งความคิด และการคิดเชิงระบบ
2. ผลจากการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในบริเวณลุ่มแม่น้ำโขง พบว่า
 - 2.1 ปัจจัยที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในบริเวณลุ่มแม่น้ำโขง เมื่อเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ วัฒนธรรมแบบมุ่งคุณภาพ การสื่อสาร การบริหารการเปลี่ยนแปลง สภาพแวดล้อมโรงเรียน และเทคโนโลยี
 - 2.2 ปัจจัยสภาพแวดล้อมของโรงเรียน มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในบริเวณลุ่มแม่น้ำโขง และมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวก ผ่านปัจจัยการสื่อสารและปัจจัยการบริหารการเปลี่ยนแปลง

2.3 ปัจจัยเทคโนโลยีมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำโขงและมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกโดยผ่านปัจจัยการสื่อสาร และปัจจัยการบริหารการเปลี่ยนแปลง

2.4 ปัจจัยวัฒนธรรมแบบมุ่งคุณภาพ มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำโขงและมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกโดยผ่านปัจจัยการสื่อสาร และปัจจัยการบริหารการเปลี่ยนแปลง

2.5 ปัจจัยการสื่อสารมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำโขง

2.6 ปัจจัยการบริหารการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำโขง

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลวิจัยพบว่าการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำโขง โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่ามี การปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ บุคคลแห่งการเรียนรู้ การเรียนรู้เป็นทีม การสร้างวิสัยทัศน์ร่วม รูปแบบแห่งความคิด และการคิดเชิงระบบ ที่เป็นเช่นนั้น เพราะนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการส่งเสริมให้สถานศึกษาในสังกัดพัฒนาโรงเรียนสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ อย่างชัดเจน ทำให้ผู้บริหารโรงเรียนนำไปเป็นนโยบายระดับโรงเรียนและสนับสนุนอย่างจริงจัง ผลวิจัยนับว่าสอดคล้องกับแนวคิดของเซ็งเก้ (Senge & Others 2000: 14-34) ที่กล่าวถึงการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ นั้นจำเป็นต้องสร้างโรงเรียนให้เกิดวินัย 5 ประการ ได้แก่ 1. บุคคลแห่งการเรียนรู้ 2. รูปแบบแห่งความคิด 3. การสร้างวิสัยทัศน์ร่วม 4. การเรียนรู้เป็นทีม และ 5. การคิดเชิงระบบ โดยเฉพาะรูปแบบแห่งความคิดนั้นมีความสำคัญต่อการพัฒนาครูเป็น อย่างดี ทำให้ครูใช้ความคิดอย่างหลากหลาย รวมทั้งฝึกทักษะด้านความคิด ความเชื่อ โดยผ่านกระบวนการวางแผน และทักษะในการเรียนรู้ (Johnson. 1993 : 23) อีกทั้งการพัฒนาครูสู่บุคคลแห่งการเรียนรู้ นับว่าช่วยพัฒนาความสามารถของครูให้เกิดความเชี่ยวชาญและรอบรู้มากขึ้น ช่วยฝึกให้ครูเกิดพลังในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ กระตุ้นให้แสวงหาความรู้ อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (Barker & Camarata. 1998 : 443-467) สอดคล้องกับผลวิจัยของ ยุงดา อรรถธนาสาร. (2552 : 23) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้บริหารในการสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้บรรยากาศองค์การและคุณลักษณะของครูกับการจัดการความรู้ของครูพบว่าการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่ามี การปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. จากผลวิจัยแสดงให้เห็นว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำโขง ได้แก่ วัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งคุณภาพ การสื่อสาร การบริหารการเปลี่ยนแปลง สภาพแวดล้อมโรงเรียน และเทคโนโลยี โดยปัจจัยวัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งคุณภาพมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกโดยผ่านปัจจัยการสื่อสาร และปัจจัยการบริหารการเปลี่ยนแปลง ผลวิจัยดังกล่าวเห็นว่า สอดคล้องกับแนวคิดของโลห์แมน (Loermans.2002: 12) ที่สรุปว่าปัจจัยวัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งคุณภาพส่งเสริมให้บุคลากรทำงานด้วยความเต็มใจ มีความมุ่งมั่นแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง และเน้นผลสัมฤทธิ์ในการทำงาน

ปัจจัยการสื่อสารมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ นับว่าสอดคล้องกับแนวคิดของ โบลแมนและดีล (Bolman, & Deal, 1997: 23) ที่ให้แนวคิดว่าการสื่อสารช่วยทำให้ครูมีการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว สามารถถ่ายทอดความรู้ไปยังทีมงานได้ตรงประเด็นและชัดเจน

ปัจจัยสภาพแวดล้อมของโรงเรียน มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวก ผ่านปัจจัยการสื่อสารและปัจจัยการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่เป็นเช่นนั้นเป็นเพราะการจัดสภาพแวดล้อมที่ดีช่วยให้บุคลากรทำงานด้วยความสุข มีสุขภาพร่างกายและจิตใจที่ดี โดยเฉพาะการจัดภูมิทัศน์ที่สวยงามร่มรื่น เป็นระเบียบทำให้การทำงานประสบผลสำเร็จ (Lam. & Pang. 2003: 83-87)

ปัจจัยเทคโนโลยีและปัจจัยการบริหารการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยเฉพาะปัจจัยเทคโนโลยีช่วยสนับสนุนให้บุคลากรค้นคว้าหาความรู้ได้อย่างรวดเร็วถูกต้อง (Marquandt &

Reynolds,1993: 56) ขณะเดียวกันปัจจัยการบริหารการเปลี่ยนแปลงส่งเสริมให้ครูเกิดการยอมรับในการเปลี่ยนแปลง ปรับกระบวนการทัศนคติในการทำงาน โดยเน้นการทำงานให้เกิดประโยชน์ต่อโรงเรียนมากที่สุด (Gob.1998: 5-11;Garvin.1993:83) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลวิจัยของ ณหทัย วันทาการ (2553 : 78) ได้พัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุ ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ : การทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนตามขนาดของโรงเรียน พบว่าปัจจัยเชิงสาเหตุที่ทำให้ เกิดการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้แก่เทคโนโลยี และการบริหารการเปลี่ยนแปลง

ข้อเสนอแนะของการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

- 1.1 สมควรให้ผู้บริหารโรงเรียนทุกประเภทสนับสนุนให้ครูมีการเรียนรู้เป็นทีมมากขึ้น
- 1.2 สมควรให้มีการส่งเสริมปัจจัยวัฒนธรรมองค์การแบบมุ่งคุณภาพ เพื่อให้บุคลากรมีความมุ่งมั่นในการทำงานและมุ่งผลสำเร็จของการปฏิบัติงาน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 การทำวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างในโรงเรียนที่ตั้งอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำโขง จึงสมควรศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างในระดับอื่นๆและเขตพื้นที่การศึกษาอื่นๆ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโอกาสต่อไป
- 2.2 สมควรใช้รูปแบบงานวิจัยแบบพหุกรณีศึกษาเพื่อเจาะลึกในประเด็นต่างๆเพื่อให้ได้ข้อมูลชัดเจน ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2549). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545.กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- ณหทัย วันทาการ. (2553). พัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้:การทดสอบ ความไม่แปรเปลี่ยนตามขนาดของโรงเรียน. ปรินญาหมหาบัณฑิต (ค.ม.) สาขาบริหารศึกษา.กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- มงคลชัย วิริยะพินิจ. (2553). องค์การแห่งการเรียนรู้: "อุปสรรค" และ"ปัญหา" ของการจัดการความรู้ในเมืองไทย. ประชาชาติธุรกิจ ฉบับวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2553.
- ยุดดาอรธธนสาร. (2552). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้บริหารในการสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้บรรยากาศ องค์การและคุณลักษณะของครูกับการจัดการความรู้ของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานครเขต 3. ปรินญาณิพนธ์กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2549). กรอบวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนาฯ ฉบับที่ 11. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- Barker, Randolph T. & Camarata, Martin R. (1998). **The Role of Communication in Creating and Maintaining a Learning Organization Preconditions, Indicators, and Disciplines**, *The Journal of Business Communication*, 35 (4): 443-467.
- Bolman, L. G. and Deal, T. E. (1997). **Reframing Organizations. Artistry, Choice and Leadership**. San Francisco: Jossey-Bass.
- Castells, M. (2001). **Information Technology and Global Capitalism**. Living With Global Capitalism. London: Vintage.
- Calvert, G., Mobley, S., & Marshall, L. (1994,May). **Grasping the Learning Organization**. *Training and Development*, 48 (6): 38-43.
- Deal, Terence E. & Kennedy Allan A. (1982). **Corporate Culture: the Rites and Rituals of Corporate Life**. New Jersey: Addison- Wesley.
- Factor, D. (1994). **On Facilitation and Purpose, Learning Organization**. Retrieved 12 , October 2011, from http://www.muc.de/~heuveldialogue/facilitation_purpose.html
- Garvin, D. A. (2000). **Learning in Action. A Guide to Putting the Learning Organization to Work**, Boston, Mass.: Harvard Business School Press.
- Gob, S. C. (1998). **Toward a Learning Organization: The Strategic Building Blocks**. *SAM Advanced Management Journal*, 2 (63) : 5-11.

- Harding, Phil. (2006). **Change Management – Success Factors**. Retrieved 5 October, 2011, from [www.rim.edu.bt/RIMPublication/newsletter/May05/cm_Success factors.htm](http://www.rim.edu.bt/RIMPublication/newsletter/May05/cm_Success%20factors.htm).
- Johnson, Kenneth W. (1993). **The Learning Organization: What is it? Why Become One?** Navran Associates' Newsletter.
- Kerka, S. (1995). **'The Learning Organization: Myths and Realities'** Eric Clearinghouse, Retrieved 5 October, 2011, from <http://www.cete.org/acve/docgen.asp?Tbl=archive&ID=A028>.
- Kim, Buch & Drew, Rivers, (2001) **"TQM: the Role of Leadership and Culture"**, *Leadership & Organization Development Journal*, 22 (8) :365 – 371.
- Lam, Y.L. Jack & Pang, S.K. Nicholas. (2003). **"The Relative Effects of Environmental, Internal and Contextual Factors on Organizational Learning: the Case of Hong Kong Schools Under Reforms."** *Learning Organization*, 10 (2) : 83 – 97.
- Loermans, J. (2002). **Synergizing the Learning Organization and knowledge Management**. *Journal of Knowledge Management*, 6(3) : 285–294.
- Marquardt, M. J. (1996). **Building the Learning Organization**. New York: McGraw-Hill.
- Marquardt, M. J. and Reynolds, A. (1993). **The Global Learning Organization**. London: Irwin Professional Publishing.
- Martoo, Gladys Vivian. (2006). **Reculturing a School as a Learning Organisation: Investigative Narratives in two Queensland Schools**. Professional Doctorate thesis, Queensland University Of Technology.
- Mehta, Sandeep (2011). **Building a Quality Culture**. Retrieved 5 October, 2011, from www.projectperfect.com.au/info_quality_culture.php.
- Papa, M. J., & Others (2008). **Organizational Communication: Perspectives and Trends**. Thousand Oaks: Sage Publication.
- Patty, M. & Others. (1995). **Relationships Between Organizational Culture And Organizational Performance**. *Psychological Reports*. 3 (76) : 483-492.
- Sankar, Y. (2003). **Designing the Learning Organization as an Information-Processing System: Some Design Principles from the Systems Paradigm and Cybernetics**. *International Journal of Organization Theory and Behavior*, 6(4): 501–521.
- Senge, P. (1990). **The Leader's New Work: Building Learning Organizations**. *Sloan Management Review*, 32(1): 7-23.
- Senge, P. et. al. (1994). **The Fifth Discipline Fieldbook: Strategies and Tools for Building a Learning Organization**. New York: McGraw-Hill.
- Senge, P. & Others. (1999). **The Dance of Change: The Challenges of Sustaining Momentum in Learning Organizations**. New York: Doubleday/ Currency.
- Weiss, Alan. (2006). **Five Steps to Effective Change Management**. Retrieved 12 October, 2011, from : www.pfeiffer.com/WileyCDA/PfeifferArticle/id-20.html.

ผลการใช้รายการวีดิทัศน์เพื่อฝึกทักษะนาฏศิลป์โขนเบื้องต้น สำหรับนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร (ฝ่ายประถม)
The Effects of videotape program me on the basic of mask dance drama skill training for
prathom sukxa 4 students Srinakharinwirot University

Demonstration School (Elementally)

อาจารย์สมเกียรติ วรรณเฉลิม¹,

รองศาสตราจารย์ ประพนธ์ จำเริญ², ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ไตรรัตน์ พิพัฒน์โภคผล²

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพรายการวีดิทัศน์เรื่องการฝึกทักษะนาฏศิลป์โขนเบื้องต้นสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ตามเกณฑ์ 90/90 และเปรียบเทียบทักษะนาฏศิลป์โขนเบื้องต้นระหว่างนักเรียนที่เรียนด้วยรายการวีดิทัศน์เรื่องการฝึกทักษะนาฏศิลป์โขนเบื้องต้นสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นกับนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนปกติ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร (ฝ่ายประถม) โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่มๆ ละ 24 คน ด้วยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยของการสุ่ม แล้วสุ่มให้กลุ่มที่หนึ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มที่สองเป็นกลุ่มควบคุม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และการทดสอบค่าที (t - test for Independent Samples) ผลวิจัยพบว่า รายการวีดิทัศน์เพื่อฝึกทักษะนาฏศิลป์โขนเบื้องต้น มีประสิทธิภาพ 92.17/94.33 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 90/90 และทักษะการปฏิบัติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยรายการวีดิทัศน์กับการสอนด้วยวิธีการสอนปกติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ฝึกทักษะนาฏศิลป์โขนเบื้องต้น, รายการวีดิทัศน์

Abstract

The purposes of this study were to test the efficiency of videotape programmes on the basic of mask dance drama skill training for Prathom Sukxa 4 students and compare learning achievement of the students learning through videotape programmes and conventional classroom teaching. The samples 2 groups were each group 24 for Prathom sukxa 4 students of Srinakharinwirot University Demonstration School (Elementary). They were divided videotape programmes in teaching basic of mask dance drama skill training resources and group 2 used connectional learning. Data was collected and analyzed by Mean , Standard Diviation, Percent and t- test for Independent samples.

The research results revealed that the efficiency of videotape programmes on the basic of mask dance drama skill training resources was 92.17/94.33, higher than 90/90 criteria and learning achievement of the students learning through the videotape programmes was higher than the conventional classroom teaching significantly at .05 level.

Keywords: 1. the basic of mask dance drama skill training 2. videotape programmes

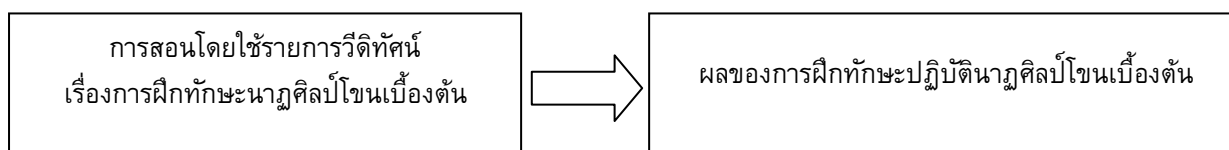
1 อาจารย์ประจำโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร (ฝ่ายประถม)

2 อาจารย์ประจำโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร (ฝ่ายประถม) ที่ปรึกษา

ความเป็นมาของปัญหาการวิจัย

นาฏศิลป์โขนเป็นศิลปะชั้นสูงประจำชาติไทยที่ต้องดำรงไว้ แต่บุคลากรที่มีความชำนาญด้านนาฏศิลป์โขนมีน้อยกว่าความต้องการของโรงเรียนประถมศึกษาทั่วประเทศประกอบกับนาฏศิลป์โขนเป็นวิชาที่ต้องการปฏิบัติมากกว่าทฤษฎี จึงจำเป็นต้องนำวิทยาการต่างๆ ทางด้านเทคโนโลยีการศึกษาเข้ามาใช้เพื่ออำนวยความสะดวกและเกิดความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา ยิ่งเน้นให้เห็นชัดเจนว่า “การศึกษาจำเป็นต้องนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอน อันได้แก่ สื่อการเรียนการสอน โดยเฉพาะสื่อการเรียนการสอนที่เป็นเครื่องมือหรือช่องทางสำหรับการสอนของครูไปสู่ผู้เรียน แล้วทำให้ผู้เรียนได้รู้ตามความประสงค์และจุดมุ่งหมายที่ครูวางไว้เป็นอย่างดี (ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา. 2535:1) ตลอดจนมีการส่งเสริมปรับปรุงการผลิตสื่อการเรียนการสอนให้มีคุณภาพและปริมาณที่เพียงพอวิธีสอนที่ใช้กันในโรงเรียนต่างๆ เป็นวิธีสากล เช่น วิธีบรรยาย เล่าเรื่อง สาธิต ทดลอง ให้ปฏิบัติจริง ใช้อุปกรณ์การสอนประกอบ พาไปศึกษานอกสถานที่ ฯลฯ แต่วิธีสอนที่ได้รับความนิยมอย่างสูงวิธีหนึ่งคือการสอนแบบบรรยายสาธิต เพราะนักเรียนได้เห็นลักษณะการเคลื่อนไหวหรือวิธีการที่ถูกต้องอย่างแท้จริง การสอนนาฏศิลป์ในปัจจุบันมีเพียงคำบรรยายพร้อมรูปภาพประกอบ เด็กนักเรียนจึงมีความเข้าใจที่แตกต่างกัน ประกอบกับอาจารย์ผู้สอนยังมีความรู้ความชำนาญในด้านนี้ไม่พอเพียง จึงทำให้การเรียนการสอนขาดสัมฤทธิ์ผลรวมถึงคุณภาพที่ออกมาโดยรวมทั่วประเทศก็จะไม่ตรงกัน ทำให้อาจารย์และนักเรียนเกิดความ ก้าวคือ ครูจะมุ่งสอนกลุ่มทักษะ ได้แก่ วิชาภาษาไทยและคณิตศาสตร์เท่านั้น ส่วนกลุ่มอื่นๆ ครูจะเห็นว่าเป็นเรื่องไม่สำคัญ และครูส่วนใหญ่ไม่มีเวลาผลิตสื่อการเรียนการสอน ขาดการสร้างสื่อที่มีคุณภาพเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ประการสำคัญที่สื่อนาฏศิลป์โขนเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมไทย เป็นมรดกอันทรงคุณค่าของคนไทยที่มีอายุยืนยาวมาหลายร้อยปีที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษที่เราทุกคนภูมิใจและหวงแหน จึงควรอนุรักษ์ไว้ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์แห่งความเป็นคนไทย จึงเป็นที่มาของการผลิตรายการวีดิทัศน์เพื่อฝึกทักษะนาฏศิลป์โขนเบื้องต้น ให้นักเรียนได้ฝึกฝนทักษะวิชานาฏศิลป์โขนด้วยตนเองได้ ในโรงเรียนที่ขาดบุคลากรด้านนาฏศิลป์โขน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพรายการวีดิทัศน์เรื่องการฝึกทักษะนาฏศิลป์โขนเบื้องต้นสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการปฏิบัตินาฏศิลป์โขนเบื้องต้นระหว่างนักเรียนที่เรียนด้วยรายการ วีดิทัศน์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นกับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนปกติ

สมมติฐานการวิจัย

1. รายการวีดิทัศน์เรื่องการฝึกทักษะนาฏศิลป์โขนเบื้องต้นสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 90/90
2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยรายการวีดิทัศน์เรื่องการฝึกทักษะนาฏศิลป์โขนเบื้องต้นกับวิธีสอนปกติมีผลการฝึกทักษะนาฏศิลป์โขนเบื้องต้นแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประเภทของงานวิจัย การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือนักเรียนชายชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 ที่ไม่เคยเรียนเรื่องการฝึกหัดโยนเบ๊องตันมาก่อน จำนวน 4 ห้องเรียน ห้องละ 24 คน รวมทั้งสิ้น 96 คน และมีการจัดชั้นเรียนแบบละความสามาร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า เป็นนักเรียนชาย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) ที่ไม่เคยเรียนเรื่อง การฝึกหัดโยนเบ๊องตัน 2 กลุ่ม กลุ่มละ 24 คน ซึ่งได้มาด้วยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยของการสุ่ม แล้วจับฉลากให้กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มทดลอง 24 คน กลุ่มที่สองเป็นกลุ่มควบคุม 24 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้น คือ การสอนโดยใช้รายการวีดิทัศน์เรื่องการฝึกทักษะนาฏศิลป์โยนเบ๊องตัน
2. ตัวแปรตาม คือ ผลของการฝึกทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์โยนเบ๊องตัน

การดำเนินการวิจัย

1. จัดเตรียมสถานที่ เครื่องมือ กลุ่มตัวอย่าง และผู้ช่วยในการวิจัย
2. จัดเครื่องรับโทรทัศน์และเครื่องเล่นวีดิทัศน์เข้าไว้ในห้องทดลอง 1 ชุด
3. ก่อนการดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยตรวจสอบความพร้อมเรียบร้อย ของห้องทดลองและอุปกรณ์ ทั้ง 2 ห้องอีกครั้งหนึ่ง

4. ดำเนินการทดลองโดย

4.1 ผู้วิจัยดำเนินการฝึกหัดโยนเบ๊องตันเนื้อหาเดียวกันกับรายการวีดิทัศน์ ตามแบบการเรียนการสอนแบบปกติแก่กลุ่มควบคุม เมื่อสอนเสร็จเรียบร้อยแล้ว ทำการทดสอบทักษะการปฏิบัติโดยใช้แบบวัดทักษะปฏิบัติที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

4.2 ผู้ช่วยผู้วิจัยดำเนินการฝึกหัดโยนเบ๊องตันเนื้อหาเดียวกันกับการสอนปกติโดยใช้รายการวีดิทัศน์เรื่องการฝึกทักษะนาฏศิลป์โยนเบ๊องตัน เมื่อนักเรียนเรียนเสร็จสิ้นทำการทดสอบทักษะการปฏิบัติโดยใช้แบบวัดทักษะปฏิบัติที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

5. ให้คะแนนแบบวัดทักษะปฏิบัติโดยมีเกณฑ์ ดังนี้

ดีมากให้ 3 คะแนน ดีให้ 2 คะแนน พอใช้ให้ 1 คะแนน

6. นำข้อมูลที่ได้จากการตรวจให้คะแนนจากแบบวัดทักษะปฏิบัติไปวิเคราะห์หาค่าสถิติเพื่อสรุปผลต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการสอน เรื่อง การฝึกทักษะนาฏศิลป์โยนเบ๊องตันสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
2. รายการวีดิทัศน์ เรื่อง การฝึกทักษะนาฏศิลป์โยนเบ๊องตันสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งได้บันทึกลงบนเทปบันทึกภาพแบบ VHS ระบบ PAL เป็นภาพสี และเนื้อหาภายในเทปบันทึกภาพเป็นเนื้อหาของการฝึกทักษะนาฏศิลป์โยนเบ๊องตัน
3. แบบวัดทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์โยนเบ๊องตันที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติดังนี้

1. สถิติพื้นฐาน

1.1 ค่าเฉลี่ย

1.2 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. หาค่าความเชื่อมั่นแบบทดสอบวัดทักษะปฏิบัติ โดยใช้สถิติสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

3. หาประสิทธิภาพรายการวัดทัศนเรื่องการฝึกหัดโยนเบ๊องตัน

4. เปรียบเทียบทักษะการปฏิบัตินาฏศิลป์โยนเบ๊องตัน ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้สูตร t- test for independent samples

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตาราง 1 ประสิทธิภาพของการฝึกทักษะนาฏศิลป์โยนเบ๊องตันระหว่างเรียนและการฝึกทักษะนาฏศิลป์โยนเบ๊องตันหลังเรียนด้วยรายการวัดทัศนเพื่อฝึกทักษะนาฏศิลป์โยนเบ๊องตัน

รายการ	N	\bar{X}	%
คะแนนจากแบบทดสอบระหว่างเรียน (E_1)	24	2.76	92.17
คะแนนจากแบบสังเกตหลังเรียน (E_2)	24	2.83	94.33

จากตาราง 1 แสดงว่า นักเรียนทำคะแนนระหว่างเรียน ได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.76 คิดเป็นเปอร์เซ็นต์เท่ากับ 92.17 เปอร์เซ็นต์ (E_1) และทำคะแนนจากแบบสังเกตหลังเรียนได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.83 คิดเป็นเปอร์เซ็นต์เท่ากับ 94.33 เปอร์เซ็นต์ (E_2) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ประสิทธิภาพของรายการวัดทัศน เพื่อการฝึกทักษะนาฏศิลป์โยนเบ๊องตันที่กำหนดไว้ ปรากฏว่ามีประสิทธิภาพ 92.17/94.33 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 90/90

ตาราง 2 ผลการเปรียบเทียบทักษะการฝึกปฏิบัตินาฏศิลป์โยนเบ๊องตันของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

	กลุ่มตัวอย่าง	N	\bar{X}	S	t
ท่าตบเข้า	กลุ่มทดลอง	24	2.89	.07	4.326*
	กลุ่มควบคุม	24	2.73	.17	
ท่าถองสะเอว	กลุ่มทดลอง	24	2.88	.06	4.389*
	กลุ่มควบคุม	24	2.72	.17	
ท่าตั้งเหลี่ยม	กลุ่มทดลอง	24	2.85	.09	3.595*
	กลุ่มควบคุม	24	2.74	.11	
รวมทั้ง 3 ท่า	กลุ่มทดลอง	24	2.87	.04	6.666*
	กลุ่มควบคุม	24	2.73	.10	

* ที่ระดับนัยสำคัญ .05

จากตาราง 2 แสดงว่า นักเรียนที่เรียนด้วยรายการวัดทัศนเพื่อฝึกทักษะนาฏศิลป์โยนเบ๊องตัน มีทักษะการปฏิบัตินาฏศิลป์โยนเบ๊องตันในท่าตบเข้า ท่าถองสะเอว และท่าตั้งเหลี่ยม รวมกันทั้ง 3 ท่า มีค่า t เท่ากับ 4.326 ,4.389,3.598 และ 6.666 ตามลำดับ ซึ่งเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับค่า t ที่จุดวิกฤต (เมื่อ $df = 23$ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 2.07 t ที่ได้จากคำนวณมีค่าสูงกว่า t ที่จุดวิกฤต เมื่อ $df = 23$ จึงกล่าวได้ว่านักเรียนในกลุ่มทดลองในท่าตบเข้า ท่าถองสะเอว และท่าตั้งเหลี่ยม รวมทั้ง 3 ท่า เมื่อเทียบกับกลุ่มควบคุมมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 ส่งผลให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ดีกว่าการสอนตามปกติที่ครูเป็นผู้สอน

การอภิปรายผลการศึกษาวิจัย

1. รายงานการวิจัยเพื่อฝึกทักษะนาฏศิลป์โขมเบื้องต้น มีประสิทธิภาพ 92.17/94.33 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 90/90 เป็นเพราะการผลิตรายการวิดีโอการสอน เรื่องการฝึกทักษะนาฏศิลป์โขมเบื้องต้น มีการดำเนินการตามขั้นตอนที่ผู้วิจัยกำหนดรวมถึงคณะกรรมการที่ปรึกษาพร้อมทั้งผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบให้การจัดกิจกรรมการสอนสอดคล้องกับเนื้อหา โดยได้กำหนดรูปแบบของบทโทรทัศน์ให้มีภาพปกติ ภาพช้าและภาพช้าไปมาตามหลักการผลิตรายการวิทยุโทรทัศน์ของ รศ.ดร.สุรัชย์ ลิกขาบัณฑิต ให้ตรงตามจุดประสงค์ที่กำหนดให้ ซึ่งได้สอดคล้องกับวิจัยของ อุทิศ ลิ้มสุวรรณ (2540: 54) และสังวาลย์ พวงย่อย (2541: 51) ที่ทำการวิจัยและพัฒนาบทเรียนวิดีโอโทรทัศน์โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนาจนได้ประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานที่สูง 92.17/94.33

2. การเปรียบเทียบทักษะการปฏิบัตินาฏศิลป์โขมเบื้องต้นของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน กลุ่มทดลองที่เรียนด้วยรายการวิดีโอการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น กับกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยการสอนปกติ พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งจะเห็นว่านักเรียนที่เรียนด้วยรายการวิดีโอการสอน เรื่องการฝึกทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์โขมเบื้องต้นมีค่าเฉลี่ยสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนปกติ แสดงว่าการเรียนด้วยรายการวิดีโอการสอนส่งผลให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ดีกว่าการสอนตามปกติที่ครูเป็นผู้สอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนันต์นพ นิรมล (2531: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบผลการเรียนรู้กิจกรรมนาฏศิลป์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนจากเทปโทรทัศน์กับการสอนปกติ ผลการวิจัยพบว่า ผลการเรียนรู้ทางด้านกิจกรรมนาฏศิลป์ภาคปฏิบัติของนักเรียนที่เรียนจากเทปโทรทัศน์สูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยการสอนปกติ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทธิรา แก้วมณี (2536: บทคัดย่อ) ที่วิจัย พบว่า ผลการเรียนรู้ด้วยวิดีโอการสอนวิชานาฏศิลป์เรื่อง รำมาตรฐาน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกับนักเรียนที่เรียนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่เรียนจาก วิดีทัศน์การสอนจะมีผลสัมฤทธิ์สูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยการสอนปกติ และงานวิจัยของ อุทิศ ลิ้มสุวรรณ (2540: 55) ที่ทำการวิจัยพัฒนารายการวิดีโอศึกษาด้วยตนเองแบบอนุमानในการเรียนกลุ่มทักษะวิชาคณิตศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนจากรายการวิดีโอทัศน์กับการสอนแบบปกติที่ครูเป็นผู้สอน ผลการวิจัยพบว่า การเรียนรู้ด้วยรายการวิดีโอศึกษาด้วยตนเองแบบอนุमानในการเรียนกลุ่มทักษะวิชาคณิตศาสตร์สูง กว่านักเรียนที่เรียนด้วยการสอนปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้น การนำรายการวิดีโอมาใช้เป็นการเรียนการสอนอย่างถูกต้องเหมาะสม ย่อมทำให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอนอย่างกว้างขวางไม่แพ้การสอนด้วยวิธีอื่น (สุรัชย์ ลิกขาบัณฑิต. 2526: 2)

สรุปผลการวิจัย

1. วิเคราะห์ผลการทดลองและหาประสิทธิภาพของรายการวิดีโอการสอน โดยใช้เกณฑ์มาตรฐาน 90/90 พบว่า ประสิทธิภาพของรายการวิดีโอการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีค่า 92.17/94.33 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้
2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างนักเรียนที่เรียนด้วยรายการวิดีโอ เรื่องการฝึกทักษะนาฏศิลป์โขมเบื้องต้นกับการสอนปกติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะของการวิจัย

1. ควรทำการวิจัยและพัฒนารายการวิดีโอในเนื้อหาวิชานาฏศิลป์เรื่องอื่นๆ
2. ควรศึกษาถึงเทคนิคใหม่ๆ ที่ใช้ในการผลิตรายการวิดีโอทั้งระบบภาพและระบบเสียงตลอดจนการนำคอมพิวเตอร์กราฟิกมาใช้ ว่ามีผลต่อการเรียนรู้หรือไม่
3. ควรมีการทดลองเปรียบเทียบวิดีโอ รูปแบบต่างๆ กัน เช่น ละคร สารคดี เป็นต้น

บรรณานุกรม

- สังวาลย์ พวงย่อย. การศึกษาผลการใช้รายการวีดิทัศน์การสอนชุดสีนในหน้า วิชาวิทยาศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม.กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2541. อัดสำเนา.
- สุทธิรา แก้วมณี. การศึกษาประสิทธิภาพเทปวีดิทัศน์การสอนวิชานาฏศิลป์ เรื่อง “รำวงมาตรฐาน” ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536. อัดสำเนา.
- สุรัชย์ สีขาบัณฑิต. การผลิตรายการวิทยุ และโทรทัศน์เพื่อการศึกษา. กรุงเทพฯ: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 2528.
- เสาวณีย์ สีขาบัณฑิต. หน่วยการเรียนรู้การสอน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 2528.
- อนันต์นพ นิรมล. การศึกษาเปรียบเทียบผลการเรียนรู้กิจกรรมนาฏศิลป์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จากเทปโทรทัศน์กับการสอนปกติ. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม.กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2531. อัดสำเนา.
- อุทิศ ลีมสุวรรณ. การพัฒนารายการวีดิทัศน์ศึกษาด้วยตนเองแบบอนุमानในการเรียนกลุ่มทักษะวิชาคณิตศาสตร์ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2540. อัดสำเนา.
- Dewey ,Richard J. “The “Effectiveness of Interactive Microcomputer – Controlled Video – Tape/Disc Instructional in an Independent Study Environment, Dissertation Abstracts International. 44(11) : 3318-A ; 1983.

ผลของวรรณกรรมบำบัดและการให้คำปรึกษากลุ่มแบบเกสตัลท์ ต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น

The Effect of Bibliotherapy and Gestalt Group Counseling on Self-Esteem of Adolescents

นิมิตา ปาละวงศ์¹, รองศาสตราจารย์ ดร.ฉันทนา กล่อมจิต²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Methods Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของวรรณกรรมบำบัดและการให้คำปรึกษากลุ่มแบบเกสตัลท์ต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่งในจังหวัดอุบลราชธานีที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 จำนวน 16 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่มทดลอง กลุ่มละ 8 คน ได้แก่ กลุ่มที่ได้รับโปรแกรมวรรณกรรมบำบัดและกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการให้คำปรึกษาแบบเกสตัลท์ ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) และสอบถามความสนใจในการเข้าร่วมการทดลอง ทำการทดลองสัปดาห์ละ 2 ครั้ง ครั้งละ 1 ชั่วโมง จำนวน 10 ครั้ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แบบวัดความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.92, 2) โปรแกรมวรรณกรรมบำบัด, 3) โปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มแบบเกสตัลท์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ The Wilcoxon Match – Paired Signed – Ranks Test และ The Mann – Whitney U – Test ผลการวิจัย พบว่า คะแนนความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมวรรณกรรมบำบัดและกลุ่มโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มแบบเกสตัลท์ สูงขึ้นกว่าก่อนได้รับโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และคะแนนความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม หลังจากได้รับโปรแกรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: วรรณกรรมบำบัด / การให้คำปรึกษากลุ่มแบบเกสตัลท์ / ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง

Abstract

This research was a mixed methods research. The objective was to study the effects of bibliotherapy and gestalt group counseling on self – esteem of adolescents. The samples were 16 high school students (grade 10) studying during the second semester of 2012 academic year at school in Ubon Ratchathani province, were divided by a cluster random sampling and participate voluntarily into two groups, bibliotherapy and gestalt group counseling. Each group consisted of 8 students, participating in 2 sessions a week, for 1 hour/session each, 10 sessions total. The research instruments were: 1) a self – esteem test with a reliability cronbach's alphacoefficient .92; 2) a bibliotherapy program; and 3) a gestalt group counseling program. The data were analyzed by the wilcoxon matched pairs signed – ranks test and the mann – whitney u test. The research showed that the self – esteem in both groups was higher than before the bibliotherapy and gestalt group counseling at .05 significant level. Moreover, the self – esteem after bibliotherapy and gestalt group counseling among the two groups showed different statistical significance .05

Keywords: Bibliotherapy / Gestalt group counseling / Self-Esteem

1 นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการให้คำปรึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

2 ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการให้คำปรึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ความเป็นมาของปัญหาการวิจัย

วัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเจริญเติบโตไปสู่การมีวุฒิภาวะ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ สังคม และอารมณ์ ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ทำให้ความคิดที่บุคคลมีต่อตนเองเกิดการเปลี่ยนแปลง (ประวีณา ธาตาดพรหม, 2550) โดยบางคนมีวิธีแสวงหาคคุณค่าในตัวเองโดยการพึ่งสิ่งของหรือวัตถุที่มีราคาแพงเพื่อเสริมให้รู้สึกว่าตนเองได้รับการยอมรับจากผู้อื่น เช่น ต้องใช้ของมีเยื่อหุ้มไม่จะเป็นโทรศัพท์มือถือถือ กระเป๋า รองเท้า นาฬิกา เสื้อผ้า ฯลฯ คุณค่าเช่นนี้แท้จริงเป็นเพียงคุณค่าเทียมหรือความโก้หรู เป็นสิ่งชั่วคราว วัยรุ่นที่แสวงหาคคุณค่าจอมปลอมจากภายนอกจะก่อปัญหาเดือดร้อนให้ตัวเองและผู้อื่นได้ง่าย เช่น วัยรุ่นชายแข่งรถจักรยานยนต์เพื่อ "ศักดิ์ศรี" (นงพงา ลิ้มสุวรรณ, 2552) หลายคนกลายเป็นคนติดเหล้าเพราะต้องการเข้ากับเพื่อนทั้งที่บางครั้งตัวเองก็ไม่ได้ชอบดื่มเลยบางคนถึงขนาดกลายเป็นส่วนหนึ่งของแก๊งค์จุดคร่าผู้หญิงมาข่มขืน (วิทยาวุฒิไกรเกรียง, 2549) ส่วนวัยรุ่นหญิงก็อยากรู้สึกมีคุณค่าก็พยายามผัด ๆ คือแสวงหาคคุณค่าเทียมจากสิ่งนอกตัว เช่น พยายามแต่งตัวสวยให้ทันกับแฟชั่น ใช้ของแพง ๆ หรือพยายามปรับปรุงรูปร่างหน้าตาอย่างสุดฤทธิ์จนเกิดโรคคลั่งผอม (Anorexia Nervosa) คิดว่าอ้วนแล้วจะไม่สวย คนจะไม่ยอมรับหรือถูกล้อเลียน (นงพงา ลิ้มสุวรรณ, 2552) หลายคนยอมแกล้งร่างกายของตัวเองเพื่อมีโทรศัพท์มือถือรุ่นใหม่ ๆ เพราะต้องการได้รับการยอมรับจากเพื่อนในกลุ่มยอมแม้กระทั่งให้ตัวเองกลายเป็นของเดิมพันในการแข่งรถของวัยรุ่นชายเพราะต้องการให้คนอื่นรู้ว่าตนสามารถมีเพศสัมพันธ์กับคนเก่ง ๆ ได้ (วิทยาวุฒิไกรเกรียง, 2549) ซึ่งสิ่งที่เกิดขึ้นนี้ส่วนหนึ่งมีสาเหตุมาจากการที่วัยรุ่นอยากรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า มีความสำคัญ เป็นที่ยอมรับของกลุ่มเพื่อนหรือคนที่รัก ต้องการให้เขาเห็นคุณค่าและเห็นความสำคัญของตนเองจนนำไปสู่ปัญหาอื่น ๆ ตามมาดังที่สถิติสำรวจ พบว่า เด็กไทยเป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์เพิ่ม 3 เท่า หรือ 4,000 คน ต่อเดือน และจากการเปิดเผยของอธิบดีกรมควบคุมโรคในปี 2554 พบว่า วัยรุ่นหญิงไทยอายุต่ำกว่า 19 ปี มาทำคลอดเฉลี่ยวันละ 190 คน ถูกละเมิดทางเพศวันละ 17 ราย อีกทั้งข้อมูลจากศูนย์เฝ้าระวังทางวัฒนธรรม พบว่า แนวโน้มเด็กไทยอายุ 13-15 ปี มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยมากขึ้น โดยเป็นเยาวชนไทยในเขตเทศบาลมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานร้อยละ 78 และนอกเขตเทศบาลร้อยละ 85 กองอนามัยการเจริญพันธุ์ พบอัตราการตั้งครรภ์ของวัยรุ่นไทยอยู่อันดับ 3 รองจากพม่าและกัมพูชา (พับลิกโพสโตออนไลน์, 2555), ด้านสุขภาพจิต พบว่า วัยรุ่นพยายามฆ่าตัวตายเพราะรู้สึกว่าตนเองไม่มีคุณค่าที่จะอยู่ในครอบครัวต่อไป เป็นผลมาจากการถูกตอกย้ำความไร้ค่าจากสมาชิกคนอื่น ๆ ในครอบครัวเดียวกัน (หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ, 2552) ซึ่งวัยรุ่นที่คิดฆ่าตัวตายส่วนใหญ่มักมองตนเองว่าเป็นคนไร้ค่า ไม่มีความสามารถ มองสังคมรอบตัวว่าขาดความเป็นธรรมและไม่ให้อภัยต่อความผิดพลาดของตนเกิดความรู้สึกท้อแท้ สิ้นหวัง เบื่อหน่ายและเศร้าใจ ผู้คิดฆ่าตัวตายมักเป็นผู้ที่ขาดทักษะในการแก้ปัญหาชีวิต ซึ่งจากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองมีอิทธิพลอย่างมากต่อพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของวัยรุ่น ไม่ว่าจะเป็นทางด้านจิตใจ อารมณ์ และสังคม อีกทั้งมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิตของวัยรุ่น ทั้งนี้เพราะวัยรุ่นเป็นวัยที่ให้ความสำคัญต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าวัยอื่น ๆ การขาดความรัก การดูแลเอาใจใส่ หรือมีสัมพันธภาพในครอบครัวที่ไม่ดี ย่อมส่งผลกระทบต่อพัฒนาความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองเป็นไปในทางที่ไม่เหมาะสม อันจะนำไปสู่พฤติกรรมที่เป็นปัญหาและมีผลกระทบต่อชุมชนและสังคมในวงกว้างต่อไป

ดังนั้น การเสริมสร้างและพัฒนาความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้วิจัยให้ความสนใจ โดยทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีวิธีการในการเสริมสร้างและพัฒนาความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น ด้วยกันหลากหลายวิธี โดยในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจการพัฒนาความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นตามแนวคิดของ Coopersmith (1981) ที่ว่า การมีตัวแบบที่ดี มีประสิทธิภาพในการเผชิญปัญหาจะทำให้บุคคลถือเป็นตัวอย่างช่วยให้เขาสามารถเผชิญหน้ากับปัญหาด้วยความมั่นใจโดยใช้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวและแนวคิดของ Deborah (2004) ที่กล่าวถึง การพัฒนาความสามารถในการอยู่กับปัจจุบัน (here and now) แทนที่จะหมกมุ่นกับความคิดเชิงลบเกี่ยวกับอดีตหรืออนาคต และเรียนรู้ที่จะรับรู้ความรู้สึกของตนเอง ซึ่งรวมถึงสามารถกำหนดเป้าหมายที่สอดคล้องกับความเป็นจริงในชีวิตได้เข้าใจว่าการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ จิตใจ และร่างกาย เป็นเรื่องธรรมชาติ และเรียนรู้วิธีการที่จะควบคุมและพัฒนา อารมณ์ จิตใจ และร่างกาย ของตนเองโดยผู้วิจัยเห็นว่าแนวคิดการเสริมสร้างความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองดังกล่าว มีความสอดคล้องกับหลักการวรรณกรรมบำบัดและการให้คำปรึกษากลุ่มแบบเกสตัลท์ เนื่องจากวรรณกรรมบำบัดเป็นวิธีที่ช่วยให้ผู้อ่านได้เรียนรู้จากตัวแบบที่เป็นตัวละคร รับรู้ว่าตนไม่ใช่คนแรกที่ประสบกับปัญหาผู้อื่นก็มีปัญหา

เช่นเดียวกัน ช่วยให้ผู้อ่านสามารถเผชิญกับสถานการณ์ที่เป็นจริงและเข้าใจถึงปัญหาที่ตนเผชิญได้ ทราบว่าปัญหาแต่ละเรื่องนั้นย่อมมีวิธีแก้ได้หลายทาง (Mill: 2001) ส่วนการให้คำปรึกษากลุ่มแบบเกสตัลท์จะช่วยให้ผู้มารับคำปรึกษาเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากการพึ่งพาผู้อื่น มาสู่การพึ่งพาตนเอง กล้ารับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง และพัฒนาตนเองไปสู่การมีวุฒิภาวะสามารถใช้ศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ ใช้ชีวิตอยู่กับสภาวะปัจจุบัน รู้จักปล่อยวางอดีตและไม่วิตกกังวลกับอนาคตมากเกินไปช่วยให้ผู้มารับคำปรึกษากลับเป็นตัวของตัวเองที่แตกต่างไปจากบุคคลอื่น เข้าใจในค่านิยม และกฎเกณฑ์ของสังคม แต่ไม่ยึดมั่นและจำนนต่อค่านิยมเหล่านั้น มากกว่าความเป็นตัวของตัวเองตามความเป็นจริงในปัจจุบัน(อาภา จันทรสกุล: 2535)โดยผู้วิจัยเชื่อว่าวรรณกรรมบำบัดและการให้คำปรึกษากลุ่มแบบเกสตัลท์จะสามารถเสริม สร้างความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นได้ ดังนั้น เพื่อให้ทราบถึงวิธีการที่มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดในการเสริมสร้างและพัฒนาความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น ผู้วิจัยจึงสนใจทำการ ศึกษาผลของวรรณกรรมบำบัดและการให้คำปรึกษากลุ่มแบบเกสตัลท์ต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น โดยออกแบบการวิจัยครั้งนี้ เป็นการเปรียบเทียบ 2 กลุ่มทดลอง คือ กลุ่มที่ได้รับโปรแกรมวรรณกรรมบำบัดและกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มแบบเกสตัลท์

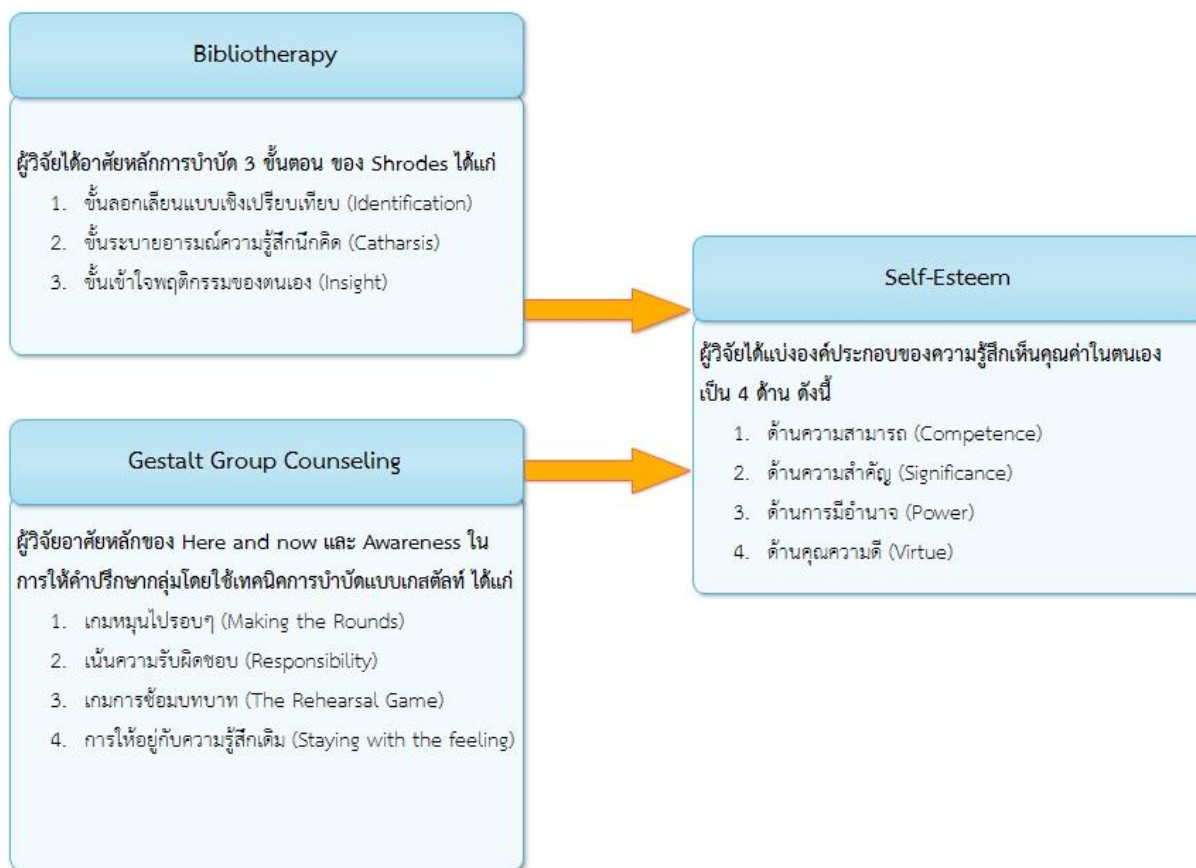
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น ในกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมวรรณกรรมบำบัด ระยะเวลาการทดลองและระยะหลังการทดลอง
2. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น ในกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มแบบเกสตัลท์ ระยะเวลาการทดลองและระยะหลังการทดลอง
3. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น ในกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมวรรณกรรมบำบัด กับกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มแบบเกสตัลท์ ระยะหลังการทดลอง

สมมติฐานการวิจัย

1. คะแนนความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมวรรณกรรมบำบัด ระยะหลังการทดลอง สูงขึ้นกว่าระยะก่อนการทดลอง
2. คะแนนความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มแบบเกสตัลท์ ระยะหลังการทดลองสูงขึ้นกว่าระยะก่อนการทดลอง
3. คะแนนความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น ระยะหลังการทดลอง ระหว่างกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมวรรณกรรมบำบัดกับกลุ่มที่ได้รับการให้คำปรึกษากลุ่มแบบเกสตัลท์ แตกต่างกัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประเภทของงานวิจัย การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Methods Research) แบบ One-Phase Embedded Design: Experimental Model by Quantitative Dominant โดยเป็นงานวิจัยกึ่งทดลอง ที่ทำการทดสอบตัวแปรตามที่ต้องการศึกษาก่อนการทดลองด้วยวิธีการเชิงปริมาณ (Pretest) จากนั้นให้โปรแกรมการทดลองแก่กลุ่มตัวอย่าง สังเกตเก็บรวบรวมข้อมูลปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการเชิงคุณภาพ ทำการทดสอบหลังการทดลองด้วยวิธีการเชิงปริมาณ (Posttest) นำข้อมูลทดสอบก่อนและหลังการทดลองมาวิเคราะห์เปรียบเทียบผล และสรุปผลการวิจัยที่เกิดขึ้นโดยใช้ผลที่ได้จากการสังเกตขณะทำการทดลองร่วมด้วย (รัตนะ บัวสนธิ, 2554)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 จำนวน 6 ห้อง รวม 180 คนของโรงเรียนขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 จังหวัดอุบลราชธานี

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 จังหวัดอุบลราชธานี ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 จำนวน 16 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่มทดลอง กลุ่มละ 8 คน ผู้วิจัยทำการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยการจับสลากเลือกห้องได้ 2 ห้อง จำนวน 76 คน จากนั้นผู้วิจัยให้นักเรียนทำแบบวัดความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง และเลือกนักเรียนที่มีคะแนนความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง อยู่ในระดับต่ำถึงปานกลาง จำนวน 23 คน ผู้วิจัยสอบถามความสมัครใจในการเข้าร่วมเป็นกลุ่มตัวอย่างในการทดลอง ได้นักเรียนที่สมัครใจ จำนวน 16 คน ทำการจับคู่คะแนนจากแบบวัดความรู้สึก

เห็นคุณค่าในตนเอง โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 8 คน คือ กลุ่มที่ได้รับโปรแกรมวรรณกรรมบำบัดและกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มแบบเกสตัลท์

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรต้น คือ

1. โปรแกรมวรรณกรรมบำบัด (Bibliotherapy)
2. โปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มแบบเกสตัลท์ (Gestalt Group Counseling)

ตัวแปรตาม คือ ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-Esteem)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบวัดความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ประกอบด้วยข้อคำถาม 24 ข้อ แบ่งเป็นรายด้าน 4 ด้าน คือ ด้านความสามารถ (Competence), ความสำคัญ (Significance), ด้านการมีอำนาจ (Power) และด้านคุณความดี (Virtue)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ได้แก่ โปรแกรมวรรณกรรมบำบัดและโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มแบบเกสตัลท์ เป็นโปรแกรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อพัฒนาความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น ในด้านองค์ประกอบภายใน ได้แก่ ความสามารถความสำคัญการมีอำนาจและคุณความดี ด้านองค์ประกอบภายนอก ได้แก่ ครอบครัวสังคม/เพื่อนโรงเรียนและความภูมิใจ รวมทั้งสิ้น จำนวน 10 ครั้ง ครั้งละ 60-90 นาที สัปดาห์ละ 2 ครั้ง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. **ขั้นเตรียมการ** จัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ เสนอต่อผู้อำนวยการโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลและดำเนินการวิจัย พร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอนดำเนินการวิจัย และขอความร่วมมือในการดำเนินการวิจัยด้านต่าง ๆ กับครู อาจารย์ที่เกี่ยวข้อง

2. **ขั้นก่อนการทดลอง** ผู้วิจัยทำการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยการจับสลากเลือกห้องได้ 2 ห้อง จำนวน 76 คนจากนั้นผู้วิจัยได้นำแบบวัดความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง Pretest และเลือกนักเรียนที่มีคะแนนความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองระหว่าง 44 – 81 คะแนน ซึ่งอยู่ในระดับต่ำถึงปานกลาง จำนวน 23 คน ผู้วิจัยสอบถามความสมัครใจในการเข้าร่วมเป็นกลุ่มตัวอย่างในการทดลอง ได้นักเรียนที่สมัครใจ จำนวน 16 คนผู้วิจัยทำการจับคู่คะแนนจากแบบวัดความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 8 คน คือ กลุ่มที่ได้รับโปรแกรมวรรณกรรมบำบัดและกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มแบบเกสตัลท์

3. **ขั้นดำเนินการทดลอง** กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม เข้าร่วมโปรแกรม เพื่อพัฒนาความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง จำนวน 10 ครั้ง ครั้งละ 60-90 นาที ซึ่งทั้ง 2 กลุ่ม จะได้รับโปรแกรมเสริมสร้างความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองที่แตกต่างกัน โดยในระหว่างที่กลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมโปรแกรม ผู้วิจัยจะทำการสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างแต่ละคน แล้วทำการจดบันทึกในแต่ละสัปดาห์

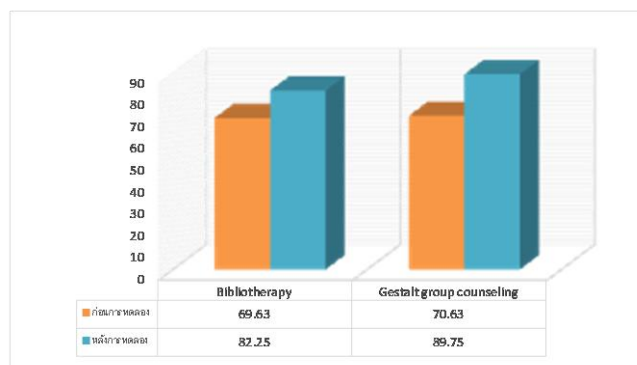
4. **ขั้นหลังการทดลอง** ผู้วิจัยนำแบบวัดความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ได้รับโปรแกรมวรรณกรรมบำบัดกับกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มแบบเกสตัลท์ Posttest

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ในกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมวรรณกรรมบำบัดและกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มแบบเกสตัลท์ ก่อนการทดลอง และหลังการทดลอง
2. เปรียบเทียบคะแนนความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง ในกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมวรรณกรรมบำบัดและในกลุ่มที่ได้รับการให้คำปรึกษากลุ่มแบบเกสตัลท์ วิเคราะห์โดยใช้สถิติ Non-Parametric: The wilcoxon matched pairs signed - ranks test
3. เปรียบเทียบคะแนนความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง หลังการทดลอง ระหว่างกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมวรรณกรรมบำบัดกับกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มแบบเกสตัลท์ วิเคราะห์โดยใช้สถิติ Non-Parametric: The mann-whitney u test

ผลการวิจัยวิเคราะห์ข้อมูล

1. กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับโปรแกรมวรรณกรรมบำบัด มีคะแนนความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มแบบเกสตัลท์ มีคะแนนความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองหลังการทดลองสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับโปรแกรมวรรณกรรมบำบัด กับกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มแบบเกสตัลท์ มีคะแนนความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง หลังการทดลองแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากภาพพบว่า ในกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมวรรณกรรมบำบัด มีคะแนนความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองเฉลี่ยก่อนการทดลอง เป็น 69.63 และหลังการทดลอง เป็น 82.25 ซึ่งพบว่า หลังการทดลองมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการทดลอง 12.62 ส่วนในกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มแบบเกสตัลท์ มีคะแนนความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองเฉลี่ยก่อนการทดลอง เป็น 70.63 และหลังการทดลอง เป็น 89.75 ซึ่งพบว่าหลังการทดลองมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าระยะก่อนการทดลอง 19.12

การอภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัย พบว่า คะแนนความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นในกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมวรรณกรรมบำบัด หลังการทดลองสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง แสดงให้เห็นว่า โปรแกรมวรรณกรรมบำบัดสามารถพัฒนาความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของกลุ่มตัวอย่างให้สูงขึ้นได้ ซึ่งอธิบายได้จาก โปรแกรมวรรณกรรมบำบัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นได้เน้นกระบวนการบำบัดด้วยวรรณกรรม 3 ขั้นตอน โดยอาศัยหลักการของ Shrodes คือ ขั้นลอกเลียนแบบเชิงเปรียบเทียบ (Identification), ขั้นระบายอารมณ์ความรู้สึกนึกคิด (Catharsis) และขั้นเข้าใจพฤติกรรมของตนเองอย่างถ่องแท้ (Insight) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสรียา จันทนฤกษ์ (2549) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้อารมณ์บำบัดเป็นการเรียนรู้จากตัวอย่างวิธีหนึ่ง คนเรา

เรียนรู้ได้ด้วยการเลียนแบบของจริง หรือการเลียนแบบจากของที่เป็นสัญลักษณ์ (Real and symbolic models) เพราะฉะนั้น การอ่านหรือการดูสื่อเสนอเทศ จึงเป็นการเห็นแบบอย่างจากคนอื่นและสิ่งอื่นในรูปสัญลักษณ์ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Karen W. Gavigan and Stephanie Kurtts (2011) ที่ทำการศึกษการใช้วรรณกรรมเยาวชนในการสอนเรื่องความเข้าใจและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยผู้วิจัยได้นำวิธีการดังกล่าวมาผสานเข้ากับวรรณกรรมหรือนิทานที่คัดเลือกแล้วตามองค์ประกอบของความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองทั้ง 4 ด้าน ส่งผลให้เนื้อหาของวรรณกรรมมีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของกลุ่มตัวอย่าง เพราะสามารถทำให้ผู้อ่านเป็นทั้งผู้แสดงและผู้ชมได้ในขณะเดียวกัน กล่าวคือ ถ้าสถานการณ์ในวรรณกรรมเป็นเรื่องตลก ขบขัน ผู้อ่านจะกลายเป็นผู้ชมที่ได้รับความเพลิดเพลินจากการอ่านวรรณกรรม แต่ในทางกลับกันถ้าสถานการณ์ในเรื่องสอดคล้องหรือตรงกับสถานการณ์ที่ผู้อ่านประสบอยู่ในปัจจุบัน ผู้อ่านจะเปรียบตนเองเป็นผู้ตัวละครหรือผู้แสดง ทำให้สามารถเข้าใจอารมณ์ความรู้สึก และบุคลิกภาพของตนเองผ่านตัวละคร นำไปสู่การหยั่งรู้ปัญหาและค้นพบแนวทางแก้ไข (Shrodes, 1960) ดังนั้น จากที่กล่าวมาจึงเป็นผลให้โปรแกรมวรรณกรรมบำบัดมีประสิทธิภาพ สามารถทำให้กลุ่มตัวอย่างเกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองไปในทางที่ดีขึ้น ตามแนวคิดของ Rogers (1959, อ้างถึงใน ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2554) ที่เชื่อว่ามนุษย์มีความปรารถนาที่จะรู้จักตนเองอย่างแท้จริง มีความรับผิดชอบต่อชีวิตและการกระทำของตน มีความสามารถในการแก้ปัญหาชีวิตของตนเอง และตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ถ้าอยู่ในสภาพที่เอื้ออำนวย ก็จะสามารถพัฒนาตนเองไปในทิศทางที่เหมาะสมได้

2. จากผลการวิจัย พบว่า คะแนนความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มแบบเกสตัลท์ หลังการทดลองสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง แสดงให้เห็นว่า โปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มแบบเกสตัลท์สามารถพัฒนาความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของกลุ่มตัวอย่างให้สูงขึ้นได้ อธิบายได้จากโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มแบบเกสตัลท์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยยึดหลักการสำคัญของบำบัดแบบเกสตัลท์เกี่ยวกับการตระหนักรู้ (Awareness) และสภาวะปัจจุบัน (The here and now) เพราะการให้ความสนใจและตระหนักรู้เกี่ยวกับปัญหาหรือสิ่งที่เกิดขึ้น จะช่วยให้กลุ่มตัวอย่างรับรู้ได้ว่า ตนสามารถทำอะไรได้บ้าง, พึ่งพาตนเองได้แค่ไหน, ยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้นได้มากน้อยเพียงใด ซึ่งสอดคล้องกับหลักการประเมินแบบสะท้อนกลับ (The principle of reflected appraisal) ของ Rosenberg (1979 อ้างถึงใน ภักวดี ปรีชาประพาพงศ์, 2550) ที่ว่า การที่บุคคลจะประเมินตนเองว่าเห็นคุณค่าในตนเองสูงหรือต่ำมาจากการรับรู้การตอบสนองของผู้อื่นที่มีต่อตนเองแล้วก่อให้เกิดมโนภาพแห่งตน (Self-Concept) เช่นถ้าบุคคลอื่นแสดงกริยาว่าเคารพนับถือเรา เราก็มีความเคารพนับถือตนเองแต่หากผู้อื่นแสดงกริยาถูกเหยียดหยามเราจะเกิดความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองต่ำไปด้วย อีกทั้งผู้วิจัยพยายามดึงการรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างให้ตระหนักรู้ในสภาวะปัจจุบัน โดยอาศัยกิจกรรม 'Yes I can', กิจกรรม 'ทางเลือกของฉัน' และกิจกรรม 'ค้นหาความสุข' เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Corey ที่ว่า ผู้ให้คำปรึกษาแบบเกสตัลท์จึงต้องพยายามดึงการรับรู้ของผู้มารับคำปรึกษาให้กลับมาอยู่ในสภาวะปัจจุบัน ให้รับรู้ถึงความรู้สึกของตนเองที่เกิดขึ้นที่นี่และเดี๋ยวนี้ (Here and Now) ซึ่งเป็นวิธีที่จะช่วยให้ผู้มารับคำปรึกษาได้รู้จักตนเองมากขึ้น และตัดสินใจหาเส้นทางในการแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม กล่าวเผชิญและรับผิดชอบต่อความรู้สึก รวมทั้งการกระทำของตนเอง สอดคล้องกับเป้าหมายการทำจิตบำบัดแบบเกสตัลท์ของอาภา จันทรสกุล (2535) ที่มุ่งเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากการพึ่งพาผู้อื่น (Environment Support) มาสู่การพึ่งพาตนเอง (Self-Support)

3. จากผลการวิจัย พบว่า คะแนนความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น หลังการทดลอง ระหว่างกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมวรรณกรรมบำบัดกับกลุ่มที่ได้รับการให้คำปรึกษากลุ่มแบบเกสตัลท์ แตกต่างกันโดยกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มแบบเกสตัลท์ มีคะแนนความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับโปรแกรมวรรณกรรมบำบัด ซึ่งสามารถอธิบายได้จากโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มแบบเกสตัลท์ เน้นให้กลุ่มตัวอย่างมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ทำให้เกิดการเรียนรู้ แต่ละคนได้ข้อมูลย้อนกลับจากกลุ่มเกี่ยวกับตนเอง รับรู้ว่าคุณค่าอื่นมองตนเองอย่างไร อีกทั้งกระบวนการกลุ่มจะทำให้เกิดการยอมรับและเคารพในสิทธิของกันและกัน ช่วยให้สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มกล้าเปิดเผยตนเอง ในขณะเดียวกันก็เรียนรู้ที่จะรับฟังผู้อื่นที่มีทัศนคติและค่านิยมที่แตกต่างไปจากตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Taft (1985 อ้างถึงใน ทวีพร พาณิชยพงษ์, 2550) ที่ว่า การรับรู้คุณค่าของตนเองเป็นการประเมินจากทัศนคติและการยอมรับของบุคคลอื่นที่มีต่อตนเอง อีกทั้ง โปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มแบบเกสตัลท์ ได้ใช้หลักการ

สำคัญของบำบัดแบบเกสตัลท์เกี่ยวกับการตระหนักรู้ (Awareness) และสภาวะปัจจุบัน (The here and now) อาศัยเทคนิคเน้นความรับผิดชอบ (Responsibility) ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าเป็นส่วนสำคัญมากในการพัฒนาความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองจากภายในตามแนวคิดของ Taft และ Maslow ที่เน้นการรับรู้คุณค่าของตนเอง โดยประเมินจากทัศนคติของบุคคลที่มีต่อตนเองว่า มีความสามารถ มีความสำคัญ มีความเคารพยอมรับในตนเอง และพึ่งตนเองได้ และในส่วนของโปรแกรมวรรณกรรมบำบัด กลุ่มตัวอย่างได้เปรียบเทียบหรือประเมินตนเองกับตัวละครและสถานการณ์ที่เกิดในเรื่อง แล้วสะท้อนความรู้สึกนึกคิดของตนเองผ่านการเขียนและการแสดงความคิดเห็นในตอนท้ายของกิจกรรม แต่ด้วยข้อจำกัดของโปรแกรมวรรณกรรมบำบัดที่กลุ่มตัวอย่างต้องมีความสามารถในการอ่านและการตีความเนื้อหาของวรรณกรรม ประกอบกับภาษาที่กลุ่มตัวอย่างใช้ในการเขียน มักจะใช้คำว่า “เรา” “คุณ” และ “มัน” ในการเขียนและการแสดงความคิดเห็น เช่น นักเรียน B7 เขียนว่า “เพราะเราไม่เคยคิดที่จะลองพยายามต่อไปจนกระทั่งทำสำเร็จ”, นักเรียน B3 เขียนว่า “เราชินที่จะอยู่กับสิ่งเดิมๆ คนเดิมๆ มันทำให้รู้สึกปลอดภัย” เป็นต้น จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับโปรแกรมวรรณกรรมบำบัดมีคะแนนความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองต่ำกว่า เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มแบบเกสตัลท์ ดังนั้นการจะนำโปรแกรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปใช้ จึงควรพิจารณาความสามารถในการนำไปใช้และความเหมาะสมของกลุ่มตัวอย่างเป็นสำคัญ

ข้อเสนอแนะของการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผู้ที่จะนำโปรแกรมวรรณกรรมบำบัดและโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มแบบเกสตัลท์ไปใช้ เพื่อพัฒนาความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ต้องพิจารณาความเหมาะสมของกลุ่มตัวอย่างให้ดี เนื่องจากวรรณกรรมบำบัดมีข้อจำกัดของการใช้ คือ กลุ่มตัวอย่างต้องมีความสามารถในการอ่านและการตีความภาษาและสำหรับโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มแบบเกสตัลท์ควรทำความเข้าใจในแต่ละกิจกรรม และเลือกนำไปใช้เฉพาะกิจกรรม ตามความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย/ช่วงวัยโดยโปรแกรมทั้ง 2 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนี้ เหมาะสำหรับวัยรุ่นที่มีอายุระหว่าง 15-19 ปี ซึ่งเป็นช่วงวัยรุ่นตอนกลางหรือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวรรณกรรมบำบัดร่วมกับกิจกรรมอื่นๆ เช่น การใช้วรรณกรรมบำบัดร่วมกับการให้คำปรึกษา ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้การบำบัดมีประสิทธิภาพสูงขึ้นตัวอย่างเช่น การใช้วรรณกรรมบำบัดร่วมกับการบำบัดแบบเกสตัลท์โดยใช้เทคนิคสรรพนามแทนตนเอง (Use of Personal Pronouns) “ฉัน” (I) ในการสนทนา และใช้แทนคำว่า “มัน” (It) เมื่อพูดถึงร่างกาย การกระทำ เพื่อให้เกิดความรู้สึกว่าพฤติกรรมนั้นเป็นของตนเอง เป็นต้น

2.2 ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างอื่นๆ เช่น เด็กกำพร้า, เด็กที่ถูกทารุณกรรม, ผู้สูงอายุ, ผู้ที่มีความคิดอยากฆ่าตัวตาย, ผู้ติดเชื้อ HIV เป็นต้น

2.3 ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับตัวแปรตามอื่นๆ เช่น ความเครียด ความวิตกกังวล ความสุข เป็นต้น

บรรณานุกรม

- ทวีพร พาณิชย์พงษ์. (2550). ผลของการจัดกิจกรรมกลุ่มส่งเสริมความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นใน สถานสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถี. วิทยานิพนธ์ปริญญา วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาอนามัยครอบครัว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นางพาง ลิ้มสุวรรณ. (2552). ความรู้สึกว่าตัวเองมีคุณค่าสำคัญอย่างไรหรือ?. ค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2555, จาก <http://www.clinicdek.com/index.php?option=comcontent&task=view&id=730& itemid=2>
- ประวีณา ธาตาพรหม. (2550). ภาพลักษณ์ทางร่างกายและการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นที่มีน้ำหนักเกินมาตรฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ผู้จัดการออนไลน์. (2552, 24 มีนาคม). งานวิจัยระบุ 5 ปัจจัย ทำเด็กฆ่าตัวตาย ซ้ำครอบครัวเป็นต้นเหตุ. ผู้จัดการ. ค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2555, จาก [www.manager.co.th/Qol/viewnews.aspx?newsID= 9520000033094](http://www.manager.co.th/Qol/viewnews.aspx?newsID=9520000033094)
- ฟาริดา สุไลมาน. (2555,13 มกราคม). เด็กไทย ปี 2555. พับลิคโพสต์ออนไลน์. ค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2555, จาก www.publicpostonline.com/main/content.php?page=sub&category =11&id=295
- ภัทวดี ปรีชาประพาฬวงศ์. (2550). ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการเลี้ยงดูของครอบครัว การเห็นคุณค่าในตนเองวิธีการเผชิญปัญหาและพฤติกรรมก้าวร้าวของเยาวชนชายในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 3 จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ปริญญา วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาชุมชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- รัตนะบัวสนธิ์. (2554).วิธีการวิจัยเชิงผสมผสานทางการศึกษา. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 2(2), 7-20.
- วรกร ทรัพย์วิระปกรณ์. (2546). ผลของวรรณกรรมบำบัดต่อความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน. วิทยานิพนธ์ปริญญา วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วิทยาวุฒิไกรเกรียง. (2549).วัยรุ่นรู้สึกมีคุณค่าหรือไร้คุณค่าได้อย่างไร?. พระคริสตธรรมปริทัศน์สหกิจคริสเตียนแห่งประเทศไทย,57(312), 34-37.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล.(2554). ทฤษฎีจิตวิทยาบุคลิกภาพ (รู้เรา รู้เขา). พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพฯ: หอมชาวบ้าน.
- สรียา จันทนฤกษ์. (2549). ผลของการบำบัดด้วยหนังสือต่อความวิตกกังวลของหญิงตั้งครรภ์ที่บ้านสุขฤทัย คณะภคินีศรีชุมพบาล. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสุขภาพจิต คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาภา จันทรสกุล. (2535). ทฤษฎีและวิธีการให้คำปรึกษา. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Coopersmith, S. (1981). **The Antecedents of Self-Esteem**. 2th ed.California: Consulting Psychologists Press.
- Deborah Plummer. (2004). **Helping Adolescents and Adults to Build Self-Esteem: A Photocopiable Resource Book**. London: Jessica Kingsley Publishers.
- Karen W. Gavigan and Stephanie Kurtts. (2011). **Using Children's and Young Adult Literature in Teaching Acceptance and Understanding of Individual Differences**. [Electronic version].
- The Delta Kappa Gamma Bulletin: International Journal for Professional Educators, Winter 2011, (Volume 77-2), 11-14. Mill, J. (2001). **Reading Therapy**. New York: The Book Club.
- Shrodes, C. (1960). **Bibliotherapy: A Theoretical and Clinical Experimental Study**. Doctoral Dissertation, University of California.

การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาวะโลกร้อนกับสุขภาพสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

A Development of Learning Activity Package on Health Effects of Global Warming

For Matthayomsuksa 3 Students

กฤษฎณา พ้าคะนอง¹, ดร.สนอง ทองปาน²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง มีความตระหนักถึงความสำคัญของภาวะโลกร้อนที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาวะโลกร้อนกับสุขภาพ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ผู้วิจัยพัฒนาให้มีประสิทธิภาพเหมาะที่จะนำไปใช้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังเรียน ศึกษาความตระหนักถึงผลกระทบต่อสุขภาพอันเนื่องมาจากภาวะโลกร้อน และความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาวะโลกร้อนกับสุขภาพของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) ดอนเมือง กรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) ทดลองในภาคการเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 ผลการวิจัยพบว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ 81.00/83.08 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความตระหนักถึงผลกระทบต่อสุขภาพอันเนื่องมาจากภาวะโลกร้อนของนักเรียนหลังเรียนอยู่ในระดับตระหนักมาก และความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนหลังเรียนอยู่ในระดับพึงพอใจมาก

คำสำคัญ: ชุดกิจกรรม, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, ความตระหนัก, ความพึงพอใจ, ภาวะโลกร้อนกับสุขภาพ

Abstract

The objective of this research was to enhance the knowledge and the correct understanding of the students on the significance of the global warming which affect to the health by developing the effectiveness of the learning activities packages for Matthayomsuksa 3 students in order to study academic achievement of students both before and after their learning, the awareness on the influences of global warming to health and the satisfaction of students on the learning activities packages of the global warming and health. The sampling group was assigned to 30 students grade Matthayomsuksa 3 of Seekan School, Dongmueng, Bangkok for testing under simple random sampling in the second semester of 2012 academic year. The result of the research shows that new developing of the learning activities packages was effective by 81.00/83.08 and the academic achievement of students was significantly increased in statistic up to level .05. The awareness of the influences of global warming was at high level and also the satisfaction on the learning activities packages of students was high.

Keywords: Activity packages, Achievement, Awareness, Satisfaction, Health effect of global warming

ความเป็นมาของปัญหาการวิจัย

สภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลง อุณหภูมิของโลกที่สูงขึ้นจากผลของก๊าซเรือนกระจก ส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศในวงกว้าง นอกจากนี้ อากาศที่ร้อนขึ้นมีผลกระทบต่อสุขภาพทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยเฉพาะในประชากรกลุ่มอ่อนแอ เช่น เด็ก ผู้สูงอายุ และผู้ป่วยที่มีสุขภาพอ่อนแอ ซึ่งผลกระทบทางตรง ได้แก่ การเจ็บป่วยจากโรคติดต่อทางน้ำโดยแมลง โรคที่เกิดจากอาหารและน้ำเป็นสื่อ โรคระบบทางเดินหายใจ หรือการเจ็บป่วยหรือเสียชีวิตจากคลื่นความร้อน โรคที่เกิดจากรังสีอัลตราไวโอเล็ต เป็นต้น ผลกระทบทางอ้อม ได้แก่ การบาดเจ็บ

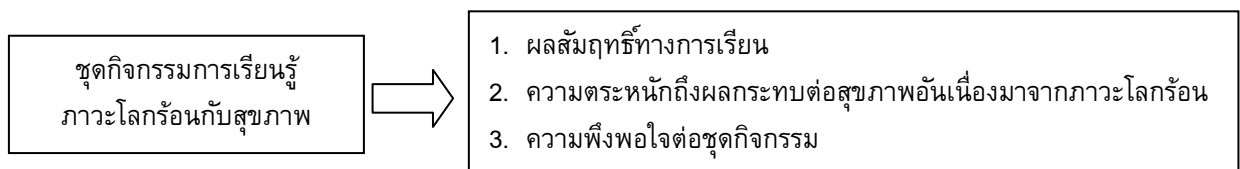
1 นิสิตปริญญาโทภาควิชามัธยมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2 ที่ปรึกษาปริญญาโทภาควิชามัธยมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

พิการ และเสียชีวิตจากเหตุภัยพิบัติต่างๆ ปัญหาสุขภาพจิตจากการสูญเสียทรัพย์สินหรือการเสียชีวิตของญาติพี่น้อง การเกิดโรคระบาดต่างๆ จากการขาดการดูแลสุขภาพที่ดี ภาวะทุพโภชนาการ เพราะขาดแคลนอาหารและน้ำอันเนื่องมาจากความแห้งแล้ง และไม่สามารถทำการเกษตรได้ผล เป็นต้น (สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. 2555: 67-69)

จากปัญหาสิ่งแวดล้อม การศึกษาปัจจุบันได้มีการสอดแทรกความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมทั้งในระบบและนอกระบบ แต่ยังไม่สามารถเสริมสร้างให้ประชาชน เกิดความตระหนัก มีทักษะ มีส่วนร่วมคิด และร่วมทำในการป้องกันและแก้ไข ปัญหาสิ่งแวดล้อมได้เท่าที่ควร เพราะหลักสูตรการศึกษาขาดการบูรณาการและขาดความต่อเนื่องของเนื้อหาในระหว่างระดับชั้น รวมทั้งขาดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เหมาะสม (นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2559. 2540: 6-9) และจากสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และกลุ่มสาระสุขศึกษาและพลศึกษา ในช่วงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีเนื้อหาส่งเสริมให้นักเรียนคิด วิเคราะห์เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม และเนื้อหาสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ และในช่วงวัยมัธยมศึกษาหรือวัยรุ่น เป็นวัยที่เด็กสามารถที่จะคิดหาเหตุผลนอกเหนือไปจากข้อมูลที่มีอยู่ สามารถที่จะคิดอย่าง นักวิทยาศาสตร์ และมีความพอใจที่จะคิดพิจารณาเกี่ยวกับสิ่งที่ไม่มีตัวตน หรือสิ่งที่เป็นนามธรรม (สุรางค์ ไคว์ตระกูล. 2554: 57) ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้เสริมเพิ่มเติมจากหลักสูตรในระบบ เกี่ยวกับภาวะโลกร้อนที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้ใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เกิดความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาและตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาสิ่งแวดล้อมคือภาวะโลกร้อนที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของตนเอง ซึ่งจะเป็นความรู้พื้นฐานในการเชื่อมโยง ทำความเข้าใจกับสภาพปัญหาภาวะโลกร้อน การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ที่ส่งผลกระทบต่อนักเรียนได้เป็นอย่างดี เพื่อให้ทันกับสภาพสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เปิดโอกาสให้มีการฝึกทักษะในกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง มีการเรียงลำดับก่อนหลังจากสิ่งที่มีความง่าย ไปสู่สิ่งที่มีความยาก เพิ่มพูนความคิด ความสามารถของผู้เรียน เพิ่มประสบการณ์ที่สามารถนำไปใช้ได้ สถานการณ์ต่างๆ กัน ระหว่างผู้เรียนกับสถานการณ์ที่แวดล้อม และสามารถสร้างองค์ความรู้จากกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มุ่งหวังให้ผู้เรียนมีผลการเรียนรู้ด้านความรู้ เห็นความสำคัญของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมให้เกิดความตระหนักถึงผลกระทบอันเนื่องมาจากภาวะโลกร้อนที่มีผลกระทบต่อสุขภาพเพิ่มมากขึ้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาวะโลกร้อนกับสุขภาพ ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ภาวะโลกร้อนกับสุขภาพ ของนักเรียนก่อนและหลังการเรียนรู้ ชุดกิจกรรม
3. เพื่อศึกษาความตระหนักถึงผลกระทบต่อสุขภาพอันเนื่องมาจากภาวะโลกร้อน
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาวะโลกร้อนกับสุขภาพ

สมมติฐานการวิจัย

1. ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาวะโลกร้อนกับสุขภาพที่พัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. นักเรียนที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาวะโลกร้อนกับสุขภาพ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
3. นักเรียนที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาวะโลกร้อนกับสุขภาพ มีความตระหนักถึงผลกระทบต่อสุขภาพ อันเนื่องมาจากภาวะโลกร้อนหลังเรียนอยู่ในระดับตระหนักมากขึ้นไป
4. นักเรียนที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาวะโลกร้อนกับสุขภาพ มีความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้หลังเรียนอยู่ในระดับพึงพอใจมากขึ้นไป

วิธีดำเนินการวิจัย

ประเภทของการวิจัย เป็นการศึกษาเชิงทดลอง

ประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 จำนวน 360 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) จำนวน 30 คน

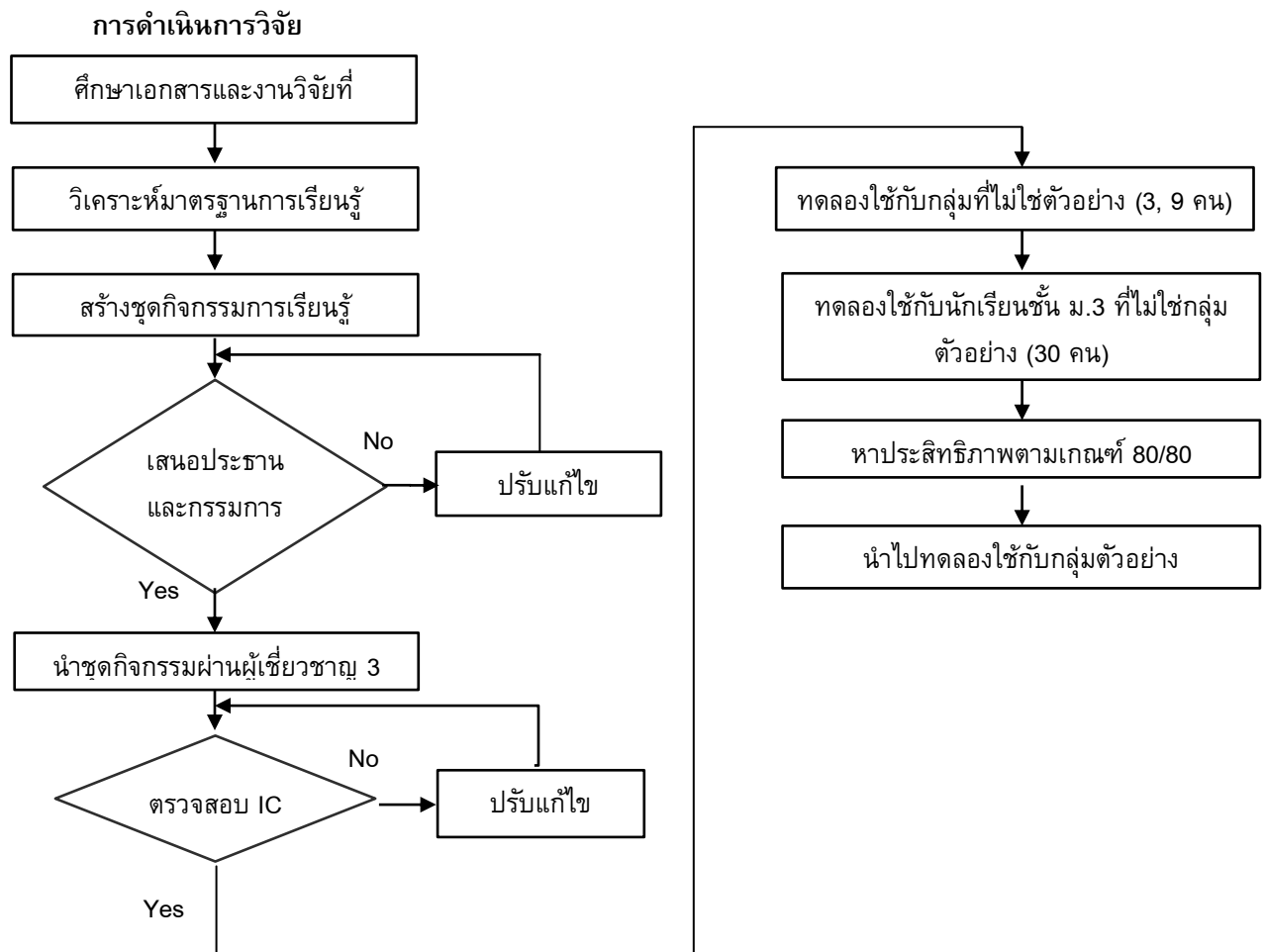
ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรต้น ได้แก่ การเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาวะโลกร้อนกับสุขภาพ

ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความตระหนักถึงผลกระทบ และความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบ 4 ตัวเลือก จำนวน 25 ข้อ
2. แบบวัดความตระหนักถึงผลกระทบ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง แบบวัดความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ พึงพอใจมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย ไม่พึงพอใจ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาวะโลกร้อนกับสุขภาพ วิเคราะห์โดยใช้สถิติพื้นฐานการหาค่าเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ สถิติที่ใช้ในการหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ตามเกณฑ์ 80/80 ใช้สูตร E1/E2 (บุญชม ศรีสะอาด. 2546: 134) เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยข้อ 1 โดยนำค่า E1 และ E2 มาเทียบค่าประสิทธิภาพใช้เกณฑ์ไม่ต่ำกว่า 80/80

2. สมมติฐานการวิจัยข้อ 2 วิเคราะห์คะแนนแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้สถิติ t-test for dependent samples (บุญชม ศรีสะอาด. 2546: 148)

3. สมมติฐานการวิจัยข้อ 3, 4 วิเคราะห์คะแนนจากแบบวัดความตระหนักถึงผลกระทบต่อสุขภาพอันเนื่องมาจากภาวะโลกร้อน และแบบวัดความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้สถิติ t-test one group (พิศิษฐ์ ตันทวนิช. 2553: 174)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาวะโลกร้อนกับสุขภาพให้เป็นไปตามเกณฑ์ประสิทธิภาพที่ตั้งไว้ที่ระดับ 80/80 ผลดังตารางที่ 1

ตาราง 1 ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบท้ายกิจกรรม 4 กิจกรรม และร้อยละของคะแนนเฉลี่ยการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยชุดการเรียนรู้

การทดสอบ	กิจกรรมที่ 1	กิจกรรมที่ 2	กิจกรรมที่ 3	กิจกรรมที่ 4	ค่าร้อยละ(E ₁)	ค่าร้อยละ(E ₂)
ระหว่างเรียน	81.33	82.67	79.00	81.00	81.00	-
หลังเรียน	-	-	-	-	-	83.08

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน ผลดังตารางที่ 2

ตาราง 2 แสดงค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อน และหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาวะโลกร้อนกับสุขภาพ

การทดสอบ	N	\bar{X}	SD	\bar{D}	df	t
ก่อนเรียน	30	16.2	2.12			
หลังเรียน	30	22.2	0.61	6	29	16.72*

*มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

3. ความตระหนักถึงผลกระทบต่อสุขภาพอันเนื่องมาจากภาวะโลกร้อนของนักเรียนหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาวะโลกร้อนกับสุขภาพ ผลดังตารางที่ 3

ตาราง 3 แสดงคะแนนเฉลี่ยความตระหนักถึงผลกระทบต่อสุขภาพอันเนื่องมาจากภาวะโลกร้อนของนักเรียนหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาวะโลกร้อนกับสุขภาพ

การทดสอบ	N	\bar{X}	SD	เกณฑ์ที่กำหนด	df	t
				$\mu = 4$		
หลังเรียน	30	4.23	0.30	4	29	4.28*

*มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

4. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาวะโลกร้อนกับสุขภาพ ผลดังตารางที่ 4

ตาราง 4 แสดงคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาวะโลกร้อนกับสุขภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 30 คน

การทดสอบ	N	\bar{X}	SD	เกณฑ์ที่กำหนด	df	t
				$\mu = 4$		
หลังเรียน	30	4.19	0.39	4	29	2.66*

*มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

สรุปผลการวิจัย

1. การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาวะโลกร้อนกับสุขภาพ พบว่าชุดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพ 81.00/83.03 ซึ่งสูงกว่าตามเกณฑ์ 80/80
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเท่ากับ 22.2 และคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนเท่ากับ 16.2
3. ความตระหนักถึงผลกระทบต่อสุขภาพอันเนื่องมาจากภาวะโลกร้อนของนักเรียนหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาวะโลกร้อนกับสุขภาพ พบว่า นักเรียนมีความตระหนักถึงผลกระทบต่อสุขภาพอันเนื่องมาจากภาวะโลกร้อนเท่ากับ 4.23 แสดงว่านักเรียนมีความตระหนักถึงผลกระทบต่อสุขภาพอันเนื่องมาจากภาวะโลกร้อนในระดับตระหนักมาก
4. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมหลังเรียน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจที่มีต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ภาวะโลกร้อนกับสุขภาพเท่ากับ 4.19 แสดงว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาวะโลกร้อนกับสุขภาพในระดับพึงพอใจมาก

การอภิปรายผลการวิจัย

1. การหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาวะโลกร้อนกับสุขภาพสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาวะโลกร้อนกับสุขภาพ มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.00/83.08 สูงผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้ที่ระดับ 80/80 ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจาก

ประการแรก การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ดำเนินการตามหลักการสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยมีการศึกษาหลักการวิเคราะห์ และกำหนดเนื้อหาของกิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้เรียน มีเนื้อหาเรียงลำดับจากง่ายไปยาก กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อให้เป็นแนวทางในการเขียนกิจกรรม และดำเนินการสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามองค์ประกอบของชุดกิจกรรมจากนั้นได้นำชุดกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้กับนักเรียนเป็นกลุ่ม 3 คน กลุ่ม 9 คน และ 30 คน เพื่อศึกษาความเหมาะสมของชุดกิจกรรมการเรียนรู้และปรับปรุงให้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพ

ประการที่สอง ผู้วิจัยได้นำชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาค่าความสอดคล้อง (IC) เพื่อตรวจสอบข้อคำถาม และความเหมาะสมของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งผู้วิจัยได้ปรับแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ จึงทำให้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้มีคุณภาพจากที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาวะโลกร้อนกับสุขภาพมีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตาม จากข้อสังเกตของผู้วิจัย พบว่าประสิทธิภาพของกระบวนการของชุดกิจกรรม ซึ่งเกิดจากการนำคะแนนที่ได้ระหว่างเรียนจากแบบทดสอบท้ายกิจกรรมทั้ง 4 กิจกรรม มีค่าผ่านเกณฑ์เพียงเล็กน้อย ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจาก

1. การกำหนดขอบเขตของเนื้อหากว้างเกินไป และเป็นเรื่องยากต่อการทำความเข้าใจของนักเรียน สังเกตได้จากการตอบแบบฝึกหัดท้ายกิจกรรม พบว่า นักเรียนบางคนยังมีความไม่เข้าใจ ไม่สามารถเขียนบรรยายตอบคำถามได้ทุกหัวข้อ
2. การใช้สื่อสำหรับการสอนน้อย ทำให้การสอนในช่วงเนื้อหาการบรรยาย นักเรียนอาจเกิดความเบื่อหน่าย ทำให้ไม่เข้าใจในเนื้อหาที่เรียนได้สังเกตได้จากความสนใจของผู้เรียนในช่วงการเรียนด้วยเนื้อหาไปความรู้
3. ในการสร้างชุดกิจกรรมผู้วิจัยยังไม่สามารถปรับแก้ไขได้ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญได้ทั้งหมดก่อนไปทดลองสอน ทำให้เนื้อหา และรายละเอียดในกิจกรรมไม่สมบูรณ์ทั้งหมด

จากสาเหตุข้างต้นส่งผลให้คะแนนแบบทดสอบท้ายกิจกรรมที่ 3 มีผลคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 80 และคะแนนเฉลี่ยของกิจกรรมที่ 1 และ 4 มีค่าเฉลี่ยมากกว่าเกณฑ์เพียงเล็กน้อย แต่เนื่องจากผลคะแนนเฉลี่ยโดยรวมของทั้ง 4 ชุดกิจกรรม มีค่ามากกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ผู้วิจัยจึงได้นำชุดกิจกรรมดังกล่าวไปทดลองสอน

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาวะโลกร้อนกับสุขภาพสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเท่ากับ 22.2 และคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนเท่ากับ 16.2 ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจาก

ประการแรก ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ได้ผ่านการตรวจสอบประเมินด้านคุณภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นผู้วิจัยได้นำชุดกิจกรรมไปทดลองสอนกับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างแต่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองจำนวน 3 คน 9 คน และ 30 คนตามลำดับ แล้วนำผลการทดลองที่ได้มาทำการปรับปรุงแก้ไข ทำให้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพดี เหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการเรียนการสอน จึงส่งผลให้คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ประการที่สอง การเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ครูผู้สอนให้นักเรียนได้ศึกษา และลงมือปฏิบัติการทดลองด้วยตนเอง โดยการเรียนรู้ทั้งกิจกรรมที่ได้ศึกษาข้อมูล มีกิจกรรมที่ได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง จากเนื้อหาที่ได้จัดเรียงจากง่ายไปหายาก เพื่อให้ นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างเป็นลำดับ

จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงทำให้นักเรียนที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาวะโลกร้อนกับสุขภาพ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อน

3. ความตระหนักถึงผลกระทบต่อสุขภาพอันเนื่องมาจากภาวะโลกร้อนของนักเรียนหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาวะโลกร้อนกับสุขภาพ พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยความตระหนักถึงผลกระทบต่อสุขภาพอันเนื่องมาจากภาวะโลกร้อนเท่ากับ 4.23 อยู่ในระดับตระหนักมาก ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจาก

ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาวะโลกร้อนกับสุขภาพได้ผ่านการประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ มีการสอดแทรกกิจกรรมที่สามารถทำให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจถึงสาเหตุและผลกระทบของภาวะโลกร้อนรวมถึงผลกระทบที่จะเกิดกับสุขภาพอันเนื่องมาจากภาวะโลกร้อน และในแต่ละชุดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนศึกษา และลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง มีประสบการณ์ตรงกับเหตุการณ์ที่พบ และมีครูผู้สอนให้คอยให้คำแนะนำ และกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนเกิดตระหนัก และเห็นถึงความสำคัญการกระทำของมนุษย์ที่ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อม จนกระทั่งมีผลกระทบมาถึงตัวเอง

จากเหตุผลดังกล่าวทำให้นักเรียนหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาวะโลกร้อนกับสุขภาพ มีความตระหนักถึงผลกระทบต่อสุขภาพอันเนื่องมาจากภาวะโลกร้อนของนักเรียนอยู่ในระดับตระหนักมาก

4. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาวะโลกร้อนกับสุขภาพจากผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจที่มีต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้เท่ากับ 4.19 อยู่ในระดับพึงพอใจมาก ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจาก

ประการแรก ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ มีการสอดแทรกกิจกรรมให้นักเรียนลงมือปฏิบัติ ได้มีการปฏิบัติด้วยตนเอง และมีการศึกษาสำรวจสภาพแวดล้อมจริงในโรงเรียน ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และสนุกกับกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติ โดยไม่ได้เรียนรู้เฉพาะในห้องเรียน

ประการที่สอง ชุดกิจกรรมการเรียนรู้มีการสร้างบรรยากาศที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน มีกิจกรรมร่วมกันระดมสมอง และแสดงความคิดเห็น รวมถึงได้นำเสนอผลงานที่นักเรียนได้ร่วมกันคิด ส่งเสริมให้นักเรียนกล้าแสดงออก มีความกระตือรือร้น ไม่เกิดความเบื่อหน่าย ซึ่งทำให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะของการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การนำชุดกิจกรรมการเรียนรู้ไปใช้ ผู้สอนควรศึกษาคู่มือครูประกอบการสอนชุดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เข้าใจก่อน

1.2 ครูผู้สอนสามารถหาข้อมูลเพิ่มเติม หรือปรับเปลี่ยนแหล่งการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความหลากหลายของข้อมูลในการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในความเข้าใจมากยิ่งขึ้น

1.3 ในการจัดกิจกรรมควรเตรียมอุปกรณ์ให้พร้อม และก่อนทำกิจกรรมอธิบายให้นักเรียนมีความเข้าใจการทำกิจกรรมก่อนเริ่มทำ จะสามารถช่วยให้นักเรียนทำกิจกรรมได้อย่างเป็นลำดับขั้นตอน และรวดเร็ว

1.4 ในขณะที่ทำกิจกรรมครูผู้สอนควรดูแล และให้คำแนะนำ โดยการสังเกตนักเรียนในแต่ละกลุ่มเพื่อความเข้าใจ และการปฏิบัติกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพใกล้เคียงกัน

1.5 เวลาที่ใช้ในการทำกิจกรรมครูผู้สอนอาจยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม ตามความสามารถของนักเรียน แต่ไม่ควรมากเกินไปจนอาจทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายได้

2. ข้อเสนอแนะในการในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรสร้างและพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ในเนื้อหาอื่นๆ เช่น ภาวะโลกร้อนกับวิกฤตการณ์ในประเทศไทย ภาวะโลกร้อนกับชีวิตเรา เป็นต้น

2.2 ควรพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ตรงกับเนื้อหาสาระของระดับชั้นต่างๆ ส่งเสริมให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ ได้ทดลอง ได้แสดงความคิดเห็น ได้มีการทำงานร่วมกัน

2.3 ควรมีการจัดทำชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ช่วยในการสอน เช่น สื่อวีดีทัศน์ เกม รวมถึงการให้นักเรียนหาความรู้ข้อมูลเพิ่มเติมจากอินเทอร์เน็ต เพื่อให้นักเรียนเกิดความสนใจและเห็นภาพได้ชัดเจน ซึ่งจะก่อให้เกิดความเข้าใจและการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

บุญชม ศรีสะอาด. (2546). การวิจัยสำหรับครู. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

พิศิษฐ ตันทวนิช. (2553). สถิติเพื่องานวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: บুদ্ধ พอยท์.

สุรางค์ ไคว่ตระกูล. (2554). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานอนามัยสิ่งแวดล้อม กรมอนามัยกระทรวง สาธารณสุข. (2555). **แผนยุทธศาสตร์ อนามัยสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2555-2559.**

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2540). **นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2559.** กรุงเทพมหานคร: กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม.

การพัฒนาทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัยด้วยการจัดกิจกรรม การทำเครื่องดื่มสมุนไพร

The Development of Basic Science Skills of Young Children Using Herbal Drink Activities³

วณิชชา สิทธิพล¹, รองศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญนนตพงษ์²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาระดับและเปรียบเทียบทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัยด้วยการจัดกิจกรรมการทำเครื่องดื่มสมุนไพร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเด็กปฐมวัยชาย-หญิง อายุระหว่าง 4-5 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 ของโรงเรียนวัดชำป่างาม (สายรัฐประชาสรรค์) อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้มาโดยวิธีการเลือกนักเรียน 1 ห้องเรียนจากจำนวน 2 ห้องเรียนแล้วสุ่มนักเรียนจำนวน 15 คน จากห้องเรียนที่เลือก โดยการจับสลาก ระยะเวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 50 นาที เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือแผนการจัดกิจกรรมการทำเครื่องดื่มสมุนไพรและแบบทดสอบทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัย สำหรับแบบทดสอบทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัยมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมกับจุดประสงค์ อยู่ระหว่าง 0.60 -1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.76 การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบแผนการวิจัยแบบ One Group Pretest -Posttest Design สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ t - test แบบ Dependent Sample ผลการวิจัยพบว่า หลังการจัดกิจกรรมการทำเครื่องดื่มสมุนไพรทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัยในภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X}=14.33$) และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านการสังเกต ($\bar{X}=4.13$) อยู่ในระดับดีมาก ส่วนด้านการจำแนก ($\bar{X}=3.26$) ด้านการวัด ($\bar{X}=3.60$) และด้านการสื่อความหมายข้อมูล ($\bar{X}=3.33$) อยู่ในระดับดี เมื่อเปรียบเทียบระดับทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัยในภาพรวมและรายด้าน มีค่าสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการทำเครื่องดื่มสมุนไพรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์, การจัดกิจกรรมการทำเครื่องดื่มสมุนไพร, เด็กปฐมวัย

Abstract

The purposes of this research were to investigate and compare the levels of basic science skills of young children using herbal drink activities. The sample used in the study was boys and girls aged 4-5 years of first year kindergarten in the first semester of 2013 academic year at Watchampangam School (Sairatprachasan), Sanamchaikhet District, Chachoengsao Province. One class of students was chosen from two classes and then 15 students were selected by simple random sampling. The experiments were carried out within 8 weeks, 3 days a week and 50 minutes per day. The research instruments were plans for herbal drink activities and a test of basic science skills of young children. For the test, its index of behavior-objective congruence was between 0.60-1.00 and its reliability was at 0.76. The research followed one group pretest-posttest design. The data were analyzed by using dependent sample t-test. The research results revealed that, after the use of herbal drink activities, the basic science skills of young children in general were at the good level ($\bar{X}=14.33$). When considering in individual areas, it was found that their basic science skills were at the very good level in the area of observation ($\bar{X}=4.13$) and at the good level in the areas of classifying ($\bar{X}=3.26$), measuring ($\bar{X}=3.60$), and data communication ($\bar{X}=3.33$). When comparing the levels of basic

1 นิสิตปริญญาโทสาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2 ที่ปรึกษาปริญญาโท สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

3 งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนการทำวิทยานิพนธ์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

science skills of young children in general and in individual areas, their skills were higher than those of before the use of basic science activities with statistical significance at the level of .01.

Keywords: Basic science skills, herbal drink activities, young children

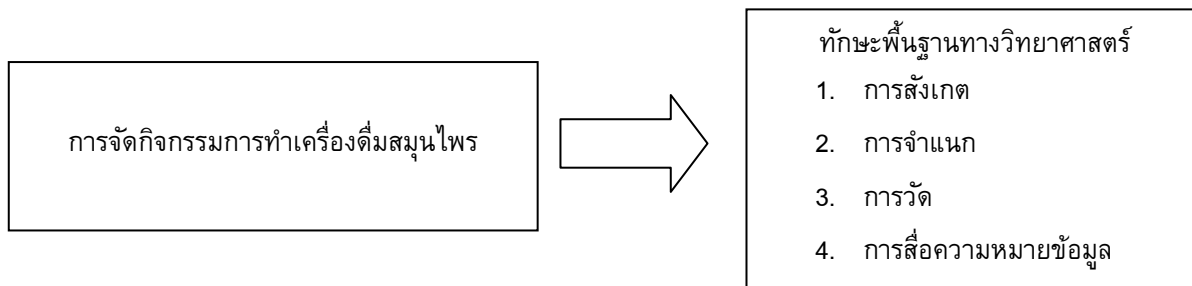
ความเป็นมาของปัญหาการวิจัย

ปัจจุบันประเทศไทยกำลังเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ มากมาย สาเหตุหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นก็คือ ผลของการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว ชีวิตแต่ละบุคคลจึงต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่กำลังเปลี่ยนแปลงทั้งในแง่บวกแง่ลบ การพัฒนาคุณภาพของคนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุด ซึ่งการพัฒนากระบวนการศึกษาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพเท่านั้น จึงจะเอื้อต่อการพัฒนาสมรรถนะ และความสามารถตลอดจนคุณลักษณะต่างๆ ของคนที่ต้องเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (2555: ช-18) ซึ่งให้ความสำคัญกับสร้างภูมิคุ้มกันในการพัฒนาในด้านต่างๆ เพื่อให้ประเทศไทยสามารถรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควบคู่ไปกับการให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและสังคมไทยให้มีคุณภาพ ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลง ด้วยการใช้การวิจัยพัฒนา ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญสำหรับการพัฒนาประเทศ ฉะนั้นประเทศไทยจึงต้องมุ่ง เน้นพัฒนาคนที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพราะวิทยาศาสตร์ทำให้คนได้พัฒนาความรู้ พัฒนาวิธีคิด มีทักษะที่สำคัญในการค้นคว้าหาความรู้ มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ สามารถตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลที่หลากหลายและตรวจสอบได้ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. 2551:1-2) ทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ จึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญของวิทยาศาสตร์ ซึ่งทำให้เด็กสามารถพัฒนาความคิด รู้จักการใช้สติปัญญาในการแก้ปัญหา ตลอดจนค้นหาความรู้ใหม่ๆ ได้อยู่เสมอ การส่งเสริมทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ให้กับเด็กจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง และควรเริ่มต้นตั้งแต่วัยปฐมวัย เพราะเด็กปฐมวัยเป็นวัยแห่งการเริ่มต้นการเรียนรู้ที่มีความสำคัญมากที่สุดของชีวิตมนุษย์ ซึ่งสิริมา ภิญญอนันตพงษ์ (2553: 36-39) กล่าวว่า ธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยจะเกิดขึ้น เมื่อเด็กให้ความสนใจในการเรียนรู้ต่อสิ่งนั้นๆ การเปิดโอกาสให้เด็กได้เล่น ทดลอง และสำรวจ ตามความสนใจเป็นการฝึกให้เด็กได้รู้จักการคิดหาเหตุผลจากการลงมือปฏิบัติสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง เกิดเป็นองค์ความรู้ของตน การจัดกิจกรรมการทำเครื่องดื่มสมุนไพรกิจกรรมที่มีพร้อมทั้งความรู้ และความน่าสนใจสำหรับเด็กปฐมวัยตั้งที่กล่าวว่าเป็นการจัดประสบการณ์ที่มีศาสตร์และศิลป์ควบคู่กัน คือ เป็นกิจกรรมที่มีความเป็นศิลปะในตัวเอง สามารถสร้างแรงจูงใจ และความสนุกสนานให้กับเด็กได้ สำหรับความเป็นศาสตร์นั้น เป็นการจัดกิจกรรมที่ทำให้เด็กเรียนรู้และลงมือปฏิบัติจากของจริง ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ในการสังเกต ทดลอง สัมผัส ดมกลิ่น ชิมรสอาหาร ซึ่งสอดคล้องกับ สรวงพร กุศลสง (2553: 378) ที่กล่าวว่า ในขณะที่ดำเนินกิจกรรมการประกอบอาหาร เด็กได้สังเกตการเปลี่ยนแปลงของอาหาร ได้เรียนรู้การเปรียบเทียบ การชั่งตวง วัด สิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง และได้เรียนรู้กระบวนการทำงาน ตั้งแต่การวางแผนไปจนถึงการทำความสะดวกอุปกรณ์และสถานที่ ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ และเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงของสิ่งต่างๆ จนสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาความคิด และการสื่อความหมายนอกจากนี้การทำเครื่องดื่มสมุนไพรซึ่งเป็นน้ำดื่มที่ได้จากการใช้ส่วนผสมต่างๆ ของพืช เช่น ผลไม้ ผัก หรือธัญพืชต่างๆ นำมาแปรรูปให้เหมาะสมตามฤดูกาล เช่น การคั้นสด การต้ม และการปั่น จะทำให้เด็กได้คลายร้อน ได้ประโยชน์จากสรรพคุณต่างๆ ทานผักผลไม้ได้ง่ายขึ้นลดอาการกลัวอาหารใหม่ในเด็ก และสามารถถลงมือทำรับประทานได้ตลอดทั้งปี

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจนำการจัดกิจกรรมการทำเครื่องดื่มสมุนไพร ซึ่งเป็นกิจกรรมที่พัฒนาให้เด็กเกิดองค์ความรู้ การคิด การวางแผน การเรียงลำดับขั้นตอน ตลอดจนการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้ามาใช้ในการพัฒนาทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัย ในการสังเกต การจำแนกและการวัด ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ และเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงของสิ่งต่างๆ จนสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาความคิดและการสื่อความหมายข้อมูลได้อย่างสมบูรณ์ต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ทำให้เด็กสามารถพัฒนาความคิด รู้จักการใช้สติปัญญาในการแก้ปัญหา และนำไปใช้ค้นหาคำตอบใหม่ๆ ได้อยู่เสมอการส่งเสริมทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ให้กับเด็กปฐมวัยต้องให้เด็กลงมือทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเองดังที่จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ได้กล่าวว่า เด็กเรียนรู้ด้วยการกระทำ (Learning by Doing) ซึ่งสอดคล้องกับเพียเจต์ (Piaget) บรูเนอร์ (Bruner) และ มอนเตสซอรี (Montessori) ที่กล่าวว่ากระบวนการพัฒนาในด้านต่างๆ นั้นเกิดจากการเรียนรู้โดยการกระทำ และเกิดความเข้าใจในที่สุด ซึ่งการจัดกิจกรรมการทำเครื่องตีสมุนไพรมีเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติจากของจริงผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ในการสังเกต ทดลอง สัมผัส ตมกลิ่น ชิม รสอาหาร ผู้วิจัยจึงกำหนดกรอบแนวคิดดังแสดงในภาพประกอบดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายสำคัญเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัยด้วยการจัดกิจกรรมการทำเครื่องตีสมุนไพรมี โดยมีความมุ่งหมายเฉพาะ

1. เพื่อศึกษาระดับทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัย โดยรวมและรายด้าน ก่อนและหลังการทดลองการจัดกิจกรรม
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัย โดยรวมและรายด้าน ก่อนและหลังการจัดกิจกรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

ประเภทของงานวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงกึ่งทดลอง มีแบบแผนการวิจัยแบบ One - Group Pretest - Posttest Design (สิริมา ภิญาอนันตพงษ์. 2550: 15)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาคครั้งนี้ เป็นเด็กปฐมวัยชาย-หญิง อายุระหว่าง 4-5 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 ของโรงเรียนวัดชำป่างาม (สายรัฐประชาสรรค์) อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 จำนวน 50 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคครั้งนี้เป็นเด็กปฐมวัย ชาย-หญิง อายุระหว่าง 4-5 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 ของโรงเรียนวัดชำป่างาม (สายรัฐประชาสรรค์) อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 จำนวน จำนวน 15 คน โดยเลือกนักเรียน 1 ห้องเรียนจากจำนวน 2 ห้องเรียนโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) สุ่มนักเรียนจำนวน 15 คน จากห้องเรียนที่เลือก โดยการจับสลากเพื่อเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัย

ตัวแปรที่ศึกษา การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาตัวแปรต้นและตัวแปรตาม ดังนี้

1. ตัวแปรต้น คือ การจัดกิจกรรมการทำเครื่องตีสมุนไพรมี
2. ตัวแปรตาม คือ ทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดกิจกรรมการทำเครื่องตีสมุนไพรมีจำนวนทั้งหมด 24 แผนเป็นขั้นตอนดำเนินการจัดกิจกรรมการทำเครื่องตีสมุนไพรมี 3 ขั้นตอนคือขั้นนำ เป็นการเข้าสู่กิจกรรม เพื่อกระตุ้นให้เกิดความสนใจ เช่น การร้องเพลง ท่องคำคล้องจอง ขั้นดำเนินการ เริ่มจากแนะนำอุปกรณ์ ขั้นตอนในการทำ และสร้างข้อตกลงเบื้องต้นในการทำกิจกรรม จากนั้นให้เด็กเข้ากลุ่มแล้วแบ่งหน้าที่กันภายในกลุ่มเรียบร้อยก่อนจะเริ่มทำกิจกรรม ซึ่งเด็กจะลงมือทำเครื่องตีสมุนไพรดด้วยตนเอง พร้อมทั้งช่วยกันเก็บอุปกรณ์ และทำความสะอาด โดยครูมีหน้าที่แนะนำและกระตุ้นให้เด็กได้ใช้ทักษะในการสังเกตการจำแนก และการวัด ตลอดจนกระบวนการต่างๆของการทำเครื่องตีสมุนไพรมี และขั้นสรุป เด็กสามารถสื่อความหมายข้อมูลด้วยการบรรยายข้อมูลเกี่ยวกับการทำเครื่องตีสมุนไพรมีซึ่งการจัดกิจกรรมประกอบไปด้วยเครื่องตีประเภทคันทัน เช่น น้ำสับประรด น้ำดาหลา น้ำฝรั่ง เครื่องตีประเภทต้ม เช่น น้ำอัญชัน น้ำไม้ฝาง น้ำเต้าหู้ และเครื่องตีประเภทปั่น เช่น น้ำแดงโม น้ำแอปเปิ้ล น้ำนมข้าวกล้อง

2. แบบทดสอบทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย เป็นแบบทดสอบเชิงปฏิบัติจริง ครอบคลุมทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ทั้ง 4 ทักษะ ซึ่งแบบทดสอบมี 4 ชุด จำนวนชุดละ 5 ข้อ ประกอบด้วย ชุดที่ 1 ด้านการสังเกต ชุดที่ 2 ด้านการจำแนก ชุดที่ 3 ด้านการวัด ชุดที่ 4 ด้านการสื่อความหมายข้อมูล ซึ่งเกณฑ์การให้คะแนนเป็นแบบ 1-0 คือ ถูกให้ 1 คะแนน ผิดให้ 0 คะแนนโดยหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบทดสอบทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์โดยนำแบบทดสอบไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาปฐมวัย ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษาและครูประจำการที่มีประสบการณ์ พิจารณาถึงความเห็นได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าระหว่าง .60 – 1.0 แล้วคัดเลือกข้อที่มีค่าความยากง่ายระหว่าง .30 - .63 และค่าอำนาจจำแนก (r) มีค่าตั้งแต่ .31 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับโดยใช้สูตร KR – 20 ของคูเดอร์- ริชาร์ดสัน (Kuder - Richardson) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับเท่ากับ .76

การดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการวิจัยในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 เป็นเวลา 8 สัปดาห์สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 50 นาที รวม 24 ครั้ง โดยผู้วิจัยทำการทดสอบทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัยก่อนการทดลอง (Pretest) จากนั้นนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์และเก็บคะแนนไว้หลังจากนั้นผู้วิจัยทำการจัดกิจกรรมในช่วงกิจกรรมเสริมประสบการณ์ตามวันและเวลาที่กำหนด เมื่อดำเนินการทดลองจนครบ 8 สัปดาห์ ทำการทดสอบหลังจากการจัดกิจกรรม (Posttest) ซึ่งใช้แบบทดสอบชุดเดียวกันกับที่ใช้ในการทดสอบก่อนการทดลอง แล้วนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ นำข้อมูลที่ได้ออกจากการทดสอบทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัยไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำคะแนนที่ได้จากการทดสอบทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการทดลอง มาหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำค่าเฉลี่ยมาเปรียบเทียบกันโดยใช้สถิติ t – test แบบ Dependent Samples

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

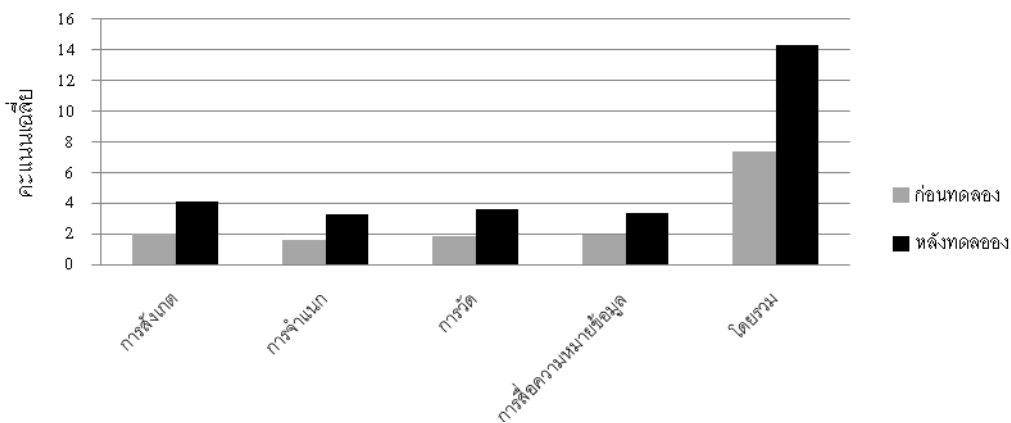
การวิจัยครั้งนี้เป็นศึกษาทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัยด้วยการจัดกิจกรรมการทำเครื่องตีสมุนไพรมี ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

ตาราง 1 ค่าสถิติแสดงระดับของทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัย ทั้งโดยรวมและรายด้าน ก่อนและหลังการทดลองการจัดกิจกรรมการทำเครื่องตุ้มสมุนไพร

ทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์	N	K	ก่อนการทดลอง			หลังการทดลอง		
			\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. การสังเกต	15	5	2.00	0.76	ควรปรับปรุง	4.13	1.50	ดีมาก
2. การจำแนก	15	5	1.60	0.63	ควรปรับปรุง	3.26	0.79	ดี
3. การวัด	15	5	1.86	0.64	ควรปรับปรุง	3.60	0.74	ดี
4. การสื่อความหมายข้อมูล	15	5	1.93	0.59	ควรปรับปรุง	3.33	0.72	ดี
รวม	60	20	7.40	1.64	ควรปรับปรุง	14.33	2.06	ดี

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 1 เมื่อพิจารณาในภาพรวมพบว่า ทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ก่อนการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับควรปรับปรุง ($\bar{X} = 7.40$) ภายหลังจากการจัดกิจกรรมเด็กปฐมวัยมีทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 14.33$) และเมื่อแยกเป็นรายด้านพบว่าก่อนการจัดกิจกรรม เด็กปฐมวัยมีทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ในทุกด้านอยู่ในระดับควรปรับปรุง คือ ด้านการสังเกต ($\bar{X} = 2.00$) ด้านการจำแนก ($\bar{X} = 1.60$) ด้านการวัด ($\bar{X} = 1.86$) และการสื่อความหมายข้อมูล ($\bar{X} = 1.93$) ภายหลังการจัดกิจกรรม พบว่า ด้านการสังเกต ($\bar{X} = 4.13$) อยู่ในระดับดีมาก ส่วนด้านการจำแนก ($\bar{X} = 3.26$) ด้านการวัด ($\bar{X} = 3.60$) และด้านการสื่อความหมายข้อมูล ($\bar{X} = 3.33$) อยู่ในระดับดี

เพื่อให้เห็นเด่นชัดผู้วิจัยได้นำคะแนนเฉลี่ยรายด้านและโดยรวม ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมมานำเสนอเป็นแผนภูมิ ดังแสดงในภาพประกอบ

ตาราง 2 การเปรียบเทียบระดับของทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัยทั้งโดยรวมและรายด้าน ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการทำเครื่องตุ้มสมุนไพร

ทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์	K	ก่อนทดลอง		หลังทดลอง		MD.	SE.	t	p
		\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.				
1. การสังเกต	5	2.00	0.76	4.13	1.50	2.13	0.34	6.35	0.00
2. การจำแนก	5	1.60	0.63	3.26	0.79	1.67	0.16	10.46	0.00
3. การวัด	5	1.86	0.64	3.60	0.74	1.73	0.23	7.60	0.00
4. การสื่อความหมายข้อมูล	5	1.93	0.59	3.33	0.72	1.40	0.25	5.50	0.00
รวม	20	7.40	1.64	14.33	2.06	6.93	0.33	20.98	0.00

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 2 พบว่า เมื่อพิจารณาภาพรวมพบว่า หลังจากการจัดกิจกรรมการทำเครื่องตีสมุนไพรรเด็กปฐมวัยมีทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า หลังจากการจัดกิจกรรมเด็กปฐมวัยมีคะแนนเฉลี่ยของทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์สูงขึ้นทุกด้านตามลำดับ ดังนี้ 1. ด้านการสังเกต 2. ด้านการวัด 3. ด้านการจำแนก 4. ด้านการสื่อความหมายข้อมูล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สรุปผลการวิจัย

1. ทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์หลังจากการจัดกิจกรรมเด็กปฐมวัยมีทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับดี ($\bar{x}=14.33$) และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการสังเกต ($\bar{x}= 4.13$) อยู่ในระดับดีมาก ส่วนด้านการจำแนก ($\bar{x}=3.26$) ด้านการวัด ($\bar{x}= 3.60$) และด้านการสื่อความหมายข้อมูล ($\bar{x}= 3.33$) อยู่ในระดับดี

2. ทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัยหลังจากได้รับการจัดกิจกรรมการทำเครื่องตีสมุนไพรรโดยรวม พบว่า เด็กปฐมวัยมีทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์สูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า หลังจากได้รับการจัดกิจกรรม เด็กปฐมวัยมีทักษะการสังเกต การจำแนก การวัด และการสื่อความหมายข้อมูลสูงขึ้น ซึ่งทุกด้านสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการทำเครื่องตีสมุนไพรรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การอภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัยโดยรวมและรายด้าน พบว่า หลังการทดลองเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมมีระดับทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมทุกด้าน อภิปรายได้ดังนี้

1.1 ด้านการสังเกต เด็กปฐมวัยมีระดับทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ด้านการสังเกตก่อนการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับควรปรับปรุง คือ ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.00 คะแนน แต่หลังการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับดีมาก ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 คะแนน แสดงว่าการจัดกิจกรรมการทำเครื่องตีสมุนไพรรช่วยส่งเสริมในเรื่องการสังเกตได้ เพราะกิจกรรมการทำเครื่องตีสมุนไพรรเป็นกิจกรรมที่เด็กได้เรียนรู้โดยการค้นคว้า และลงมือกระทำด้วยตัวเด็กเอง ด้วยการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้าในการสังเกต ไม่ว่าจะเป็นการดู การสัมผัส การชิมรส การฟังเสียง และการดมกลิ่น จากสื่อและวัสดุอุปกรณ์ของจริง นอกจากเด็กยังได้สังเกตนี้การเปลี่ยนแปลงต่างๆตลอดการทำกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของมาร์ติน (Martin, 2001: 36) กล่าวว่า การสังเกต คือ ความสามารถในการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า หรือใช้เพียงอย่างเดียวอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างรวมเข้าสัมผัสโดยตรงกับวัตถุสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดประสบการณ์ตรง และเกิดการเรียนรู้ ตัวอย่างเช่น สัปดาห์ที่ 2 น้ำแกกฮวย เด็กได้สังเกตดอกแกกฮวย ก่อนนำต้มด้วยการดมกลิ่น และสัมผัส ระหว่างต้มเด็กได้สังเกตการเดือดของน้ำ การละลายของน้ำตาล และการเปลี่ยนสีของน้ำแกกฮวย จากใสกลายเป็นสีเหลือง หลังต้มเด็กได้ลองดมกลิ่น และชิมน้ำแกกฮวย ดั่งแนวพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่พระองค์ทรงมีพระราชดำริถึงการสอนเด็กว่า ต้องเน้นเด็กเป็นสำคัญ ซึ่งหมายถึงการให้เด็กตระหนักต่อการเรียนรู้และมีความต่อนหนึ่งว่า “นอกจากการอ่านแล้ว บทบาทของครูในการสอนที่ให้นักเรียน เป็นศูนย์กลางแบบแต่งเองของข้าพเจ้านั้น จะต้องสร้างทักษะในการสังเกตแก่เด็กด้วย คือ ชี้ให้เด็กรู้จักสังเกตลักษณะของผู้อื่น ลักษณะของธรรมชาติรอบตัว หรือสังเกตจากผลของการทดลองต่างๆ จะออกไปดูอะไรก็ควรที่จะเก็บมาศึกษา มาสังเกตดูว่ามีความเปลี่ยนแปลงอะไรและอย่างไร ในสภาพธรรมชาติ กล่าวคือ ต้องสร้างให้มีความสามารถในการสังเกตสูง ต้องให้รักการเรียนรู้หรือ หมั่นศึกษาค้นคว้าอยู่เสมอ” (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2550: 67 -68) ดังนั้น การที่เด็กได้รับประสบการณ์ตรงจากการทำกิจกรรมการทำเครื่องตีสมุนไพรรส่งผลให้เด็กมีระดับทักษะการสังเกตสูงขึ้นอย่างชัดเจน

1.2 ด้านการจำแนก เด็กปฐมวัยมีระดับทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ด้านการจำแนกก่อนการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับควรปรับปรุง คือ ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.60 คะแนน แต่หลังการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับดีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.26 คะแนน แสดงว่าการจัดกิจกรรมการทำเครื่องตีสมุนไพรรช่วยส่งเสริมทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ในด้านการจำแนกสำหรับเด็กปฐมวัยได้ เพราะลักษณะของกิจกรรมการทำเครื่องตีสมุนไพรรมีการสอดแทรกการเปรียบเทียบ ความ

เหมือน ความแตกต่างของคุณสมบัติต่างๆ เช่น สี รูปร่าง ขนาด กลิ่น รสชาติอยู่เสมอๆ สอดคล้องกับมาร์ติน, เรย์ไนซ์ และสมิท(Martin, Raynice and Schmidt. 2005:13) พบว่า การเริ่มต้นเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของเด็กต้องเริ่มจากการสังเกต และจากจำแนกสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว ตัวอย่างเช่น ในสัปดาห์ที่ 6 น้ำแอปเปิ้ลปั่น ครอบผลไม้แอปเปิ้ลที่มี สีต่าง ๆ มาให้เด็กได้ สังเกต สัมผัส โดยใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กสังเกตเปรียบเทียบความแตกต่างสีและขนาดของ ผลแอปเปิ้ล หลังจากนั้น ให้เด็กลงมือทำน้ำแอปเปิ้ล เด็กบางกลุ่มบอกว่าแอปเปิ้ลต้องปอกเปลือกก่อนจึงทานได้ แต่เด็กบางกลุ่มบอกว่าไม่ต้องปอกเปลือกก็ทานได้ ครูปล่อยให้เด็กแต่ละกลุ่มลงมือทำน้ำแอปเปิ้ลปั่นด้วยตนเองจนเสร็จแล้ว ใช้คำถามถามเด็ก ๆ ว่าน้ำแอปเปิ้ลปั่นที่เด็ก ๆ ทำมีสีเหมือนส่วนใดของแอปเปิ้ล ระหว่างน้ำแอปเปิ้ลปั่นที่ใช้แอปเปิ้ลปอกเปลือกกับไม่ปอกเปลือกต่างกันอย่างไร เพื่อให้เด็กเกิดการสังเกตและเปรียบเทียบน้ำแอปเปิ้ลปั่นที่ตนเองทำกับกลุ่มเพื่อน ซึ่งสอดคล้องกับ ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีการเรียนรู้ของธอร์นไคค์(Thorndike) ที่เน้นเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้แบบลองผิดลองถูกบ้างจะให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้จากวิธีการแก้ปัญหา จดจำในสิ่งที่เรียนรู้ได้ดี และเกิดความภาคภูมิใจในการทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง (ทศนา แชมมณี. 2553: 51) ดังนั้น จากการทำกิจกรรมการทำเครื่องดื่มสมุนไพรส่งผลให้เด็กปฐมวัยมีระดับทักษะการจำแนกสูงขึ้น

1.3 ด้านการวัด เด็กปฐมวัยมีระดับทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ก่อนการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับควรปรับปรุง คือ ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.86 คะแนน แต่หลังการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับดี ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 คะแนน แสดงว่าการจัดกิจกรรมการทำเครื่องดื่มสมุนไพรช่วยส่งเสริมทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ในด้านการวัดได้ เพราะลักษณะของกิจกรรมการทำเครื่องดื่มสมุนไพรเป็นกิจกรรมประกอบอาหาร ส่วนมากเด็กต้องกะประมาณปริมาณส่วนประกอบ และเครื่องปรุงด้วยตนเอง โดยครูสอดแทรกความรู้ในด้านการวัดให้เชื่อมโยงเข้ากับวัสดุ อุปกรณ์ และกรรมวิธีในการทำเครื่องดื่มสมุนไพร ซึ่งเด็กจะได้เรียนรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับอุปกรณ์ทางวิทยาศาสตร์ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อุปกรณ์ที่อยู่ในชีวิตประจำวัน (Bosse, Jacobs and Anderson. 2009: 13) ตัวอย่างเช่น ในสัปดาห์ที่ 1 น้ำอัญชัน เด็กเลือกใช้เหยือกขนาด 200 ml ในการตวงน้ำตาล เนื่องจากกลัวว่าน้ำอัญชันจะไม่หวานจึงเลือกอุปกรณ์ในการตวงที่มีขนาดใหญ่ ทำให้น้ำอัญชันที่ได้ออกมามีรสชาติหวานจัด ครูจึงใช้คำถามเพื่อแนะนำเด็กให้ใช้ภาชนะที่มีขนาดเล็กลงมาและค่อยๆ เติมน้ำตาลลงไปทีละแก้วแล้วชิมก่อน ถ้าไม่หวานจึงค่อยตวงน้ำตาลแล้วใส่ลงไปเพิ่ม ในสัปดาห์ที่ 6 น้ำกระเจี๊ยบ เด็กสามารถกะปริมาณน้ำตาลที่เติมลงไปได้โดยการใช้ประสบการณ์จากการชิมรสน้ำชนิดต่างๆ ที่ผ่านมามาทำให้เด็ก ๆ รู้ว่า น้ำชนิดไหนหวาน เด็ก ๆ จะเติมน้ำตาลน้อยลง ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการทางสติปัญญาของเพียเจท์ (ทศนา แชมมณี. 2553: 65) ที่กล่าวว่า เด็กจะค่อยๆ ซึมซับหรือดูดซึม (assimilation) ประสบการณ์ เรื่องราว และข้อมูลต่างๆ เข้ามาสะสม เก็บไว้เพื่อใช้ประโยชน์ เมื่อได้เรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ๆ สมองจะเริ่มปรับและจัดระบบ (accommodation) เพื่อปรับประสบการณ์เดิมและประสบการณ์ใหม่ให้เข้ากันเป็นระบบที่ตนสามารถเข้าใจได้ เกิดเป็นโครงสร้างทางปัญญาใหม่ขึ้น หากการปรับเป็นไปอย่างผสมผสานกลมกลืนก็จะก่อให้เกิดโครงสร้างทางปัญญาที่มีความสมดุลขึ้น (equilibration)

1.4 ด้านการสื่อความหมายข้อมูล เด็กปฐมวัยมีระดับทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ก่อนการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับควรปรับปรุง คือ ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.93 คะแนน แต่หลังการจัดกิจกรรมเด็กปฐมวัยมีระดับทักษะพื้นฐานอยู่ในระดับดี คือ ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.33 คะแนน แสดงว่าการจัดกิจกรรมการทำเครื่องดื่มสมุนไพรได้เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงกับสิ่งของที่เป็นรูปธรรม โดยมุ่งเน้นให้เด็กได้มีประสบการณ์ตอบ การตั้งคำถาม การแลกเปลี่ยนพูดคุย การพูดแสดงความคิดเห็น และเล่าเรื่องประสบการณ์เดิมจากรูปภาพ สอดคล้องกับฮาร์ชีและบัทเลอร์ (Hachey and Butler. 2009: 43) ซึ่งกล่าวว่า เด็กเรียนรู้ทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์จากปัญหาที่เป็นรูปธรรม และการค้นคว้าโดยเน้นวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ด้วยการลงมือทำ สังเกต สำรวจ เก็บข้อมูล และสื่อความหมาย ตัวอย่างเช่น สัปดาห์ที่ 3 น้ำสับปะรด เป็นการให้เด็กร่วมกันสรุปโดยเด็กจะช่วยกันพูดบรรยายสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้หรือเล่าประสบการณ์เดิม เด็กบางคนยังไม่กล้าพูด ไม่มั่นใจ ไม่ยอมตอบคำถาม เด็กจะเล่าได้เพียงประโยคสั้นๆ แต่เมื่อครูให้คำแนะนำ ตั้งคำถามกระตุ้นให้เด็กตอบครู และเพื่อน ๆ ต้องคอยให้กำลังใจ ให้คำชมเชย เด็กจึงจะมีความมั่นใจ มากขึ้น และกล้าแสดงออกมากขึ้น ดังที่ บลูม (Bloom. 1976: 13) กล่าวว่า การให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียน

การสอน โดยมีการโต้ตอบระหว่างครูกับนักเรียน มีการส่งเสริมการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ

2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการทำเครื่องตีผสมปูนไฟรมีคะแนนทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ก่อนการจัดกิจกรรมเฉลี่ยเป็น 7.40 คะแนน อยู่ในระดับควรปรับปรุง หลังการทดลองเด็กปฐมวัยมีคะแนนทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์เป็น 14.33 คะแนน อยู่ในระดับดี แสดงว่า รูปแบบการจัดกิจกรรมนั้นเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านการใช้สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ของจริง โดยเน้นให้เด็กได้สังเกต จำแนก วัดและสื่อความหมายข้อมูล โดยผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 สอดคล้องมอนเตสเซอร์รี่และเพียเจท์ที่กล่าวว่า ความสามารถทางด้านสมองของเด็กจะดีได้นั้นต้องกระตุ้นโดยการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า คือ การฟัง การดู การชิมรส การดมกลิ่นและการสัมผัสโดยเปิดโอกาสให้เด็กเล่น สำรวจ ทดลอง ตัดสินใจและแก้ปัญหาต่างๆด้วยตนเอง (สิริมา ภิญญอนันตพงษ์. 2553: 81) ซึ่งตามธรรมชาติของเด็กปฐมวัยที่เป็นวัยแห่งการสำรวจค้นคว้า มีความอยากรู้อยากเห็นและสนใจสิ่งแปลกใหม่ในกิจกรรมอยู่แล้ว การได้ลงมือกระทำ จำต้องสัมผัสทำให้เด็กเกิดความเข้าใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิธร รัตนบุตร (2551: 63) พบว่า กิจกรรมที่ส่งเสริมการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้าในการเรียนรู้ ช่วยให้เด็กรู้จักสังเกต เปรียบเทียบ คิดอย่างมีเหตุผล ซึ่งเด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงที่ได้พบเห็นจากสื่อการสอนที่เป็นของจริงจากสถานที่จริง และยังเป็นการฝึกทักษะพื้นฐานของการเรียนรู้เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ เด็กได้ค้นหาคำตอบด้วยตนเองจากสิ่งแวดล้อมรอบตัว โดยมีครูเป็นเพียงผู้ชี้แนะ ช่วยเหลือและสอดแทรกความรู้ทางด้านทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ให้แก่เด็ก

จากที่กล่าวมานั้นแสดงให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมการทำเครื่องตีผสมปูนไฟรมันเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงด้วยการปฏิบัติกับสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ โดยผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 เน้นให้เด็กได้ฝึกทักษะการสังเกต การจำแนก การวัด และการสื่อความหมายข้อมูล โดยครูสอดแทรกความรู้และให้เด็กได้ลงมือกระทำกับสื่อที่เป็นของจริงเพื่อให้เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการทำเครื่องตีผสมปูนไฟรมีทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับที่ดีขึ้น

บรรณานุกรม

- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2550). **อัจฉริยาจารย์การศึกษาปฐมวัย**. กรุงเทพฯ : ศูนย์การพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ทศนา แชมมณี. (2553). **ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศศิธร รัตนบุตร. (2551). **ผลของการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดรูปแบบกิจกรรมสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนที่มีต่อทักษะกระบวนการวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัย**. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม.(การศึกษาปฐมวัย).กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2551). **แนวทางการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ปฐมวัยตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย 2546**.กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. ถ่ายเอกสาร.
- สรวงพร กุลสง. (2553). **เอกสารคำสอน ชุตติวิชา วิทยาศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย**. เพชรบูรณ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ.2555-2559**.กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สูตรไพศาล
- สิริมา ภิญญอนันตพงษ์.(2550). **ECED 901 การวิจัยการศึกษาด้านปฐมวัย**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- _____. (2553). **การวัดและประเมินเด็กแนวใหม่ : เด็กปฐมวัย (ปรับปรุงแก้ไข)**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Bloom, Benjamin S., ed. (1976). **Taxonomy of Education objective, Handbook The Cognitive Domain**. New York: Mckay

Bosse, Sherrie; & Jacobs, Gera and Anderson, Tara Lynn (2009). **Science in the Air. Young Children**. 64(4). 13.

Hachey, Alyse C. and Butler, Deanna L. (2009). **Seeds in the Window, Soil in the Sensory Table Science Education through Gardening and Nature-Based Play**. *Young Children*. 64(4). 43.

Martin, D.J. (2001). **Constructing Early Childhood Science**. New York: Delmer

Martin, D.J., Raynice, J.S., Schmidt, E. (2005). **Process oriented inquiry a constructivist approach to Early Childhood science education: teaching teachers to do science**. *Journal of Elementary Science Education*, 17(2), 13-26.

การวิเคราะห์เปรียบเทียบศักยภาพด้านการจัดการเรียนรู้ระหว่างศักยภาพที่มุ่งหวังและศักยภาพที่เป็นจริงของนิสิตหลักสูตรการศึกษาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

**A Comparative Analysis of Learning Provision Potentials Between Expectation and Actuality
of Teacher Students Majoring Sciences and Mathematics
in Program of Education Srinakharinwirot Univesity**

ศิริรัตน์ ผดุงสมบัติ¹, สกล ตั้งเก้าสกุล¹, กฤษณะ หนูแสง¹

ดร.อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาระดับศักยภาพด้านการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งหวังและที่เป็นจริงของนิสิตหลักสูตรการศึกษาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ 2) เปรียบเทียบศักยภาพด้านการจัดการเรียนรู้ระหว่างศักยภาพที่มุ่งหวังและศักยภาพที่เป็นจริง กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตชั้นปีที่ 3 – 5 ในปีการศึกษา 2555 จำนวน 226 คนโดยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบโควตา เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามประเมินศักยภาพด้านมาตรฐานความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะตามกรอบมาตรฐาน/สมรรถนะครูวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติบรรยายและการวิเคราะห์ค่าที่สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระต่อกัน ผลการวิจัยพบว่า 1) นิสิตมีระดับศักยภาพด้านการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งหวังโดยภาพรวมในระดับมากที่สุด และมีระดับศักยภาพด้านการจัดการเรียนรู้ที่เป็นจริงโดยภาพรวมในระดับมาก 2) นิสิตมีศักยภาพด้านการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งหวังและศักยภาพที่เป็นจริงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ศักยภาพด้านการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งหวังมากกว่าศักยภาพที่เป็นจริงในทุกมาตรฐาน

คำสำคัญ: ศักยภาพด้านการจัดการเรียนรู้ นิสิตหลักสูตรการศึกษาบัณฑิต

Abstract

The objectives of this research were 1) to study expected and actual potential level on learning provision of teacher students majoring in sciences and mathematics in program of education 2) to compare expected and actual potentials on learning provision of teacher students. The samples were 226 3th-5th year teacher students in academic year 2012. The research instrument was a questionnaire in 3 standards; knowledge skills and characteristics based on competencies standard for sciences and mathematics teachers. The data were analyzed by using descriptive statistics and T-test for independent samples. The research results were; 1) teacher students have expected potential on learning provision at the highest level and actual potential on learning provision at the high level, 2) It was different statistically significant between expected and actual potential of teacher students on learning provision in every standards.

Keyword: learning provision potentials, teacher students in program of education

ความเป็นมาของปัญหาการวิจัย

การจัดการเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของมาตรฐานความรู้ในมาตรฐานวิชาชีพครูที่กำหนดขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 มาตรา 49 เพื่อกำหนดมาตรฐาน/สมรรถนะของผู้ที่ต้องการจะประกอบวิชาชีพครู สามารถขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเพื่อใช้เป็นหลักฐานแสดงว่าเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์พร้อมที่จะประกอบวิชาชีพทางการศึกษาได้ ซึ่งสิ่งสำคัญที่ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้

1 นักศึกษาปริญญาตรี สาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2 อาจารย์ที่ปรึกษา ภาควิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

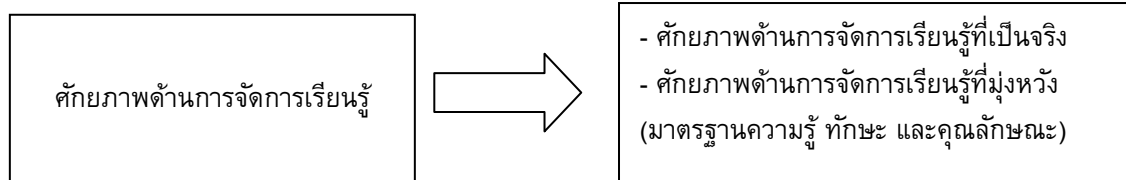
ต้องยึดหลักที่ว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545)

คุณภาพในการจัดการเรียนรู้ของผู้สอนนั้น สามารถสะท้อนได้จากผลการเรียนรู้ หรือผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนได้โดยตรง สำหรับในประเทศไทยได้มีการจัดการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินำขั้นพื้นฐาน ระดับชั้น ป.6 ม.3 และ ม.6 (O – net: Ordinary National Educational Test) และการทดสอบความถนัดทางวิชาชีพและวิชาการ (PAT :Professional and Academic Aptitude Test) เป็นต้น ซึ่งจากผลวิเคราะห์ความสามารถของนักเรียนชั้น ป.6 ม.3 และ ม.6 จากคะแนน O – NET พบว่า นักเรียนชั้น ป.6 ม.3 และ ม.6 ยังต้องการได้รับการพัฒนาความสามารถในรายวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ทุก ๆ ด้าน (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.). 2556) สอดคล้องกับผลการศึกษาแนวโน้มการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ระดับนานาชาติ พ.ศ. 2554 (Trends in International Mathematics and Science Study 2011; TIMSS 2011) ดำเนินการโดย IEA (The International Association for the Evaluation of Educational Achievement) ซึ่งทำการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของครูวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ของประเทศไทย พบว่า ครูที่สอนวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ของประเทศไทยมีพื้นฐานความรู้ไม่ตรงกับวิชาที่สอนสูงกว่าค่าเฉลี่ยของนานาชาติ และมีความมั่นใจในการสอนและความพร้อมในการเตรียมการสอนวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์อยู่ในระดับต่ำกว่านานาชาติเช่นกัน (โครงการวิจัยนานาชาติ TIMSS 2011 สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.). 2555)

ปัญหาดังกล่าวนี้นำให้มีหน่วยงาน/สถาบันที่เกี่ยวข้องข่งพยายามศึกษาและหาแนวทางในการพัฒนาผลการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีพัฒนาการที่ดีขึ้นอย่างเป็นระบบทั้งผลการเรียนรู้ของผู้เรียน คุณภาพในการจัดการเรียนรู้ของครู รวมถึงนิสิต/นักศึกษาครูวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.2551).

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในฐานะของสถาบันผลิตและพัฒนาครูที่มีชื่อเสียงมายาวนาน มีการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต (กศ.บ.) สาขาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ซึ่งเป็นการร่วมมือกันระหว่างคณะศึกษาศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้บัณฑิตได้มีความรู้ และทักษะความเป็นครูอย่างครบถ้วน เพื่อจะทำให้บัณฑิตเป็นครูที่ดี สามารถจัดการเรียนรู้ในรายวิชาเอกของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนและสมรรถนะของตนเองให้ดียิ่งขึ้น มีความภาคภูมิใจในความเป็นครู มีความรู้ประจักษ์นักปราชญ์มีความประพฤติประจักษ์ผู้ทรงศีล (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.2537). จากที่กล่าวมา แนวทางในการพัฒนาผลการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ของผู้เรียนจะต้องทำอย่างเป็นระบบเริ่มตั้งแต่การพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของนิสิต/นักศึกษาครูวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ไปจนถึงพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู เพื่อพัฒนาให้ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนดีมากขึ้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่า ระดับศักยภาพการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งหวังและที่เป็นจริงของนิสิตฯ ซึ่งประกอบด้วย มาตรฐานความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะตามกรอบมาตรฐาน/สมรรถนะครูวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ โดยแต่ละมาตรฐานนั้นมีศักยภาพอยู่ในระดับใดและเมื่อเปรียบเทียบกับกันจะมีความแตกต่างกันอย่างไร เพื่อให้ได้สารสนเทศเกี่ยวกับศักยภาพด้านการจัดการเรียนรู้ของนิสิต ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการวางนโยบาย และกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการเรียนรู้ ตามวิธีการ/แนวทางที่เหมาะสมกับสภาพปัญหาและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับศักยภาพด้านการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งหวังและที่เป็นจริงของนิสิต หลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์
2. เพื่อเปรียบเทียบศักยภาพด้านการจัดการเรียนรู้ระหว่างศักยภาพที่มุ่งหวังและศักยภาพที่เป็นจริงของนิสิต หลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ นิสิตชั้นปีที่ 3 – 5 คณะวิทยาศาสตร์ ปีการศึกษา 2555 แบ่งออกเป็น 5 สาขาวิชา ประกอบด้วย สาขาวิชาคณิตศาสตร์ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์-ชีววิทยา สาขาวิชาวิทยาศาสตร์-เคมี สาขา วิชาวิทยาศาสตร์-ฟิสิกส์ และสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป จำนวนทั้งสิ้น 535 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 226 คน จากตารางของ (Krejcie & Morgan Krejcie, R. V.; & Morgan, D. W. 1970). และใช้การเลือก กลุ่มตัวอย่างแบบ โควตา

ตัวแปรที่ศึกษา คือ ศักยภาพด้านการจัดการเรียนรู้ของนิสิต

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเพื่อประเมินศักยภาพด้านการจัดการเรียนรู้ผ่านมุมมองของนิสิต แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ (1) ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม (2) ศักยภาพด้านการจัดการเรียนรู้ผ่านมุมมองของนิสิต มีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ โดยใช้รูปแบบการตอบสนองคู่ (dual- response format) จำนวน 39 ข้อ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น .96

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนิสิตจำนวน 200 ชุด ด้วยตนเองระหว่างวันที่ 17 – 21 มกราคม พ.ศ. 2556 และสร้างแบบสอบถามในระบบออนไลน์ โดยมีการตอบกลับจำนวน 167 ชุด รวมกับข้อมูลในแบบสอบถามออนไลน์ 58 ชุด รวม 225 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 99

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้สถิติบรรยายและวิเคราะห์ค่าที่สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระต่อกัน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

(1) การศึกษาระดับศักยภาพด้านการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งหวังและที่เป็นจริงของนิสิต

ศักยภาพที่มุ่งหวัง (1) มาตรฐานความรู้ ($M = 4.50$, $SD = .535$) อยู่ในระดับ มากที่สุด (2) มาตรฐานทักษะ ($M = 4.55$, $SD = .526$) อยู่ในระดับ มากที่สุด (3) มาตรฐานคุณลักษณะ ($M = 4.67$, $SD = .522$) อยู่ในระดับ มากที่สุด **ศักยภาพที่เป็นจริง**(1) มาตรฐานความรู้ ($M = 3.31$, $SD = .535$) อยู่ในระดับ ปานกลาง (2) มาตรฐานทักษะ ($M = 3.33$, $SD = .590$) อยู่ในระดับ ปานกลาง (3) มาตรฐานคุณลักษณะ ($M = 3.65$, $SD = .694$) อยู่ในระดับ มาก

(2) การเปรียบเทียบศักยภาพด้านการจัดการเรียนรู้ระหว่างศักยภาพที่มุ่งหวังและศักยภาพที่เป็นจริงของนิสิต ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยในศักยภาพการจัดการเรียนรู้ของนิสิต ระหว่างศักยภาพที่มุ่งหวังและศักยภาพที่เป็นจริง พบว่า ทุกมาตรฐานมีศักยภาพการจัดการเรียนรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งมีรายละเอียดดังตารางที่ 1 และ 2

ตาราง1 ผลการเปรียบเทียบศักยภาพที่มุ่งหวังและศักยภาพที่เป็นจริงจำแนกตามมาตรฐาน

มาตรฐาน	ศักยภาพด้านการจัดการเรียนรู้						t	p
	ศักยภาพที่มุ่งหวัง			ศักยภาพที่เป็นจริง				
	M	S.D.	ระดับ คุณภาพ	M	S.D.	ระดับ คุณภาพ		
ความรู้	4.50	.535	มากที่สุด	3.31	.535	ปานกลาง	-25.104*	.000
ทักษะ	4.55	.526	มากที่สุด	3.33	.590	ปานกลาง	-24.004*	.000
คุณลักษณะ	4.67	.522	มากที่สุด	3.65	.694	มาก	-19.222*	.000
รวม	4.57	.494	มากที่สุด	3.42	.535	มาก	-24.630*	.000

หมายเหตุ : * $p < .05$

ตาราง2 ผลการเปรียบเทียบศักยภาพที่มุ่งหวังและศักยภาพที่เป็นจริงจำแนกรายข้อ

ข้อ	ข้อความ	ศักยภาพด้านการจัดการเรียนรู้				t	p
		ศักยภาพที่มุ่งหวัง		ศักยภาพที่เป็นจริง			
		M	S.D.	M	S.D.		
1	นิสิตมีความรู้เรื่องการบูรณาการเนื้อหาในกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์/คณิตศาสตร์	4.49	.649	3.28	.679	-20.432*	.000
2	นิสิตมีความรู้เรื่องการใช้ การผลิตและการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์/คณิตศาสตร์	4.50	.683	3.35	.806	-18.695*	.000
3	นิสิตมีความรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์/คณิตศาสตร์แบบยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.58	.644	3.36	.819	-19.291*	.000
4	นิสิตมีความรู้ความเข้าใจเรื่องคุณภาพและมาตรฐาน การจัดการศึกษาวิชาวิทยาศาสตร์/คณิตศาสตร์	4.44	.700	3.24	.782	-22.083*	.000
5	นิสิตมีความรู้เรื่องการประเมินผลการเรียนรู้ในวิชา วิทยาศาสตร์/คณิตศาสตร์	4.54	.605	3.02	.775	-20.635*	.000
6	นิสิตมีความรู้ในการสร้างและพัฒนาหลักสูตรในวิชา วิทยาศาสตร์/คณิตศาสตร์	4.49	.689	3.28	.754	-22.839*	.000
7	นิสิตมีความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามศักยภาพของผู้เรียน	4.53	.662	3.19	.776	-20.823*	.000
8	นิสิตมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนและการ จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการระหว่างวิชาวิทยาศาสตร์/ คณิตศาสตร์กับวิชาอื่น ๆ	4.46	.689	3.37	.769	-19.938*	.000
9	นิสิตมีความรู้ความเข้าใจในทักษะและกระบวนการทาง วิทยาศาสตร์/คณิตศาสตร์	4.54	.655	3.34	.746	-18.790*	.000
10	นิสิตมีความรู้ความเข้าใจใน การสืบเสาะหาความรู้ การแก้ปัญหาและใช้การสำรวจตรวจสอบเป็นวิธีการใน การศึกษาวิชาวิทยาศาสตร์/คณิตศาสตร์	4.46	.701	3.48	.820	-18.086*	.000

ตาราง 2 (ต่อ) ผลการเปรียบเทียบศักยภาพที่มุ่งหวังและศักยภาพที่เป็นจริงจำแนกรายข้อ

ข้อ	ข้อความ	ศักยภาพด้านการจัดการเรียนรู้				t	p
		ศักยภาพที่มุ่งหวัง		ศักยภาพที่เป็นจริง			
		M	S.D.	M	S.D.		
11	นิสิตมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมในการใช้องค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์/คณิตศาสตร์อย่างสร้างสรรค์	4.54	.668	3.32	.822	-16.795*	.11
12	นิสิตมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานของห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์/คณิตศาสตร์	4.52	.689	3.43	.806	-18.393*	.000
13	นิสิตมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์/คณิตศาสตร์	4.45	.668	3.38	.777	-15.374*	.000
14	นิสิตมีความรู้ความเข้าใจในเทคนิคการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนากระบวนการคิด	4.53	.662	3.45	.917	-18.165*	.000
15	นิสิตมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารในการจัดการเรียนรู้	4.52	.663	3.30	.587	-15.366*	.000
16	นิสิตมีทักษะการวางแผน เตรียมการและจัดโอกาสในการศึกษาให้ผู้เรียน	4.47	.662	3.33	.785	-17.783*	.000
17	นิสิตมีทักษะและเทคนิคการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนากระบวนการคิด	4.51	.635	3.34	.723	-19.295*	.000
18	นิสิตมีทักษะการจัดกิจกรรมและบรรยากาศของห้องเรียนสถานศึกษาให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์/คณิตศาสตร์	4.55	.633	3.39	.725	-19.113*	.000
19	นิสิตมีทักษะในการจัดสถานการณ์หรือปัญหาที่กระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิด	4.53	.642	3.30	.736	-20.170*	.000
20	นิสิตมีทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามศักยภาพของผู้เรียน	4.53	.662	3.29	.803	-18.456*	.000
21	นิสิตมีทักษะการผลิตและการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์/คณิตศาสตร์	4.54	.675	3.25	.811	-20.233*	.000
22	นิสิตมีทักษะในด้านการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์/คณิตศาสตร์แบบยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.56	.625	3.33	.798	-18.783*	.000
23	นิสิตมีทักษะการประเมินผลการเรียนรู้ในวิชาวิทยาศาสตร์/คณิตศาสตร์	4.56	.625	3.33	.774	-19.834*	.000
24	นิสิตมีทักษะในการสร้างและพัฒนาหลักสูตรในวิชาวิทยาศาสตร์/คณิตศาสตร์	4.51	.670	3.18	.846	-19.747*	.000
25	นิสิตมีทักษะในการจัดการเกี่ยวกับการวางแผนและการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการระหว่างวิชาวิทยาศาสตร์/คณิตศาสตร์กับวิชาอื่น ๆ	4.57	.631	3.25	.774	-20.295*	.000

ตาราง 2 (ต่อ) ผลการเปรียบเทียบศักยภาพที่มุ่งหวังและศักยภาพที่เป็นจริงจำแนกรายข้อ

ข้อ	ข้อความ	ศักยภาพด้านการจัดการเรียนรู้				t	p
		ศักยภาพที่มุ่งหวัง		ศักยภาพที่เป็นจริง			
		M	S.D.	M	S.D.		
26	นิสิตมีทักษะและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์/คณิตศาสตร์	4.58	.651	3.46	.739	-17.864*	.000
27	นิสิตมีทักษะในด้าน การสืบเสาะหาความรู้ การแก้ปัญหาและใช้การสำรวจตรวจสอบเป็นวิธีการในการศึกษาวิชาวิทยาศาสตร์/คณิตศาสตร์	4.52	.656	3.45	.785	-17.367*	.000
28	นิสิตมีทักษะในการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมในการใช้องค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์/คณิตศาสตร์อย่างสร้างสรรค์	4.58	.608	3.48	.792	-19.207*	.000
29	นิสิตมีทักษะเกี่ยวกับการจัดการในด้านมาตรฐานของห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์/คณิตศาสตร์	4.53	.635	3.31	.770	-19.915*	.000
30	นิสิตมีทักษะในการจัดกิจกรรมปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์/คณิตศาสตร์	4.58	.608	3.28	.778	-20.952*	.000
31	นิสิตมีทักษะและเทคนิคการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนากระบวนการคิด	4.59	.599	3.33	.781	-20.800*	.000
32	นิสิตมีทักษะในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารในการจัดการเรียนรู้	4.59	.628	3.36	.824	-19.718*	.000
33	นิสิตมีคุณลักษณะที่สอดคล้องกับจรรยาบรรณวิชาชีพครู	4.67	.632	3.64	.808	-16.600*	.000
34	นิสิตเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม ประพฤติตนเหมาะสม	4.70	.611	3.73	.809	-15.327*	.000
35	นิสิตเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาการศึกษา พัฒนาการเรียนการสอน	4.67	.606	3.59	.815	-17.277*	.000
36	นิสิตเป็นผู้ที่มีความใฝ่รู้ใฝ่เรียน มุ่งมั่นในการพัฒนาตนเอง	4.71	.578	3.57	.828	-18.620*	.000
37	นิสิตเป็นผู้ที่รู้จักการยอมรับการเปลี่ยนแปลง ทันโลกทันเหตุการณ์	4.63	.616	3.65	.881	-14.976*	.000
38	นิสิตมีการนำวิทยาศาสตร์/คณิตศาสตร์ มาใช้อย่างมีคุณธรรมโดยคำนึงถึงจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม	4.66	.561	3.64	.846	-15.930*	.000
39	นิสิตเห็นความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ในการใช้วิทยาศาสตร์/คณิตศาสตร์ อย่างสร้างสรรค์	4.67	.605	3.71	.852	-15.115*	.000

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1) นิสิตมีระดับศักยภาพด้านการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งหวังโดยภาพรวมในระดับมากที่สุด และมีระดับศักยภาพด้านการจัดการเรียนรู้ที่เป็นจริงโดยภาพรวมในระดับมาก

2) นิสิตมีศักยภาพด้านการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งหวังและศักยภาพที่เป็นจริงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ศักยภาพด้านการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งหวังมากกว่าศักยภาพที่เป็นจริงในทุกมาตรฐาน ซึ่งผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า 1) ระดับศักยภาพทั้งที่มุ่งหวังและที่เป็นจริงมีความสอดคล้องกัน ในเชิงการวัดประเมินผลการเรียนรู้ทั้ง พุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย 2) การที่ศักยภาพที่มุ่งหวังของนิสิตอยู่ในระดับมากที่สุดนั้น อาจเกิดจากปัจจัยหลายอย่าง เช่น ความคาดหวังทางสังคม ความคาดหวังของนิสิตเกี่ยวกับชื่อเสียงของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ความไม่เรียนไฝ่รู้ของนิสิตในการพัฒนาศักยภาพของตนเองเปรียบเสมือนน้ำที่ไม่เต็มแก้วซึ่งสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กล่าวคือ ไฝ่เรียนรู้อย่างตลอดชีวิต 3) การที่ศักยภาพที่เป็นจริงของนิสิตอยู่ในระดับมากและการที่ศักยภาพที่มุ่งหวังและศักยภาพที่เป็นจริงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 นั้น อาจเกิดจากการประเมินตนเองของนิสิตเกี่ยวกับศักยภาพที่เป็นจริงของตนเองในลักษณะการไม่กล้าประเมินตนเองสูง ไม่มั่นใจในศักยภาพที่เป็นจริงของตนเอง หรืออาจเพราะกระบวนการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการเรียนรู้นั้นยังไม่ตอบสนองกับความต้องการในการเรียนรู้ของนิสิตเองจึงทำให้รู้สึกว่าคุณภาพที่เป็นจริงของตนเองยังไม่มากเพียงพอ

ข้อเสนอแนะของการวิจัย

อาจารย์ผู้สอน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ของนิสิต วิชา ศษ. 331 วิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการ วิชา ศษ. 291, 391 และ 491 การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ระหว่างเรียน วิชา ศษ. 471 บูรณาการวิธีวิทยาสำหรับครุคณิตศาสตร์ และวิชา วทศ 431 บูรณาการวิธีวิทยาสำหรับครุคณิตศาสตร์ ควรศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาเหล่านี้ว่า สอดคล้องกับบริบท/ความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของนิสิตหรือไม่ รูปแบบและวิธีการเรียนการสอนควรเป็นไปในแบบไหน ที่เหมาะสม มีจุดแข็งจุดอ่อนใดบ้างที่ส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการเรียนรู้ของนิสิต ศักยภาพด้านการจัดการเรียนรู้ในประเด็นใดที่ควรที่จะพัฒนาเป็นลำดับแรก ขั้นตอน/วิธีการในการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการเรียนรู้ของนิสิต

บรรณานุกรม

- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2549). **คู่มือการดำเนินงานรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาเพื่อการประกอบวิชาชีพ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ สกสค.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545**. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.). (2556). **สรุปผลวิเคราะห์ความสามารถของนักเรียนชั้น ป.6, ม.3, ม.6 จากคะแนน O-NET**. สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2556, http://www.niets.or.th/index.php/research_th/view/8
- โครงการวิจัยนานาชาติ TIMSS 2011 สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.). (2555). **การศึกษานโยบายการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ระดับนานาชาติ พ.ศ. 2554**. สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2556, จาก http://www.ipst.ac.th/files/NEWS_%20TIMSS2011.pdf
- Krejcie, R. V.; & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. **Psychological measurement**. 30(3): 608. สืบค้นเมื่อ 2 มิถุนายน 2556, จาก <http://opa.uprrp.edu/InvInsDocs/KrejcieandMorgan.pdf>
- คณะศึกษาศาสตร์. (2553). **มคอ.2 หลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2553)**. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

**การศึกษาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัด
ประสบการณ์การประกอบอาหารที่บ้านอีสาน
A Study of Basic Mathematics Skills of Young Children
Through E-San Thai Cooking Activities**

กุหลาบ ภูมาก¹, รองศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังที่ได้รับการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารที่บ้านอีสาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเด็กปฐมวัยอายุระหว่าง 5 - 6 ปีซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 โรงเรียนโสภณวิทยาคาร ตำบลหนองแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 5 จำนวน 20 คน ซึ่งได้มาโดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง(Purposive Sample)ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการทดลองด้วยตนเองใช้เวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์ 3 วัน ๆ ละ 1 ครั้ง ๆ ละ 50 นาทีรวมทั้งสิ้น 24 ครั้ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือแผนการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารที่บ้านอีสานและแบบทดสอบเชิงปฏิบัติทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมกับจุดประสงค์ (IOC) อยู่ระหว่าง 0.71-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.73 การวิจัยครั้งนี้ใช้แผนการวิจัยแบบ One - Group Pretest- Posttest Design สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ t - test for Dependent Sample. ผลการวิจัยพบว่า หลังการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารที่บ้านอีสานระดับ ทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยในภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 27.10$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการสังเกตเปรียบเทียบ ($\bar{X} = 5.85$) ด้านการจัดหมวดหมู่ ($\bar{X} = 6.05$) ด้านการเรียงลำดับ ($\bar{X} = 5.65$) และด้านการรู้ค่าจำนวน ($\bar{X} = 6.25$) อยู่ในระดับ ดี และเมื่อเปรียบเทียบระดับทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยในภาพรวมและรายด้านมีค่าสูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารที่บ้านอีสานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์, การจัดประสบการณ์การประกอบอาหารที่บ้านอีสาน

Abstract

The purpose of this research was to compare the basic mathematics skills of young children before and after the use of E-San Thai cooking activities. The sample used in the study was 20 young children aged 5-6 years of second year kindergarten in the first semester of 2013 academic year at Soktenwitthayakhom School, Nong Daeng Sub-District, Si Chomphu District, Khonkaen Province, under Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 5 selected by using purposive sampling. The 24 experiments were carried out within 8 weeks, 3 days a week and 50 minutes per day. The research instruments were plans for E-San Thai cooking activities and a performance test of basic mathematics skills of young children. For the test, its index of behavior-objective congruence (IOC) was between 0.71-1.00 and its reliability was at 0.73. The research followed one-group pretest-posttest design. The data were analyzed by using dependent sample t-test. The research results revealed that, after the use of E-San Thai cooking activities, the basic mathematics skills of young children in general were at the good level ($\bar{X} = 27.10$). When considering in individual areas, it was found that their skills were at the good level in the areas of observing and comparing ($\bar{X} = 5.85$), classifying ($\bar{X} = 6.05$), ordering ($\bar{X} = 5.65$), and knowing numbers ($\bar{X} = 6.25$). When comparing the levels of

1 นิสิตปริญญาโทสาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2 ที่ปรึกษาปริญญาโท สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

basic mathematics skills of young children in general and in individual areas, their skills were higher than those of before the use of E-San Thai cooking activities with statistical significance at the level of .01.

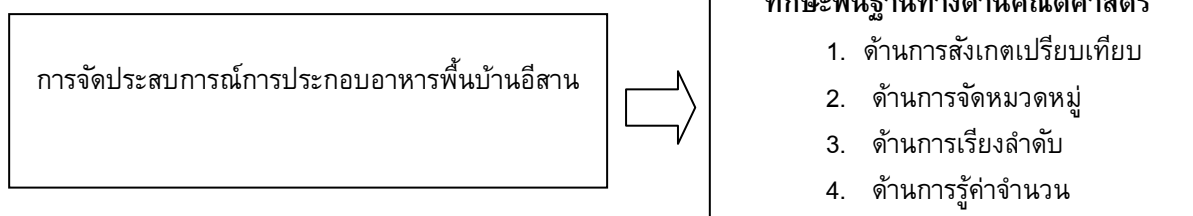
Keyword: Basic Mathematics Skills, E-San Thai Cooking Activities, young children

ความเป็นมาของปัญหาการวิจัย

เด็กปฐมวัยเป็นวัยเริ่มต้นแห่งการเรียนรู้ เป็นทรัพยากรที่สำคัญและมีคุณค่าในการพัฒนาประเทศ ซึ่งการพัฒนาในวัยเด็กจะเป็นพื้นฐานอันมั่นคงต่อไปในอนาคต เพราะพัฒนาการทุกด้านของเด็กในวัยนี้จะเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นพื้นฐานในการวางรากฐานของการพัฒนาทุกด้าน โดยเฉพาะพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กจะพัฒนาได้ขึ้นอยู่กับสิ่งที่เด็กได้มีโอกาสปฏิบัติสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมได้มีโอกาสใช้ประสาทสัมผัสในการรับรู้สิ่งต่างๆ การจัดสิ่งแวดล้อมและการจัดประสบการณ์จึงเป็นสิ่งสำคัญต่อพัฒนาการทางสติปัญญา (คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2536: 5; อ้างอิงจาก Bloom. 1964: 209, 225; Piaget. n.d.) ซึ่งสอดคล้อง เยาวพา เดชะคุปต์ (2542: คำนำ) กล่าวว่า การจัดการศึกษาควรเริ่มต้นในช่วงปฐมวัย โดยเฉพาะในช่วง 3 ปีแรกถ้าเด็กได้รับการพัฒนาและได้รับการกระตุ้นด้วยวิธีการที่ถูกต้องจะช่วยพัฒนาเซลล์สมองซึ่งล้วนส่งผลต่อปัญญาความฉลาดและการคิดของเด็ก และสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543: 16) เด็กในช่วงอายุ 0 – 6 ปี สมองจะเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะในช่วง 3 ปีแรกถ้าเด็กได้รับการพัฒนาและได้รับการกระตุ้นด้วยวิธีการที่ถูกต้อง จะช่วยพัฒนาเซลล์สมองซึ่งล้วนส่งผลต่อปัญญาความฉลาดและการคิดของเด็ก พัฒนาการทางความคิดและสติปัญญาจะเกิดขึ้นจากการเรียนรู้และขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ (นิตยาประพฤติกิจ. 2537: 241) โดยเฉพาะพัฒนาการทางสติปัญญาเด็กจะเกิดการเรียนรู้มากที่สุดซึ่งทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์เป็นทักษะที่ช่วยส่งเสริมและกระตุ้นให้เกิดความคิดอันเป็นรากฐานของการพัฒนาสติปัญญา(มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2532: 616) ในชีวิตประจำวันของเด็กวัยก่อนประถมศึกษาจะต้องเกี่ยวข้องกับคณิตศาสตร์อยู่ตลอดเวลา นับตั้งแต่ตื่นนอนในตอนเช้าเด็กรู้จักคำว่า “เช้า” ซึ่งเป็นคำบอกช่วงเวลาเมื่อจะแปร่งฟันเด็กต้องใช้การสังเกตเพื่อจำแนกให้ได้ว่าแปร่งสีฟันอันไหนเป็นของตนเด็กต้องสังเกตและจดจำตำแหน่งของสิ่งของที่ต้องใช้อยู่เป็นประจำจะเห็นว่าชีวิตเราเกี่ยวข้องกับคณิตศาสตร์มากมายเริ่มตั้งแต่เลขที่บ้าน เบอร์โทรศัพท์หรือแม้แต่การพูดคุยของเด็กที่เราได้ยินก็จะมี การเปรียบเทียบการวัดการจัดประเภทและตัวเลข (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2547: 157) การฝึกให้เด็กเกิดทักษะพื้นฐานในการเรียนรู้คณิตศาสตร์จะทำให้เด็กรู้จักคิดเป็นแก้ปัญหาเป็นรู้จักการค้นคว้าหาคำตอบด้วยตนเองสามารถแก้ปัญหาต่างๆในการดำรงชีวิตเพราะความสามารถทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์เปรียบเสมือนบันไดขั้นต้นที่จะช่วยเตรียมความพร้อมที่จะก้าวไปสู่ประสบการณ์พื้นฐานทางคณิตศาสตร์ในระดับสูงต่อไป (สิริมาภิญาญอนันตพงษ์. 2545: 8) ในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งจึงต้องคำนึงถึงการพัฒนาเด็กและในการจัดกิจกรรมนั้นๆ ก็ไม่ได้หมายความว่าเด็กทุกคนจะสามารถพัฒนาเหมือนกันหมดทุกคนโดยเฉพาะการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยที่ไม่ได้มุ่งเน้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้เชิงเนื้อหาเป็นสำคัญแต่เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้พัฒนาเครื่องมือหรือทักษะการเรียนรู้ที่เด็กจะต้องใช้ต่อไป ซึ่งบุญเยี่ยม จิตรดอน (2526: 46) กล่าวว่า กิจกรรมการประกอบอาหารเป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่สามารถจัดเพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ได้ เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือทดลองและปฏิบัติการด้วยตนเองจากของจริง โดยใช้ประสาทสัมผัสในการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้เด็กได้สังเกต และสัมผัสวัสดุอุปกรณ์ที่มีลักษณะแตกต่างกันในเรื่องของรูปร่าง รูปทรง ขนาด พื้นผิว ลักษณะ ฯลฯ จากการมีประสบการณ์กับสื่อที่เป็นวัสดุธรรมชาติที่อยู่รอบตัว และมีอยู่ในท้องถิ่นที่เด็กอาศัยอยู่ (รัตนา ยะอนันต์. 2550: 2) การจัดประสบการณ์การประกอบอาหารที่บ้านอีสาน เป็นอีกกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยเกิดทักษะการเรียนรู้ และการลงมือปฏิบัติกิจกรรมจากสื่อที่เป็นของจริง จากการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า ผ่านสื่อ และวัสดุอุปกรณ์ที่เป็นวัสดุธรรมชาติที่มีในท้องถิ่นของเด็กอาศัยอยู่ โดยใช้ทักษะพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์ ในการสังเกต เปรียบเทียบ เรียงลำดับ จัดหมวดหมู่ ตัวเลข รู้ค่าจำนวน ในการประกอบอาหารโดยถ่ายทอดเรื่องราวการประกอบอาหารตามวิถีชีวิตจากคนรุ่นก่อนสู่คนรุ่นหลัง (ประมวล พิมพ์เสน. 2551: 3) ซึ่งจะทำให้เด็กเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน เกิดการเรียนรู้อย่างเป็นธรรมชาติ ภายใต้วินัยธรรมชาติและอาหารในท้องถิ่นที่เด็กอาศัยอยู่ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจ ที่จะใช้การจัดประสบการณ์การประกอบอาหารที่บ้านอีสาน เพราะเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือทดลองและปฏิบัติการ

ด้วยตนเองจากสื่อของจริงที่มีในท้องถิ่น ประหยัดและง่ายต่อการเรียนรู้ และเป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวเด็ก มีในชีวิตประจำวันภายใต้บริบทที่เด็กอาศัยอยู่ โดยใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้าในการเรียนรู้ให้เด็กได้สำรวจ ค้นคว้า ทดลอง สังเกต หยิบ จับ ตัดสินใจและคิดแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล ในการกระทำสิ่งต่างๆ ที่ตนพอใจอย่างเต็มที่ และมีอิสระในการเรียนรู้ นอกจากนี้อาหารในท้องถิ่นยังมีเอกลักษณ์ประจำตัว นิยมนำพืชผักพื้นบ้านปลอดสารพิษมาประกอบอาหาร ปลอดภัยมีคุณค่าทางโภชนาการ และยังมีสรรพคุณทางยา สมุนไพร มีเส้นใยอาหารอันมีคุณค่า เอกลักษณ์ของชุมชนคนในท้องถิ่นอันเป็นรากฐานสำคัญของเด็กปฐมวัยที่จะเกิดทักษะพื้นฐานในการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทักษะทางด้านอื่นๆต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย ก่อน และหลังการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารพื้นบ้านอีสาน
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย ก่อน และหลังการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารพื้นบ้านอีสาน โดยรวมและรายด้าน คือด้านการสังเกตเปรียบเทียบ ด้านการจัดหมวดหมู่ ด้านการเรียงลำดับ ด้านการรู้ค่าจำนวน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเด็กปฐมวัยชาย-หญิง อายุระหว่าง 5 - 6 ปีซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 โรงเรียนโสภณเดโชวิทยาคม ตำบลหนองแดง จังหวัดขอนแก่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 5 จำนวน 20 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเด็กปฐมวัยชาย-หญิง อายุระหว่าง 5 - 6 ปีซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 โรงเรียนโสภณเดโชวิทยาคม ตำบลหนองแดง จังหวัดขอนแก่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 5 จำนวน 20 คนโดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sample) เพื่อเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัย ใช้เวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 50 นาที รวม 24 ครั้ง

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้น คือ การจัดประสบการณ์การประกอบอาหารพื้นบ้านอีสาน
2. ตัวแปรตาม คือ ทักษะพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ
 - 2.1 ด้านการสังเกตเปรียบเทียบ
 - 2.2 ด้านการจัดหมวดหมู่
 - 2.3 ด้านการเรียงลำดับ
 - 2.4 ด้านการรู้ค่าจำนวน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารที่บ้านอีสาน เป็นการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารที่บ้านอีสาน ได้แก่ อาหารประเภทต้ม เช่น ต้มมะละกอ ต้มถั่วฝักยาว ต้มมะม่วง อาหารประเภทลวก เช่น ลวกหมู ลวกไก่ ลวกปลา อาหารประเภทหมก เช่น หมกหน่อไม้ใส่หมู หมกไก่ใส่หัวปลี ในการจัดประสบการณ์ มี 3 ขั้นตอน คือ ขั้นนำเป็นการนำเข้าสู่กิจกรรมการประกอบอาหารที่บ้านอีสานด้วยการร้องเพลง ท่องคำคล้องจอง ปริศนาคำทาย เพื่อกระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจ ขั้นดำเนินกิจกรรม เป็นขั้นตอนการแนะนำเกี่ยวกับลักษณะของอาหารส่วนประกอบวัตถุดิบ สาธิตและแบ่งกลุ่มให้เด็กได้เข้ากลุ่มทำกิจกรรมด้วยตนเอง ภายในกลุ่มมีการแบ่งหน้าที่กัน ทำ เมื่อทุกกลุ่มทำกิจกรรมเสร็จเก็บสถานที่ให้เรียบร้อย โดยครูคอยดูห่างๆ และแนะนำกระตุ้นให้เด็กเกิดทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ ผ่านสื่อของจริงด้วยประสาทสัมผัสทั้งห้า ในการสังเกต การเปรียบเทียบ การจัดหมวดหมู่ การเรียงลำดับและรู้ค่าจำนวน ขั้นสรุปเด็กสื่อความหมาย หรือเล่าเรื่องราว เกี่ยวกับวัตถุดิบ วัสดุ ลักษณะรูปร่าง ลำดับขั้นตอนการทำอาหารอีสานด้วยการวาดภาพ ถ่ายทอดเรื่องราวในการทำกิจกรรม

2. แบบทดสอบเชิงปฏิบัติทักษะพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยเป็นแบบทดสอบเชิงปฏิบัติทักษะจริง มีเนื้อหาที่ครอบคลุมทักษะพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์ทั้ง 4 ด้าน แบ่งแบบทดสอบออกเป็น 4 ชุด ชุดละ 7 ข้อ ดังนี้ ชุดที่ 1 การสังเกตเปรียบเทียบ ชุดที่ 2 การจัดหมวดหมู่ ชุดที่ 3 การเรียงลำดับ ชุดที่ 4 การรู้ค่าจำนวน เกณฑ์การให้คะแนนแบบ 0-1 คือ ตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิดหรือไม่ตอบให้ 0 คะแนน โดยหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบทดสอบทักษะพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์ นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ที่มีประสบการณ์ทางด้านการศึกษาปฐมวัยและด้านการวัดประเมินผลทางการศึกษา พิจารณาลงความเห็นได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าระหว่าง 0.71 – 1.00 ค่าความยาก (P) โดยใช้เกณฑ์การพิจารณาระหว่าง .20 - .80 และค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ .20 ขึ้นไป ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับโดยใช้สูตร KR-20 ของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน (Kuder - Richardson) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับเท่ากับ .73

การดำเนินการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 เป็นเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 50 นาทีรวมทั้งสิ้น 24 แผน ในช่วงกิจกรรมเสริมประสบการณ์โดยผู้วิจัยทำการทดสอบทักษะพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย (Pretest) ก่อนการทดลองจากนั้นนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ และเก็บคะแนนไว้จากนั้นผู้วิจัยทำการทดลองการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารที่บ้านอีสาน ในช่วงกิจกรรมเสริมประสบการณ์ตามวัน และเวลาที่กำหนด เมื่อดำเนินการทดลองครบ 8 สัปดาห์ทำการทดสอบทักษะพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์ ของเด็กปฐมวัย ซึ่งใช้แบบทดสอบชุดเดียวกัน กับที่ใช้ในการทดสอบก่อนการทดลอง แล้วนำมาตรวจให้คะแนน ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการทดสอบ ก่อนและการทดลอง ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน

ประเภทของงานวิจัย คือ แบบแผนการวิจัยแบบ One-Group Pretest Posttest Design (สิริมา ภิญญอนันตพงษ์. 2550: 15)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำคะแนนที่ได้จากการทดสอบทักษะพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย ก่อน และหลังทำการทดลอง มาหาค่าเฉลี่ย และนำค่าเฉลี่ยมาเปรียบเทียบกันโดยใช้สถิติ t-test Dependent Sample

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตาราง 1 ค่าสถิติแสดงระดับทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารที่บ้านอีสาน

ทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์	n	k	ก่อนการทดลอง			หลังการทดลอง		
			\bar{X}	S	ระดับ	\bar{X}	S	ระดับ
ด้านการสังเกตเปรียบเทียบ	20	7	3.85	0.59	ปานกลาง	5.85	0.37	ดี
ด้านการจัดหมวดหมู่	20	7	3.80	0.52	ปานกลาง	6.05	0.22	ดี
ด้านการเรียงลำดับ	20	7	3.70	0.57	ปานกลาง	5.65	0.75	ดี
ด้านการรู้ค่าจำนวน	20	7	3.70	0.57	ปานกลาง	6.25	0.55	ดี
รวม	20	28	15.05	2.25	ปานกลาง	27.10	1.32	ดี

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 1 พบว่า เมื่อพิจารณาในภาพรวมพบว่า ระดับทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ก่อนได้รับการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารที่บ้านอีสานของเด็กปฐมวัยโดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X} = 15.05$) และเมื่อแยกเป็นรายด้านพบว่า ก่อนได้รับการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารที่บ้านอีสานของเด็กปฐมวัย มีระดับทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ในทุกด้านอยู่ในระดับ ปานกลาง คือ ด้านการสังเกตเปรียบเทียบ ($\bar{X} = 3.85$) ด้านการจัดหมวดหมู่ ($\bar{X} = 3.80$) ด้านการเรียงลำดับ ($\bar{X} = 3.70$) ด้านการรู้ค่าจำนวน ($\bar{X} = 3.70$) ภายหลังจากได้รับการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารที่บ้านอีสานของเด็กปฐมวัย มีระดับทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ โดยรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 27.10$) และเมื่อแยกเป็นรายด้านพบว่า หลังได้รับการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารที่บ้านอีสานของเด็กปฐมวัย มีระดับทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ในทุกด้านอยู่ในระดับ ดี คือ ด้านการสังเกตเปรียบเทียบ ($\bar{X} = 5.85$) ด้านการจัดหมวดหมู่ ($\bar{X} = 6.05$) ด้านการเรียงลำดับ ($\bar{X} = 5.65$) ด้านการรู้ค่าจำนวน ($\bar{X} = 6.25$)

ตาราง 2 การเปรียบเทียบทักษะพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารที่บ้านอีสาน โดยรวมและแยกเป็นรายด้าน

ทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์	K	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		\bar{X}_{Diff}	t	p
		\bar{X}	S	\bar{X}	S			
ด้านการสังเกตเปรียบเทียบ	7	3.85	0.59	5.85	0.37	2	13.79**	0.00
ด้านการจัดหมวดหมู่	7	3.80	0.52	6.05	0.22	2.25	18.30**	0.00
ด้านการเรียงลำดับ	7	3.70	0.57	5.65	0.75	1.95	8.30**	0.00
ด้านการรู้ค่าจำนวน	7	3.70	0.57	6.25	0.55	2.55	18.85**	0.00
รวม	28	15.05	2.25	27.10	1.32	8.75	36.58**	0.00

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 2 พบว่าทักษะพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยหลังการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารที่บ้านอีสานสูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารที่บ้านอีสานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านได้แก่ ด้านการสังเกตเปรียบเทียบ ด้านการจัดหมวดหมู่ ด้านการเรียงลำดับ ด้านการรู้ค่าจำนวน หลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 2, 2.25, 1.95, 2.55 ตามลำดับ ซึ่งสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า หลังการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารที่บ้านอีสานส่งผลให้เด็กปฐมวัยมีทักษะพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์สูงขึ้นทุกด้าน

การสรุปผลการวิจัย

1. ทักษะพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย ก่อนการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารที่บ้านอีสานอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 15.05 มีค่าคะแนนเฉลี่ยแยกเป็นรายด้าน คือ ด้านการสังเกตเปรียบเทียบ ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 ด้านการจัดหมวดหมู่ ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 ด้านการเรียงลำดับ ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 ด้านการรู้ค่าจำนวนค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 แต่หลังจากที่ได้รับการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารที่บ้านอีสาน โดยเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับ ดี โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 27.10 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงขึ้น คือ ด้านการสังเกตเปรียบเทียบ ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 5.85 ด้านการจัดหมวดหมู่ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 6.05 ด้านการเรียงลำดับ ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 5.65 ด้านการรู้ค่าจำนวนค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 6.25

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารที่บ้านอีสานสูงขึ้นก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยก่อนการทดลองมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 15.05 และหลังการทดลองมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 27.10

การอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อการศึกษาและเปรียบเทียบทักษะพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารที่บ้านอีสาน พบว่า หลังได้รับการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารที่บ้านอีสาน เด็กปฐมวัยมีทักษะพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์โดยรวมและรายด้านสูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารที่บ้านอีสาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่าการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารที่บ้านอีสาน ช่วยส่งเสริมทักษะพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยโดยรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านการสังเกตเปรียบเทียบ ด้านการจัดหมวดหมู่ ด้านการเรียงลำดับ ด้านการรู้ค่าจำนวน พบว่า มีการพัฒนาในระดับที่ดี ทั้งนี้สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ระดับทักษะพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยแยกเป็นรายด้านพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารที่บ้านอีสาน หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง มีระดับทักษะพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์สูงขึ้นทุกด้าน อภิปรายได้ดังนี้

1.1 ด้านการสังเกตเปรียบเทียบ เด็กปฐมวัยมีระดับทักษะพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์ก่อนการทดลอง อยู่ในระดับปานกลางคือ ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 แต่หลังการทดลองเด็กปฐมวัยมีระดับทักษะพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์อยู่ในระดับดี คือ ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 5.85 แสดงว่า ในการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารที่บ้านอีสานนั้น ได้เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้การสังเกต เปรียบเทียบและได้ลงมือปฏิบัติกับอุปกรณ์วัตถุของจริงที่มีในท้องถิ่น โดยใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้าในการสังเกตเปรียบเทียบ ครุสอตแทรกทักษะในการสังเกตเปรียบเทียบอันเป็นทักษะพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์ในการประกอบอาหารที่บ้านอีสานในการสังเกตลักษณะของมะละกอ ถั่วฝักยาว มะเขือเทศ ใบตอง เนื้อหมู เนื้อไก่ ว่ามีรูปร่าง ลักษณะ เด็กได้สังเกตลักษณะของมะละกอ ว่ามีความแตกต่างกันทั้งด้านขนาด สี รูปร่าง รส หวาน รสเปรี้ยว รสเค็ม มีกลิ่นหอมน่าอร่อย ได้ชิมรส อาหาร อันเป็นประสบการณ์ตรงที่เด็กปฐมวัยได้เรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องแนวคิด เมเยสกี (Mayesky, 1998: 317)กล่าวว่า ทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์เด็กจะพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอนโดยเริ่มจากการที่เด็กใช้คณิตศาสตร์อย่างง่ายจากความคิดของตนเองแล้วค่อยๆ พัฒนาถึงกระบวนการคิดแบบคณิตศาสตร์อย่างถูกต้องและ กุลยา ตันติผลาชีวะ (2545: 23) กล่าวว่า เด็กปฐมวัยเป็นวัยแห่งการเรียนรู้ เด็กสามารถสังเกต สะสมประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตนเอง จากการสัมผัส การเห็นต้นแบบ โดยเฉพาะการทำงานของเด็ก คือ การเล่น ถ้ามีวิธีการสอนที่ถูกต้องสอดคล้องกับวัยและวุฒิภาวะของเด็ก จะทำให้เด็กเรียนรู้และพัฒนาสติปัญญาได้อย่างรวดเร็ว เด็กปฐมวัยเกิดการเรียนรู้และซึมซับประสบการณ์ ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ในด้านทักษะการสังเกตนั้น จากการทดลองในครั้งนี้เด็กสามารถสังเกต และบอกได้ถึงสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากสิ่งที่ได้นำมาทดลอง และได้ลงมือปฏิบัติทดลองด้วยตนเองและเพื่อนๆ

1.2 ด้านการจัดหมวดหมู่เด็กปฐมวัยมีระดับทักษะพื้นฐานทางด้าน คณิตศาสตร์ก่อนการทดลองอยู่ในระดับปานกลาง ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 แต่หลังการทดลองเด็กปฐมวัยมีระดับทักษะพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์อยู่ใน

ระดับดี คือ ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 6.05 แสดงว่า ในการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารที่บ้านอีสานนั้น ได้เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ทักษะการจัดหมวดหมู่จากวัตถุที่ครูนำมาทำกิจกรรมโดยครูเชื่อมโยงความรู้ด้านการจัดหมวดหมู่เข้ากับวัสดุ อุปกรณ์ โดยครูให้เด็กได้สังเกต เปรียบเทียบในการนำวัสดุอุปกรณ์วัตถุต่าง ๆ มาจัดหมวดหมู่ตัวอย่างเช่นในการจัดกิจกรรม อาหารประเภทต้ม คือ ตำมะละกอ ในกิจกรรมนี้เด็กได้เรียนรู้โดยการจัดหมวดหมู่ลักษณะรูปร่าง ทรงกลม ของมะนาว มะเขือเทศ ลักษณะกระเทียม พริก ได้การจัดหมวดหมู่ตามสีต่างๆ ของพริก มะเขือเทศ มะละกอ นอกจากนั้นยังได้เรียนรู้การจัดหมวดหมู่จากอุปกรณ์เครื่องครัว ว่าใช้สำหรับนำมาประกอบอาหารเช่น ครก สาก ทัพพี ถาด จาน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีเพียเจท์ (Piaget, 1969: 92) กล่าวว่า พัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กในชั้นที่ 2 ก่อนนปฏิบัติกร เด็กช่วงอายุ 2-6 ปี จะถือเอาตัวเองเป็นสำคัญ (Self-Centered) และเรียนรู้จากการสัมผัสและใช้ทุกส่วนของร่างกายในการทำกิจกรรม แต่การเรียนรู้ที่ได้ผลดีที่สุดคือการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ตนเองได้ลงมือปฏิบัติ ประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม มีการค้นพบด้วยตนเอง นิตยา ประพุดติกิจ (2541: 17) กล่าวว่า เด็กเริ่มที่จะเรียนรู้จากการสังเกตคุณสมบัติสิ่งต่างๆ ถึงความแตกต่างและความเหมือนกันในบางเรื่องสามารถจัดเป็นประเภทต่างๆ ได้

1.3 ด้านการเรียงลำดับ เด็กปฐมวัยมีระดับทักษะพื้นฐานทางด้าน คณิตศาสตร์ก่อนการทดลองอยู่ในระดับปานกลาง ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 แต่หลังการทดลองเด็กปฐมวัยมีระดับทักษะพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์อยู่ในระดับดี คือ ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 5.65 แสดงว่า ในการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารที่บ้านอีสานนั้น ได้เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ทักษะการเรียงลำดับที่ครูนำมาทำกิจกรรมตัวอย่างเช่นในการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 4 กิจกรรมลาบหมู เมื่อเด็กได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมจริง เด็กมีการเรียงลำดับขั้นตอนการประกอบอาหาร โดยเริ่มตั้งแต่สับเนื้อหมู นำหมูมารวนให้พอสุก เติรมเครื่องปรุง ได้แก่ ต้นหอม สระแหน่ ใบมะกรูด มะนาว เด็กได้เรียนรู้ว่าควรใส่เครื่องปรุงจำนวน วิธีการหันตามยาว หรือแบ่งครึ่ง และในทุกกิจกรรมของการประกอบอาหารจะมีขั้นสรุป เพื่อฝึกให้เด็กได้นำเสนอผลงานของกลุ่มตนเองในหน้าชั้นเรียนถึงขั้นตอนการทำลาบหมู ว่ากลุ่มของตนเองมีขั้นตอนการทำอย่างไร เด็กก็สามารถเรียงลำดับขั้นตอนการทำลาบหมูได้ ซึ่งสอดคล้องกับคลีน (Kline, 2006, No.9: 568) ศึกษาความคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์สำหรับเด็กวัยอนุบาลโดยการสัมภาษณ์ครูผู้สอนระดับอนุบาลพบว่านอกจากการที่ครูจะมีส่วนในการจัดเตรียมกิจกรรมการสอนคณิตศาสตร์แล้วนั้นผู้ปกครองยังมีส่วนอย่างมากในการทำกิจกรรมคณิตศาสตร์ร่วมกับเด็กและนอกจากนี้ครูผู้สอนควรมีการสนับสนุนและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการสอนคณิตศาสตร์สำหรับเด็กวัยอนุบาลซึ่งกันและกัน

1.4 ด้านการรู้ค่าจำนวน เด็กปฐมวัยมีระดับทักษะพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์ก่อนการทดลองอยู่ในระดับปานกลางค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 แต่หลังการทดลองเด็กปฐมวัยมีระดับทักษะพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์อยู่ในระดับดี คือ ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 6.25 แสดงว่า ในการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารที่บ้านอีสานนั้น ได้เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ทักษะการรู้ค่าจำนวนจากการปฏิบัติจริง ที่ครูนำมาทำกิจกรรมในทุกๆกิจกรรม ตัวอย่างเช่น สัปดาห์ที่ 1 การทำส้มตำ ครูได้สอดแทรกความรู้ด้านจำนวน โดยให้เด็กนับจำนวนอุปกรณ์ที่ครูนำมาและมะละกอ ผัก มะนาว ที่เพื่อน ๆ ของเรานำมาจากบ้านของตนเอง นอกจากนี้เด็กยังได้เรียนรู้การจับคู่ขนาดมะละกอ จับคู่หนึ่งต่อหนึ่ง จำนวนมาก จำนวนน้อย ของมะนาว มะเขือเทศ และการนับ ซึ่งสอดคล้องกับกุลยา ดันดีผลาชีวะ (2545: 158) กล่าวว่า คณิตศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัยเป็นความเข้าใจจำนวนการปฏิบัติเกี่ยวกับจำนวนหน้าที่และความสัมพันธ์ของจำนวนความเป็นไปได้และการวัดทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยจะเน้นไปที่การจัดจำแนกสิ่งต่างๆ การเปรียบเทียบและการเรียนรู้สัญลักษณ์ของคณิตศาสตร์ซึ่งเด็กจะเรียนรู้ได้จากกิจกรรมปฏิบัติการซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด บาร์รูดี (Baroody, 2000: 61) ที่ศึกษาการเรียนการสอนเกี่ยวกับจำนวนและทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์สำหรับเด็กวัย 3-5 ปี มีความสามารถที่จะเรียนรู้คณิตศาสตร์ในเรื่องการเท่ากันการเพิ่มและการลดความสัมพันธ์ของส่วนย่อยและส่วนใหญ่การลดและการเพิ่มของเศษส่วนซึ่งจะเป็นประโยชน์และแนวทางการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ที่เหมาะสมต่อไป

2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารที่บ้านอีสาน มีคะแนนทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ก่อนการทดลองมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 15.05 ทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ก่อนการทดลองอยู่ในระดับปานกลางแต่หลังการทดลองเด็กปฐมวัยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 27.10 ทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์หลังการทดลองอยู่ในระดับดีแสดงว่า รูปแบบการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารที่บ้านอีสานนั้น ส่งเสริมให้เด็กมีประสบการณ์ตรงใน

การประกอบอาหารที่มีในถิ่นพื้นบ้านของตนเอง เรียนรู้ผ่านสื่อที่เป็นของจริง บริบทอาหารตามบ้านตนเองจริง ๆ วัสดุสื่ออุปกรณ์มีอยู่ในท้องถิ่นตัวเองจริง เด็กได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรม โดยเน้นให้เด็กได้สังเกต เปรียบเทียบ เรียงลำดับ จัดหมวดหมู่และรู้ค่าจำนวน ปฏิบัติกิจกรรมผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ในกรมอง การฟัง การได้กลิ่น ชิมรส และการสัมผัส สอดคล้องกับธรรมชาติของเด็กปฐมวัยที่เป็นวัยแห่งการเรียนรู้ การสำรวจค้นคว้า มีความอยากรู้อยากเห็นสนใจสิ่งแปลกใหม่ในกิจกรรม การได้ลงมือกระทำตรงกับพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กในชั้นที่ 2 ชั้นก่อนปฏิบัติการที่เพียเจท์ (ปานิตา กุดกรุง. 2553: 36; อ้างอิงจาก Piaget.1969: 92) ได้กล่าวไว้ว่าเด็กช่วงอายุ 2 – 6 ปีจะถือเอาตนเองเป็นสำคัญ (Self-Centered) และเรียนรู้จากการสัมผัสและใช้ทุกส่วนของร่างกายในการทำกิจกรรมแต่การเรียนรู้ที่ได้ผลดีที่สุดคือการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ตนเองได้ลงมือปฏิบัติเด็กในวัยนี้ต้องการประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมต้องการค้นหาสำรวจ (Explore) สอดคล้องกับแนวคิดของจอห์นดิวอี้ที่กล่าวว่าเด็กเรียนรู้จากการกระทำ (Learning by doing) ดังที่สิริมา ภิญญอนันตพงษ์ (2545: 31) กล่าวว่าเด็กปฐมวัยโดยธรรมชาติแล้วมีความอยากรู้อยากเห็นในสิ่งต่าง ๆ รอบตัว และต้องการที่จะเรียนรู้สิ่งแปลกใหม่และที่สำคัญการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยนั้นควรอยู่ที่ตัวเด็กเป็นผู้สร้างสรรค์ความรู้ขึ้นด้วยตนเองตลอดจนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองสอดคล้องกับทศนาแซมมณี (2536: 133)กล่าวว่าเด็กปฐมวัยมีการเรียนรู้ทั้งที่ผ่านประสาทสัมผัสและการสร้างความรู้ขึ้นในตัวเด็กเองการเปิดโอกาสให้เด็กได้มีประสบการณ์ตรงและวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลายเช่นเดียวกับเขาวพาเดชะคุปต์ (2528: 10) กล่าวว่าเด็กเกิดการเรียนรู้จากการใช้ประสาทสัมผัสในการลงมือกระทำกระทำจะทำให้เด็กค่อย ๆ เกิดความคิดสร้างจินตนาการ

บรรณานุกรม

- กุลยาตตันดิผลลาชีวะ.(2547). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : เอดิชั่นเพรสโปรดักส์.
- _____. (2545). รูปแบบการเรียนการสอนปฐมวัยศึกษา. กรุงเทพฯ : เอดิชั่นเพรสโปรดักส์.
- ทศนาแซมมณี; และคณะ. (2536). หลักการและรูปแบบการพัฒนาเด็กปฐมวัยวิถีชีวิตไทย.พิมพ์ครั้งที่2. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิตยาประพฤติกิจ.(2537). คณิตศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย. พิมพ์ครั้งที่ 2. เพชรบุรี: วิทยาลัยครูเพชรบุรี.
- _____. (2541). คณิตศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : โอ.เอส. พรินติ้งเฮาส์.
- บุญเยี่ยมจิตระดอน. (2526). หนังสือชุดคู่มือครูการจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก. กรุงเทพฯ: หน่วยงานศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษากระทรวงศึกษาธิการ.
- ประมวล พิมพ์เสน.(2551).ของแซบอีสาน ภูมิปัญญาไทยด้านโภชนาการ.ศูนย์ถ่ายทอดภูมิปัญญาไทย จังหวัดขอนแก่น.
- ปานิตา กุดกรุง.(2553).ทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุธรรมชาติ.ปริญญาานิพนธ์กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2532). การจัดประสบการณ์เพื่อสร้างมโนคติทางคณิตศาสตร์. เอกสารการสอนวิชาการสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตระดับปฐมวัยศึกษาหน่วยที่ 1 – 7. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- เขาวพาเดชะคุปต์. (2542). กิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : เอพีกราฟฟิกส์ดีไซน์.
- _____.(2528). กิจกรรมก่อนวัยเรียน. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- รัตนา ยะอนันต์. (2551).ทำการศึกษากระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นตำบลนาบกก อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ .ปริญญาานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยอุตรดิตถ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2536). คู่มือประเมินพัฒนาการเด็กระดับก่อนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

- _____. (2539). **คู่มือหลักสูตรก่อนประถมศึกษาพุทธศักราช.2540 (อายุ 3 – 6 ปี)**.กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.หน่วยศึกษานิเทศน์
- สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์. (2545). **การวัดและประเมินผลแนวใหม่: เด็กปฐมวัย**.กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน สาขาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- _____. (2547). **การวัดและประเมินผลแนวใหม่เด็กปฐมวัย**.กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ สาขาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- _____.(2550). **ECED 901 การวิจัยด้านการศึกษาปฐมวัย**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- Baroody, A.J. (2000). **Does mathematics instruction for three – to five – year – olds really make sense** *Young Children*. 55 (July 2000) : 61 – 67.
- Kline, K. (2000). **Early childhood teachers discuss the standard**. *Teaching Children Mathematics*. 6, No.9 (May) : 568 – 571.

การศึกษาและพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่องการทำเครื่องจักสานกระจูด กรณีศึกษา กลุ่มจักสานกระจูดบ้านมาบเหลาชะโอน

ต.ชากพง อ.แก่ง จ.ระยอง

The Study and Development of Learning Management for Local Wisdom Preservation: Case Study of Bannmablaochaown Village in Rayong Province

สัญญา จงจิตร¹, ดร.ขวัญหญิง ศรีประเสริฐภาพ²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดประสงค์เพื่อศึกษา และพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่องการทำเครื่องจักสานกระจูด ของชุมชนบ้านมาบเหลาชะโอน ต.ชากพงอ.แก่ง จ.ระยอง โดยใช้การศึกษาข้อมูลตามระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ และพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดทางเทคโนโลยีการศึกษาแบบเน้นวิธีการ (System Approach) โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลก่อนการพัฒนากระบวนการ และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลังการศึกษานำร่อง (Pilot study) ซึ่งคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลด้วยวิธีการสโนว์บอล (Snowball) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย การศึกษาพื้นที่วิจัย การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง และการศึกษานำร่องการลงศึกษาพื้นที่และเก็บข้อมูล พบว่า การเรียนรู้ภูมิปัญญาของชุมชนเป็นการเรียนรู้แบบดั้งเดิม คือ เรียนรู้จากผู้ปกครองหรือครู โดยการฟังบรรยายสาธิตและฝึกปฏิบัติ เนื้อหาแยกเฉพาะเรื่อง มีการบูรณาการกับความรู้อื่นน้อย ความสำเร็จในการเรียนรู้วัดจากการร่วมทำกิจกรรมและชิ้นงานที่ทำได้ แต่ข้อจำกัดของการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน คือ ขาดการจดบันทึกความรู้เป็นลายลักษณ์อักษร ขาดสื่อประกอบการเรียนรู้ที่น่าสนใจเพิ่มเติม รวมทั้งขาดพื้นที่ให้ผู้เรียนสะท้อนความคิดสร้างสรรค์ในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ชุมชนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ในขณะที่ชุมชนตระหนักในสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น และต้องการให้มีการสืบทอดให้คงอยู่ต่อไป และภาคภูมิใจที่ได้ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ให้แก่เด็กและเยาวชน หลังจากนั้น นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์สังเคราะห์ และสร้างเป็นต้นแบบกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ Generic ID Model จึงเกิดเป็นต้นแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ แบ่งปันและบูรณาการ (แอลไอเอส เลิร์นนิ่ง โมเดล: LCISE Learning model) พร้อมทั้งคู่มือการเรียนรู้สำหรับครู และเอกสารประกอบการเรียนรู้สำหรับนักเรียน ซึ่งกระบวนการดังกล่าวประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ การเรียนรู้ดูฝึกฝน (Learning) กิจกรรมระดมความคิดสร้างสรรค์ (Creative activity) ผสานความคิดร่วมกัน (Integration) แบ่งปันความรู้สู่ชุมชน (Sharing) และประเมินผลการเรียนรู้ (Evaluation)

ผลการศึกษานำร่อง (Pilot study) พบว่า กระบวนการดังกล่าว สามารถสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ระหว่างชุมชนและโรงเรียนได้อย่างแท้จริง มีความยืดหยุ่น สามารถประยุกต์ใช้ได้ให้เหมาะกับความรู้อื่น ๆ ได้ ผู้เรียนได้ การเรียนรู้อย่างบูรณาการโดยมีภูมิปัญญาเป็นแกนกลางผ่านกิจกรรมกลุ่ม การระดมความคิด พัฒนาทักษะการสื่อสาร และถ่ายทอดความคิดเห็นเพื่อแบ่งปันประสบการณ์ร่วมกัน และมีการจัดเก็บภูมิปัญญาอย่างลายลักษณ์อักษร เพื่อเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ของคนรุ่นต่อไปได้ผู้เรียนมีความสุขและสนุกสนานกับการทำกิจกรรมร่วมกันกับเพื่อน และผู้ใหญ่ทำให้ลดช่องว่างระหว่างวัย และเกิดความเข้าใจอันดีต่อกันของคนในชุมชน

ทั้งนี้ ความสำเร็จของการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการแอลไอเอส เลิร์นนิ่ง โมเดล (LCISE Learning model) ขึ้นอยู่กับความร่วมมือกันของชุมชน สถานศึกษา และการวางแผนที่ดี ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดประโยชน์กับผู้เรียน และอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไปได้อย่างแท้จริง

คำสำคัญ: การศึกษาและพัฒนา, กระบวนการจัดการเรียนรู้, การออกแบบการเรียนรู้, ภูมิปัญญาท้องถิ่น

1 นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2 ที่ปรึกษาปริญญาโท สาขาวิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Abstract

The objectives of this research were to study and to understand the learning process and to develop the learning management for local knowledge or wisdom preservation. The wisdom in this research is Thai handicraft called Chaksan Krajoed (basket weaving) of Baanmablaochaown village, Kleang district, Rayong province. Data collection process was based on qualitative research data collection concept and development learning process according to the educational technology concept and instructional system design approach. The data were collected from 2 groups of key informants who were recruited by the Snow Ball technique. Tools used in the research were community study, in-depth interviews, participated observation, the study of relevant documents and pilot study. Data analysis process revealed that local knowledge learning process was traditional learning style of which the learner learns from parents by lectures, demonstration and practical exercises. The knowledge was separated thematic contents and integrated with other knowledge less. Success in learning activities could be evaluated with participation and work done. The problem of transferring the local knowledge was lack of writing record and lack of space for reflecting and sharing student's ideas about wisdom conservation to community. While the community became aware of the important of local knowledge, they respected and wanted to have a successor to continue and proud to have served knowledge to children and youth. Therefore, when the researcher analysis and synthesis the data and created learning process under the Generic ID Model learning design concept (Seele,1990). It became local knowledge learning process named LCISE Learning model. This process concludes 5 steps as follow,

1. Learning by doing with wisdom teacher (**L**-Learning)
2. Creative activity that can pull student's idea and imagination about local knowledge conservation such as brain storming (**C**-Creative)
3. To Learn together with multiple knowledge and team working (**I**-Integration)
4. To reflect a conservation idea to friends and community and learn together (**S**-Sharing)
5. Assessment of local knowledge learning process (**E**- Evaluation)

The results of the pilot study showed that the developed learning process could make the participation in learning between the community and the school truly. Flexibility could be applied to match the other knowledge. The learners learned multiple knowledge that integrated with the core knowledge through group activities and brain storming, developed communication skills and conveyed ideas to share an experience together, and collected wisdom and writing as a source of learning for the next generation. The students were happy and had fun to do activities with adults that make better understanding of the people in the community. The success of the learning process, LCISE Learning model depended on the collaboration of community education and planning. Benefits to the students and local knowledge preservation activities will be continue truly

Keywords: Learning management, Learning process, Instructional Design, Local wisdom, Local knowledge

ความเป็นมาของปัญหาการวิจัย

ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local wisdom) เป็นองค์ความรู้ที่มีคุณค่า อันแสดงถึงความสามารถในการปรับตัวเข้ากับธรรมชาติอย่างกลมกลืนของมนุษย์ และได้รับการพัฒนาสืบทอดต่อกันมาเป็นเวลายาวนาน (ประเวศ วะสี. 2536) ประเทศไทยมีภูมิปัญญาเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น ดังนั้น การศึกษาของชาติจึงมุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ในอัตลักษณ์และภูมิปัญญาของตนเอง เพื่อให้เกิดความรักในท้องถิ่น และร่วมอนุรักษ์ไว้ต่อไป ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของทักษะการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ ที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปี 2542 (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542) แต่จากการศึกษางานวิจัยและการวิเคราะห์ของนักการศึกษา พบว่าการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในระบบการศึกษาไทย มีลักษณะแยกส่วน ต่างคนต่างทำ ไม่เชื่อมโยงผสมผสานความร่วมมืออย่างจริงจังระหว่างชุมชนและสถานศึกษา ให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่นน้อยเมื่อเทียบกับสาระการเรียนรู้หลัก รวมถึงขาดกระบวนการถ่ายทอดอย่างเป็นระบบ ทำให้การศึกษาไทยละเลยกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ด้านภูมิปัญญาของชุมชนนอกโรงเรียน (มานิต สิทธิศร. 2543 อ้างถึงในศักดิ์พงศ์ หอมหวน (2547: 13-15) นอกจากนี้ การศึกษาในระบบโรงเรียนไม่ได้เอื้อให้ผู้เรียนเรียนรู้เรื่องราวและภูมิปัญญาของสังคมไทยมากเท่าที่ควร และผู้รู้หรือครูภูมิปัญญาที่มีจำนวนจำกัดและส่วนมากเป็นผู้สูงอายุ มีแต่จะล่วงลับไป ความรู้ความชำนาญที่สั่งสมไว้ก็ดับสูญตามไปด้วย ส่งผลให้ภูมิปัญญาที่แฝงตัวอยู่ในแต่ละท้องถิ่นจำนวนมาก ถูกกลืน ขาดการสืบทอดและสูญหายในที่สุด (นิคม ชมพุดวง. 2544)

จากสถานการณ์ข้างต้น เป็นแรงบันดาลใจให้ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญในการเรียนรู้ สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และต้องการพัฒนาการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ ภายใต้กรอบแนวคิดการวิจัยที่ว่า เทคโนโลยีการศึกษาสามารถช่วยพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของชุมชนได้ ผู้วิจัยจึงนำความรู้ทางเทคโนโลยีการศึกษา มาพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งความรู้ทางเทคโนโลยีการศึกษา เป็นศาสตร์หนึ่งที่นำความรู้ แนวคิดและกระบวนการ ตลอดจนเครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ มาใช้ร่วมกันอย่างเป็นระบบ เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิภาพ (เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิต. 2528) โดยผู้วิจัยได้นำแนวคิดหลักการทางเทคโนโลยีการศึกษาทั้ง 2 แนวคิดได้แก่ แนวคิดทางวิทยาศาสตร์กายภาพ และแนวคิดทางพฤติกรรมศาสตร์ มาผสมผสานหลักการศึกษากับข้อมูลตามระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ (ชาย โพธิ์สิตา. 2550) ณ ชุมชนบ้านมาบเหลาชะโอน ต.ชากพง อ.แกลง จ.ระยอง เพื่อให้เกิดต้นแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทและความต้องการของชุมชน ส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเป็นระบบและบูรณาการ บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของชุมชนและสถานศึกษาอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ของกลุ่มจักสานกระจูดบ้านมาบเหลาชะโอน และโรงเรียนบ้านมาบเหลาชะโอน
2. เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญา เรื่องการทำเครื่องจักสานกระจูด

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การศึกษากระบวนการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน

การศึกษาในขั้นตอนแรก เริ่มต้นจากการศึกษาเอกสารงาน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่างๆของไทย เพื่อให้ทราบแนวทางการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นอยู่ นำมาสร้างกรอบการวิจัยและประเด็นต่างๆ ที่ควรศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน นำไปสู่การกำหนดจุดประสงค์การศึกษากระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ซึ่งมีจุดประสงค์คือ เพื่อให้เข้าใจถึงกระบวนการเรียนรู้ ข้อดีและข้อจำกัดต่างๆของกระบวนการ โดยลงพื้นที่ศึกษา ณ กลุ่มจักสานกระจูดบ้านมาบเหลาชะโอน และโรงเรียนบ้านมาบเหลาชะโอน ต.ชากพง อ.แกลง จ.ระยอง

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วย 2 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเอ (A) เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลก่อนการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบสโนบอล (Snowball Technique) ประกอบด้วย 32 คน ได้แก่

1) ครูภูมิปัญญาและสมาชิกกลุ่มจักสานกระจูดบ้านมาบเหลาชะโอน จำนวน 22 คน

2) ผู้อำนวยการและครูโรงเรียนบ้านมาบเหลาชะโอน จำนวน 5 คน

3) นักเรียนโรงเรียนบ้านมาบเหลาชะโอน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เคยเรียนทำเครื่องจักสานกระจูดมาแล้ว (ปัจจุบันนักเรียนเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 5 คน

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลบี (B) เป็นผู้ให้ข้อมูลหลังจากการทดลองใช้กระบวนการจัดเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น โดยใช้การเลือกกลุ่มแบบเจาะจง และเก็บข้อมูลโดยสัมภาษณ์และเขียนแสดงความคิดเห็น ซึ่งได้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 12 คน ประกอบด้วย

1) ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 1 คน

2) ครูผู้จัดกิจกรรมเรียนรู้ภูมิปัญญา จำนวน 1 คน

3) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 โรงเรียนบ้านมาบเหลาชะโอน ที่เข้าร่วมเรียนรู้ตามกระบวนการที่พัฒนาขึ้น จำนวน 10 คน

วิธีวิจัยใช้เครื่องมือเก็บข้อมูลและตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ได้แก่

1. การสัมภาษณ์เชิงลึก ประกอบด้วย แนวคำถามสัมภาษณ์เชิงลึก เครื่องบันทึกเสียงกล้องถ่ายภาพ และสมุดบันทึก

2. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย แบบบันทึกพร้อมสังเกตเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ กล้องถ่ายภาพ สมุดบันทึก

3. การศึกษาเอกสารและวิธีดำเนินการวิจัย แนวคำถามสัมภาษณ์ การสังเกตและประเด็นที่ทำการศึกษาได้แก่

3.1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่องการทำเครื่องจักสานกระจูดของกลุ่มจักสานกระจูดบ้านมาบเหลาชะโอน และโรงเรียนบ้านมาบเหลาชะโอน

3.2 ความคิดเห็นและความต้องการของชุมชนต่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาเรื่องการทำเครื่องจักสานกระจูด

นอกจากนี้อาจมีประเด็นอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการสัมภาษณ์และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการบันทึกไว้ด้วย เพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลมีความครบถ้วนมากขึ้น

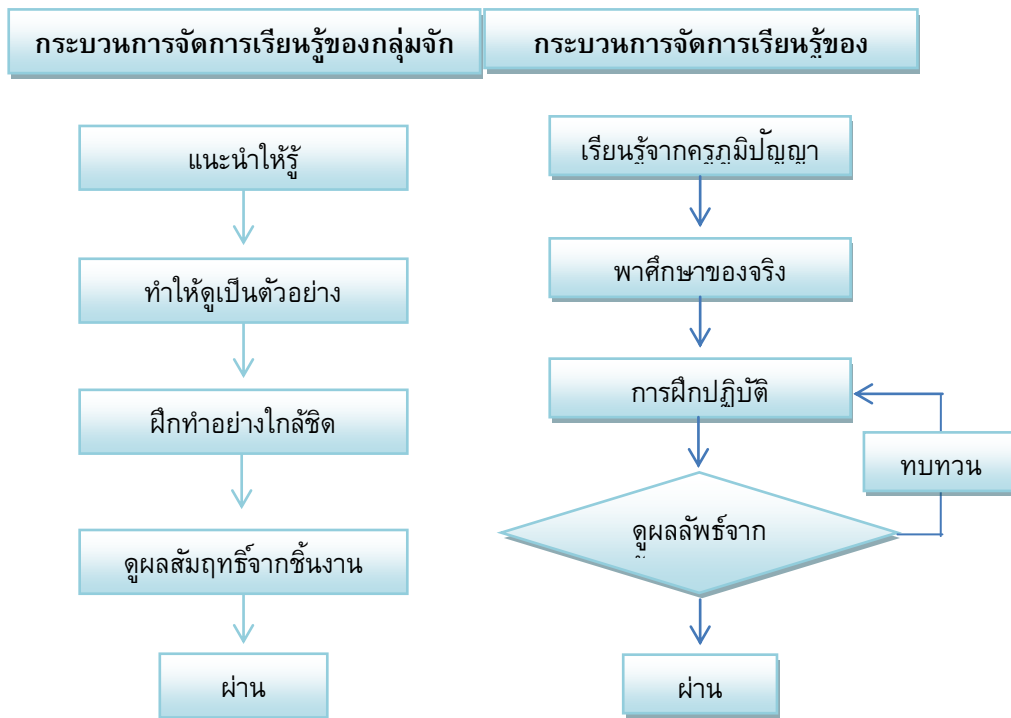
เมื่อเตรียมแนวคำถามและแนวการสังเกตเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยทำการลงพื้นที่เก็บข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่องการทำเครื่องจักสานกระจูด ของกลุ่มจักสานกระจูดบ้านมาบเหลาชะโอน และโรงเรียนบ้านมาบเหลาชะโอน ตามวันและเวลาที่กำหนด

หลังจากได้ข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยจัดกระทำข้อมูลที่ได้ โดยจำแนกประเภทแหล่งที่มาของข้อมูล และทำการแยกข้อมูลตามประเด็นที่ศึกษา เพื่อสะดวกในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดกระทำข้อมูลตลอดเวลาที่ลงศึกษาในพื้นที่ เพื่อเป็นการตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วน ตรงประเด็น

การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามแนวคิดการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ Generic ID Model ของซีล (Seels, 1990) โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นการวิเคราะห์ (Analysis) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จัดระเบียบตามประเด็นที่ศึกษามาทำการวิเคราะห์ถึงรูปแบบกระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญาของกลุ่มจักสานกระจูด โรงเรียนบ้านมาบเหลาชะโอน ข้อดีและข้อจำกัด ความต้องการของชุมชนในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเมื่อวิเคราะห์แล้วนำผลการวิเคราะห์เสนอต่อครูภูมิปัญญาท้องถิ่นและอาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้อง ในขั้นตอนนี้จะได้กระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนจำนวน 2 แบบ คือ กระบวนการจัดการเรียนรู้ของกลุ่มจักสานกระจูดบ้านมาบเหลาชะโอน และกระบวนการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านมาบเหลาชะโอน

แผนภาพแสดงการจัดการเรียนรู้
ทำเครื่องจักสานของกลุ่มจักสานกระจูดบ้าน
มาบเหลาชะโอน

แผนภาพแสดงการจัดการเรียนรู้
ทำเครื่องจักสานกระจูดของโรงเรียนบ้าน
มาบเหลาชะโอน

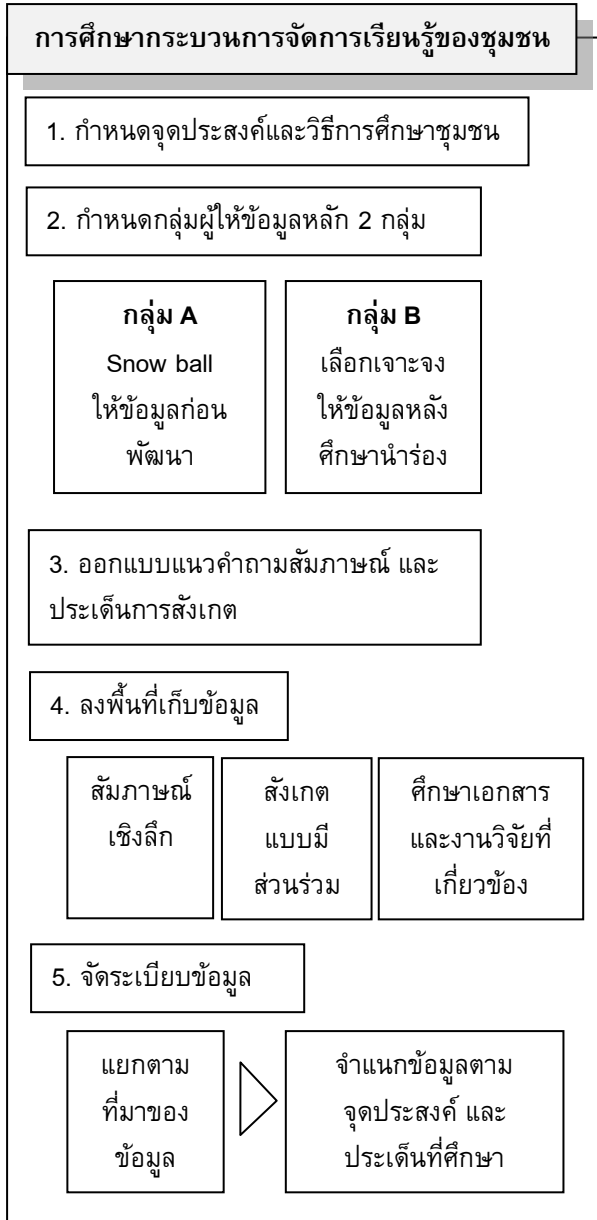
2. ขั้นการออกแบบ (Design) ผู้วิจัยออกแบบร่างกระบวนการเรียนรู้ คู่มือครูและเอกสารประกอบการเรียนรู้ สำหรับนักเรียน เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและครูภูมิปัญญาท้องถิ่น (ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา) เพื่อรับข้อเสนอแนะปรับปรุง พร้อมทั้งความเป็นไปได้ของกระบวนการ ซึ่งได้รับข้อเสนอแนะให้จัดทำแผนการจัดการกิจกรรมอย่างละเอียดเพิ่มเติม เพื่อความสะดวกในการนำไปประยุกต์ใช้ คู่มือครูและเอกสารประกอบมีความถูกต้อง สวยงาม

3. ขั้นการสร้างหรือพัฒนากระบวนการ (Development) ผู้วิจัยนำร่างกระบวนการที่ผ่านความเห็นชอบของ อาจารย์ที่ปรึกษา และครูภูมิปัญญามาสร้างกระบวนการจัดการเรียนรู้ คู่มือครู และเอกสารประกอบการเรียนรู้สำหรับ นักเรียนตามที่ได้ออกแบบไว้

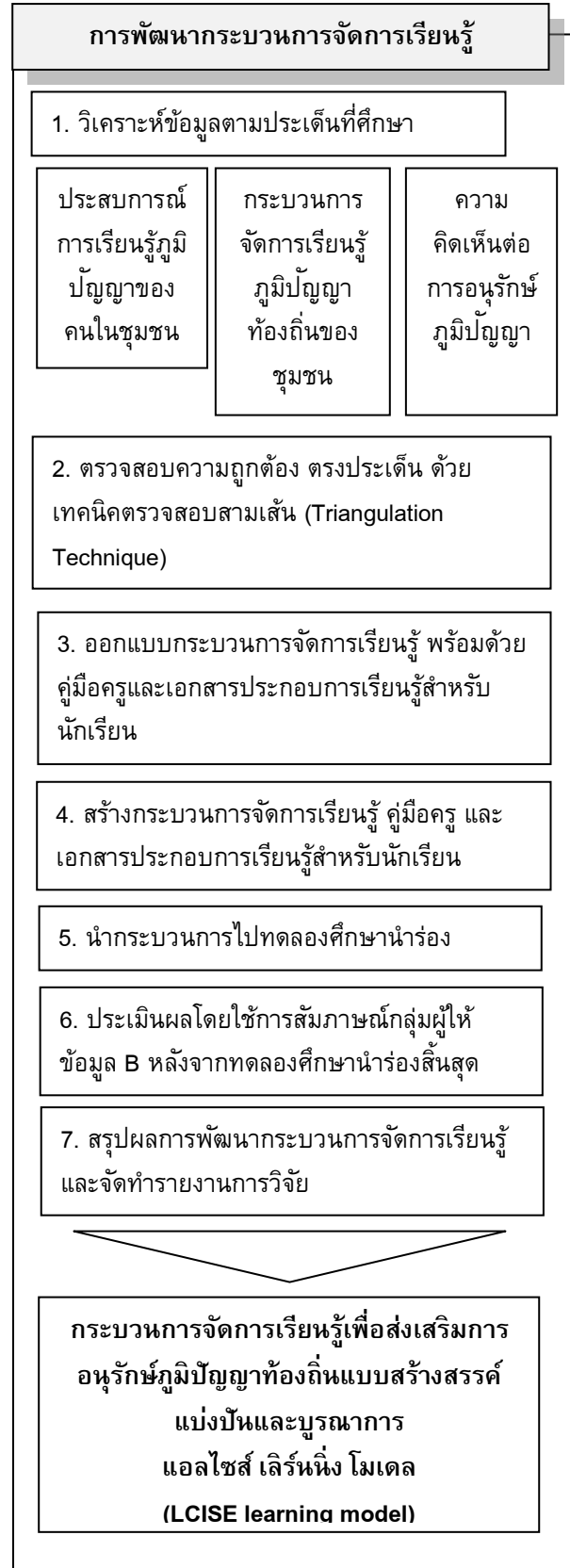
4. ขั้นการทดลองใช้กระบวนการ (Implementation) ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยเลือกใช้การทดลองนำร่อง (Pilot Study) โดยนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างนักเรียนโรงเรียนบ้านมาบเหลาชะโอน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ที่ยังไม่เคย เรียนการทำเครื่องจักสานกระจูด จำนวน 25 คน โดยใช้เวลาดทดลองนำร่อง จำนวน 4 วัน ตั้งแต่เวลา 9.00น. ถึง 15.00 น.

5. ขั้นการประเมินผล (Evaluation)

หลังจากทดลองนำร่องเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยให้นักเรียนเขียนความรู้สึกหลังจากการทำกิจกรรม และทำการ สัมภาษณ์ตัวแทนนักเรียนจำนวน 10 คน ครูผู้จัดกิจกรรม และครูภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจ ข้อดีและข้อขัดข้องของกระบวนการ ความเหมาะสมของคู่มือครู และเอกสารประกอบการเรียนรู้ พร้อมทั้ง ข้อเสนอแนะอื่นๆ เพื่อนำมาปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทและความต้องการของ ชุมชนต่อไป

แผนภาพแสดงกรอบแนวคิดขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาระบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน

ชุมชนบ้านมาบเหลาชะโอน ต.ชากพง อ.แก่ง จ.ระยอง เรียนรู้และสืบทอดการทำเครื่องจักสานกระจูดมา ยาวนาน วิธีการเรียนรู้การทำเครื่องจักสานของชาวบ้าน มีหลายวิธีการ ได้แก่

- 1) การเรียนรู้จากผู้ใหญ่ในครอบครัว เช่น การจับมือสอนแบบตัวต่อตัว การสอนโดยทำให้ดูเป็น ตัวอย่าง แล้วให้ลงมือทำด้วยตนเอง รวมทั้งการช่วยเหลืองานในครอบครัวจนสามารถทำได้ด้วยตนเอง
- 2) การเรียนรู้ด้วยการแอบดู หรือครูปักหลักจำ แล้วกลับมาทำด้วยตนเอง
- 3) เรียนรู้กับสมาชิกกลุ่มจักสานบ้านมาบเหลาชะโอน ในกรณีที่ชาวบ้านบางคน เป็นย้ายเข้ามาใน ชุมชน และมีความสนใจในการทำเครื่องจักสานกระจูดก็จะสมัครเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มจักสาน และเรียนรู้ เพื่อนำความรู้ไป ใช้ประกอบอาชีพต่อไป

ชาวบ้านมีความเห็นว่าการทำเครื่องจักสานกระจูดเป็นงาน ขึ้นอยู่กับความสนใจ และความตั้งใจของผู้เรียนเป็น สำคัญ และหากอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ทำอยู่แล้ว ก็จะเป็นได้ง่าย เร็วขึ้น เพราะเห็นอยู่ทุกวัน

มุมมองเกี่ยวกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาเรื่องการทำเครื่องจักสานกระจูดของชาวบ้าน เห็นว่า ความรู้นี้เป็นความรู้ ที่มีคุณค่า เพราะพ่อแม่ปู่ย่าตายายสร้างไว้ ทำกันมานาน ต้องการให้คนรุ่นใหม่หันมาศึกษาและสืบทอดความรู้นี้ไว้ ไม่อยากให้หายไปพร้อมกันคนรุ่นเก่า ความรู้นี้อาจยังไม่ได้ใช้ประโยชน์ในปัจจุบัน แต่ในอนาคต หากไม่มีงานทำ หรือ ต้องการกลับมาทำงานที่บ้านเกิด มีรายได้ในยามแก่เฒ่า การทำเครื่องจักสานกระจูดก็เป็นคำตอบที่ดี มีคนเลือกวิธีการนี้ หลายคน เพราะการทำงานในโรงงาน ทำงานในเมือง เมื่ออายุมากก็ไม่สามารถทำได้ การเลือกทำเครื่องจักสาน ทำให้มี เวลาอยู่กับครอบครัว ทำงานอยู่กับบ้าน มีรายได้ไม่ต้องเป็นภาระให้ลูกหลาน นอกจากนี้ การทำเครื่องจักสานกระจูดยัง ทำให้ผู้สูงวัยได้มีกิจกรรมทำร่วมกับกับลูกหลาน ทำให้คลายความเหงาไปได้

ปัจจุบัน หน่วยงานผู้ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้เรื่องการทำเครื่องจักสานกระจูด ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

- 1) โรงเรียนบ้านมาบเหลาชะโอน โดย จัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นขึ้นทุกวันพุธ เวลาคาบเรียนที่ 7-8 กิจกรรมที่จัดประกอบด้วยการเรียนรู้จากครูภูมิปัญญา และการฝึกปฏิบัติจริง รวมทั้งการไปเรียนรู้นอกสถานที่ เช่น ศูนย์พฤษศยศาสตร์ จ.ระยอง และกลุ่มจักสานกระจูดบ้านมาบเหลาชะโอน

2) กลุ่มจักสานกระจูดบ้านมาบเหลาชะโอน การถ่ายทอดความรู้ ประกอบด้วย 2 ส่วนคือ การถ่ายทอด ความรู้เพื่อพัฒนาการสร้างงานของสมาชิกกลุ่มจักสาน และการถ่ายทอดความรู้เพื่อสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่ นักเรียน นักศึกษาและคณะศึกษาดูงานจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

ข้อดีของกระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนบ้านมาบเหลาชะโอน คือ ผู้เรียนได้เรียนรู้จากครูภูมิ ปัญญาซึ่งมีความรู้ในภูมิปัญญานั้นอย่างลึกซึ้ง การฝึกปฏิบัติทำให้ผู้เรียนเกิดความสุขสนุกสนาน เนื่องจากเป็นความรู้ใหม่ที่ ผู้เรียนไม่เคยเรียนมาก่อน ได้เรียนรู้กับผู้ใหญ่ใจดี เป็นการสร้างกิจกรรมร่วมกันระหว่างคนต่างวัย เปลี่ยนบรรยากาศการ เรียนรู้จากห้องเรียนปกติ สู่การเรียนรู้ ณ แหล่งเรียนรู้ชุมชน ช่วยให้เกิดทักษะปฏิบัติ ฝึกความอดทน และเป็นการช่วยกัน อนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น

ส่วนข้อจำกัด คือการอบรมให้ความรู้แก่ผู้เรียน ใช้วิธีการเช่นเดียวกันกับอดีต คือ การบรรยายสาธิต และฝึก ปฏิบัตินั้น อาจไม่ดึงดูดความสนใจของนักเรียนได้นาน ในระยะแรกผู้เรียนจะตั้งใจฟัง แต่เมื่อเวลาผ่านไปประมาณ 10-15 นาที นักเรียนบางส่วนให้ความสนใจของน้อยลง เริ่มพูดคุยกันเอง บางคนเล่นโทรศัพท์

การมีเวลาไม่เพียงพอในการจัดกิจกรรม เนื่องจากเวลาของครูภูมิปัญญาและการจัดกิจกรรมไม่สอดคล้องกัน ทำให้โรงเรียนต้องจัดกิจกรรมอื่นแทน หรือในช่วงเวลาที่มีกิจกรรมแทรก เช่น งานแข่งขันต่างๆ การประชุมของครูหรือการ เตรียมตัวสอบของนักเรียน ทำให้การจัดกิจกรรมไม่ต่อเนื่องหรือตในบางครั้ง การเรียนรู้ภูมิปัญญาจึงไม่ได้ผลมากนัก

อีกประการหนึ่ง การเรียนรู้ภูมิปัญญายังขาดการบูรณาการกับสาระวิชาอื่นๆ อย่างชัดเจนกิจกรรมการเรียนรู้ แยกส่วนกัน ทั้งที่ภูมิปัญญาในชุมชน สามารถเชื่อมโยงได้กับสาระการเรียนรู้หลากหลายได้ เช่น สาระการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ภาษาไทย ศิลปศึกษา เป็นต้น ได้เป็นอย่างดี ดังนั้น หากมีการจัดการเชื่อมโยงบูรณาการเนื้อหา สาระต่างๆ เข้าด้วยกัน จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี ครอบคลุมและนำไปใช้ในชีวิตได้

นอกจากนี้ควรเพิ่มกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาของชุมชนมากขึ้น เพื่อสร้างทักษะการทำกิจกรรมกลุ่ม การสื่อสารและการนำเสนอความรู้ต่อผู้อื่น

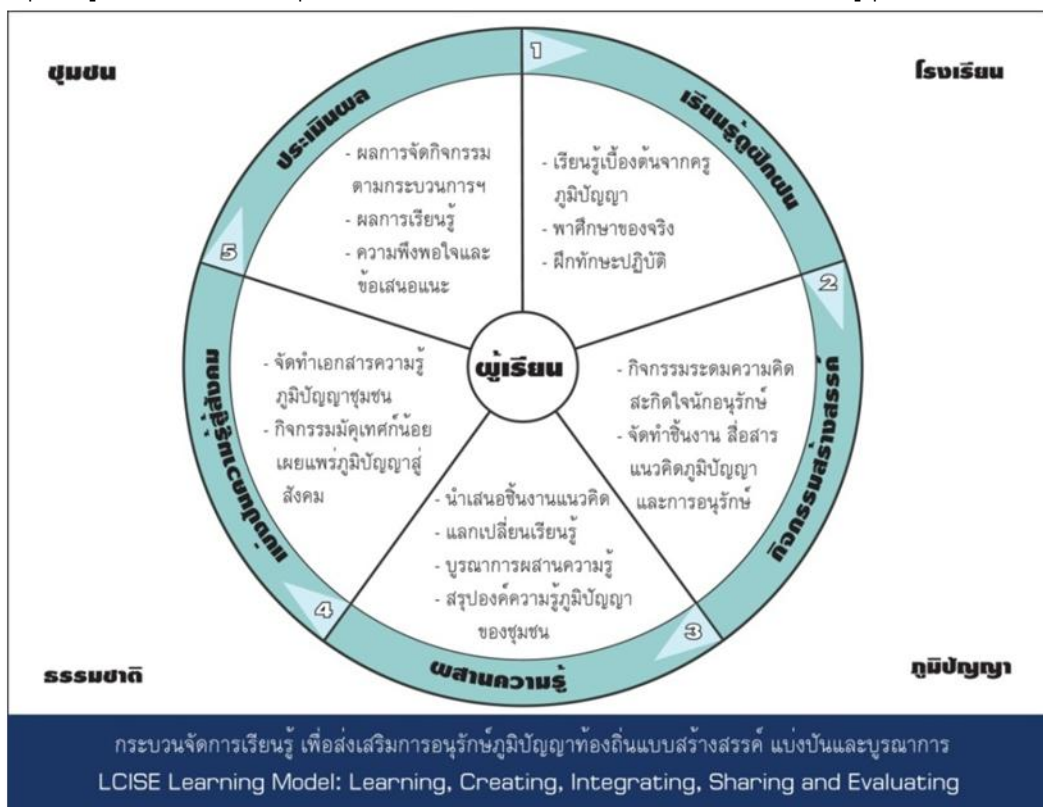
ผลการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่องการทำเครื่องจักสานกระจูด แอลไซส์ เลิร์นนิ่ง โมเดล (LCISE learning model) มีจุดประสงค์คือ

1. ส่งเสริมการเรียนรู้และอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ระหว่างชุมชนและสถานศึกษา
3. พัฒนาทักษะการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียน ผ่านกิจกรรมบูรณาการหลากหลาย
4. ส่งเสริมการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

กระบวนการจัดการเรียนรู้แอลไซส์ เลิร์นนิ่ง โมเดล (LCISE learning model) มีองค์ประกอบ 5 ประการ ได้แก่

1. การเรียนรู้ดูฝึกฝนจากครูภูมิปัญญาท้องถิ่น (L: learning) มีการเรียนเนื้อหาและฝึกปฏิบัติ
2. กิจกรรมระดมความคิดสร้างสรรค์ (C: creative activities) เน้นการให้นักเรียนทำกิจกรรมร่วมกัน ช่วยคิดพัฒนาการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนของตนเองพร้อมทั้งมีเวทีในการนำเสนอความคิดสู่ชุมชน

3. ผสานความรู้ร่วมกัน (I: integration) นักเรียน ครูและคนในชุมชนร่วมกันแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อเติมเต็มความรู้ให้แก่กันนักเรียน

4. แบ่งปันความรู้สู่สังคม (S: sharing) จัดทำเอกสารบันทึกภูมิปัญญาท้องถิ่น สื่อต่างๆ รวมถึงการจัดกิจกรรมถ่ายทอดความรู้สู่สังคม เช่น มัลติเทคน้อย พี่สอนน้อง เป็นต้น

5. ประเมินผล (E: evaluation) ประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน โดยครูผู้จัดกิจกรรม ครูภูมิปัญญา คนในชุมชนและนักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมิน

บริบทที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ ชุมชน โรงเรียน หรือสถานศึกษา ธรรมชาติ และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผลการศึกษาดทดลองนำร่องกระบวนการจัดการเรียนรู้แอลไซส์ เลิร์นนิ่ง โมเดล (LCISE Learning model)

จากการนำกระบวนการจัดการเรียนรู้ไปทดลองนำร่อง พบว่า ชุมชนและสถานศึกษา สามารถนำรูปแบบกระบวนการไปประยุกต์ใช้ได้จริง กระบวนการมีความยืดหยุ่น ครูผู้สอนและครูภูมิปัญญา สามารถการปรับแผนการจัดกิจกรรมบางส่วนให้กระชับ สอดคล้องกับชุมชน นักเรียนและเวลามากขึ้น โดยครูทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการทำกิจกรรมต่างๆของผู้เรียน และเปิดประเด็นในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนทำกิจกรรมต่างๆ ตามแผนที่วางไว้ ระหว่างการทำกิจกรรม ผู้เรียนมีความสุขและสนุกสนานกับการเรียนรู้ เนื่องจากมีกิจกรรมที่ส่งเสริมจินตนาการ พัฒนาการทำงานเป็นทีม ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย รวมถึงฝึกทักษะการนำเสนอ การแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนกระตือรือร้นในการเรียนดี จากการสังเกตพบว่าเมื่อให้ผู้เรียนทำกิจกรรมบูรณาการกับวิชาศิลปะ ผู้เรียนจะมีความสุขมากเป็นพิเศษ

จากผลงานของผู้เรียน ทั้งการฝึกปฏิบัติจนได้เครื่องจักสานคนละ 1 ชิ้น และงานกลุ่มนำเสนอแนวคิดสร้างสรรค์ อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น แสดงให้เห็นว่า ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ มีทักษะในการทำเครื่องจักสานกระจูด และพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเองได้อย่างชัดเจน สามารถถ่ายทอดความคิดให้แก่ผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

ด้านความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรม พบว่า กิจกรรมต่างๆ เป็นกิจกรรมที่สนุก ทางโรงเรียนไม่เคยจัดในลักษณะนี้ เป็นความแปลกใหม่ที่บูรณาการความรู้ต่างๆ เข้าด้วยกัน ทั้งความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะศึกษา ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การฝึกทักษะการทำงานเป็นทีม ผู้เรียนรู้สึกดีใจที่ได้เรียนผ่านกิจกรรมนี้ ในขณะที่ครู ครูภูมิปัญญา และชาวบ้านที่เข้าร่วมการทำกิจกรรม รู้สึกประทับใจที่เห็นลูกหลานตั้งใจเรียนรู้ และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง ยินดีที่ได้มีส่วนร่วมที่ได้สอนเด็กๆ กระบวนการนี้เป็นกระบวนการที่ดี สามารถนำมาใช้งานได้จริง

การอภิปรายผลการวิจัย

กระบวนการจัดการเรียนรู้ แอลไซส์ เลิร์นนิ่ง โมเดล (LCISE Learning model) ช่วยให้ผู้เรียน ครูและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมทั้งในระดับชุมชน และระดับชั้นเรียน ผู้เรียนได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่ ซึ่งผู้เรียนได้ทำกิจกรรมต่างๆผ่านกระบวนการกลุ่มร่วมกันอย่างอิสระ ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ (Child Center) มีการบูรณาการความรู้ที่หลากหลายเข้าด้วยกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งศิลปะซึ่งมีกิจกรรมที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นและสนุกสนานกับการเรียนรู้เป็นอย่างมาก ในขณะที่ครูและครูภูมิปัญญาต่างทำหน้าที่ให้ความรู้และอำนวยความสะดวก (Facilitator) ในการทำกิจกรรมช่วยการลดเวลาในการบรรยายเปลี่ยนบรรยายภาคการสอน เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ ครูจึงมีเวลาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับผู้เรียนได้มากขึ้นอีกด้วย

กิจกรรมทำให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ที่ครบถ้วนคือ การเรียนรู้ผ่านการรับฟังบรรยายและฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง สะท้อนความรู้ที่ได้รับผ่านกิจกรรมกลุ่ม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้เรียน ครูและชุมชน และจัดทำเอกสารบันทึกความรู้ เพื่อสรุปองค์ความรู้พร้อมเผยแพร่สู่สังคมต่อไป ดังนั้น ผู้เรียนจึงเกิดประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายและคงทน

การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ช่วยทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน มีกิจกรรมร่วมกันเพิ่มเติมนอกเหนือจากกิจกรรมทางศาสนาและเทศกาลสำคัญ จึงเป็นการลดช่องว่าง สร้างความเข้าใจ ลดช่องว่างระหว่างวัยได้อีกด้วย ชาวบ้านมีความสุขและภูมิใจในการทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียนอย่างมาก

กระบวนการเรียนรู้ แอลไซส์ เลิร์นนิ่ง โมเดล (LCISE Learning model) สามารถตอบสนองการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life Long Learning) อีกด้วย เนื่องจากเป็นกระบวนการเปิด มีความยืดหยุ่นให้เหมาะสมกับบริบทและความพร้อมของชุมชน และไม่จำกัดการใช้เฉพาะในโรงเรียนเท่านั้น แหล่งเรียนรู้ในชุมชน สามารถนำไปประยุกต์ใช้ และเปิดโอกาสให้กับบุคคลทั่วไป นักเรียนนักศึกษาจากภายนอก เข้ามาศึกษาภูมิปัญญาภายในชุมชนได้ด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้ กระบวนการดังกล่าว ยังคงรักษารูปแบบการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาแบบเดิม คือการสอนแบบบรรยายสัทธิและฝึกปฏิบัติ ซึ่งเป็นวิธีการที่ดี และเพิ่มเติมกระบวนการจัดการเรียนรู้ใหม่ เหมือนเป็นการอัปเกรด (Upgrade) การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ทันสมัย อีกทั้ง การเลือกใช้สื่อการสอน เน้นการใช้สื่อในชุมชน ผสานกับสื่อที่มีอยู่รอบตัวมาประกอบการสอน เช่น วิทยุทัศน์ สารานุกรมไทย แหล่งข้อมูลออนไลน์ เป็นต้น ดังนั้น จึงไม่ยากในการนำไปประยุกต์ใช้ ขึ้นอยู่กับความพร้อมของแต่ละโรงเรียนและชุมชน

แต่กระบวนการจัดการเรียนรู้แอลไซส์ เลิร์นนิ่ง โมเดล (LCISE Learning model) ก็มีข้อจำกัดในการศึกษาคือ เป็นการศึกษาทดลองนาร่อง เพียงเนื้อหาภูมิปัญญาเรื่องเดียว ดังนั้นหากได้มีการนำไปใช้กับเนื้อหาอื่นๆ จะช่วยให้การพัฒนาจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการดังกล่าว มีความสมบูรณ์มากขึ้น

ปัจจัยที่ส่งเสริมให้การจัดการกระบวนการเรียนรู้แอลไซส์ เลิร์นนิ่ง โมเดล (LCISE Learning model) ประสบความสำเร็จ ได้แก่

1. ความร่วมมือกันของชุมชนและสถานศึกษาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน
2. ความสามารถในการจัดการและความพร้อมของครู ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นในการให้ความรู้และอำนวยความสะดวกในการทำกิจกรรมของนักเรียน
3. การเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกทางความคิด ความสามารถอย่างอิสระ
4. การให้กำลังใจกันและกัน ระหว่างชุมชนและสถานศึกษา เนื่องจากการจัดกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์ ต้องใช้เวลาและเห็นผลช้า หากไม่อดทนและจริงจัง ย่อมไม่สำเร็จ

ดังนั้น กระบวนการเรียนรู้แอลไซส์ เลิร์นนิ่ง โมเดล (LCISE Learning model) จึงสามารถสร้างการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างสร้างสรรค์ บูรณาการและแบ่งปันได้

สิ่งที่ผู้วิจัยได้รับจากการทำวิจัยครั้งนี้ เป็นประสบการณ์ที่ดีในการประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพมาศึกษาด้านเทคโนโลยีการศึกษา ซึ่งเป็นงานที่ทำหาย ใช้เวลาและความอดทนอย่างยิ่ง สิ่งที่ได้นอกจากกระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น แอลไซส์ เลิร์นนิ่ง โมเดล (LCISE Learning model) แล้ว ผู้วิจัยมีโอกาสดูแลเรียนรู้วัฒนธรรมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน ได้รับการต้อนรับและมิตรภาพ ความเอ็นดูจากผู้ใหญ่ในชุมชน ได้เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนบ้านมาบเหลาชะโอน ถือเป็นประสบการณ์ที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง ซึ่งสะท้อนว่า การวิจัยที่เกิดจากความจริงใจและมุ่งมั่นให้เกิดการพัฒนาแก่ชุมชน เป็นความรู้ที่สิ่งที่มีความหมายและควรค่าที่จะดำเนินการต่อไปในอนาคต แม้ต้องใช้เวลาและทำอย่างที่สุดนี้ผู้วิจัยภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในการช่วยอนุรักษ์สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนไทยให้คงอยู่ ซึ่งถือเป็นหน้าที่สำคัญในการเป็นคนไทย

ข้อเสนอแนะของการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

การนำกระบวนการจัดการเรียนรู้แอลไซส์ เลิร์นนิ่ง โมเดล (LCISE Learning model) ไปประยุกต์ใช้ ชุมชนและโรงเรียนต้องวางแผนและทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วม ดำเนินกิจกรรมอย่างราบรื่น สามารถสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดีให้กับผู้เรียนได้อย่างแท้จริง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำกระบวนการเรียนรู้แอลไซส์ เลิร์นนิ่ง โมเดล (LCISE Learning model) ไปทดลองใช้กับเนื้อหาอื่น ๆ ที่มีใช้เฉพาะภูมิปัญญาท้องถิ่นถิ่นเท่านั้น เพื่อศึกษาถึงความเหมาะสมของกระบวนการในบริบทอื่น ๆ เช่น การนำไปจัดการเรียนรู้เนื้อหาเดียวกัน โดยเปรียบเทียบระหว่างการเรียนรู้ด้วยแอลไซส์ เลิร์นนิ่ง โมเดล (LCISE Learning model) กับการเรียนแบบปกติ เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ เป็นต้น

2. ควรพัฒนาองค์ความรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้ด้วยกระบวนการแอลไซส์ เลิร์นนิ่ง โมเดล (LCISE Learning model) ให้อยู่ในรูปแบบดิจิทัลคอนเทนต์ (Digital Contents) ในลักษณะของฐานข้อมูลออนไลน์ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สามารถเข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลา

3) ควรมีการนำทฤษฎีทางพฤติกรรมศาสตร์มาศึกษาควบคู่ด้วย เช่น การศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ ภูมิปัญญาของคนแต่ละวัย, ทศนคติที่มีต่อการเรียนรู้ภูมิปัญญาก่อนและหลังเรียนด้วยแอลไซส์ เลิร์นนิ่ง โมเดล (LCISE Learning model) เป็นต้น

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ.2545.

กรุงเทพฯ : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์

ชาย โพธิ์สีตา. (2550). ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 3.กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 454 หน้า

นิคม ชมพูหลง. (2544). วิธีการและขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและกาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา. มหาสารคาม: ม.ป.พ. หจก.อภิชาตการพิมพ์

ประเวศ วะสี. (2536). การศึกษาชาติกับภูมิปัญญาท้องถิ่น: ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

มานิต สิทธิศร. (2543).ชุดฝึกอบรมการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา (ฉบับปรับปรุง) ม.ป.พ., ครูศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิต. (2528). เทคโนโลยีทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ. 346 หน้า 5(11): 6-15.

ความสามารถทางการรับรู้ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมที่ใช้สื่อด้วยภาพสัญลักษณ์**Perception Ability of Preschool Children Through Symbol Picture Activities**นัฏอริน แสงพงษ์พิทยา¹, รองศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์²**บทคัดย่อ**

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสามารถทางการรับรู้ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมที่ใช้สื่อด้วยภาพสัญลักษณ์ และเพื่อเปรียบเทียบความสามารถทางการรับรู้ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมที่ใช้สื่อด้วยภาพสัญลักษณ์ กลุ่มตัวอย่างเป็น นักเรียนชาย-หญิง อายุ 5-6 ปี กำลังศึกษาในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 โรงเรียนสวัสดิวิทยา สำนักงานเขตวัฒนา สังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบหลายขั้นตอน สุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่ายมา 1 ห้องเรียนโดยมีห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม จาก 2 ห้องเรียน และเลือกนักเรียนที่ทำแบบทดสอบความสามารถทางการรับรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีคะแนน 15 อันดับสุดท้าย มาเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 15 คนที่ได้รับการจัดกิจกรรมที่ใช้สื่อด้วยภาพสัญลักษณ์ ใช้เวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์ 3 วัน 3 ครั้ง 40 นาที รวม 24 ครั้ง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แผนการจัดกิจกรรมที่ใช้สื่อด้วยภาพสัญลักษณ์ และแบบทดสอบความสามารถทางการรับรู้จำนวน 2 ชุด คือ ชุดที่ 1 แบบทดสอบความสามารถทางการรับรู้ด้านการแปลความหมาย 15 ข้อ ชุดที่ 2 แบบทดสอบความสามารถทางการรับรู้ด้านการให้เหตุผล 15 ข้อ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .57 และ .67 ตามลำดับ แบบแผนการทดลองที่ใช้เป็นแบบ One-Group Pretest-Posttest Design และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติ t-test แบบ Dependent Samples ผลการวิจัยพบว่า หลังการทดลองระดับความสามารถทางการรับรู้ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมที่ใช้สื่อด้วยภาพสัญลักษณ์โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับดีมาก และความสามารถทางการรับรู้ของเด็กปฐมวัยหลังได้รับการจัดกิจกรรมที่ใช้สื่อด้วยภาพสัญลักษณ์ มีค่าสูงกว่าก่อนได้รับการจัดกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งแสดงว่าการจัดกิจกรรมที่ใช้สื่อด้วยภาพสัญลักษณ์สามารถส่งเสริมเด็กปฐมวัยให้มีความสามารถทางการรับรู้สูงขึ้นอย่างชัดเจน

คำสำคัญ: การรับรู้, ปฐมวัย, ภาพสัญลักษณ์

Abstract

The purposes of this research were to investigate the perception ability of preschool children through the use of symbol picture activities and to compare the ability before and after the activities. The sample used in the study was preschool boys and girls aged 5-6 years of second year kindergarten in the first semester of 2013 academic year at Sawasdeewittaya School, Watthana District, under Bangkok Metropolitan Administration, selected by multi-stage sampling. One class of students was chosen from two classes by simple random sampling and the test of perception ability was used with selected children. After that, 15 children with low scores were selected to be used with the symbol picture activities. The 24 experiments were carried out within 8 weeks, 3 days a week and 40 minutes per day. The research instruments were plans of symbol picture activities and two tests of perception ability. The first test was for perception ability in the area of translation with 15 items while the second test was for the area of reasoning with 15 items. The reliabilities of the tests were .57 and .67 respectively. The research followed one-group pretest-posttest design. The data were analyzed by using dependent sample t-test. The research results revealed that, after the experiments, the level of perception ability of preschool children through symbol picture activities in general and in individual areas was at the very good level. The perception ability of preschool children after the use of symbol picture activities

1 นิสิตปริญญาโทสาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2 ที่ปรึกษาปริญญาเอนันต์ สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

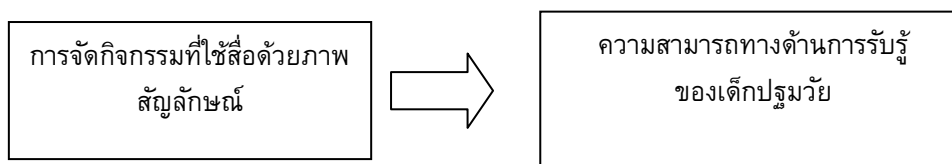
was higher than that of before the use of activities with statistical significance at the level of .01. It indicated that the use of symbol picture activities could obviously make the perception ability of preschool children higher.

Keywords: Perception, preschool children, symbol picture

ความเป็นมาของการทำวิจัย

ปฐมวัยเป็นวัยที่ร่างกาย และสมองของเด็กกำลังเจริญเติบโต เด็กต้องการความรัก ความเอาใจใส่ ดูแลอย่างใกล้ชิด เด็กวัยนี้มีโอกาสเรียนรู้จากการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า ได้สำรวจ เล่น ทดลอง ค้นพบด้วยตนเอง ได้มีโอกาสคิดแก้ปัญหา เลือกลง ตัดสินใจ ใช้ภาษาสื่อความหมาย คิดริเริ่มสร้างสรรค์ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ความสำคัญของเด็กปฐมวัยดังกล่าวนำไปสู่การปฏิบัติให้เด็กมีมาตรฐานตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่กำหนดเป็นจุดหมายของหลักสูตรในการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามกรอบที่เหมาะสม รวมถึงการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก เพื่อให้เด็กพัฒนาทุกด้านทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญาอย่างสมดุล (คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547: 5-7) สำหรับความสามารถทางการรับรู้ เป็นกระบวนการแปลความหมายของสิ่งเร้าที่มากระทบกับประสาทสัมผัส ซึ่งมี หู ตา จมูก ลิ้น และผิวหนัง การแปลความหมายของสิ่งเร้าที่กระทบสัมผัสขึ้นอยู่กับประสบการณ์ เป็นการสร้างความหมายเกี่ยวกับสิ่งนั้นให้ตนเอง (เยาเวา เดชะคุปต์. 2536: 88) มีผลการศึกษาค้นคว้ามากมายที่สนับสนุนและบ่งชี้ว่าการพัฒนาคุณภาพของประชากร จำเป็นต้องเน้นการส่งเสริมการรับรู้หรือความเข้าใจของเด็กปฐมวัยอย่างถูกต้องและเหมาะสม การเกี่ยวข้องติดต่อกับสิ่งแวดล้อมผ่านกระบวนการรับรู้โดยใช้อวัยวะสัมผัสที่มีอยู่ เด็กนำรอบความคิด ความรู้สึก และประสบการณ์ใช้ในการแปลความหมาย การรับรู้เป็นแนวโน้มในการกระทำและปฏิกิริยาต่อสังคมที่จะขยายขอบข่ายออกไปมากขึ้นตามลำดับอายุ (ชุมพร ยงกิตติกุล; เพ็ญพิไล ฤทธาณานนท์; และ นิรมล ชยุตสาหกิจ. 2529: 2) การรับรู้ผ่านช่องทางของการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสทั้งห้า รวมถึงการคิด การได้สัมผัสความรู้สึก เป็นการเรียนรู้ด้านคุณภาพที่ทำให้เกิดการแปลความหมายข้อมูล การรับรู้ประสบการณ์ทำให้เด็กเรียนรู้สิ่งต่างๆ รอบตัวและรู้จักตัวเอง การสร้างการรับรู้ให้กับเด็กต้องเริ่มจาก ความตั้งใจ ความแตกต่างของบุคคล การถ่ายโยงประสบการณ์สู่ความรู้ความเข้าใจ เป็นกระบวนการรับรู้ที่แท้จริง (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2543: 13-14) เด็กพัฒนาสติปัญญาเพิ่มมากขึ้นตามวุฒิภาวะ สามารถตอบสนองความกระตือรือร้นใคร่รู้ใคร่เรียน และต้องการใช้ความสามารถที่เพิ่มขึ้นเป็นไปในแนวที่เริ่มรู้จักใช้ความคิด มโนภาพ และจินตนาการ สอดคล้องกับ สิริมา ภิญโญนนตพงษ์ (2553: 45) กล่าวถึง ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ (Piaget) การปรับโครงสร้างสติปัญญาเป็นกระบวนการควบคู่ไปกับการซึมซับประสบการณ์ สิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลช่วยให้เด็กเปลี่ยนความคิด ความเข้าใจ และปรับโครงสร้างสติปัญญาให้ตรงกับสภาพแวดล้อมของเขา ซึ่งการดำเนินชีวิตปัจจุบันมีความสลับซับซ้อน พร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกมากมาย จำต้องมีความรู้ความเข้าใจ และมีประสบการณ์เพื่อให้เข้ากับวิถีชีวิตที่เป็นสากล ภาพสัญลักษณ์ที่สามารถพบเห็นได้ในสถานที่สาธารณะต่างๆ เช่น เครื่องหมายจราจร ป้ายบอกทาง สัญลักษณ์หรือภาพแทนความหมาย ฯลฯ เป็นข้อมูลที่สื่อสารเด่นชัด แปลความหมายรวดเร็ว เข้าใจได้ถูกต้องตรงกัน ภาพสัญลักษณ์จึงเข้ามามีบทบาทสำคัญมากขึ้นต่อสังคมไทย การศึกษาเรียนรู้ภาพสัญลักษณ์ของเด็กปฐมวัย ช่วยเสริมสร้างการรับรู้แก่ทักษะในการใช้สื่อที่เป็นเทคโนโลยีที่ทันสมัยให้กับเด็ก อำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตประจำวัน เสริมสร้างความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และทักษะในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นจากสภาพการณ์สังคมโลก ยุคเทคโนโลยีข้อมูลการสื่อสารที่รวดเร็ว และให้ความสำคัญต่อการใช้ภาพสัญลักษณ์แบบต่างๆ ที่มีมากมายรอบตัวเด็กดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาผลของการจัดกิจกรรมที่ใช้ภาพสัญลักษณ์ที่มีต่อความสามารถทางการรับรู้ด้านการแปลความหมายและด้านการให้เหตุผล แก่เด็กปฐมวัยด้วยสิ่งที่มีความหมาย ซึมซับ และเรียนรู้สิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับตนเอง สิ่งแวดล้อมรอบตัว จากภาพสัญลักษณ์ที่มีความหมายอย่างง่าย เป็นลักษณะสากล มีรูปแบบสวยงาม กระตุ้นดึงดูดความสนใจ ส่งเสริมความคิดและสามารถพบเห็นได้ทั่วไปในชีวิตประจำวัน จะช่วยกระตุ้นให้เด็กสนใจเกิดการรับรู้ มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมตามความต้องการของเด็กแต่ละคนด้วย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความสามารถทางด้านการรับรู้ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมที่ใช้สื่อด้วยภาพสัญลักษณ์
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความสามารถทางด้านการรับรู้ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมที่ใช้สื่อด้วยภาพสัญลักษณ์

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประเภทของงานวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง One - Group Pretest – Posttest Design (สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์.2550: 15)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชาย-หญิง อายุ 5-6 ปี กำลังศึกษาในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 1 ห้อง รวม 30 คนของโรงเรียนสวัสดิศึกษา สำนักงานเขตวัฒนา สังกัดกรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชาย-หญิง อายุ 5-6 ปี กำลังศึกษาในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 โรงเรียนสวัสดิศึกษา สำนักงานเขตวัฒนา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยมีขั้นตอนในการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ดังนี้

1. สุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่ายมา 1 ห้องเรียน โดยมีห้องเป็นหน่วยการสุ่ม จากจำนวน 2 ห้องเรียนๆละ 30 คน
2. ผู้วิจัยนำแบบทดสอบความสามารถทางด้านการรับรู้ของเด็กปฐมวัย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปทดสอบกับเด็กทั้ง 30 คน หลังจากนั้นทำการตรวจและให้คะแนนแล้วพิจารณาเลือกเด็กที่มีคะแนน 15 อันดับสุดท้าย มาเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 15 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดกิจกรรมที่ใช้สื่อด้วยภาพสัญลักษณ์
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ความสามารถทางด้านการรับรู้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดกิจกรรมที่ใช้สื่อด้วยภาพสัญลักษณ์ เป็นกิจกรรมที่จัดเพื่อเปิดโอกาสให้เด็กรู้จักกับภาพสัญลักษณ์ โดยในแต่ละสัปดาห์ แบ่งการจัดกิจกรรมเป็น 3 วัน ในวันหนึ่ง ครูกำหนดและจัดเตรียมเนื้อหาที่สอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้ในเรื่องนั้นๆ มาสนทนาพูดคุย สาทิต อภิปราย ชักถาม ให้เด็กได้ใช้ทักษะประสาทสัมผัสทั้งห้า โดยเด็กเริ่มดูจากภาพจริง แล้วดูภาพสัญลักษณ์ เพื่อเปรียบเทียบภาพทั้ง 2 แบบ ในวันที่สอง กิจกรรมเกมการศึกษา ใช้สื่อเป็นภาพสัญลักษณ์ในจับคู่ภาพจริงและภาพสัญลักษณ์แบบเดียวกัน เด็กฝึกการสังเกต การคิดอธิบายให้เหตุผล ในวันที่สาม กิจกรรมสร้างสรรค์ประดิษฐ์ภาพสัญลักษณ์เป็นกลุ่ม ด้วยการวาดภาพจากนั้นเด็กนำเสนอผลงานโดยเล่าเรื่องราวจากผลงานที่ละกลุ่มจนครบทุกกลุ่มซึ่งในแต่ละวัน ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้คือ ขั้นนำ ครูนำเข้าสู่บทเรียนด้วยกิจกรรมตามความเหมาะสมโดยเลือกกิจกรรม การท่องคำคล้องจอง การร้องเพลง หรือการใช้ปริศนาคำทาย เพื่อกระตุ้นให้เกิดความสนใจและมีความพร้อมเพื่อเข้าสู่ขั้นดำเนินกิจกรรมในแต่ละวันใช้สื่อที่เป็นภาพสัญลักษณ์ให้เด็กเกิดการรับรู้เกี่ยวกับภาพ และเปรียบเทียบเรื่องราวในกิจกรรมขั้นสรุป เด็กและครูร่วมกันสรุป ความหมายประโยชน์ของภาพสัญลักษณ์

2. แบบทดสอบความสามารถทางการรับรู้ 2 ชุด ได้แก่ ชุดที่ 1 แบบทดสอบความสามารถการรับรู้ด้านการแปลความหมาย 15 ข้อ ข้อละ 1 คะแนนและชุดที่ 2 แบบทดสอบความสามารถการรับรู้ด้านการให้เหตุผล 15 ข้อ ข้อละ 1 คะแนน หากค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบทดสอบความสามารถทางการรับรู้ของเด็กปฐมวัย โดยนำแบบทดสอบไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านพิจารณาถึงความเห็นใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์ (IOC) มีค่าระหว่าง .67 - 1.00 ค่าความยากง่าย (P) มีค่าตั้งแต่ .20 - .80 ค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบ (r) โดยใช้ค่าสหสัมพันธ์แบบพอยท์-ไบซีเรียล (Point-Biserial Correlation) มีค่าตั้งแต่ .20 - .54 ค่าความเชื่อมั่นใช้สูตร KR-20 ด้วยวิธีของคูเดอร์ - ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson) แบบทดสอบชุดที่ 1 มีค่าเท่ากับ .57 และแบบทดสอบชุดที่ 2 มีค่าเท่ากับ .67 ตามลำดับ

การดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 ดังนี้ ทำการทดสอบกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดก่อนดำเนินการทดลอง (Pre-test) โดยใช้แบบทดสอบความสามารถทางการรับรู้ของเด็กปฐมวัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แล้วตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดพิจารณาเลือกเด็กที่มีคะแนน 15 อันดับสุดท้าย มาเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 15 คนหลังจากนั้นดำเนินการทดลองโดยกลุ่มตัวอย่างได้รับการจัดกิจกรรมที่ใช้สื่อด้วยภาพสัญลักษณ์ เป็นเวลา 8 สัปดาห์ ๆ ละ 3 วัน ได้แก่ วันจันทร์ วันพุธ วันศุกร์ วันละ ครั้ง ๆ ละ 40 นาที ในช่วงเวลา 9.30-10.10 น. รวม 24 ครั้ง หลังเสร็จสิ้นการทดลองผู้วิจัยดำเนินการทดสอบหลังการทดลอง (Post-test) กับกลุ่มตัวอย่าง ใช้แบบทดสอบความสามารถทางการรับรู้ของเด็กปฐมวัยฉบับเดียวกันกับแบบทดสอบที่ใช้ก่อนดำเนินการทดลอง แล้วตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด นำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติเพื่อทดสอบสมมุติฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำคะแนนที่ได้จากการทดสอบความสามารถทางการรับรู้ก่อนและหลังการทดลอง มาหาค่าเฉลี่ยและนำค่าเฉลี่ยมาเปรียบเทียบกับกันโดยใช้สถิติ t-test แบบ Dependent Samples โดยการหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบทดสอบความสามารถทางการรับรู้ของเด็กปฐมวัย โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์ (IOC) (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. 2526: 89) ค่าความยากง่าย (P) ค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบ (r) โดยใช้ค่าสหสัมพันธ์แบบพอยท์-ไบซีเรียล (Point-Biserial Correlation) (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. 2548: 5) ค่าความเชื่อมั่นใช้สูตร KR-20 ด้วยวิธีของคูเดอร์ - ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson) (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. 2521: 99)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ระดับการรับรู้จากการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ผู้วิจัยนำคะแนนจากแบบทดสอบความสามารถทางการรับรู้ของเด็กปฐมวัย โดยใช้ค่าเฉลี่ยแปลผลระดับการรับรู้ของคะแนนจากแบบทดสอบ ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมที่ใช้สื่อด้วยภาพสัญลักษณ์ มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน โดยแยกเป็นด้านการแปลความหมายและด้านการให้เหตุผล ค่าเฉลี่ยที่คำนวณได้จะใช้เป็นค่าบ่งชี้ระดับการรับรู้

ตาราง 1 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนความสามารถทางด้านการรับรู้ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมที่ใช้สื่อด้วยภาพสัญลักษณ์

ความสามารถด้านการรับรู้	N	K	ก่อนทดลอง			หลังทดลอง		
			\bar{X}	S	ระดับ	\bar{X}	S	ระดับ
1. การแปลความหมาย	15	15	10.87	2.23	ดี	14.33	1.11	ดีมาก
2. การให้เหตุผล	15	15	7.47	1.96	ปานกลาง	13.20	1.21	ดีมาก
รวม	15	30	18.33	3.24	ดี	27.53	1.72	ดีมาก

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 1 เมื่อพิจารณาในภาพรวมพบว่า เด็กปฐมวัยมีการรับรู้ก่อนทดลอง อยู่ในระดับดี ($\bar{X}=18.33$) หลังการทดลองอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}=27.53$) และเมื่อแยกเป็นรายด้านพบว่า ก่อนทดลองเด็กปฐมวัยมีการรับรู้ด้านการแปลความหมายอยู่ในระดับดี ($\bar{X}=10.87$) ด้านการให้เหตุผลอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=7.47$) หลังการทดลองพบว่า เด็กปฐมวัยมีการรับรู้ด้านการแปลความหมายอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}=14.33$) ด้านการให้เหตุผลอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}=13.20$) สรุปว่าการจัดกิจกรรมที่ใช้สื่อด้วยภาพสัญลักษณ์ ทำให้มีความสามารถทางด้านการรับรู้สูงขึ้นทั้ง 2 ด้าน โดยมีความสามารถการรับรู้ด้านการให้เหตุผลสูงขึ้นมากที่สุด

ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบคะแนนความสามารถทางด้านการรับรู้ของเด็กปฐมวัยในภาพรวมและแยกรายด้าน ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมที่ใช้สื่อด้วยภาพสัญลักษณ์ ผู้วิจัยนำคะแนนจากแบบทดสอบความสามารถทางด้านการรับรู้ของเด็กปฐมวัย มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนผลต่าง และทดสอบความแตกต่างเฉลี่ย โดยใช้ t-test ทดสอบค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติของความสามารถทางด้านการรับรู้

ตาราง 2 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถทางด้านการรับรู้ของเด็กปฐมวัยในภาพรวมและแยกรายด้านก่อนและหลังการจัดกิจกรรมที่ใช้สื่อด้วยภาพสัญลักษณ์

ความสามารถด้านการรับรู้	K	ก่อนทดลอง		หลังทดลอง		\bar{D}	$S_{\bar{D}}$	t	P
		\bar{X}	S	\bar{X}	S				
1. การแปลความหมาย	15	10.87	2.23	14.33	1.11	3.47	2.13	6.29**	.000
2. การให้เหตุผล	15	7.47	1.96	13.20	1.21	5.73	2.43	9.12**	.000
รวม	30	18.33	3.24	27.53	1.73	9.20	3.14	11.33**	.000

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 2 เมื่อพิจารณาภาพรวมพบว่า หลังการจัดกิจกรรมที่ใช้สื่อด้วยภาพสัญลักษณ์ เด็กปฐมวัยมีการรับรู้ สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมที่ใช้สื่อด้วยภาพสัญลักษณ์ ($\bar{D}=9.20$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 แสดงว่า หลังการจัดกิจกรรมที่ใช้สื่อด้วยภาพสัญลักษณ์ ทำให้การรับรู้ของเด็กปฐมวัยสูงกว่าก่อนที่ได้รับการจัดกิจกรรมที่ใช้สื่อด้วยภาพสัญลักษณ์ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า หลังการจัดกิจกรรมที่ใช้สื่อด้วยภาพสัญลักษณ์ เด็กปฐมวัยมีการรับรู้ด้านการแปลความหมาย และด้านการให้เหตุผล สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมที่ใช้สื่อด้วยภาพสัญลักษณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

การสรุปผลการวิจัย

1. ระดับความสามารถทางด้านการรับรู้ของเด็กปฐมวัยหลังจากได้รับการจัดกิจกรรมที่ใช้สื่อด้วยภาพสัญลักษณ์โดยรวมมีการรับรู้อยู่ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ทุกด้านมีระดับการรับรู้อยู่ในระดับดีมาก ทั้งด้านการแปลความหมาย และด้านการให้เหตุผล
2. ความสามารถทางด้านการรับรู้ของเด็กปฐมวัยหลังจากได้รับการจัดกิจกรรมที่ใช้สื่อด้วยภาพสัญลักษณ์สูงขึ้นไปกว่าก่อนการจัดกิจกรรมที่ใช้สื่อด้วยภาพสัญลักษณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การอภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับความสามารถทางด้านการรับรู้ของเด็กปฐมวัยโดยรวมและจำแนกรายด้านพบว่า หลังการทดลองเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมที่ใช้สื่อด้วยภาพสัญลักษณ์มีความสามารถทางด้านการรับรู้สูงกว่าก่อนการทดลองทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้เป็นความสามารถของเด็กปฐมวัยในการให้ความหมายข้อมูลจากภาพที่ผ่านประสาทสัมผัสด้านการเห็น โดยเด็กมีการแปลความหมายของภาพสัญลักษณ์ตามประสบการณ์ที่เด็กเรียนรู้ เกิดการสร้าง ความหมายและให้เหตุผลเกี่ยวกับภาพสัญลักษณ์นั้นออกมา เป็นการบอกหรืออธิบายจากความรู้ความเข้าใจ เพื่อนำไปใช้ เรียนรู้ต่อไป ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ มีการแสดงพฤติกรรมการรับรู้ 2 ด้าน อภิปรายได้ดังนี้

1.1 ด้านการแปลความหมายเด็กปฐมวัยมีระดับความสามารถการรับรู้ทางด้านการแปลความหมาย ก่อนทดลองอยู่ในระดับดีหลังการทดลองอยู่ในระดับดีมาก แสดงว่า การจัดกิจกรรมที่ใช้สื่อด้วยภาพสัญลักษณ์ช่วย ส่งเสริมในเรื่องการแปลความหมายได้เพราะกิจกรรมที่ใช้สื่อด้วยภาพสัญลักษณ์เป็นกิจกรรมที่จัดในช่วงกิจกรรม เสริมประสบการณ์ด้วยภาพสัญลักษณ์ที่มีความหมายอย่างง่าย เป็นลักษณะสากล มีรูปแบบสวยงาม กระตุ้นดึงดูดความ สนใจ ส่งเสริมความคิดและสามารถพบเห็นได้ทั่วไปในชีวิตประจำวันทำให้เด็กปฐมวัยเกิดการรับรู้สิ่งที่มีความหมาย ซึมซับ และเรียนรู้สิ่งต่างๆที่เกี่ยวข้องกับตนเอง สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กสามารถบอกชื่อหรืออธิบายความหมายของ ภาพสัญลักษณ์ถูกต้องตรงกับความจริงได้เด็กเกิดทักษะในการคิดวิเคราะห์ การรับรู้ที่เป็นเหตุผล การใช้ภาพสัญลักษณ์ ในการติดต่อสื่อสารอีกทางหนึ่งซึ่งสอดคล้องกับ โอเกย์(Olgay) (ทองเจือ เขียวทอง. 2548: 14) กล่าวว่า ภาพสัญลักษณ์ เป็น สิ่งที่แสดงถึงความคิดที่นำมาใช้แทนตัวอักษรอย่างมีระบบ เป็นข้อจำกัดในการแลกเปลี่ยนข่าวสาร ความต้องการ การใช้สัญลักษณ์แทนภาษา ซึ่งง่ายกว่ามีความจำเป็นมากขึ้นกว่าหลายเท่า นิวแมน;และนิวแมน (Neuman, M. & Neuman, D. 2012: 23-29) กล่าวว่า ฉลากทั่วไปของภาพจากสิ่งพิมพ์มีอยู่หลายลักษณะ เช่น ตัวอักษร คำ ตัวเลข ป้าย ฉลาก ข้อมูล เนื้อหา และสัญลักษณ์จากภาษาอื่นๆ ฯลฯ เด็กมีโอกาสเรียนรู้สัญลักษณ์ที่ถูกต้อง โดยเด็กจะเริ่มอ่านฉลาก ของวัตถุในความหมายทั่วไป จากนั้นเด็กจะขัดเกลาและรวมเข้าเป็นลักษณะความรู้ซึ่งจัดแบ่งวัตถุแต่ละอย่างออกจากกัน ชัยพร วิชชาวุธ(2524: 4) กล่าวว่า เด็กวัย 2-7 ขวบมีกระบวนการคิดที่เป็นมโนภาพมากกว่าจะคิดโดยใช้ภาษาถ้อยคำ ดังนั้นการเสนอสารด้วยภาพ สามารถใช้ภาษาเป็นสัญลักษณ์แทนสิ่งต่างๆ ในการนึกคิดแทนที่การใช้มโนภาพ เด็กจะ สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่างๆ จากการรับรู้ภาษาถ้อยคำที่เป็นทั้งภาษาพูดและภาษาเขียนได้กว้างขวาง มากขึ้น และ ฉลองชัย สุรวฒนบุรณ (2515: 24) กล่าวว่า เด็กอนุบาลชอบภาพสีมากกว่าภาพขาวดำ ชอบภาพสีหลายสี มากกว่าภาพสีเดียว ชอบภาพประติมากรรมหลายสีมากกว่าภาพถ่ายหลายสี เด็กเกิดความมั่นใจ กล้าแสดงความคิดเห็น ด้วยการจัดสภาพแวดล้อมในชั้นเรียนที่ส่งเสริมการแสดงออก การใช้ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอย่างอิสระ สนุกสนาน เพลิดเพลิน มีความสุขกระตือรือร้นเข้าร่วมกิจกรรม ตัวอย่างเช่น สัปดาห์แรกวันที่หนึ่งการใช้เพลงสัญลักษณ์ที่ผู้วิจัยแต่ง เพื่อให้เด็กจำชื่อภาพสัญลักษณ์คนได้ คือ ผู้หญิง ผู้ชาย คนพิการ แล้วเข้าสู่ขั้นตอนดำเนินกิจกรรมมีสื่อที่เป็นภาพสัญลักษณ์ ผู้หญิง ผู้ชาย คนพิการที่ชัดเจนให้เด็กเกิดการรับรู้เกี่ยวกับภาพ เปรียบเทียบกับภาพจริงในกิจกรรมที่เด็กเข้าร่วมทั้งการ ใช้สื่อคนจริงร่วมแสดง การใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กคิดว่าผู้หญิง ผู้ชายไม่เหมือนกันอย่างไร เด็กช่วยกันคิดคำตอบ และขึ้น สรุป เด็กและครุร่วมกันสรุป ความหมายและประโยชน์ของภาพสัญลักษณ์ เมื่อเด็กมีการรับรู้ภาพสัญลักษณ์ดังกล่าวแล้ว ในวันที่สอง กิจกรรมเกมจับคู่ภาพจากบัตรภาพสัญลักษณ์ที่สอดคล้องกับภาพสัญลักษณ์คน คือ ผู้หญิง ผู้ชาย คนพิการ เด็กสังเกต และจับคู่ภาพที่มีลักษณะเหมือนกันได้

1.2 ด้านการให้เหตุผลเด็กปฐมวัยมีระดับความสามารถการรับรู้ทางด้านการให้เหตุผลก่อนทดลองอยู่ในระดับปานกลาง หลังการทดลองอยู่ในระดับดีมาก คือ ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 13.20คะแนน สรุปว่าการจัดกิจกรรมที่ใช้สื่อด้วยภาพสัญลักษณ์ ทำให้มีความสามารถทางด้านการรับรู้สูงขึ้นทั้ง 2 ด้าน โดยมีความสามารถการรับรู้ด้านการให้เหตุผลสูงขึ้นมาที่สุดรองลงมาคือ ด้านการแปลความหมายแสดงว่า การจัดกิจกรรมที่ใช้สื่อด้วยภาพสัญลักษณ์ช่วยส่งเสริมในเรื่องการให้เหตุผลได้เป็นการที่เด็กปฐมวัยอธิบายเกี่ยวกับภาพสัญลักษณ์ ตามสาเหตุความเป็นมาของการตัดสินใจแปลความหมายนั้น เพราะกิจกรรมที่ใช้สื่อด้วยภาพสัญลักษณ์เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้เด็กได้มีการสนทนาโต้ตอบการตั้งคำถาม การแลกเปลี่ยนพูดคุย การพูดแสดงความคิดเห็น และเล่าเรื่องประสบการณ์เดิมจากผลงาน หรือสิ่งที่เด็กลงมือทำ ส่งผลให้เด็กตระหนักถึงความสำคัญของภาพสัญลักษณ์ในการรับรู้ความหมายอย่างเชื่อมโยงกัน ตัวอย่างเช่น สัปดาห์แรก ในวันที่สามเด็กมีโอกาสดิษฐ์ภาพสัญลักษณ์ผู้หญิง ผู้ชายด้วยตนเองโดยการทำตุ๊กตาจากจานกระดาษเป็นสัญลักษณ์ผู้หญิงหรือ ผู้ชายตามความคิดสร้างสรรค์เด็กใช้ผลงานแสดงและพูดคุย เล่า อธิบายตามเหตุผลที่เด็กเข้าใจเกี่ยวกับภาพสัญลักษณ์ เช่น ผู้หญิงใส่กระโปรงได้ ผู้ชายไม่ใส่กระโปรง เด็กหญิงและเด็กชายรู้จักสังเกตและวาดภาพสัญลักษณ์ที่แตกต่างกัน เพราะเด็กมีการรับรู้ความหมายอย่างมีเหตุผลในการเลือกใช้ภาพสัญลักษณ์แต่ละภาพได้ถูกต้อง ดังที่ สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ (2553: 43-44) กล่าวว่า การสร้างความรู้ผ่านการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมตามทฤษฎีพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเพียเจต์ (Piaget) นั้น ปรากฏอยู่ในตัวเด็กตั้งแต่แรกเกิดความสามารถนี้คือการปรับตัว(Adaptation)เป็นกระบวนการที่เด็กสร้างโครงสร้างทางความคิด(Scheme) โดยการมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับสิ่งแวดล้อม 2 ลักษณะ คือ เด็กพยายามปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมโดยซึมซับประสบการณ์(Assimilation) และปรับโครงสร้างสติปัญญา (Accommodation) ตามสภาพแวดล้อมเพื่อให้เกิดความสมดุลในโครงสร้างความคิดความเข้าใจ (Equilibration) คือความสมดุลระหว่างการรับรู้และประสบการณ์เก่าและใหม่เป็นกระบวนการคิดเกิดขึ้นต่อเนื่องตลอดเวลาที่เป็นการรับรู้เรื่องใหม่ แล้วนำไปสัมพันธ์เชื่อมโยงการรับรู้เดิม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในความคิดและความเข้าใจตามมา กุลยา ตันติผลาชีวะ (2551: 41-42) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กปฐมวัยเป็นการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งหมายถึงกระบวนการที่จะทำให้เด็กได้รับรู้ มีทักษะปฏิบัติและเห็นในสิ่งต่างๆ โดยสอดคล้องกับลักษณะความใคร่รู้ใคร่เรียนของเด็ก

จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมที่ใช้สื่อด้วยภาพสัญลักษณ์สามารถส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีการรับรู้สูงขึ้น เด็กได้ดูภาพสัญลักษณ์ที่มีลักษณะต่าง ๆ กัน สามารถสื่อสารให้เกิดความหมายจากสถานการณ์ และสถานที่ที่แตกต่างกัน เด็กลงมือปฏิบัติกิจกรรมโดยศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ ทำให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง โดยเน้นการเตรียมความพร้อมให้กับเด็ก และกระตุ้นให้เด็กเกิดการแปลความหมายจากภาพสัญลักษณ์ที่มีลักษณะใกล้เคียงกันเกิดการจัดหมวดหมู่และเรียบเรียงระบบการคิดอย่างเป็นเหตุผล จากภาพสัญลักษณ์ที่กำหนดในแต่ละกลุ่มตามหน่วยการสอนในแต่ละสัปดาห์ โดยเริ่มจากภาพสัญลักษณ์ที่ใกล้ตัวเด็กที่สุด และใช้กันอย่างแพร่หลายในทุกสถานที่ที่เด็กเคยมีโอกาสไปและได้มีโอกาสพบเห็นง่าย ไปสู่ภาพสัญลักษณ์ที่เด็กควรรู้ และจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของเด็ก ซึ่งช่วยให้เด็กเกิดการรับรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและนำไปใช้ได้ต่อไป

บรรณานุกรม

- กุลยา ตันติผลาชีวะ (2543). การสอนแบบจิตปัญญา: แนวการใช้ในการสร้างแผนการสอนระดับอนุบาลศึกษา. กรุงเทพฯ: เอดิสัน เพรสโปรดักส์.
- (2551). รูปแบบการเรียนการสอนปฐมวัยศึกษา. กรุงเทพฯ: เอดิสันเพลสโปรดักส์.
- คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547). คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ฉลองชัย สุรวัฒนบุรณ (2515). แบบและสีของภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กอนุบาลพระนคร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ชัยพร วิชชาวุธ (2524). มูลสารจิตวิทยา. กรุงเทพฯ: หน่วยผลิตเอกสารคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ชุมพร ยงกิตติกุล; เพ็ญพิไล ฤทธาคนานนท์; และ นิรมล ชยุตสาหกิจ. (2529). **โครงการวิจัย: การรับรู้ภาพพจน์เกี่ยวกับญี่ปุ่นและไทยของนักเรียนไทยและนักเรียนญี่ปุ่นในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทองเจือ เขียดทอง. (2548). **การออกแบบสัญลักษณ์**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สิปปประชา.
- บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. (2521). **การวัดประเมินผลการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- . (2526). **การทดสอบแบบอิงเกณฑ์: แนวคิดและวิธีการ**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- . (2548). **เอกสารประกอบการเรียนวิชาวิธีวิจัยทางการศึกษา**. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เยาวพา เตชะคุปต์. (2536). **การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สิริมา ภิญโญนนตพงษ์. (2550). **ECD201 การศึกษาปฐมวัย: หลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิต**. สาขาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- . (2553). **การวัดและประเมินเด็กแนวใหม่: เด็กปฐมวัย(ปรับปรุงแก้ไข)**. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้าวิชาการ.
- Neuman, Michelle M.; & Neuman, David L. (2012, Jan/Feb). The role of idiomorphs in Emergent Literacy. *Childhood Education*. 2012: 23-29.

ความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กอายุ 4-5 ปีที่ได้รับการจัดกิจกรรม ศิลปะสร้างสรรค์ด้วยดิน

The Ability in Using Fine Motor of Children Aged 4-5 Years Through Creative Soil Art Activities

ผกา กานต์ น้อยเนียม¹, รองศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญ นันทพงษ์²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อศึกษา และเปรียบเทียบระดับความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กอายุ 4-5 ปี ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยดินกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือเด็กปฐมวัยชาย - หญิงอายุระหว่าง 4 - 5 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 โรงเรียนศรีสำโรงวิทยา อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จำนวน 15 คนซึ่งได้มาโดยการสุ่มมา 1 ห้องเรียน จาก 5 ห้องเรียน จากนั้นผู้วิจัยทำการทดสอบความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กโดยใช้แบบทดสอบเชิงปฏิบัติที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แล้วเลือกเด็กที่ได้คะแนนต่ำ จำนวน 15 คน เพื่อรับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยดินระยะเวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์สัปดาห์ละ 3 วันวันละ 40 นาทีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยดินและแบบทดสอบวัดความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กซึ่งแบบทดสอบมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างพัฒนาการกับจุดประสงค์ (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .88 การวิจัยครั้งนี้ใช้แผนการวิจัยแบบ One-Group Pretest- Posttest Design และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ t-test แบบ Dependent Sample ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กอายุ 4-5 ปีหลังจากได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยดินโดยภาพรวม ($\bar{X} = 47.13$) อยู่ในระดับดีและเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านความคล่องแคล่วในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก ($\bar{X} = 11.86$) ด้านความยืดหยุ่นในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก ($\bar{X} = 11.60$) ด้านความสามารถในการควบคุมในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก ($\bar{X} = 12.07$) และด้านการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา ($\bar{X} = 11.60$) อยู่ในระดับดีเมื่อเปรียบเทียบกับก่อนการจัดกิจกรรมพบว่าทั้งโดยรวม ($t = 41.83$) และรายด้าน ($t = 21.43, 24.39, 39.58$ และ 19.09) สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สรุปว่าการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยดินส่งเสริมให้เด็กอายุ 4-5 ปี มีความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กสูงขึ้น

คำสำคัญ: ความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก, การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยดิน, เด็กอายุ 4-5 ปี

Abstract

The main purposes of this research were to investigate and compare the levels of the ability in using fine motor of children aged 4-5 years before and after the use of creative soil art activities. The sample used in the study was 15 preschool boys and girls aged 4-5 years of second year kindergarten in the first semester of 2013 academic year at Srisamrong School, Srisamrong District, Sukhothai Province, under the Office of the Private Education Commission. They were selected from one class which was chosen from five classes. The test of ability in using fine motor was carried out with the children by using a practical test developed. After that, 15 children with low scores were selected to be used with creative soil art activities. The experiments were carried out within 8 week, 3 days a week and 40 minutes per day. The research instruments were plans of creative soil art activities and a test of ability in using fine motor. For the test, its index of development-objective congruence was between 0.67-1.00 and its reliability was at 0.88. The research followed one-group pretest-posttest design. The data were analyzed by using dependent sample t-test. The research results revealed that

1 นิสิตปริญญาโทสาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2 ที่ปรึกษาปริญญาโท สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

the ability in using fine motor of children aged 4-5 years after the use of creative soil art activities in general was at the good level ($\bar{X}=47.13$). When considering in individual areas, it was found that the ability was at the good level in the areas of fluency in using fine motor ($\bar{X}=11.86$), flexibility in using fine motor ($\bar{X}=11.60$), control of fine motor ($\bar{X}=12.07$), and hand-eye coordination ($\bar{X}=11.60$). When comparing with the ability before the use of activities, it was found that their ability was increased both in general ($t=41.83$) and in individual areas ($t = 21.43, 24.39, 39.58$ และ 19.09) with statistical significance at the level of .01. It was concluded that the use of creative soil activities could make the ability in using fine motor of children aged 4-5 years higher.

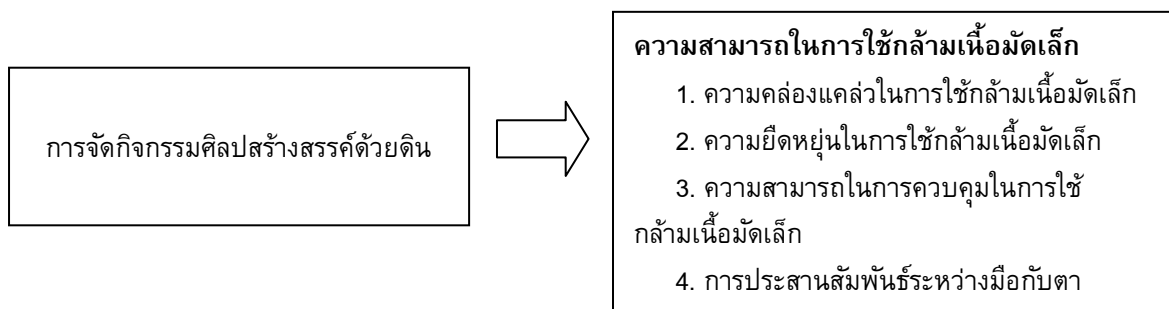
Keywords: ability in using fine motor, creative soil art activities, children aged 4–5 years

ความเป็นมาของปัญหาการวิจัย

เด็กในช่วงอายุ 0-6 ปีนับว่าเป็นช่วงวัยทองของพัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็ก ด้านร่างกายจะมีการเจริญเติบโตในลักษณะต่อเนื่องเป็นลำดับขั้นและมีพัฒนาการในด้านต่างๆ เจริญงอกงามอย่างเต็มที่เด็กในช่วงวัยนี้เป็นวัยที่มีความสำคัญที่สุดของการวางรากฐานในชีวิต และเป็นวัยแห่งการเรียนรู้ที่ต้องได้รับการเสริมสร้างประสบการณ์ โดยให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง โดยผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546: 9) พัฒนาการด้านร่างกายเป็นพัฒนาการด้านหนึ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวันของเด็กปฐมวัย สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ (2553: 115) ได้กล่าวไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายของเด็กก่อนปฐมวัยจะไม่รวดเร็วเหมือนวัยทารก แต่จะเป็นอัตราที่คงที่ ส่วนที่พัฒนามาก ได้แก่ ภาวะระบบประสาท ปรากฏมาในภาพของกล้ามเนื้อมัดต่างๆ จะแข็งแรง และทำงานประสานกันทำให้ร่างกายเคลื่อนไหวได้คล่องแคล่วสามารถทรงตัวได้ดีขึ้นจากกล่าวแยกเป็น 2 ส่วนคือกล้ามเนื้อใหญ่ และกล้ามเนื้อเล็ก ซึ่งกล้ามเนื้อเล็กเป็นพัฒนาการทางกายอีกส่วนหนึ่ง การพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็กจึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับเด็กปฐมวัย ทักษะการเขียน การหยิบ การจับจะดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับความแข็งแรงของกล้ามเนื้อมัดเล็ก เด็กปฐมวัยจะต้องได้รับการจัดกิจกรรมที่เด็กได้ใช้กล้ามเนื้อเล็ก มือ นิ้วมือ ในการทำกิจกรรมต่างๆ อย่างหลากหลาย และเหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัยแต่ละคนจะมีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับความแข็งแรง ความยืดหยุ่น ความสามารถในการควบคุม และการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา ครูจึงควรจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านกล้ามเนื้อมัดเล็กให้มีความสอดคล้อง และเหมาะสมกับเด็กแต่ละคน (Huffman and Fortenberry. 2011: 100) ซึ่งสอดคล้องกับเยาเวาเดชะคุปต์ (2543: 22-24) กล่าวว่า การพัฒนากล้ามเนื้อเล็กให้แข็งแรงเด็กก็พร้อมที่จะลาก ลีลามือซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการเขียนเพราะความคล่องแคล่วของกล้ามเนื้อนิ้วมือมีความสัมพันธ์อย่างมากกับการเขียนของเด็กซึ่งกิจกรรมหรืออุปกรณ์ที่ช่วยส่งเสริมการใช้กล้ามเนื้อเล็กกับสายตาให้ประสานสัมพันธ์กัน ได้แก่ การร้อยลูกปัด ร้อยเชือกร้อยดอกไม้เย็บกระดาษรูดชิปเรียงสีเรียงไม้หนีบปักหมุดตอกตะปู เป็นต้น นอกจากนี้กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ เช่น การหาดินน้ำมันหรือแป้งโดมาปั้นเล่น จัดหากระดาษ ฟูกัน สีเทียน สีไม้ เพื่อวาดภาพ ระบายสี หรืออาจเปลี่ยนกิจกรรมการวาดภาพในกระดาษ มาเป็นการใช้ไม้วาดบนพื้นดิน พื้นทรายในสนามหน้าบ้านก็ได้ หรือกิจกรรมการร้อยดอกไม้ด้วยก้านมะพร้าว ซึ่งเด็กต้องมีสมาธิ นิ้วมือต้องจับให้มั่น ต้องใช้สายตาในการเสียบดอกไม้ หรือการหาเครื่องเล่นประเภทเสียบต่อ เช่น พลาสติคสร้างสรรค์ ช่วยพัฒนากล้ามเนื้อมือ และสายตาได้เหมือนกัน(รุ่งรวี กนกวิบูลย์ศรี. 2555: 199) ซึ่งสอดคล้องกับสรวงพร กุศลสง (2553: 114) กล่าวว่า กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้ประสาทสัมผัสในการรับรู้ และการเคลื่อนไหวร่างกายในการควบคุมลำตัว แขน นิ้วมือให้ประสานสัมพันธ์กันกับการใช้เครื่องมือต่างๆ เพื่อสร้างสรรค์ผลงานตามความต้องการของตนเอง ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะใช้การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยดิน เพราะเป็นกิจกรรมหนึ่งที่สอดคล้องกับความสนใจและความสามารถของเด็กได้เป็นอย่างดีเป็นกิจกรรมที่ให้เด็กได้หยิบจับสัมผัสลงมือปฏิบัติสร้างสรรค์งานศิลปะที่เน้นการใช้มือและนิ้วมือโดยใช้ดินเหนียว หรือดินทราย เป็นวัสดุประกอบหลักในการทำกิจกรรม ด้วยวิธีการต่างๆ ตามลักษณะของดินเช่นการปั้น การร้อยการวาด การละเลง การโรย การบีบ และตกแต่งต่อเติมด้วยวัสดุธรรมชาติได้แก่ดอกไม้ใบไม้กิ่งไม้ เปลือกหอยก้อนหิน ฯลฯ ตามความคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการของเด็กด้วยตนเองเพื่อส่งเสริมการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กมือฝ่ามือ และนิ้วมือให้

ทำงานประสานสัมพันธ์กันระหว่างมือกับตาของเด็กปฐมวัยซึ่งจะเป็นพื้นฐานต่อการเตรียมความพร้อมในการใช้มือได้อย่างคล่องแคล่วเพื่อนำไปสู่การพัฒนาความสามารถในด้านอื่นๆ ต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กอายุ 4-5 ปี โดยรวมและรายด้าน ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยดิน
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กอายุ 4-5 ปี โดยรวมและรายด้าน ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยดิน

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประเภทของงานวิจัย งานวิจัยครั้งนี้มีแบบแผนการทดลองเป็นแบบ One - Group Pretest - Posttest Design (สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์. 2550: 15)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นเด็กปฐมวัยชาย - หญิงอายุระหว่าง 4 - 5 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 โรงเรียนศรีสำโรงวิทยา อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนจำนวน 150 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นเด็กปฐมวัยชาย - หญิงอายุระหว่าง 4 - 5 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 โรงเรียนศรีสำโรงวิทยา อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จำนวน 15 คนโดยเลือกแบบหลายขั้นตอนดังนี้

1. เลือกนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 มา 1 ห้องเรียน จากจำนวน 5 ห้องเรียน
2. ทดสอบวัดความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของนักเรียนทั้งห้อง โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็กของเด็กอายุ 4-5 ปีที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
3. นำคะแนนที่ได้จากการทดสอบวัดความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กนักเรียนทั้งห้อง มาจัดเรียงลำดับคะแนนจากน้อยไปมาก เลือกเด็กที่ได้คะแนนต่ำที่สุดขึ้นไป 15 อันดับ ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยจำนวน 15 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้น คือ กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยดิน
2. ตัวแปรตาม คือ ความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก 4 ด้านประกอบด้วย
 - 2.1 ความคล่องแคล่วในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก
 - 2.2 ความยืดหยุ่นในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก
 - 2.3 ความสามารถในการควบคุมในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก
 - 2.4 การประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยดิน การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยดินเป็นกิจกรรมที่ให้เด็กได้หยิบจับสัมผัสวัสดุมือปฏิบัติสร้างสรรค์งานศิลปะที่เน้นการใช้มือ และนิ้วมือโดยใช้ดินเหนียว หรือ ดินทราย เป็นวัสดุประกอบหลักในการทำกิจกรรม ด้วยวิธีการต่างๆตามลักษณะของดินเช่นการปั้น การร้อยการวาด การละเลง การโรย การบีบ และมีวัสดุธรรมชาติ เช่นใบไม้กิ่งไม้ เปลือกหอยก้อนหิน เมล็ดพืช ฯลฯ เพื่อนำมาติดปะ ต่อเติม หรือนำมาประกอบในการสร้างสรรค์ผลงานร่วมกับดินตามความคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการของเด็กด้วยตนเองเพื่อส่งเสริมการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กมือฝ่ามือ และนิ้วมือให้ทำงานประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตาของเด็กปฐมวัยในการทำกิจกรรมโดยผู้วิจัยได้จัดเตรียมวัสดุ และอุปกรณ์ประกอบการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ด้วยดิน จำนวนทั้งสิ้น 24 กิจกรรม

2. แบบทดสอบวัดความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กอายุ 4-5 ปี ซึ่งเป็นแบบทดสอบแบบปฏิบัติ แบ่งออกเป็น 4 ชุดจำนวนชุดละ 5 ข้อ ประกอบด้วย ชุดที่ 1 แบบทดสอบวัดความสามารถด้านความคล่องแคล่วในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก ชุดที่ 2 แบบทดสอบวัดความสามารถด้านความยืดหยุ่นในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก ชุดที่ 3 แบบทดสอบวัดความสามารถด้านความสามารถในการควบคุมในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก ชุดที่ 4 แบบทดสอบวัดความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก ด้านการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตาซึ่งให้คะแนนตามเกณฑ์ดังนี้ให้ 3 คะแนนกรณีเด็กทำได้ครบตามจำนวนที่กำหนดให้ 2 คะแนนกรณีเด็กทำได้เกินครึ่งของเกณฑ์ที่กำหนดแต่ไม่ครบตามจำนวนที่กำหนดให้ 1 คะแนนกรณีเด็กทำได้ไม่ถึงครึ่งหนึ่งของเกณฑ์ที่กำหนดให้ 0 คะแนนกรณีเด็กไม่ให้ความร่วมมือหรือทำไม่ได้แม้แต่ครั้งเดียวค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบทดสอบวัดความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน พิจารณาลงความเห็น ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าระหว่าง .67 – 1.0 ค่าอำนาจจำแนก (r) โดยหาค่าความสัมพันธ์รายข้อกับคะแนนรวม มีค่าตั้งแต่ .20 - .79 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับโดยใช้สูตรสหสัมพันธ์แอลฟาของ ครอนบาค (Cronbach's Alpha) มีค่าเท่ากับ .88

การดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 เป็นเวลา 8 สัปดาห์สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 40 นาที รวม 24 ครั้ง ในช่วงกิจกรรมสร้างสรรค์โดยผู้วิจัยทำการทดสอบวัดความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กอายุ 4-5 ปี ก่อนการทดลอง (Pretest) จากนั้นนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์และเก็บคะแนนไว้หลังจากนั้นผู้วิจัยทำการทดลองจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยดินในช่วงกิจกรรมสร้างสรรค์ตามวันและเวลาที่กำหนด เมื่อดำเนินการทดลองจนครบ 8 สัปดาห์ ทำการทดสอบวัดความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กอายุ 4-5 ปี หลังการทดลอง (Posttest) ซึ่งใช้แบบทดสอบชุดเดียวกันกับที่ใช้ในการทดสอบครั้งแรกก่อนการทดลอง นำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้นำข้อมูลที่ได้จากการทดสอบวัดความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กอายุ 4-5 ปีไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำคะแนนที่ได้จากการทดสอบวัดความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กอายุ 4-5 ปี ก่อนและหลังการทดลอง มาหาค่าเฉลี่ยค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำค่าเฉลี่ยมาเปรียบเทียบกันโดยใช้สถิติ t – test แบบ Dependent Samples

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาระดับความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กอายุ 4-5 ปีด้วยการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยดิน ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

ตาราง 1 ค่าสถิติแสดงระดับความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กอายุ 4-5 ปี ทั้งโดยรวมและรายด้าน ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยดิน

ความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก	N	K	ก่อนการจัดกิจกรรม			หลังการจัดกิจกรรม		
			\bar{X}	S	ระดับ	\bar{X}	S	ระดับ
1. ด้านความคล่องแคล่วในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก	15	15	6.00	.53	พอใช้	11.86	1.19	ดี
2. ด้านความยืดหยุ่นในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก	15	15	5.93	.70	พอใช้	11.60	.73	ดี
3. ด้านความสามารถในการควบคุมในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก	15	15	6.00	.65	พอใช้	12.07	.79	ดี
4. ด้านการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา	15	15	5.86	.83	พอใช้	11.60	.99	ดี
รวม	15	60	23.80	1.78	พอใช้	47.13	2.50	ดี

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 1 เมื่อพิจารณาโดยรวมพบว่าก่อนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยดิน เด็กมีความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กอยู่ในระดับพอใช้ ($\bar{X} = 23.80$) หลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยดินเด็กมีความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กโดยรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 47.13$) และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้านพบว่าด้านความคล่องแคล่วในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก ($\bar{X} = 11.86$) ด้านความยืดหยุ่นในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก ($\bar{X} = 11.60$) ด้านความสามารถในการควบคุมในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก ($\bar{X} = 12.07$) และด้านการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา ($\bar{X} = 11.60$) อยู่ในระดับดี

ตาราง 2 การเปรียบเทียบระดับความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กอายุ 4-5 ปี ทั้งโดยรวมและรายด้านก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยดิน

ความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก	K	ก่อนการจัดกิจกรรม		หลังการจัดกิจกรรม		\bar{D}	$S_{\bar{D}}$	t	df	sig
		\bar{X}	S	\bar{X}	S					
1. ด้านความคล่องแคล่วในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก	15	6.00	.53	11.86	1.19	5.86	.27	21.43	14	.000
2. ด้านความยืดหยุ่นในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก	15	5.93	.70	11.60	.73	5.67	.23	24.39	14	.000
3. ด้านความสามารถในการควบคุมในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก	15	6.00	.65	12.07	.79	6.06	.15	39.58	14	.000
4. ด้านการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา	15	5.86	.83	11.60	.99	5.73	.30	19.09	14	.000
รวม	60	23.80	1.78	47.13	2.50	23.29	.55	41.83	14	.000

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 2 พบว่าคะแนนความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กอายุ 4-5 ปี โดยรวมหลังจากได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยดินสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($t = 41.83$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบว่าหลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยดินส่งผลให้เด็ก

มีความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็กทั้ง 4 ด้านได้แก่ ด้านความคล่องแคล่วในการใช้กล้ามเนื้อเล็ก ด้านความยืดหยุ่นในการใช้กล้ามเนื้อเล็ก ด้านความสามารถในการควบคุมในการใช้กล้ามเนื้อเล็ก และด้านการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตาอยู่ในระดับดีสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยดินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 ($t = 21.43, 24.39, 39.58$ และ 19.09) ตามลำดับ

สรุปผลการวิจัย

1. ความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็กของเด็กอายุ 4-5 ปี หลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยดินโดยรวมอยู่ในระดับดี และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้านพบว่า ด้านความคล่องแคล่วในการใช้กล้ามเนื้อเล็ก ด้านความยืดหยุ่นในการใช้กล้ามเนื้อเล็ก ด้านความสามารถในการควบคุมในการใช้กล้ามเนื้อเล็ก และด้านการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา อยู่ในระดับดี

2. ความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็กของเด็กอายุ 4-5 ปี โดยรวมหลังจากได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยดินสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าหลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยดินส่งผลให้เด็กมีความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็กทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความคล่องแคล่วในการใช้กล้ามเนื้อเล็ก ด้านความยืดหยุ่นในการใช้กล้ามเนื้อเล็ก ด้านความสามารถในการควบคุมในการใช้กล้ามเนื้อเล็ก และด้านการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตาอยู่ในระดับดีสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยดินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อศึกษาความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็กของเด็กอายุ 4-5 ปี ที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยดินผลการวิจัยพบว่าเด็กอายุ 4-5 ปีที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยดินมีความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็กสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยดินสามารถส่งเสริมความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็กของเด็กอายุ 4-5 ปีให้พัฒนาสูงขึ้นทั้งนี้สามารถอภิปรายได้ดังนี้

1. ความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็กของเด็กอายุ 4-5 ปีแยกเป็นรายด้าน พบว่าเด็กอายุ 4-5 ปีที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยดินหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมโดยมีความสามารถสูงขึ้นทุกด้านคือ

1.1 ด้านความคล่องแคล่วในการใช้กล้ามเนื้อเล็กเด็กมีความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็กก่อนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยดินอยู่ในระดับพอใช้ หลังการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับดี ทั้งนี้อาจเนื่องจากการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยดินที่ครูใช้การสังเกตจากสภาพจริงที่สามารถชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างของพัฒนาการ และความสามารถของเด็กแต่ละคนจึงช่วยให้เด็กสามารถพัฒนาด้านความคล่องแคล่วของกล้ามเนื้อเล็กได้เร็วขึ้นซึ่งในระยะแรกของการจัดกิจกรรมจากการสังเกตความคล่องแคล่วในการใช้มือของเด็กพบว่าเด็กส่วนใหญ่สามารถใช้มือในการทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยดินได้แต่ยังไม่คล่องแคล่วเช่นในสัปดาห์ที่ 1 ในการหยิบจับวัสดุอุปกรณ์หรือการลงเลงดิน การโรยดิน การวาดภาพบนดินเด็กยังไม่กล้าที่จะลงมือทำกลัวเลอะเทอะ จึงใช้ผลจากการสังเกตไปปรับกิจกรรมโดยแนะนำวิธีการทำเพิ่มเติมกระตุ้นเร้าความสนใจให้เด็กเกิดความมั่นใจในการลงมือกระทำ กล้าที่จะใช้มือในการสัมผัสดินมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับบรูเนอร์ (Bruner) ที่กล่าวว่า เด็กเรียนรู้ด้วยการกระทำ (Enactive Representation) เป็นขั้นตอนที่เด็กเรียนรู้เกิดจากประสาทสัมผัส (ทิวสนา แชมมณี. 2553: 76) ทำให้เด็กได้ฝึกฝนการใช้มือและนิ้วมือมีความคล่องแคล่วเพิ่มมากขึ้นดังนั้นจึงส่งผลทำให้เด็กมีคะแนนเฉลี่ยในด้านความคล่องแคล่วในการใช้กล้ามเนื้อเล็กเพิ่มสูงขึ้น

1.2 ด้านความยืดหยุ่นในการใช้กล้ามเนื้อเล็กเด็กมีความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็กก่อนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยดินอยู่ในระดับพอใช้ หลังการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับดี ทั้งนี้เนื่องจากความยืดหยุ่นเป็นความสามารถในการโค้งงอหรือนิ้วมือสามารถเคลื่อนไหวได้ง่ายจากการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยดินที่ครูมีบทบาทในการสังเกตความสามารถในการใช้มือและนิ้วมือในขณะที่เด็กทำกิจกรรมทำให้ครูสามารถมองเห็นพัฒนาการของเด็กแต่ละคนถ้าพบว่าเด็กคนใดมีปัญหาในด้านความยืดหยุ่นของมือและนิ้วมือซึ่งจะสังเกตเห็นได้ชัดในกิจกรรมการ

บีบดิน การปั้นดิน เด็กจะทำได้ไม่ค่อยได้ ไม่มีความมั่นใจในการทำครูจะเข้าไปแนะนำวิธีการพร้อมกับกระตุ้นให้เด็กทำกิจกรรมและเมื่อเกิดการกระทำซ้ำบ่อยๆ ครั้งย่อมทำให้กล้ามเนื้อเกิดความยืดหยุ่น ซึ่งสอดคล้องกับ กฎแห่งการฝึกหัดของธอร์นไดค์ (Thorndike) ที่เชื่อว่าการกระทำซ้ำๆ จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี (ทิสนา แคมมณี. 2553: 51) สามารถทำให้ครูเห็นพัฒนาการของเด็กได้อย่างต่อเนื่องซึ่งครูสามารถที่จะนำมาแก้ไขปรับปรุงพัฒนาได้ทันทีตั้งนั้นจึงส่งผลทำให้เด็กมีคะแนนเฉลี่ยในด้านความยืดหยุ่นในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กเพิ่มสูงขึ้น

1.3 ด้านความสามารถในการควบคุมในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กเด็กมีความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กก่อนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยดินอยู่ในระดับพอใช้ หลังการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับดี ทั้งนี้เนื่องจากในช่วงสัปดาห์แรกของการจัดกิจกรรมเด็กยังไม่สามารถใช้มือหยิบจับวัสดุอุปกรณ์ได้ถูกต้องจะสังเกตเห็นกิจกรรมการบีบดิน การจับขวดซอสเพื่อบีบดินไปตามภาพที่ตนเองวาดไว้ การจับพู่กัน ดินสอในการวาดภาพการจับ และการใช้กรรไกรตัดวัสดุธรรมชาติ ส่งผลให้เด็กไม่ยอมทำกิจกรรมเกิดความไม่มั่นใจครูจะเข้าไปแนะนำวิธีการทำที่ถูกต้องจึงทำให้เด็กมีความสนใจที่จะทำกิจกรรม และสามารถใช้อุปกรณ์หยิบจับวัสดุอุปกรณ์ และควบคุมการทำงานของมือนี้มือได้ถูกต้อง และดีขึ้นตามลำดับซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2552: 19) กล่าวว่ากล้ามเนื้อมัดเล็ก ได้แก่ นิ้วมือนั้นเด็กควบคุมได้ดีขึ้น สามารถทำงานประสานกันได้ดีขึ้นเช่นกัน โดยเฉพาะนิ้วมือแต่ละนิ้วสามารถเคลื่อนไหวได้อย่างอิสระ ดังนั้นจึงส่งผลทำให้เด็กมีคะแนนเฉลี่ยในด้านความสามารถในการควบคุมในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กเพิ่มสูงขึ้น

1.4 ด้านการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตาเด็กมีความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กก่อนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยดินอยู่ในระดับพอใช้ หลังการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับดี ทั้งนี้เนื่องจากการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยดินเป็นกิจกรรมที่เด็กต้องใช้มือในการทำกิจกรรมทุกขั้นตอนอย่างต่อเนื่องสามารถตอบสนองต่อธรรมชาติของพัฒนาการอยากรู้ อยากเห็น เด็กได้ใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กมือนี้มือ และสายตาในการทำงานให้ประสานสัมพันธ์กันในช่วงแรกของการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยดินเด็กยังไม่ค่อยมั่นใจในการทำกิจกรรมใช้มือในการหยิบจับอุปกรณ์วัสดุต่างๆ ยังไม่ค่อยคล่องกล้ามเนื้อ และสายตายังไม่ค่อยสัมพันธ์กันสังเกตได้จากกิจกรรมการร้อยดินเด็กร้อยดินได้น้อยชิ้น และใช้เวลาในการทำกิจกรรมค่อนข้างนานเมื่อได้รับการจัดกิจกรรมในทุกสัปดาห์ เด็กใช้มือหยิบจับอุปกรณ์ในการร้อยได้คล่องขึ้น และมีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมร้อยวัสดุด้วยเชือกได้จำนวนมากขึ้นใช้เวลาในการทำงานน้อยลงเป็นการฝึกฝน และควบคุมการใช้มือและตาในการร้อยดินได้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ แลนเดอร์ส (Landers. 2006: Online) กล่าวถึงความสำคัญของความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กว่าการประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อตาและมือจะทำให้สามารถพัฒนาทักษะในการเขียนการวาดและการจับวัตถุเล็กๆ หรืออุปกรณ์เด็กวัยก่อนเรียนเรียนรู้ที่จะจับวัตถุผ่านกระบวนการมองเห็นซึ่งจะบอกเขาให้ทำหรือไม่ทำอะไรที่เด็กกำลังทำกับวัตถุ ประกอบกับผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตพัฒนาการของเด็กในขณะจัดกิจกรรมทำให้เห็นระดับความสามารถและพัฒนาการของเด็กได้อย่างชัดเจนจึงทำให้ได้ข้อมูลที่นำมาปรับปรุงและส่งเสริมพัฒนาการของเด็กได้จึงส่งผลทำให้เด็กมีคะแนนเฉลี่ยในการทำงานประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตาเพิ่มสูงขึ้น

เมื่อพิจารณาความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กอายุ 4-5 ปีที่แยกออกเป็นรายด้านแล้วพบว่ามีการพัฒนาเพิ่มสูงขึ้นซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับสุพัชราภรณ์ดาราวลี (2552: 54) ที่ทำการวิจัยความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะประดิษฐ์พบว่าการจัดกิจกรรมศิลปะประดิษฐ์สามารถส่งเสริมความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัยให้พัฒนาสูงขึ้น และในขณะปฏิบัติกิจกรรมครูได้ใช้วิธีการสังเกตพัฒนาการทำให้สะท้อนเห็นถึงพัฒนาการ และความสามารถของเด็กได้ทั้งนี้เพราะการสังเกตจะแสดงให้เห็นพัฒนาการของเด็กทุกด้านสามารถมองเห็นประสบการณ์การเรียนรู้ที่ครูจัดและยังช่วยให้ครูเห็นเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็กซึ่งเด็กบางคนต้องการเอาใจใส่จากผู้ใหญ่ด้วยหลายเหตุผลถ้าครูดูแลอย่างใกล้ชิด และดูแลความต้องการของพวกเขาจะช่วยให้ครูช่วยเหลือเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือพิเศษได้อย่างรวดเร็ว และทันต่อเหตุการณ์ไม่ปล่อยให้ปัญหาเนิ่นนานคอยแก้ไข (สิริมา ภิญญอนันตพงษ์. 2553: 240)

2. เด็กอายุ 4-5 ปีที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยดินมีความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กโดยเฉลี่ยสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เนื่องจากการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยดินเป็นกิจกรรมที่让孩子ได้หยิบจับสัมผัสผลงานปฏิบัติสร้างสรรค์งานศิลปะที่เน้นการใช้มือและนิ้วมือโดยใช้ดินเหนียว หรือ ดินทราย เป็น

วัสดุประกอบหลักในการทำกิจกรรม ด้วยวิธีการต่างๆตามลักษณะของดินเช่นการปั้น การร้อยการวาด การละเลง การโรย การบีบ และมีวัสดุธรรมชาติ เช่นใบไม้กิ่งไม้ เปลือกหอยก้อนหิน เมล็ดพืช ฯลฯ เพื่อนำมาติดปะ ต่อเติม หรือนำมาประกอบ ในการสร้างสรรค์ผลงานร่วมกับดินตามความคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการของเด็กด้วยตนเองโดยการจัดกิจกรรม ศิลปสร้างสรรค์ด้วยดินเด็กได้ใช้ทั้งกล้ามเนื้อฝ่ามือ นิ้วมือ และการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตาซึ่งส่งผลให้เพิ่มความแข็งแรงของกล้ามเนื้อมัดเล็กและมีทักษะในการใช้มือ นิ้วมือ ในการให้ทำงานได้คล่องแคล่วขึ้นซึ่งสอดคล้องกับ ฟิชเชอร์ และเทอร์รี่ (Fisher and Terry. 1997: 284) ได้กล่าวว่า การจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กเพื่อส่งเสริมกล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กก่อนที่จะเรียนเขียนสามารถทำได้โดยให้เด็กได้ฝึกทักษะการระบายสีด้วยนิ้วมือการใช้มือขีดเขียนเล่น บนทราย วาดภาพด้วยนิ้วมือด้วยแป้งมันผสมสีหรือโคลน ให้วาดภาพด้วยกาวน้ำโรยทรายสีเพราะกิจกรรมเหล่านี้ นอกจากจะช่วยพัฒนากล้ามเนื้อส่วนย่อยให้สัมพันธ์กับการเขียนแล้วยังช่วยให้การประสานงานระหว่างตากับมือเป็นไป อย่างกลมกลืนด้วยเหตุผลดังกล่าว การจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์ ด้วยดินจึงส่งผลให้ความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อ มัดเล็กของเด็กอายุ 4-5 ปี มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มสูงขึ้น

ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์ด้วยดินสามารถส่งเสริมความสามารถในการใช้ กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กอายุ 4-5 ปีได้

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). **หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546**. กรุงเทพฯ: อรุณสภา.
- ทิตนา แชมมณี. (2553). **ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เยาวพาเดชะคุปต์. (2543). **ห้องสมุดของเล่น**. การศึกษาปฐมวัย. 4(2): 22 - 24.
- รุ่งรวี กนกวิบูลย์ศรี. (2555, ตุลาคม). **อนุบาล 2**แล้วยังเขียนหนังสือไม่ค่อยได้. นิตยสารรักลูก. 30(357): 199
- สรวงพร กุศลสง. (2553). **สุนทรียภาพทางศิลปะระดับปฐมวัย**. เพชรบูรณ์: ดีดีการพิมพ์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). **รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย อายุ 3-5 ปีตามสมรรถนะของเด็กปฐมวัยในการพัฒนาตามวัย**. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค
- สิริมา ภิญญอนันตพงษ์. (2550). **ECED 901 การวิจัยการศึกษาด้านปฐมวัย**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- _____. (2553). **การวัดและประเมินเด็กแนวใหม่ : เด็กปฐมวัย (ปรับปรุงแก้ไข)**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุพัชราภรณ์ดาราวลี. (2552). **ความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรม ศิลปะประดิษฐ์**. วิทยานิพนธ์ศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- Landers, C. (2006). **Early Childhood Development from Two to Six Years of Age**. (Online). Available :<http://www.talkingpage.org/artic012.html>. Retrieved January 25, 2006.
- Fisher, J. and Terry, A. (1997). **Children's Language and the Language Arts**. Massachusetts: Allyn & Bacon A Simon & Schuster.
- J. Michelle Huffman and Callie Fortenberry. (2011). Developing Fine Motor Skills. **Young Children**. 66(5). 100.

ผลของการจัดกิจกรรมศิลปะการปั้นที่มีต่อทักษะการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัย

The Effects of Creative Clay Molding Activities on Young Children Reasoning Skills

สุปราณี งามหลอด¹, ดร.สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาทักษะการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะการปั้น และเปรียบเทียบทักษะการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะการปั้นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กปฐมวัยชาย - หญิง อายุระหว่าง 5-6 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาล 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 โรงเรียนแอ๊ดเวนตีสเอคมัย จำนวนเด็กปฐมวัย 15 คนเพื่อรับการจัดกิจกรรมศิลปะการปั้นเป็นเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 45 นาที เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ แบบทดสอบวัดทักษะการคิดเชิงเหตุผล ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น .79 และแผนการจัดกิจกรรมศิลปะการปั้น โดยใช้แผนการทดลองแบบ One Group Pretest- Posttest Design และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ t-test for Dependent Samples ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัย หลังได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะการปั้น ทั้งโดยภาพรวม จำแนกเป็นรายด้านและรายบุคคล อยู่ในระดับดี และเมื่อเปรียบเทียบทักษะการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะการปั้น พบว่าสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่ากิจกรรมศิลปะการปั้นส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีทักษะการคิดเชิงเหตุผลสูงขึ้น

คำสำคัญ: กิจกรรมศิลปะการปั้น, ทักษะการคิดเชิงเหตุผล, เด็กปฐมวัย

Abstract

This research described a study that compared the levels of young children's reasoning skills before and after applying "Creative Clay Molding Activity". The samples used in this study were children aged between 5 and 6 years old, from the kindergarten 3 class of 15 children, at the Adventist Ekamai School in the academic year of 2012, second semester. The researcher developed a test to evaluate the children's reasoning skills, which had a reliability of .79 and lesson plans for the activity, and carried out the activity three times a week for eight consecutive weeks, forty-five minutes each time. The study used One Group Pretest – Posttest design. The data were analyzed by t-test for dependent samples. The results showed that the children reasoning skills of participating in the "Creative Clay Molding Activity" increased in each area of expectation, individual and overall. When compared to the pre-test, it increased statistically by .01, which means that the Creative Clay Molding Activity can help improved the reasoning skills for children.

Keywords: Creative Clay Molding Activity, Young Children, Reasoning Skills.

ความเป็นมาของปัญหาการวิจัย

เด็กปฐมวัย เป็นวัยที่ควรได้รับการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม เด็กในวัยนี้จะมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว และสมองก็มีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วเช่นเดียวกัน หากสมองของเด็กได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสม ก็จะมีการเจริญเติบโตอย่างสมบูรณ์ สิ่งที่สำคัญในการพัฒนาเด็กให้เติบโตและมีศักยภาพคือ การพัฒนาทักษะในด้านการคิด เด็กที่ได้รับการพัฒนา และส่งเสริมด้านการคิดอย่างสม่ำเสมอ จะช่วยให้เด็กสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้บริบทของครู ผู้ปกครอง หรือผู้มีความรู้คอยกระตุ้น ส่งเสริมด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้เด็กเกิดการคิด พิจารณา หาแนวทาง และตัดสินใจในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเอง และเมื่อเด็กโตขึ้น

1 นิสิตปริญญาโทสาขาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2 ที่ปรึกษาปริญญาโทสาขาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

เป็นผู้ใหญ่ เด็กจะได้มีชีวิตอยู่รอดในสังคมได้อย่างมีความสุข ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2553: 4-5) กล่าวว่า การมีความสามารถในการคิดจะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ จะทำให้สามารถแก้ปัญหา รวมทั้งสามารถเลือกตัดสินใจได้อย่างเหมาะสมและมีเหตุผล ในยุคข่าวสารเทคโนโลยีในปัจจุบันที่มีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว มีการแข่งขันสูง การปูพื้นฐานการคิด และส่งเสริมการคิดให้แก่เด็กและเยาวชนจึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง การพัฒนาการคิดของเด็กตั้งแต่ยังเยาว์วัยจะช่วยพัฒนาความคิดให้ก้าวหน้า ส่งผลให้มีสติปัญญาเฉียบแหลม เป็นคนรอบคอบ ตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง และสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้ดี เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ และสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข และเป็นกำลังที่สำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป ส่วนลักขณา สิริวัฒน์ (2549: 7-8) กล่าวว่า มนุษย์มีความแตกต่างจากสัตว์อย่างมากมาย นั่นคือมนุษย์มีความสามารถในการคิดเป็นลักษณะพิเศษที่ทำให้มนุษย์มีชีวิตที่สุขสบายมนุษย์คิดตลอดเวลาและหลากหลายรูปแบบ การคิดจึงเป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลงชีวิต เนื่องจากการคิดที่เกิดขึ้นนั้นขึ้นอยู่กับเหตุการณ์หรือสถานการณ์นั้นๆ ว่าเป็นอย่างไร เหตุการณ์หรือสถานการณ์นี้เองที่เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการคิดขึ้นมาได้ ในการส่งเสริมและพัฒนาทักษะการคิดของเด็กปฐมวัยนั้น ต้องอาศัยการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง และกระตุ้นด้วยคำถามหรือกิจกรรมต่างๆ ที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัยในแต่ละวัยอย่างสม่ำเสมอ จนเกิดเป็นความรู้ และกลายเป็นประสบการณ์ที่ยั่งยืน ภายใต้การสนับสนุนของครู อาจารย์ ผู้ปกครอง ในการสร้างแรงจูงใจ ในการจัดเตรียมกิจกรรมที่น่าสนใจ สุนทร สันทรพานนท์ และคณะ (2555: 26-27) กล่าวว่า แนวทางในการฝึกเด็กให้มีทักษะการคิดควรสร้างแรงจูงใจแก่เด็กเพื่อให้ความพร้อมที่จะเรียนรู้ และฝึกการคิด ควรจัดบรรยากาศในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียน ครูควรมีบทบาทในการปลุกเร้าและเสริมแรงให้เด็กได้ค้นพบคำตอบ และแก้ปัญหาด้วยตนเอง ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ควรแทรกให้เด็กได้ฝึกการคิดที่หลากหลาย การฝึกการคิดเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้เด็กมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ พิจารณา แก้ปัญหา และการสื่อสารได้อย่างดี ทักษะการคิดที่ควรส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยประการหนึ่งคือ ทักษะการคิดเชิงเหตุผล ซึ่งทศนา แคมมณีและคณะ (2543: 96) ได้กล่าวว่า การคิดเชิงเหตุผลเป็นทักษะหนึ่งของการคิดที่เป็นแกนหรือทักษะทั่วไปที่คนเราจำเป็นต้องใช้ในการเรียนรู้เนื้อหาวิชาการต่างๆ ตลอดจนนำไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างมีคุณค่า ฉันทนา ภาคบังกข (2528: 1) กล่าวว่า การพัฒนาการคิดเชิงเหตุผลสามารถเริ่มตั้งแต่เด็กปฐมวัย เนื่องจากเด็กปฐมวัยเป็นช่วงอายุที่มีความสำคัญยิ่ง สมองพัฒนาอย่างรวดเร็วถ้าเด็กได้เรียนรู้วิธีการคิดแบบต่างๆ เด็กจะสามารถพัฒนาการคิดได้ในระดับหนึ่ง และเด็กจะสามารถก้าวในระดับขั้นต่อไปได้ แนวทางในการส่งเสริม และพัฒนาทักษะการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัยนั้นได้กำหนดไว้หลายแนวทางซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาพุทธศักราช 2542 หมวด 4 มาตราที่ 22 และมาตรา 24 ได้กำหนดแนวทางจัดการศึกษาดังนี้ การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ทำได้ และคิดเป็นทำเป็น กุลยา ตันติผลลาชีวะ (2540: 38-41; อ้างถึงในปริษา บุญมาศ 2551: 2) กล่าวว่า การพัฒนาส่งเสริมความคิดอย่างมีเหตุผลของเด็กนั้นครูควรจัดกิจกรรมให้เด็กได้คิด ได้สังเกต ได้ทดลองเพื่อแสวงหาความรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้ใช้ความคิดและจินตนาการอย่างอิสระ ใช้กิจกรรมที่หลากหลายในการกระตุ้นให้เด็กมีความสนใจ และเปิดโอกาสให้เด็กได้ฝึกทำซ้ำๆ โดยวิธีการที่แตกต่างหลายรูปแบบ เช่น การใช้กระบวนการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ การสืบค้น การใช้ทักษะกระบวนการส่งเสริมให้เด็กคิดอย่างมีระบบและมีเหตุผล และทางสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดแนวทางการศึกษาของเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้ เด็กปฐมวัยเป็นวัยที่ต้องการการสร้างรากฐานชีวิตที่มั่นคง จึงควรได้รับการส่งเสริม และพัฒนาผ่านประสบการณ์การเรียนรู้ต่างๆ โดยเฉพาะเด็กปฐมวัยตั้งแต่แรกเกิดถึง 7 ปี เป็นช่วงระยะเวลาของชีวิตที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะพัฒนาการทั้ง 4 ด้านคือ ด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และด้านสติปัญญา ควรได้รับการฝึกฝน อบรม ส่งเสริม และพัฒนาให้มีศักยภาพสูงสุดภายใต้บริบทของสังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ควรเตรียมเด็กให้พร้อมสำหรับเผชิญกับโลกกว้างส่งเสริมให้เด็กมีความเชื่อมั่นในตนเอง โดยผ่านประสบการณ์การเรียนรู้ต่างๆ ส่งเสริมเด็กให้รู้จักการคิดอย่างมีระบบ มีแบบแผน และส่งเสริมให้เด็กรู้จักการเล่นอย่างสร้างสรรค์ ศิลปะการปั้นเป็นกิจกรรมหนึ่งที่สามารถส่งเสริมทักษะการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัย เนื่องจากการปั้นนั้นต้องอาศัยกระบวนการคิดที่ซับซ้อน เด็กสามารถปั้นสิ่งต่างๆ

ตามความคิดและจินตนาการได้อย่างเต็มที่ เมื่อเด็กได้ลงมือปฏิบัติงานด้วยตนเองจะทำให้เกิดความภาคภูมิใจในผลงาน มีความสนุกกับการเรียนรู้ และมีประสบการณ์ที่หลากหลาย สิ่งที่ได้ก้นนั้นจะเป็นตัวบอกถึงความคิดของเด็กเอง ครูมีบทบาทในการให้คำแนะนำ กระตุ้นเด็กให้เกิดการเรียนรู้ สื่อสาร และมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กก็จะช่วยให้เด็กได้ฝึกการคิดมากยิ่งขึ้น ดังนั้นกิจกรรมศิลปะการปั้นจึงเป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่สามารถพัฒนาทักษะการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัย ดังนั้นจากความสำคัญและสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะส่งเสริมการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัย โดยส่งเสริมในรูปแบบของกิจกรรมศิลปะการปั้น โดยใช้ดินเหนียวเป็นวัสดุในการปั้น ซึ่งกิจกรรมศิลปะการปั้นจะช่วยให้เด็กได้พัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล รู้จักการรวบรวมข้อมูลเพื่อการสื่อสาร รู้จักการแก้ไขปัญหา รู้จักการแยกแยะสิ่งต่างๆ และมีความคิดสร้างสรรค์ และผลการวิจัยจะนำมาเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย และส่งเสริมทักษะการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัยโดยรวม รายด้าน และรายบุคคล ที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะการปั้น
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัยก่อน และหลังการจัดกิจกรรมศิลปะการปั้น

สมมุติฐานในการวิจัย

เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะการปั้นมีทักษะการคิดเชิงเหตุผลโดยรวม รายด้านและรายบุคคล ได้แก่ การจำแนก การเรียงลำดับ และการแก้ปัญหาสูงขึ้นกว่าก่อนได้รับการจัดกิจกรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ เด็กปฐมวัยชาย-หญิง อายุระหว่าง 5-6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาล 3 โรงเรียนแอ๊ดเวนต์สเอกมัย ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 โรงเรียนแอ๊ดเวนต์สเอกมัย จำนวน 15 คน ได้มาโดยวิธีเลือกเจาะจง

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้น คือ กิจกรรมศิลปะการปั้น
2. ตัวแปรตาม คือ ทักษะการคิดเชิงเหตุผล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดกิจกรรมศิลปะการปั้น จำนวน 24 แผน
2. แบบทดสอบวัดทักษะการคิดเชิงเหตุผลได้ค่าความเชื่อมั่นของข้อสอบทั้งฉบับเท่ากับ .79

การดำเนินการวิจัย

การจัดกิจกรรมศิลปะการปั้นครั้งนี้ ดำเนินการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 เป็นเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน ได้แก่ วันจันทร์ วันอังคาร และวันพุธ เวลา 14.00 – 14.45 นาที โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยทำการทดสอบก่อนการจัดกิจกรรมศิลปะการปั้น (Pre-test) และทำการทดสอบหลังการจัดกิจกรรมศิลปะการปั้น (Posttest) ด้วยแบบทดสอบวัดทักษะการคิดเชิงเหตุผลตามเกณฑ์ที่กำหนด
2. เก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากคะแนนแบบทดสอบวัดทักษะการคิดเชิงเหตุผลก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะการปั้น ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ
3. ระหว่างการจัดกิจกรรมศิลปะการปั้น ผู้วิจัยทำการส่งเสริมทักษะการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัย โดยการซักถาม สนทนา พูดคุยกับเด็ก และให้เด็กอธิบายสิ่งที่กำลังกระทำและบันทึกรายละเอียดเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการสังเกตทักษะการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัยแต่ละคน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

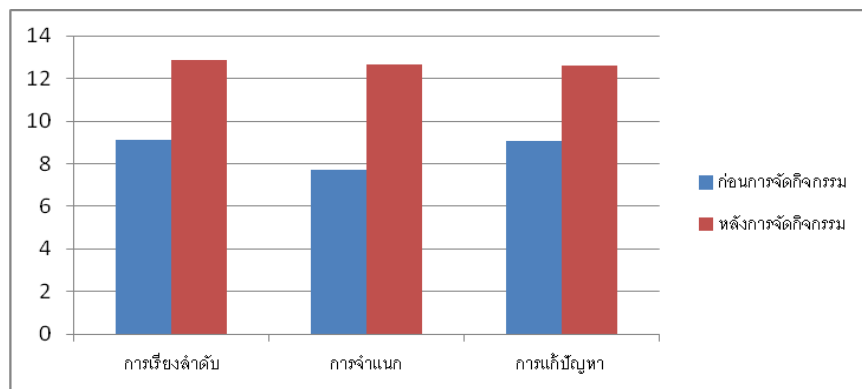
การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ผู้วิจัยได้นำคะแนนของแบบทดสอบทักษะการคิดเชิงเหตุผล ในแต่ละด้านทั้งก่อนและหลังการทดลองมาหาค่าคะแนนเฉลี่ยโดยแยกเป็นด้านการจำแนกการเรียงลำดับ และการแก้ปัญหา ค่าเฉลี่ยที่คำนวณได้จะใช้เป็นค่าบ่งชี้ระดับทักษะการคิดเชิงเหตุผลปรากฏผลดังแสดงในตารางดังนี้

ตาราง 3 ระดับทักษะการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะการปั้น

ทักษะการคิดเชิงเหตุผล	N	K	ก่อนการทดลอง			หลังการทดลอง		
			\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. การจำแนก	15	15	9.13	3.29	พอใช้	12.87	3.14	ดี
2. การเรียงลำดับ	15	15	7.73	2.12	พอใช้	12.67	2.19	ดี
3. การแก้ปัญหา	15	15	9.07	2.96	พอใช้	12.60	2.38	ดี
รวม	15	45	8.64	2.30	พอใช้	12.71	1.81	ดี

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 4 เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้านพบว่า ก่อนการทดลอง เด็กปฐมวัยมีทักษะการคิดเชิงเหตุผล ด้านการจำแนก ($\bar{X} = 9.13$) อยู่ในระดับพอใช้ ด้านการเรียงลำดับ ($\bar{X} = 7.73$) อยู่ในระดับพอใช้ และด้านการแก้ปัญหา ($\bar{X} = 9.07$) อยู่ในระดับพอใช้ตามลำดับ ภายหลังจากทดลองพบว่าด้านการจำแนก ($\bar{X} = 12.87$) อยู่ในระดับดี ด้านการเรียงลำดับ ($\bar{X} = 12.67$) อยู่ในระดับดี และด้านการแก้ปัญหา ($\bar{X} = 12.60$) อยู่ในระดับดี ส่วนในภาพรวมพบว่าเด็กปฐมวัยมีทักษะการคิดเชิงเหตุผลก่อนการทดลอง ($\bar{X} = 8.64$) อยู่ในระดับพอใช้ ภายหลังจากทดลอง ($\bar{X} = 12.71$) อยู่ในระดับดี เพื่อให้เห็นความแตกต่างอย่างชัดเจน ผู้วิจัยจึงนำค่าเฉลี่ยแต่ละด้านของทักษะการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะการปั้น มานำเสนอเป็นแผนภูมิแท่งเชิงเปรียบเทียบดังแผนภูมิต่อไปนี้

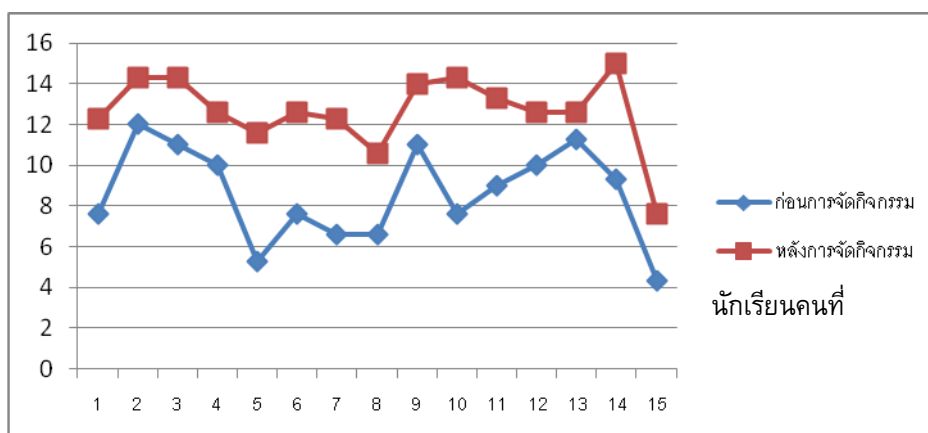
ค่าเฉลี่ย

ภาพประกอบ 2 แผนภูมิแท่งแสดงระดับทักษะการคิดเชิงเหตุผลรายด้านของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะการปั้น

สำหรับระดับทักษะการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัยรายบุคคลก่อนและหลังที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะการปั้นปรากฏดังต่อไปนี้

ทักษะการคิดเชิงเหตุผล

ภาพประกอบ 3 กราฟแสดงระดับทักษะการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัย โดยรวมระหว่างก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะการปั้นรายบุคคล

ตาราง 4 การเปรียบเทียบทักษะการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัยแยกเป็นรายด้านก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะการปั้น

ทักษะการคิดเชิงเหตุผล	K	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		D	t	p
		\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.			
การจำแนก	15	9.13	3.292	12.87	12.87	3.74	4.463	** .001
การเรียงลำดับ	15	7.73	2.120	12.67	12.67	4.94	9.646	** .000
การแก้ปัญหา	15	9.07	2.963	12.60	12.60	3.53	4.933	** .000
รวม 3 ด้าน	45	8.64	2.300	12.71	12.71	4.07	9.895	** .000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 4 พบว่าหลังการจัดกิจกรรมศิลปะการปั้นเด็กปฐมวัยมีทักษะการคิดเชิงเหตุผลสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนในภาพรวมพบว่าด้านการจำแนก การเรียงลำดับ และการแก้ปัญหาหลังจากการจัดกิจกรรมศิลปะการปั้นเด็กปฐมวัยมีทักษะการคิดเชิงเหตุผลสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าทักษะการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัยหลังจากที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะการปั้นสามารถพัฒนาทักษะการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัย

การอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อศึกษาทักษะการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัยโดยรวมรายด้านและรายบุคคลที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะการปั้น ทั้งก่อนและหลังการทดลอง ผลการวิจัยพบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะการปั้น มีทักษะการคิดเชิงเหตุผลสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่าทักษะการคิดเชิงเหตุผลทุกด้านอยู่ในระดับที่ดีด้านที่มีทักษะมากที่สุดคือด้านการจำแนกรองลงมาคือด้านการเรียงลำดับ และการแก้ปัญหาลำดับแสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมศิลปะการปั้นช่วยส่งเสริมทักษะการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัยให้พัฒนาอยู่ในระดับที่ดีขึ้นทั้งนี้สามารถอภิปรายได้ดังนี้

1. ทักษะการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัยแยกเป็นรายด้านพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะการปั้น หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองโดยมีทักษะการคิดเชิงเหตุผลสูงขึ้นจากพอใช้เป็นที่ทุกด้านคือ

1.1 ด้านการจำแนก ก่อนการทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 9.13 อยู่ในระดับพอใช้แต่หลังการทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 12.87 อยู่ในระดับดีแสดงว่าในการจัดกิจกรรมศิลปะการปั้นนั้นเป็นลักษณะของการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้จากการสังเกตการทำงานของแต่ละคน เด็กได้สังเกต และอธิบายลักษณะต่างๆ ของชุดของเล่น อธิบายรูปร่าง รูปทรง สีสิ่งที่เหมือนกัน หรืออยู่ในกลุ่มเดียวกัน จัดวางชุดของเล่นเป็นกลุ่มตามสี ขนาด หรือลักษณะต่างๆ ที่เด็กคิดว่าน่าจะอยู่ในกลุ่มเดียวกัน สังเกตวิธีในการแก้ไขปัญหาในแต่ละวัน นอกจากนี้เด็ก ๆ ยังสังเกตการระบายสี จำแนกสีต่างๆ ที่เด็กใช้ในการระบายแต่ละครั้ง หรือการผสมสีใหม่ๆ

1.2 ด้านการเรียงลำดับเด็กปฐมวัยมีระดับทักษะการคิดเชิงเหตุผลก่อนการทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.73 แต่หลังการทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงขึ้นเท่ากับ 12.67 แสดงว่าการจัดกิจกรรมศิลปะการปั้น ช่วยส่งเสริมทักษะการเรียงลำดับได้ โดยครูจะสอดแทรกสาระความรู้ด้านการเรียงลำดับ โดยให้เด็กลำดับเรื่องราวต่างๆ ก่อนหลัง เช่น ลำดับเหตุการณ์ในนิทานที่ฟัง ลำดับสีที่เด็กใช้ก่อนหลังในวันนั้นๆ ลำดับของเล่นที่ปั้นก่อนหลัง ลำดับขนาดของของเล่นจากใหญ่ไปหาเล็ก หรือลำดับการทำกิจกรรมของเด็กๆ ที่ทำในแต่ละวัน เป็นต้น

1.3 ด้านการแก้ปัญหา ก่อนการทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 9.07 หลังจากการทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 12.60 แสดงให้เห็นว่าทักษะการคิดเชิงเหตุผลด้านการแก้ปัญหาสามารถเกิดขึ้นได้เมื่อเด็กได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะการปั้น โดย ให้เด็กได้ลองฝึกลองถูกับกิจกรรม คิดแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะที่ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนๆ ครูแทรกคำถามต่างๆ จากสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้น ให้เด็กคิดและช่วยกันแก้ปัญหาหลายๆ รูปแบบ โดยเฉพาะการปั้นดินเหนียว ในขณะที่เด็กๆ ปั้นดินเหนียว เด็กจะพบปัญหาเกี่ยวกับการปั้น ได้แก่ ดินที่ใช้ปั้นมีความเหนียวมาก ทำให้ติดมือในขณะที่ปั้น หยิบจับลำบาก ทำให้เด็กๆ ไม่อยากแตะต้อง หยิบจับ และสัมผัสดินเลย แต่หลังจากนั้นเด็กบางคนสังเกตว่า เมื่อดินที่ติดมือแห้งแล้ว เด็กก็สามารถหยิบดิน และนำดินมาปั้นเป็นรูปต่างๆ ได้ โดยที่ดินไม่ติดมือ เพราะในมือมีดินที่แห้งติดเคลือบอยู่ เหมือนเป็นแผ่นกันความเหนียวของดินนั่นเอง เด็กจึงมีความมั่นใจในการปั้นมากขึ้น แต่เด็กบางคนแก้ปัญหาโดยล้างมือ ทำให้มือเปียก แล้วค่อยมาจับดินเหนียว วิธีนี้ทำให้ดินลื่นมาก ผิวดินดูเรียบ แต่สกปรก ละเอียดมาก ในที่สุดเด็กที่ใช้หน้าช่วยจึงยกเลิกความตั้งใจ เพราะต้องเดินไปล้างมือบ่อยๆ ทำให้งานไม่เสร็จทันเวลา และสถานที่ทำกิจกรรมก็สกปรกอีกด้วย รอยต่อระหว่างชิ้นส่วนเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่ทำให้ของเล่นของเด็กๆ เสียหายมาก เนื่องจากขณะที่เด็กๆ ปั้นของเล่น จะปั้นแยกเป็นชิ้นส่วน แล้วค่อยนำมาติดรวมกันทีหลัง เช่น หัว ขา ลำตัว แขน เป็นต้น เมื่อนำของเล่นที่ปั้นไปตากแดด รอยต่อนั้นก็หลุดออก เพราะรอยต่อไม่แน่นพอ เมื่อแห้งจึงหลุดออก เมื่อเด็กพบปัญหาเช่นนี้จึงช่วยกันคิดแก้ปัญหา โดยการนำความร้อนมาติด กาวก็ช่วยได้ในระดับหนึ่ง แต่เมื่อนำของเล่นชิ้นนั้นมาเล่น รอยตอก็หลุดอีก หรือแตกหัก ในที่สุดเด็กๆ จึงคิดว่าถ้าของเล่นแต่ละชิ้นไม่มีรอยต่อของเล่นจะแข็งแรงขึ้น จึงลองปั้นของเล่นที่ไม่มีรอยต่อ โดยนำก้อนดินทั้งก้อนมาบีบ นวด และดึงเป็นรูปตามต้องการ เมื่อตากแดดแห้งแล้ว ชิ้นงานนั้นก็แข็งแรง และใช้เล่นได้นานที่สุดจะเห็นได้ว่าการที่เด็กจะมีทักษะการแก้ปัญหาได้ดั่งนั้น เด็กต้องเป็นผู้พบเจอปัญหาด้วยตัวเอง คิดหาวิธี หรือแนวทางในการแก้ปัญหา เมื่อวิธีแก้ปัญหาวิธีที่หนึ่งไม่สำเร็จ เด็กจะต้องใช้ความพยายามครั้งที่สองในการหาวิธีแก้ปัญหาที่พบเจอให้สำเร็จและนั่นจะเป็นประสบการณ์ที่ยั่งยืนที่เด็กสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันของเด็กได้

2. ทักษะการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัยรายบุคคล มีแนวโน้มสูงขึ้นตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ หลังการจัดกิจกรรมศิลปะการปั้น แต่มีเด็กปฐมวัยที่มีความโดดเด่น และมีทักษะการคิดเชิงเหตุผลเพิ่มขึ้นสูงสุดตามลำดับดังนี้ เด็กปฐมวัยคนที่ 5 มีทักษะการคิดเชิงเหตุผลด้านการจำแนก การเรียงลำดับ และการแก้ปัญหา ก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะการปั้นเพิ่มขึ้น 118.75% เด็กปฐมวัยคนที่ 10 มีทักษะการคิดเชิงเหตุผลด้านการจำแนก การเรียงลำดับ และการแก้ปัญหา ก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะการปั้นเพิ่มขึ้น 86.95% เด็กปฐมวัยคนที่ 3 มีทักษะการคิดเชิงเหตุผลด้านการจำแนก การเรียงลำดับ และการแก้ปัญหา ก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะการปั้นเพิ่มขึ้น 85% เด็กปฐมวัยคนที่ 15 มีทักษะการคิดเชิงเหตุผลด้านการจำแนก การเรียงลำดับ และการแก้ปัญหา ก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะการปั้นเพิ่มขึ้น 76.92% และเด็กปฐมวัยคนที่ 6 มีทักษะการคิดเชิงเหตุผลด้านการจำแนก การเรียงลำดับ และการแก้ปัญหา ก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะการปั้นเพิ่มขึ้น 65.21% เนื่องจากเด็กปฐมวัยกลุ่มนี้มีการปฏิบัติ

กิจกรรมอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลา 8 สัปดาห์ มาทำกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอตามวันและเวลาที่กำหนด และมีความตั้งใจ สนใจในการทำกิจกรรม ถามในสิ่งที่ตนไม่เข้าใจ และตอบคำถามจากครูทุกครั้ง มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับครูและเพื่อน จึงทำให้เด็กปฐมวัยกลุ่มนี้มีทักษะการคิดเชิงเหตุผลสูงที่สุด ส่วนระดับทักษะการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัยโดยรวมมีแนวโน้มสูงขึ้นหลังการจัดกิจกรรมศิลปะการปั้นก่อนการจัดกิจกรรมศิลปะการปั้นเด็กปฐมวัยมีทักษะการคิดเชิงเหตุผลอยู่ในระดับพอใช้ หลังการจัดกิจกรรมศิลปะการปั้นเด็กปฐมวัยมีทักษะการคิดเชิงเหตุผลอยู่ในระดับดี เมื่อคำนวณเป็นเปอร์เซ็นต์ เด็กปฐมวัยมีทักษะการคิดเชิงเหตุผลเพิ่มขึ้น 47.10%

3. กิจกรรมศิลปะการปั้น ช่วยให้เด็กมีทักษะการคิดเชิงเหตุผลสูงขึ้น เนื่องจากกิจกรรมศิลปะการปั้นช่วยให้เด็กมีความสุขสนุกสนาน เพลิดเพลิน ได้ปั้นของเล่นของตนเอง ทำให้เด็กมีผลงานของตนเองและเกิดความภาคภูมิใจ และมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ครูและวัสดุ อุปกรณ์ ช่วยให้เด็กเกิดทักษะต่างๆ นอกจากนี้กิจกรรมศิลปะการปั้นยังช่วยให้เด็กเกิดการคิดและวิเคราะห์จำแนกสิ่งต่างๆ และคิดแก้ปัญหามากมายในขณะปฏิบัติกิจกรรมอีกด้วย จากการที่ได้ทดลองจัดกิจกรรมศิลปะการปั้นเป็นเวลา 8 สัปดาห์จึงได้เห็นถึงพัฒนาการในด้านทักษะกระบวนการคิดที่หลากหลายการคิดที่เป็นเหตุเป็นผลมากขึ้น โดยครูสอดแทรกคำถามต่างๆ ที่พบเห็นในขณะเด็กกำลังทำกิจกรรมศิลปะการปั้น ครูกระตุ้นเด็กด้วยคำถามที่ขึ้นต้นด้วย “ทำไม และอย่างไร” ให้เด็กได้พูด และอธิบายในสิ่งที่ตัวเองกำลังปั้น หรือกระตุ้นเด็กให้คิดแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ครูเป็นผู้สนับสนุนที่สำคัญ ครูควรรับฟังข้อคิดเห็นต่างๆ ของเด็ก สนับสนุน กระตุ้นเด็กให้เกิดการคิดให้มาก จัดกิจกรรมที่หลากหลายให้เด็กได้ฝึกการสังเกต การจำแนก การเรียงลำดับ และการแก้ปัญหาต่างๆ ให้มากที่สุด และเหมาะสมกับแต่ละวัย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบทักษะการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัยโดยการใช้เทคนิควิธีการสอนแบบต่างๆ เช่น การประกอบอาหาร กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากสีธรรมชาติ กิจกรรมภาพพิมพ์ หรือกิจกรรมประดิษฐ์ตกแต่ง เป็นต้น
2. ควรมีการศึกษาทักษะการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะการปั้นในกลุ่มเด็กพิเศษอื่นๆ เช่น เด็กที่บกพร่องทางการได้ยิน กลุ่มเด็กดาวน์ เป็นต้น
3. ควรมีการศึกษาการจัดกิจกรรมศิลปะการปั้นกับทักษะด้านอื่นๆ เช่น ด้านมิติสัมพันธ์ ฯลฯ

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). **หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย**. สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา: สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- กุลยาตันติผลาชีวะ. (2547). **การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย**. กรุงเทพฯ: เอดิสันเพรสโปรดักส์.
- ชูศรี วงศ์รัตน์; และองอาจ นัยพัฒน์. (2551). **แบบแผนการวิจัยเชิงทดลองและสถิติวิเคราะห์: แนวคิดพื้นฐานและวิธีการ**. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ทิตนา แชมมณีและคณะ. (2540). **ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี.
- นิตยา ประพุดกิจ. (2537). **การพัฒนาเด็กปฐมวัย**. กรุงเทพฯ: โอเอส พรินติ้งเฮาส์.
- นิภารัตน์ กาญจนโชติ. (2552). **ศิลปะและวัฒนธรรม**. สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก.
- บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์. (2521). **การจัดประเมินผลการเรียน**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่สัมพันธ์ต่อสมรรถนะของนักเรียน
โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม)

The Using Information and Technology Behavior which Relates for Capability of
Srinakarinwirot University Prasarnmit Demonstation School Secondary

อรุณพล กิตติธนาชัย¹, ดร.ขวัญหญิง ศรีประเสริฐภาพ²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพที่มีความสัมพันธ์ต่อสมรรถนะของนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่มีความสัมพันธ์ต่อสมรรถนะของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) จำนวน 326 คน ได้มาด้วยการกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน (Taro Yamane) แล้วนำกลุ่มตัวอย่างได้มาสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ไคว์สแควร์ (Chi - Square χ^2) และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Person's product moment correlation coefficient) ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นนักเรียนหญิง ชั้นมัธยมศึกษา ตอนปลาย มีผลการเรียนอยู่ในระดับดี และมีพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในระดับมาก และพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของนักเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศรายด้าน พบว่า มีพฤติกรรมใช้ระดับมากคือ พฤติกรรมใช้เทคโนโลยีสารสนเทศด้านเจตคติ รองลงมาพฤติกรรมใช้เทคโนโลยีสารสนเทศด้านความรู้ ส่วนมีพฤติกรรมใช้ระดับปานกลางคือ พฤติกรรมใช้เทคโนโลยีสารสนเทศด้านการปฏิบัติ โดยมีรายละเอียดแต่ละด้าน ดังนี้ ด้านความรู้ พบว่า มีพฤติกรรมใช้ด้านความรู้ในระดับมากเป็นลำดับแรกคือ ชั้นการวิเคราะห์ ด้านเจตคติ พบว่า มีพฤติกรรมใช้ด้านเจตคติในระดับมากเป็นลำดับแรกคือ ชั้นการรับหรือการให้ความสนใจ ด้านการปฏิบัติ พบว่า มีพฤติกรรมใช้ด้านการปฏิบัติในระดับมากเป็นลำดับแรกคือ ชั้นเลียนแบบและสมรรถนะเทคโนโลยีสารสนเทศของนักเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาสมรรถนะเทคโนโลยีสารสนเทศแต่ละความสามารถ พบว่า มีสมรรถนะเทคโนโลยีสารสนเทศในระดับมากเป็นลำดับแรกคือ ความสามารถในการสื่อสาร และลำดับสุดท้ายคือความสามารถในการแก้ปัญหา

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า

1. สถานะภาพมีความสัมพันธ์ต่อสมรรถนะของนักเรียนหลังจากทำการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เพศไม่มีความสัมพันธ์ต่อสมรรถนะของนักเรียน ส่วนระดับชั้นและผลการเรียนมีความสัมพันธ์ต่อสมรรถนะของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศด้านความรู้ ด้านเจตคติ ด้านการปฏิบัติ กับสมรรถนะของนักเรียนโดยรวม หลังจากทำการทดสอบสมมติฐาน พบว่าสัมพันธ์กันทางบวกทุกค่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยที่พฤติกรรมใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการปฏิบัติกับสมรรถนะโดยรวมมีความสัมพันธ์สูงสุด และด้านเจตคติกับสมรรถนะโดยรวมมีความสัมพันธ์ต่ำสุด

คำสำคัญ: พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

1 นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2 ที่ปรึกษาปริญญาโท สาขาวิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Abstract

The objectives of this research, studying of aptitude relative students in Srinakarinwirot University Prasarnmit Demonstration School secondary. And studying relative behavior of using information and Technology which relate aptitude of Srinakarinwirot University Prasarnmit Demonstration School secondary. The sample for this research is the students in Matayom 1-6, 1st semester, school year 2012, is studying for 326 students in Srinakarinwirot University Prasarnmit Demonstration School secondary. The research tool is questionnaire by using statistics methods such as percentage, mean, standard deviation, Chi-square and Person's product moment correlation coefficient. The analysis result found that the almost sample is girls, grade 10-12, with good school record and, the high using technology level. The behavior of using Information and Technology. The overview of behavior of using Information and Technology of students is high level, is decided by using behavior technology and information, is found that, the first is using behavior in attitude, the second is knowledge. The using behavior in intermediate is operating. For more detail as follow: The attitude in using technology and information behavior is found that, attitude behavior using is input or output interesting for the first and, responding for the second. The Using of technology and information behavior in operating, is found that, operating behavior in high level is emulation. The overview, information and technology aptitude of students is high level, is considered from aptitude technology for each ability, found that, the high level is communication ability for the first and solving problem for the last.

The hypothesis result:

1. The status relates for aptitude of the students. After testing hypothesis found that sex doesn't relate for students, 0.5 by statistical significance.
2. The using technology and information behavior - knowledge, capability, operating - relates for students capability after testing hypothesis found that relates in positive way, .001 by statistical significance. Although, overview, the aptitude technology and information behavior for operating, the highest relating and, using technology and information behavior for aptitude and performance is the lowest.

Keywords:The using information and technology behavior

ความเป็นมาของปัญหาการวิจัย

ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้วิวัฒนาการของโลกเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีสารสนเทศได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ได้เข้ามามีบทบาทในการขยายโอกาสทางการศึกษารูปแบบการศึกษาที่มีความน่าสนใจมากขึ้น นอกจากนี้เทคโนโลยีสารสนเทศยังเป็นพลังขับเคลื่อนที่สำคัญในการนำพาประเทศเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจใหม่ (New Economy) หรือระบบเศรษฐกิจ/สังคมแห่งปัญญา และการเรียนรู้ (Knowledge-based Economy/Society) (มหาวิทยาลัยนเรศวร. 2546) ในขณะที่สังคมโลกกำลังก้าวเข้าสู่มิติใหม่ เทคโนโลยีสารสนเทศนับเป็นหนึ่งในเทคโนโลยีที่นำสมัยมีผลต่อการดำรงชีวิตของประชาชนเพราะเป็นกุญแจสำคัญที่ไขไปสู่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้มีคุณภาพตามความต้องการของประเทศ

บทบาทของเทคโนโลยีสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาด้านการศึกษา มีความสำคัญเพื่อใช้ในการวางแผนและพัฒนาการศึกษา เพราะกระบวนการตัดสินใจในการบริหารย่อมมีระบบสารสนเทศเป็นหัวใจสำคัญในทุกขั้นตอน และในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวด 9 มาตรา 65 และ 66 ก็มีเจตนารมณ์ในการพัฒนาคนของชาติโดยการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความรู้และทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งในการที่จะทำให้การเรียนรู้ที่น่าสนใจและน่าติดตามนั้น จึงจำเป็นต้องมีการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องเหมาะสม มีคุณภาพและประสิทธิภาพ (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545)

กอบกับคำแถลงนโยบายของ นายกรัฐมนตรี คนที่ 28 ของประเทศไทย (นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร) ได้ให้ความสำคัญและการสนับสนุนเกี่ยวกับเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา กล่าวคือ การเร่งพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาให้ทัดเทียมกับนานาชาติ โดยใช้เป็นเครื่องมือในการยกระดับคุณภาพและการกระจายโอกาสทางการศึกษา เปลี่ยนกระบวนการทัศน์การเรียนรู้ให้เป็นแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและเอื้อให้เกิด การเรียนรู้ตลอดชีวิต (คณะรัฐมนตรี. 2554: online) จากคำแถลงการณ์ดังกล่าว ยังสอดคล้องกับกรอบนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศ ระยะ พ.ศ. 2554 - 2563 ของประเทศไทย (IT-2020) เพื่อการพัฒนาประเทศตั้งอยู่บนพื้นฐานของการสร้างสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ของประเทศไทยในช่วงเวลา 10 ปี ทั้งนี้เพื่อให้เศรษฐกิจมีความเข้มแข็งและยั่งยืนสามารถแข่งขันได้ในเวทีสากลและเพื่อให้ประชาชนในสังคมมีคุณภาพชีวิตที่ดีมีความเหลื่อมล้ำน้อยที่สุด (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. 2554)

สภาพปัจจุบัน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมีความสำคัญและจำเป็น จากการสำรวจข้อมูลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2547 -2551 โดยเปรียบเทียบจากจำนวนผู้ใช้คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต และโทรศัพท์มือถือ ผลการสำรวจพบว่า มีอัตราการใช้คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ตและโทรศัพท์มือถือเพิ่มขึ้นทั้ง 3 ประเภท นอกจากนี้ ยังพบว่ากลุ่มคนที่ใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตมากที่สุด คือ กลุ่มเด็กและวัยรุ่น ซึ่งถือว่า เป็นกลุ่มเสี่ยงที่ควรให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง (สำนักงานสถิติแห่งชาติ.2551) นอกจากนี้ การศึกษาพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในกรุงเทพมหานคร ผลของการศึกษาพบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร มีพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศต่อเนื่องและเป็นประจำ (พรชัย สิงห์แก้ว. 2546) นอกจากนี้ การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวโน้มการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร พบว่าแนวโน้มการใช้คอมพิวเตอร์ เพื่อการศึกษา มีความจำเป็นในการพัฒนาระบบของการเรียนการสอนอย่างมาก (ลัดดาวัลย์ สุชะวลี. 2541)

จะเห็นว่าเทคโนโลยีสารสนเทศมีให้เลือกมากมายตามความต้องการของผู้ใช้ แต่การเลือกใช้ก็ควรจะต้องเลือกอย่างเหมาะสมและมีประโยชน์ โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต ซึ่งต้องเกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ นอกจากนั้นปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนไทยส่วนหนึ่งมาจากเกม ซึ่งคนส่วนใหญ่มองว่าเป็นสิ่งบันเทิงที่กำลังได้รับความนิยมสูงขึ้นเรื่อยๆ เมื่อโลกก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัล เกมจึงเป็นสิ่งที่น่าหลงใหลสำหรับเด็ก และเยาวชน อย่างชนิดถอนตัวไม่ขึ้น ความรุนแรงและสิ่งยั่วยุต่างๆ ในเกมมีผลต่อพฤติกรรมที่ไม่น่าเชื่อว่า จะเกิดขึ้นได้ในเด็กและเยาวชนเรื่องนี้พ่อแม่ผู้ปกครองจะต้องดูแลควบคุมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของเด็กอย่างใกล้ชิด

ดังนั้นการทราบพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) จึงเป็นสิ่งที่น่าศึกษาเพราะทำให้ทราบถึงข้อเท็จจริงของลักษณะการใช้เทคโนโลยีของนักเรียนในโรงเรียนว่ามีผลต่อสมรรถนะต่อตัวผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนหรือไม่ซึ่งเป็นข้อมูลที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการได้ดี รวมทั้งโรงเรียนได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศในการช่วยเพิ่มศักยภาพทั้งด้านการบริหารจัดการการศึกษาและการเรียนการสอนซึ่งสอดคล้องกับแผนนโยบาย กล่าวคือ (โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร. 2554: online) แผนนโยบายที่ 7 ด้านการเพิ่มศักยภาพการสื่อสารระดับสากลกล่าวว่า มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้นิสิต เยาวชน บุคลากรทางการศึกษาได้เรียนรู้ มีทักษะในการใช้ภาษาต่างประเทศ และเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสาร ส่วนแผนนโยบายที่ 8 ด้านการเพิ่มศักยภาพการเรียนการสอนบนพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศ กล่าวว่า มีการส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรทางการศึกษา นิสิต เยาวชนใช้นวัตกรรมทางเทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียน การสอน ซึ่งผลของงานวิจัยครั้งนี้จะทำให้ได้ข้อมูลเบื้องต้นต่อการสร้างสรรค์ผลงาน พัฒนาการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศรวมถึงการปรับปรุงด้านการให้บริการ และการรับผิดชอบต่อสังคมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสารสนเทศที่เหมาะสมกับความรู้ วัตถุประสงค์ และพฤติกรรมการใช้ของนักเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ที่มีผลต่อเทคโนโลยีสารสนเทศและเป็นข้อมูลต่อการวางแผนพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการศึกษา รวมถึงการปรับปรุงด้านการให้บริการ และการรับผิดชอบต่อสังคมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสมกับความรู้ วัตถุประสงค์ และพฤติกรรมการใช้ของนักเรียนที่มีต่อ

เทคโนโลยีสารสนเทศอีกทั้งยังเป็นข้อมูลสำหรับสื่อมวลชน ทางด้านการเสนอข่าวสารเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการศึกษาวิชาการ และความรู้ใหม่ๆ ให้เหมาะสมสำหรับนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพที่มีความสัมพันธ์ต่อสมรรถนะของนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม)
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่มีความสัมพันธ์ต่อสมรรถนะของนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒประสานมิตร(ฝ่ายมัธยม)

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

คือนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6 ภาคเรียนที่ 1 ประจำปีการศึกษา 2555 ที่กำลังศึกษาอยู่ในสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) นำมากำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) แล้วนำกลุ่มตัวอย่างที่ได้มาสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 326 คน

การดำเนินการวิจัย

1. ศึกษารวบรวมข้อมูล จากบทความ เอกสาร หนังสือ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการสร้างแบบสอบถาม และศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถาม จากหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ

2. รวบรวมข้อมูลที่ได้นำมาสร้างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับขอบเขตของเรื่องที่ต้องการศึกษาซึ่งเครื่องมือเป็นแบบสอบถาม (questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยแบ่งเป็น 3 ตอน คือ 1) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบสอบถามตรวจสอบรายการ (Check List) ซึ่งจะเป็นข้อมูลเกี่ยว เพศ ระดับชั้น ผลการเรียน 2) แบบสอบถามด้านพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของนักเรียน ใน 3 ด้าน ได้แก่พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศด้านความรู้ด้านเจตคติและด้านการปฏิบัติซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับคือ มากที่สุดถึงน้อยที่สุด 3) แบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะของนักเรียน ซึ่งใน 5 ด้าน ได้แก่ความสามารถในการคิด การสื่อสารการแก้ปัญหาการใช้ทักษะชีวิตและการใช้เทคโนโลยีซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับคือ มากที่สุดถึงน้อยที่สุด

3. จัดสร้างเป็นคำถามและทำตารางวิเคราะห์ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาปรับปรุงและนำเครื่องมือที่ผ่านการพิจารณาปรับแก้จากอาจารย์ที่ปรึกษา ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ จำนวน 3 คนเพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องในด้านเนื้อหา (content validity) ให้ครอบคลุมในประเด็นที่ต้องการวิจัย การใช้ภาษา และการเรียงลำดับคำถาม จากนั้นปรับปรุงแบบสอบถามเพื่อนำไปทดลองใช้ (try out) ซึ่งข้อคำถามที่นำมาใช้มีค่า IOC อยู่ที่ 0.67-1.00 ส่วนข้อที่ไม่ผ่านหรือต่ำกว่าเกณฑ์ จะนำไปปรับปรุงแก้ไข

4. นำแบบสอบถามที่แก้ไขปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 35 คนเพื่อทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ความเข้าใจในข้อคำถาม และความเป็นปรนัยในข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศโดยพิจารณาแต่ละข้อ แต่ละรายบุคคลอย่างละเอียด และหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือทั้งหมด ซึ่งอยู่ในระดับ 0.952

5. ปรับปรุงและตัดข้อคำถามในแบบสอบถามให้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยเพิ่มเติมข้อคำถามในด้านเนื้อหาและคำศัพท์เฉพาะ พร้อมทั้งแก้ปัญหบางส่วนที่ไม่มีความเป็นปรนัย เพื่อให้แบบสอบถามมีความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน และนำแบบสอบถามให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจทานก่อนนำแบบสอบถามไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษาจริง

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการศึกษา สถานภาพ พฤติกรรม และสมรรถนะ

1. สถานภาพของนักเรียนส่วนใหญ่เป็นนักเรียนหญิงมีจำนวนร้อยละ 54.9 ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีผลการเรียนอยู่ในระดับดี และมีพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในระดับมาก

2. พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของนักเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศรายด้าน พบว่า มีพฤติกรรมการใช้ระดับมากอันดับแรกคือ ด้านเจตคติ รองลงมาด้านความรู้ ส่วนมีพฤติกรรมการใช้ระดับปานกลางคือ ด้านการปฏิบัติ โดยมีรายละเอียดแต่ละด้านดังนี้

1) ด้านความรู้ พบว่านักเรียนมีพฤติกรรมการใช้ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาด้านความรู้แต่ละชั้น พบว่า มีพฤติกรรมการใช้ความรู้ในระดับมากเป็นลำดับแรกคือ ชั้นการวิเคราะห์ ลำดับสุดท้ายคือชั้นความเข้าใจ

2) ด้านเจตคติ พบว่านักเรียนมีพฤติกรรมการใช้ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละชั้น พบว่า มีพฤติกรรมใช้ด้านเจตคติในระดับมากเป็นลำดับแรกคือ ชั้นการรับหรือการให้ความสนใจ รองลงมาคือชั้นการให้คำนิยาม และลำดับสุดท้ายอยู่ในระดับปานกลางคือ ชั้นการตอบสนอง

3) ด้านการปฏิบัติ พบว่านักเรียนมีอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาแต่ละชั้น พบว่า มีพฤติกรรมใช้ด้านการปฏิบัติในระดับมากเป็นลำดับแรกคือ ชั้นเลียนแบบ รองลงมาคือชั้นการทำโดยยึดแบบ และลำดับสุดท้ายอยู่ในระดับปานกลางคือ การทำในสถานการณ์ต่างๆ

3. สมรรถนะเทคโนโลยีสารสนเทศของนักเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาแต่ละความสามารถ พบว่า มีสมรรถนะเทคโนโลยีสารสนเทศในระดับมากเป็นลำดับแรกคือ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถการใช้เทคโนโลยี ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการแก้ปัญหา เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย

ตอนที่ 2 ผลการหาความสัมพันธ์ตามสมมติฐาน

1. ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพกับสมรรถนะเทคโนโลยีสารสนเทศหลังจากทำการทดสอบสมมติฐาน พบว่าเพศไม่มีความสัมพันธ์ต่อสมรรถนะของนักเรียน ส่วนระดับชั้น และผลการเรียนมีความสัมพันธ์ต่อสมรรถนะของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศด้านความรู้ เจตคติ การปฏิบัติมีความสัมพันธ์ต่อสมรรถนะของนักเรียนหลังจากทำการทดสอบสมมติฐาน พบว่ามีความสัมพันธ์กันทางบวกทุกค่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยที่ด้านการปฏิบัติกับสมรรถนะโดยรวมมีความสัมพันธ์สูงสุด และด้านเจตคติกับสมรรถนะโดยรวมมีความสัมพันธ์ต่ำสุด

1) พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศด้านความรู้แต่ละด้านกับสมรรถนะโดยรวม สัมพันธ์กันทางบวกทุกค่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยที่ด้านความรู้ชั้นการวิเคราะห์กับสมรรถนะโดยรวมมีความสัมพันธ์สูงสุด และด้านความรู้ชั้นความรู้ความจำกับสมรรถนะโดยรวม มีความสัมพันธ์ต่ำสุด

2) พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศด้านเจตคติแต่ละด้านกับสมรรถนะโดยรวม สัมพันธ์กันทางบวกทุกค่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยที่ด้านเจตคติชั้นการแสดงลักษณะตามคำนิยามที่ยึดถือกับสมรรถนะโดยรวม มีความสัมพันธ์สูงสุด และด้านเจตคติชั้นการจัดกลุ่มกับสมรรถนะโดยรวม มีความสัมพันธ์ต่ำสุด

3) พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศด้านการปฏิบัติแต่ละด้านกับสมรรถนะโดยรวม สัมพันธ์กันทางบวกทุกค่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยที่ด้านการปฏิบัติชั้นการแก้ปัญหาได้โดยฉับพลันกับสมรรถนะโดยรวม มีความสัมพันธ์สูงสุด และด้านการปฏิบัติชั้นเลียนแบบกับสมรรถนะโดยรวม มีความสัมพันธ์ต่ำสุด

การอภิปรายผลการวิจัย

1. พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของนักเรียนพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอยู่ในระดับมาก โดยมีพฤติกรรมการใช้ระดับมาก 2 ด้าน คือ ด้านความรู้ และด้านเจตคติ และมีพฤติกรรมการใช้ระดับปานกลาง 1 ด้าน คือ ด้านการปฏิบัติ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากทางโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศในการช่วยเพิ่มศักยภาพทั้งด้านการบริหารจัดการการศึกษาและการเรียนการสอนซึ่งสอดคล้องกับแผนนโยบายในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยพัฒนาโรงเรียนในด้านวิชาการ และการจัดให้มีแหล่งบริการเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ ภายในโรงเรียน ซึ่งมีแผนนโยบายรองรับกล่าวคือ (โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร. 2554: ออนไลน์) แผนนโยบายที่ 7 ด้านการเพิ่มศักยภาพการสื่อสารระดับสากลกล่าวว่า มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้นิสิต เยาวชน บุคลากรทางการศึกษา ได้เรียนรู้ มีทักษะในการใช้ภาษาต่างประเทศ และเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสาร กับแผนนโยบายที่ 8 ด้านการเพิ่มศักยภาพการเรียนการสอนบนพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศ กล่าวว่า มีการส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรทางการศึกษา นิสิต เยาวชน ใช้นวัตกรรมทางเทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอน

2. ด้านความรู้ของนักเรียนผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศด้านความรู้ที่อยู่ในระดับมาก โดยมีพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศด้านความรู้ลำดับแรกคือ ชั้นการวิเคราะห์ ลำดับสุดท้ายคือ ชั้นความเข้าใจ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกระบวนการเรียนการสอนในปัจจุบันไม่ได้มุ่งเน้นให้เด็กนักเรียน เรียนแบบท่องจำเหมือนในอดีต เพราะเด็กสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามความแตกต่างระหว่างบุคคล จึงทำให้เกิดความรู้ชั้นวิเคราะห์ เพราะต้องแยกแยะความรู้ที่ได้มาที่มีปริมาณมาก และโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ได้กำหนดมาตรฐานด้านผลผลิตในตัวนักเรียน โดยกำหนดให้นักเรียนมีทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ แก้ปัญหา และจัดการอย่างเป็นระบบ รู้วิธีการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากสื่อ และแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ (โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร. 2554: ออนไลน์)

3. ด้านเจตคติของนักเรียนผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่านักเรียนมีพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศด้านเจตคติอยู่ในระดับมาก โดยมีพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศด้านเจตคติลำดับแรกคือ ชั้นการรับหรือการให้ความสนใจ รองลงมาคือ ชั้นการให้คำนิยม และลำดับสุดท้ายอยู่ระดับปานกลางคือ ชั้นการตอบสนอง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากในยุคสมัยที่มีการเจริญเติบโตของเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างรวดเร็ว และแปลกใหม่ซึ่งในเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่นั้นมีความน่าสนใจมากขึ้น ดึงดูดความสนใจเด็กในยุคนี้ได้ดี โดยดูจากแนวโน้มของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในครัวเรือนที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานสถิติแห่งชาติ.2551) ทำให้เด็กในยุคปัจจุบันปฏิเสธการรับสื่อที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศได้ยาก จึงอาจทำให้พฤติกรรมด้านเจตคติในชั้นการรับหรือการให้ความสนใจสูงมาก เพราะเป็นพื้นฐานของพฤติกรรมด้านเจตคติ อีกทั้งทางโรงเรียนยังมีการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย และมีความแตกต่างกันมากมายตามศักยภาพของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายหลักของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร โดยกล่าวไว้ในด้านการพัฒนาศักยภาพเฉพาะตน กล่าวว่า ส่งเสริม และสนับสนุน เยาวชนด้วย กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถ ความสนใจ เจตคติ ให้เต็มศักยภาพเฉพาะตน (โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร. 2554: ออนไลน์)

4. ด้านการปฏิบัติของนักเรียนผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศด้านการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศด้านการปฏิบัติลำดับแรกคือ ชั้นเลียนแบบ รองลงมาคือ ชั้นการทำโดยยึดแบบ และลำดับสุดท้ายอยู่ระดับปานกลางคือ ชั้นทำในสถานการณ์ต่างๆ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกระบวนการที่จะเกิดพฤติกรรมด้านการปฏิบัติเป็นกระบวนการขั้นสุดท้ายที่นักเรียนปฏิบัติออกมาโดยมีความรู้ และด้านเจตคติ เป็นตัวช่วยให้เกิดพฤติกรรมด้านการปฏิบัติที่ถูกต้อง แต่กระบวนการจะก่อให้เกิดพฤติกรรมด้านการปฏิบัติที่ถูกต้อง และสูงขึ้น แต่ละกระบวนการของการเกิดพฤติกรรมจะต้องอาศัยระยะเวลา และการตัดสินใจหลายขั้นตอน (Bloom. 1975) ซึ่งพฤติกรรมด้านการปฏิบัติชั้นเลียนแบบเป็นพฤติกรรมขั้นต้นของการเกิดพฤติกรรมขั้นสูงขึ้นไป อีกทั้งนโยบายทางโรงเรียนจากที่ผู้วิจัยที่ศึกษาเบื้องต้นทางโรงเรียนไม่ได้เน้นไว้ในเรื่องของการปฏิบัติมากเท่าที่ควร แต่จะเน้นไปทางด้านการวิเคราะห์มากกว่า (โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร. 2554:

ออนไลน์) ซึ่งเป็นไปได้ที่นักเรียนจะมีพฤติกรรมด้านการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง และมีพฤติกรรมขั้นเลียนแบบซึ่งเป็นขั้นต้นที่สูงที่สุด

5. สมรรถนะของนักเรียน พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีสมรรถนะเทคโนโลยีสารสนเทศอยู่ในระดับมากโดยมีสมรรถนะลำดับแรกคือ สมรรถนะความสามารถในการสื่อสาร รองลงมาคือ สมรรถนะความสามารถในการคิด และลำดับสุดท้ายคือ สมรรถนะความสามารถในการแก้ปัญหา ทั้งนี้อาจเนื่องจากปัจจุบันมีการใช้เทคโนโลยีทางการสื่อสารในปริมาณมากขึ้นโดยดูจากสถิติการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีอัตราการใช้อินเทอร์เน็ต อินเทอร์เน็ตและโทรศัพท์มือถือเพิ่มขึ้นทั้ง 3 ประเภทโดยเฉพาะโทรศัพท์มือถือ ซึ่งมีผู้ใช้ประมาณ 16.54 ล้านคน (ร้อยละ 28.2) ในปี 2547 ได้เพิ่มขึ้นเกือบเท่าตัวคือ 31.86 ล้านคน (ร้อยละ 52.8) ในปี 2551 มีจำนวนผู้ใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน คือ ในปี 2547 มีจำนวนผู้ใช้คอมพิวเตอร์ 12.54 ล้านคน (ร้อยละ 21.4) และจำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ต 6.97 ล้านคน (ร้อยละ 11.9) แต่ในปี 2551 มีผู้ใช้เพิ่มขึ้นเป็น 16.99 ล้านคน (ร้อยละ 28.2) และ 10.96 ล้านคน (ร้อยละ 18.2) ตามลำดับ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ.2551) อีกทั้งทางโรงเรียนยังมีหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยมีกำหนดจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดกับนักเรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยกล่าวว่า นักเรียนมีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา และมีทักษะชีวิต อีกทั้งทางโรงเรียนยังพัฒนานักเรียนตามสมรรถนะหรือคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยกล่าวว่า ความสำเร็จในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งข่าว มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ ความเข้าใจ และทัศนะของตนเอง เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่างๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม (โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒประสานมิตร. 2554: ออนไลน์) ซึ่งเป็นเหตุผลที่ชัดเจนว่าเพราะเหตุใดนักเรียนจึงมีสมรรถนะในการสื่อสารที่สูง และสามารถชี้ให้เห็นถึงแนวโน้มที่นักเรียนจะมีทักษะด้านการสื่อสารที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่องจะเป็นสิ่งที่ดีเพราะเป็นการเปิดวิสัยทัศน์ของนักเรียนให้กว้างขึ้นเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนที่กำลังจะมาถึงอย่างเต็มรูปแบบ

6. เพศกับสมรรถนะของนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กันหรือไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักเรียนได้เรียนรู้ในการเรียนที่เป็นระบบแผนของโรงเรียน ผสมกับลักษณะความเป็นอยู่ของนักเรียนในปัจจุบันที่ต้องมีความสัมพันธ์กับเทคโนโลยีสารสนเทศตลอดจนการเรียนรู้และการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศที่เติบโตอย่างรวดเร็ว จึงทำให้นักเรียนมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเหมือนกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นพวรรณ คงเทพ (2549) ศึกษาเรื่อง ปัญหาและความต้องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน มีความต้องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ในภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นบุคลากรที่มีอายุต่างกัน มีความต้องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศด้านการจัดการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05แต่ขัดแย้งกับผลการวิจัยของ พรพรรณ พิไลเกียรติสิริสาสน์ (2547) ที่ศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรการผลิต พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ มีความสัมพันธ์กับประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์และผลการวิจัยของ พบรัก แยมฉิม (2548) ที่ศึกษา พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของนักศึกษาสถาบันราชภัฏสวนดุสิต พบว่า นักศึกษาที่มีเพศต่างกัน มีพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศด้านเครื่องมือที่ใช้แตกต่างกัน

7. ระดับชั้นกับสมรรถนะของนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร พบว่า มีความสัมพันธ์กันหรือไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักเรียนได้เรียนรู้ในการเรียนที่เป็นระบบแผนของโรงเรียน ผสมกับลักษณะการเรียนรู้ที่สูงขึ้นจึงต้องมีภาระงานที่อาจารย์มอบหมายหรือรายงานที่ต้องใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมากขึ้น และอายุที่เพิ่มขึ้นตามระดับชั้นการศึกษาทำให้วุฒิภาวะเปลี่ยนแปลง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พบรัก แยมฉิม (2548) ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของนักศึกษาสถาบันราชภัฏสวนดุสิต การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของนักศึกษาสถาบันราชภัฏสวนดุสิต พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ศึกษาต่างกัน มีพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านระยะเวลาที่ใช้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

8. ผลการเรียนรู้กับสมรรถนะของนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร พบว่า มีความสัมพันธ์กันหรือแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักเรียนที่มีผลการเรียนในระดับดี จะมีพฤติกรรมกระตือรือร้นในการเรียนรู้ และการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองมากกว่าเด็กที่มีผลการเรียนระดับรองลงมา ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างหนึ่งที่จะให้เด็กมีพฤติกรรมและสมรรถนะที่สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย เวิน (Wen, 2000: online) ได้ศึกษาเจตคติของนักศึกษาต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านอินเทอร์เน็ตรูปแบบ : การประเมินรูปแบบการเรียนรู้ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาว่ารูปแบบการเรียน และคุณลักษณะส่วนตัวบางประการของนักศึกษาจะมีความสัมพันธ์ทางการเรียน พบว่า นักศึกษาที่มีทักษะการใช้อินเทอร์เน็ตสูง จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักศึกษาที่มีทักษะการใช้อินเทอร์เน็ตต่ำ

9. พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศด้านความรู้ ด้านเจตคติ ด้านการปฏิบัติ กับสมรรถนะโดยรวม พบว่า สัมพันธ์กันทางบวกทุกค่า โดยที่พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศด้านการปฏิบัติกับสมรรถนะโดยรวม มีความสัมพันธ์สูงสุด และพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศด้านเจตคติกับสมรรถนะโดยรวมมีความสัมพันธ์ต่ำสุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกระบวนการเรียนการสอนในปัจจุบันจะต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับเทคโนโลยีเพื่อให้สอดคล้องกับสมรรถนะที่ทางโรงเรียนได้กำหนดไว้ โดยไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้แม้มีเจตคติที่ไม่ดีก็ตาม เพราะเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ แมคมอาฮอน (McMahon, 1997: online) ได้ศึกษาองค์ประกอบที่สัมพันธ์กับ การใช้คอมพิวเตอร์ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบที่มีผลต่อการใช้คอมพิวเตอร์ คือ เพศ เจตคติต่อคอมพิวเตอร์ และศักยภาพในการใช้คอมพิวเตอร์ในระดับน้อย ขณะเดียวกันถ้ามีการส่งเสริมและสนับสนุนการใช้คอมพิวเตอร์ให้กับกลุ่มที่มีการใช้น้อย และผลการวิจัยของ วิเชียรเกตุสิงห์ (2548) ได้ศึกษาวิจัยสภาพการใช้ปัญหาและความต้องการในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของนักเรียนระดับอุดมศึกษาพบว่าด้านปัญหาในการใช้ ICT ความต้องการหรือแม้แต่เจตคติที่มีต่อ ICT พบว่ามีความแตกต่างกันไปตามลักษณะและสภาพแวดล้อมของนักศึกษาซึ่งในการวิจัยพิจารณาจาก 6 ปัจจัยคือเพศอายุ ชั้นปีที่ศึกษากลุ่มคณะกลุ่มสถาบันและที่ตั้งของสถาบัน (ภาคภูมิศาสตร์) การวิจัยพบว่าการแก้ไขปัญหาหรือการวางแผนเชิงรุกจะต้องนำปัจจัยเหล่านี้มาพิจารณาประกอบด้วยเนื่องจากปัจจัยเหล่านี้มีผลต่อการใช้ปัญหาและความต้องการในการใช้ ICT ของนักศึกษา แม้จะมีการใช้ ICT ในระดับน้อยและมีปัญหาในการใช้อยู่ในระดับปานกลางแต่นักศึกษาส่วนใหญ่สามารถเข้าถึงระบบอินเทอร์เน็ตและส่วนใหญ่ใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อวัตถุประสงค์ในการศึกษาค้นคว้าที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนรวมทั้งส่วนใหญ่มีความสนใจในการใช้ ICT และมีเจตคติที่ดีต่อ ICT

10. พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศด้านความรู้แต่ละด้านกับสมรรถนะโดยรวมพบว่ามีสัมพันธ์กันทางบวกทุกค่า โดยที่พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศด้านความรู้ชั้นการวิเคราะห์กับสมรรถนะโดยรวม มีความสัมพันธ์สูงที่สุดในทุกๆ ค่าของพฤติกรรมด้านความรู้ชั้นอื่นที่สัมพันธ์กับสมรรถนะ และพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศด้านความรู้ชั้นความรู้ความจำกับสมรรถนะโดยรวม มีความสัมพันธ์ต่ำสุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกระบวนการเรียนการสอนในปัจจุบันไม่ได้มุ่งเน้นให้เด็กเรียน เรียนแบบท่องจำเหมือนในอดีต เพราะเด็กสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามความแตกต่างระหว่างบุคคล จึงทำให้เกิดความรู้อันวิเคราะห์ เพราะต้องแยกแยะความรู้ที่ได้มาที่มีปริมาณมาก และทางโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ได้กำหนดมาตรฐานด้านผลผลิตในตัวนักเรียน โดยกำหนดให้นักเรียนมีทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ แก้ปัญหา และจัดการอย่างเป็นระบบ รู้วิธีการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากสื่อ และแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ (โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2554: online) และผลการวิจัยสมัยใหม่บอกว่า การเรียนโดยประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อเรียนรู้ทักษะ ด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหาและความสร้างสรรค์ไปพร้อมๆ กับการเรียนเนื้อหา ให้ผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียนรู้สูงกว่า เพราะเด็กมีความตั้งใจเรียนมากกว่า ซึ่งทฤษฎีใหม่คัดค้านทฤษฎีเก่าโดยสิ้นเชิงว่าการเรียนรู้ไม่ได้มีลักษณะเรียงเป็นแถว จากการเรียนรู้พื้นฐานไปสู่การเรียนรู้ที่ซับซ้อน แต่ในความเป็นจริงการเรียนรู้สามารถเกิดพร้อมกันได้ หรือไม่ต้องคำนึงถึงขั้นก่อนหรือขั้นหลังตามดับ (วิจารณ์ พานิช, 2555: 30) ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่ไม่แปลกที่พฤติกรรมด้านการวิเคราะห์จะมีความสัมพันธ์กับสมรรถนะของนักเรียนในระดับสูง เพราะนักเรียนที่สามารถคิดวิเคราะห์ เป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นว่านักเรียนมีความตั้งใจ และเมื่อ

นักเรียนมีความตั้งใจในการแสวงหาความรู้ ผลการวัดการประเมินก็สูงขึ้นตามตั้งสมรรถนะที่โรงเรียนได้กำหนดไว้ด้วยเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เวิน (Wen. 2000: online) ที่ได้ศึกษาเจตคติของนักศึกษาต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านอินเทอร์เน็ตเต็มรูปแบบ พบว่า นักศึกษาที่มีทักษะการใช้อินเทอร์เน็ตสูง จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักศึกษาที่มีทักษะการใช้อินเทอร์เน็ตต่ำ

11. พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศด้านเจตคติแต่ละด้านกับสมรรถนะโดยรวม พบว่า สัมพันธ์กันทางบวกทุกค่า โดยที่พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศด้านเจตคติขึ้น การแสดงลักษณะตามค่านิยมที่ยึดถือกับสมรรถนะโดยรวม มีความสัมพันธ์สูงสุดและพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศด้านเจตคติขึ้นการจัดกลุ่มกับสมรรถนะโดยรวม มีความสัมพันธ์ต่ำสุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากตัวของนักเรียนที่มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้เทคโนโลยีสารสนเทศจึงทำให้ผลของสมรรถนะสูงขึ้นตามเจตคติที่ดีของตัวเอง ที่มีความสนใจเฉพาะตัวบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เวิน (Wen. 2000: online) ที่ได้ศึกษาเจตคติของนักศึกษาต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านอินเทอร์เน็ตเต็มรูปแบบ พบว่า นักศึกษาที่มีทักษะการใช้อินเทอร์เน็ตสูง จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักศึกษาที่มีทักษะการใช้อินเทอร์เน็ตต่ำ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการที่นักเรียนจะทำสิ่งใดได้ดีหรือมีประสิทธิภาพจะต้องมีความรู้สึกที่ดีกับ สิ่งที่จะทำก่อน เพราะถ้าเด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อการเรียนรู้สิ่งนั้นก็เป็นเรื่องง่ายที่จะสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยใช้การสอนที่น้อยเพื่อให้เด็กเรียนรู้ให้มากตามความสามารถเฉพาะตนตามหลักการสอน Professional Learning Community : PCL (วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง. 2554: 171-193) อีกทั้งทางโรงเรียนด้านมุ่งเน้นนักเรียนในเรื่องของเจตคติ โดยกล่าวในนโยบายด้านการพัฒนาศักยภาพเฉพาะตนของเยาวชนความว่า ส่งเสริมและสนับสนุนเยาวชนด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ ความสนใจ เจตคติ ให้เต็มศักยภาพเฉพาะตน (โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร. 2554: ออนไลน์) จึงทำให้ตัวนักเรียนแสดงลักษณะตามค่านิยมที่ยึด ออกมาอย่างชัดเจน

12. พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศด้านการปฏิบัติแต่ละด้านกับสมรรถนะโดยรวม พบว่า สัมพันธ์กันทางบวกทุกค่า โดยที่พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศด้าน การปฏิบัติขึ้นการแก้ปัญหาได้โดยฉับพลันกับสมรรถนะโดยรวม มีความสัมพันธ์สูงสุด และพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศด้านการปฏิบัติขึ้นเลียนแบบกับสมรรถนะโดยรวม มีความสัมพันธ์ต่ำสุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการที่นักเรียนจะแก้ปัญหาได้โดยฉับพลันนักเรียนเรียนจะต้องมีสมรรถนะความสามารถในการแก้ปัญหาได้ดีผสมผสานกับสมรรถนะด้านความคิดที่ควบคู่กัน ตามตารางที่ 20 จะเห็นได้ว่าค่าความสัมพันธ์ 2 ตำแหน่งที่กล่าวไว้ จะมีค่าความสัมพันธ์ที่สูงที่สุด 2 อันดับแรก ซึ่งการที่เด็กจะสามารถลงมือปฏิบัติจะต้องมีพื้นฐานที่สำคัญโดยมีองค์ความรู้พื้นฐาน และเจตคติที่ดีต่อสิ่งเรานั้น เพื่อที่จะแสดงหรือตอบสนองต่อสิ่งเร้าได้เป็นอย่างดี หรือกล่าวอีกอย่างว่าเจตคติเป็นสิ่งที่เป็นแรงผลักดันให้นักเรียนสร้างสรรค์กระบวนการคิดเพื่อนำไปสู่แนวในการแก้ปัญหาตามรูปแบบความสัมพันธ์ของพฤติกรรมที่เกิดจากเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน คือ ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติ (Schwartz. 1993) รวมทั้งนักเรียนในยุคปัจจุบันหรือยุคดิจิทัล เป็นยุคที่มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในปริมาณที่มาก โดยเห็นได้จากการพัฒนาระบบต่าง ๆ ที่เกี่ยวเทคโนโลยีสารสนเทศ และนักเรียนยังแสวงหาความรู้ตามปัจเจกบุคคลได้ตามความต้องการทุกที่ ทุกเวลา ตามความสะดวกของแต่ละบุคคล ซึ่งจะส่งผลดีในอนาคตของตัวนักเรียนและต่อระบบการเรียนการสอนแบบใหม่ที่จะเกิดขึ้น โดยครูจะเป็นเพียงผู้วางระบบต่าง ๆ แต่ตัวนักเรียนจะเป็นคนแสวงหาโดยการปฏิบัติโดยมีพื้นฐานด้านความคิดและเจตคติที่ดีเป็นแรงเสริมกระตุ้นจากภายในออกมาเป็นพฤติกรรมด้านการปฏิบัติในขั้นต่างๆ ได้เป็นอย่างดี ซึ่งระบบการสอนของต่างประเทศกำลังใช้อยู่ในปัจจุบันอย่างเช่นประเทศสิงคโปร์ โดยให้การสอนให้ แต่ให้นักเรียนให้มากด้วยตัวเอง (วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง. 2554)

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. จากการวิจัยจะเห็นได้ว่านักเรียนมีพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอยู่ในระดับมาก 2 ด้าน คือ ด้านความรู้ และด้านเจตคติ ส่วนพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้าน คือ ด้านการปฏิบัติ ดังนั้นผลการวิจัยครั้งนี้สามารถแสดงให้เห็นว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของนักเรียนส่วนใหญ่เกิดมาจากทักษะของกระบวนการเรียนรู้ทางความคิด และความรู้สึกของตัวนักเรียน แต่ยังขาดการลงมือปฏิบัติหรือทักษะการลงมือทำ จึงควรเน้นการเรียนการสอนที่มีการลงมือปฏิบัติจริงเพื่อให้ตัวนักเรียนเกิดทักษะมากขึ้น และควรจัดการเรียน

การสอนที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศตามความเหมาะสมโดยยึดระดับชั้นการศึกษาหรือวุฒิภาวะที่พร้อมของนักเรียน เพื่ออาจส่งผลต่อการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยพยายามเน้นกระบวนการให้เกิดทักษะความสามารถในการแก้ปัญหา

2. ในการเก็บข้อมูลจำเป็นนำมาใช้ในการวิเคราะห์จำเป็นต้องอาศัยระยะเวลาที่เหมาะสมกับตัวนักเรียน เพราะอาจทำให้ได้ข้อมูลที่ไม่ครบถ้วน และไม่มีคุณภาพได้ อันเนื่องมาจากสาเหตุดังต่อไปนี้ คือ ไม่ควรแจกแบบสอบถามในเวลาหลังเลิกเรียน เพราะสมาธินักเรียนจะไม่ได้อยู่กับเครื่องมือที่เราแจกไป เด็กก็จะรีบทำให้เสร็จ เพื่อจะได้รีบกลับบ้าน ในแก้ปัญหาควรใช้เวลาในช่วงนักเรียนว่าและมีสิ่งเร้ากระตุ้นเพื่อเสริมแรงทางบวกในการทำแบบสอบถามที่แจก

3. ในการตั้งข้อคำถามควรตั้งข้อคำถามจำนวนมากๆ แต่ใช้ในปริมาณน้อย ซึ่งข้อถามจะต้องครอบคลุมประเด็นที่เราต้องการจะศึกษา เพราะถ้าในเครื่องมือแบบสอบถามมีปริมาณข้อคำถามที่เยอะมากเกินไปจะทำให้นักเรียนรู้สึกเบื่อหน่ายกับการตอบแบบสอบถามที่ผู้วิจัยแจก ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลที่ไม่แท้จริง และอาจส่งผลต่อผลการวิจัยได้

4. ควรชี้แจงข้อมูลให้ชัดเจนทุกครั้งเมื่อทำการเก็บข้อมูลเพื่อให้นักเรียนทราบถึงประโยชน์จากการทำแบบสอบถามให้ชัดเจน เพื่อเป็นการเสริมอีกทาง เพราะบางครั้งการที่นักเรียนทำโดยไม่รู้ว่าจะทำเพื่ออะไร ก็จะเป็นการที่นักเรียนไม่ยอมทำ เพราะรู้สึกว่าการทำไม่เกิดประโยชน์อะไรต่อนักเรียน

บรรณานุกรม

- กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, สำนักงาน. (2554). กรอบนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารระยะ พ.ศ. 2554-2563 ของประเทศไทย. กรุงเทพฯ: กระทรวงฯ.
- คณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ.(2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: องค์การค้ำคูณสภา.
- นพวรรณ คงเทพ. (2549). ปัญหา และความต้องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน เขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยรามคำแหง.ถ่ายเอกสาร.
- พบรัก แยมฉิม. (2548). พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของนักศึกษาสถาบันราชภัฏสวนดุสิต. วิทยานิพนธ์ คม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.ถ่ายเอกสาร.
- พรชัย สิงห์แก้ว. (2546). การศึกษาพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของนักเรียนมัธยมศึกษา ตอนปลาย กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.ถ่ายเอกสาร.
- พรรณณีไพล เกียรติสิริสาสน์. (2547). การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรการผลิต. ปรินญาณินพนธ์ กจ.ม. (การจัดการทรัพยากรมนุษย์). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.ถ่ายเอกสาร.
- มหาวิทยาลัยนเรศวร. (2546). เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่องปฏิรูปการศึกษา กับเทคโนโลยีสารสนเทศ : ความพร้อมของสถานศึกษา. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร. (2554). แบบสรุปผลการประเมินคุณภาพการศึกษา. สืบค้นเมื่อ 6 มกราคม 2555, จาก<http://www.satitprasarnmit.ac.th/main1-13.php>
- ลัดดาวัลย์ สุชะวลี. (2541). แนวโน้มการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร พ.ศ.2541-2546. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยรามคำแหง.ถ่ายเอกสาร.
- วราพจน์ วงศ์จิรุงเรือง; และอภิ จิตตฤกษ์. (2554). ทักษะแห่งอนาคตใหม่ : การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21 = 21st century skills : Rethinking how students learn. กรุงเทพฯ: โอเพ่นเวิลด์.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิถีสถาการณ์เรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- วิเชียรเกตุสิงห์. (2548). หลักการสร้างและวิเคราะห์เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2554).รายงานการสำรวจการมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2551. สืบค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2554, จาก http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/themes/theme_5-1-3.html
- Bloom,B. Taxonomy of Education Objective Handbook I. (1975). In *Cognitive Domain*. New York: David Mckay.
- McMahon, Jill. (1997). *Factors Associated with Student Computer Usage in Education*.Dissertation Abstracts Online. Retrieved January 25, 2010, from<http://thailis.uni.net.th/dao/detail.nsp>.
- Schwartz, M.M.; & McCormick, E.J. (1993). *Human Factors in Engineering & Design*.7th ed., NY: McGraw-Hill.
- Wen, YuanHua. (2000). “Student Attitudes Toward Fully Internet Dependent Learning :Assessment Based on Learning Style. *Dissertation Abstracts Online*. Retrieved January 25, 2010, from <http://thailis.uni.net.th/dao/detail.nsp>.

ภาคผนวก

โครงการศึกษาศาสตร์วิชาการนานาชาติ
กิจกรรมการวิจัยทางการศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 2
เรื่อง "วิจัยทางการศึกษา พลังการเรียนรู้ก้าวสู่สากล"
วันพฤหัสบดีที่ 12 กันยายน พ.ศ. 2556

ณ หอดนตรีและการแสดงอโศกมนตรี 1 ชั้น 4 และ ศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจ ชั้น 19
อาคารนวัตกรรม ศ.ดร.สาโรช บัวศรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

หน่วยงานที่รับผิดชอบ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพมหานคร โทร. 0-2659-5000 ต่อ 1-1123,5509

เครือข่ายร่วมโครงการ :

1. ภาคเหนือ

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

2. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

3. ภาคกลาง

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

4. ภาคตะวันออก

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

5. ภาคใต้

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

รายชื่อคณะกรรมการเครือข่ายร่วม

1. รองศาสตราจารย์ ดร. นิรันดร์ จุลทรัพย์	มหาวิทยาลัยทักษิณ
2. อาจารย์ ดร. อมลวรรณ วีระธรรมโม	มหาวิทยาลัยทักษิณ
3. รองศาสตราจารย์ ดร. เทียมจันทร์ พานิชสินชัย	มหาวิทยาลัยนเรศวร
4. รองศาสตราจารย์ ดร. สำราญ มีแจ้ง	มหาวิทยาลัยนเรศวร
5. รองศาสตราจารย์ ดร. มนต์รี แยมกสิกร	มหาวิทยาลัยบูรพา
6. รองศาสตราจารย์ ดร. จันท์พร พรหมมาศ	มหาวิทยาลัยบูรพา
7. อาจารย์ ดร. สันติ บุรณะชาติ	มหาวิทยาลัยพะเยา
8. อาจารย์นำฝน กันมา	มหาวิทยาลัยพะเยา
9. อาจารย์ ดร. มนต์รี วงศ์สะพาน	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
10. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุทธิดา จันทรมณี	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
11. อาจารย์ ดร. เกศราพรรณ คงเจริญ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
12. ผู้ช่วยศาสตราจารย์เกสรี ลัดเลีย	มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
13. รองศาสตราจารย์สันติ บุญภิรมย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
14. รองศาสตราจารย์ ดร. ชวณี ทองโรจน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
15. รองศาสตราจารย์ ดร. ประกฤติ พูลพัฒน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
16. อาจารย์ ดร. ชนะศึก นิชานนท์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
17. รองศาสตราจารย์ ดร. รสสุคนธ์ มกรมณี	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
18. อาจารย์ธนยศ สิริโชค	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
19. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จุฬามาศ จันท์ศรีสุคต	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
20. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมชาย วรกีจเกษมสกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
21. รองศาสตราจารย์ ดร. สมาน อัครภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
22. รองศาสตราจารย์ ดร. ชวนชัย เชื้อสาธุชน	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
23. อาจารย์ ดร. ชวนคิด มะเสนะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ

1. ศาสตราจารย์ ดร.จรรยา สุวรรณทัต	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
2. ศาสตราจารย์ ดร.ผดุง อารยะวิญญู	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
3. ศาสตราจารย์ ดร.ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์	มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
4. ศาสตราจารย์ ดร.อารี สัตถ์หจวี	ผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิตบางนา
5. ศาสตราจารย์ ศรียา นิยมธรรม	ข้าราชการบำนาญ
6. รองศาสตราจารย์ ดร.คมเพชร ฉัตรศุกกุล	มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
7. รองศาสตราจารย์ ดร.ชวนชัย เชื้อสาธุชน	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
8. รองศาสตราจารย์ ดร.ทิพย์เกสร บุญอำไพ	มหาวิทยาลัยบูรพา
9. รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์	มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
10. รองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญแข ประจวบจั่น	สถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น
11. รองศาสตราจารย์ ดร.รสสุคนธ์ มกรมณี	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
12. รองศาสตราจารย์ ดร.วินัย วีระวัฒนานนท์	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
13. รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน อัสวภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
14. รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวนีย์ เลวลีย์	ข้าราชการบำนาญ
15. รองศาสตราจารย์ ดร.อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
16. รองศาสตราจารย์ กรรณิการ์ พวงเกษม	ข้าราชการบำนาญ
17. รองศาสตราจารย์ ชูศรี วงศ์รัตน์	มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
18. รองศาสตราจารย์ นิภา ศรีไพโรจน์	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
19. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ เบาลใจ	ข้าราชการบำนาญ
20. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระพล เทพหัสดิน ณ อยุธยา	เทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
21. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชฎากาญจน์ ทองถาวร	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
22. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุขแก้ว คำสอน	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
23. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อดิศักดิ์ สิงห์สีโว	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
24. อาจารย์ ดร.ปัทมวิษณุ ไบกุลลาบ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
25. อาจารย์ ดร.ศุภลักษณ์ สินธนา	มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
26. รองศาสตราจารย์ ดร.ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
27. รองศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญญอนันตพงษ์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
28. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทศพร มณีศรีขำ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
30. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รังสี เกษมสุข	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
31. อาจารย์ ดร.ราชันย์ บุญธิมา	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
31. อาจารย์ ดร.รุ่งทิวา แยมรุ่ง	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
32. อาจารย์ ดร.สุภาพร ณะชานันท์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประชุมวิชาการ: การวิจัยทางการศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 2

เรื่อง “พลังการเรียนรู้ก้าวสู่สากล”

วันพฤหัสบดี ที่ 12 กันยายน พ.ศ.2556

ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ	คณบดีคณะศึกษาศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์	รองคณบดีฝ่ายวิจัยและต่างประเทศ
อาจารย์ ดร.วัฒน์ย์ โรจนสัมฤทธิ์	รองคณบดีฝ่ายบริหาร
อาจารย์ ดร.รุ่งทิวา แยังรุ่ง	รองคณบดีฝ่ายวิชาการ
อาจารย์ ดร.นฤมล ศิระวงศ์	รองคณบดีฝ่ายวางแผนและประกันคุณภาพ
อาจารย์ ดร.ไพรัช วงศ์ยุทธไกร	รองคณบดีฝ่ายกิจการนิสิตและบริการชุมชน

บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ รองคณบดีฝ่ายวิจัยและต่างประเทศ

ผู้ประสานงาน/ จัดทำเอกสาร /จัดทำรูปเล่ม

นางสาวอรวรานันท์ คิตประเสริฐ	เจ้าหน้าที่งานวิจัยและต่างประเทศ
นางสาวรณิตพร ชาติสุภาพ	นักวิชาการศึกษา
นางสาวรัชญา เมฆวัฒน์	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน
นายจักรพันธ์ พุฒเจริญ	นักวิชาการโสตทัศนศึกษา
อาจารย์วรรรณา นันดาเขียน	
นางสาวพีระพร รัตนาเกียรติ์	
นางสาวธิดารัตน์ จันทะหิน	
นางสาวศศิธร ธนะบุตร	
นางสาวสุจิตราภา ชัยจำรัส	
นางสาววณิชชา สิทธิพล	
นางสาวผกาภานต์ น้อยเนียม	

ออกแบบปก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธีรบุญฤทธิ์ ควรหาเวช มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ